

Leena Viinamäki (toim.)

Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri 2013

Sarja A. Tutkimukset 2/2014

Lapin ammattikorkeakoulu
Kemi 2014

© Lapin ammattikorkeakoulu ja tekijät

ISBN 978-952-316-010-1 (pdf)
ISSN 2342-2475 (verkkójulkaisu)

Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja
Sarja A. Tutkimukset 2/2014

Rahoittajat: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-
keskus, Vipuvoimaa Euroopan EU:lta 2007-2013,
Unioni Euroopan sosiaalirahasto,
Lapin ammattikorkeakoulu, Lapin yliopisto

Toimittaja: Leena Viinamäki
Kansi: Leena Viinamäki & Pia Kuha

Lapin ammattikorkeakoulu
Jokiväylä 11 C
96300 Rovaniemi

Puh. 020 798 6000
www.lapinamk.fi/julkaisut

Lapin korkeakoulukonserni LUC
on yliopiston ja ammattikorkea-
koulun strateginen yhteenliittymä.
Konserniin kuuluvat Lapin yliopisto
ja Lapin ammattikorkeakoulu.
www.luc.fi

SISÄLLYS

KUVIOLUETTELO	6
TAULUKKOLUETTELO	11
ESIPUHE	13
ABSTRACT	14
KIRJOITTAJAT	15
1 POHJOISEN HYVINVOINNIN TIETOPAIKKA - HANKKEEN TAUSTA	17
1.1 Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen hyvinvointipoliittinen tausta <i>Asko Suikkanen, Leena Viinamäki, Arto Selkälä & Marika Kunnari</i>	17
1.2 Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen organisatorinen tausta <i>Asko Suikkanen, Leena Viinamäki, Arto Selkälä, Raimo Jänkälä & Marika Kunnari</i>	26
1.3 Pohjoisen hyvinvointibarometrien ja hyvinvointiselontekojen käytännön toteuttaminen <i>Arto Selkälä, Leena Viinamäki & Asko Suikkanen</i>	31
1.3.1 Tilastot ja kuntalaiskysely	39
1.3.2 Asiantuntijalausunnot	46
2 HYVINVOINNIN MONET ULOTTUVUUDET	48
2.1 Sosiaalipoliittinen näkökulma hyvinvointipalvelujärjestelmään <i>Leena Viinamäki & Arto Selkälä</i>	48
2.2 Terveyspoliittisia näkökulmia hyvinvointipalvelujärjestelmään <i>Seppo Kilpiäinen & Sirpa Kaukiainen</i>	52
3 POHJOIS-LAPIN SEUTUKUNNAN HYVINVOINTIBAROMETRI	57
3.1 Kuntakuva ja vastaajaprofiili <i>Leena Viinamäki & Arto Selkälä</i>	57
3.2 Taloudellinen kehitys <i>Leena Viinamäki & Arto Selkälä & Asko Suikkanen</i>	63
3.3 Väestökehitys <i>Leena Viinamäki & Arto Selkälä & Asko Suikkanen</i>	72
3.4 Sosiaalinen hyvinvointi <i>Leena Viinamäki & Arto Selkälä & Asko Suikkanen</i>	82

3.4.1 Lasten elinolot ja hyvinvointi.....	98
3.4.2 Nuorten elinolot ja hyvinvointi.....	104
3.4.3 Aikuisten elinolot ja hyvinvointi	111
3.4.4 Ikääntyneiden elinolot ja hyvinvointi	119
3.5 Arviot hyvinvointipalveluista ja eri tukimuodoista Leena Viinamäki & Arto Selkälä & Asko Suikkanen	127
3.5.1 Hyvinvointipalveluiden saatavuus	127
3.5.2 Kunnallisten sosiaalipalveluiden toimivuus	136
3.6 Arviot sosiaalisesta hyvinvoinnista Leena Viinamäki & Arto Selkälä & Asko Suikkanen	146
3.6.1 Tyytyväisyys eri elämäalueisiin	146
3.6.2 Vapaa-ajan käyttö.	150
3.6.3 Hyvän elämän mahdollistajat	164
3.6.4 Yhdistysten/järjestöjen merkitys	187
3.7 Terveystieteellinen hyvinvointi Seppo Kilpiäinen & Leena Viinamäki	201
3.7.1 Terveyspalveluiden kustannukset	201
3.7.2 Terveyspalveluiden toimivuus	211
3.7.3 Sairastavuus	223
3.7.4 Elämäntavat	242
3.8 Arviot väestökehityksestä vuoteen 2030 Leena Viinamäki & Arto Selkälä & Asko Suikkanen	250
4. POHJOIS-LAPIN SEUTUKUNNAN HYVINVOINNIN TILA ASIAANTUNTIJA-ARVIOIDEN MUKAAN.....	258
4.1 Inarin asiantuntija-arvio toimenpide-ehdotuksineen Mari Palolahti	258
4.2 Sodankylän asiantuntija-arvio toimenpide-ehdotuksineen Harri Tiuraniemi & Kati Aikio	261
4.3 Utsjoen asiantuntija-arvio toimenpide-ehdotuksineen Kirsi Solmari	265
4.4 Tutkijoiden tilannearvio Pohjois-Lapin seutukuntalaisten hyvinvoinnista Asko Suikkanen & Leena Viinamäki & Arto Selkälä.....	267
5. ALUEHALLINNON NÄKEMYKSIÄ LAPPILAISTEN HYVINVOINNISTA	286

5.1 Lapin aluehallintoviraston asiantuntija-arvio <i>Tuula Kokkonen, Tiina Piirilä-Laiho & Heini Sankala</i>	285
5.2 Saamelaiskäräjien asiantuntija-arvio Pohjois- ja Tunturi-Lapin seutukunnista <i>Sari Guttorm</i>	296
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	303
6.1 Hyvinvointibarometrien ja –selonteiden metodologia <i>Arto Selkälä, Leena Viinamäki & Asko Suikkanen</i>	303
6.2 Hyvinvointibarometrien ja –selonteiden tuloksia hyvinvointipoliittisesta näkökulmasta <i>Asko Suikkanen, Leena Viinamäki & Arto Selkälä</i>	311
KIRJALLISUUS	321

LIITTEET 335

Liite 1.	Kommentointipyyntö Lapin perusturvajohtajille Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka –hankkeesta.	335
Liite 2.	Hyvinvointikyselyn 30.12.2011 kyselykerran saatekirje.....	337
Liite 3.	Hyvinvointikyselyn 13.1.2012 kyselykerran saatekirje.....	338
Liite 4.	Hyvinvointikysely.	339
Liite 5.	Asiantuntija-arvioiden kirjoittamispyyntö hyvinvointibarometristä lappilaisille perusturvajohtajille ja kunnanjohtajille Itä-Lapin, Pohjois-Lapin, Rovaniemen ja Tunturi-Lapin seutukuntiin.	352
Liite 6.	Asiantuntija-arvioiden kirjoittamispyyntö hyvinvointiselonteosta lappilaisille perusturvajohtajille ja kunnanjohtajille Kemi-Tornion ja Tornionlaakson seutukuntiin.	354
Liite 7.	Asiantuntija-arvioiden kirjoittamispyyntö lappilaisille aluehallintoviranomaisille.....	356
Liite 8.	Onks tietoo? – kohti alueellista hyvinvointia –seminaari, Rovaniemi, 8.6.2012.....	358
Liite 9.	Tiedon avulla parempaa hyvinvointia – kuinka hyödyntää tutkimustietoa kuntalaisten hyvinvoinnin kehittämisessä – seminaari, Rovaniemi 31.1.2014.	359
Liite 10.	Liitekuviot	361
Liite 11.	Liitetaulukot.....	443

Kuvioluettelo

Kuvio 1.	Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka hankekokonaisuuden toteutus.....	26
Kuvio 2.	Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen sisältö.....	28
Kuvio 3.	Hyvinvointibarometrin ja hyvinvointiselonteon suhde kuntien hyvinvointijohtamisen työvälineisiin.....	32
Kuvio 4.	Lapin maakunta, seutukunnat ja kunnat.	33
Kuvio 5.	Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen hyvinvointibarometri- ja hyvinvointiselonteko-osioiden aineistot.....	36
Kuvio 6.	Verotulot, euroa/asukas vuosina 2000–2010.	63
Kuvio 7.	Näkemys asuinkunnan taloudellisesta ja sosiaalisesta tilasta.	64
Kuvio 8.	Näkemys asuinkunnasta elämisen yleisistä edellytyksistä ja mahdollisuuksista huolehtijana.....	65
Kuvio 9.	Valtionosuudet yhteensä euroa/asukas vuosina 2000–2010.	66
Kuvio 10.	Vuosikate, euroa/asukas vuosina 2000–2010.	67
Kuvio 11.	Kunnan nettokustannukset yhteensä, euroa/asukas vuosina 1993–2010.	68
Kuvio 12.	Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset, euroa/asukas vuosina 1993–2010.....	69
Kuvio 13.	Kunnan yleinen pienituloisuusaste vuosina 1995–2009.....	70
Kuvio 14.	Toimeentulotukea saaneet henkilöt vuoden aikana, % asukkaista vuosina 1990–2011.	71
Kuvio 15.	Väestö 31.12. vuosina 1990–2011.....	72
Kuvio 16.	0–18 -vuotiaat, % väestöstä vuosina 1990–2011.....	73
Kuvio 17.	25–64 -vuotiaat, % väestöstä vuosina 1990–2011.....	74
Kuvio 18.	75 vuotta täyttäneet, % väestöstä vuosina 1990–2011.	75
Kuvio 19.	Elatussuhde vuosina 1990–2010.....	76
Kuvio 20.	Huoltosuhde vuosina 1990–2011.	77
Kuvio 21.	Nettomuutto/1000 asukasta vuosina 1990–2011.....	78
Kuvio 22.	Muuttosuunnitelmat.....	79
Kuvio 23.	Muuttopaikkakunta muuttoa suunnittelevilla.	81
Kuvio 24.	Sosiaalitoimen nettokustannukset, euroa/asukas vuosina 1993–2010.	82
Kuvio 25.	Toimeentulotuki, euroa/asukas vuosina 1993–2010.....	83
Kuvio 26.	Arvio toimeentulotukiasioiden toimivuudesta.....	84
Kuvio 27.	Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien menot yhteensä, euroa/asukas vuosina 1993–2010.	85
Kuvio 28.	Arvio vammaispalvelujen toimivuudesta.	86
Kuvio 29.	Arvio kunnallisten sosiaalipalvelujen saatavuudesta.....	87
Kuvio 30.	Arvio yksityisten sosiaalipalvelujen saatavuudesta.	88
Kuvio 31.	Arvio sosiaalityöntekijän palvelujen toimivuudesta.....	89
Kuvio 32.	Veronalaiset tulot keskimäärin, euroa/asukas vuosina 2005–2011.	91

Kuvio 33.	Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen.....	92
Kuvio 34.	Koulutustasomittain vuosina 1990–2010.....	93
Kuvio 35.	Poliisin tietoon tullut rikollisuus/1000 asukasta vuosina 1990–2011.....	94
Kuvio 36.	Asuinalueen turvattomuuskokemukset.....	95
Kuvio 37.	Yksinäisyyskokemukset.....	96
Kuvio 38.	Vaikutusmahdollisuudet asuinkunnan kehittämiseen.....	97
Kuvio 39.	Yksinhuoltajaperheet, % lapsiperheistä vuosina 1990–2011.....	98
Kuvio 40.	Arvio päivähoitopalveluiden toimivuudesta.....	99
Kuvio 41.	Lastensuojelun avoimuuslasten tukitoimien piirissä 0–17 -vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä vuosina 1998–2010.....	100
Kuvio 42.	Arvio lastensuojelutyön palvelujen toimivuudesta.....	101
Kuvio 43.	Elatustukea saaneet lapset, % 0–17 -vuotiaista vuosina 1990–2011.....	102
Kuvio 44.	Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä vuosina 1990–2010.....	103
Kuvio 45.	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä vuosina 1995–2010.....	104
Kuvio 46.	Nuorisotyöttömät, % 18–24 -vuotiaista työvoimasta vuosina 1991–2011.....	107
Kuvio 47.	Toimeentulotukea saaneet 18–24 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä vuosina 1991–2010.....	108
Kuvio 48.	Työttömät, % työvoimasta vuosina 1991–2011.....	111
Kuvio 49.	Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta vuosina 1991–2011.....	112
Kuvio 50.	Toimeentulotukea saaneet 25–64 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä vuosina 1991–2010.....	115
Kuvio 51.	Avioeroja 25–64 -vuotiailla/1000 vastaavanikäistä naimisissa olevaa vuosina 1990–2011.....	117
Kuvio 52.	Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä vuosina 2002–2010.....	118
Kuvio 53.	Kodinhuoltoavun, tukipalvelujen tai omaishoidon tuen piirissä 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä vuosina 1990–2011.....	119
Kuvio 54.	Toimeentulotukea saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä vuosina 1991–2010.....	122
Kuvio 55.	75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutuskunnat, % vastaavanikäisten asutuskunnista vuosina 1990–2011.....	124
Kuvio 56.	Kodinhuoltoapua vuoden aikana saaneet 75 vuotta täyttäneiden kotitaloudet, % vastaavanikäisten asutuskunnista vuosina 1990–2011.....	125
Kuvio 57.	Hyvinvointipalveluiden saatavuus.....	127
Kuvio 58.	Kauppapalvelut.....	128
Kuvio 59.	Pankkipalvelut.....	129
Kuvio 60.	Postipalvelut.....	130
Kuvio 61.	Koulutuspalvelut.....	131

Kuvio 62.	Kulttuuripalvelut.....	132
Kuvio 63.	Liikuntapalvelut.....	133
Kuvio 64.	Työ- ja elinkeinotoimiston palvelut.....	134
Kuvio 65.	Kelan palvelut.	135
Kuvio 66.	Kunnallisten sosiaalipalveluiden toimivuus.	136
Kuvio 67.	Nuorisotyön palvelujen toimivuus.....	137
Kuvio 68.	Arvio kotipalvelun toimivuudesta.	138
Kuvio 69.	Arvio vanhusten palveluiden toimivuudesta.	139
Kuvio 70.	Arvio omaishoidon tuen toimivuudesta.....	140
Kuvio 71.	Tyytyväisyys eri elämänaalueisiin.	146
Kuvio 72.	Tyytyväisyys nykyiseen elämäntilanteeseen kokonaisuutena. .	147
Kuvio 73.	Tyytyväisyys elämän saavutuksiin.	148
Kuvio 74.	Tyytyväisyys vapaa-ajan sisältöön.	149
Kuvio 75.	Vapaa-ajan käyttö.	150
Kuvio 76.	Kotityöt.....	151
Kuvio 77.	Lepäileminen.	152
Kuvio 78.	TV:n katseleminen.....	153
Kuvio 79.	Lehtien lukeminen.	154
Kuvio 80.	Internetissä surffaileminen.....	155
Kuvio 81.	Harrastukset (ml. kotieläimet).	156
Kuvio 82.	Opiskelu.....	157
Kuvio 83.	Seurustelu perheen/puolison kanssa.	158
Kuvio 84.	Seurustelu ystävien kanssa.	159
Kuvio 85.	Yleishyödyllinen tai yhteiskunnallinen toiminta.	160
Kuvio 86.	Ansiotyöhön liittyvät asiat.....	161
Kuvio 87.	Arkiliikunta.....	162
Kuvio 88.	Kuntoliikunta.	163
Kuvio 89.	Hyvän elämän mahdollistajat.	164
Kuvio 90.	Hyvät perhe-elämän ihmissuhteet.....	165
Kuvio 91.	Hyvät ystävyys- ja ihmissuhteet yleensä.	166
Kuvio 92.	Turvattu perustoimeentulo.....	167
Kuvio 93.	Hyvät tulot.	168
Kuvio 94.	Mieluisa työpaikka.	169
Kuvio 95.	Pysyvä ja varma työpaikka.	170
Kuvio 96.	Hyvä fyysinen terveys ja toimintakyky.	171
Kuvio 97.	Hyvä henkinen vireys ja mieliala.	172
Kuvio 98.	Rentouttava vapaa-aika.....	173
Kuvio 99.	Mielenkiintoiset harrastukset.....	174
Kuvio 100.	Yhteiskunnallinen osallistuminen, mahdollisuus vaikuttaa.	175
Kuvio 101.	Uskonto, hengellisyys.....	176
Kuvio 102.	Luova toiminta (soittaminen, maalaus, näytteleminen tms.). ...	177
Kuvio 103.	Opiskelu.....	178
Kuvio 104.	Viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö.	179
Kuvio 105.	Hyvä asunto.	180
Kuvio 106.	Luonnonympäristö.....	181

Kuvio 107.	Ympäröivän yhteiskunnan turvallisuus.	182
Kuvio 108.	Ihmisten tasa-arvoisuus.	183
Kuvio 109.	Mahdollisuus auttamiseen.	184
Kuvio 110.	Mahdollisuus autetuksi tulemiseen.	185
Kuvio 111.	Sosiaali- ja terveystalvelujen saatavuus.	186
Kuvio 112.	Yhdistysten/järjestöjen merkitys.	187
Kuvio 113.	Informaation saanti.	188
Kuvio 114.	Osallistumismahdollisuuksien varmistaminen.	189
Kuvio 115.	Ihmisten keskinäinen tuki.	190
Kuvio 116.	Sosiaalipalvelujen saaminen.	191
Kuvio 117.	Terveystalvelujen saaminen.	192
Kuvio 118.	Liikuntapalvelujen saaminen.	193
Kuvio 119.	Kulttuuripalvelujen saaminen.	194
Kuvio 120.	Toimeentulon turvaaminen.	195
Kuvio 121.	Työllisyyden turvaaminen.	196
Kuvio 122.	Vaikuttamismahdollisuuksien tarjoaminen.	197
Kuvio 123.	Harrastustoiminta.	198
Kuvio 124.	Virkistystoiminta.	199
Kuvio 125.	Sosiaalinen kanssakäyminen.	200
Kuvio 126.	Terveystoimen nettokustannukset, euroa/asukas vuosina 1993–2010.	201
Kuvio 127.	Perusterveydenhuollon (ml. hammashuolto) nettokustannukset, euroa/asukas vuosina 1993–2010.	202
Kuvio 128.	Erikoissairaanhoidon nettokustannukset, euroa/asukas vuosina 1993–2010.	203
Kuvio 129.	Päihdehuollon nettokustannukset, euroa/asukas vuosina 1993–2010.	204
Kuvio 130.	Päihdesairauksien hoitotaksot 15–24 -vuotiailla/1000 vastaavanikäistä vuosina 1996–2010.	205
Kuvio 131.	Arvio päihdehuoltopalveluiden toimivuudesta.	206
Kuvio 132.	Arvio apteekkipalvelujen saatavuudesta.	207
Kuvio 133.	Arvio kunnallisten terveystalvelujen saatavuudesta.	208
Kuvio 134.	Arvio yksityisten terveystalvelujen saatavuudesta.	209
Kuvio 135.	Terveystalveluiden toimivuus.	211
Kuvio 136.	Arvio yleislääkäripalvelujen toimivuudesta.	212
Kuvio 137.	Arvio erikoislääkäripalvelujen toimivuudesta.	213
Kuvio 138.	Arvio äitiys- ja lastenneuvolapalvelujen toimivuudesta.	214
Kuvio 139.	Arvio koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon toimivuudesta.	215
Kuvio 140.	Arvio työterveyshuollon toimivuudesta.	216
Kuvio 141.	Arvio kotisairaanhoidon toimivuudesta.	217
Kuvio 142.	Arvio laboratorio- ja röntgentutkimustalvelujen toimivuudesta.	218
Kuvio 143.	Arvio fysioterapiapalvelujen toimivuudesta.	219
Kuvio 144.	Arvio suun terveydenhuoltopalvelujen toimivuudesta.	220
Kuvio 145.	Arvio sairaala- ja vuodeosastohoidon toimivuudesta.	221

Kuvio 146.	Arvio mielenterveyspalvelujen toimivuudesta.	222
Kuvio 147.	Sairastavuusindeksi, ikävakioitu vuosina 1990–2010.	223
Kuvio 148.	Kansantauti-indeksi, ikävakioitu vuosina 1990–2010.	224
Kuvio 149.	Vastaajien arvio fyysisestä terveydestään ja toimintakyvystään.	225
Kuvio 150.	Vastaajien arvio henkisestä vireydestään ja mielialastaan.	226
Kuvio 151.	Vastaajien arvio omasta terveydentilastaan.	227
Kuvio 152.	Lääkärin toteamien sairauksien lukumäärä.	228
Kuvio 153.	Kuolleisuusindeksi, ikävakioitu vuosina 1990–2010.	234
Kuvio 154.	Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja, % väestöstä vuosina 1990–2010.	235
Kuvio 155.	Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 0–15 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä vuosina 1990–2011.	236
Kuvio 156.	Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 16–24 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä vuosina 1990–2011.	237
Kuvio 157.	Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 25–39 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä vuosina 1990–2011.	238
Kuvio 158.	Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 40–64 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä vuosina 1990–2011.	239
Kuvio 159.	Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä vuosina 1990–2011.	240
Kuvio 160.	Sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat/1000 vastaavanikäistä vuosina 1990–2011.	241
Kuvio 161.	Arvio tarpeeksi nukkumisesta.	242
Kuvio 162.	Tupakoiminen.	243
Kuvio 163.	Nuuskaaminen.	244
Kuvio 164.	Alkoholijuomien käyttö.	245
Kuvio 165.	Lihavuuden/laihuuden arviointi.	246
Kuvio 166.	Kuntoliikunnan harrastaminen.	247
Kuvio 167.	Väestöennuste 2030.	250
Kuvio 168.	0–6 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030.	251
Kuvio 169.	7–15 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030.	252
Kuvio 170.	16–24 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030.	253
Kuvio 171.	25–64 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030.	254
Kuvio 172.	65–74 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030.	255
Kuvio 173.	75 vuotta täyttäneet, % väestöstä, väestöennuste 2030.	256
Kuvio 174.	Väestöllinen huoltosuhde kunnittain 2010–2030.	257

Taulukkoluetelo

Taulukko 1.	Hyvinvointikertomus Terveystieteidenhuoltolain 12§:ssa ja uudessa sosiaalihuoltolain 9§:ssä.	21
Taulukko 2.	Lapin maakuntaan paikantuvia joko välillisesti tai välittömästi kuntalaisten hyvinvoinnin lisäämiseen liittyviä hankkeita esimerkinomaisesti vuosilta 2009–2013.	23
Taulukko 3.	Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen hallinnointi ja toteuttajat hyvinvointibarometri- ja hyvinvointiselonteko-osioiden osalta.	29
Taulukko 4.	Hyvinvointibarometri- ja hyvinvointiselontekojen aineistokartta.	35
Taulukko 5.	Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen hyvinvointibarometri- ja hyvinvointiselonteko-osioiden toteuttamisen vaiheet ja niiden ajankohdat.	37
Taulukko 6.	Hyvinvointia tilastojen (N=82) ja kuntalaiskyselyn valossa.	40
Taulukko 7.	Kuntalaiskyselyn kadon analyysi sukupuolen suhteen v. 2012 tilastotietoihin perustuen %.	45
Taulukko 8.	Kuntalaiskyselyn kadon analyysi iän suhteen v. 2011 tilastotietoihin perustuen %.	45
Taulukko 9.	Esimerkinomaisesti sosiaalipoliittisia tutkimuksia sosiaalisesta ja terveydellisestä hyvinvoinnista 2010-luvulta.	48
Taulukko 10.	Esimerkinomaisesti terveystieteellisiä tutkimuksia sosiaalisesta ja terveydellisestä hyvinvoinnista 2010-luvulta.	52
Taulukko 11.	Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kunnat pähkinäkuoressa.	57
Taulukko 12.	Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntalaiskyselyn vastaajaprofiili sukupuolen, iän sekä äidinkielen ja arkikielen osalta (%).	58
Taulukko 13.	Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntalaiskyselyn vastaajaprofiili matkan asuinkunnan keskusta, asumisyhteisön, asumismuodon sekä asiantuntijavälineen osalta (%).	59
Taulukko 14.	Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntalaiskyselyn vastaajaprofiili työmarkkina-aseman sekä yleissivistävän ja ammatillisen koulutustason mukaan (%).	61
Taulukko 15.	Muuttosuunnitelman syy (%).	80
Taulukko 16.	Arvio sosiaalipalveluista tiedottamisesta ja neuvonnasta (%).	90
Taulukko 17.	Arvio koulutuspalvelujen saatavuudesta 18–24 -vuotiaiden vastaajien keskuudessa (%).	105
Taulukko 18.	Arvio työ- ja elinkeinotoimiston palvelujen saatavuudesta 18–24 -vuotiaiden vastaajien keskuudessa (%).	106
Taulukko 19.	Arvio toimeentulotukiasioiden toimivuudesta 18–24 -vuotiaiden vastaajien keskuudessa (%).	109
Taulukko 20.	Arvio nuorisotyön palveluiden toimivuudesta 18–24 -vuotiaiden vastaajien keskuudessa (%).	110
Taulukko 21.	Tyytyväisyys elämän saavutuksiin työttömien vastaajien keskuudessa (%).	113

Taulukko 22.	Arvio työ- ja elinkeinotoimiston palvelujen saatavuudesta työttömien vastaajien keskuudessa (%).	114
Taulukko 23.	Arvio toimeentulotukiasioden toimivuudesta työttömien vastaajien keskuudessa (%).	116
Taulukko 24.	65 vuotta täyttäneiden arvio vanhusten palveluiden toimivuudesta (%).	120
Taulukko 25.	65 vuotta täyttäneiden arvio omaishoidon tuen toimivuudesta (%).	121
Taulukko 26.	65 vuotta täyttäneiden arvio toimeentulotukiasioden toimivuudesta (%).	123
Taulukko 27.	75 vuotta täyttäneiden arvio kotipalvelun toimivuudesta (%).	126
Taulukko 28.	Hyvinvointipalveluiden saatavuus arkikielellä (%).	141
Taulukko 29.	Hyvinvointipalveluiden saatavuuden tärkeys arkikielellä (%).	143
Taulukko 30.	Internetin hyödyntäminen arjen asioinnissa (%).	145
Taulukko 31.	Arvio terveystalouksien tiedottamisesta ja neuvonnasta (%).	210
Taulukko 32.	Työkyvyttömyyseläkkeellä olevat (%).	229
Taulukko 33.	Vastaajien työ- ja toimintakykyä häiritsevä sairaus tai vamma.	230
Taulukko 34.	Lääkärin toteamat sairaudet (%).	231
Taulukko 35.	Tottumusten muuttaminen terveydellisten näkökohtien vuoksi (%).	248
Taulukko 36.	Having (elintaso), loving (yhteisyys), being (sosiaalinen identiteetti) -hyvinvoinnin ulottuvuuksien mukainen hyvinvoinnin tila tilastojen ja kuntalaiskyselyn mukaan kunnittain.	268
Taulukko 37.	Pohjois-Lapin seutukunnan kunnat sosiaalis-taloudellinen tilanteen mukaan kuntalaisten, kunnan viranomaisten ja tutkijaryhmän analyysien perusteella.	284
Taulukko 38.	Lapin aluehallintoviraston asiantuntija-arvion hyvinvointi-indikaattorit kuvauksineen.	293
Taulukko 39.	Hyvinvointibarometrien ja hyvinvointiselonteiden aineistot analysointivaiheineen ja analysoijineen.	304
Taulukko 40.	Väestö, työvoimaosuus, työllisyysaste ja työttömyysaste yhteensä ja sukupuolen mukaan koko maassa 2000–2012.	312
Taulukko 41.	Väestö, työvoimaosuus, työllisyysaste ja työttömyysaste yhteensä ja sukupuolen mukaan Lapin maakunnassa 2000–2012.	313
Taulukko 42.	Lapin strategisia vaihtoehtoja hyvinvointipoliittiseen päätöksentekoon.	319

ESIPUHE

Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeessa hyvinvointibarometrien ja –selonteiden laatiminen on ollut Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun (1.1.2014 alkaen Lapin AMK) toteuttamisvastuulla. Itä-Lapin, Pohjois-Lapin, Rovaniemen ja Tunturi-Lapin seutukuntiin kohdentuva hyvinvointibarometri sisältää tilastokatsauksen kuntalaisten hyvinvoinnista, kuntalaiskyselyn sekä asiantuntija-arvio-osion. Kemi-Tornion ja Tornionlaakson seutukuntiin kohdentuva hyvinvointiselonteko sisältää tilastokatsauksen kuntalaisten hyvinvoinnista sekä asiantuntija-arvio-osion. Julkaisukokonaisuuden kirjoittajat haluavat osallistua hyvinvointitutkimuksesta käytävään keskusteluun sekä erityisesti Lappia koskevan hyvinvointikehityksen pohdintoihin.

Arto Selkälälle erityiskiitokset hyvinvointibarometri- ja selonteko-osioiden vastuullisesta ja asiantuntevasta metodologisesta työstämisestä tekstien kirjoittamisen lisäksi. Arto on muodostanut allekirjoittaneiden kanssa hyvinvointibarometrien ja –selonteiden kirjoittajien ydinryhmän. *Pekka Vasari* ja *Suvi Ronkainen* Lapin yliopistosta ovat monipuolisella kommentoinnillaan edesauttaneet hyvinvointibarometri- ja selontekojulkaisukokonaisuuden rakentumista, mitä ovat myös kommentoineet tekstien kirjoittamisen lisäksi *Seppo Kilpiäinen*, *Sirpa Kaukiainen* ja *Marika Kunnari Raimo Jänkälän* toimiessa projektipäällikkönä hankkeessa sen suunnittelun alkumetreistä lähtien. *Tarja Pernu* Lapin ammattikorkeakoulusta on auttanut ATKteknisten ongelmien ratkaisemisessa ja *Pia Kuha* viimeisteli 2607 sivun laajuisen julkaisukokonaisuuden taiton. *Jaana Ilmasti* tallensi hyvinvointibarometriosion kuntalaiskyselyn SPSS-tiedostoksi.

Kiitämme hyvinvointibarometri- ja selonteko-osioiden kuntalaiskyselyn ja tilastojen aineistonhankintasuunnitelman kommentoinnista *Nina Peroniusta*, *Mari Palolahtea*, *Maila Vibergä*, *Annikki Kallioniemeä* ja *Lahja Harjua*. Saimme jokaisesta lappilaiskunnasta pyytämämme asiantuntija-arviot, mistä kiitoksemme: *Auvo Kilpeläinen*, *Nina Peronius*, *Erkki Parkkinen*, *Sinikka Savukoski*, *Mauri Aarreveara*, *Tomi Timonen*, *Kirsi Kangas*, *Annikka Marjala*, *Seija Hautala*, *Mari Palolahti*, *Harri Tiuraniemi*, *Kati Aikio*, *Kirsi Solmari*, *Helena Pekkala-Vilhunen*, *Markus Hemmilä*, *Annikki Kallioniemi*, *Anna Mäkelä*, *Lahja Harju*, *Pirkko Kuru*, *Pirkko Rauhala*, *Päivi Vuollo-Uusisalmi*, *Pävi Salminen*, *Liisa Niiranen*, *Seija Parviainen*, *Hilkka Karttunen*, *Anu Vuorinen*, *Mika Simoska*, *Helena Hartikainen*, *Leena Karjalainen*, *Johanna Korteniemi*, *Laura Enbuska*, *Sami Baas*, *Tapani Melaluoto*, *Eeva Leukumaa*. Kiitoksemme aluehallintoviranomaisilta saamistamme asiantuntija-arvioista *Tuula Kokkoselle*, *Tiina Piirilä-Laiholle*, *Heini Sankalalle* ja *Sari Guttormille*. Terveysalan asiantuntijuuden ovat tuoneet kommenteillaan hankittavien terveystilastojen osalta *Markku Oinaala*, *Pertti Sakaranaho* ja *Teemu Taulavuori*.

Kiitos kuuluu ennen kaikkea 2031 lappilaiselle, jotka vastasivat hyvinvointibarometriosion kuntalaiskyselyyn.

Tampereella

&

Kemissä

Mikael Agricolan päivänä 2014

Asko Suikkanen

Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -
hankkeen johtaja

Leena Viinamäki

Hyvinvointibarometri- ja selonteko-
osioiden vastuullinen tutkija

ABSTRACT

Kemi-Tornio University of Applied Sciences (Lapland University of Applied Sciences since 1st of January 2014) was responsible for welfare barometers and welfare reports in the project “Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka”. The welfare barometer was implemented in the Sub-regions of Itä-Lappi, Pohjois-Lappi, Tunturi-Lappi and Rovaniemi. The barometer consists of the welfare statistics of inhabitants, a questionnaire for inhabitants as well as an expert estimation. The welfare report of the Sub-regions of Kemi-Tornio and Tornionlaakso consists of the welfare statistics of inhabitants as well as an expert estimation.

In the near future there will be national structure reformations that emphasize the volume economy. These reformations either indirectly or directly reform and break the traditional municipality map of Lapland and production model of welfare services. The challenges of municipal finances concerning the reformation of municipal and state subsidy systems as well as the challenges of reformation of the structure of health care and social services require the responsible authorities to look for new and open-minded solutions to implement regionally.

There is a strong segregation and polarization development among cyclical branches of business (mining industry and tourism) because of their position. This also reflects on the population development and production of welfare services. The development of public sector and its services innovations as well as controlling of municipal segregation will be the key points in the vital development of Lapland. The most important point will be concrete effects governmental and municipal task divisions, which are under readjustment at the moment. These readjustments will be in sight in 2020s. The development of population will clearly be either slowly or quickly decreasing. There are reasons and signals for both development trends. The reasons for accelerating decrease of population are the decrease of labor force participation rate, changes in the age group relations, aging population as well as the thinning of governmental role in Lapland. Alternatively the successful exploitation of possibilities may attract new businesses and immigration.

Keywords

Welfare barometer, welfare report, welfare services, triangulation

KIRJOITTAJAT

Hyvinvointibarometrien ja –selonteiden kirjoittajat

Raimo Jänkälä

KL, kehittämispäällikkö, projektipäällikkö, Lapin yliopisto, Rovaniemi

Sirpa Kaukiainen

TtM, lehtori, terveysalan koulutusohjelma, Rovaniemen ammattikorkeakoulu,
1.1.2014 alkaen Lapin ammattikorkeakoulu, Rovaniemi

Seppo Kilpiäinen

KT, lehtori, terveysalan koulutusohjelma, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu,
1.1.2014 Lapin ammattikorkeakoulu, Kemi

Marika Kunnari

YTM, tutkija, Lapin yliopisto, Rovaniemi

Arto Selkälä

YTT, tutkijatohtori/tilastotieteen lehtori, Lapin yliopisto, Rovaniemi

Asko Suikkanen

YTT, professori, 1.1.2014 alkaen emeritusprofessori, Lapin yliopisto, Rovaniemi

Leena Viinamäki

YTT, yliopettaja, sosiaalialan koulutusohjelma, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, 1.1.2014 alkaen Lapin ammattikorkeakoulu, Kemi

Kuntien asiantuntija-arvioiden kirjoittajat

Auvo Kilpeläinen, sosiaali- ja terveysjohtaja, Kemijärven kaupunki
Nina Peronius, sosiaalisihteeri-lastenvalvoja, Pelkosenniemen kunta
Erkki Parkkinen, kunnanjohtaja, Pelkosenniemen kunta
Sinikka Savukoski, sosiaalisihteeri-lastenvalvoja, Savukosken kunta
Mauri Aarrevaara, kunnanjohtaja, Savukosken kunta
Kirsi Kangas, vs. kunnanjohtaja, Sallan kunta
Annikka Marjala, hyvinvointikoordinaattori, Sallan kunta
Seija Hautala, sosiaali- ja terveysjohtaja, Sallan kunta
Mari Palolahti, sosiaali- ja terveysjohtaja, Inarin kunta
Harri Tiuraniemi, perusturvajohtaja, Sodankylän kunta
Kati Aikio, sosiaalityön johtaja, Sodankylän kunta
Kirsi Solmari, perusturvajohtaja, Utsjoen kunta
Helena Pekkala-Vilhunen, perusturvajohtaja, Ranuan kunta
Markus Hemmilä, Sosiaali- ja terveysjohtaja, Rovaniemen kaupunki
Annikki Kallioniemi, sosiaalisihteeri-lastenvalvoja, osastopäällikkö Enontekiön kunta
Anna Mäkelä, kunnanjohtaja, Kittilän kunta
Lahja Harju, perusturvajohtaja, Kolarin kunta
Pirkko Kuru, vanhustyön ohjaaja, Muonion kunta
Pirkko Rauhala, kehitysvammaohjaaja, Muonion kunta
Päivi Vuollo-Uusisalmi, sosiaaliohjaaja, Muonion kunta
Päivi Salminen, sosiaalijohtaja, Muonion kunta
Liisa Niiranen, sosiaali- ja terveystoimenjohtaja, Kemin kaupunki
Seija Parviainen, perusturvajohtaja, Keminmaan kunta
Hilkka Karttunen, sosiaalijohtaja, Oulunkaaren kuntayhtymä/Simon kunta
Anu Vuorinen, kehitysjohtaja, Oulunkaaren kuntayhtymä/Simon kunta
Mika Simoska, kunnanjohtaja, Tervolan kunta
Helena Hartikainen, sosiaalijohtaja, Tervolan kunta
Leena Karjalainen, perusturvajohtaja, Tornion kaupunki
Johanna Korteniemi, sosiaalijohtaja, Pellon kunta
Laura Enbuska, sivistystoimen osastopäällikkö, Pellon kunta
Sami Baas, kunnanjohtaja, Pellon kunta
Tapani Melaluoto, kunnanjohtaja, Ylitornion kunta
Eeva Leukumaa, perusturvajohtaja, Ylitornion kunta

Aluehallintoviranomaisten asiantuntija-arvioiden kirjoittajat

Tuula Kokkonen, ylitarkastaja, Lapin aluehallintovirasto
Tiina Piirilä-Laiho, ylitarkastaja, Lapin aluehallintovirasto
Heini Sankala, ylitarkastaja, Lapin aluehallintovirasto
Sari Guttorm, suunnittelija, Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Saamelaiskäräjät

1 POHJOISEN HYVINVOINNIN TIETOPAIKKA -HANKKEEN TAUSTA¹

1.1 Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen hyvinvointipoliittinen tausta *Asko Suikkanen, Leena Viinamäki, Arto Selkälä & Marika Kunnari*

Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hanke kuuluu Lapin korkeakoulujen vuosien 2009–2012 innovaatio-ohjelmassa Hyvinvoinnin Lappi- hankekokonaisuuteen. Hanke on yksi Hyvinvoinnin Lappi -hankekokonaisuuden kuudesta kärkihankkeesta. Hankkeen taustalla on Lapin maakuntasuunnitelma 2030 ja se kuuluu vuosien 2011–2014 Lapin maakuntaohjelman hyvinvointipalvelujen kärkihankkeisiin. Niin ikään hanke liittyy Lapin hyvinvointiohjelman 2010–2015 keskeisiin kehittämislinjauksiin. Hankkeessa tavoitellaan sisällöllisesti ja ajallisesti käyttäjälähtöistä, vuorovaikutteista ja monitasoista hyvinvointitiedon tuottamista. (Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka ... 2011.)

Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeelle on määritelty sekä sisällöllisiä, organisatorisia että menetelmällisiä tavoitteita. Hankkeen sisällölliset tavoitteet kohdistuvat kokemuksellisen hyvinvoinnin (*subjektiivinen hyvinvointi*) tarkasteluun ja sen suhteuttamiseen objektiiviseen hyvinvointiin. Kokemuksellisen hyvinvoinnin tutkiminen on hyvinvointitutkimuksessa yleistynyt 2000-luvulla. Tutkimushankkeella otamme osaa kokemuksellisesta hyvinvoinnista käytävään keskusteluun, jota esittelemme tarkemmin toisessa tutkimusraportissa (Kunnari & Suikkanen 2014). Yksilöiden kokemusten tutkimisen katsotaan lisäävän hyvinvointimuutosten tulkinnan mahdollisuuksia. Hyvinvointibarometrissä kokemuksellisuuden huomioiminen näkyy muun muassa palveluiden toimivuuden ja merkittävyyden kysymisenä kuntalaisille toteutetussa hyvinvointikyselyssä. Toisaalta se ilmenee tilastoidun alueellisen ja kunnittaisen hyvinvointikehityksen tarkasteluna suhteessa hyvinvointikyselyssä esitettyihin kysymyksiin.

Tuotamme tietoa tapahtuneista hyvinvointimuutoksista (*monipuoliset tilastot*) ja monipuolistamme eri toimijoiden (*kunnat*) tulkintoja käynnissä olevista hyvinvointitilanteista ja -trendeistä (*hyvinvointibarometri*). Monitasoisen ja monipuolisen hyvinvointitiedon tuottaminen, tulkinta ja käyttö ovat hankkeen tärkeimmät sisällölliset tavoitteet. Hankkeen organisatoriset tavoitteet koskevat tiedon tuottajien, käyttäjien ja tulkitsijoiden vuorovaikutuksellisten suhteiden hyödyntämistä. Kuntien ja aluehallinnon edustajat osallistuvat tiedon tuottamiseen ja tulkitsemi-

¹ **HUOM.** Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen hyvinvointibarometrien ja -selontekojen muodostamassa seutukunnittain eritellyssä julkaisukokonaisuudessa Esipuhe, ABSTRACT, hyvinvointibarometrien ja -selontekojen kirjoittajaluettelot, kuntien ja aluehallintoviranomaisten asiantuntija-arvioiden kirjoittajaluettelot, pääluvut 1., 2., 5. ja 6. sekä kirjallisuuskatsaus ja liitteet ovat samat jokaisessa osajulkaisussa. Kuntalaiskyselyn liitetaulukot puuttuvat hyvinvointiselonteista.

seen yhdessä tutkijoiden kanssa laatimalla kuntakohtaiset tai alueelliset asiantuntija-arviot. Vastaavasti tutkijat osallistuvat kuntien tietotarpeiden pohdintaan ja ratkaisemiseen mm. hankkeen yhteydessä järjestettävillä seutukuntafoorumeilla. Tällä tavoin paikallisesti tuotetun tiedon tarpeeseen on monia syitä. Yksi tarve nousee olemassa olevan tiedon liian yleisestä tasosta. Esimerkiksi tilastot kuvaavat yleisellä tasolla kuntien ja alueiden tilanteita. Aluetutkimuksissa on havaittu tulos vierekkäisten pienalueiden ja jopa naapurikuntien varsin erisuuntaisesta yhteiskuntakehityksestä, mikä puoltaa pienalueellisen ja kuntakohtaisen tietotutannon tarvetta (esim. Katajamäki 1988; Wuori & Mikkonen 2007; ks. myös Saari & Viinamäki 2006; Viinamäki toim. 2007).

Hyvinvointitutkimuksessa on alettu puhua uudesta hyvinvoinnin indikaattoriliikkeestä (esim. Simpura & Uusitalo 2011, 120), joka perustuu 1960- ja 1970-luvuilla eurooppalaisen elintasotutkimuksen piirissä kehitettyihin hyvinvoinnin mittaamisen metodeihin (esim. Ruotsissa Johansson 1974; Suomessa Salavuo 1969; Lehto 1971). Viimemainituissa pyrittiin kehittämään taloudellisten indikaattorien rinnalle hyvinvoinnin sosiaalisia indikaattoreita, kuten tulo-, asumis- ja terveystilanteita. Mari Kiviniemen hallitus (Valtioneuvoston kanslia 2010) asetti asiantuntijaryhmän valmistelemaan uusia hyvinvoinnin ja kehityksen mittareita. Asiantuntijaryhmä (Bkt ja kestävä ... 2011) antoi suosituksen, jonka mukaan hyvinvoinnin mittareita tulee edelleen kehittää ja pyrkiä kansalaisten (kokemuksellisen) hyvinvoinnin säännölliseen arvioimiseen. Kansainvälisesti samankaltaisia hankkeita on 2000-luvulla ollut Ranskassa ja Isossa-Britanniassa (Stiglitz & Sen & Fitoussi 2009). 2000-luvulla hyvinvoinnin määrittelykeskustelua on luonnehtinut onnellisuus, jonka katsotaan määrittävän kokemuksellisuuden ja kansalaisuuden kautta (Veenhoven 2000; Veenhoven 2002). Hyvinvointi on kuitenkin moniulotteinen käsite, eikä sitä ole kyetty määrittelemään täysin yksimielisesti. Tämä ei johdu pelkästään käsitteen vahvasta kontekstisidonnaisuudesta, vaan sen kytkeytymisestä kansalaisten (hyvinvoinnin) olosuhteiden poliittiseen ohjaamiseen (esim. Selkälä 2013).

Myös kansallisen ja kansainvälisen vertailun mahdollistavaan hyvinvointi-indikaattorien kehittämiseen on alettu resursoida voimavaroja sekä Suomessa että ulkomailla (Hoffrén & Lemmetyinen & Pitkä 2010; Bkt ja kestävä ... 2011; Eurostatin portaali elämän ... 2013; Findikaattori.fi - yhteiskunnan ... 2013). Lisäksi hyvinvoinnin määrittelyn yhteydessä on alettu huomioida enenevässä määrin myös ekologisia tekijöitä. Hoffrénin, Lemmetyisen ja Pitkän (2010) laatimassa esiselvityksessä hyvinvointi-indikaattoreista tarkastelun kohteena ovat mm. brutto- ja vihreä bruttokansantuote, aidon kehityksen indikaattori, ekologinen jalanjälki, kansallinen onnellisuustilinpito ja bruttokansanonnellisuus sekä kestävä taloudellisen hyvinvoinnin indeksi, inhimillisen kehityksen indeksi, kestävä yhteiskunnan indeksi, onnellisten elinvuosien indeksi ja onnellisen maapallon indeksi. Erik Allardtin (1976) *having, loving, being* kolmijako on puolestaan täydentynyt vastuullista ja mielekästä tekemistä kuvaavalla *doing* – ulottuvuudella, jossa keskiössä on yhteiskunnallisesti hyödyllisten töiden suosiminen, työajan lyhentäminen, sosiaaliturvan ansiotyö- ja kulutuskannustimien

heikentäminen, kulutukseen suuntautuvan ajankäytön vähentäminen, sosiaaliturvajärjestelmän haitallisten ympäristövaikutusten minimointi (Helne & Hirvilampi & Laatu 2012).

Hyvinvointitutkimuksessa voidaankin puhua hyvinvoinnin *erilaisista tutkimuksellisista lähestymistavoista*, jotka ovat vaihdelleet ajallisesti ja taustateoreettisesti. Empiirisissä hyvinvointitutkimuksissa käytetään yleisesti stipulatiivista hyvinvoinnin määrittelyä. Tämä tarkoittaa määrittelyä, jossa ilmaistaan kussakin tutkimuksessa käsitelty tapa ymmärtää hyvinvointi. Aki Siltaniemen ym. (2007) mukaan kussakin hyvinvoinnin tutkimuksessa ilmaistaan alusta alkaen, mistä hyvinvoinnin osatekijöistä ja sisällöistä ollaan kiinnostuneita. Näin toimittuna ei tuoteta uusia, ennalta määrittelemättömiä sisältöjä hyvinvoinnille, vaan tarkoituksena on enemmänkin kuvailla ymmärrettyjä, toteutuneita hyvinvoinnin tiloja (Siltaniemi & Perälähti & Eronen & Londen 2007, 9–10). Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeessa tarkastelun kohteena olevat hyvinvoinnin osatekijät tuodaan alusta alkaen esille. Näin toimitaan sen vuoksi, että lukijan olisi mahdollista ymmärtää tutkimuksen hyvinvointikäsitys ja että tutkimuksessa olisi mahdollista kuvailla toteutuneet hyvinvoinnin tilat. Se, onko näin toimimalla mahdollista muodostaa uusia, ennalta määrittelemättömiä hyvinvointisisältöjä, riippuu tutkimuksen toteutuneen hyvinvoinnin tiloja koskevan tiedon käsittelymenetelmistä ja kysymyksenasetteluista. Kysymykset voidaan muotoilla siten, että niihin vastaaminen mahdollistaa myös hyvinvointisisältöjä koskevat yllätykset.

Aina 1970-luvulle asti hyvinvointi on tarkoittanut pääasiassa elämiseen tarvittavia resursseja, niiden määrittelyä ja mittaamista (vrt. Rajas 2008; Ojanen 2009; Saari toim. 2011; Simpura & Uusitalo 2011; Pyykkönen 2012). Tämä hyvinvointitutkimuksen vaihe on pitkälti perustunut Maslowin tarvehierarkiaan. 1970-luvun loppupuolelta alkaen hyvinvoinnin monipuolisemmat ulottuvuudet alkoivat vallata aihealuetta pohjoismaisena esimerkkinä Erik Allardt (1976). Erik Allardt jakoi hyvinvoinnin kahteen osaan: elintasoon (*having*) ja elämänlaatuun. Elämänlaadun hän puolestaan jakoi kahteen osaan: yhteisyyssuhteisiin (*loving*) ja itsensä toteuttamiseen (*being*). Elintasoon liittyvät Allardtin mukaan aineelliset ja ei-henkilökohtaiset perustarpeet sekä yhteisyyssuhteisiin sisältyvät ihmisten väliset suhteet ja identiteetti. Itsensä toteuttamiseen liittyvät puolestaan yhteiskuntaan kiinnittymisen ja luonnon kanssa elämisen tarpeet. Allardtin mukaan sekä elintaso että elämänlaatua voidaan tutkia objektiivisesti ja subjektiivisesti (Allardt 1976, 32–33). Empiiristä tutkimusta ajatellen hän jakaa hyvinvoinnin ulottuvuudet seuraavasti:

- *Elintasotekijät*: tulot, asuminen, työllisyys, koulutus, terveys
- *Yhteisyyssuhteet*: paikallisyhteisyys, perheyhteisyys, ystävyyssuhteet
- *Itsensä toteuttaminen*: arvonanto, korvaamattomuus, poliittiset resurssit, vapaa-aika

Allardtin määrittely poikkeaa perinteisestä, aikaisemmasta hyvinvoinnin elintasotutkimuksesta hänen korostaessa arvoja ja niiden keskeistä merkitystä hyvinvoinnin sisällön ymmärtämisessä. 1990-luvulla alettiin laajasti hyväksyä, että pelkkä hyvinvoinnin resurssipohjainen tarkastelu on riittämätöntä. Tätä vaihetta

voidaan pitää hyvinvointitutkimuksen kolmantena murroksena. Jussi Simpuran ja Hannu Uusitalon (2011, 107–108) mukaan hyvinvointitutkimus pohjautuu monen tieteenalan perinteeseen. Näiden pohjalta he nimeävät hyvinvointitutkimuksen kuusi keskeistä perinnettä: hyvinvoinnin taloustiede, makrotasoinen elintasotutkimus, brittiläinen sosiaalipoliittinen tutkimus, elämäntyö- ja elämäntapatutkimus, elämänlaatua käsittelevä tutkimus ja pohjoismainen hyvinvointitutkimus.

2000-luvun hyvinvointitutkimus ammentaa näistä kaikista perinteistä, mutta samanaikaisesti täytyy huomioida myös uusien tutkimussuuntausten merkitys. Tällä tarkoitamme erityisesti koetun hyvinvoinnin, subjektiivisen hyvinvoinnin ja onnellisuuden tutkimusta (ks. Raijas 2008; Hämäläinen 2009; Saari 2009; Ervasti & Saari 2011; Kunnari & Suikkanen 2014; Saari & Viinamäki & Antikainen 2014; vrt. Draper 1988). Käynnissä oleva hyvinvointitutkimuksen murros korostaa onnellisuuden, tyytyväisyyden ja elämänlaadun merkitystä hyvinvoinnin sisällöllisessä ymmärtämisessä. Tällöin keskeiseksi muodostuu toisaalta se, miten tutkijat tulkitsevat onnellisuuden, tyytyväisyyden ja kokemuksellisuuden sekä toisaalta se, miten hyvinvointiaan arvioivat yksilöt itse ymmärtävät onnellisuuden, tyytyväisyyden ja elämänlaadun. Jokainen yksilö arvioi omia hyvinvointikokemuksiaan omien tulkintojensa kautta koskien näiden laadullisten sisältöjen merkitystä itselleen. Nämä tulkinnot rakentuvat myös sosiaalisen vertailun kautta suhteessa niihin ihmisiin ja asioihin, joita yksilöt pitävät oman hyvinvointinsa kannalta merkityksellisinä (Riihinen 2002, 192). Venhoovenin mukaan onnellisuus (*happiness*), tyytyväisyys elämään (*life-satisfaction*) ja subjektiivinen hyvinvointi ovat keskenään synonyymejä (Venhooven 2000).

Myös tässä tutkimuksessa lähdemme siitä, ettei rajanvetoa näiden käsitteiden välillä tarvitse tehdä silloin, kun puhutaan koetun hyvinvoinnin sisällöstä. Sen sijaan ne kaikki (*hyvinvointi, elämänlaatu, onnellisuus ja tyytyväisyys*) nähdään koetun hyvinvoinnin sisältöinä ja koetun hyvinvointikokonaisuuden muodostajina, joiden toteutumista omassa elämässään kukin yksilö osaa itse parhaiten arvioida. Oletamme, että 2000-luvulla käynnissä ollut hyvinvointitutkimuksen murros, jossa huomio on kiinnittynyt subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimiseen tulee merkitsemään:

- siirtymistä hyvinvoinnin kokemustiedon keräämisen uusien muotojen kehittämiseen (esim. internet-pohjaiset kyselyt)
- paneutumista sosiaalisen hyvinvoinnin sisällön määrittämiseen (Ormel & Lindenberg & Steverink & Verbrugge 1999; Lindenberg 2002; Saari 2009; Kunnari & Suikkanen 2013)
- monipuolisen spatiaalisen (paikallinen, kansallinen, globaali) hyvinvointitiedon (vertailevan) tuotannon mahdollistamiseen.

Aikaisempien valtakunnallisten hyvinvointitutkimusten tuottamien tulosten perusteella nykyistä hyvinvointikehitystä leimaavat piirteet voidaan tiivistää seuraavasti:

- eriytymiskehitys ja sen uudet piirteet (alueellisesti ja väestöryhmittäin sekä kokemuksellisesti)

- hyvinvointipalveluiden käytön mahdollisuuksien erojen kasvu
- hyvinvointikokemusten ja institutionaalisten hyvinvointitekijöiden suhteen määrittymisen monimutkaistuminen.

Koetun hyvinvoinnin voidaan nähdä yhtäältä tarkoittavan esimerkiksi yksilön kokemusta omasta onnellisuudestaan ja siihen liittyvistä tekijöistä ja vajeista (Saari 2009, 21–22). Mutta toisaalta myös se, miten yksilö arvioi omia henkilökohtaisia elämäntavoitteitaan, on todettu olevan yhteydessä subjektiiviseen hyvinvointiin. Hyvinvointibarometritutkimuksessa huomioimme näitä 2000-luvun hyvinvointitutkimuksen uusia haasteita. Tämä näkyy yhtäältä perinteisten elintason tekijöiden (*tilastot*) yhdistämisessä yksilöiden kokemustietoihin (*kuntalaiskysely*). Vastaajien kokemukset kontekstualisoidaan hyvinvoinnin paikallisiin, alueellisiin ja kansallisiin olosuhteisiin. Toiseksi hyvinvointitutkimuksen haasteet huomioidaan tutkimuksessamme tarkastelemalla hyvinvointia monitasoisena ilmiönä (*kuntalaiskyselyn laajat sisältöalueet*).

Lappilaisten hyvinvointia määritti aina 1990-luvulle asti aineellisen hyvinvoinnin kohoaminen ja toisaalta voimakas hyvinvointivaltion rakentaminen sosiaali-, koulutus- ja terveystalouteen (esim. Haveri & Suikkanen 2003). Viimeisten 10–15 vuoden aikana lappilaisen väestön hyvinvoinnin kehitys on ollut monimutkaisempaa. Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hanke tavoittelee mahdollisimman suurta maakunnallista ja paikallista edustavuutta sekä toisaalta hyvinvoinnin määrätymisen ja esiintymisen laaja-alaisuuden ja monitahoisuuden huomioimista. Viimemainittu näkyy hyvinvoinnin kontekstuaalisen luonteen huomioimisessa tässä tutkimuksessa.

Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hanke tukee kuntien lakisääteisiä tehtäviä kuntalaisten hyvinvointikehityksen ennakoinnissa ja edistämässä. Terveystalouksissa (12 §) sekä lakiehdotuksessa uudeksi sosiaalihuoltolaiksi (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen ... 2012, 171) korostuu kuntalaisten hyvinvoinnin säännöllinen ja systemaattinen seuraaminen (Taulukko 1.).

Taulukko 1. *Hyvinvointikertomus Terveystalouksilain 12§:ssa ja uudessa sosiaalihuoltolain 9§:ssä.*

<p>Terveystaloulaki 12 §: Terveystalouden ja hyvinvoinnin edistäminen kunnassa</p> <p><i>Kunnan on seurattava asukkaattensa terveystaloutta ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveystaloudesta ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus.</i></p>
<p>Uusi Sosiaalihuoltolaki 9 §: Hyvinvointiraportointi ja -kertomus</p> <p><i>Hyvinvoinnin edistämisen vastuutahon on raportoitava kunnanvaltuustolle kunnan asukkaiden hyvinvoinnista 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun seurannan toteuttamiseksi vuosittain hyvissä ajoin ennen seuraavaa kalenterivuotta koskevan talousarvion laatimista. Raportoinnista säädetään lisäksi terveystalouksilain 12 §:ssä.</i></p> <p><i>Raportoinnin tulee sosiaalihuollon osalta sisältää: kunnan asukkaiden sosiaaliseen hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden arviointi ja ennakointi; ja arvio kunnan sosiaalihuoltoon varattujen voi-</i></p>

mavarojen riittävydestä ja tilasta sekä asukkaiden saamien sosiaalipalvelujen ja muiden sosiaalihuollon tukitoimien määrästä ja laadusta suhteessa heidän tarpeisiinsa, sekä ehdotukset toimenpiteiksi, joilla 1–2 kohdassa tarkoitetuista arviosta ilmeneviä puutteita ja epäkohtia voidaan korjata.

Lisäksi kunnanvaltuustolle on valmisteltava kerran valtuustokaudessa terveydenhuoltolain 12 §:ssä tarkoitettu laajempi hyvinvointikertomus, johon sisältyy sosiaalihuollon osalta 2 momentissa tarkoitettujen asioiden lisäksi:

kattava väestöryhmittäin laadittava ammatillinen arvio 7 §:n 2 momentissa tarkoitettujen kunnassa toteutettujen toimenpiteiden vaikutuksesta asukkaiden sosiaaliseen hyvinvointiin;

- 1) arvio 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua vastuunjaon sekä yhteistyön toimivuudesta; ja*
- 2) asukkailta 8 §:n nojalla kerätty palaute kunnan väestön sosiaalisen hyvinvoinnin tilasta ja sosiaalihuollon toimivuudesta kunnassa,*

sekä toimenpide- ja kehittämis ehdotukset 1–3 kohtiin perustuen.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettua raportoinnin ja hyvinvointikertomuksen laadinnassa on sosiaalihuoltoa koskevan arvioinnin osalta hyödynnettävä rakenteellisen sosiaalityön tuottamaa sosiaalihuollon asiakastyöhön perustuvaa tietoa sekä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä sosiaalihuollon asiakaslaki) 24 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja sosiaaliasiamiehen vuosittaisia selvityksiä.

Kunnan on raportoinnin perusteella tarkistettava hyvinvoinnin edistämisen tavoitteita ja niitä tukevia toimenpiteitä. Raportoinnin tulokset on huomioitava talousarviota laadittaessa.

Molemmat lait velvoittavat kuntia seuraamaan alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä, tekemään tulkintoja havaituista ongelmista ja epäkohdista sekä tekemään tarpeellisia toimenpide- ja kehittämis ehdotuksia. Laeissa ei kuitenkaan yksityiskohtaisesti määritellä toimenpiteiden osalta hyvinvointitoimien aktiivista vastuutahoa. Asia voidaan tulkita siten, että kunta on vastuussa hyvinvoinnista alueellaan sosiaali- ja terveyslainsäädännön tarkoittamassa mielessä ja käytettävissä olevilla resursseillaan. Yhteiskunnallisen muutoksen monimutkaistuminen kuitenkin hankaloittaa kuntien mahdollisuuksia havainnoida ja ymmärtää asukkaiden hyvinvoinnissa tapahtuvia tilanteita. Myöskään kuntien resurssit eivät ole tähän riittäviä.

Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hanke osaltaan pyrkii kokeiluluonteisesti lisäämään kuntien mahdollisuuksia arvioida alueensa väestön hyvinvoinnin tilaa sekä täydentämään tiedotuotannollaan Lapin maakuntaan paikantuvia muita kansalaisten hyvinvointiin liittyviä 2010-luvulla toteutettuja tutkimushankkeita (Taulukko 2.).

Taulukko 2. *Lapin maakuntaan paikantuvia joko välillisesti tai välittömästi kuntalaisten hyvinvoinnin lisäämiseen liittyviä hankkeita esimerkinomaisesti vuosilta 2009–2013.*

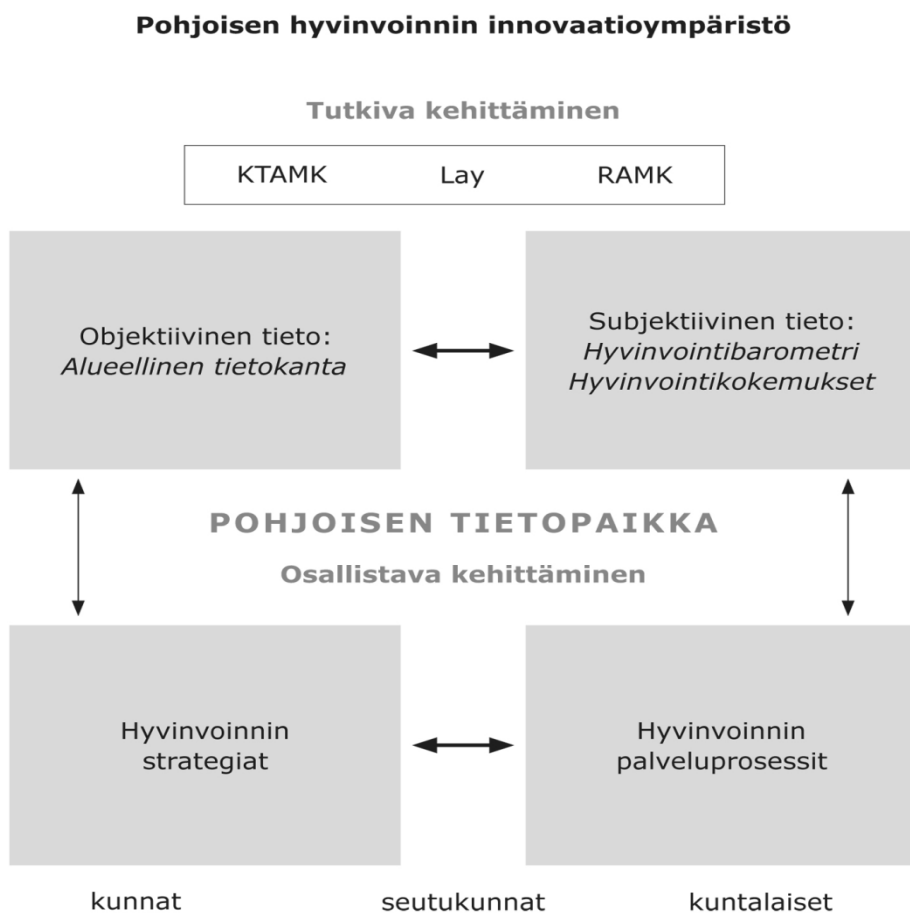
Hanke	Hankekuvaus
<p>Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus (ATH), 2012–2014</p> <ul style="list-style-type: none"> http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/ath 	<p>Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus (ATH) luo kunnille ja kuntayhtymille edellytykset seurata asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Tarkka tieto kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista helpottaa alueen palveluiden suunnittelua sekä terveyttä edistävien toimien vaikuttavuuden arviointia. Lisäksi aineistoa käytetään yleisiin tutkimustarkoituksiin. Kunnat voivat hyödyntää tutkimuksen tuottamaa tietoa muun muassa suunnitellessaan eri väestöryhmille tarjottavia palveluja ja arvioidessaan palvelujen ja muiden toimien vaikutuksia.</p>
<p>Alueen ja työn sukupuoli, 2009–2013</p> <ul style="list-style-type: none"> http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Yhteiskuntatieteiden-tiedekunta/Tutkimus/LAPPEAn-hanketoiminta/Tutkimushankkeet/Alueen-ja-tyon-sukupuoli?responsive=false 	<p>Alueen ja työn sukupuoli on Lapin yliopiston monitieteinen tutkimuskokonaisuus, jossa tarkastellaan, miten alue, työ ja sukupuoli ovat sidoksissa toisiinsa. Kysymys on sen tutkimisesta, millaiset sukupuolistavat prosessit ylläpitävät sukupuolen mukaista segregatiota palkkatyössä ja yrittäjyydessä sekä millaisten tekijöiden avulla segregatiota voitaisiin purkaa.</p>
<p>DILACOMI - Kaivokset, maankäyttö ja paikallisyhteisöt, 2011–2013</p> <ul style="list-style-type: none"> http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Yhteiskuntatieteiden-tiedekunta/Tutkimus/LAPPEAn-hanketoiminta/Tutkimushankkeet/Dilacomikaivokset-maankaytto-ja-paikallisyhteisot 	<p>Yhteiskuntatieteiden osahanke: WP2 Hallintatyökalujen (esim. SVA) kehittäminen. Osahankkeen tavoitteena on arvioida kaivosprojektin aiheuttamia muutoksia paikallisyhteisöissä kokonaisvaltaisella lähestymistavalla, kehittää osallistumista maankäytön suunnitteluun, YVA- ja SVA-prosesseihin sekä edistää ymmärrystä ekologisten, sosiaalisten ja taloudellisten näkökulmien yhteenkietoutumisesta paikallisyhteisön elämässä. Osahankkeessa arvioidaan pilottihankkeiden YVA-prosesseja erityisesti SVA:n näkökulmasta ja toteutetaan kaivospaikkakunnilla tutkimus, jossa arvioidaan kaivosten vaikutuksia ennakoiden koko kaivoksen elinkaarta. Tutkimuksen kohteena ovat kaivokset ja niiden vaikutukset sekä toimintaedellytykset osana yhteiskuntaa.</p>
<p>Hyvinvointi hakusessa – riippuvuus riskinä” -hanke</p> <ul style="list-style-type: none"> http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/hyvinvointi-hakusessa/hankeinfo 	<p>Päihde ja mielenterveyspalveluketjujen, kuntoutusyhteistyön ja työmenetelmien kehittämishankkeen ”Hyvinvointi hakusessa – riippuvuus riskinä” tavoitteena on lisätä päihderiippuvuusriskissä olevien sosiaalista ja terveydellistä hyvinvointia ja osallisuutta, edistää kansalaisten omaehtoista hyvinvoinnin lisäämistä sekä parantaa työntekijöiden päihdeosaamista sekä päihdepalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta.</p>
<p>IKÄEHYT – Ikäihmisten elämänhallinnan ja hyvinvoinnin tukeminen, 2011–2013</p> <ul style="list-style-type: none"> http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Yhteiskuntatieteiden-tiedekunta/Tutkimus/LAPPEAn-hanketoiminta/Tutkimushankkeet/IKAEHYT 	<p>Hankkeen tavoitteena on lappilaisten ikäihmisten (seniorit ja vanhukset) hyvinvoinnin, elämänlaadun ja elämänhallinnan tukeminen. Hankkeessa vastataan seuraaviin kysymyksiin: 1. Miten palvelujen tuottaminen (julkiset, yksityiset, kolmannen sektorin, omaishoidon) tulisi Lapissa ja sen eri osissa organisoida, jotta ne parhaiten tukisivat ikääntyneiden arkea ja elämänhallintaa (esimerkkinä kotihoidon sekä toimintakyvyn arvioinnin kehittäminen)?;</p>

<p><i>tiedekunta/Tutkimus/LAPPEAn-hanketoiminta/Tutkimushankkeet/IKAEHYT---Ikaihmisten-elamanhallinnan-ja-hyvinvoinnin-tukeminen</i></p>	<p>2. Minkälaisia mahdollisuuksia palvelujen design -menetelmällä ja käyttäjälähtöisellä lähestymistavalla on kehittää ikääntyvien hyvinvointia tukevia palveluja?; 3. Miten kulttuurin käytöllä ja kuntoutuksella seniori- ja vanhustyön muotoina voidaan vaikuttaa ikääntyneiden hyvinvointiin?</p>
<p>Lapin hyvinvointiohjelma, 2010–2015</p> <ul style="list-style-type: none"> o http://www.lappi.fi/lapinliitto/fi/lapin_kehittamisen/strategiat/lapin_hyvinvointiohjelma 	<p>Lapin hyvinvointiohjelman 2010-2015 tehtävänä on tuottaa tietoa lappilaisten hyvinvoinnin tilasta, hyvinvointipalveluiden kysynnän kehityksestä ja alan osaamistarpeista niin, että hyvinvointi otetaan huomioon kaikessa päätöksenteossa; kunnat saavat omille hyvinvointisuunnitelmilleen hyvän perustan; sen pohjalta voidaan suunnata hyvinvointialan tutkimus- ja kehitystyötä sekä niihin tarkoitettua rahoitusta; voidaan pitkällä tähtäyksellä suunnitella ja suunnata hyvinvointialan koulutusta; tunnistetaan tarve vahvistaa eri tahojen yhteistyötä; osataan kiinnittää huomiota kansalaisten osallisuuden ja omien voimavarojen vahvistamiseen</p>
<p>Nuoret kokemusasiantuntijoina – tarinasta totta -kehittämishanke, 2014</p> <ul style="list-style-type: none"> o http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Yhteiskuntatieteiden-tiedekunta/Tutkimus/LAPPEAn-hanketoiminta/Tutkimushankkeet/Nuoret-kokemusasiantuntijoina---tarinasta-totta 	<ul style="list-style-type: none"> o Projekti tuottaa tietoa ja hyviä käytäntöjä siitä, kuinka nuorten arki kohtaa instituutioiden normatiivisen todellisuuden o Hankkeessa pilotoidaan toiminnallisia menetelmiä (voimauttava valokuvaus ja digitarina), joilla nuorille luodaan osallistumisen tila. Tuotettua tietoa on mahdollista hyödyntää monipuolisesti käyttäjälähtöisten matalan kynnyksen palvelujen kehittämiseen. Liikkeelle lähdetään positiivisesta suunnasta, unohtamatta riskien tiedostamista ja tunnistamista. o Nuoria osallistavassa hyvinvointitiedonkeruun muodoissa korostuu eettisen, toiminnallisen, subjektiivisen ja yhteisöllisen tiedon tuottaminen siten, että sukupuoli ja kulttuurilliset tekijät tulevat huomioituiksi.
<p>Pohjois-Suomen kohortti 66 –kysely, 2012–2013</p> <ul style="list-style-type: none"> o http://kelo.oulu.fi/NFBC/uutiset.html 	<p>Pohjois-Suomen kohortti 1966:n hyvinvointi- ja terveystutkimusohjelma on tieteellinen tutkimus, joka edistää koko väestön terveyttä ja hyvinvointia. Tutkimustulosten avulla etsitään ratkaisuja käytännön sairaanhoidon ongelmiin, terveydenhuollon palvelujen kehittämiseen ja pyritään parantamaan elinolosuhteita käyttämällä tietoja yhteiskuntapolitiisessa päätöksenteossa. Hankkeen tarkoitus on selvittää terveyttä koko elinkaaren ajalta 10–15 vuoden välein. Vuonna 2012 ikäluokan täyttäessä 46 vuotta, toteutetaan jälleen kattava terveystutkimus.</p>
<p>Pohjois-Suomen monialaiset sosiaali- ja terveyspalvelut - kehittämisrakenne ja toimintamalli, 1.3.2009-31.10.2011</p> <ul style="list-style-type: none"> o http://www.sosiaalikollega.fi/kaste/pakaste-loppuraportti-2009-2011-111111.pdf 	<ul style="list-style-type: none"> o Perusterveydenhuollon kehittäminen: potilaslogistiikan parantaminen, lääkäri–hoitaja -työparimallin käyttöönotto, hoitopolkujen päivittäminen, ajanvarausvastaanoton ja päivystyksen prosessien kehittäminen, sähköisen ajanvarauksen ja tekstiviestipalvelun käyttöönotto, teknologian käyttöönotto palveluiden saatavuutta ja hoidon jatkuvuutta turvaamassa, uudenlaiset palveluprosessit, ammattiryhmien välisen yhteistyön ja työnjaon kehittäminen, osaamisen kehittäminen o Terveystiedon edistäminen: terveyden edistämisen poikkihallinnolliset työryhmät, hyvinvointikertomukset, terveysvaikutusten arviointi (IVA), elämäntapaohjaus (Ikihyväryhmät), väestökampanjat (rytmittömät)

	<ul style="list-style-type: none"> o Sosiaalipalveluiden kehittäminen: kehittäjä-sosiaalityöntekijämalli, sosiaalitoimistojen vaikuttavuuden arvioinnin toteutustapa, sosiaalityön johtamisen kehittämisrakennemalli, opetus- ja tutkimusyhteistyön kytkeminen kehittämistyöhön, asiakaskehittäjätoiminta
PaKaste 2: Pohjoisen alueen Kaste, Lapin osahanke, 2011–2013 <ul style="list-style-type: none"> o http://www.sosiaalikollega.fi/hankkeet/pakaste2/lappi/main_page/view 	Lapin alueen päätehtävät vuosille 2011–2013 olivat: Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisten palveluprosessien kehittämisen pilotit; vanhustyön kehittäminen; toimintamallien juurruttaminen (PaKaste I hankkeen aikana kehitetyt juurrutettavat toimintatavat, -mallit ja menetelmät) ja Opetus- ja tutkimuslinikkayhteistyö.
Paras-arviointitutkimusohjelma (ARTTU), 2008-2012 <ul style="list-style-type: none"> o http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/projektit/arttu/Sivut/default.aspx 	Paras-arviointitutkimusohjelman (ARTTU) avulla saadaan systemaattista ja vertailukelpoista tietoa Paras-hankkeen muutosprosesseista ja muutoksen vaikutuksista erityyppisten kuntien sekä eri toimijoiden näkökulmista. Vuonna 2008 alkaneen viisivuotisen tutkimusohjelmakauden aikana selvitetään uudistuksen vaikutuksia kunnallisiin palveluihin, demokratiaan ja johtamiseen, henkilöstöön, kunta- ja paikallistalouteen sekä yhdyskuntarakenteen toimivuuteen.
Poroperheiden sosiaalinen ja taloudellinen selviytyminen, 2012–2013 <ul style="list-style-type: none"> o http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Yhteiskuntatieteiden-tiedekunta/Tutkimus/LAPPEAn-hanketoiminta/Tutkimushankkeet/Porotalouden-taloudelliset-ja-tyollistavat-vaikutukset 	Lapin yliopiston kaksivuotisessa tutkimushankkeessa Porotalouden taloudelliset ja työllistävät vaikutukset keskitytään taloudellisten ja työllistävien vaikutusten selvittämiseen. Tutkimuksen tavoitteet ovat: <ol style="list-style-type: none"> 1. Selvittää, mistä porotalouden taloudelliset ja työllistävät vaikutukset muodostuvat? 2. Tehdä arvio porotalouden taloudellisista ja työllistävästä vaikutuksista. 3. Kehittää taloudellisen ja työllistävän vaikutuksen arviointi- ja seurantajärjestelmää.
Taatusti turvassa - huolehtiva kyläyhteisö, 2009–2012 <ul style="list-style-type: none"> o http://www.sosiaalikollega.fi/hankkeet/taatus-ti-turvassa-huolehtiva-kylayhteiso-hanke 	Hankkeelle on määritelty seitsemän kehittämisaluetta, joista kuusi tähtäsi kylätoiminnan käsikirjaan. Käsikirja toteutettiin sähköisesti ja siihen tulee niin kylä- ja yhdistystoiminnan askeleet aloittelevasta toiminnasta elinkeinolliseen kylätoimintaan. Muut kuusi kehittämisaluetta ovat: kylän peruspalvelut; kylän arjen turvallisuus; kylätoiminta välittäjäorganisaationa; kylätoiminta työllistäjänä; kylän, kunnan ja muiden viranomaisten välinen yhteistyö, kylätoiminnan sähköinen viestintä ja hanketiedotus.
Terveempi Pohjois-Suomi, TerPS-käyttöönottohanke (TerPS2), 2012-2014 <ul style="list-style-type: none"> o http://www.ppsbp.fi/pth/prime102/prime108/prime101.aspx 	Jatkohankkeessa tuetaan TerPS-hankkeessa kehitettyjen hyvien käytäntöjen kansallista käyttöönottoa ja rakennetaan TerPS-hankkeessa kehitetyille innovaatioille alueellinen ja kansallinen käyttöönoton tuki yhteistyössä alueiden ja verkostotoimijoiden kanssa. Hankkeessa vahvistetaan erityisesti yhteistyötä sähköisen hyvinvointikertomuksen käyttöönotossa sekä muita hyvien ja testattujen toimintamallien mallinnuksia levitettäväksi käytäntöön.

1.2 Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen organisatorinen tausta *Asko Suikkanen, Leena Viinamäki, Arto Selkälä, Raimo Jänkälä & Mari-ka Kunnari*

Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen hallinnoinnista on vastannut Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Lapin korkeakoulukonsernin (LUC) kolme toimijatahoa² ovat osallistuneet yhdessä toimintakokonaisuuksien toteuttamiseen. Lapin yliopiston tutkimusosaaminen on yhdistetty Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun³ hyvinvointibarometriossaamiseen ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun⁴ soveltavan tutkimuksen vahvuuksiin (Kuvio 1.⁵).

Kuvio 1. *Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka hankekokonaisuuden toteutus.*

² 1.1.2014 alkaen kaksi toimijatahoa Lapin yliopisto ja Lapin ammattikorkeakoulu.

³ 31.12.2013 saakka ja 1.1.2014 alkaen Lapin ammattikorkeakoulu.

⁴ 31.12.2013 saakka ja 1.1.2014 alkaen Lapin ammattikorkeakoulu.

⁵ Tämän julkaisun tekstiosuudessa eritellään molemmat ammattikorkeakoulut ja niiden erilaiset roolit hankesuunnitelman mukaisesti.

Hankkeessa on toteutunut kolme työkokonaisuutta (Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka ... 2011.). Kaksi ensimmäistä työkokonaisuutta ovat objektiivinen tieto ja subjektiivinen tieto, joiden tietotuotteita hyödyntämällä on muodostettu hyvinvoinnin kehittämisen toimintamalli. Kolmannen työkokonaisuuden muodostaa tietotuotteista ja toimintamallista muodostuvan pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikan pilotointi. Subjektiivisen tiedon -työpaketissa työparin ovat muodostaneet hyvinvointibarometrin osalta Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun ja Lapin yliopiston tutkija hyvinvointibarometrin toteuttamisvastuun ollessa Kemi-Tornion ammattikorkeakoululla. Hyvinvointikokemuksia selvittävän tutkimuksen työparin ovat muodostaneet Lapin yliopiston tutkija ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun projektityöntekijä. Toteuttamisvastuu kokemuksellista hyvinvointia syventävästä tutkimuksesta on ollut Lapin yliopistolla.

Rovaniemen ammattikorkeakoulun asiantuntijoiden tehtävänä on ollut pilotoida ja linkittää kehitettävät tietotuotteet tarvelähtöisesti seutukunnissa ja kunnissa tehtävään hyvinvoinnin strategiatyöhön sekä palveluprosessien kehittämiseen. Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeessa on toteutunut monitasoisuus niin tutkimusaineistojen keruussa kuin kuntiin kehitettävän kunnan hyvinvoinnin tilaa kuvaavan työvälineen kehittämisessäkin Rovaniemen seutukunnan toimies-sä hankkeen pilottiapaikkakuntana. (Emt.)

Hyvinvointitietoa on hankittu hankkeessa sen eri vaiheissa niiltä asiantuntijoilta ja päättäjiltä, jotka käyttävät tietoa hyvinvointipoliittisen työnsä tukena. Heiltä on saatu myös tietoa siitä, mitä tietoa tarvitaan lisää. Lisäksi tietoa on hankittu kuntalaisilta, jotka ovat oman hyvinvointinsa parhaita asiantuntijoita ja sen myötä avaininformantteja vastaamaan hyvinvointitietoa käyttävien ihmisten tiedontarpeisiin. Hankkeessa tarvittavaa tietoa on tuotettu monipuolisilla aineistoilla, jotka ovat täydentäneet erilaisilla temaattisilla sisällöillä toisiaan. Ajallinen lähtökohta tuotettavan tiedon tarkastelussa on hyvinvoinnin tilassa ja sisällöissä ennen, nyt ja tulevaisuudessa. Tutkimushankkeen metodiset haasteet nousevat aikaulottuvuuden (*menneisyys, nykyisyys, tulevaisuus*) yhdistämiseen moniaineistoiseen lähestymistapaan. (Emt., Kuvio 2.)

HYVINVOINTITieto

KENELTÄ?	MITEN?	MILLOIN?	MITÄ?
<ul style="list-style-type: none"> o yksilöt eri elämänsä vaiheissa o yhteisöt o organisaatiot o asiantuntijat o päättäjät 	<ul style="list-style-type: none"> o tilastot o rekisterit o kyselyt o sosiaalinen media o sähköinen tiedonkeruu (ml. kvantitatiivinen & kvalitatiivinen lähtökoh- ta) 	<ul style="list-style-type: none"> o eilen o tänään o huomenna 	<ul style="list-style-type: none"> o lähtökohta tiedon tarvekartoituksissa

POHJOISEN HYVINVOINNIN TIETOPAikka

perustuu toimintamalliin, joka yhdistää seuraavat:

- o 1 Alueellinen hyvinvointitietokanta (*objektiivinen tieto*)
- o 2a Lappiin kohdistettava hyvinvointibarometri (*subjektiivinen tieto*)
- o 2b Uudet kokemukselliset hyvinvointi-indikaattorit (*subjektiivinen tieto*)

TUOTOKSET TUOTTAVAT LISÄÄRVONA

- o Käyttäjälähtöinen (*objektiivinen ja subjektiivinen*) muutoksen analyysin mahdollistava hyvinvointitieto osaksi kuntien hyvinvointi- ja terveysjohtamista, kuntien hyvinvointistrategista suunnittelua ja operatiivista toimintaa
- o Tutkivan ja kokeilevan kehittämisen myötä uusia hyvinvointitiedon hankinnan ja käytön menetelmiä (*esim. sähköiset kyselyt, hyvinvointikertomukset, kuntien internetsivustojen kyselyt jne.*) kuntalaisille sekä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoille
- o Kuntalaisten ja päättäjien entistä aktiivisempi rooli tiedon tuottajina ja käyttäjinä
- o Monitasoinen (*kunta-, seutukunta-, yksilö-, organisaatiotaso*) ja vuorovaikutuksellinen hyvinvointitieto, jossa mukana ajallinen ulottuvuus
- o Uudella tavalla kerätty ja tuotettu kokemustieto
- o Uutta sisältöä korkeakoulujen opetukseen (*opiskelijoiden osallisuus ja opinnäytetyöt*)
- o Hankkeen aikana jalkautettu toimintamalli (*pilottikunnat*)

Kuvio 2. Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen sisältö.

Hankkeessa tieteellisenä vastuullisena johtajana on toiminut *Asko Suikkanen* Lapin yliopistosta, hyvinvointibarometriosion vastuullisena tutkijana *Leena Viinamäki* Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta sekä tutkijana *Arto Selkälä* ja tutkijakehittäjänä *Marika Kunnari* Lapin yliopistosta ja projektityöntekijänä *Sirpa Kaukiainen* Rovaniemen ammattikorkeakoulusta sekä projektitutkijana *Seppo Kilpiäinen* Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta. (Taulukko 3.).

Taulukko 3. *Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen hallinnointi ja toteuttajat hyvinvointibarometri- ja hyvinvointiselontekosioiden osalta.*

Toteuttajat	<ul style="list-style-type: none"> o Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, (hallinnoija) o Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysala o Rovaniemen ammattikorkeakoulu, Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala o Rovaniemen kaupunki
Yhteistyökumppanit	<ul style="list-style-type: none"> o Lapin maakunnan kunnat o Saamelaiskäräjät
Rahoittajat	<ul style="list-style-type: none"> o Manner-Suomen ESR-ohjelma, Pohjois-Suomen suuralueosio, 3: Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis-, innovaatio- ja palvelujärjestelmien kehittäminen o Kuntien ja korkeakoulujen omarahoitusosuus
Valvoja	<ul style="list-style-type: none"> o ELY-keskus, <i>Marja Kivekäs</i>
Toteutusaika	<ul style="list-style-type: none"> o Syyskuu 2011–joulukuu 2013, hankkeelle haettiin lisäaikaa huhtikuulle 2014
Ohjausryhmä	<p>Ohjausryhmä:</p> <ul style="list-style-type: none"> o <i>Asko Suikkanen</i>, professori, Lapin yliopisto o <i>Heini Sankala</i>, ylitarkastaja, Lapin aluehallintovirasto o <i>Pekka Ojaniemi</i>, kehittäjäsosiaalityöntekijä, Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus o <i>Ritva Kauhanen</i>, maakuntasuunnittelija, Lapin liitto o <i>Pirjo Leinonen</i>, osastonhoitaja, Kemin kaupunki o <i>Harri Tiuraniemi</i>, perusturvajohtaja, Sodankylän kunta o <i>Helena Kangastie</i>, kehityspäällikkö, Rovaniemen ammattikorkeakoulu o <i>Leena Leväsvirta</i>, toimialajohtaja, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu o <i>Eva Repo</i>, kehittämisspäällikkö, Rovaniemen kaupunki <p>Ohjausryhmän jäsenten varahenkilöt:</p> <ul style="list-style-type: none"> o <i>Kaisa Kostamo-Pääkkö</i>, kehitysohjaaja, Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus o <i>Tiina Pirilä-Laiho</i>, ylitarkastaja, Lapin aluehallintovirasto o <i>Kirsti Ylipulli-Kairala</i>, koulutuspäällikkö, Rovaniemen ammattikorkeakoulu
Hyvinvointibarometriosion hallinnointitehtävien työnjako	<ul style="list-style-type: none"> o kehittämisspäällikkö, projektipäällikkö <i>Raimo Jänkälä</i> vastasi hankkeen hallinnoinnista rahoittajalle sekä koordinoi hanke-suunnitelman laatimista o sosiaali- ja terveysalan kehityspäällikkö <i>Martti Ainonen</i> vastasi hallinnollisista tehtävistä o tutkimus- ja kehitysyksikön projektipäällikkö <i>Riitta Alajärvi-Kauppi</i> vastasi projektin hanketoiminnan avustamisesta

	<ul style="list-style-type: none"> o sosiaali- ja terveysalan toimialajohtaja <i>Leena Leväsvirta</i> ja vs. toimialajohtaja <i>Sinikka Kähkölä</i> vastasi hallinnointiin liittyvien päätösten teosta
Hyvinvointibarometriosion tutkijoiden työnjako	<p>Hyvinvointibarometrien ja -selontekojen kirjoittajaryhmä:</p> <ul style="list-style-type: none"> o professori <i>Asko Suikkanen</i> hankkeen tieteellinen vastuullinen johtaja o yliopettaja <i>Leena Viinämäki</i> hyvinvointibarometri- ja -selontekosioiden vastuullinen tutkija o tutkijatohtori/tilastotieteen lehtori <i>Arto Selkälä</i> o tutkija <i>Marika Kunnari</i> o lehtori <i>Sirpa Kaukiainen</i> o lehtori <i>Seppo Kilpiäinen</i> <p>Hyvinvointibarometrien ja -selontekojen käsikirjoitusten ja ideointiseminaarien kommentoijat:</p> <ul style="list-style-type: none"> o tutkimusmenetelmien professori <i>Suvi Ronkainen</i> , hankkeen tieteellinen vastuullinen varajohtaja o tilastotieteen lehtori <i>Pekka Vasari</i>
Hyvinvointibarometriosion avustava henkilöstön työnjako	<ul style="list-style-type: none"> o tutkimusapulainen, sosionomi (AMK) <i>Jaana Ilmasti</i> tallensi hyvinvointibarometrikyselyn SPSS-tiedostoon o tutkimus- ja kehitysyksikön hankesihteeri <i>Henna Kortelainen</i> hoiti projektin kirjanpito- ja maksuliikenteen o sosiaali- ja terveysalan toimistosihteeri <i>Laura Juopperi</i> hoiti muut projektiin liittyvät toimistotehtävät

Ohjausryhmän palaverissa on realisoitunut ideaalisella tavalla ohjausryhmän jäsenten rooli tämän tyyppisessä hankkeessa. Ohjausryhmän jäsenet ovat antaneet rakentavaa ja eteenpäinvievää palautetta jo tehdyistä ratkaisuksista ja suunnitellusta jatkotyöstämisestä hyvinvointibarometrien ja -selontekojen osalta. Palaverien keskiössä on ollut substanssiin liittyvien asioiden ideariihityyppinen keskustelu hankehallintoon liittyviä asioitakaan unohtamatta.

1.3 Pohjoisen hyvinvointibarometrien ja hyvinvointiselontekojen käytännön toteuttaminen *Arto Selkälä, Leena Viinamäki & Asko Suikkanen*

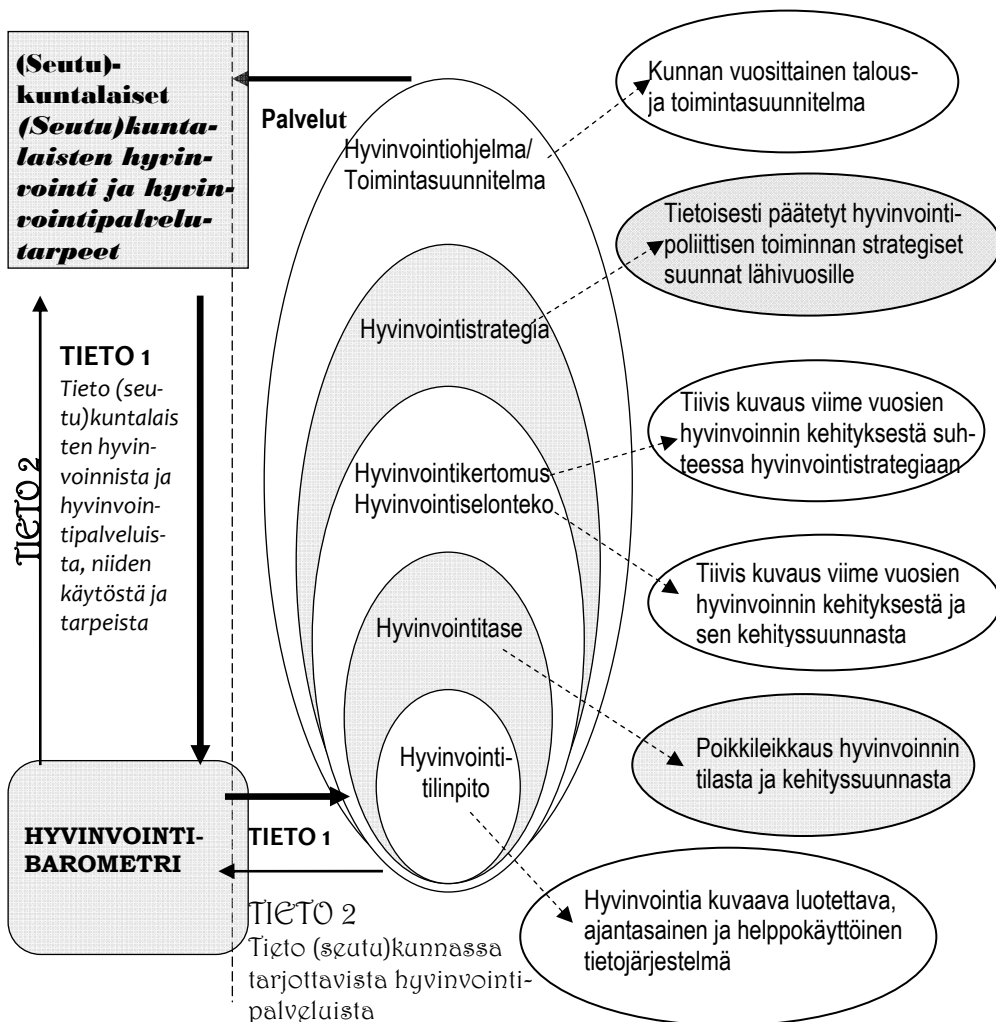
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu on toteuttanut hyvinvointibarometrin Kemi-Tornion seutukunnassa vuosina 2003 (Savikuja & Tissari 2004) ja 2005 (Saari & Viinamäki 2006) ja Pohjois-Lapin seutukunnassa vuonna 2007 (Viinamäki toim. 2007) sekä Utsjoen hyvinvointiselonteon (Viinamäki toim. 2011). Hyvinvointibarometrien, hyvinvointiselontekojen yms. selvitysten laatimisesta ja hyödynnettävyydestä niin viranomaisten⁶ kuin kuntalaistenkin⁷ kertomana on saatu tutkijaryhmässä konkreettista toteuttamiskokemusta laajennettaessa hyvinvointibarometrien ja -selontekojen toteuttamista koko Lapin alueelle.

Hyvinvointibarometristä ja -selonteosta on pyritty kehittämään Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeessa työkalu, joka ottaa huomioon ihmisten koetun hyvinvoinnin muutokset sekä ennakoii ja arvioi ihmisten ja alueiden hyvinvoinnin tilaa myös lähitulevaisuudessa. Kuviossa 3. kuvataan hyvinvointibarometrin ja hyvinvointiselonteon suhdetta päätöksentekoon, tutkimukseen ja hyvinvointijohtamisen työvälineisiin (Viinamäki 2011, 21; ks. myös Kuntien hyvinvointijohtamisen menetelmiä ...2005; Saari 2007, 220–223). Niitä työvälineitä käyttäen kuntien ja seutukuntien tulisi osata hankkia hyvinvointijohtamisensa ja -strategiatyönsä perustaksi tarvitsemaansa tietoa ja jäsentää sitä hyvinvointipoliittisen päätöksentekonsa tueksi.

⁶ Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton (STKL) julkaisemat Sosiaalibarometrit 1995–2012; Ks. esim. *Eronen, Anne & Kinnunen, Petri & Selkälä, Arto & Siltaniemi, Aki & Särkelä, Riitta 2002. Sosiaalibarometri 2002. Hyvinvointipalvelujen tuottajien ajankohtainen tilanne ja näkemys kansalaisten hyvinvoinnista; Eronen, Anne & Kinnunen, Petri & Londén, Pia & Selkälä, Arto & Siltaniemi, Aki & Särkelä, Riitta & Urponen, Kyösti 2003. Sosiaalibarometri 2003. hyvinvointipalvelujen tuottajien ajankohtainen tilanne ja näkemys kansalaisten hyvinvoinnista. Londén, Pia & Perälahti, Enne & Selkälä, Arto & Siltaniemi, Aki & Särkelä, Riitta 2004. Sosiaalibarometri 2004. Hyvinvointipalvelujen tuottajien ajankohtainen tilanne ja näkemys kansalaisten hyvinvoinnista. Selkälä, Arto 2013. Kansalaisuuden hallinta suomalaisessa sosiaali- ja terveystieteissä.*

⁷ *Savikuja, Jari & Tissari Jukka 2004. Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvoinnin tila. HumanNet -Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvointipalvelujen osaamisverkosto, Hyvinvointiosaamisen kehittäminen -projekti; Saari, Erkki & Viinamäki, Leena 2006. Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvointibarometri 2005. Viinamäki, Leena (toim.) 2007. Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri 2007. Viinamäki, Leena (toim.) 2011. Utsjoen kunnan hyvinvointiselonteko 2011. Tomperi, Johanna 2012. Sosiaalinen hyvinvointi ja kunta hyvinvoinnin tukijana. Kemi terveeksi 2015 -kuntalaiskyselyn tuloksia sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulmasta.*

(SEUTU)KUNNAN HYVINVOINTIOSAAMISEN OSATEKIJÄT

Kuvio 3. Hyvinvointibarometrin ja hyvinvointiselonteon suhde kuntien hyvinvointijohtamisen työvälineisiin

- Hyvinvointiselonteossa luodaan yleiskuva kunnan hyvinvointipalveluiden ja kuntalaisten hyvinvoinnin nykytilanteesta suhteessa lähipiiriin ilman kuntalaiskyselyä ja kunnan hyvinvointistrategiaan suhteuttamista.
- Hyvinvointikertomus on kunnassa eri hallinnonalojen asiantuntijoiden yhdessä laatima tiivis katsaus kuntalaisten hyvinvointiin vaikuttaviin tekijöihin suhteessa kunnan hyvinvointistrategiaan.
- Hyvinvointibarometrissa tiedustellaan sekä hyvinvointipalvelujen tuottamisen vastuutahojen että kuntalaisten käsityksiä hyvinvointipalvelujen tarjonnan ja kysynnän kohtaantotilanteesta vastaajakohtaisen hyvinvoinnin tilan kartoittamisen lisäksi (Hyvinvointikertomus n.d.).

Seutukunnittain laadittu Lapin hyvinvointibarometri ja -selontekojulkaisukokonaisuus on tuottanut ajankohtaista tietoa eri-ikäisten ihmisten hyvinvointitarpeista sekä hyvinvointia ylläpitävistä ja uhkaavista tekijöistä. Hyvinvointibarometrin ja -selonteon laatimisen myötä kunnissa voidaan seurata väestön hyvinvoinnin kehitystä ja vertailla esimerkiksi eri (seutu)kuntien hyvinvointimuutoksia toisiinsa ja vastaaviin kansallisiin trendeihin (Kuvio 4.).

Kuvio 4. *Lapin maakunta, seutukunnat ja kunnat.*⁸

⁸ Kartta: Lapin liitto n.d.

Itä-Lapin, Pohjois-Lapin, Rovaniemen ja Tunturi-Lapin seutukuntiin kohdentuva hyvinvointibarometri sisältää laajan tilastokatsauksen kuntalaisten hyvinvoinnista, kuntalaiskyselyn, kuntalaisten kokemuksellista hyvinvointia kuvaavan osion sekä asiantuntija-arvio-osion.

Kemi-Tornion ja Tornionlaakson seutukuntiin kohdentuva edellistä suppeampi hyvinvointiselonteko sisältää laajan tilastokatsauksen kuntalaisten hyvinvoinnista sekä asiantuntija-arvio-osion, koska kuntalaiskyselyä ei voitu rahoituksen rajallisuuden vuoksi toteuttaa koko Lapin alueella. Lisäksi Länsirajan Lappi (*Kemi-Tornion ja Tornionlaakson seutukunnat*) on ollut tutkimuskohteena aikaisemmin. Kemi-Tornion seutukunnassa on toteutettu kaksi hyvinvointibarometriä (Savikuja & Tissari 2004; Saari & Viinamäki 2006) ja Pello on Kuntaliiton ARTTU -hankkeessa tutkimuskuntana (Pekola-Sjöblom 2012).

Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen hyvinvointibarometriosiossa toteutuu monitasoinen, vaiheittain etenevä triangulatiivinen tutkimusasetelma, jossa otetaan huomioon aikaulottuvuus (*menneisyys, nykyisyys, tulevaisuus*) ja jossa toimijoina ovat tutkijoiden lisäksi kuntalaiset ja viranomaiset. Tilasto-osioon on hankittu tilastoja myös ikäryhmittäin. Kuntalaiskyselyn kunnittainen kokonaisvastauprosentti vaihtelee Muonion 39,2:sta Kittilän 56,2:een hyvinvointibarometrien kokonaisvastausprosentin ollessa 46,0. Kunnittaisia ja alueellisia asiantuntija-arvioita saatiin 23. (Taulukko 4.).

Taulukko 4. Hyvinvointibarometrien ja hyvinvointiselontekojen aineistokartta.

Kohdealue	Seutukunta (sk.) & kunta	Kuntalaiskysely				Tilastot		Asian- tuntija- lausun- not	
		Väestö 31.12. 2010 ⁹	Maistraatin 5 %:n otos 16.11.2011 ¹⁰	Vastaus		1990-luvulta ensimmäi- sistä viimeisimpään ti- lastoon		N	n
			N	n	%	Tilasto		N	n
Länsirajan Lappi	Kemi-Tornion sk.	60 556	Ei kuntalaiskyselyä o hankkeen budjetin pienuu- den vuoksi, o Kemi-Tornion seutukun- nassa on toteutettu 2 hy- vinvointibarometr-kyselyä (2004; 2006) sekä Kemis- sä Kemi terveeksi 2015 kuntalaiskysely 2011 o Pello on Kuntaliiton ARTTU-hankkeessa tutki- muskuntana (2008; 2011)						
	Kemi	22 537							
	Keminmaa	8 573							
	Simo	3 489							
	Tervola	3 444							
	Tornio	22 513							
	Tornionlaakson sk.	8 711							
Keskinen ja itäinen Lappi	Pello	3 980							
	Ylitornio	4 731							
	Itä-Lapin sk.	18 641	754	356	47,2	Hyvinvointipalveluiden talous	Kunnittaiset ja alueelliset asiantuntija-arviot		
	Kemijärvi	8 418	354	164	46,3	Väestön elinolot			
	Pelkosenniemi	1 008	45	22	48,9	Lasten hyvinvointi			
	Posio	3 874	154	77	50,0	Nuorten hyvinvointi			
	Salla	4 162	146	68	46,6	Aikuisten hyvinvointi			
	Savukoski	1 179	55	25	45,5				
	Rovaniemen sk.	64 427	2 475	1113	45,0				
	Ranua	4 337	171	86	50,3				
	Rovaniemi	60 090	2 304	1027	44,6				
Pohjoinen Lappi	Pohjois-Lapin sk.	16 854	634	288	45,4	Ikääntyneiden hyvin- vointi			
	Inari	6 778	265	128	48,3	Väestökehityksen en- nakointi			
	Sodankylä	8 779	320	135	42,2				
	Utsjoki	1 297	49	25	51,0				
	Tunturi-Lapin sk.	14 299	556	274	49,3				
	Enontekiö	1 876	84	38	45,2				
	Kittilä	6 183	217	122	56,2				
	Kolari	3 839	135	67	49,6				
	Muonio	2 401	120	47	39,2				
Yht.	6 & 21	183 488	4 419	2031	46,0			82	25 23

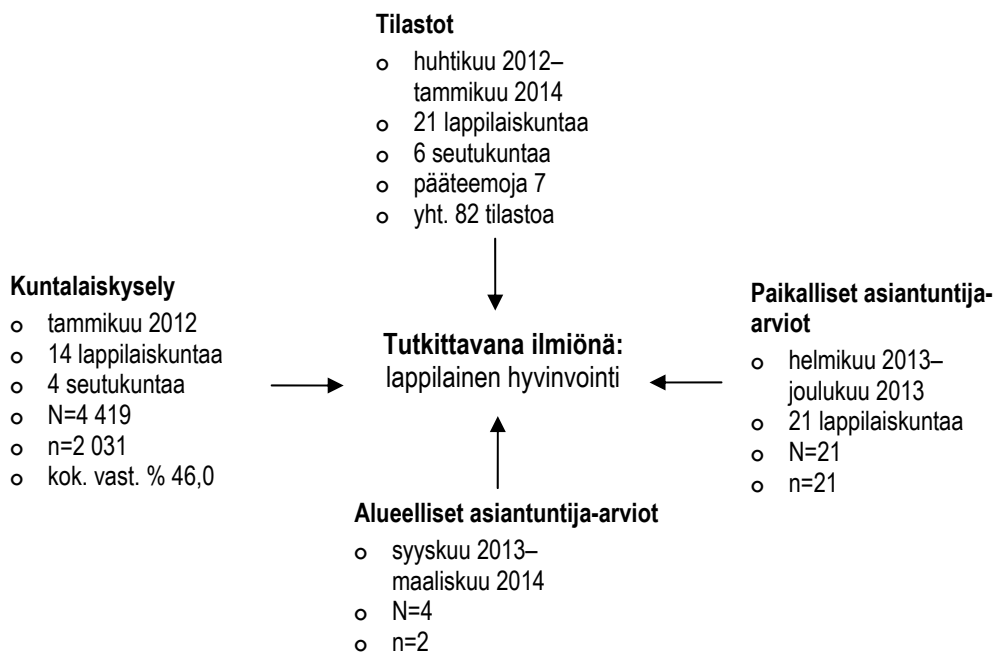
⁹ Lähde: THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2011. Tiedot on poimittu 1.9.2011.

¹⁰ Kunnittainen 5 %:n satunnaisotantaan perustuva otos perusjoukkoon kuuluvasta väestöstä. Teknisesti poiminta suoritettiin niin, että ensin poimittiin poimintakuntien kaikki 18 vuotta täyttäneet, joilla ei ollut tietojenluovutuskieltoja ja tästä määrästä laskettiin 5 %, jotka poimittiin erillisellä poiminnalla.

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa toteutetuista neljästä seutukuntaakohtaisesta hyvinvointibarometristä korkein kuntakohtainen vastausprosentti on saatu Utsjoelta (76,6 %) vuonna 2006 ja korkein seutukuntaakohtainen vastauprosentti Pohjois-Lapin seutukunnasta (51,9 %) niin ikään vuonna 2006 sekä matalin kuntakohtainen vastausprosentti Muoniosta (39,2 %) ja matalin seutukuntaakohtainen vastausprosentti Rovaniemen seutukunnasta (45,0 %) vuonna 2012 (ks. tark. Liitetaulukko 1.).

Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen hyvinvointibarometrien ja -selontekojen laatiminen on edennyt vaiheittain eri aineistojen hankinnan osalta. Tavoitteena on ollut, että eri aineistot ”keskustelevat keskenään”, eivätkä muodosta toisistaan irrallisia osakokonaisuuksia.

- tammikuussa 2012 toteutettiin hyvinvointibarometrin kuntalaiskysely
- keväällä ja syksyllä 2012 hankittiin kuntalaiskyselyn teemoihin sopivat tilastot
- syksyllä 2013 päivitettiin ”perustilastot” liitetilastoiksi, joissa asemoitui-
vat kaikki lappilaiskunnat suhteessa toisiinsa samassa liitekuviassa. Lisä-
ksi tammikuussa 2014 hankittiin työssäkäyntiin ja koulutustasoon liittyvät
tilastot 6. johtopäätösluvun kirjoittamista varten.
- syksyllä 2013 ja keväällä 2014 hankittiin paikalliset ja alueelliset asian-
tuntija-arviot (Kuvio 5.).

Kuvio 5. Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen hyvinvointibarometri- ja hyvinvointiselonteko-osioiden aineistot.

Syystalvella 2013 toteutettiin seutukuntafoorumi, joissa esiteltiin Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen keskeisiä tutkimus- ja kehittämistuloksia. Seutukuntafoorumeilta saatua palautetta voitiin vielä hyödyntää hyvinvointibarometrien ja -selonteiden viimeistelyvaiheessa.

Vaikka Kemi-Tornion ammattikorkeakoululle on kertynyt kokemusta hyvinvointibarometrien ja -selonteiden laatimisesta, näyttää jokainen toteuttamisprosessi olevan uniikki tapahtuma, johon sisältyy myös ennakoimattomia tilanteita. Hyvinvointibarometrien ja -selonteiden kehittämisen kannalta onkin tärkeää kuvata niiden toteuttamisprosessien avaintapahtumat riittävällä tarkkuudella, jotta myös toistettavuus olisi vaivatonta laatijaryhmästä riippumatta (ks. myös Viinamäki & Saari 2007, 31–32; Taulukko 5.).

Taulukko 5. *Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen hyvinvointibarometri- ja hyvinvointiselonteko-osioiden toteuttamisen vaiheet ja niiden ajankohdat.*

Vaihe	Ajankohta
Perusturvajohtajilta kommenttipyyntö kuntalaiskyselystä ja tilastokatsauksesta	17.10.2011. Kommenttipyyntö kuntalaiskyselystä ja tilastokatsauksesta 4.11.2011 mennessä (Liite 1.)
Aineistojen hankinta	
<ul style="list-style-type: none"> Seutukunta-kohtaiset tilastot 	Huhtikuu–toukokuu 2012, elo–syyskuu 2013; tammikuu 2014
<ul style="list-style-type: none"> Kuntalaiskysely <ul style="list-style-type: none"> Perusjoukon määrittäminen Perusjoukon koko Kohdejoukon määrittäminen Kohdejoukon koko Kyselyn tallentaminen SPSS-tiedostoon 	<p>Tammikuu 2012 (Liitteet 2.–4.)</p> <p>Kemijärven, Pelkosenniemen, Posion, Sallan, Savukosken, Ranuan, Rovaniemen, Inarin, Sodankylän, Utsjoen, Enontekiön, Kittilän, Kolarin ja Muonion kunnissa asuvista 18 vuotta täyttäneistä henkilöistä</p> <p>Lapin maakunnan väkiluku 31.12.2010¹¹ yhteensä 183 488 henkilöä, josta kyselyn piiriin kuului yhteensä 114 221 henkilöä</p> <p>Poimittiin satunnaisotantamenetelmää käyttäen 5 %:n otos kussakin Kemijärven, Pelkosenniemen, Posion, Sallan, Savukosken, Ranuan, Rovaniemen, Inarin, Sodankylän, Utsjoen, Enontekiön, Kittilän, Kolarin ja Muonion kunnissa asuvista 18-vuotiaista ja sitä vanhemmista henkilöistä</p> <p>N=4 419. Kunnittainen 5 %:n satunnaisotantaan perustuva otos perusjoukkoon kuuluvasta väestöstä. Teknisesti poiminta suoritettiin siten, että ensin poimittiin poimintakuntien kaikki 18 vuotta täyttäneet, joilla ei ollut tietojenluovutuskieltoja ja tästä määrästä laskettiin 5 %, jotka poimittiin erillisellä poiminnalla</p> <p>maaliskuu 2012–huhtikuu 2012</p>

¹¹ **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2011. Tiedot on poimittu 1.9.2011.

o Kokonaisvasta- us%/vastaajia	46,0 % /2031
<ul style="list-style-type: none"> Asiantuntija-arviot <ul style="list-style-type: none"> Paikalliset asian- tuntija-arviot Alueelliset asian- tuntija-arviot 	<p>helmikuu 2013–joulukuu 2013 (Liitteet 5.–6.)</p> <p>syyskuu 2013–maaliskuu 2014 (Liite 7.)</p>
Aineistojen analysointi	Kesäkuu 2012–maaliskuu 2014
Raportin laatiminen	
<ul style="list-style-type: none"> kirjoittaminen taittaminen PDFjul- kausuksi 	<p>Marraskuu 2011–huhtikuu 2014</p> <p>huhtikuu 2014</p>
Tiedottaminen	<ol style="list-style-type: none"> 21.2.2012 <i>Sirpa Kaukiais</i>en esittely Rovaniemellä terveyden edistämisen paikallistyöryhmässä 29.3.2012 <i>Leena Viinamäen</i> ja <i>Asko Suikkasen</i> puheenvuoro "Hyvinvointibarometrit hyvinvointitiedon tuottamisessa" Sosiologiopäivillä Kuopiossa teemaryhmässä Arjen hyvinvointi ja sen kuvaaminen Hyvinvointibarometrit hyvinvointitiedon tuottamisessa 25.4.2012 <i>Arto Selkälän</i> puheenvuoro "Kuntalaisten hyvinvoinnin ja palvelutarpeiden kartoittaminen osana sähköistä hyvinvointikertomusta" Lapin AVIn Sähköiseen hyvinvointikertomukseen liittyvässä työkokouksessa 8.6.2012 Onks tietoo? – kohti alueellista hyvinvointia -seminaari Rovaniemellä (Liite 8.) 4.10.2012 <i>Leena Viinamäen</i> Kommenttipuheenvuoro: "Koulutus-, työmarkkina- ja hyvinvointiyhteiskuntakansalaisuuden haasteet sosiaalialan ammattilaisten näkökulmasta" Rovaniemellä Lapin sosiaalityön ja sosiaalialan opetus- ja tutkimuskeskus Sociopoliksen "Syrjäytyminen ja sosiaalityö" – Tukeeko vai ennaltaehkäiseekö sosiaalityö sosiaalisten ongelmien periytymistä? -seminaarissa 26.10.2012 <i>Arto Selkälän</i> ja <i>Leena Viinamäen</i> puheenvuoro "Hyvinvointibarometrit (seutu)kunnittaisen hyvinvointitiedon tuottamisessa" Sosiaalipolitiikan päivillä Jyväskylässä työryhmässä Paikallinen hyvinvointipolitiikka – dynamiikkaa ja rakenteita 13.12.2012 <i>Leena Viinamäen</i> esittely hyvinvointibarometristä Kemissä Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän Perusterveydenhuollon yksikön henkilöstölle. 25.1.2013 <i>Leena Viinamäki</i> panelistina Kokemuksista hyvinvointia – SOHVI hankkeen väliseminaarin paneelissa "Miten hyödyntää kuntalaisten kokemustietoa hyvinvointijohtamisessa?" 14.2.2013 <i>Leena Viinamäen</i> ja <i>Arto Selkälän</i> puheenvuoro "Hyvinvointibarometrin suhde kuntien hyvinvointijohtamisen työvälineisiin" Sosiaalityön tutkimuksen päivillä Rovaniemellä työryhmässä Sosiaalityön tutkimuksen uusia avauksia 22.3.2013 <i>Arto Selkälän</i> ja <i>Leena Viinamäen</i> puheenvuoro "Kansalaisten hyvinvoinnin probleema harvaanasutussa ja pitkien välimatkojen Pohjois-Suomessa" Sosiologiopäivillä Turussa

	työryhmässä Hyvinvoinnin ja eriarvoisuuden mekanismit
11.	12.9.2013 <i>Leena Viinamäen, Arto Selkälän ja Asko Suikkasen</i> puheenvuoro "Hyvinvoinnin barometri" Lapin sosiaali- ja terveys- turvan syyspäivillä Pyhänturilla.
12.	24.9.2013 <i>Leena Viinamäen, Arto Selkälän ja Asko Suikkasen</i> puheenvuoro "Hyvinvoinnin barometri terveyden edistämisen näkökulmasta" Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän Terveyden edistämisen alueellisen johtoryhmän kokouksessa Kemissä.
13.	24.10.2013 <i>Leena Viinamäen, Asko Suikkasen ja Arto Selkälän</i> puheenvuoro "Hyvinvointibarometrit (seutu)kunnittaisen hyvin- vointierojen kuvaajina" Sosiaalipolitiikan päivillä Tampereella työryhmässä Paikallinen hyvinvointipolitiikka - dynamiikkaa ja rakenteita.
14.	31.1.2014 <i>Leena Viinamäen, Arto Selkälän ja Asko Suikkasen</i> puheenvuoro "Hyvinvointibarometri lappilaisten hyvinvoinnin ku- vaajana" seminaarissa Rovaniemellä Tiedon avulla parempaa hyvinvointia – kuinka hyödyntää tutkimustietoa kuntalaisten hy- vinvoinnin kehittämisessä Lapin yliopistolla (Liite 9.)

Hyvinvointibarometrejä ja -selontekoja sekä niiden alustavia tutkimustuloksia on esitelty erilaisilla foorumeilla erilaisille yleisöille palautteen saamiseksi ja sen hyödyntämiseksi kirjoitusprosessin eri vaiheissa, jotta julkaisukokonaisuus muodostuisi käyttäjälähtöiseksi ja helposti hyödynnettäväksi erilaisiin käyttötarkoituksiin.

1.3.1 Tilastot ja kuntalaiskysely

Kuten aikaisemmissakin hyvinvointibarometreissä, myös tässä hyvinvointibarometreistä ja -selonteista muodostuvassa julkaisukokonaisuudessa, on pyritty esittämään tilastojen ja kuntalaiskyselyn tulokset mahdollisimman havainnollisesti ja riittävän yksityiskohtaisesti, jotta erityisesti hyvinvointipoliittisesta päätöksenteosta vastuussa olevat viranomaiset ja poliittiset päättäjät kuntalaisten lisäksi voisivat hyödyntää hankkimaamme ja analysoimaamme hyvinvointitietoa nopeasti ja helposti. Esitämme tilastot ja kuntalaiskyselyn tulokset sekä graafisen esityksen että arvotaulukon sisältävinä kuvioina tai taulukkoina niiden hyödyntämisen ja niistä tehtävien jatkotulkintojen helpottamiseksi. Myös tilastolähde ja -kuvaus on esitetty mahdollisimman tarkasti tilastojen päivittämisen ja tietosisällön tulkinnan helpottamiseksi. Esimerkiksi THL, Tilasto- ja indikaattori-pankki SOTKANetin tilastojen alaviitteessä olevan id-tunnisteen avulla ao. tilasto löytyy varsin vaivattomasti tilastotietokannasta.

Hyvinvointibarometrin kyselylomakkeen suunnittelussa on hyödynnetty seuraavien tutkimusten kyselylomakkeita: 25–50 -vuotiaiden kokemuksellinen hyvinvointi -artikkelin käsikirjoitus (Kunnari & Keränen & Suikkanen 2013), Raahan seudun hyvinvointi. Kansalaisten kokemuksia hyvinvoinnista ja palveluista -julkaisu (Kurkinen 2004), Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri (Viinamäki toim. 2007), Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja

terveys, kevät 2009 -julkaisu (Helakorpi & Laitalainen & Uutela 2010) sekä Kansallinen FINRISKI 2007 -terveystutkimus (Peltonen ym. 2008). Lisäksi kuntalaiskyselystä ja tilastokatsauksesta on pyydetty lappilaiskuntien perusturvajohtajilta kommentteja Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen käyttäjälähtöisyyden toteutumisen varmistamiseksi (Liite 1.).

Hyvinvointibarometrin kysely on toteutettu Keskisen ja itäisen Lapin sekä pohjoisen Lapin kunnissa (Kemijärvi, Pelkosenniemi, Posio, Salla, Savukoski, Inari, Sodankylä, Utsjoki, Ranua, Rovaniemi, Enontekiö, Kittilä, Kolari, Muonio). Kyselyn on saanut viisi prosenttia tutkimuspaikkakuntien kuntien asukkaista eli yhteensä 4 419 henkilöä tammikuussa 2012. Hyvinvointibarometrikyselyn teemoja ovat kuntalaisten arviot hyvinvointipalveluista ja asuinkunnasta sekä henkilökohtaiset arviot vastaajien sosiaalisesta, terveydellisestä hyvinvoinnista ja elämäntavasta.

Tilastojen ja kyselylomakkeiden kysymysten valintaa ovat ohjanneet aikaisempien hyvinvointi- ja sosiaalibarometrien toteuttamiskokemukset, kuntien hyvinvointikertomuksille asetetut tavoitteet sekä muu relevantti referenssikirjallisuus perusturvajohtajilta saadun palautteen lisäksi. Hyödynnämme Erik Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuus -jakoa tilastojen ja kuntalaiskyselyn teemojen toisiinsa linkittämisessä (ks. myös Viinamäki & Saari 2007, 27–29; Helne & Hirvilampi & Laatu 2012, 87; Taulukko 6.).

Taulukko 6. *Hyvinvointia tilastojen (N=82) ja kuntalaiskyselyn valossa.*

Indikaattorit ja niiden kuvaamat hyvinvoinnin ulottuvuudet	Määrälliset aineistot	
	<i>Tilastot¹² teemoittain</i>	<i>Kuntalaiskysely¹³ teemoittain</i>
Aluekehitys, alueidentiteetti ja elinkeinoelämä • <i>having-elintaso</i>	<ul style="list-style-type: none"> o väestö, <i>hlöä</i> o väestö ikäryhmittäin, % väestöstä o nettomuutto, /1000 asukasta o elatussuhde, <i>hlöä</i> o huoltosuhde, <i>hlöä</i> o verotulot, €/asukas o veronalaiset tulot, € o valtionosuudet, €/asukas o vuosikate, €/asukas 	<ul style="list-style-type: none"> o arkikieli, äidinkieli ja arki-kielisten palvelujen saatavuus o matka asuinpaikasta asuinkunnan keskustaan o asiointiväline kuntakeskukseen o arvio asuinkunnasta elämisen edellytysten takaajana o vaikutusmahdollisuudet o muuttoaiheet o asuinpaikkakunnan kyky selvittää sosiaalisista ja taloudellisista ongelmistaan
Ennakointia aluekehityksestä • <i>having-elintaso</i>	<ul style="list-style-type: none"> o väestöennuste 2030, <i>hlöä</i> o väestö ikäryhmittäin 2030, % väestöstä o huoltosuhde 2030, <i>lapsia ja</i> 	ei kuntalaiskyselytietoa

¹² Leena Viinamäki on laatinut hyvinvointibarometreihin ja -selontekoihin tilastokuviot.

¹³ Arto Selkälä on laatinut hyvinvointibarometreihin kyselykuviot ja liitetaulukot.

	<i>vanhuksia 100 työikäistä koh- ti</i>	
Opiskelumahdollisuudet/ koulutusmarkkinat <ul style="list-style-type: none"> • <i>having-elintaso</i> • <i>being-sosiaalinen iden- titeetti</i> 	<ul style="list-style-type: none"> o koulutustasomittain, <i>kor- keimman koulutuksen ka. pi- tuus/hlö</i> o koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24 –vuotiaat, % <i>vastaavanikäisestä väestöstä</i> o korkea-asteen koulutuksen saaneet, % <i>15 vuotta täyttä- neistä, mol. sp. yht.; miehet; naiset</i> o keskiasteen koulutuksen saaneet, % <i>15 vuotta täyttä- neistä, mol. sp. yht.; miehet; naiset</i> 	<ul style="list-style-type: none"> o yleissivistävä tutkintotaso o ammatillinen tutkintotaso
Hyvinvointipalvelut ja niiden tuottamisen reunaehdot <ul style="list-style-type: none"> • <i>having-elintaso</i> 	<ul style="list-style-type: none"> o kunnan nettokustannukset, €/asukas o kunnan yleinen pienitulo- isuusaste, % o sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset, €/asukas 	<ul style="list-style-type: none"> o hyvinvointipalvelujen saa- tavuus o kunnallisten sosiaalipalve- lujen toimisuus ja niistä tie- dottaminen o internetin hyödyntäminen arjen asioinnissa
Sosiaalinen ja taloudellinen hyvinvointi <ul style="list-style-type: none"> • <i>having-elintaso</i> 	<ul style="list-style-type: none"> o sosiaalitoimen nettokustan- nukset, €/asukas o toimeentulotuki, € ; % <i>lapsi- perheistä & ikäryhmittäin vas- taavanikäisestä väestöstä</i> o toimeentulotukea saaneet henkilöt, % <i>asukkaista</i> o vammaispalvelulain mukais- ten palvelujen ja taloudellis- ten tukitoimien menot, €/asukas o poliisin tietoon tullut rikolli- suus, /1000 asukasta o yksinhuoltajaperheet, % <i>lap- siperheistä</i> o lastensuojelun avohuollollis- ten tukitoimien piirissä 0–17 - vuotiaita vuoden aikana, % <i>vastaavanikäisestä väestöstä</i> o elatustukea saaneet lapset, % <i>0–17 -vuotiaista</i> o avioeroja 25–64 -vuotiailla, /1000 <i>vastaavanikäistä nai- misissa olevaa</i> o kodinhoitoavun, tukipalvelu- jen tai omaishoidon tuen pii- rissä 65 vuotta täyttäneitä, % 	<ul style="list-style-type: none"> o asumismuoto ja –tyyppi o tyytyväisyys elämäntilan- teeseen (ml. kokonaisuute- na, saavutuksiin elämässä, taloudellinen tilanne, va- paa-ajan sisältö) o hyvän elämän mahdollista- jat o turvallisuuskokemukset

	<p><i>vastaavanikäisestä väestöstä</i></p> <ul style="list-style-type: none"> o 75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asuntokunnat, % <i>vastaavanikäisten asuntokunnista</i> o kodinhoitoapua vuoden aikana saaneet 75 vuotta täyttäneiden kotitaloudet, % <i>vastaavanikäisestä väestöstä</i> 	
<p>Sosiaalinen aktiivisuus ja vapaa-aika</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>being-sosiaalinen identiteetti</i> • <i>loving-yhteisyys</i> 	<p>tilastotietoa ei saatavana</p>	<ul style="list-style-type: none"> o vapaa-ajan jakautuminen toiminnoittain o yksinäisyyskokemukset o yhdistystoiminnan merkitys ja siihen osallistuminen
<p>Terveydellinen hyvinvointi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>having-elintaso</i> 	<ul style="list-style-type: none"> o sairastavuusindeksi, % <i>vastaavanikäisten asuntokunnista</i> o kansantauti-indeksi o diabetes-indeksi o psykoosi-indeksi o sydämen vajaatoiminta-indeksi, o nivelreuma-indeksi o astma-indeksi o verenpainetauti-indeksi o sepelvaltimotauti-indeksi o kuolleisuusindeksi o erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja (ml. ikäryhmittäin), % <i>väestöstä</i>; % <i>vastaavan-ikäisestä väestöstä</i> o terveystoimen nettokustannukset, €/asukas o perusterveydenhuollon (ml. hammashuolto) nettokustannukset, €/asukas o erikoissairaanhoidon nettokustannukset, €/asukas o päihdehuollon nettokustannukset, €/asukas o päihdesairauksien hoitojaksot 15–24 –vuotiailla, /1000 <i>vastaavanikäistä</i> o sairauspäivärahaa saaneet 16–64 –vuotiaat, /1000 <i>vastaavanikäisestä väestöstä</i> 	<ul style="list-style-type: none"> o koettu terveydentila (ml. fyysinen ja psyykinen terveys) o diagnosoidut sairaudet o työkyvyttömyyseläkeläisyys o työ- ja toimintakykyä haittaava vamma o kunnallisten terveystalvelujen toimivuus ja niistä tiedottaminen o elämäntapa (ml. nukkuminen, tupakoiminen, nuuskaaminen, huumeiden käyttö, alkoholin käyttö, painonhallinta, tottumusten muuttaminen terveydellisten näkökohtien vuoksi, vapaa-ajan liikunta)
<p>Työelämä/työmarkkinat</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>having-elintaso</i> 	<ul style="list-style-type: none"> o työttömät, % <i>työvoimasta</i> o nuorisotyöttömät, % 18–24 –vuotiaasta <i>työvoimasta</i> o pitkäaikaistyöttömät, % <i>työ-</i> 	<ul style="list-style-type: none"> o työmarkkinatilanne

	<i>voimasta</i> o keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä, <i>vuotta</i> o työvoimaosuus %, <i>mol. sp. yht.; miehet; naiset</i> o työllisyysaste %, <i>mol. sp. yht.; miehet; naiset</i> o työttömyysaste %, <i>mol. sp. yht.; miehet; naiset</i>	
--	---	--

Hyvinvointibarometrin keskeisenä metodologisena haasteena on tilastotiedon yhdistäminen kuntalaiskyselyihin. Tällöin joudutaan pohtimaan, miten tilastotieto ja kyselyiden avulla kerätty tieto poikkeavat toisistaan. Tilastokeskuksen tilastotuotannossa pyritään siihen, että laadittu tilasto tuottaa todellisuutta vastaavan, jäsennellyn ja ymmärrettävän kuvan reaaliaimasta, yhteiskunnan rakenteesta, sen tilasta ja siinä tapahtuvista muutoksista (Tilastokeskus 2007, 42). Tilastolliset standardiluokitukset perustuvat lähes poikkeuksetta kansainvälisiin suosituksiin tai sopimuksiin (Tilastokeskus 2007, 42). Tilastollisessa tutkimuksessa koko perusjoukon tulisi olla tutkimuksen piirissä, mutta käytännössä on harvinaista, että kaikki perusjoukon alkiot olisivat saavutettavissa (2007, 46). Henkilöihin ja kotitalouksiin kohdistuvissa tilastoissa, joita barometrissä käytämme, perusjoukon alkiot ovat yleensä hyvin tavoitettavissa. Väestömäärältään pienissä kunnissa on tilastojen osalta puuttuvia tietoja. Puuttuvan tiedon syynä voi olla se, että indikaattorin arvo ko. alueella on 0. Lisäksi puuttuva tieto voi tarkoittaa, ettei tietoa ole ollut käytettävissä tai se on yksilönsuojan takia salattu. Tällöin mahdollinen salausraja näkyy indikaattorin metatiedoissa. (Forss 2014.)

Hyvinvointibarometreissä ja -selonteissa käyttämämme tilastot perustuvat viranomaisrekistereihin, joten niiden tiedonkeruussa ei ole käytetty kyselyjä. Silloin kun tilastollinen tiedonkeruu toteutetaan kyselytutkimuksen keinoin, kysymykset standardisoidaan. Tällä pyritään siihen, että vastaukset voitaisiin tulkita selvästi ja yhtenäisesti. Kysymysten standardisointi edellyttää kysymysten esittämistä haastattelutilanteessa vain lomakkeella esiintyvien sanamuotojen mukaisesti. Haastattelija ei saa missään vaiheessa auttaa vastaajaa kysymysten ymmärtämisessä. Kysymysten sanamuotojen tulkinta jää vastaajalle. Pyrkimyksenä on varmistua siitä, että vastaaja pääsee antamaan todellisen ja ainoana oikeana pidetyn vastauksensa ilman häiritsevien tekijöiden vaikutusta. (Mishler 1991, 15; Ahola 2000, 65; Houtkoop-Steenstra 2000, 8–9.)

Tällaisen tutkimustavan tavoitteena on mahdollisimman tarkkojen tosiasiatietojen kerääminen (Houtkoop-Steenstra 2000, 1–2). Mittausvirheen välttämiseksi on tärkeää varmistua siitä, että sama tutkimusmenettely kohdistetaan samalla tavalla jokaiselle vastaajalle. Erot mittauksissa eivät saa johtua mittavälineestä tai mittausmenetelmästä. (Emt.). Mittausvirheen minimointi tulee tärkeäksi sellaisten kysymysten osalta, joihin vastaaja voi vastata yksiselitteisesti. Tällöin on perusteltua ajatella, että esitettyyn kysymykseen on olemassa oikea vastaus, joka

tietyllä tavalla kysymällä voidaan saada esiin (Kahn & Cannell 1983, 172; Tourangeau & Rips & Rasinski 2005, 165).

Asenne- ja mielipideväittämissä kysymysten standardisointi ei toimi samalla tavalla kuin tosiasiakysymyksissä. Ensinnäkin asenteet muuttuvat ajassa. Tästä syystä kysymykset tulee suunnitella siten, että ne heijastavat kyselyn toteuttamisen ajankohtaa. Toiseksi asenne- ja mielipidekysymyksiin ei ole olemassa oikeaa vastausta samalla tavoin kuin tosiasiakysymyksiin. Kolmanneksi kysymysten sisällön pienetkin muutokset ja kysymysten järjestyksen muuttaminen lomakkeella voivat aiheuttaa muutoksia vastausjakaumiin (Sudman & Bradburn 1986, 1; Ahola 2002, 71; Ronkainen 2004, 53; Tourangeau, Rips & Rasinski 2005, 13; Selkälä 2008; 2011; 2013).

Mielipide- ja asennekyselyihin tulisi suhtautua kokonaisvaltaisemmin kuin tosiasioiden selvittäviin kyselyihin. Mielipidekyselyä on tarkasteltava siitä näkökulmasta, miten vastaajat hahmottavat yksittäisten kysymysten merkitystä suhteessa lomakkeen kaikkien kysymysten tuottamaan kokonaiskuvaan. Hyvinvointibaroometri on suunniteltu tästä näkökulmasta ottaen huomioon vastausten rakentumisen psykologiset periaatteet.

Barometrissä käytettyjä tilastoja voidaan verrata kuntalaiskyselyn tuottamaan informaatioon, koska kuntalaiskysely on toteutettu satunnaisotantana. Tällöin sekä tilastot että kuntalaiskysely edustavat kuntien asukkaiden hyvinvointia. Kyselyn luotettavuutta arvioitaessa kadon analyysi nousee keskeiseksi. Yksikkökadon syyt jaetaan tavallisesti kolmeen pääryhmään: tavoittamatta jääneisiin, kieltäytyneisiin ja muihin syihin. Periaatteena on pyrkiä maksimoimaan koko vastausosuutta, jolloin tavoittamatta jääneiden ja muiden syiden osuus yritetään pitää mahdollisimman pienenä. Usein juuri kieltäytyneiden ryhmä aiheuttaa suurimmat riskit aineistojen vinoutumiseen ja harhaisuuteen. Vastauskato ei juuri koskaan ole täysin satunnaista, vaan sen ja väestöjakaumien tai tutkimusmuuttujien välillä voidaan arvioida olevan riippuvuutta. (Tilastokeskus 2007, 72, 81.)

Tilastollisella edustavuudella tarkoitetaan sitä tapaa, jolla kerätyn aineiston muuttujien jakauma vastaa perusjoukkoa. Eroavuus perusjoukon jakaumasta voi johtua otantasattumasta tai siitä, että vastaamisessa tapahtuu systemaattista valikoitumista. Barometrikysely toteutettiin poimimalla 5 % satunnaisotos kyselyssä mukana olleiden kuntien asukkaista erikseen. Tällaisen ratkaisun seurauksena kunnat tulevat edustetuksi kyselyotokseen asukaslukunsa mukaisessa suhteessa. Lopullinen kyselyaineisto muodostuu otokseen valittujen henkilöiden vastatessa kyselyyn. Silloin, kun kyselyyn vastaaminen valikoituu joidenkin tekijöiden suhteen ei-satunnaisella tavalla, voidaan puhua lopullisen aineiston vinoutumisesta. Kyselytutkimuksessa analysoidaankin yleensä aineiston keräämisen jälkeen se, onko aineisto enää edustava suhteessa siihen ryhmään, josta se on poimittu. Kadolla tarkoitetaan vastaamatta jättäneiden osuutta suhteessa siihen ryhmään, jolle kysely on lähetetty. Taulukoissa (7.–8.) esitetään sukupuolen ja iän osalta kyselyyn vastanneiden suhteelliset osuudet verrattuna kuntien perusjoukon todellisiin osuuksiin.

Taulukko 7. *Kuntalaiskyselyn kadon analyysi sukupuolen suhteen v. 2012 tilastotietoihin perustuen %.*

Kunta	Miesten % -osuus perusjoukossa/kyselyaineistossa	Naisten % -osuus perusjoukossa/kyselyaineistossa
Kemijärvi	51 / 50	49 / 50
Pelkosenniemi	55 / 55	45 / 45
Posio	52 / 43	48 / 57
Salla	53 / 48	47 / 52
Savukoski	54 / 52	46 / 48
Inari	53 / 51	47 / 49
Sodankylä	52 / 45	48 / 55
Utsjoki	54 / 44	46 / 56
Ranua	52 / 53	48 / 47
Rovaniemi	49 / 43	51 / 57
Enontekiö	54 / 38	46 / 62
Kittilä	50 / 48	50 / 52
Kolari	52 / 57	48 / 43
Muonio	50 / 45	50 / 55

Taulukko 8. *Kuntalaiskyselyn kadon analyysi iän suhteen v. 2011 tilastotietoihin perustuen %.*

Kunta	25-44 vuotiaiden % -osuus yli 24-vuotiaista perusjoukossa/kyselyaineistossa	45-64 vuotiaiden % -osuus yli 24-vuotiaista perusjoukossa/kyselyaineistossa	Yli 65 vuotiaiden % -osuus yli 24-vuotiaista perusjoukossa/kyselyaineistossa
Kemijärvi	19 / 14	45 / 47	36 / 39
Pelkosenniemi	17 / 5	50 / 33	33 / 62
Posio	18 / 10	48 / 47	34 / 44
Salla	17 / 15	47 / 52	36 / 33
Savukoski	18 / 0	50 / 68	32 / 32
Inari	27 / 13	48 / 53	26 / 34
Sodankylä	24 / 16	47 / 49	29 / 35
Utsjoki	26 / 13	44 / 48	30 / 39
Ranua	23 / 15	47 / 43	30 / 42
Rovaniemi	36 / 21	41 / 46	23 / 33
Enontekiö	25 / 17	49 / 57	26 / 26
Kittilä	32 / 26	43 / 47	25 / 27
Kolari	26 / 13	45 / 48	29 / 39
Muonio	27 / 27	44 / 36	29 / 36

Kuntakohtainen kadon analyysi osoittaa naisten olevan kyselyaineistossa lähes joka kunnassa yliedustettuina verrattuna heidän osuuteensa perusjoukosta. Ainoastaan Kolarissa naiset ovat aliedustettuna (5 %). Suurin yliedustus naisissa on kyselyaineistossa Sodankylässä (7 %), Posiolla (9 %), Utsjoella (10 %) ja Enontekiöllä (16 %). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa esiteltäisiin kuntakohtaisiin suoriin jakaumiin ja keskiarvoihin tulisi näiden kuntien osalta suhtautua siten, että ne edustavat hieman enemmän naisten vastauksia, kuin mitä heidän osuutensa kunnan asukkaista oikeuttaisi.

Iän suhteen suoritetusta kadon analyysistä havaitaan, että 45–64 -vuotiaat ja yli 65-vuotiaat ovat vastanneet pääsääntöisesti useammin kyselyyn kuin heidän osuutensa perusjoukosta edellyttäisi. 25–44 -vuotiaat ovat siis kyselyaineistossa aliedustettuina. Kyselyaineistossa suurin yliedustus vanhemmista vastaajista on Pelkosenniellä, Savukoskella, Inarissa, Ranualla ja Rovaniemellä. Näiden kuntien suoriin jakaumiin ja keskiarvoihin tulisi suhtautua siten, että ne edustavat hieman enemmän yli 44 -vuotiaiden vastauksia, kuin mitä heidän osuutensa kunnan asukkaista edellyttäisi. Kyselyssä siis Sodankylän, Posion, Utsjoen ja Enontekiön osalta naisten mielipiteet pääsevät hieman miesten mielipiteitä paremmin esille, kun Pelkosenniemen, Savukosken, Inarin, Ranuan ja Rovaniemen osalta vanhempien mielipide pääsee jonkin verran nuorten mielipiteitä paremmin esiin.

Barometrin ja tilastotietojen vertaaminen toisiinsa antaa mahdollisuuden arvioida monitasoisesti kansalaisten hyvinvoinnin tilaa ja heidän omaa kokemustaan siitä. Tilastojen tuottama tieto ja kyselyn kysymykset eivät kuitenkaan ole täysin yhteismitallisia siinä mielessä, että ne edustaisivat käsitteellisesti samaa asiaa. Tästä huolimatta mielekästä vertailua voidaan tehdä. Vertailua tehdään esimerkiksi kunnan sosiaalitoimen nettokustannustilaston ja sellaisen barometrikysymyksen välillä, missä kysyttiin sosiaalityöntekijän palveluiden toimivuudesta. Toisena esimerkkinä tilaston ja barometrikysymyksen mielekkäästä vertaamisesta voidaan mainita toimeentulotukea saaneiden määrä ja kuntalaisten arvio toimeentulotukiasioiden toimivuudesta. Näin voidaan arvioida erilaisten palvelumuotojen taloudellista tilannetta ja sen suhdetta kuntalaisten kokemukseen samoista palveluista.

1.3.2 Asiantuntijalausunnot

Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeessa on kuntalaiskyselyn lisäksi pyritty systematisoimaan viranomaisten ja tutkijoiden välistä yhteistyötä pyytämällä viranomaisilta paikalliset asiantuntija-arviot. Hyvinvointibarometrin kyselyn ja tilastojen hankinnan suunnitteluvaiheessa pyydettiin lappilaisilta perusturvaohjajilta kommentteja kuntalaiskyselystä ja tilastokatsauksesta (Liite 1.). Toisessa vaiheessa tutkijaryhmä lähetti lappilaiskuntien perusturvajohtajille ja kunnanjohtajille kuntakohtaisen asiantuntija-arvion kirjoittamispyynnön tutkijaryhmän analysoimasta tilastokatsauksesta (Liitteet 5.–6.). Kolmannessa vaiheessa tutkijaryhmä lähetti keskeisille lappilaisille aluehallintoviranomaisille asiantuntija-arvion kirjoittamispyynnön tutkijaryhmän analysoimasta tilastokatsauksesta (Liite 7.).

Hankkeessa toteutuu triangulatiivisen monitahoarvioinnin idea, koska tilastojen lisäksi on hankittu aineistoa kuntalaisilta sekä paikallis- ja aluehallintoviranomaisilta (ks. tark. Vartiainen 2007, 152–172). Hyvinvointipoliittisen päätöksenteon tueksi tarvitaan tutkija- sekä asiantuntija-, asiakas- ja asukas- tai kuntalaislähtöistä kokemustietoa (Kuusela, Pakarinen & Sädevirta 2007, 152–170). Tutkimusavusteiseen kehittämiseen liittyy sen kaksoisluonne. Toisaalta on kyse kehittämisestä tai pyrkimyksestä vaikuttaa kehittämiseen, kuten tässä hankkeessa paikalliseen hyvinvointipoliittiseen päätöksentekoon, sekä toisaalta on kyse tutkimuksesta (Hyötyläinen 2007, 364–388). Olemme hankkineet paikallista hyvinvointipoliittista päätöksentekoa tukevaa tietoa tiedostaen hankkimiemme aineistojen metodologiset heikkoudet ja vahvuudet (ks. tark. Denzin 1978; Eskola & Suoranta 1998; esim. kuntalaiskyselyn vastauskato ja tilastoissa puuttuvat tilastointivuodet).

2 HYVINVOINNIN MONET ULOTTUVUUDET

2.1 Sosiaalipoliittinen näkökulma hyvinvointipalvelujärjestelmään *Leena Viinamäki & Arto Selkälä*

2. pääluvun kokoomataulukkoihin olemme "esilukeneet" asiasta kiinnostuneille esimerkinomaisesti ajankohtaista relevanttia referenssikirjallisuutta.

Suomalainen sosiaalipoliittinen tutkimus kuvaa kansalaisten hyvinvoinnin lisäämiseen ja pahoinvoinnin vähentämiseen liittyvää keskustelua, mille antavat omat reunaehdotnsa niin kansalliset kuin kansainvälisetkin eriytyispiirteet ja uudet ulottuvuudet. Koulutus- ja työmarkkinoiden kansainvälistyminen heijastuu myös kansalliseen sosiaalipolitiikkaan ja paikalliseen hyvinvointipalvelujärjestelmään. Esimerkiksi Lapin maakunnassa matkailu- ja kaivosteollisuus haastavat uudella tavalla hyvinvointipalveluiden kysynnän ja tarjonnan kohtaantotilanteen niin hyvinvointipalveluja tarvitsevien asiakkaiden kuin niitä tuottavien tahojenkin näkökulmasta.

Olemme koonneet taulukkoon 9. esimerkinomaisesti sosiaalipoliittisia tutkimuksia hyvinvoinnista, joihin kannattaa arviomme mukaan tutustua teoreettis-metodologisesta näkökulmasta laadittaessa kuntakohtaisia hyvinvointikertomuksia ja valittaessa niiden laatimista varten relevantteja paikallista hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita tilastoihin ja kansalaiskyselyihin.

Taulukko 9. *Esimerkinomaisesti sosiaalipoliittisia tutkimuksia sosiaalisesta ja terveydellisestä hyvinvoinnista 2010-luvulta.*

Sosiaalipoliittisia tutkimuksia sosiaalisesta ja terveydellisestä hyvinvoinnista 2010-luvulta	
Julkaisu	Summa summarum:
Bkt ja kestävä hyvinvointi. Yksi luku ei riitä suomalaisen yhteiskunnan tilan kuvaamiseen.	Eriarvoisuuden kasvun ja syrjäytymisen, ympäristökysymysten korostumisen ja sosiaalisten suhteiden säröilyn vuoksi 1930 ja 1940 -luvuilla kehitetty BKT ei kuvaa riittävän kokonaisvaltaisesti 2000-luvun kansalaisten hyvinvointia. Julkaisussa esitetään käyttööntettaviksi <u>taloudellisen</u> hyvinvoinnin (esim. kotitalouksien oikaistu käytettävissä oleva tulo, tulonjakotilasto, laajakaistayhteyksien määrä), <u>hyvinvoinnin ekologisen perustan</u> (esim. luonnonvarojen ja energian kokonaiskäyttö, ympäristöterveys, ekosysteemipalvelut), <u>sosiaalisen ulottuvuuden tai elämänlaadun</u> (esim. terveys, koulutus, henkilökohtaiset toiminnot sekä hallinnointi ja sosiaaliset yhteydet ja suhteet) sekä <u>koetun hyvinvoinnin</u> (esim. tulevaisuuden odotukset, eriarvoisuuden kokeminen, oman talouden hallinta, ajankäytön tasapainoisuus, yhteiskunnan oikeudenmukaisuus, yhteiskunnallinen luottamus, todellisuuden hahmottaminen) indikaattoreita.
Eronen, Anne & Hakkarainen, Tyyne & Londén, Pia &	Vuoden 2013 alussa 45 prosenttia sosiaalijohtajista totesi jonkin väestöryhmän hyvinvoinnin heikentyneen alueellaan. Kahden viime vuoden aikana on heikentynyt erityisesti työttömien, nuorten ja lapsiperheiden hyvin-

<p>Nykyri, Päivi & Peltosalmi, Juha & Särkelä, Riitta 2013. <i>Sosiaalibariometri 2013</i>.</p>	<p>vointi. Työttömyys yhdistyy ongelmien kasautumiseen: pienituloisuuteen, päihteiden liikakäyttöön ja lastensuojelun tarpeen kasvuun. Nuorten ongelmien taustalla ovat erityisesti työttömyys sekä mielenterveys- ja päihde-ongelmien kasvu, jossain määrin myös kiinnittymättömyys yhteiskuntaan. Lasten ja perheiden tilanteiden kurjistumista selittävät sosiaalijohtajien mukaan etenkin työttömyys, köyhyys, päihteet ja palvelujen karsinta. Ikääntyneiden määrä ja palvelutarpeiden kasvu näkyvät kunnissa: kotiin annettavien palvelujen, laitoshoidon ja palveluasumisen tarjonta on riittämätöntä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteissa haasteet paikantuvat erityisesti johtamisvastuiden selkeyteen, asukkaiden osallisuuden vahvistamiseen ja päätösten hyvinvointivaikutusten arviointiin. Kunnissa mielletään sosiaali- ja terveystalvet kunnan elinvoimaisuuteen vaikuttavana tekijänä heikosti, vaikka valtakunnallisten kansalaiskyselyjen tulosten mukaan hyvät ja toimivat sosiaali- ja terveystalvet ovat kunnan vetovoimaan ja muuttoaikaisiin selvästi vaikuttava tekijä.</p>
<p>Heikkilä, Lydia & Laiti-Hedemäki, Elsa & Pohjola, Anneli 2013. <i>Saamelaiden hyvä elämä ja hyvinvointipalvelut – Buorre eallin –</i></p>	<p>Saamelaiden hyvinvointia määrittävät yleisten hyvinvoinnin osatekijöiden lisäksi alkuperäiskansojen laaja-alaisen hyvinvointikäsityksen mukaisesti perinteiset elinkeinot, yhteisö, kulttuurinen integriteetti ja mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuuteen. Saamelaiden palvelutarpeita ja niihin vastaamista tulisi tarkastella osana kuntien hyvinvointistrategista toimintaa ja suunnitella palvelujen toteutus kulttuuri-itsehallinnon mukaisesti yhteistyössä saamelaistoimijoiden kanssa systemaattista seuranta-asetelmaa soveltaen. Palvelujen etäisyys kielen lisäksi on yksi tärkeimmistä palvelujen saatavuuteen vaikuttavista tekijöistä. Palvelurakennemuutistuksen keskeisenä haasteena onkin riittävien lähipalveluiden turvaaminen saamelaisalueella.</p>
<p>Helne, Tuula & Hirvilammi, Tuuli & Laatu, Markku 2012. <i>Sosiaalipoliitikka rajallisella maapallolla</i>.</p>	<p>Hyvinvoinnin ulottuvuudet ja niiden mahdollisia sosiaalipoliittisia edistämiskeinoja¹⁴: <i>Having: mitä ihmisellä voi kohtuudella olla</i>: riittävä perustoimeentuloturva, hyvinvointipalveluiden ylläpito ja vahvistaminen, progressiivinen tulo- ja varallisuusverotus, progressiiviset kulutusverot, terveyden ja toimintakyvyn edistäminen ekologisesti ja ennakoivasti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävän yhdyskuntarakenteen ja asuntotuotannon kehittäminen ja tukeminen, kulutusmaksimit. <i>Doing: vastuullinen ja mielekäs tekeminen</i>: yhteiskunnallisesti hyödyllisten töiden suosiminen, työajan lyhentäminen, sosiaaliturvan ansiotyö- ja kulutuskannustimien heikentäminen, kulutukseen suuntautuvan ajankäytön vähentäminen, sosiaaliturvajärjestelmän haitallisten ympäristövaikutusten minimointi. <i>Loving: kuuluminen ja rakastaminen</i>: Sosiaalisesti ja ekologisesti kestävän perherakenteen ja -elämän tukeminen, yhteisyyttä ja paikallisyhteisöjä vahvistavan sosiaaliturvan kehittäminen, vertaistuotannon tukeminen, luontosuhteen vaaliminen sosiaali- ja terveystalveissa. <i>Being: eheä kokemus maailmassa olemisesta</i>: elämäntapamme yksinkertaistaminen ja elämän hidastaminen, sosiaaliturvan lainsäädännön ja toimeenpanon yksinkertaistaminen, ihmisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen sosiaaliturvajärjestelmässä.</p>
<p>Hänninen, Sakari & Palola, Elina & Kaivonurmi, Maija</p>	<p>1990-luvun puolivälin jälkeen tuloerot ovat Suomessa kasvaneet merkittävästi sekä väestöryhmien että alueiden välillä. Tuloerojen lisäksi myös pienituloisten osuus väestöstä on kasvanut Suomessa hyvin nopeasti ver-</p>

¹⁴ Hyvinvoinnin ulottuvuudet on lueteltu julkaisussa Allardtin (1976) alkuperäisessä järjestyksessä Doing-lisäyksellä.

<p>2010. <i>Mikä meitä jakaa? Sosiaali-politiikkaa kilpailu-valtiossa.</i></p>	<p>rattuna useimpiin muihin teollisuusmaihin. Suomen suurituloisimmat postinumeroalueet ovat pääkaupunkiseudulla ja pienituloisimmat Lapissa ja itäisessä Suomessa. Joillakin Espoon ja Helsingin postinumeroalueilla omaisuustulojen osuus on keskimäärin yli puolet tuloista, kun taas erällä Itä-Lapin postinumeroalueilla tulonsiirrot voivat muodostaa jopa kaksi kolmasosaa tuloista. Tulo- ja varallisuuserot ovat keskeisiä, koska ne osaltaan vahvistavat monia muita jakoja, kuten esimerkiksi sukupuoli-, koulutus- ja terveyseroja. Digitaalisessa jaossa puolestaan vain osa kansalaisista pääsee osallisiksi informaatioteknologian tuottamiin palveluihin ja toimiin samaan aikaan, kun yhteiskunnat osallistumismahdollisuuksineen ja tietovarantoineen toimivat yhä enemmän ”verkossa”.</p>
<p>Hyypä, Markku T. 2013. <i>KULTTUURI PIDENTÄÄ IKÄÄ</i></p>	<p>Sosiaalinen pääoma tarkoittaa ryhmän, väestön tai kansan aineentonta (sosiaalista) varantoa. Se on kansalaisten keskinäisen luottamuksen sitomasta löyhästä verkostosta ilmaantuva ominaisuus, jota syntyy peruskulttuurissa piilevästä me-hengestä ja me-tavoitteista. Suomessa kuoroharrastus ja talkoisiin osallistuminen kelpaavat sosiaalisen pääoman likiarvoiksi, koska niissä toisilleen vieraat ja tutut ihmiset kokoontuvat ja muodostavat keskinäiseen luottamukseen perustuvan ryhmän, joka toimii yhteisen päämäärän hyväksi sekä viihtyy keskenään ja pyrkii yhteiseen tavoitteeseen. Kulttuuririikki elää terveempänä ja keskimäärin 2–3 vuotta pitempään kuin muut. Se on enemmän kuin laihduttaminen tai terveysliikunta saavat aikaan, ja melkein yhtä paljon kuin tupakoimattomuus tarjoaa vuosia elämän loppupäähän.</p>
<p>Pekola-Sjöblom, Marianne 2012. <i>Kuntalaiset kunnallisten palvelujen arvioitsijoina. Tutkimus kuntalaisten mielipiteistä kunnallisista palveluista ARTTU-tutkimuskunnissa vuosina 2008 ja 2011.</i></p>	<p>Sosiaali-, terveys-, koulutus- ja teknisissä palveluissa tyytyväisten osuudet ovat hieman vähentyneet, mutta sivistystoimissa kasvaneet verrattaessa vuotta 2011 vuoteen 2008. Parhaiten hoidettuina yksittäisinä palveluina pidetään kirjastopalveluja, kansalais- ja työväenopistoja, jätehuoltoa, äitiys- ja lastenneuvoloita ja kierrätystoimintaa sekä lisäksi liikunta-, urheilu- ym. vapaa-aikapalveluja, esiopetusta ja peruskoulun alaluokkia. Muita heikompia tyytyväisyysarvioita saavat lapsiperheiden kotipalvelu, joukkoliikennepalvelut, vanhusten laitoshoido sekä mielenterveyspalvelut. Huonoiten saavutettavissa olevien palvelujen listalle mahtuu myös mm. hammashoito ja terveyskeskuksen lääkärivastaanotto. Kuntatasolla palvelutyytyväisyys on sitä parempaa, mitä alhaisempi työttömyysaste ja huoltosuhte sekä mitä pienempi on lainakanta asukasta kohti kunnassa. Palvelutyytyväisyys ja saavutettavuus kulkevat pitkälti käsi kädessä eli hyvin saavutettavissa oleviin palvelujen hoitoon ollaan yleensä myös tyytyväisiä. Kuntalaiset pitävät tärkeänä palvelutuotannon säilyttämistä kunnallisena sekä arvostavat kuntapalveluissa läheisyyttä, joustavuutta, monipuolisuutta ja laatua.</p>
<p>Niemelä, Mikko & Saari, Juho (toim.) 2013. <i>Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa.</i></p>	<p>Elinoloja ja hyvinvointia voidaan mitata joko absoluuttisin tai suhteellisin kriteerein sekä tutkia joko objektiivisin tai subjektiivisin mittarein: <u>Absoluuttista asemaa objektiivisin mittarein</u> tarkasteleva lähestymistapa pohtii huono-osaisten käytössä olevien resurssien määrää arvioimatta, kuinka paljon muilla ihmisillä on kyseisiä tai muita resursseja (esim. <i>montako asuineliötä huono-osaisten asunnossa on</i>). <u>Suhteellista asemaa objektiivisesti</u> mitaavassa lähestymistavassa mietitään, <i>montako neliötä huono-osaisella on väestön keskiarvoon verrattuna</i>. <u>Absoluuttisen koetun hyvinvoinnin</u> tutkimus kysyy, <i>kuinka tyytyväisiä huono-osaisten ovat asuntoonsa?</i> <u>Suhteellisen koetun hyvinvoinnin tutkimuksessa</u> tutkitaan, <i>kuinka heidän tyytyväisyytensä eroaa väestön keskimääräisestä tyytyväisyydestä</i>. Suomalainen</p>

	<p>yhteiskunta muiden kehittyneiden jälkitekollisten yhteiskuntien tapaan on sosioekonomisesti rakentunut. Luokkarakenteella on merkitystä ihmisten sekä resurssipohjaiselle ja koetulle hyvinvoinnille ja terveydelle että heidän asenteilleen ja itsekunnioitukselleen. Se vaikuttaa myös hyvinvointivaltion tarjoamien tulonsiirtojen ja palvelujen rakenteeseen, laatuun ja käyttöön.</p>
<p>Selkälä, Arto 2013. <i>"Kansalaisuuden hallinta suomalaisessa sosiaali- ja terveyspolitiikassa"</i></p>	<p>Vallitseva moraalidiskurssi, joka korostaa päihdeongelmaisten, pitkäaikais-työttömien ja maahanmuuttajien omaa vastuuta hyvinvoinnistaan, voi johtaa näiden väestöryhmien osalta selektiivisten hyvinvointipalveluiden lisääntymiseen ja siten myös universalismin heikentymiseen. Lapset, lastensuojelun kohteena olevat lapset, vaikeavammaiset ja vanhukset ovat turvatuimmassa asemassa ja heikoin legitimeetti on päihdeongelmaisten, pitkäaikaistyöttömien ja maahanmuuttajien tuella ja hyvinvointipalveluilla. Suomalaisessa, pohjoismaisille ja universalistisille ihanteille rakennetussa hyvinvointipolitiikassa on tapahtunut siirtymää kohti kansalaisvastuun suurempaa korostamista ja sellaisten väestöryhmien tuen legitimeetin heikentymistä, joiden voidaan katsoa olevan moraalisesti vastuussa omasta ongelmallisesta tilanteestaan. Aktiivisen kansalaisuuden diskurssissa vapaus tulee mahdolliseksi niille, jotka onnistuvat löytämään aktiivisen kansalaisen identiteettivaatimuksiin sopivan yhteiskunnallisen paikan. Muiden osalta vapaus supistuu kunnes he löytävät muita rakentavia keinoja toteuttaa itseään näiden identiteettivaatimusten ulkopuolella tai kykenevät reflektoimaan itsensä vastarinnan avulla ulkopuoliseksi.</p>
<p>Vaarama, Marja & Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari (toim.) 2010. <i>Suomalaisten hyvinvointi 2010.</i></p>	<p>Suomalaisten terveys ja hyvinvointi ovat jatkaneet myönteistä kehitystään, mutta sosioekonomiseen asemaan liittyvä eriarvoisuus terveydessä ja hyvinvoinnissa on lisääntynyt. Tuloerot ja suhteellinen köyhyys ovat jatkuvasti kasvaneet kuluneen 15 vuoden aikana. Korkealla pysyvä työttömyys on tämän kehityksen tärkein selittäjä sekä 1990-luvun laman jälkeen toteutettu perus- ja vähimmäisturvan jäädyttäminen. Suomalaisten hyvinvoinnin ytimen muodostavat hyvä terveys ja turvattu toimeentulo. Toimeentulo, elinolot, terveys ja asuinympäristö kehystävät hyvinvoinnin ja elämänlaadun kokemusta. Turvattu toimeentulo ja terveys ovat laadukkaan elämän välttämätön ehto. Hyvinvointia rakentaa kuitenkin vahvasti myös psyykkisen hyvinvoinnin, sosiaalisten suhteiden ja osallisuuden muodostama kokonaisuus.</p>

Paikallisten ja alueellisten hyvinvointipalveluiden suunnittelun ja toteuttamisen osalta on tärkeää tiedostaa lisäksi se, tarkastellaanko hyvinvointia ja sen tuottamisen reunaehdoja toisaalta hyvinvointipalvelujen tuottamisesta vastuussa olevan kunnan vai hyvinvointipalveluja käyttävän kuntalaisen näkökulmasta sekä toisaalta, tapahtuuko em. tarkastelu lyhyellä, vuosittaisella vai pitemmällä, muuttaman vuoden aikavälillä. Kunnalle lyhyellä aikavälillä (esim. budjettivuositarkasteluajanjaksolla) tarkasteltuna hyvinvointipalveluiden tuottaminen tarkoittaa pääsääntöisesti menoja, mutta hyvinvointipalveluja käyttävän kuntalaisen näkökulmasta hänen hyvinvointinsa lisääntymistä. Tällä hetkellä kuntien hyvinvointipoliittinen päätöksenteko perustuu pääsääntöisesti korjaavaan ja jos-sain määrin saatuja myönteisiä muutoksia ylläpitävään, muttei juurikaan edellytyksiä luovaan tai ennaltaehkäisevään hyvinvointipolitiikkaan. Myös vallitseva hyvinvointipoliittinen lainsäädäntö ja tukee tällaista priorisointia. Hyvinvoinnin

edellytyksiä luova ja ennalta ehkäisevä hyvinvointipoliittikka toteutuu pääasiassa määräaikaisten hyvinvointi-interventioiden kautta (ks. esim. Kananoja & Niirani & Jokiranta 2008, 110–136.). Hyvinvointikertomuksia laadittaessa on tärkeää perehtyä myös vähintäänkin kansalliseen ja mieluummin myös kansainväliseen alan hyvinvointi- ja yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun, jos paikalliseen tiedontuotantoon ja analyysiin perustuvien hyvinvointikertomusten pohjalta tavoitellaan paikallisten hyvinvointipalveluinnovaatioiden kehittämistä.

2.2 Terveyspoliittisia näkökulmia hyvinvointipalvelujärjestelmään *Seppo Kilpiäinen & Sirpa Kaukiainen*

Suomalainen terveyspoliittinen tutkimus lähtee siitä, että terveyspoliittisen toiminnan lähtökohtien tulee olla mahdollisimman laaja-alaisia ulottuvuuksiltaan. Ulottuvuuksien kohteiden tulee nousta sosiaalis-rakenteellisten tekijöiden, riskiolosuhteiden, palvelujärjestelmien toimivuuden sekä psykososiaalisten, fysiologisten ja käyttäytymiseen liittyvien tekijöiden kehittämisen kautta. (Vaarama 2013a, 3.)

Olemme koonneet taulukkoon 10. esimerkinomaisesti terveyspoliittisia tutkimuksia hyvinvoinnin erilaisista osa-alueista. Tutkimuksiin on hyvä tutustua teoreettisesta näkökulmasta silloin, kun on tarvetta laatia kuntakohtaisia hyvinvointiin liittyviä kertomuksia ja valittaessa kertomuksien laadintaan tarvittavia ja relevantteja paikallista hyvinvointia kuvaavia terveyspoliittisia indikaattoreita tilastoihin ja kansalaiskyselyihin.

Taulukko 10. *Esimerkinomaisesti terveyspoliittisia tutkimuksia sosiaalisesta ja terveydellisestä hyvinvoinnista 2010-luvulta.*

Terveyspoliittisia tutkimuksia sosiaalisesta ja terveydellisestä hyvinvoinnista 2010-luvulta	
Julkaisu	Summa summarum:
Borodulin, Katja. 2012. <i>Valtimotautien riskitekijöiden muutokset Suomessa: kansallisen FINRISKI 2012-terveystutkimuksen tuloksia</i> 24.11.2012.	Tutkimuksen ideana oli seurata sydän- ja verisuonitautien sekä muiden keskeisten kansantautien ja näiden riskitekijöiden tasoa ja muutosta Suomessa. Tutkimukseen osallistui 6424 henkilöä 25–74-vuotiaiden ryhmässä. Miehiä oli 61,5 % ja naisia 68,3 % yli 10000 tuhannen ihmisen kokonaisotoksesta. Kokonaisosallistumisaktiivisuus oli 64,9 %. Yhteenveto: Ylipainon ja lihavuuden esiintyvyydessä ei ollut suuria viisivuotismuutoksia. Kaksi kolmesta miehestä ja lähes joka toinen nainen on ylipainoinen. Joka viides on lihava ja joka kolmas on vyötärölihava. Liikunnan suhteen on vain vähäisiä muutoksia kuluneen 20 vuoden aikana. Vapaa-ajan liikunta ei lisääntynyt enää. Joka viides ihminen on liikuntaa harrastamaton. Lisäksi myös työssä tapahtuva ruumiillinen kuormitus vähenee edelleen. Tupakointi vähenee edelleen. Enää joka neljäs mies ja lähes joka viides nainen tupakoi. Koulutusryhmien välillä on kuitenkin eri osa-alueiden tuloksissa suuria eroja. Mikäli haluamme suuria muutoksia ihmisen ter-

	<p>veyden näkökulmasta, tulee seuraaviin asioihin kiinnittää huomiota tulevaisuudessa: fyysinen inaktiivisuus, korkea kolesteroli, korkea glukoosi, ylipaino ja lihavuus, korkea verenpaine sekä tupakointi. Interventiot näihin muuttujiin lisäävät suomalaisten terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia.</p>
<p>Helakorpi, Satu & Holstila, Anna-Leena & Virtanen, Suvi & Uutela, Antti 2012. <i>Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys, kevät 2011.</i></p>	<p>Elintavoilla on keskeinen merkitys tärkeimpien kansantautien ehkäisyssä ja kuntalaisten terveyden edistämisessä. Tupakoinnin lopettaminen, terveelliset ruokailutottumukset, liikunnan lisääminen alkoholin kohtuullinen käyttö ennaltaehkäisevät mm. diabeteksen, kohonneen verenpaineen syntymistä. Suomalaisten terveystottumukset ovat viime vuosina muuttuneet parempaan suuntaan ja kokonaishyvinvointi. Vuonna 2011 vastanneista miehistä tupakoi päivittäin 22 prosenttia ja naisista 15 prosenttia. Suomalaiset miehet tupakoivat vähemmän kuin aikaisemmin ja tupakoivien naisten määrä on kääntynyt laskuun 2000-luvun puolivälin jälkeen. Työpaikalla tupakansavulle altistuminen on vähentynyt lainsäädännön tiukentumisen myötä. Suomalaisten ruokailutottumukset ovat lähentyneet ruokasuosituksia, mutta suomalaiset ovat edelleen ylipainoisia. Raittiiden kansalaisten osuus on vähentynyt ja alkoholin kokonaiskulutus on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana. Alkoholin käyttö on puolestaan lisääntynyt. Yli 90 % suomalaisista käyttää alkoholia ja heistä suurkuluttajia arvioidaan olevan 5%. Liiallisella alkoholinkäytöllä on selvä yhteys mielenterveysongelmiin. Vuonna 2011 terveysvaikutteista liikuntaa (vähintään kolme kertaa viikossa) harrasti 51% miehistä ja 56% naisista</p>
<p><i>Hyvinvoinnin maakunnalliset ja väestöryhmien väliset erot Suomessa 2013 – ATH:n tutkimuksen tuloksia.</i></p>	<p>Työkykynsä heikentyneeksi kokee 863000 työikäistä suomalaista noin joka neljäs. Alueiden välillä on myös eroja. Köyhyys ei ole kadonnut: joka viides suomalainen, mikä on yli miljoona kansalaista, on rahanpuutteen vuoksi tinkinyt ruuasta, lääkkeitä ja lääkärikäynneistä. Vähiten koulutettujen kokemukset ovat erittäin yleisiä. Terveyskeskuslääkäreiden palveluita tarvitsevista joka kolmas kokee, että ei ole saanut niitä riittävästi omaan tarpeeseensa nähden. Suomalaisten lihavuuskehitys on taittunut. Vuonna 2013 Suomessa oli lihavia 18 % väestöstä, mikä oli henkilömäärällä ilmaistuna 743600. Yleisintä lihavuus oli Kainuussa, Etelä-Savossa, Etelä-Pohjanmaalla, Pohjois-Karjalassa, Satakunnassa ja Kanta-Hämeessä.</p>
<p>Mattila, Yrjö. 2011. <i>Suuria käännekohtia vai tasaista kehitystä? Tutkimus Suomen terveydenhuollon suuntaviivoista.</i></p>	<p>Suomalainen terveydenhuolto on aikaisemmin perustunut paikallisten päätösten perustalle ilman laajempaa koordinaatiota. Puhutaan ajalehtimisestä. Tämän seurauksena terveydenhuoltopalvelut kirjoituivat maan eri osissa ja tästä on ollut seurauksena terveyden eriarvoisuus. Terveysdenhuollon kokonaisuuden tulisi muodostua mahdollisimman harmoniseksi ja tehokkaaksi sekä ennen kaikkea kansalaisten kannalta edullisemmaksi. Suomalainen terveydenhuollon ongelma on kasautuminen, siis sääntöjä kasautuu sääntöjen päälle ilman että aikaisempia rakenteita olisi täydellisesti puhdistettu entisistä ja rakennettu tilalle täysin uusia rakenteita. Mattila puhuu tässä yhteydessä ajalehtimisestä. Suomen terveydenhuolto muuttuu kuitenkin koko ajan ulkoisten voimien vaikutuksesta. Tähän</p>

	<p>muutokseen ei ole kyetty vastaamaan ja tulevaisuuden lopputuloksesta ei ole tarkkaa tietoa. Suomessa toimitaan ajalehtimisen lisäksi polkuriippuvuusteorian näkökulmasta, jossa muutokset valitun polun/tien reitistä eivät ole mahdollisia. Jotta tästä ajalehtimisen ja polkuriippuvuuden tilasta päästään eteenpäin, tulee kehittää vaihtoehtoisia rakenneratkaisuja siten, että otetaan mukaan aikaisemmassa järjestelmästä vain ne asiat, jotka todella toimivat ja siten, että uudistuksille saadaan mahdollisimman laaja tuki. Pitkällä aikavälillä Suomen terveydenhuollon tulee tarjota mahdollisimman monelle kansalaiselle mahdollisuus valita itselleen sopiva ja jatkuvasti päivittyvä terveydenhuollon polku.</p>
<p>Palosuo, Hannele, Sihto, Marita, Lahelma, Eero, Lammi-Taskula, Johanna ja Karvonen, Sakari 2013. <i>Sosiaaliset määrittäjät WHO:n ja Suomen terveyspolitiikassa 2013.</i></p>	<p>Terveyserot ja niiden vähentäminen on osoittautunut varsin suureksi sosiaali- ja terveyspolitiikan ongelmaksi siihen verrattuna, mitä ajateltiin vuosikymmeniä sitten. Globalisaation vaikutus on yhä suurempaa myös kansallisiin toimintoihin ja toimintamalleihin. Vaikka terveyden arvoista vallitsee suuri ja laaja yksimielisyys, terveyden ja terveyserojen määrittäjistä sekä terveyseroihin vaikuttavista sekä kohdistuvista politiikan interventioista ei voida sanoa samaa. Terveyseroihin vaikuttaminen on vaikeaa ja samalla myös hidasta, koska vaikuttamisen taustalla on paljon sosiaalisin määrittäjiin liittyviä ristiriitaisia arvoja ja intressejä. Keskeisin sosioekonomisten terveyserojen osoitin Suomessa on ollut sosiaaliryhmien välinen elinajan odote ja sen taustalla ilmenevät kuolleisuuserot. Sosiaaliryhmluokitus perustuu ihmisen ammattiasemaan, ammattiin ja pääasialliseen toimintaan ja näin ollen ryhmien väliset erot heijastavat huomattavan paljon myös työn sekä työhistorian terveydellistä merkitystä. Esim. 35-vuotiaiden ylempien toimihenkilömiesten ja työntekijämiesten välinen jäljellä oleva eliniän odotteen ero oli toimihenkilömiesten eduksi 6,1 vuotta vuonna 2007 sekä naisten eduksi 3,5 vuotta. Ylimmän ja alimman tuloviidenneksen elinajanodotteen ero oli miehillä 12,5 vuotta ja naisilla 6,8 vuotta vuonna 2007.</p>
<p>Puska, Pekka.2012 <i>Terveyden ja hyvinvoinnin tulevaisuuksia 2012.</i></p>	<p>Tuotetun ennakkointiraporttiin liittyvien olennaisiin strategialinjauksiin liittyvät havainnot ja suuntaviivat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Väestön terveys, toimintakyky ja hyvinvointi kohentuvat, 2. Terveys- ja hyvinvointierot kaventuvat, 3. Valmius torjua globaaleja ja kansallisia terveys- ja hyvinvointiuhkia on korkealla tasolla, 4. Sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmä vastaa tehokkaasti väestön ja yhteiskunnan tarpeisiin, 5. Sosiaali- ja terveysalan tietovarantoja käytetään laajasti terveyden ja hyvinvoinnin sekä palvelujärjestelmän toimivuuden edistämiseen, 6. Hyvinvointi- ja terveyskysymykset vaikuttavat vahvasti päätöksentekoon eri tasoilla.
<p>Rotko, Tuulia, Aho, Timo, Mustonen, Niina ja Linnanmäki, Eila. 2011. <i>Kapeneeko kuilu? Tilannekatsaus terveyserojen</i></p>	<p>Terveyden sosiaalisissa määrittäjissä on havaittu huolestuttavaa kehittymistä ja tämä uhkaa kärjistää terveyseroja tulevaisuudessa, ellei asiaan reagoida riittävän nopeasti. Kyseisen tilannekatsauksen mukaan köyhyys on lisääntynyt ja perusturvasaaste on jäänyt aiottua alhaisemmalle tasolle. Jotta voidaan saavuttaa myönteistä muutos-</p>

<p><i>kaventamiseen Suomessa 2007–2010</i></p>	<p>ta, tulee terveyden edistämisen rakenteita kehittää siten, että vastuutahot hahmottavat terveyseroja lisäävät ongelmat paremmin ja aiemmin. Poliittisen järjestelmän tulee ottaa enemmän kokonaisvastuuta kehityksen myönteisestä suunnasta. Terveyserojen seuranta-järjestelmää tulee kehittää siten, että tuodaan toimintojen taustalle maksuttomia ja helppokäyttöisiä tietoteknisiä järjestelmiä. Myös alueellisia toimintoja erojen hahmottamiseksi tulee kehittää. Myös tieteellisen tutkimuksen merkitystä tulee vahvistaa, jotta vaikuttavuuden taustalla on enemmän objektiivista tietoa toimivien muutosten pohjalta.</p>
<p>Rotko, Tuulia, Kauppinen, Tapani, Mustonen, Niina ja Linnanmäki, Eila 2012. <i>Kuilun kaventajat. Kansallinen terveyserojen kaventamisen toiminta-ohjelma 2008–2011 lopuraportti.</i></p>	<p>Kansallisessa terveyserojen kaventamisen toimintaohjelmassa 2008–2011 määriteltiin ensimmäisen kerran konkreettiset toimintalinjat terveyserojen vähentämiseksi. Muutamia esimerkkejä saavutuksista: Toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa terveyttä ja hyvinvointia edistävässä toimissa on edistytty. Ehkäisevän päihdetyön osaamisen ja rakenteiden vahvistaminen on kokonaisuuteen nähden onnistunut hyvin. Edullista ja ravitsemussuosittelun mukaista ruokapalveluiden saatavuutta on parannettu erityisesti pien-työpaikoilla ja liikkuvaa työtä tekeillä. Maahanmuuttajien terveys-tutkimus on edennyt myönteisesti. Lisäksi terveys- ja hyvinvointiosoitimien määrittelyn tavoitteet ovat toteutuneet pääosin alkupe- räisen suunnitelman mukaisesti. Mitä pitäisi sitten lisäksi tehdä? Esimerkiksi voidaan korostaa hyvinvointi- ja terveyserojen kaven- tamista siten, että ohjelman sisällöt tulee kytkeä kaikille amat- tialoille ja koulutustasojen opetussuunnitelmiin ja niiden toteutumista tulee aktiivisesti seurata ja arvioida.</p>
<p>Vaarama, Marja 2013b. <i>Kaikenikäisille hyvä Suomi. Sukupolvipolitiikalla sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävään hyvinvointiyhteiskuntaan.</i></p>	<p>Tässä tutkimuksessa oli tavoitteena pohtia niitä keinoja, joilla Suomi voi turvata ikääntyvälle väestölle mahdollisimman korkean hyvinvoinnin. Terveysteen liittyvässä osiossa kyseisessä työpöytäpaperissa on nostettu esille mielenterveysongelmia ilmentävät lapset ja nuoret. Näille ryhmille palvelujärjestelmän toimet on havaittu riittämättömiksi. Tästä on ollut seurauksena se, että mielenterveyspalveluiden piiriin kuuluvia lapsia on ohjattu lastensuojelun asiakkaisiksi. Monesti on ollut käytäntönä, että psykiatrisen hoidon edellytykseksi on asetettu lapsen huostaanotto ja vasta tämän jälkeen hoitoa voidaan saada. Laista ei kuitenkaan löydy perusteita tämän kaltaiselle toiminnalle. Tästä on ollut seurauksena se, että lastensuojelulaitoksissa on nykyisin mielenterveysongelmia lapsia ja nuoria, joiden oikea paikka on sairaanhoidon, ei lastensuojelun piirissä. Palvelu-järjestelmää tulee kehittää siten, että tämä ongelma voidaan rat- kaista siten, että lapsille ja nuorille tarjotaan riittävästi mielenterve- yspalveluita ja matalan kynnyksen tukea. Kuntouttavien palveluiden puolella on erityisen suuri aukko palvelujärjestelmiä tarkasteltaessa.</p>
<p>Vohlonen, Ilkka. 2013. <i>PYLL-indeksi naisten ja miesten terveyserojen ja hyvinvoinnin mittarina. Kuntatalo. 11.1.2013. (HUOM. Varsinainen</i></p>	<p>PYLL- indeksi-menetelmä (potential years of life lost) vertaa henki-lön ikää kuolinhetkellä hänen laskennalliseen elinajanodotteeseen. Sopimusperäisesti on käytetty 70 vuoden ikää. Indeksien laskeminen perustuu ICD-10:n 28:ään ehkäistävissä olevaan kuolinsyryryhmään (WHO:n määrittelemä luettelo). Indeksit on ikävakioitu ja se ilmoite-taan summalukuna 100.000 henkilöä kohti. Mitä aikaisemmin ihmi-</p>

tutkimus valmistuu myöhemmin).

nen kuolee sen suurempi on hänen menetetty elinajanodotteensa, varsinkin jos ihminen kuolee nuorena. Terveys- ja hyvinvointieroihin tulee puuttua riittävän ajoissa, jotta elinajanodote olisi mahdollisimman suuri.

Kaikilla yhteiskunnallisilla päätöksillä on jonkinasteista terveys- tai hyvinvointiseuraamusta (Terveys 2015 -kansanterveysohjelman väliarviointi 2013). Terveyspolitiikka ei kytkeydy suoraan terveyttä ja terveydenhuoltoa koskeviin asioihin ja toimiin, vaan lähes kaikilla päätöksillä on eritasoisia hyvinvointiseuraamuksia joko yksilö- tai yhteisötasolla. Valtakunnan terveyspolitiikan tavoitteena on erityisesti vähentää erilaisten väestöryhmien välisiä terveyseroja. Aluehallintoviranomaisten työssä tätä tavoitetta voitaisiin kehittää vielä enemmän. 2011 voimaan astunut terveydenhuoltolaki onkin merkittävässä asemassa alueellisen terveyspolitiikan toteuttamiseen ja laajentamiseen. (Suominen & Lintula 2013, 109–113.) Kun tarkastellaan ennaltaehkäisevän hyvinvointipolitiikan merkitystä tulevaisuuteen tähtäävässä hyvinvointikeskustelussa, terveyden sosiaalinen määrittävyys -käsite on erittäin merkittävä uusi avaus hyvinvointipoliittiseen keskusteluun. Olennaista on siis valtakunnan ja erityisesti alueiden tasolla pohtia sitä, voidaanko terveyttä edistää myös sellaisista näkökulmista, joilla voidaan olettaa olevan yhteyksiä terveyspoliittisessa tarkastelussa. Terveyden sosiaalisilla determinanteilla tarkoitetaan sellaisia sosiaalisia ja taloudellisia oloja, joilla voidaan olettaa olevan merkityksiä ja myös mitattavia vaikutuksia yksilöiden ja ryhmien terveyden muodostumisessa (ks. esim. Palosuo & Lahelma 2013, 39–55).

Hyvinvointikertomuksia laadittaessa on tärkeätä perehtyä erityisesti alueelliseen sekä kansalliseen ja mahdollisuuksien mukaan myös kansainväliseen hyvinvointikeskusteluun, joka peilaa yhteiskunnallista näkökulmaa hyvinvointiin, sillä tätä kautta hyvinvointipalvelut ja niiden kautta rakennetut innovaatiot auttavat aluetta ja alueella olevia kuntia kehittämään hyvinvointiin liittyviä palveluja järkeväällä ja argumentoituun tietoon liittyvällä tavalla.

3 POHJOIS-LAPIN SEUTUKUNNAN HYVINVOINTIBAROMETRI

3.1 Kuntakuva ja vastaajaprofiili *Leena Viinamäki & Arto Selkälä*

Hyvinvointibarometrin 3. pääluku jakaantuu tilasto- ja kuntalaiskyselyosioihin. Taulukko 11. luo peruskuvan Pohjois-Lapin seutukunnan kuntien perusprofiilista maapinta-alan ja väestön osalta.

Taulukko 11. *Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kunnat pähkinänkuoressa.*

Perustieto	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Maapinta-ala km ² , 1.1.2013 ¹⁵	15053 km ²	11693 km ²	5144 km ²
Väestötiheys, asuk- kaita/km ² , 2012 ¹⁶	0,4	0,8	0,2
Väkiluku 31.12.2013 ¹⁷	6794	8884	1279
Väkiluvun muutos, % 2012–2013 ¹⁸	0.9	0.6	-0.5
Ulkomaisten kansa- laisten osuus väestös- tä, % 31.12.2013 ¹⁹	1.4	1.2	3.3

3. pääluvussa kuvataan seutukunnan taloudellista kehitystä, väestökehitystä, sosiaalista hyvinvointia ikäryhmittäin, kuntalaisten arvioita hyvinvointipalveluista ja eri tutkimuodoista sekä arvioita heidän omasta sosiaalisesta ja terveydellisestä hyvinvoinnistaan ja väestökehitystä vuoteen 2030.

¹⁵ Maapinta-ala saadaan kun kunnan kokonaispinta-alasta vähennetään vesipinta-ala. **Lähde:** Tilastokeskus. Tiedot on poimittu 22.4.2014.

¹⁶ (**id: 2331**) Väestötiheys kertoo, kuinka paljon väestöä on neliökilometriä kohden. Väestötiheys lasketaan jakamalla alueen väestömäärä alueen maapinta-alalla (km²). **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 22.4.2014.

¹⁷ Väestöllä tarkoitetaan kunnassa vakinaisesti asuvaa väestöä. Ne henkilöt, joilla väestötietojärjestelmän mukaan oli kotipaikka Suomessa vuoden lopussa, kuuluvat väestöön kansalaisuudestaan riippumatta. **Lähde:** Väestörakenne 2013, Tilastokeskus. Tiedot on poimittu 22.4.2014.

¹⁸ Väkiluvun muutos on väkiluvun muutos vuoden aikana. *Esim. väkiluku vuoden 2009 lopussa vähennettynä vuoden 2008 lopun väkiluvulla.* **Lähde:** Väestötilastot 2013, Tilastokeskus. Tiedot on poimittu 22.4.2014.

¹⁹ Väestöllä tarkoitetaan kunnassa vakinaisesti asuvaa väestöä. Ne henkilöt, joilla väestötietojärjestelmän mukaan oli kotipaikka Suomessa vuoden lopussa, kuuluvat väestöön kansalaisuudestaan riippumatta. **Lähde:** Väestörakenne 2013, Tilastokeskus. Tiedot on poimittu 22.4.2014.

Taulukko 12. *Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntalaiskyselyn vastaajaprofiili sukupuolen, iän sekä äidinkielen ja arkikielen osalta (%).*

Vastaajaprofiili	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Sukupuoli			
Nainen	49	55	57
Mies	51	45	43
Ikä			
Nuoret aikuiset (18–29 -vuotiaat)	7	5	9
Keski-ikäiset (30–49 -vuotiaat)	20	26	4
Keski-ikäiset (50–64 -vuotiaat)	41	35	48
Ikääntyvät (65–74 -vuotiaat)	21	18	22
Vanhukset (yli 74 -vuotiaat)	11	17	17
Äidinkieli			
Suomi	94	99	59
Koltansaame	0	0	0
Inarinsaame	2	0	0
Pohjoissaame	3	0	41
Norja	0	1	0
Venäjä	0	0	0
Muu kieli	1	0	0
Arkikieli			
Suomi	99	100	79
Koltansaame	0	0	0
Inarinsaame	0	0	0
Pohjoissaame	1	0	21
Norja	0	0	0
Venäjä	1	0	21
Muu kieli	0	0	0

Naiset vastasivat miehiä useammin kyselyyn Utsjoella (57 %) ja Sodankylässä (55 %) *miesten* vastatessa naisia useammin kyselyyn Inarissa (51 %).

18–29 -vuotiaista vastasivat kuntalaiskyselyyn Pohjois-Lapin seutukunnassa eniten Utsjoella asuvat (9 %) ja vähiten sodankyläläiset (5 %); *30–49 -vuotiaista* vastasivat eniten sodankyläläiset (26 %) ja vähiten utsjokelaiset (4 %); *50–64 -vuotiaista* vastasivat eniten utsjokelaiset (48 %) ja vähiten sodankyläläiset (35 %); *65–74 -vuotiaista* vastasivat eniten utsjokelaiset (22 %) ja vähiten sodankyläläiset (18 %) ja *yli 75 -vuotiaista* vastasivat eniten sodankyläläiset ja utsjokelaiset (17 %) ja vähiten inarilaiset (11 %).

Äidinkielenä oli suomi kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukunnan kunnista useimmin Sodankylässä, jossa se oli 99 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 94 % ja Utsjoella 59 %. Pohjois-saamen ilmoitti äidinkielekseen utsjokelaisvastaajista 41 % vastaavan osuuden ollessa inarilaisvastaajilla 3 %. Inarinsaamen ilmoitti äidinkielekseen inarilaisvastaajista 3 % sekä norjan ilmoitti äidinkielekseen sodankyläläisvastaajista 1 %. *Arkikieli* oli suomi 100 %:lla vastanneista Pohjois-Lapin seutukunnan kunnista sodankyläläisvastaajilla vastaavan osuuden ollessa Inarissa 99 % ja Utsjoella 79 %. Pohjois-saamen ilmoitti arkikielekseen utsjokelaisvastaajista 21 % vastaavan osuuden ollessa inarilaisvastaajilla 1 % sekä venäjän ilmoitti arkikielekseen utsjokelaisvastaajista 21 % vastaavan osuuden ollessa inarilaisvastaajilla 1 %. (Liitetaulukot 2.–6.)

Taulukko 13. *Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntalaiskyselyn vastaajaprofiili matkan asuinkunnan keskusta, asumisyhteisön, asumismuodon sekä asiointivälineen osalta (%).*

Vastaajaprofiili	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Matka asuinkunnan keskusta			
0–2 km	45	39	22
2–5 km	14	9	13
5–10 km	6	5	0
10–20 km	5	14	13
20–50 km	19	21	26
50–100 km	7	12	22
Yli 100 km	4	1	4
Asumisyhteisö			
Yksin	28	21	35
Aviopuolison/avopuolison kanssa	49	45	43
Aviopuolison/avopuolison ja lapsen/lasten kanssa	14	29	4
Vanhempien kanssa	3	2	4
Lapsen tai lasten kanssa	5	1	9
Jonkun muun/muiden kanssa	1	2	4
Asumismuoto			
Omistusasunto	74	84	74
Vuokra-asunto	20	14	26
Palvelutalo	2	0	0
Joku muu	3	2	0
Asiointiväline			
Oma auto	75	73	78
Sukulaisten tai tuttavien auto	3	4	6
Julkinen kulkuväline	2	1	6

Kuljetuspalvelu	1	3	6
Polkupyörä, kävely, jne.	19	20	6

0–2 kilometrin etäisyydellä asuinkuntansa keskustasta asuivat kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukunnassa useimmin inarilaiset (45 %) ja harvimminkin utsjokelaiset (22 %); 2–5 kilometrin etäisyydellä asuivat useimmin inarilaiset (14 %) ja harvimminkin sodankyläläiset (9 %); 5–10 kilometrin etäisyydellä asuivat useimmin inarilaiset (6 %), kun Utsjoella kukaan kyselyyn vastanneista ei asunut vastaavalla etäisyydellä; 10–20 kilometrin etäisyydellä asuivat useimmin sodankyläläiset (14 %) ja harvimminkin inarilaiset (5 %); 20–50 kilometrin etäisyydellä asuivat useimmin utsjokelaiset (26 %) ja harvimminkin inarilaiset (19 %); 50–100 kilometrin etäisyydellä asuivat useimmin utsjokelaiset (22 %) ja harvimminkin inarilaiset (7 %) sekä yli 100 kilometrin etäisyydellä asuinkuntansa keskustasta asui inarilais- ja utsjokelaisvastaajista 4 % vastaavan osuuden ollessa sodankyläläisvastaajien keskuudessa 1 %.

Yksin asuivat kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukunnassa useimmin utsjokelaiset (35 %) ja harvimminkin sodankyläläiset (21 %); *aviopuolison/avopuolison kanssa* asuivat useimmin inarilaiset (49 %) ja harvimminkin utsjokelaiset (43 %); *aviopuolison/avopuolison ja lapsen/lasten kanssa* asuivat useimmin sodankyläläiset (29 %) ja harvimminkin utsjokelaiset (4 %); *vanhempien kanssa* asuivat useimmin utsjokelaiset (4 %) ja harvimminkin sodankyläläiset (2 %); *lapsen tai lasten kanssa* asuivat useimmin utsjokelaiset (9 %) ja harvimminkin sodankyläläiset (1 %); *jonkun muun/muiden kanssa* asuivat useimmin utsjokelaiset (4 %) ja harvimminkin inarilaiset (1 %).

Omistusasunnossa asuivat kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukunnassa useimmin sodankyläläiset (84 %) ja harvimminkin inarilaiset ja utsjokelaiset (74 %); *vuokra-asunnossa* asuivat useimmin utsjokelaiset (26 %) ja harvimminkin sodankyläläiset (14 %); *palvelutalossa* asuivat ainoastaan inarilaiset (2 %); *jossakin muussa asumismuodossa* asuivat useimmin inarilaiset (3 %), mutta ei ketään utsjokelaisista.

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista asiointiväline kuntakeskuksessa käytäessä oli *oma auto* useimmin utsjokelaisilla (78 %) ja harvimminkin sodankyläläisillä (73 %), *sukulaisten tai tuttavien auto* useimmin utsjokelaisilla (6 %) ja harvimminkin inarilaisilla, *julkinen kulkuväline* useimmin utsjokelaisilla (6 %) ja harvimminkin sodankyläläisillä (1 %), *kuljetuspalvelu* useimmin utsjokelaisilla (6 %) ja harvimminkin inarilaisilla (1 %), *polkupyörän, kävelyn jne* useimmin sodankyläläisillä (20 %) ja harvimminkin utsjokelaisilla (6 %). (Liitetaulukot 7.–10.)

Taulukko 14. *Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntalaiskyselyn vastaajaprofiili työmarkkina-aseman sekä yleissivistävän ja ammatillisen koulutustason mukaan (%).*

Vastaajaprofiili	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Työmarkkina-asema			
Työssä	40	42	36
Työtön	6	6	0
Lomautettu	0	0	0
Äitiys/vanhempain/hoitovapaalla	2	2	5
Päätoiminen opiskelija	3	2	5
Ei-päätoiminen opiskelija	1	0	0
Pitkäaikaisella sairauslomalla (yli 6 kk)	2	2	0
Eläkkeellä	44	43	50
Osa-aika-eläkkeellä	0	1	5
Muu tilanne	3	2	0
Yleissivistävä koulutus			
Apukoulu tai peruskoulu mukautetusti	4	0	5
Kansakoulu	23	22	20
Kansalaiskoulu	17	16	15
Oppikoulu	14	7	20
Peruskoulu	18	27	20
Lukio	3	2	0
Ylioppilastutkinto	23	27	20
Korkein ammatillinen koulutus			
Ei ammatillista koulutusta	18	16	15
Ammatillinen kurssi	17	16	15
Kansanopistotutkinto	0	1	5
Ammattikoulututkinto	36	32	30
Opistoasteen tutkinto	16	20	10
AMK-tutkinto	7	5	15
Yliopistotutkinto	7	10	10

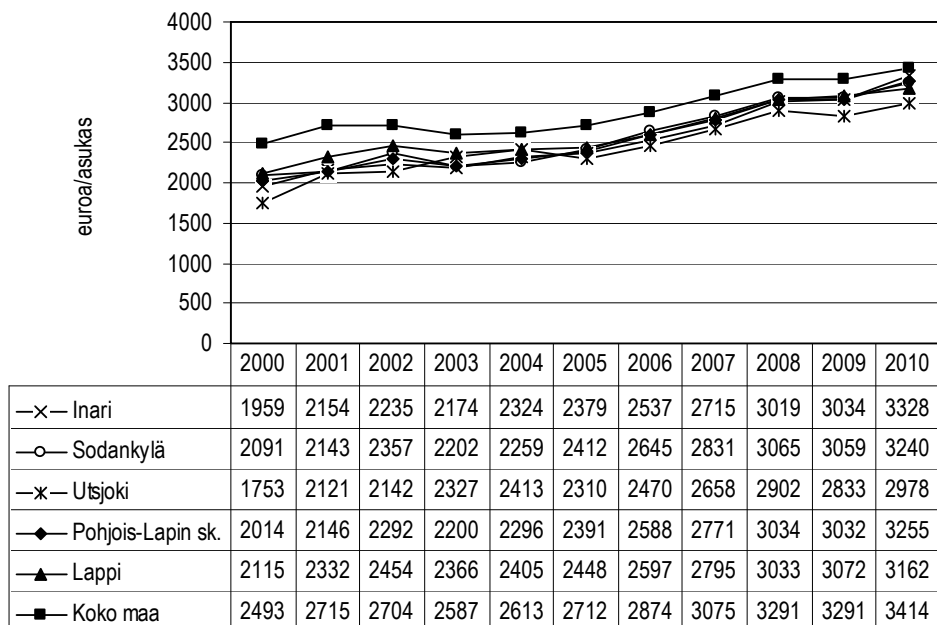
Työssä olevia kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukunnassa oli eniten Sodankylässä (42 %) ja vähiten Utsjoella (36 %); *työttömiä* oli ainoastaan Inarissa ja Sodankylässä (6 %); *lomautettuja* ei ollut minkään kunnan vastaajissa; *äitiys/vanhempain/hoitovapaalla* oli eniten Utsjoella (5 %) ja vähiten Inarissa ja Sodankylässä (2 %); *päätoimisia opiskelijoita* oli eniten Utsjoella (5 %) ja vähiten Sodankylässä (2 %); *ei-päätoimisia opiskelijoita* oli ainoastaan Inarissa (1 %); *pitkäaikaisella sairauslomalla (yli 6 kk)* oli ainoastaan Inarissa ja Sodankylässä (2 %); *eläkkeellä* oli eniten Utsjoella (50 %) ja vähiten Sodankylässä (43

%); *osa-aikaeläkkeellä* oli eniten Utsjoella (5 %), mutta ei ketään Inarissa; *muussa työmarkkinatilanteessa* oli eniten Inarissa (3 %), mutta ei ketään Utsjoella.

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista korkeimpana yleissivistävänä koulutuksena koulutusmuodoista oli *apukoulu tai peruskoulu mukautetusti* utsjokelaisilla (5 %), *kansakoulu* inarilaisilla (23 %), *kansalaiskoulu* inarilaisilla (17 %), *oppikoulu* utsjokelaisilla (20 %), *peruskoulu* sodankyläläisillä (27 %), *lukio* inarilaisilla (5 %) ja *ylioppilastutkinto* sodankyläläisillä. (26 %).

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista eniten inarilaisilla (18 %) *ei ollut ammatillista tutkintoa*. Korkeimpana ammatillisena tutkintona tutkintotasoista oli *ammattillinen kurssi* inarilaisilla (17 %), *kansanopistotutkinto* utsjokelaisilla (5 %), *ammattikoulututkinto (ml. oppisopimuskoulutus, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot)* inarilaisilla (36 %), *opistoasteen tutkinto* sodankyläläisillä (20 %), *ammattikorkeakoulututkinto* utsjokelaisilla (15 %) ja *yliopistotutkinto* sodankyläläisillä ja utsjokelaisilla (10 %). (Liitetaulukot 11.–13.)

3.2 Taloudellinen kehitys *Leena Viinamäki & Arto Selkälä & Asko Suikkanen*

Kuvio 6. Verotulot, euroa/asukas²⁰ vuosina 2000–2010.

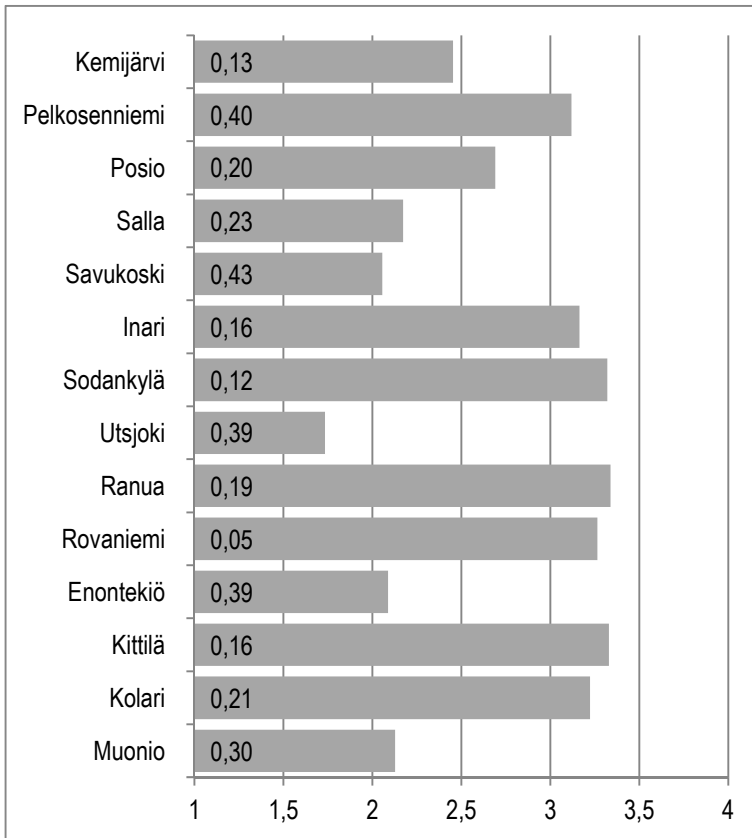
Vuodesta 2000 vuoteen 2010 verrattuna verotulot euroa/asukas ovat nousseet jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa verotulot euroa/asukas ovat nousseet eniten vuoden 2000 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 1369,6 €, kun vastaava nousu on Sodankylässä 1148,8 € ja Utsjoella 1225,1 € sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 1241,6 €, Lapin maakunnassa 1047,3 € ja koko maassa 920,8 €. (Liitekuvio 1.)

²⁰ (id:3177) Indikaattori ilmaisee kunnan verotulot asukasta kohti euroina. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 17.4.2012 sekä Liitekuvion 1. osalta 25.8.2013.

Kuntalaisilta tiedusteltiin heidän näkemystään asuinkuntansa taloudellisesta ja sosiaalisesta tilanteesta kysymyksellä

”Mihin ryhmään katsotte asuinkuntanne parhaimmin kuuluvan?”

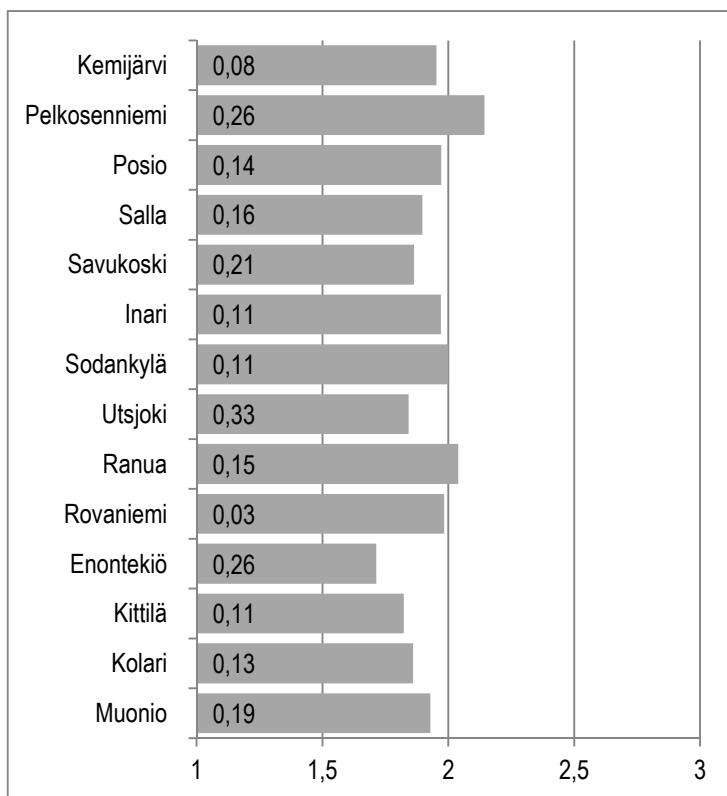
Kuvio 7. *Näkemys asuinkunnan taloudellisesta ja sosiaalisesta tilasta.²¹*

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista arvioi asuinkuntansa inarilaisista 48 % ja sodankyläläisistä 52 % *tienhaarakunnaksi* sekä utsjokelaisista 47 % *pulmakunnaksi*. (Liitetaulukko 14.)

²¹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväiluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Kriisikunta, 2=Pulmakunta, 3=Tienhaarakunta, 4=Etenijäkunta.

Kuntalaisilta tiedusteltiin heidän näkemystään asuinkuntansa yleisistä elämisen edellytyksistä ja mahdollisuuksista huolehtijana kysymyksellä

”Miten asuinkuntanne on mielestänne huolehtinut kuntalaisten yleisistä elämisen edellytyksistä ja mahdollisuuksista?”

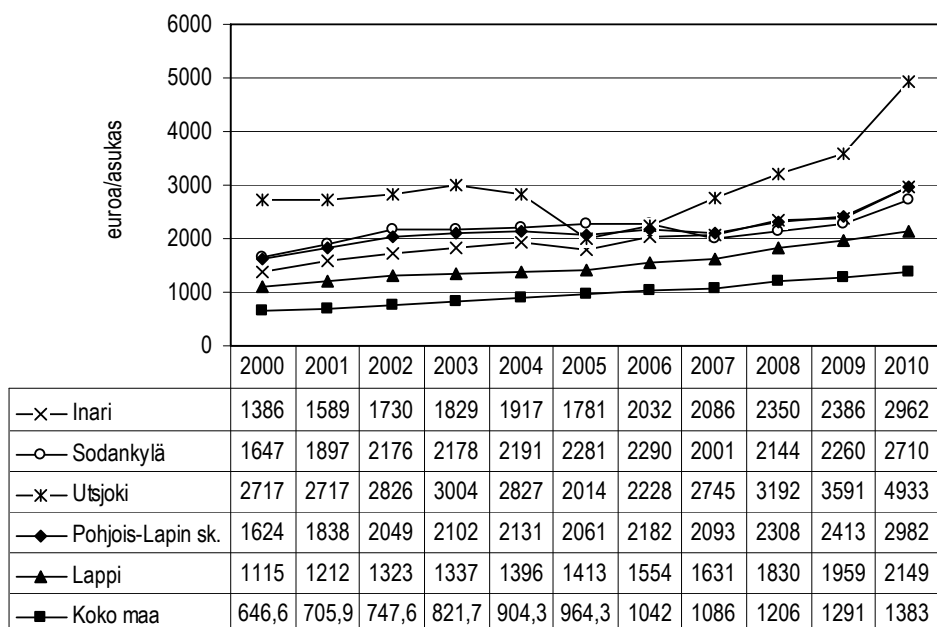

Kuvio 8. *Näkemys asuinkunnasta elämisen yleisistä edellytyksistä ja mahdollisuuksista huolehtijana.*²²

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista ja sodankyläläisistä 16 % arvioi asuinkuntansa huolehtineen *hyvin* kuntalaisten yleisistä elämisen edellytyksistä ja mahdollisuuksista, kun vastaavan arvion antoi Inarissa asuvista 13 %.

Asuinkunta on huolehtinut *huonosti* kuntalaisten yleisistä elämisen edellytyksistä ja mahdollisuuksista Utsjoella, jossa 32 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa ja Sodankylässä asuvista 16 %. (Liitetaulukko 15.)

²² **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huonosti, 2=Melko hyvin, 3=Hyvin.

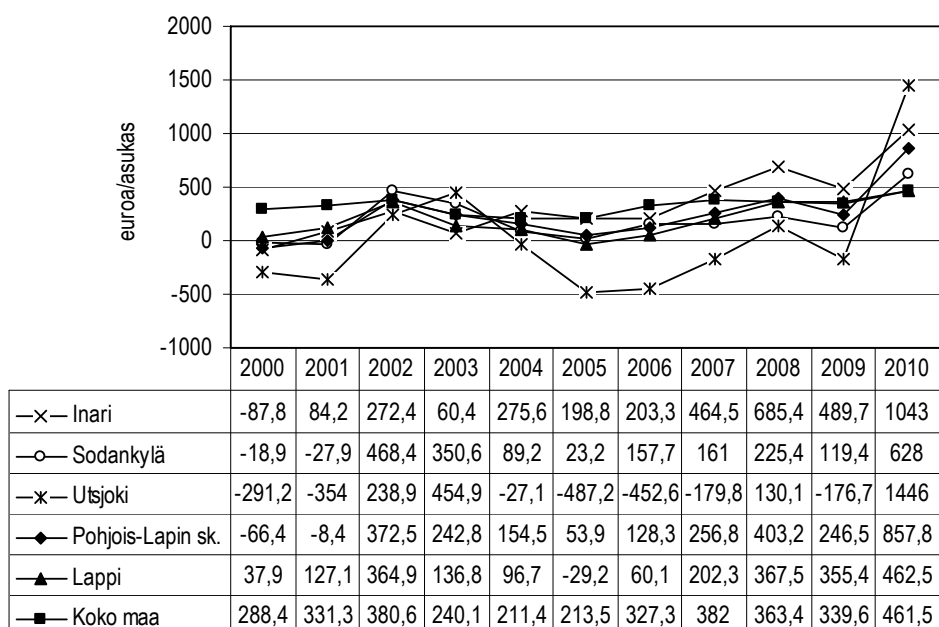
Kuvio 9. Valtionosuudet yhteensä euroa/asukas²³ vuosina 2000–2010.

Vuodesta 2000 vuoteen 2010 verrattuna valtionosuudet yhteensä euroa/asukas ovat nousseet jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella valtionosuudet yhteensä euroa/asukas ovat nousseet eniten vuoden 2000 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 2215,5 €, kun vastaava nousu on Inarissa 1576,5 € ja Sodankylässä 1062,7 € sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 1358,4 €, Lapin maakunnassa 1034,4 € ja koko maassa 736,1 €. (Liitekuvio 2.)

²³

(id:3179) Indikaattori ilmaisee kunnan valtionosuudet yhteensä asukasta kohti euroina. Suoraan tuloslaskelman valtionosuuserään sisältyvät käyttötalouden valtionosuudet ja -avustukset. Näitä valtionosuuksia ovat laskennallisen järjestelmän mukaan määräytyvät sosiaali- ja terveystoimen valtionosuudet sekä opetus- ja kulttuuri-toimen valtionosuudet sekä kuntien yleinen valtionosuus ja harkinnanvarainen rahoitusavustus. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 17.4.2012 sekä Liitekuvion 2. osalta 25.8.2013.

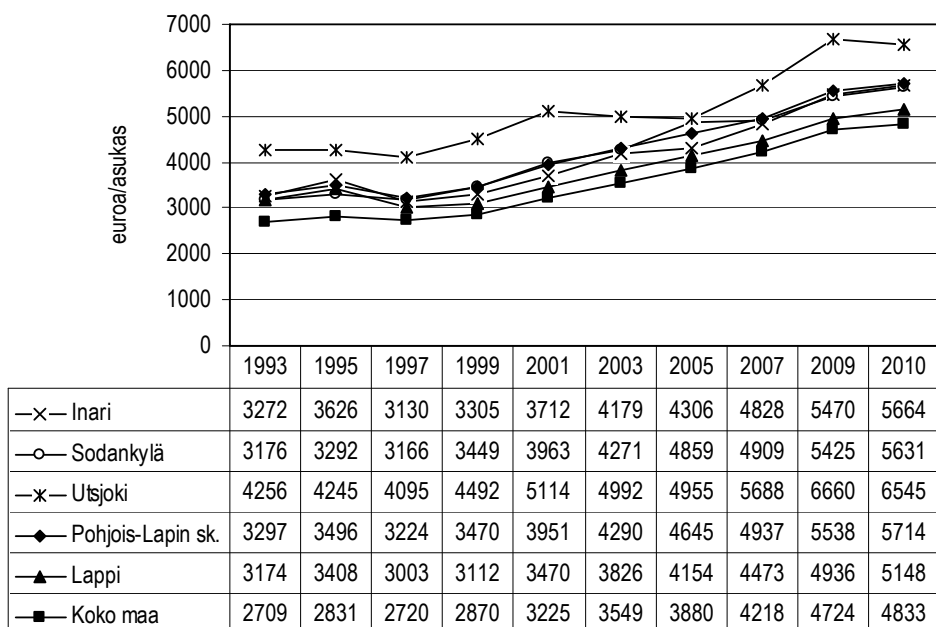

Kuvio 10. Vuosikate, euroa/asukas²⁴ vuosina 2000–2010.

Vuodesta 2000 vuoteen 2010 verrattuna vuosikatteen euroa/asukas kehitys on jokaisella tarkastelualueella myönteinen.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella vuosikatteen euroa/asukas kehitys on paras vuoden 2000 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 1736,8 €, kun vastaava kehitys on Inarissa 1130,9 € ja Sodankylässä 646,9 € sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 924,2 €, Lapin maakunnassa 424,6 € ja koko maassa 173,1 €. (Liitekuvio 3.)

²⁴ (id:3178) Indikaattori ilmaisee kuntien vuosikatteen euroina asukasta kohti. Vuosikate osoittaa sen tulo- ja menojen, joka juoksevien menojen maksamisen jälkeen jää jäljelle käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 17.4.2012 sekä Liitekuviosta 3. osalta 25.8.2013.

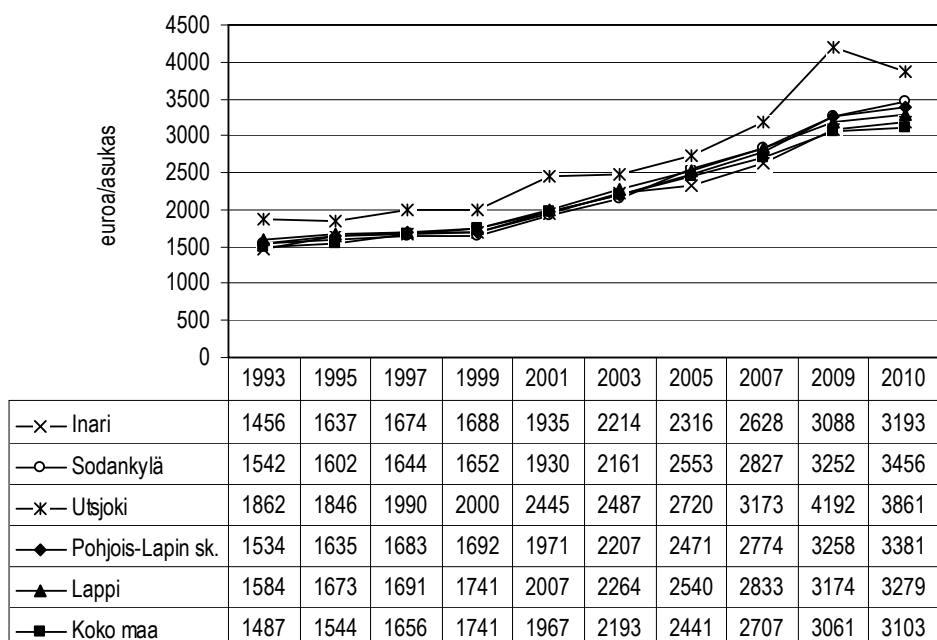

Kuvio 11. Kunnan nettokustannukset yhteensä, euroa/asukas²⁵ vuosina 1993–2010.

Vuodesta 1993 vuoteen 2010 verrattuna kunnan nettokustannukset euroa/asukas ovat nousseet jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualan kunnista Sodankylässä kunnan nettokustannukset euroa/asukas ovat nousseet eniten vuoden 1993 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 2455 €, kun vastaava nousu on Inarissa 2392 € ja Utsjoella 2289 € sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 2417 €, Lapin maakunnassa 1974 € ja koko maassa 2124 €. (Liitekuvio 4.)

²⁵ (id:1074) Indikaattori ilmaisee kuntien käyttötalouden nettokustannukset euroina asukasta kohti. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 26.4.2012 sekä Liitekuvion 4. osalta 25.8.2013.

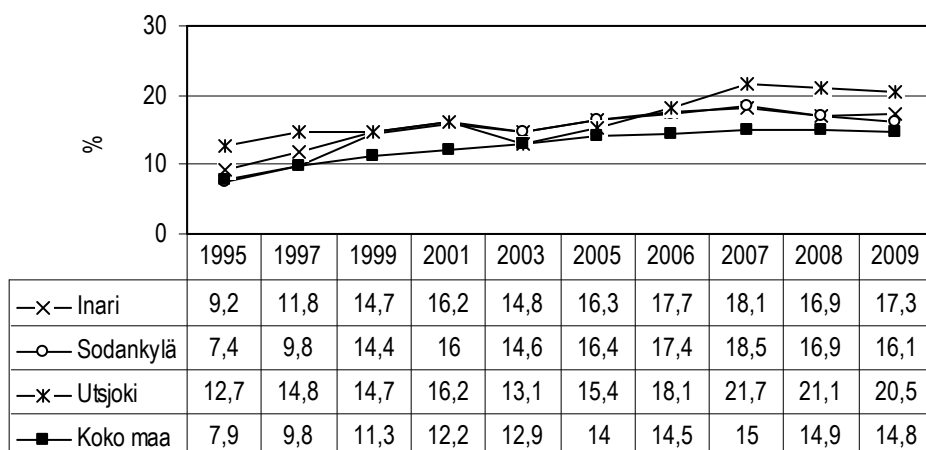

Kuvio 12. Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset, euroa/asukas²⁶ vuosina 1993–2010.

Vuodesta 1993 vuoteen 2010 verrattuna sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset euroa/asukas ovat nousseet jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset euroa/asukas ovat nousseet eniten vuoden 1993 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 1999 €, kun vastaava nousu on Inarissa 1737 € ja Sodankylässä 1914 € sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 1847 €, Lapin maakunnassa 1695 € ja koko maassa 1616 €. (Liitekuvio 5.)

²⁶ (id:1073) Indikaattori ilmaisee kuntien sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset euroina asukasta kohti. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 26.4.2012 sekä Liitekuviun 5. osalta 25.8.2013.

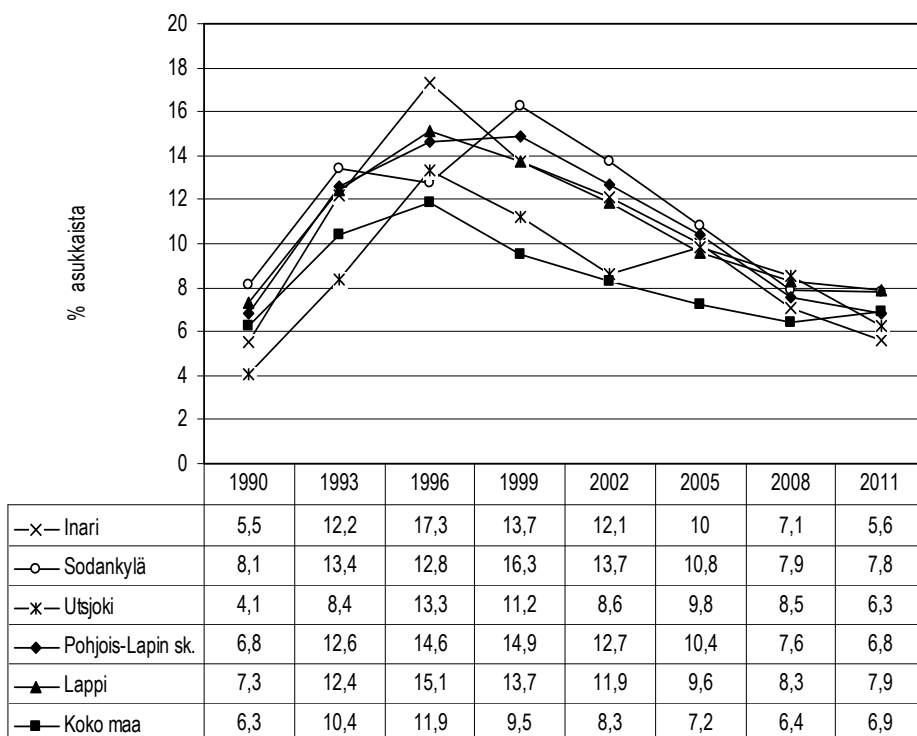

Kuvio 13. Kunnan yleinen pienituloisuusaste²⁷ vuosina 1995–2009.

Vuodesta 1995 vuoteen 2009 verrattuna kunnan yleinen pienituloisuusaste on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä kunnan yleinen pienituloisuusaste on noussut eniten vuoden 1995 tilanteesta vuoden 2009 tilanteeseen eli 8,7 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 8,1 % -yksikköä ja Utsjoella 7,8 % -yksikköä sekä koko maassa 6,9 % -yksikköä. (Liitekuvio 6.)

²⁷ (id:3099) Indikaattori ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista henkilöistä. Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon (uudistetulla OECD-skaalalla laskien) mediaanista kunakin vuonna. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 17.4.2012 sekä Liitekuvion 6. osalta 25.8.2013.

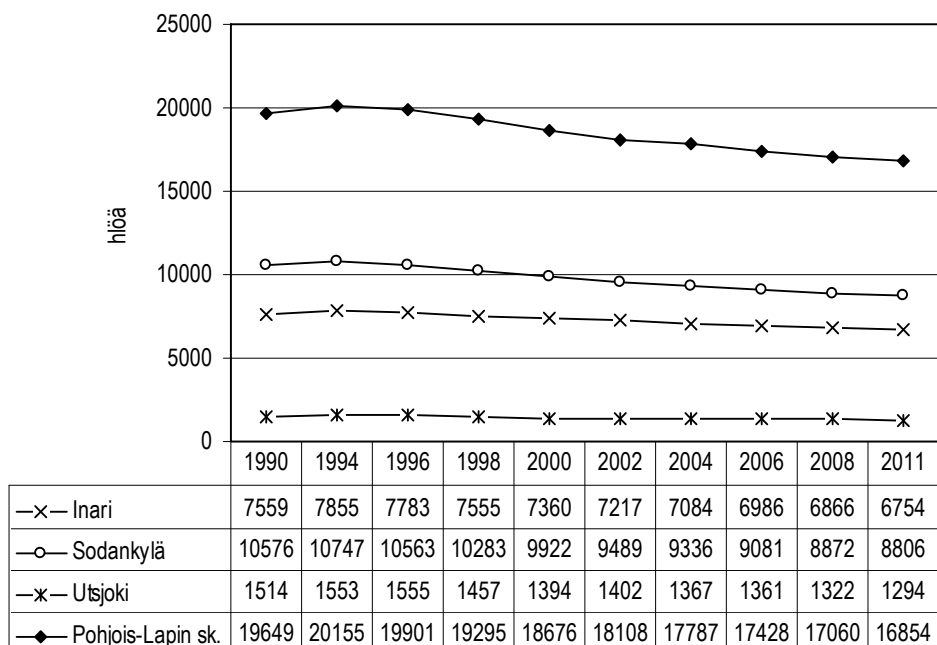
Kuvio 14. Toimeentulotukea saaneet henkilöt vuoden aikana, % asukkaista vuosina 1990–2011.²⁸

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna toimeentulotukea vuoden aikana saaneiden osuus (% asukkaista) on noussut jokaisella tarkastelualueella lukuunottamatta Sodankylää, jossa se on vähentynyt 0,3 % -yksikköä. Pohjois-Lapin seutukunnassa ei ole tapahtunut muutosta toimeentulotukea vuoden aikana saaneiden osuudessa (% asukkaista) vuodesta 1990 vuoteen 2011.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella toimeentulotukea vuoden aikana saaneiden osuus (% asukkaista) on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 2,2 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 0,1 % -yksikköä sekä tarkastelualueen muista alueista Lapin maakunnassa ja koko maassa 0,6 % -yksikköä. (Liitekuvio 7.)

²⁸ (id: 493) Indikaattori ilmaisee kalenterivuoden aikana toimeentulotukea saaneiden henkilöiden osuuden prosentteina väestöstä. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.10.2013 sekä Liitekuvion 7. osalta 21.10.2013.

3.3 Väestökehitys *Leena Viinamäki & Arto Selkälä & Asko Suikkanen*

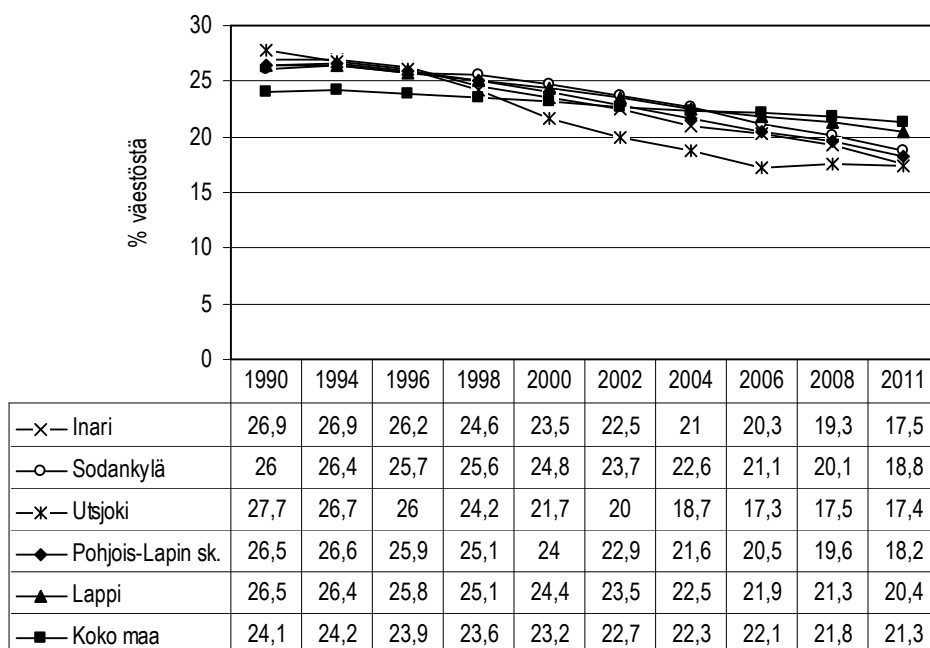

Kuvio 15. Väestö 31.12.²⁹ vuosina 1990–2011.

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna väestön määrä on vähentynyt jokaisella tarkastelualueella lukuun ottamatta koko maata.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella väestön määrä on vähentynyt vähiten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 220 henkilöä, kun vastaava vähentyminen on Inarissa 805 henkilöä ja Sodankylässä 1770 henkilöä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 2795 henkilöä ja Lapin maakunnassa 17 344 henkilöä. Tarkastelualueista vastaavana ajankohtana väestön määrä on lisääntynyt koko maassa 40 2789 henkilöä. (Liitekuviot 8.–9.)

²⁹ (id:127) Indikaattori ilmaisee kunnassa vakinaisesti asuvan väestön (miehet ja naiset yhteensä) lukumäärän vuoden viimeisenä päivänä. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvien 8.–9 osalta 7.9.2013.

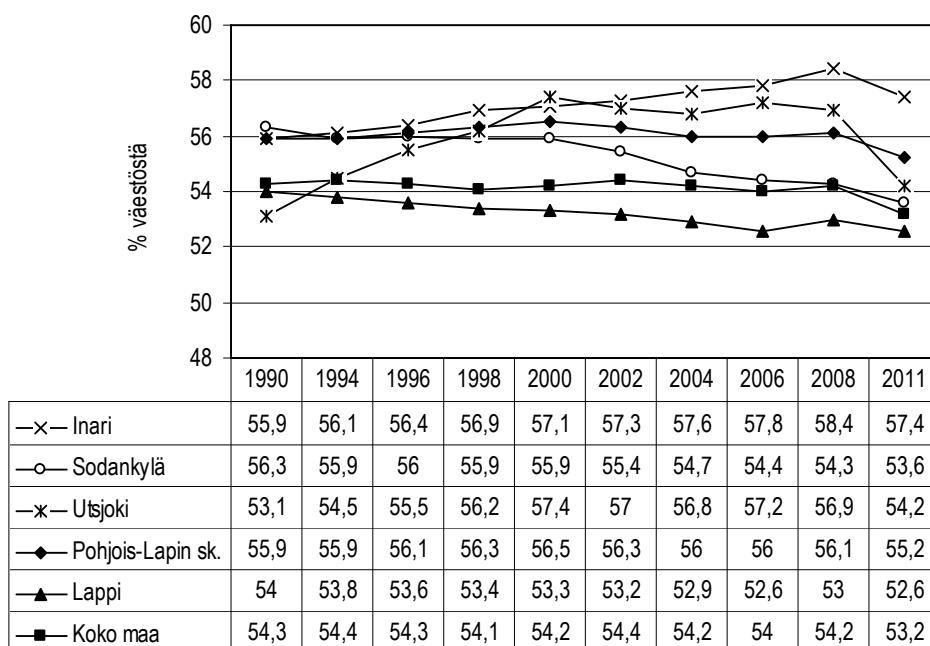

Kuvio 16. 0–18 -vuotiaat, % väestöstä³⁰ vuosina 1990–2011.

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna on 0–18 -vuotiaiden osuus (% väestöstä) vähentynyt jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella 0–18 -vuotiaiden osuus (% väestöstä) on vähentynyt eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 10,3 % -yksikköä, kun vastaava vähentyminen on Inarissa 9,4 % -yksikköä ja Sodankylässä 7,2 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 8,3 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 6,1 % -yksikköä ja koko maassa 2,8 % -yksikköä. (Liitekuvio 10.)

³⁰ (id:1066) Indikaattori ilmoittaa ikäryhmän 0–18 -vuotiaat osuuden prosentteina koko väestöstä (miehet ja naiset yhteensä) vuoden viimeisenä päivänä. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 10. osalta 7.9.2013.

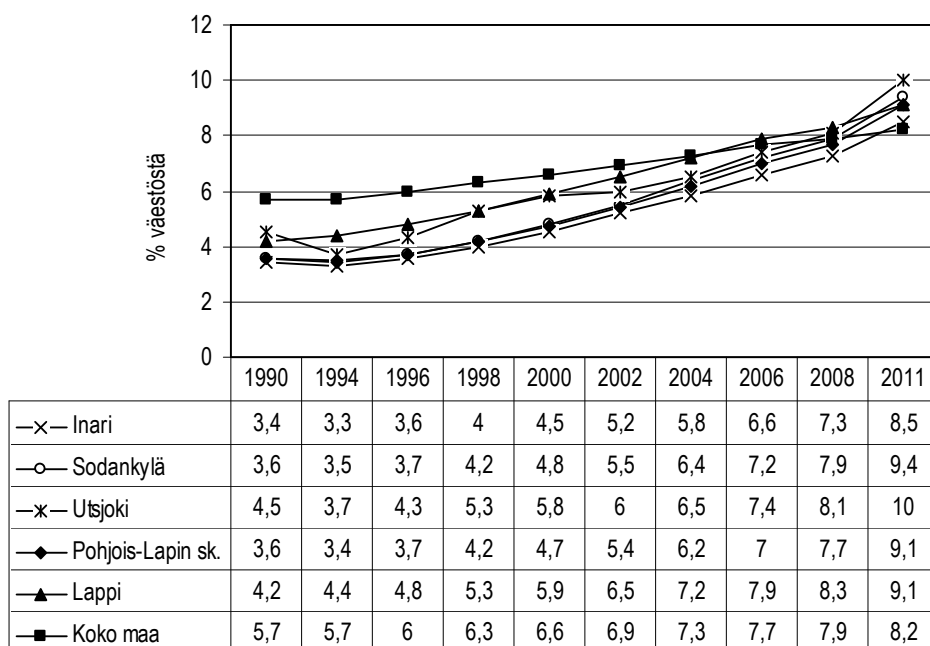

Kuvio 17. 25–64 -vuotiaat, % väestöstä³¹ vuosina 1990–2011.

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna on 25–64 -vuotiaiden osuus (% väestöstä) vähentynyt jokaisella tarkastelualueella lukuun ottamatta Inaria, jossa se on noussut 1,5 % -yksikköä ja Utsjokea, jossa vastaava nousu on 1,1 % -yksikköä.

Tarkastelualueen kunnista ainoastaan Sodankylässä 25–64 -vuotiaiden osuus (% väestöstä) on vähentynyt vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 2,7 % -yksikköä, kun vastaava vähentyminen on Pohjois-Lapin seutukunnassa 0,7 % -yksikköä sekä Lapin maakunnassa 1,4 % -yksikköä ja koko maassa 1,1 % -yksikköä. (Liitekuvio 11.)

³¹ (id:169) Indikaattori ilmoittaa ikäryhmän 25–64-vuotiaat osuuden prosentteina koko väestöstä (miehet ja naiset yhteensä) vuoden viimeisenä päivänä. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 11. osalta 7.9.2013.

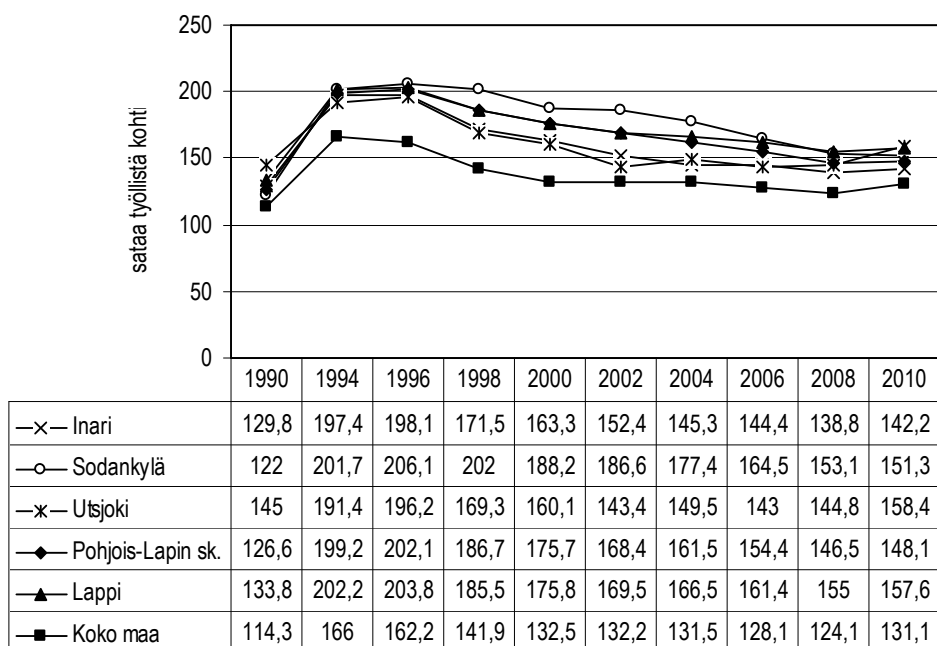

Kuvio 18. 75 vuotta täyttäneet, % väestöstä³² vuosina 1990–2011.

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna on 75 vuotta täyttäneiden osuus (% väestöstä) noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä 75 vuotta täyttäneiden osuus (% väestöstä) on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 5,8 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 5,1 % -yksikköä ja Utsjoella 5,5 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 5,5 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 4,9 % -yksikköä ja koko maassa 2,5 % -yksikköä. (Liitekuvio 12.)

³² (id:171) Indikaattori ilmoittaa ikäryhmän 75 vuotta täyttäneet osuuden prosentteina koko väestöstä (miehet ja naiset yhteensä) vuoden viimeisenä päivänä. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 12. osalta 7.9.2013.

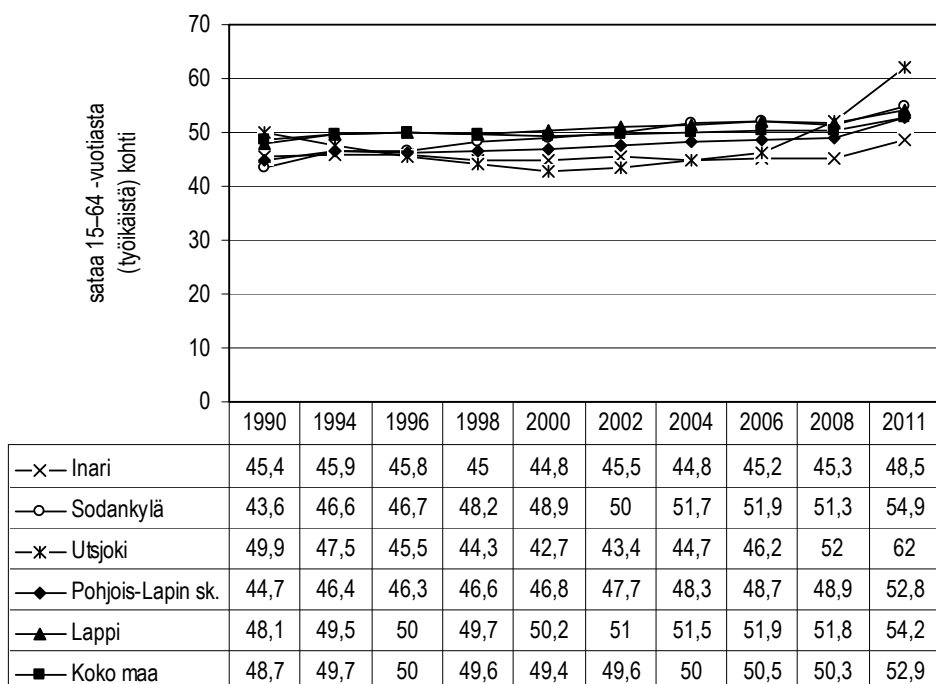

Kuvio 19. *Elatussuhde³³ vuosina 1990–2010.*

Vuodesta 1990 vuoteen 2010 verrattuna elatussuhde on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä elatussuhde on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 29,3 -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 12,4 -yksikköä ja Utsjoella 13,4 -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 21,5 -yksikköä, Lapin maakunnassa 23,8 -yksikköä ja koko maassa 16,8 -yksikköä. (Liitekuvio 13.)

³³ (id:182) Taloudellinen huoltosuhde eli elatussuhde ilmaisee kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 24.4.2012 sekä Liitekuviun 13. osalta 7.9.2013.

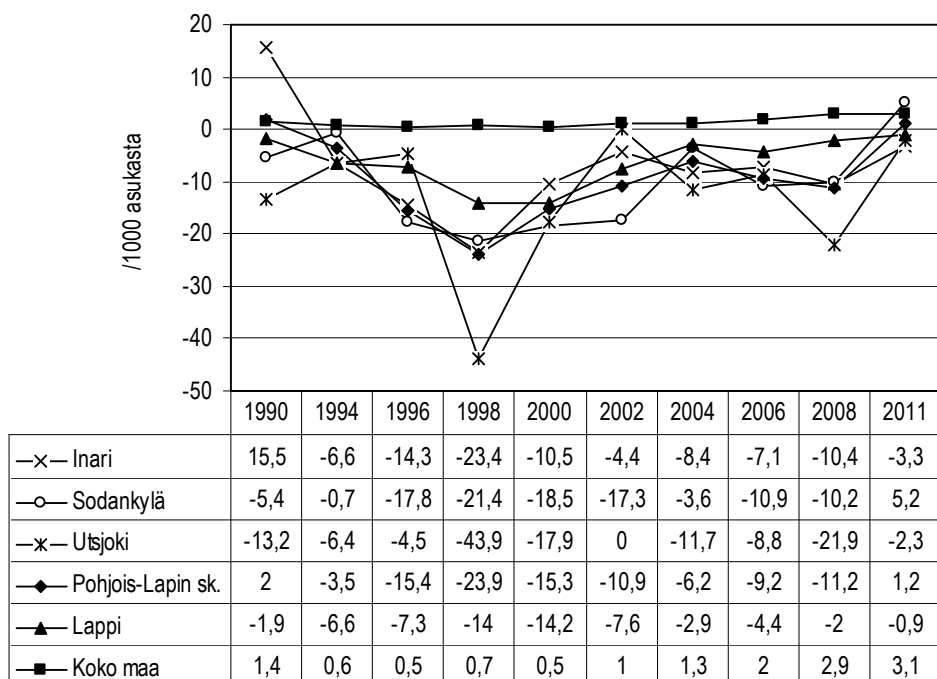

Kuvio 20. *Huoltosuhde³⁴ vuosina 1990–2011.*

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna huoltosuhde on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella huoltosuhde on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 12,1 -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 3,1 -yksikköä ja Sodankylässä 11,3 -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 8,1 -yksikköä, Lapin maakunnassa 6,1 -yksikköä ja koko maassa 4,2 -yksikköä. (Liitekuvio 14.)

³⁴ **id:761**) Demografinen (tai väestöllinen) huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65 -vuotta täyttänyttä on sataa 15–64 -vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKAnet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 14. osalta 7.9.2013.

Kuvio 21. *Nettomuutto/1000 asukasta³⁵ vuosina 1990–2011.*

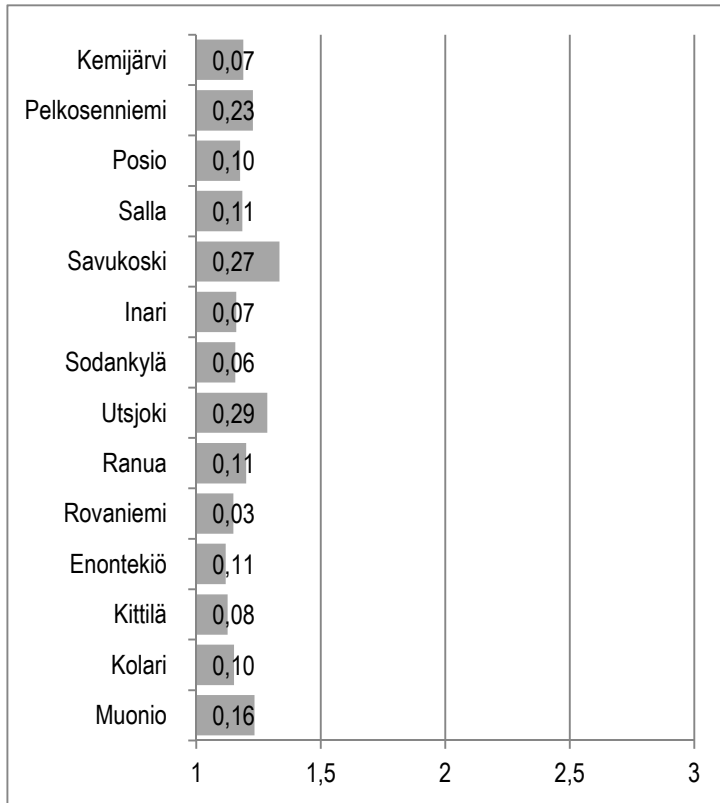
Verrattaessa vuosien 1990 ja 2011 muuttotilastoja, havaitaan vuosikohtaisen nettomuuton kasvaneen koko maan tasolla 1,7 hengellä tuhatta asukasta kohden.

Pohjois-Lapin seutukunnan kunnista vuosia 1990 ja 2011 verrattaessa vuosikohmainen muuttotappio on pienentynyt eniten Utsjoella, 10,9 henkeä tuhatta asukasta kohden. Sodankylässä muuttotappio pieneni vuosien 1990 ja 2011 välillä 10,6 -yksikköä. Lapin maakunnan tasolla tarkasteltuna muuttotappio pieneni yhden yksikön. Vuosikohtainen muuttotappio kasvoi vuosien 1990 ja 2011 välillä Inarissa 18,8 -yksikköä ja Pohjois-Lapin seutukunnassa 0,8 -yksikköä. (Liitekuvio 15.)

³⁵ (id:178) Indikaattori ilmaisee nettomuuton tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään keskiväkilukua. Nettomuutto saadaan vähentämällä alueelle muuttaneista (tulomuuttajat) alueelta pois muuttaneet (lähtömuuttajat). Näin nettomuutto on positiivinen, jos alueelle on muuttanut enemmän kuin alueelta on muuttanut pois. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 15. osalta 7.9.2013.

Kuntalaisia pyydettiin kertomaan muuttosuunnitelmistaan kysymyksellä

”Oletteko aikeissa muuttaa kunnasta toiseen kuntaan lähiaikoina?”

Kuvio 22. *Muuttosuunnitelmat.*³⁶

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisilla 85 %:lla *ei ollut muuttoaikeita* kunnasta toiseen kuntaan lähiaikoina, kun vastaavan suunnitelman kertoi sodankyläläisistä 84 % ja utsjokelaisista 81 %.

Muuttoaikeita kunnasta toiseen kuntaan kertoi olevan utsjokelaisista 10 % vastaavan osuuden ollessa inarilaisilla 1 %, mutta ei kenelläkään sodankyläläisellä. (Liitetaulukko 16.)

³⁶ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=En, 2=Olen harkinnut muuttamista, 3=Kyllä.

Kuntalaisia pyydettiin kertomaan muuttosuunnitelmistaan kysymyksellä

”Jos olette aikeissa muuttaa kunnasta toiseen kuntaan, mikä on pääasiallinen syy muuttoonne?”

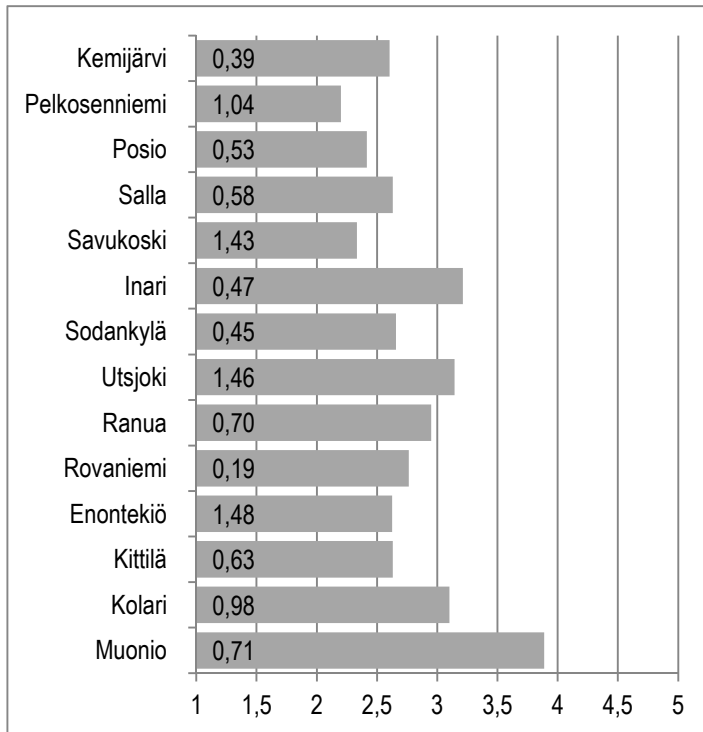
Taulukko 15. *Muuttosuunnitelman syy (%)*.

Muuttosuunnitelman syy	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Oma työ	29	27	33
Puolison työ	3	0	0
Oma opiskelu	6	13	0
Puolison opiskelu	0	0	0
Muutto pienempään asuntoon	3	3	0
Muutto isompaan asuntoon	0	0	0
Muutto omistusasuntoon	0	3	0
Muutto vuokra-asuntoon	3	0	0
Muutto palveluasuntoon tai -taloon	3	10	0
Muu syy	52	43	67
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	31	30	3

Oma työ muuttamisen syynä kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukunnassa oli useimmin utsjokelaisilla (33 %) ja harvimminkin sodankyläläisillä (27 %); *puolison työ* muuttamisen syynä oli ainoastaan inarilaisilla (3 %); *oma opiskelu* muuttamisen syynä oli useimmin sodankyläläisillä (13 %), mutta ei kenelläkään utsjokelaisella; *puolison opiskelu* muuttamisen syynä ei ollut minäkään kunnan vastaajalla; *muutto pienempään asuntoon* muuttamisen syynä oli inarilaisilla ja sodankyläläisillä (3 %); *muutto isompaan asuntoon* muuttamisen syynä ei ollut minäkään kunnan vastaajalla; *muutto omistusasuntoon* muuttamisen syynä oli ainoastaan sodankyläläisillä (3 %); *muutto vuokra-asuntoon* muuttamisen syynä oli ainoastaan inarilaisilla (3 %); *muutto palveluasuntoon tai -taloon* muuttamisen syynä oli useimmin sodankyläläisillä (10 %), mutta ei kenelläkään utsjokelaisella; *muu syy* muuttamisen syynä oli useimmin utsjokelaisilla (67 %) ja harvimminkin sodankyläläisillä (43 %). (Liitetaulukko 17.)

Kuntalaisia pyydettiin kertomaan muuttopaikkakunnastaan kysymyksellä

”Jos olette aikeissa muuttaa, minne suunnittelette muuttavanne?”

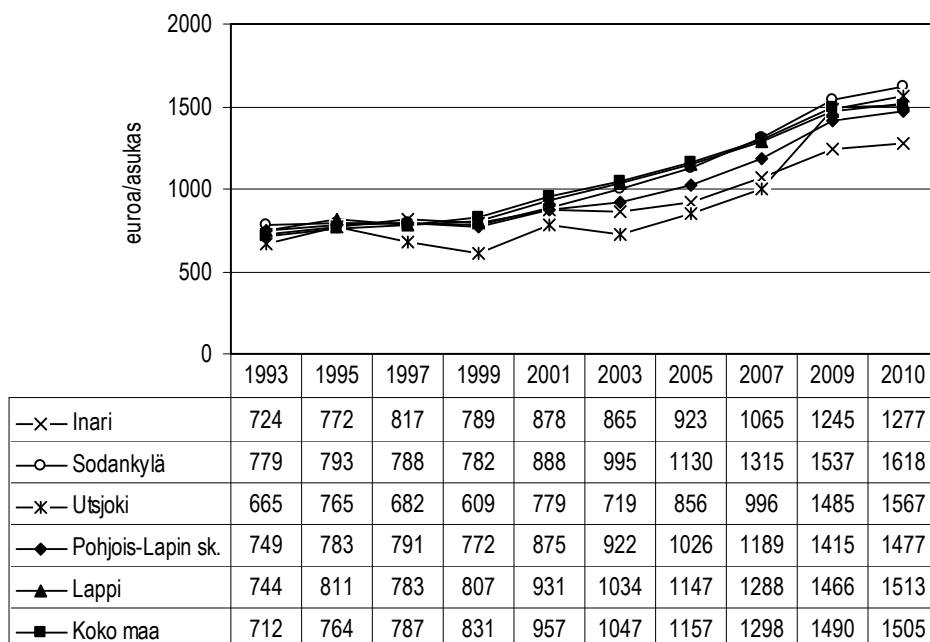

Kuvio 23. Muuttopaikkakunta muuttoa suunnittelevilla.³⁷

Kuntalaiskyselyyn vastanneista muuttoaikeita omaavista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista muutto kohdentui *kotikunnan sisällä* useimmin sodankyläläisillä (32 %) ja harvimminkin inarilaisilla (21 %), *kotikunnan naapurikuntaan* ainoastaan sodankyläläisillä (16 %); *muuhun entisen Lapin läänin kuntaan* useimmin inarilaisilla (27 %) ja harvimminkin sodankyläläisillä (13 %), *muualle Suomeen* useimmin utsjokelaisilla (43 %) ja harvimminkin sodankyläläisillä (34 %) ja *ulkomaille* useimmin utsjokelaisilla (14 %) ja harvimminkin sodankyläläisillä (4 %). (Liitetäulukko 18.)

³⁷ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Kotikunnan sisällä, 2=Kotikunnan naapurikuntaan, 3=Muuhan entisen Lapin läänin kuntaan, 4=Muualla Suomeen, 5=Ulkomaille.

3.4 Sosiaalinen hyvinvointi *Leena Viinamäki & Arto Selkälä & Asko Suikkanen*

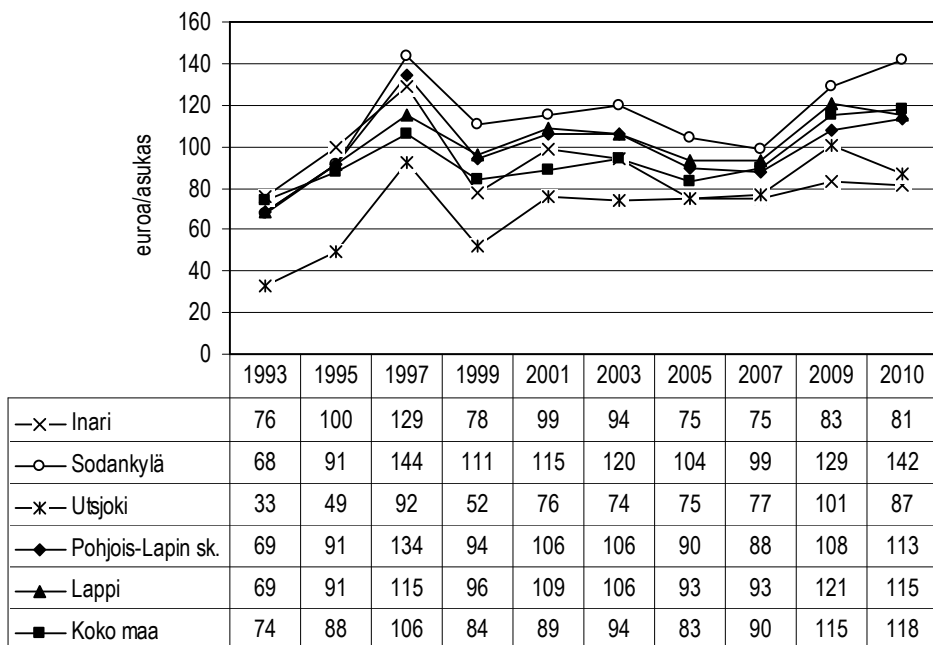

Kuvio 24. *Sosiaalitoimen nettokustannukset, euroa/asukas³⁸ vuosina 1993–2010.*

Vuodesta 1993 vuoteen 2010 verrattuna sosiaalitoimen nettokustannukset euroa/asukas ovat nousseet jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella sosiaalitoimen nettokustannukset euroa/asukas ovat nousseet eniten vuoden 1993 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 902 €, kun vastaava nousu on Inarissa 553 € ja Sodankylässä 839 € sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 728 €, Lapin maakunnassa 769 € ja koko maassa 793 €. (Liitekuvio 16.)

³⁸ (id:1290) Indikaattori ilmaisee laskennallisen kuntien sosiaalitoimen nettokustannukset euroina asukasta kohti. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 26.4.2012 sekä Liitekuvion 16. osalta 25.8.2013.

Kuvio 25. Toimeentulotuki, euroa/asukas³⁹ vuosina 1993–2010.

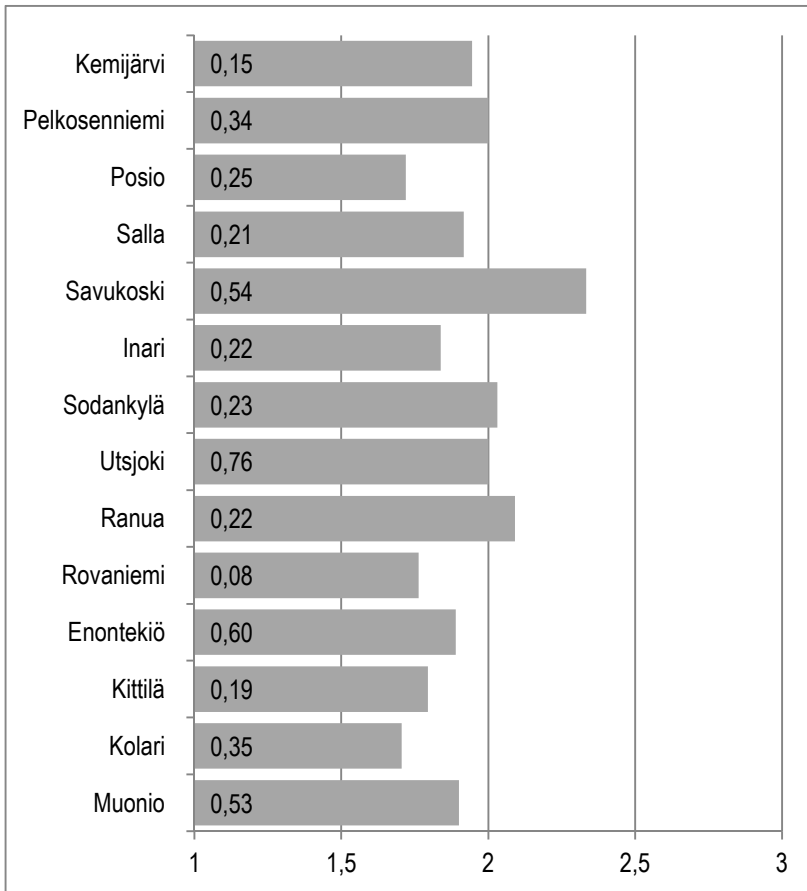
Vuodesta 1993 vuoteen 2010 verrattuna toimeentulotukikustannukset euroa/asukas ovat nousseet jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä toimeentulotukikustannukset euroa/asukas ovat nousseet eniten vuoden 1993 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 74 €, kun vastaava nousu on Inarissa 5 € ja Utsjoella 54 € sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 44 €, Lapin maakunnassa 46 € ja koko maassa 44 €. (Liitekuvio 17.)

³⁹ (id:451) Indikaattori kertoo toimeentulotuen kustannukset tarkasteltavan alueen yhtä asukasta kohti. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 26.4.2012 sekä Liitekuvion 17. osalta 25.8.2013.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kunnallisia sosiaalipalveluja kysymyksellä

”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

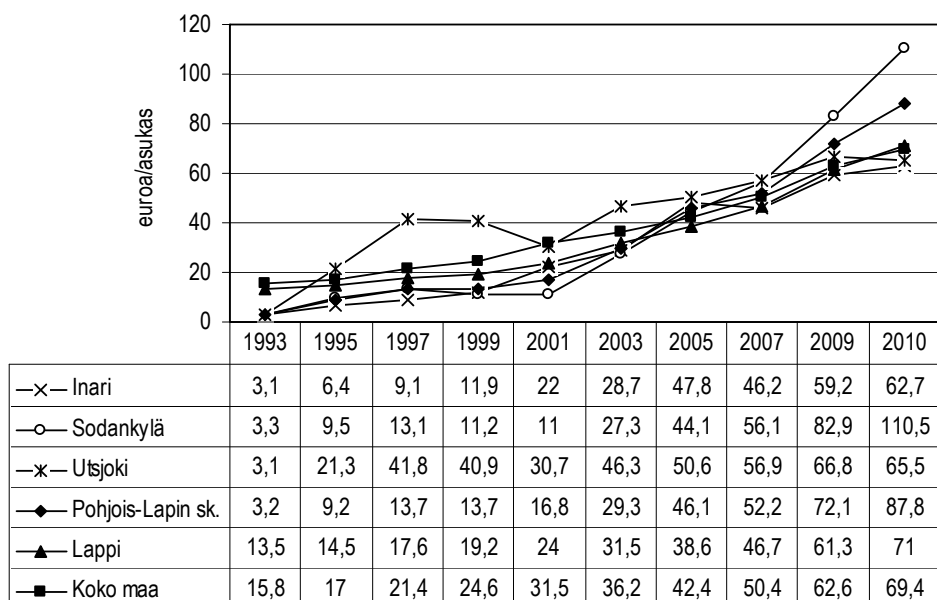

Kuvio 26. Arvio toimeentulotukiasioiden toimivuudesta.⁴⁰

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 29 % arvioi toimeentulotukiasioiden toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 14 % ja Sodankylässä asuvista 22 %.

Toimeentulotukiasiat toimivat *huonosti* Inarissa, jossa 30 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 19 % ja Utsjoella 29 %. (Liite-
taulukko 19.)

⁴⁰ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

Kuvio 27. *Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien menot yhteensä, euroa/asukas⁴¹ vuosina 1993–2010.*

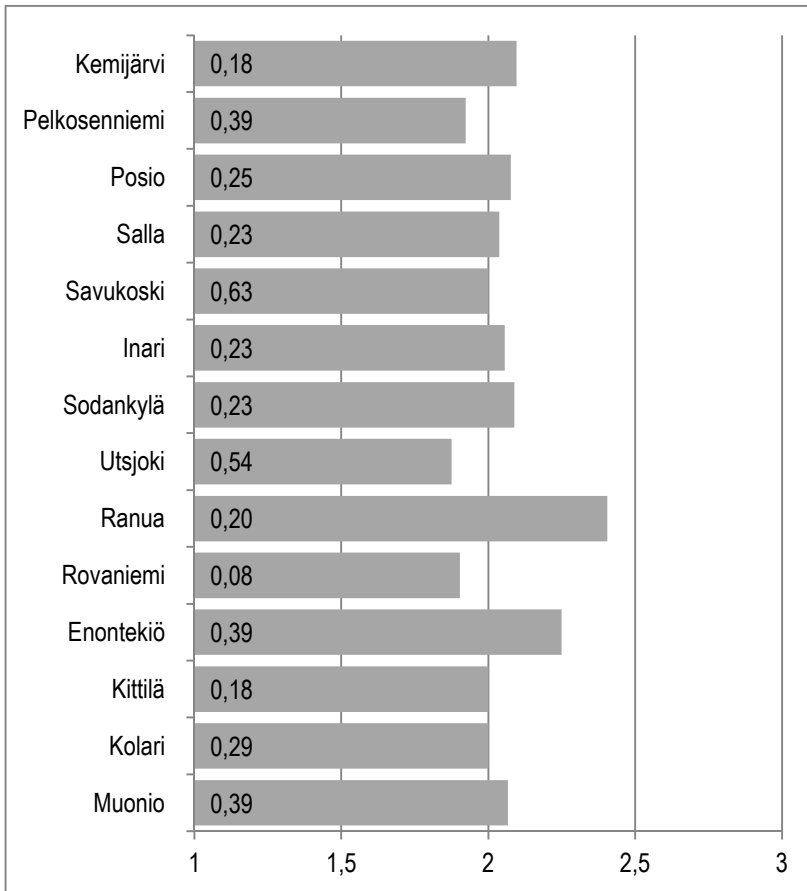
Vuodesta 1993 vuoteen 2010 verrattuna vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien menot yhteensä euroa/asukas ovat nousseet jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien menot yhteensä euroa/asukas ovat nousseet eniten vuoden 1993 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 107,2 €, kun vastaava nousu on Inarissa 59,6 € ja Utsjoella 62,4 € sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 84,6 €, Lapin maakunnassa 57,5 € ja koko maassa 53,6 €. (Liitekuvio 18.)

⁴¹ (id:1249) Indikaattori ilmaisee kaikkien vammaispalvelulain perusteella järjestettyjen palvelujen ja taloudellisten tukitoimien kustannukset asukasmäärään suhteutettuna. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 26.4.2012 sekä Liitekuvion 18. osalta 25.8.2013.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kunnallisia sosiaalipalveluja kysymyksellä

”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

Kuvio 28. Arvio vammaispalvelujen toimivuudesta.⁴²

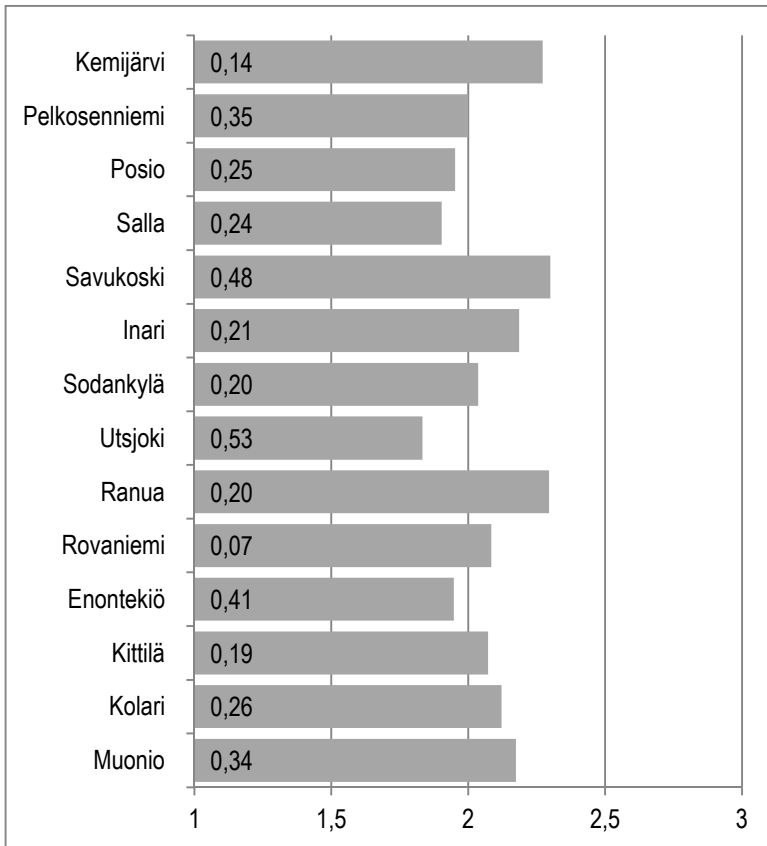
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 26 % arvioi vammaispalvelujen toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 25 % ja Utsjoella asuvista 13 %.

Vammaispalvelut toimivat huonosti Utsjoella, jossa 25 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 19 % ja Sodankylässä 18 %. (Liitetaulukko 20.)

⁴² **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kuinka helppoa on saada sosiaali- ja terveystoimen palveluja kysymyksellä

”Kuinka helppoa Teidän on saada seuraavia palveluja?”

Kuvio 29. Arvio kunnallisten sosiaalipalvelujen saatavuudesta.⁴³

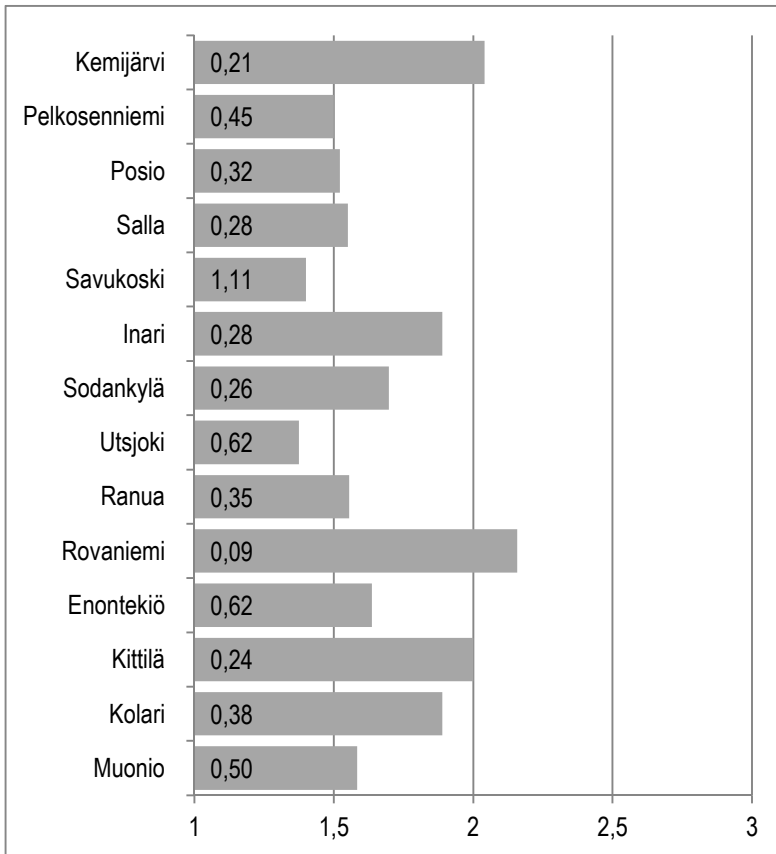
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 39 % arvioi kunnallisten sosiaalipalvelujen olevan *helposti* saatavilla, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 29 % ja Utsjoella asuvista 25 %.

Kunnallisten sosiaalipalvelujen saatavuus on *vaikeaa* Utsjoella, jossa 42 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 20 % ja Sodankylässä 25 %. (Liitetaulukko 21.)

⁴³ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Vaikeaa, 2=Melko helppoa, 3=Helppoa.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kuinka helppoa on saada sosiaali- ja terveystoimen palveluja kysymyksellä

”Kuinka helppoa Teidän on saada seuraavia palveluja?”

Kuvio 30. Arvio yksityisten sosiaalipalvelujen saatavuudesta.⁴⁴

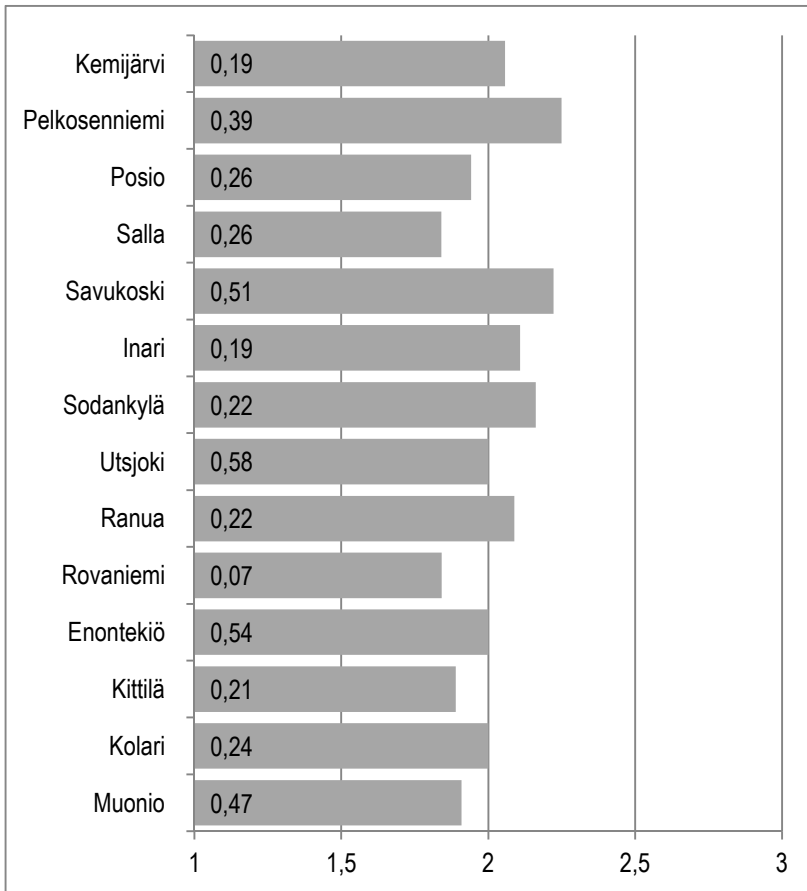
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 19 % arvioi yksityisten sosiaalipalvelujen olevan *helposti* saatavilla, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 15 % ja Utsjoella asuvista 13 %.

Yksityisten sosiaalipalvelujen saatavuus on *vaikeaa* Utsjoella, jossa 75 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 30 % ja Sodankylässä 45 %. (Liitetaulukko 22.)

⁴⁴ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Vaikeaa, 2=Melko helppoa, 3=Helppoa.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kunnallisia sosiaalipalveluja kysymyksellä

”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

Kuvio 31. Arvio sosiaalityöntekijän palvelujen toimivuudesta.⁴⁵

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä ja utsjokelaisista 30 % arvioi sosiaalityöntekijän palvelujen toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa asuvista 22 %.

Sosiaalityöntekijän palvelut toimivat *huonosti* Utsjoella, jossa 30 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 11 % ja Sodankylässä 14 %. (Liitetaulukko 23.)

⁴⁵ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan sosiaalipalveluista tiedottamisesta ja neuvonnasta kysymyksellä

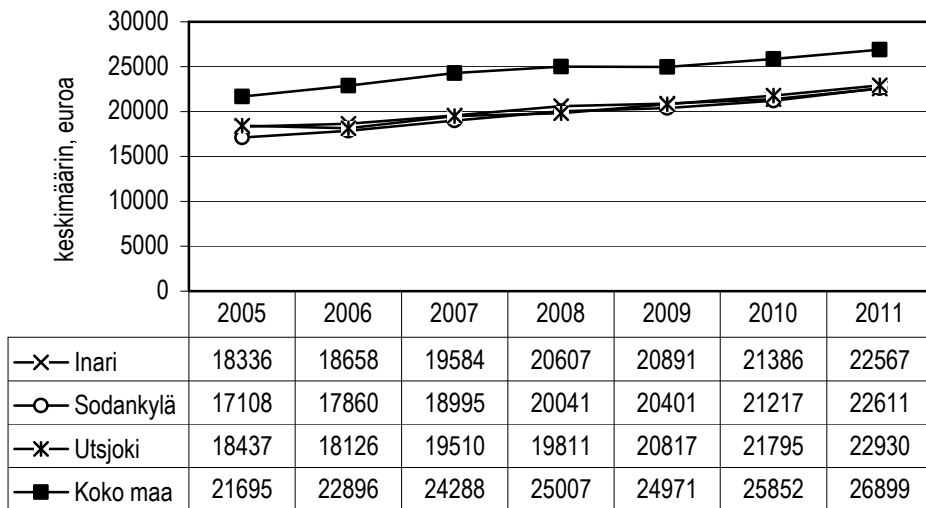
”Miten asuinkuntanne on huolehtinut kunnallisista sosiaalipalveluista tiedottamisen ja neuvonnan?”

Taulukko 16. *Arvio sosiaalipalveluista tiedottamisesta ja neuvonnasta (%).*

Arvio	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Huonosti	22	18	39
Keskinkertaisesti	60	64	50
Hyvin	17	17	11
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	103	115	18

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista ja sodankyläläisistä 17 % arvioi asuinkuntansa huolehtineen kunnallisista sosiaalipalveluista tiedottamisen ja neuvonnan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Utsjoella asuvista 11 %.

Kunnallisista sosiaalipalveluista tiedottamisen ja neuvonnan asuinkunta on huolehtinut *huonosti* Utsjoella, jossa 39 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 22 % ja Sodankylässä 18 %. (Liitetaulukko 24.)

Kuvio 32. Veronalaiset tulot keskimäärin⁴⁶, euroa/asukas vuosina 2005–2011.

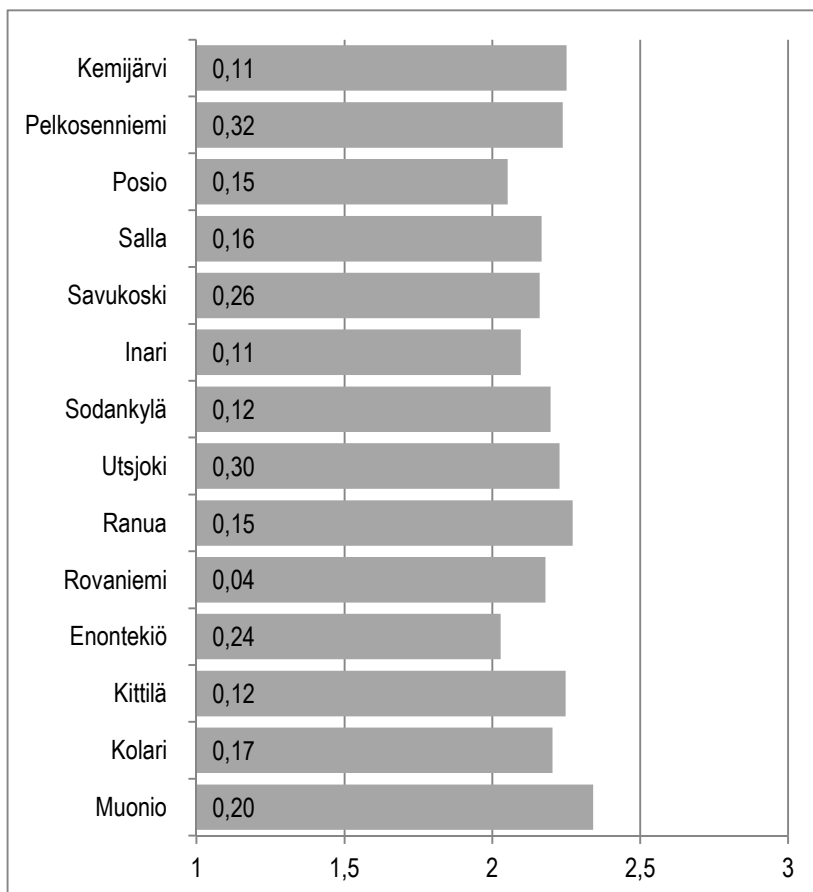
Vuodesta 2005 vuoteen 2011 verrattuna veronalaiset tulot keskimäärin euroa/asukas ovat nousseet jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä veronalaiset tulot keskimäärin euroa/asukas ovat nousseet eniten vuoden 2005 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 5503 €, kun vastaava nousu on Inarissa 4231 € ja Utsjoella 4493 € sekä koko maassa 5204 €. (Liitekuvio 19.)

⁴⁶ Eräin poikkeuksin kaikki rahana tai rahanarvoisena etuutena saatu tulo on veronalaista. Veronalaisia eivät ole mm. eräät sosiaaliavustukset, eläkkeet, päivärahat ja korvaukset. Tällaisia ovat esimerkiksi lapsilisät, asumistuet ja toimeentulotuki. Tilastoon eivät sisälly lähdeveron alaiset korkotulot. Veronalaisia eivät myöskään ole mm. julkisyhteisöiltä saadut stipendit ja apurahat. Luonnollisen henkilön ja kuolinpesän veronalaiset tulot jaetaan ansio- ja pääomatuloihin. Tuloverolaissa pääomatulot on lueteltu periaatteessa tyhjentävästi. Ansiotuloja ovat muut kuin pääomatulot. Pääomatuloista maksetaan vero ainoastaan valtiolle, ansiotulojen perusteella määräytyy valtion tuloveron ohella kunnallisvero sekä päiväraha ja sairaanhoitomaksu. **Lähde:** Suomen virallinen tilasto (SVT): Veronalaiset tulot [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-3843. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 21.10.2013]. Saantitapa: <http://tilastokeskus.fi/til/tvt/kas.html>

Kuntalaisilta tiedusteltiin heidän arviotaan elämäntilanteeseensa kysymyksellä

”Kuinka tyytyväinen olette taloudelliseen tilanteeseenne?”

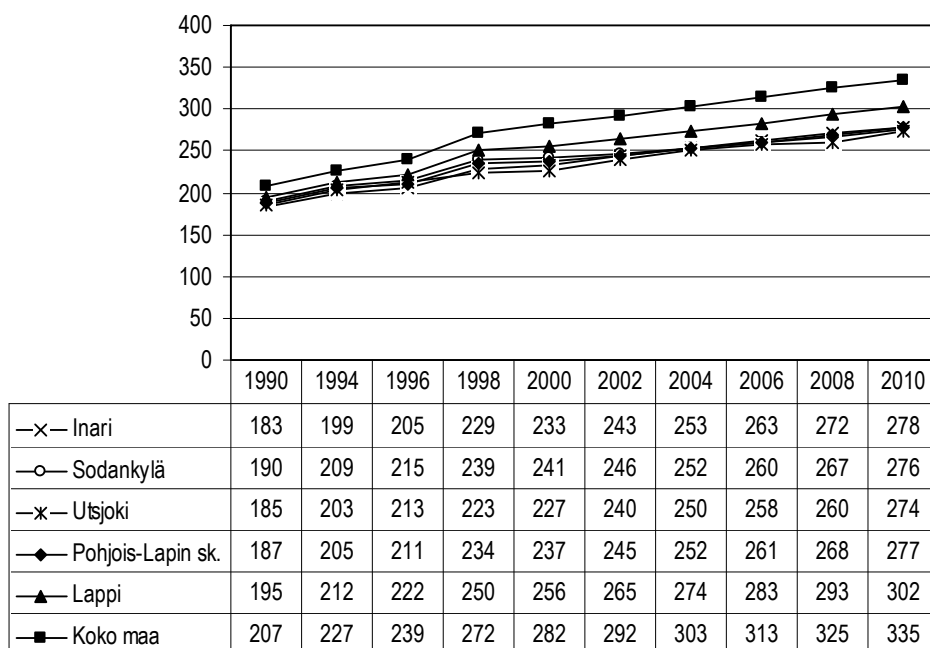

Kuvio 33. *Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen.*⁴⁷

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 36 % oli *tyytyväisiä* taloudelliseen tilanteeseensa, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 26 % ja Sodankylässä asuvista 34 %.

Taloudelliseen tilanteeseen oltiin *tyytymättömiä* Inarissa, jossa 16 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä ja Utsjoella 14 %. (Liite-
taulukko 25.)

⁴⁷ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Tyytymätön, 2=Melko tyytyväinen, 3=Tyytyväinen.

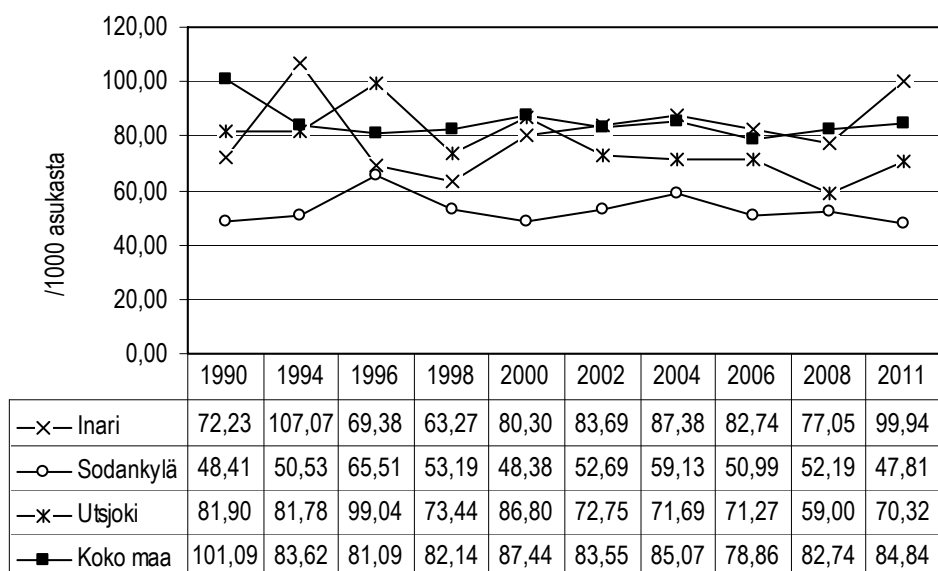

Kuvio 34. *Koulutustasomittain⁴⁸ vuosina 1990–2010.*

Vuodesta 1990 vuoteen 2010 verrattuna koulutustasomittain on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa koulutustasomittain on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 95 -yksikköä, kun vastaava nousu on Sodankylässä 86 -yksikköä ja Utsjoella 89 -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 90 -yksikköä, Lapin maakunnassa 107 -yksikköä ja koko maassa 128 -yksikköä. (Liitekuvio 20.)

⁴⁸ (id:180) Indikaattori ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettujen korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkilöä kohti. Väestön koulutustasoa osoittava mittain kuvaa väestöryhmän koulutustasoa koulutuspituuksella. Tutkinnot on luokiteltu henkilön korkeimman, viimeksi suoritettujen ammatillisen tutkinnon mukaan. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 30.4.2012 sekä Liitekuvion 20. osalta 7.9.2013.

Kuvio 35. Poliisin tietoon tullut rikollisuus/1000 asukasta⁴⁹ vuosina 1990–2011.

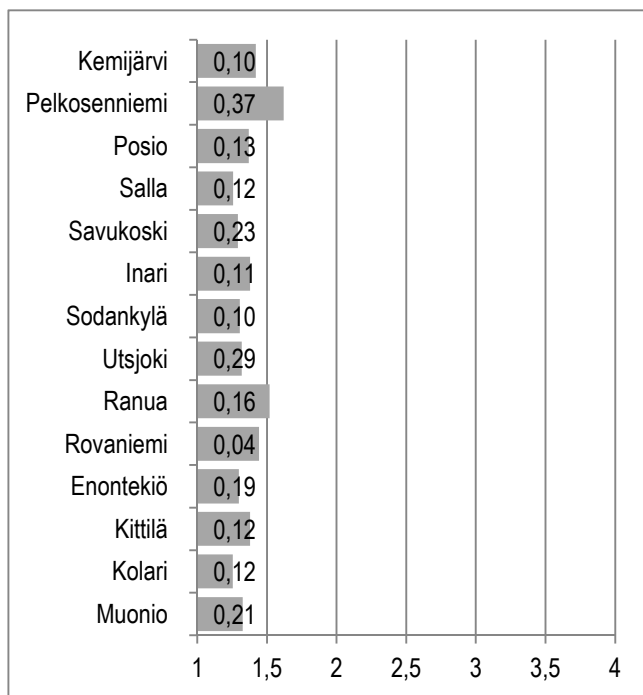
Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna poliisin tietoon tullut rikollisuus 1000 asukasta kohti on noussut tarkastelualueista Inarissa, jossa se on noussut 27,71 -yksikköä.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella poliisin tietoon tullut rikollisuus 1000 asukasta kohti on vähentynyt eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 11,58 -yksikköä, kun vastaava väheneminen on Sodankylässä 0,60 -yksikköä sekä koko maassa 16,25 -yksikköä. (Liitekuvio 21.)

⁴⁹ Tilastossa yhdistetty väkilukutilasto SOTKANetistä (Väestö 31.12., id:127) ja Tilastokeskuksen Poliisin tietoon tullut rikollisuus -tilasto, joka keskittyy rikollisuutta koskevien alueellisten jakaumien sekä poliisin toiminnan kuvaamiseen. Tilasto sisältää tietoja ilmitulleiden rikosten laadusta ja määrästä. **Lähde:** Suomen virallinen tilasto (SVT): Poliisin tietoon tullut rikollisuus [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-3651. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 1.5.2012]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/polrik/index.html> sekä Liitekuvion 21. osalta 30.9.2013.

Kuntalaisia pyydettiin kertomaan turvattomuuskokemuksistaan

”Tunnetteko asuinalueellanne turvattomuutta?”

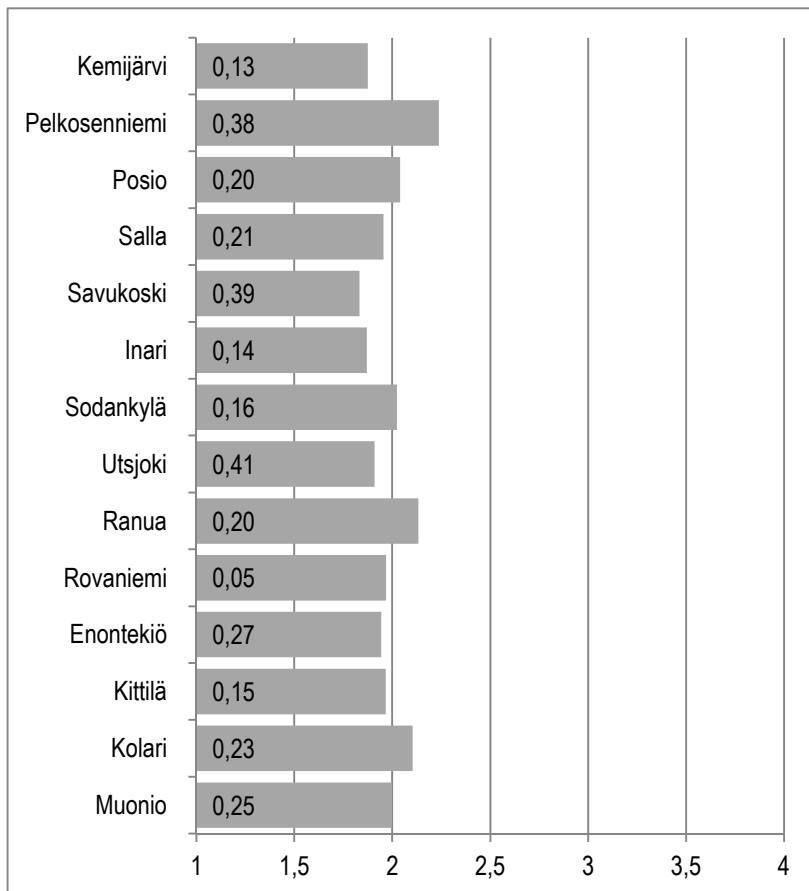
Kuvio 36. Asuinalueen turvattomuuskokemukset.⁵⁰

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 77 % *ei* ollut *koskaan* tuntenut asuinalueellaan turvattomuutta, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 69 % ja Sodankylässä asuvista 74 %.

Asuinalueellaan turvattomuutta oli tuntenut vastaajista *usein* ainoastaan Inarissa, jossa oli tätä mieltä 1 % vastanneista. (Liitetaulukko 26.)

⁵⁰ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=En koskaan, 2=Harvoin, 3=Toisinaan, 4=Usein.

Kuntalaisia pyydettiin kertomaan yksinäisyyskokemuksistaan kysymyksellä
”Tunnetteko itsenne yksinäiseksi?”

Kuvio 37. Yksinäisyyskokemukset.⁵¹

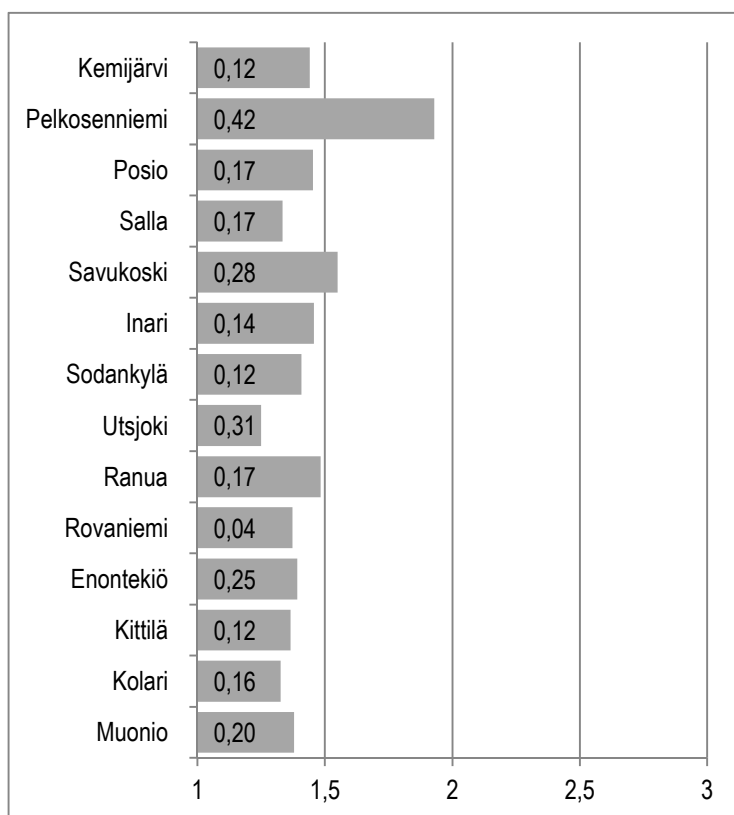
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 37 % ei ollut koskaan tuntenut itseään yksinäiseksi, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 35 % ja Utsjoella asuvista 36 %.

Itsensä yksinäiseksi usein tunteneita oli vastaajista Utsjoella 9 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 2 % ja Sodankylässä 5 %. (Liitetaulukko 27.)

⁵¹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=En koskaan, 2=Harvoin, 3=Toisinaan, 4=Usein.

Kuntalaisilta tiedusteltiin heidän arviotaan mahdollisuuksistaan vaikuttaa kuntansa kehittämiseen kysymyksellä

”Millaiset ovat mielestänne mahdollisuutenne vaikuttaa kuntanne kehittämiseen?”

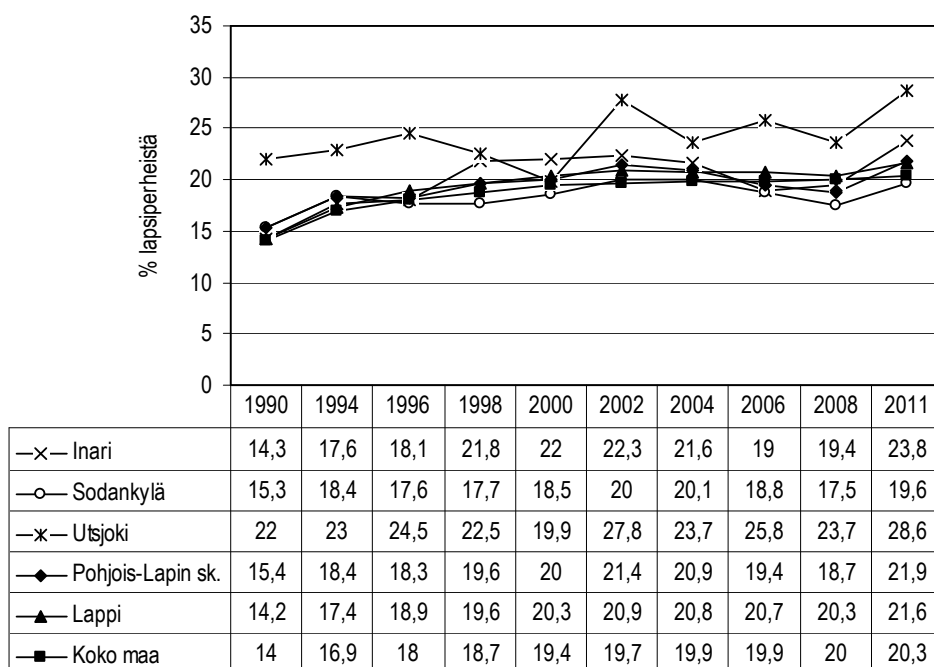
Kuvio 38. Vaikutusmahdollisuudet asuinkunnan kehittämiseen.⁵²

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 7 % arvioi *hyviksi* mahdollisuutensa vaikuttaa kuntansa kehittämiseen, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 2 % ja Utsjoella 6 %.

Mahdollisuudet vaikuttaa kuntansa kehittämiseen on *huonoa* Utsjoella, jossa 81 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa ja Sodankylässä 62 %. (Liitetaulukko 28.)

⁵² **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huonot, 2=Melko hyvät, 3=Hyvät.

3.4.1 Lasten elinolot ja hyvinvointi

Kuvio 39. Yksinhuoltajaperheet, % lapsiperheistä⁵³ vuosina 1990–2011.

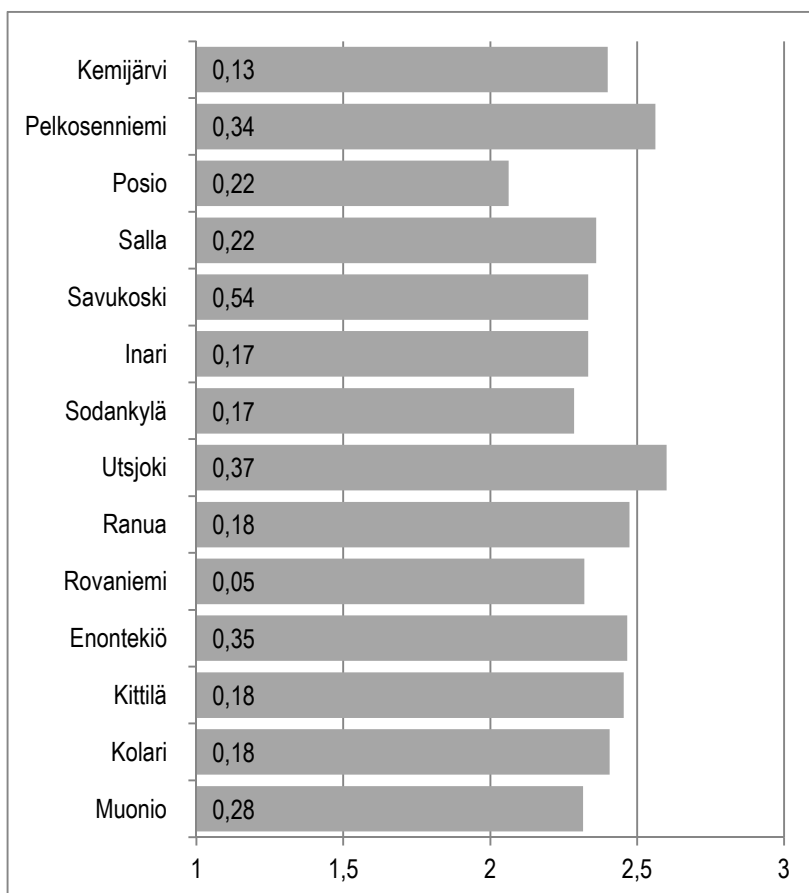
Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna yksinhuoltajaperheiden (% lapsiperheistä) osuus on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa yksinhuoltajaperheiden (% lapsiperheistä) osuus on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 9,5 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Sodankylässä 4,3 % -yksikköä ja Utsjoella 6,6 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 6,5 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 7,4 % -yksikköä ja koko maassa 6,3 % -yksikköä. (Liitekuvio 22.)

⁵³ (id:74) Indikaattori ilmaisee yhden huoltajan lapsiperheiden osuuden prosentteina kaikista lapsiperheistä. Lapsiperheiksi luokitellaan perheet, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot ilman lapsia. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 22. osalta 7.9.2013.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kunnallisia sosiaalipalveluja kysymyksellä

”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

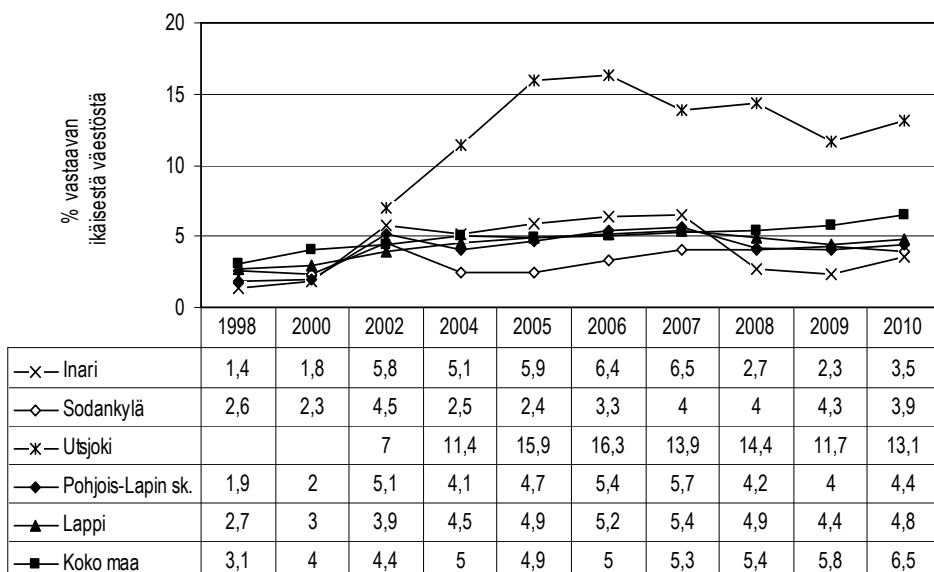

Kuvio 40. Arvio päivähoitopalveluiden toimivuudesta.⁵⁴

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 60 % arvioi lasten päivähoitopalveluiden toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 40 % ja Sodankylässä asuvista 39 %.

Lasten päivähoitopalvelut toimivat *huonosti* Sodankylässä, jossa 11 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 6 %, mutta ei kenenkään utsjokelaisvastaajan arvion mukaan. (Liitetaulukko 29.)

⁵⁴ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

Kuvio 41. Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0–17 -vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä⁵⁵ vuosina 1998–2010.

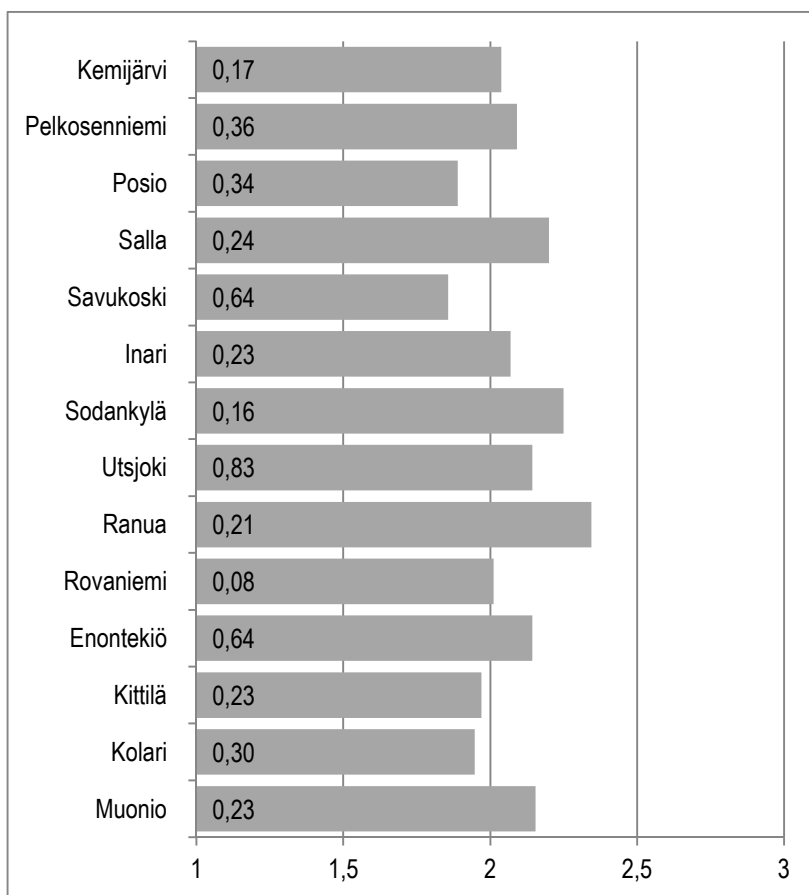
Vuodesta 1998 vuoteen 2010 verrattuna lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0–17 -vuotiaiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) vuoden aikana olevien osuus on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0–17 -vuotiaiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) vuoden aikana olevien osuus on noussut eniten vuoden 1998 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 2,1 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Sodankylässä 1,3 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 2,5 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 2,1 % -yksikköä ja koko maassa 3,4 % -yksikköä. Utsjoella vastaava nousu vuodesta 2002 verrattuna vuoteen 2010 on 6,1 % -yksikköä. (Liitekuvio 23.)

⁵⁵ (id:1245) Indikaattori ilmaisee vuoden aikana lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olevien 0–17-vuotiaiden lasten ja nuorten osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 30.4.2012 sekä Liitekuvion 23. osalta 7.9.2013.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kunnallisia sosiaalipalveluja kysymyksellä

”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

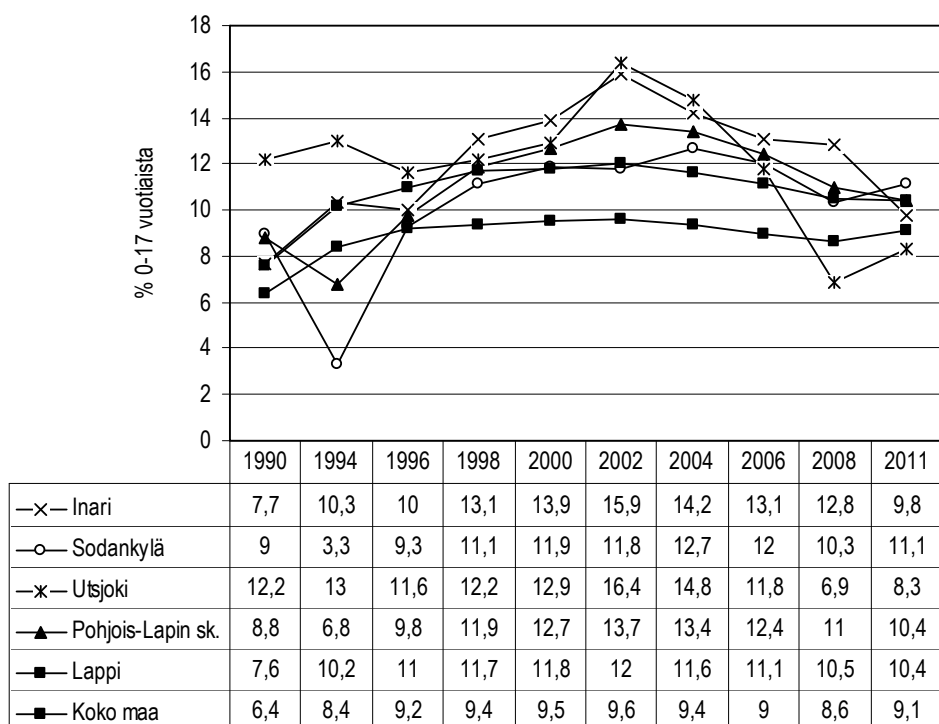

Kuvio 42. Arvio lastensuojelutyön palvelujen toimivuudesta.⁵⁶

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 43 % arvioi lastensuojelutyön palveluiden toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 21 % ja Sodankylässä asuvista 25 %.

Lastensuojelutyön palvelut toimivat *huonosti* Utsjoella, jossa 29 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 14 %, mutta ei kenenkään sodankyläläisvastaajan arvion mukaan. (Liitetaulukko 30.)

⁵⁶ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväiluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

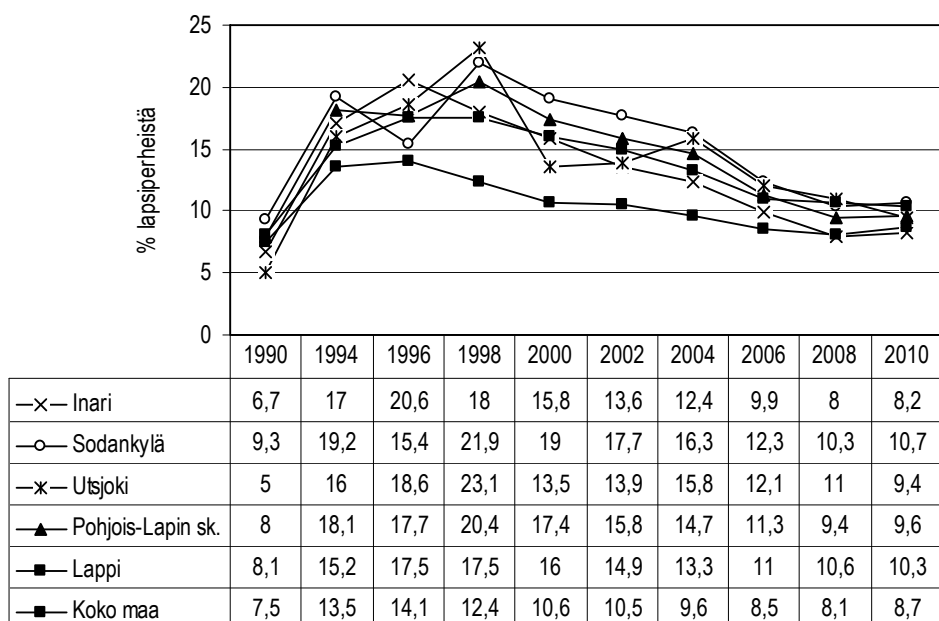

Kuvio 43. *Elatustukea saaneet lapset, % 0–17 -vuotiaista⁵⁷ vuosina 1990–2011.*

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna elatustukea saaneiden lasten (% 0–17 -vuotiaista) osuus on noussut jokaisella tarkastelualueella lukuun ottamatta Utsjokea, jossa se on vähentynyt 3,9 % -yksikköä.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa ja Sodankylässä elatustukea saaneiden lasten (% 0–17 -vuotiaista) osuus on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 2,1 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 1,6 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 2,8 % -yksikköä ja koko maassa 2,7 % -yksikköä. (Liitekuvio 24.)

⁵⁷ (id:1563) Indikaattori ilmaisee vuoden lopussa (31.12.) elatustukea saaneiden lasten osuuden prosentteina 0–17-vuotiaasta väestöstä. Elatustuella tarkoitetaan elatusavun puuttuessa sen sijasta tai elatusavun ollessa lapsen elatukseen riittämätön sen lisäksi valtion (31.3.2009 saakka kunnan) varoista lapsen elatukseen suoritettavaa avustusta. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 24. osalta 7.9.2013.

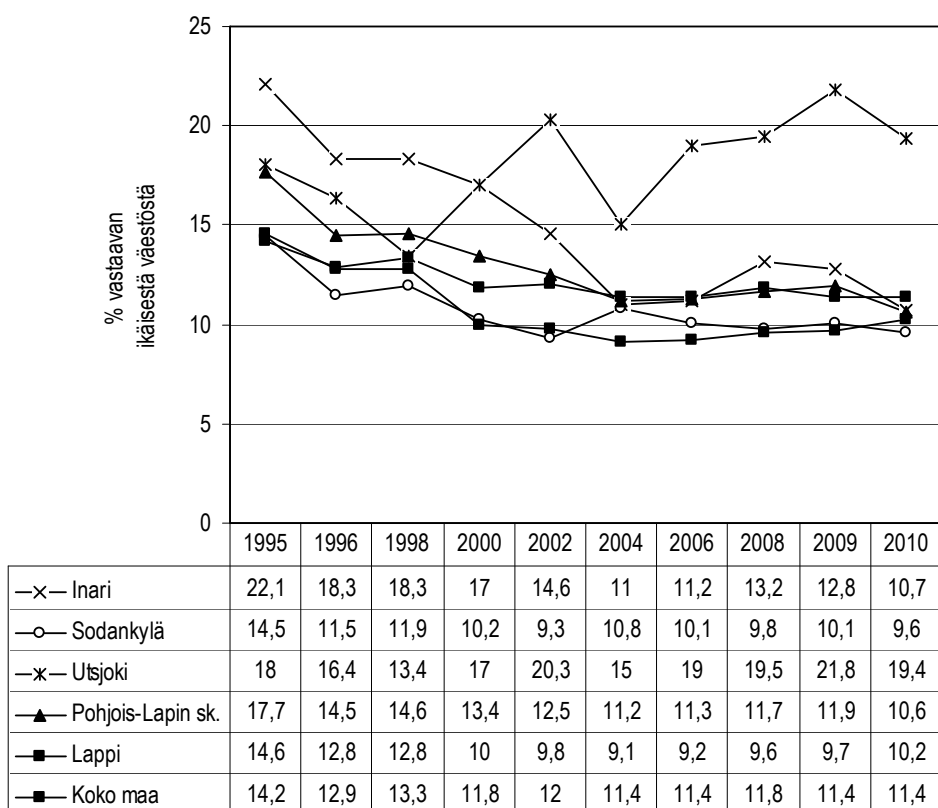
Kuvio 44. Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä⁵⁸ vuosina 1990–2010.

Vuodesta 1990 vuoteen 2010 verrattuna toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden (% lapsiperheistä) osuus on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden (% lapsiperheistä) osuus on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 4,4 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 1,5 % -yksikköä ja Sodankylässä 1,4 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 1,6 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 2,2 % -yksikköä ja koko maassa 1,2 % -yksikköä. (Liitekuvio 25.)

⁵⁸ (id:423) Indikaattori ilmaisee kalenterivuoden aikana toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuuden koko väestön lapsiperheistä. Lapsiperhe on perhe, jossa huoltajia on joko yksi tai kaksi ja ainakin yksi lapsista on alaikäinen (alle 18-vuotias). **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 30.4.2012 sekä Liitekuvion 25. osalta 7.9.2013.

3.4.2 Nuorten elinolot ja hyvinvointi

Kuvio 45. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä⁵⁹ vuosina 1995–2010.

Vuodesta 1995 vuoteen 2010 verrattuna koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24 -vuotiaiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) osuus on vähentynyt jokaisella tarkastelualueella lukuun ottamatta Utsjokea, jossa se on noussut 1,4 % -yksikköä.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24 -vuotiaiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) osuus on vähentynyt eniten vuoden 1995 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 11,4 % -yksikköä ja vastaava vähentyminen on Sodankylässä 4,9 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 7,1 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 4,4 % -yksikköä ja koko maassa 2,8 % -yksikköä. (Liitekuvio 26.)

⁵⁹ (id:3219) Indikaattori ilmaisee koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24 -vuotiaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka ko. vuonna eivät ole opiskelijoita tai joilla ei ole tutkintokoodia eli ei perusteen jälkeistä koulutusta). **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 30.4.2012 sekä Liitekuvion 26. osalta 2.9.2013.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kuinka helppoa heidän on saada koulutuspalveluja kysymyksellä

”Kuinka helppoa Teidän on saada seuraavia palveluja?”

Taulukko 17. *Arvio koulutuspalvelujen saatavuudesta 18–24 -vuotiaiden vastaajien keskuudessa (%).*⁶⁰

Arvio	KAIKKI (ei Rovaniemi)	Rovaniemi	YHTEENSÄ
Vaikeaa	32	5	15
Melko helppoa	32	29	30
Helppoa	36	66	55
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	31	58	89

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Rovaniemellä asuvista 18–24 -vuotiaista 66 % arvioi koulutuspalveluiden saatavuuden olevan *helppoa*, kun vastaavan arvion Rovaniemen ulkopuolella asuvista antoi 36 %.

Koulutuspalveluiden saatavuuden arvioi *vaikeaksi* Rovaniemen ulkopuolella asuvista 18–24 -vuotiaista vastaajista 32 % vastaavan osuuden ollessa Rovaniemellä asuvien keskuudessa 5 %.

⁶⁰ **Huom.** Taulukossa on tarkasteltu erikseen Rovaniemen tilannetta ja kaikkia muita kuntia yhteensä, josta on poistettu Rovaniemen vastaajat. Tällainen ratkaisu perustuu siihen, että vastaajien lukumäärä riittää tilastollisesti luotettavaan kuntakohtaiseen tarkasteluun ainoastaan Rovaniemellä.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kuinka helppoa heidän on saada työ- ja elinkeinotoimiston palveluja, kysymyksellä

”Kuinka helppoa Teidän on saada seuraavia palveluja?”

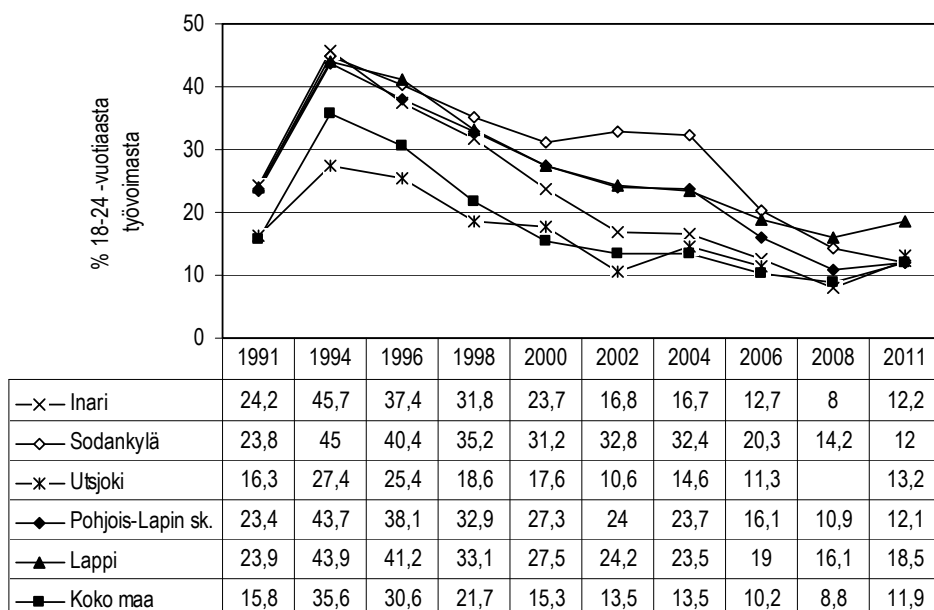
Taulukko 18. *Arvio työ- ja elinkeinotoimiston palvelujen saatavuudesta 18–24 -vuotiaiden vastaajien keskuudessa (%).*⁶¹

Arvio	KAIKKI (ei Rovaniemi)	Rovaniemi	YHTEENSÄ
Vaikeaa	14	17	15
Melko helppoa	48	39	43
Helppoa	38	44	42
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	29	36	65

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Rovaniemellä asuvista 18–24 -vuotiaista 44 % arvioi työ- ja elinkeinotoimiston palveluiden saatavuuden olevan *helppoa*, kun vastaavan arvion Rovaniemen ulkopuolella asuvista antoi 38 %.

Työ- ja elinkeinotoimiston palveluiden saatavuuden arvioi *vaikeaksi* Rovaniemellä asuvista 18–24 -vuotiaista vastaajista 17 % vastaavan osuuden ollessa Rovaniemen ulkopuolella asuvien keskuudessa 14 %.

⁶¹ **Huom.** Taulukossa on tarkasteltu erikseen Rovaniemen tilannetta ja kaikkia muita kuntia yhteensä, josta on poistettu Rovaniemen vastaajat. Tällainen ratkaisu perustuu siihen, että vastaajien lukumäärä riittää tilastollisesti luotettavaan kuntakohtaiseen tarkasteluun ainoastaan Rovaniemellä.

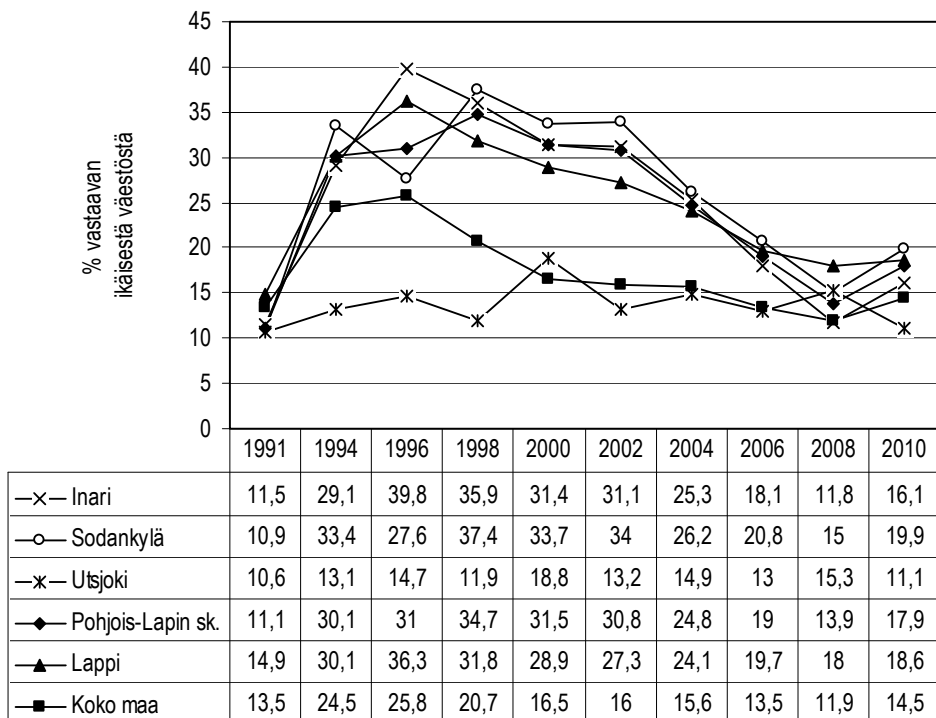

Kuvio 46. Nuorisotyöttömät, % 18–24 -vuotiaasta työvoimasta⁶² vuosina 1991–2011.

Vuodesta 1991 vuoteen 2011 verrattuna nuorisotyöttömien (% 18–24 -vuotiaasta työvoimasta) osuus on vähentynyt jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa nuorisotyöttömien (% 18–24 -vuotiaasta työvoimasta) osuus on vähentynyt eniten vuoden 1991 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 12 % -yksikköä, kun vastaava vähentyminen on Sodankylässä 11,8 % -yksikköä ja Utsjoella 3,1 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 11,3 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 5,4 % -yksikköä ja koko maassa 3,9 % -yksikköä. (Liitekuvio 27.)

62 (id:189) Indikaattori ilmaisee 15–24 -vuotiaiden työttömien osuuden prosentteina 18–24 -vuotiaasta työvoimasta. Nuorisotyötön on 15–24 -vuotias työtön. Työtön työnhakija on henkilö, joka on ilman työtä ja kokopäivätyöhön käytettävissä tai joka odottaa sovitun työsuhteen alkamista, myös henkilökohtaisesti lomautetut lasketaan työttömiksi. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. **Huom.** Tiedot on poimittu 9.9.2012, jolloin ei ollut vuoden 2011 tietoja saatavilla Pelkosenniemeltä ja Savukoskelta, minkä vuoksi tilastopoimintaan otettiin vuosi 2010. Sen sijaan muiden Lapin seutukuntien tarkastelu ulottuu vuoteen 2011. Liitekuvioiden 27. tiedot on poimittu 2.9.2013.

Kuvio 47. Toimeentulotukea saaneet 18–24 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä⁶³ vuosina 1991–2010.

Vuodesta 1991 vuoteen 2010 verrattuna toimeentulotukea saaneiden 18–24 -vuotiaiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) osuus on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualan kunnista Sodankylässä toimeentulotukea saaneiden 18–24 -vuotiaiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) osuus on noussut eniten vuoden 1991 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 9 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 4,6 % -yksikköä ja Utsjoella 0,5 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 6,8 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 3,7 % -yksikköä ja koko maassa 1 % -yksikkö. (Liitekuvi 28.)

⁶³ (id:405) Indikaattori ilmaisee kalenterivuoden aikana toimeentulotukea saaneiden 18–24 -vuotiaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattori-pankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 30.4.2012 sekä Liitekuvi 28. osalta 2.9.2013.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kunnallisia sosiaalipalveluja kysymyksellä

”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

Taulukko 19. Arvio toimeentulotukiasioiden toimivuudesta 18–24 -vuotiaiden vastaajien keskuudessa (%).⁶⁴

Arvio	KAIKKI (ei Rovaniemi)	Rovaniemi	YHTEENSÄ
Huono	15	42	32
Keskitasoinen	77	42	54
Hyvä	8	17	14
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	13	24	37

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Rovaniemellä asuvista 18–24 -vuotiaista 17 % arvioi toimeentulotukiasioiden toimivuuden *hyväksi*, kun vastaavan arvion Rovaniemen ulkopuolella asuvista antoi 8 %.

Toimeentulotukiasioiden toimivuuden arvioi *huonoksi* Rovaniemellä asuvista 18–24 -vuotiaista vastaajista 42 % vastaavan osuuden ollessa Rovaniemen ulkopuolella asuvien keskuudessa 15 %.

⁶⁴ **Huom.** Taulukossa on tarkasteltu erikseen Rovaniemen tilannetta ja kaikkia muita kuntia yhteensä, josta on poistettu Rovaniemen vastaajat. Tällainen ratkaisu perustuu siihen, että vastaajien lukumäärä riittää tilastollisesti luotettavaan kuntakohtaiseen tarkasteluun ainoastaan Rovaniemellä.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kunnallisia sosiaalipalveluja kysymyksellä

”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

Taulukko 20. *Arvio nuorisotyön palveluiden toimivuudesta 18–24 -vuotiaiden vastaajien keskuudessa (%)*.⁶⁵

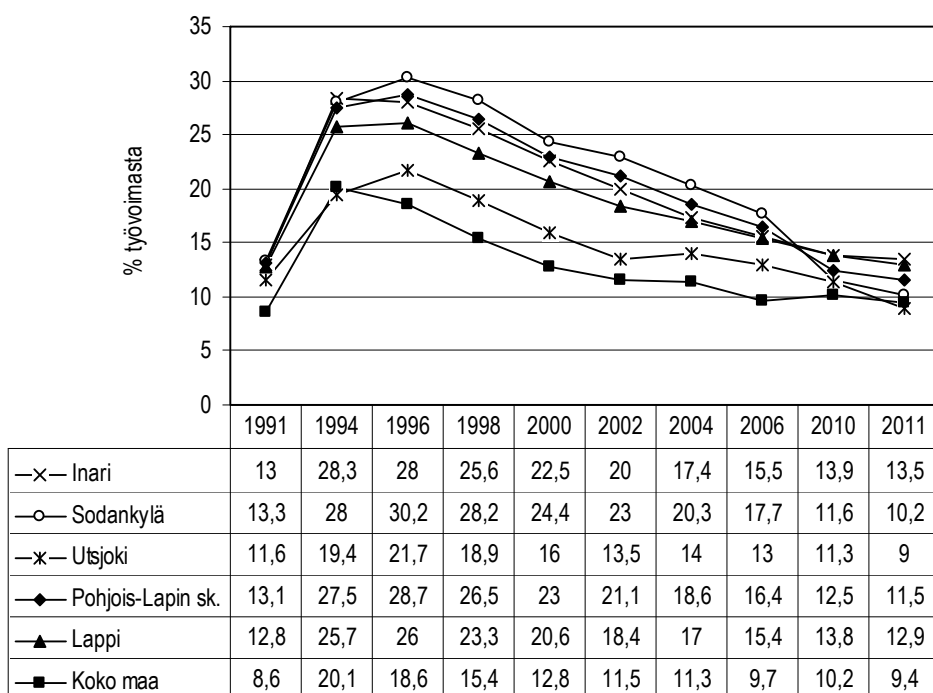
Arvio	KAIKKI (ei Rovaniemi)	Rovaniemi	YHTEENSÄ
Huono	4	15	9
Keskitasoinen	63	65	64
Hyvä	33	20	27
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	24	20	44

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Rovaniemen ulkopuolella asuvista 18–24 –vuotiaista 33 % arvioi nuorisotyön palveluiden toimivuuden *hyväksi*, kun vastaavan arvion antoi Rovaniemellä asuvista 20 %.

Nuorisotyön palveluiden toimivuuden arvioi *huonoksi* Rovaniemellä asuvista 18–24 -vuotiaista vastaajista 15 % vastaavan osuuden ollessa Rovaniemen ulkopuolella asuvien keskuudessa 4 %.

⁶⁵ **Huom.** Taulukossa on tarkasteltu erikseen Rovaniemen tilannetta ja kaikkia muita kuntia yhteensä, josta on poistettu Rovaniemen vastaajat. Tällainen ratkaisu perustuu siihen, että vastaajien lukumäärä riittää tilastollisesti luotettavaan kuntakohtaiseen tarkasteluun ainoastaan Rovaniemellä.

3.4.3 Aikuisten elinolot ja hyvinvointi

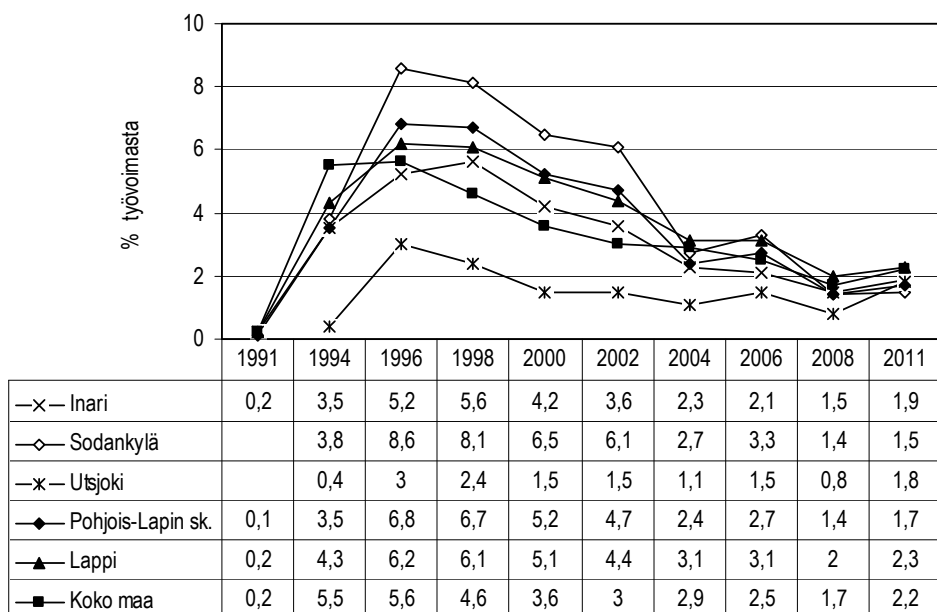

Kuvio 48. Työttömät, % työvoimasta⁶⁶ vuosina 1991–2011.

Vuodesta 1991 vuoteen 2011 verrattuna työttömien (% työvoimasta) osuus on noussut eniten tarkastelualueista koko maassa, jossa se on noussut 0,8 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 0,5 % -yksikköä ja Lapin maakunnassa 0,1 % -yksikköä.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä työttömien (% työvoimasta) osuus on vähentynyt eniten vuoden 1991 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 3,1 % -yksikköä, kun vastaava vähentyminen on Utsjoella 2,6 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 1,6 % -yksikköä. (Liitekuvio 29.)

⁶⁶ (id:181) Indikaattori ilmaisee työttömien osuuden prosentteina työvoimasta. Työttömään työvoimaan luetaan 15–74 -vuotiaat työttömät. Työtön työnhakija on henkilö, joka on ilman työtä ja kokopäivätyöhön käytettävissä tai joka odottaa sovitun työsuhteen alkamista, myös henkilökohtaisesti lomautetut lasketaan työttömiksi. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKAnet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 29. osalta 7.9.2013.

Kuvio 49. Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta⁶⁷ vuosina 1991–2011.

Vuodesta 1991 vuoteen 2011 verrattuna pitkäaikaistyöttömien (% työvoimasta) osuus on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa pitkäaikaistyöttömien (% työvoimasta) osuus on noussut eniten vuoden 1991 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 1,7 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Sodankylässä 1,5 % -yksikköä (vv. 1994–2011) ja Utsjoella 1,4 % -yksikköä (vv. 1994–2011) sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 1,6 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 2,1 % -yksikköä ja koko maassa 2 % -yksikköä. (Liitekuvio 30.)

⁶⁷ (id:3562) Indikaattori ilmaisee pitkäaikaistyöttömien osuuden prosentteina työvoimasta. Pitkäaikaistyötön on työtön työnhakija, jonka työttömyys on kestänyt ilman keskeytystä vähintään yhden (1) vuoden. Työtön työnhakija on henkilö, joka on ilman työtä ja kokopäivätyöhön käytettävissä tai joka odottaa sovitun työsuhteen alkamista, myös henkilökohtaisesti lomautetut lasketaan työttömiksi. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 30. osalta 7.9.2013.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan tyytyväisyyttään elämäänsä kysymyksellä

”Kuinka tyytyväinen olette siihen, mitä olette saavuttanut elämässänne?”

Taulukko 21. *Tyytyväisyys elämän saavutuksiin työttömien vastaajien keskuudessa (%).*⁶⁸

Arvio	KAIKKI (ei Rovaniemi)	Rovaniemi	YHTEENSÄ
Tyytymätön	12	15	13
Melko tyytyväinen	65	52	59
Tyytyväinen	23	33	27
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	65	48	113

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Rovaniemellä asuvista työttömistä 33 % oli elämänsä saavutuksiin *tyytyväisiä*, kun vastaavan arvion antoi Rovaniemen ulkopuolella asuvista työttömistä 23 %.

Elämänsä saavutuksiin *tyytymättömiä* Rovaniemellä asuvista työttömistä vastaajista oli 15 % vastaavan osuuden ollessa Rovaniemen ulkopuolella asuvien työttömien keskuudessa 12 %.

⁶⁸ **Huom.** Taulukossa on tarkasteltu erikseen Rovaniemen tilannetta ja kaikkia muita kuntia yhteensä, josta on poistettu Rovaniemen vastaajat. Tällainen ratkaisu perustuu siihen, että vastaajien lukumäärä riittää tilastollisesti luotettavaan kuntakohtaiseen tarkasteluun ainoastaan Rovaniemellä.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kuinka helppoa heidän on saada työ- ja elinkeinotoimiston palveluja, kysymyksellä

”Kuinka helppoa Teidän on saada seuraavia palveluja?”

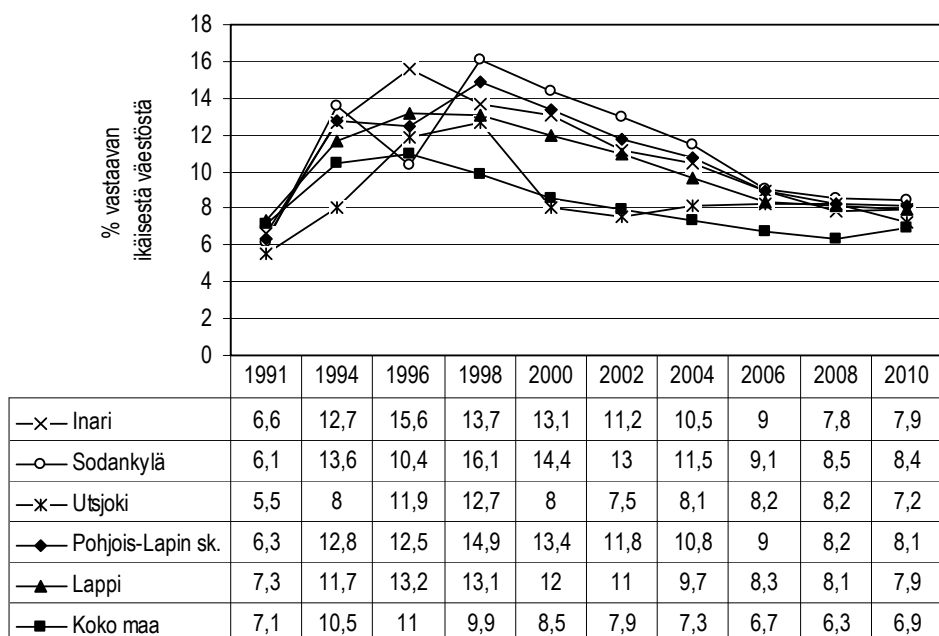
Taulukko 22. *Arvio työ- ja elinkeinotoimiston palvelujen saatavuudesta työttömien vastaajien keskuudessa (%).*⁶⁹

Arvio	KAIKKI (ei Rovaniemi)	Rovaniemi	YHTEENSÄ
Vaikeaa	19	19	19
Melko helppoa	43	44	43
Helppoa	38	37	38
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	63	43	106

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Rovaniemen ulkopuolella asuvista työttömistä 38 % arvioi työ- ja elinkeinotoimiston palveluiden saatavuuden *helpoksi*, kun vastaavan arvion antoi Rovaniemellä asuvista työttömistä 37 %.

Työ- ja elinkeinotoimiston palveluiden saatavuuden arvioi *vaikeaksi* sekä Rovaniemellä asuvista että Rovaniemen ulkopuolella asuvista työttömistä vastaajista 19 %.

⁶⁹ **Huom.** Taulukossa on tarkasteltu erikseen Rovaniemen tilannetta ja kaikkia muita kuntia yhteensä, josta on poistettu Rovaniemen vastaajat. Tällainen ratkaisu perustuu siihen, että vastaajien lukumäärä riittää tilastollisesti luotettavaan kuntakohtaiseen tarkasteluun ainoastaan Rovaniemellä.

Kuvio 50. Toimeentulotukea saaneet 25–64 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä⁷⁰ vuosina 1991–2010.

Vuodesta 1991 vuoteen 2010 verrattuna toimeentulotukea saaneiden 25–64 -vuotiaiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) osuus on lisääntynyt jokaisella tarkastelualueella lukuun ottamatta koko maata, jossa se on vähentynyt 0,2 % -yksikköä.

Tarkastelualan kunnista Sodankylässä toimeentulotukea saaneiden 25–64 -vuotiaiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) osuus on lisääntynyt eniten vuoden 1991 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 2,3 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 1,3 % -yksikköä ja Utsjoella 1,7 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 1,8 % -yksikköä ja Lapin maakunnassa 0,6 % -yksikköä. (Liitekuvio 31.)

⁷⁰ (id:5) Indikaattori ilmaisee kalenterivuoden aikana toimeentulotukea saaneiden 25–64 -vuotiaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattori-pankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 1.5.2012 sekä Liitekuvion 31. osalta 7.9.2013.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan toimeentulotukiasioiden toimivuutta kysymyksellä

”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

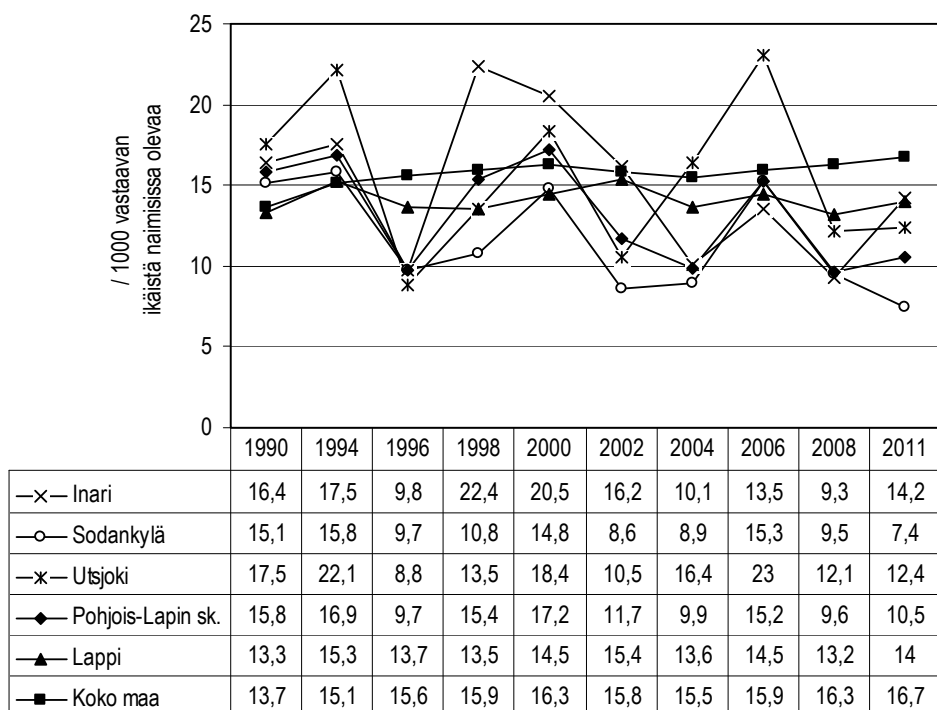
Taulukko 23. *Arvio toimeentulotukiasioiden toimivuudesta työttömien vastaajien keskuudessa (%).*⁷¹

Arvio	KAIKKI (ei Rovaniemi)	Rovaniemi	YHTEENSÄ
Huono	38	28	33
Keskitasoinen	52	48	50
Hyvä	10	24	17
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	29	25	54

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Rovaniemellä asuvista työttömistä 24 % arvioi toimeentulotukiasioiden toimivuuden *hyväksi*, kun vastaavan arvion Rovaniemen ulkopuolella asuvista työttömistä antoi 10 %.

Toimeentulotukiasioiden toimivuuden arvioi *huonoksi* Rovaniemen ulkopuolella asuvista työttömistä vastaajista 38 % vastaavan osuuden ollessa Rovaniemellä asuvien työttömien keskuudessa 28 %.

⁷¹ **Huom.** Taulukossa on tarkasteltu erikseen Rovaniemen tilannetta ja kaikkia muita kuntia yhteensä, josta on poistettu Rovaniemen vastaajat. Tällainen ratkaisu perustuu siihen, että vastaajien lukumäärä riittää tilastollisesti luotettavaan kuntakohtaiseen tarkasteluun ainoastaan Rovaniemellä.

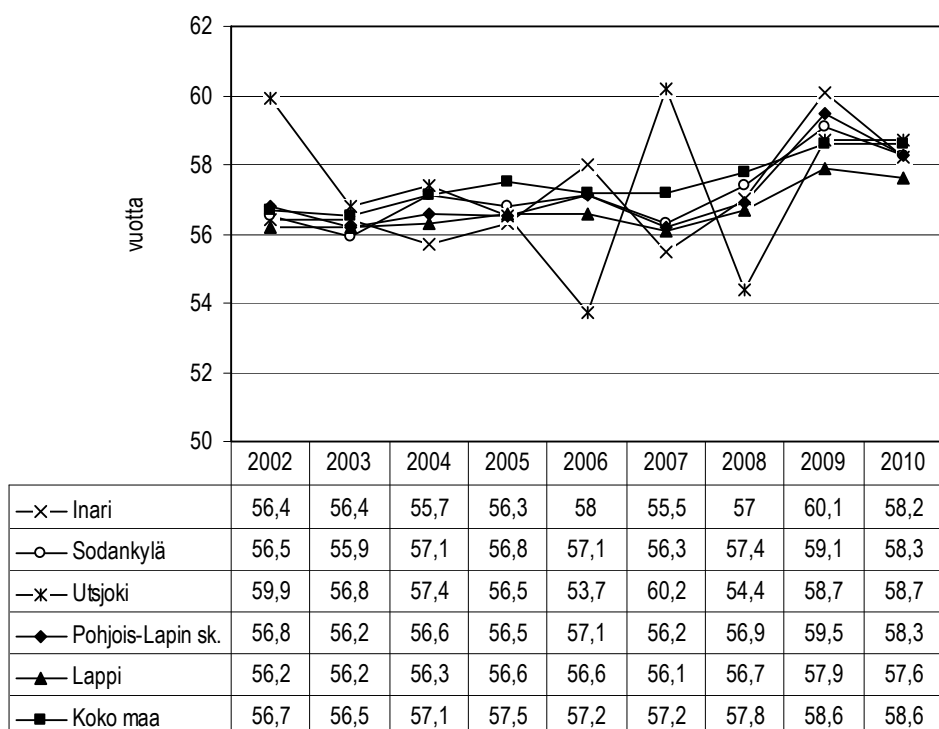

Kuvio 51. Avioeroja 25–64 -vuotiailla/1000 vastaavanikäistä naimisissa olevaa⁷² vuosina 1990–2011.

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna avioerojen osuus 25–64 -vuotiailla (/1000 vastaavanikäistä naimisissa olevaa) on lisääntynyt tarkastelualueista Lappin maakunnassa 0,7 -yksikköä ja koko maassa 3 -yksikköä.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä avioerojen osuus 25–64 -vuotiailla (/1000 vastaavanikäistä naimisissa olevaa) on vähentynyt eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 7,7 -yksikköä, kun vastaava vähentyminen on Inarissa 2,2 -yksikköä ja Utsjoella 5,1 -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 5,3 -yksikköä. (Liitekuvio 32.)

⁷² (id: 304) Indikaattori ilmaisee 25–64 -vuotiaiden avioeroon päättyvien liittojen osuuden tuhatta vastaavanikäistä naimisissa olevaa kohti. Avioero tilastoidaan naisen asuinkunnan mukaan. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 32. osalta 7.9.2013.

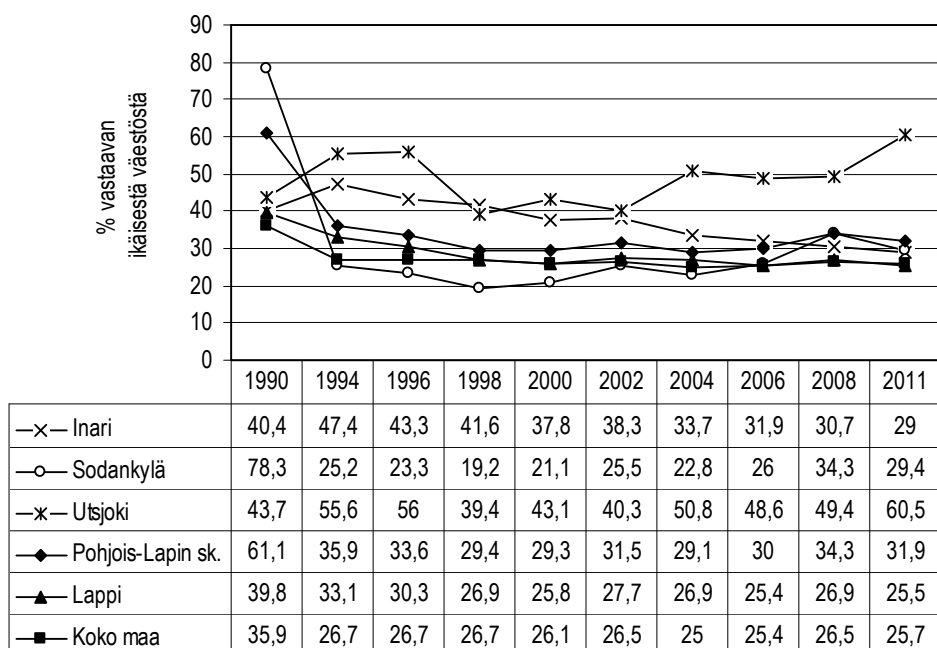
Kuvio 52. Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä⁷³ vuosina 2002–2010.

Vuodesta 2002 vuoteen 2010 verrattuna keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä on noussut jokaisella tarkastelualueella lukuun ottamatta Utsjokea, jossa se on laskenut 1,2 vuotta.

Tarkastelualueen kunnista sekä Inarissa että Sodankylässä keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä on noussut eniten vuoden 2002 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 1,8 vuotta sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 1,5 vuotta, Lapin maakunnassa 1,4 vuotta ja koko maassa 1,9 vuotta. (Liitekuvio 33.)

⁷³ (id: 307) Indikaattori ilmaisee eläkkeelle (vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- tai maatalouden erityiseläkkeelle) siirtyneiden aritmeettisen keskiarvoian. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 1.5.2012 sekä Liitekuvion 33. osalta 7.9.2013.

3.4.4 Ikääntyneiden elinolot ja hyvinvointi

Kuvio 53. Kodinhoitoavun, tukipalvelujen tai omaishoidon tuen piirissä 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä⁷⁴ vuosina 1990–2011.

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna kodinhoitoavun, tukipalvelujen tai omaishoidon tuen piirissä 65 vuotta täyttäneiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) osuus on vähentynyt jokaisella tarkastelualueella lukuun ottamatta Utsjokea, jossa se on lisääntynyt 16,8 % -yksikköä.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä kodinhoitoavun, tukipalvelujen tai omaishoidon tuen piirissä 65 vuotta täyttäneiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) osuus on vähentynyt eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 48,9 % -yksikköä, kun vastaava vähentyminen on Inarissa 11,4 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 29,2 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 14,3 % -yksikköä ja koko maassa 10,2 % -yksikköä. (Liitekuvio 34.)

⁷⁴ (id:317) Indikaattori ilmaisee vuoden aikana kodinhoitoapua, tukipalveluja tai omaishoidon tukea (kunnan kustantamat palvelut) saaneiden 65 vuotta täyttäneiden asiakkaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuviion 34. osalta 7.9.2013.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kunnallisia sosiaalipalveluja kysymyksellä

”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

Taulukko 24. 65 vuotta täyttäneiden arvio vanhusten palveluiden toimivuudesta (%).⁷⁵

	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Huono	-	9	-
Keskitasoinen	-	59	-
Hyvä	-	32	-
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	15	22	4

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista 65 vuotta täyttäneistä sodankyläläisistä 32 % arvioi vanhusten palveluiden toimivuuden *hyväksi* ja *huonoksi* arvioi vanhusten palveluiden toimivuuden 9 % sodankyläläisvastaajista.

⁷⁵ **Huom.** Taulukossa on tarkasteltu prosentuaalisesti vain niiden kuntien tilannetta, joissa vastaajien lukumäärä riittää luotettavaan tarkasteluun.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kunnallisia sosiaalipalveluja kysymyksellä

”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

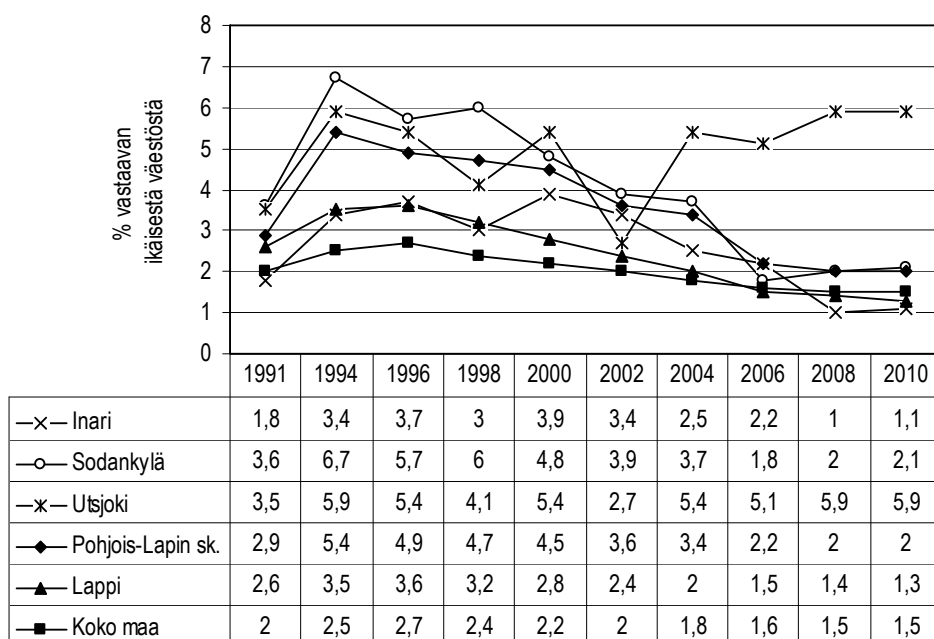
Taulukko 25. 65 vuotta täyttäneiden arvio omaishoidon tuen toimivuudesta (%).⁷⁶

Arvio	KAIKKI (ei Rovaniemi)	Rovaniemi	YHTEENSÄ
Huono	32	56	41
Keskitasoinen	55	36	48
Hyvä	13	8	11
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	100	61	161

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Rovaniemen ulkopuolella asuvista 65 vuotta täyttäneistä 13 % arvioi omaishoidon tuen toimivuuden *hyväksi*, kun vastaavan arvion antoi Rovaniemellä asuvista 8 %.

Omaishoidon tuen toimivuuden arvioi *huonoksi* Rovaniemellä asuvista 65 vuotta täyttäneistä vastaajista 56 % vastaavan osuuden ollessa Rovaniemen ulkopuolella asuvien keskuudessa 32 %.

⁷⁶ **Huom.** Taulukossa on tarkasteltu erikseen Rovaniemen tilannetta ja kaikkia muita kuntia yhteensä, josta on poistettu Rovaniemen vastaajat. Tällainen ratkaisu perustuu siihen, että vastaajien lukumäärä riittää tilastollisesti luotettavaan kuntakohtaiseen tarkasteluun ainoastaan Rovaniemellä.

Kuvio 54. Toimeentulotukea saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä⁷⁷ vuosina 1991–2010.

Vuodesta 1991 vuoteen 2010 verrattuna toimeentulotukea saaneiden 65 vuotta täyttäneiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) osuus on lisääntynyt ainoastaan tarkastelualueista Utsjoella 2,4 % -yksikköä.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä 2010 toimeentulotukea saaneiden 65 vuotta täyttäneiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) osuus on vähentynyt eniten vuoden 1991 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 1,5 % -yksikköä, kun vastaava vähentyminen on Inarissa 0,7 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 0,9 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 1,3 % -yksikköä ja koko maassa 0,5 % -yksikköä. (Liitekuvio 35.)

⁷⁷ (id:3559) Indikaattori ilmaisee toimeentulotukea saavien vanhusten osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 30.4.2012 sekä Liitekuvion 35. osalta 7.9.2013.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kunnallisia sosiaalipalveluja kysymyksellä

”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

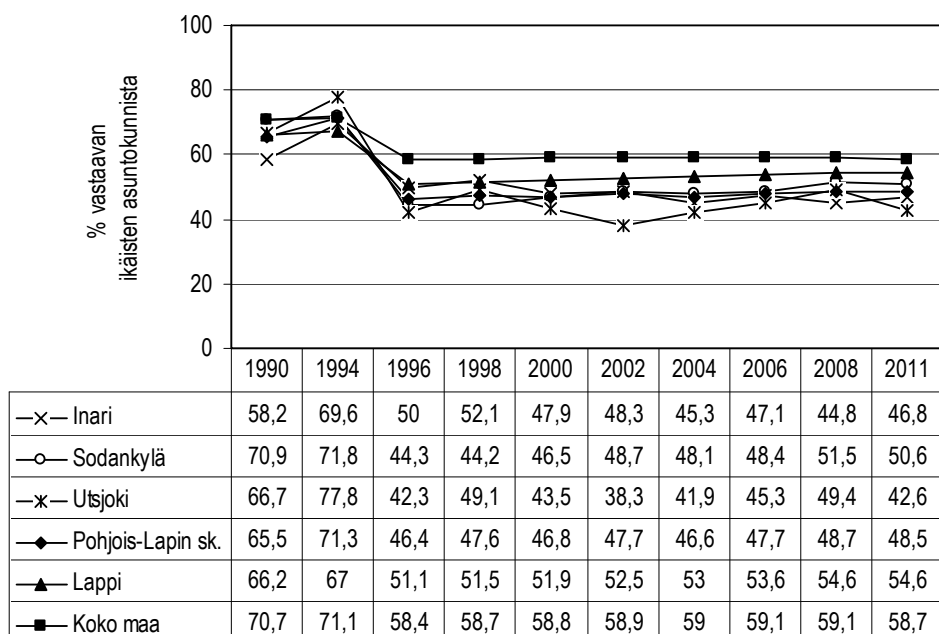
Taulukko 26. 65 vuotta täyttäneiden arvio toimeentulotukiasioiden toimivuudesta (%).⁷⁸

Arvio	KAIKKI (ei Rovaniemi)	Rovaniemi	YHTEENSÄ
Huono	27	35	30
Keskitasoinen	63	55	60
Hyvä	11	10	11
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	75	49	124

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Rovaniemen ulkopuolella asuvista 65 vuotta täyttäneistä 11 % arvioi toimeentulotukiasioiden toimivuuden *hyväksi*, kun vastaavan arvion antoi Rovaniemellä asuvista 10 %.

Toimeentulotukiasioiden toimivuuden arvioi huonoksi Rovaniemellä asuvista 65 vuotta täyttäneistä vastaajista 35 % vastaavan osuuden ollessa Rovaniemen ulkopuolella asuvien 65 vuotta täyttäneiden keskuudessa 27 %.

⁷⁸ **Huom.** Taulukossa on tarkasteltu erikseen Rovaniemen tilannetta ja kaikkia muita kuntia yhteensä, josta on poistettu Rovaniemen vastaajat. Tällainen ratkaisu perustuu siihen, että vastaajien lukumäärä riittää tilastollisesti luotettavaan kuntakohtaiseen tarkasteluun ainoastaan Rovaniemellä.

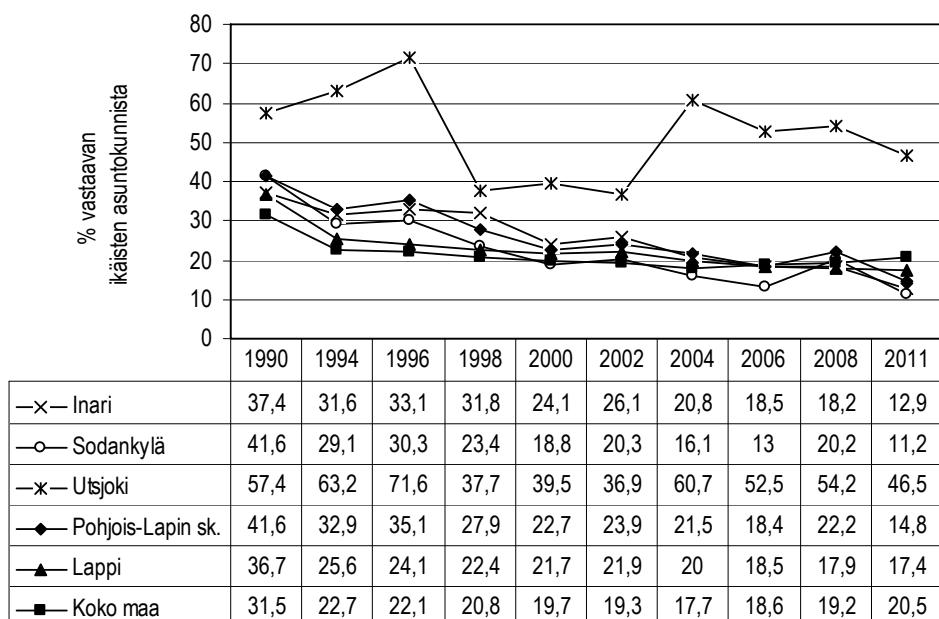

Kuvio 55. 75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokunnat, % vastaavanikäisten asutokunnista⁷⁹ vuosina 1990–2011.

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna on 75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokuntien (% vastaavanikäisten asutokunnista) osuus vähentynyt jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella 75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokuntien (% vastaavanikäisten asutokunnista) osuus on vähentynyt eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 24,1 % -yksikköä, kun vastaava vähentyminen on Inarissa 11,4 % -yksikköä ja Sodankylässä 20,3 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 17 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 11,6 % -yksikköä ja koko maassa 12 % -yksikköä. (Liitekuvio 36.)

⁷⁹ (id:2451) Indikaattori ilmaisee 75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokuntien osuuden prosentteina vastaavanikäisten asutokunnista. Asutokunnan muodostavat kaikki samassa asunnossa vakinaisesti asuvat henkilöt. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvioiden 36. osalta 7.9.2013.

Kuvio 56. *Kodinhoitoapua vuoden aikana saaneet 75 vuotta täyttäneiden kotitaloudet, % vastaavanikäisten asutokunnista⁸⁰ vuosina 1990–2011.*

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna kodinhoitoapua vuoden aikana saaneiden 75 vuotta täyttäneiden kotitalouksien (% vastaavanikäisten asutokunnista) osuus on vähentynyt jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä kodinhoitoapua vuoden aikana saaneiden 75 vuotta täyttäneiden kotitalouksien (% vastaavanikäisten asutokunnista) osuus on vähentynyt eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 30,4 % -yksikköä, kun vastaava vähentyminen on Inarissa 24,5 % -yksikköä ja Utsjoella 10,9 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 26,8 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 19,3 % -yksikköä ja koko maassa 11 % -yksikköä. (Liitekuvio 37.)

⁸⁰ (id:1234) Indikaattori ilmaisee, kuinka monta prosenttia vuoden aikana kodinhoitoapua saaneiden 75 vuotta täyttäneiden kotitalouksien määrä on 75 vuotta täyttäneistä. Luku sisältää kunnan kustantamat palvelut eli asiakkaiden itse hankkimat kotipalvelut eivät ole mukana. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 37. osalta 7.9.2013.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kunnallisia sosiaalipalveluja kysymyksellä

”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

Taulukko 27. 75 vuotta täyttäneiden arvio kotipalvelun toimivuudesta (%).⁸¹

Arvio	KAIKKI (ei Rovaniemi)	Rovaniemi	YHTEENSÄ
Huono	21	30	26
Keskitasoinen	52	55	54
Hyvä	27	14	21
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	56	56	112

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Rovaniemen ulkopuolella asuvista 75 vuotta täyttäneistä 27 % arvioi kotipalvelun toimivuuden *hyväksi*, kun vastaavan arvion antoi Rovaniemellä asuvista 14 %.

Kotipalvelun toimivuuden arvioi *huonoksi* Rovaniemellä asuvista 75 vuotta täyttäneistä vastaajista 30 % vastaavan osuuden ollessa Rovaniemen ulkopuolella asuvien 75 vuotta täyttäneiden keskuudessa 21 %.

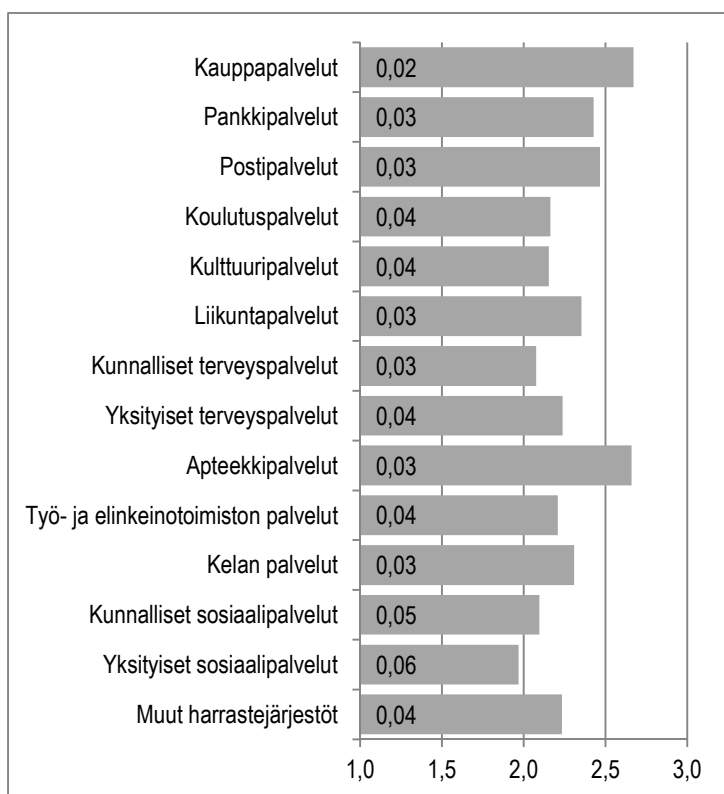
⁸¹ **Huom.** Taulukossa on tarkasteltu erikseen Rovaniemen tilannetta ja kaikkia muita kuntia yhteensä, josta on poistettu Rovaniemen vastaajat. Tällainen ratkaisu perustuu siihen, että vastaajien lukumäärä riittää tilastollisesti luotettavaan kuntakohtaiseen tarkasteluun ainoastaan Rovaniemellä.

3.5 Arviot hyvinvointipalveluista ja eri tukimuodoista *Leena Viinamäki & Arto Selkälä & Asko Suikkanen*

3.5.1 Hyvinvointipalveluiden saatavuus

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan eri palveluiden saatavuutta kysymyksellä

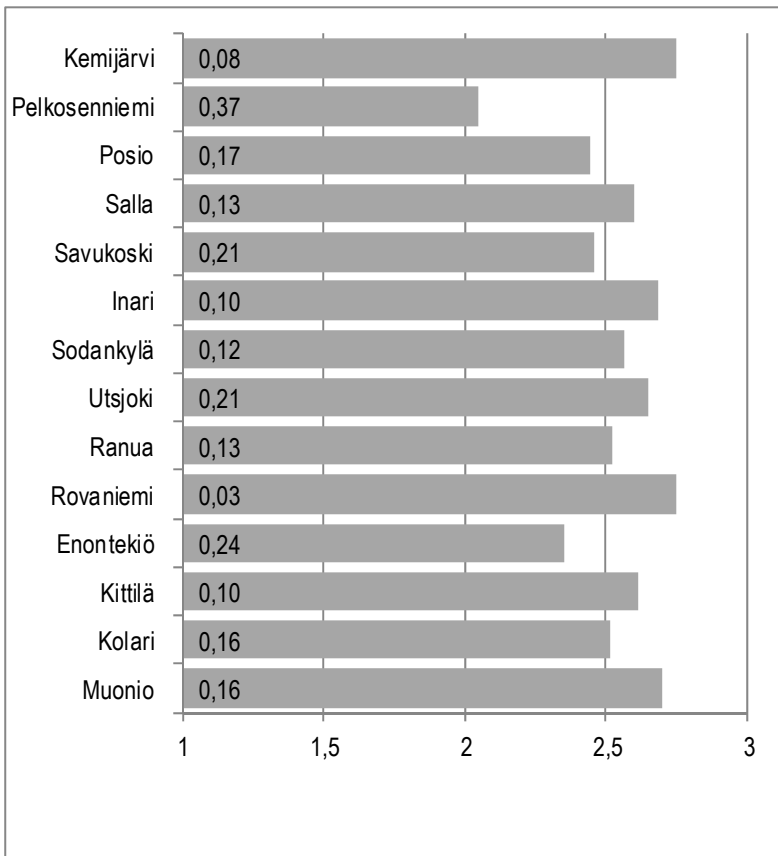
”Kuinka helppoa Teidän on saada seuraavia palveluja?”

Kuvio 57. *Hyvinvointipalveluiden saatavuus.*

Kaikissa niissä kunnissa, joissa kysely toteutettiin (ks. Taulukko 4.), koettiin apteekkipalvelut helpoiten saatavimmaksi palvelumuodoksi. Toiseksi helpoimmaksi koettiin kauppapalveluiden saatavuus ja kolmanneksi helpoimmaksi postipalveluiden sekä pankkipalveluiden saatavuus. Yksityiset sosiaalipalvelut arvioitiin saatavuudeltaan heikoimmaksi. Silti niidenkin saatavuus koettiin keskimäärin melko helpoksi (2).

Seuraavaksi erittelemme tarkemmin Pohjois-Lapin seutukunnan vastaajien arvioita palveluiden saatavuudesta.

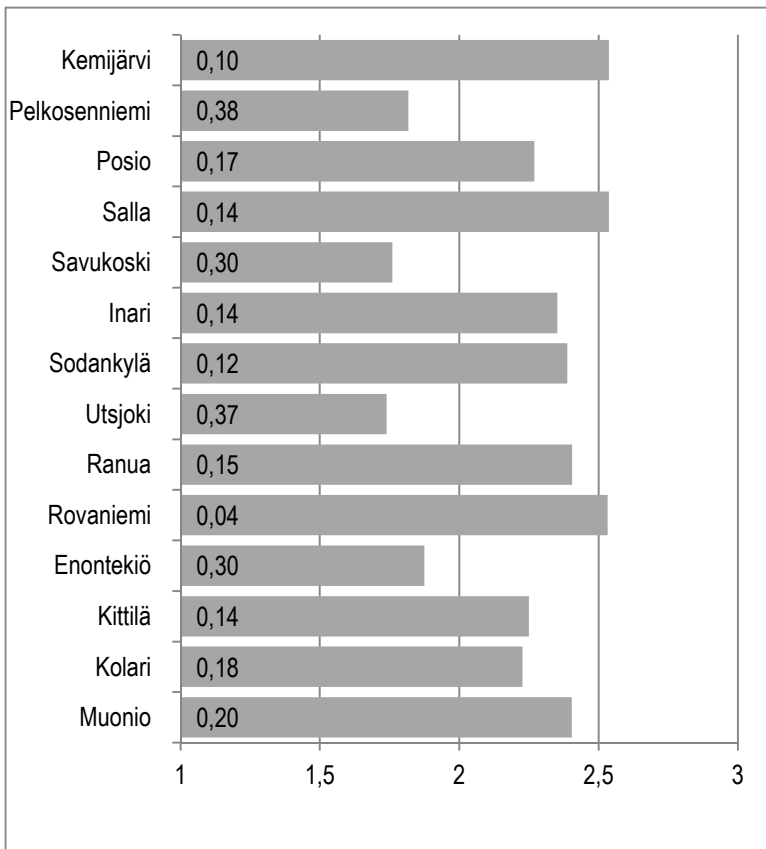

Kuvio 58. Kauppapalvelut.⁸²

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 75 % arvioi kauppapalvelujen olevan *helposti* saatavilla, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 66 % ja Utsjoella asuvista 65 %.

Kauppapalvelujen saatavuus on *vaikeaa* Sodankylässä, jossa 10 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa asuvista 5 %, mutta Utsjoella ei kenenkään mielestä. (Liitetaulukko 31.)

⁸² **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Vaikeaa, 2=Melko helppoa, 3=Helppoa.

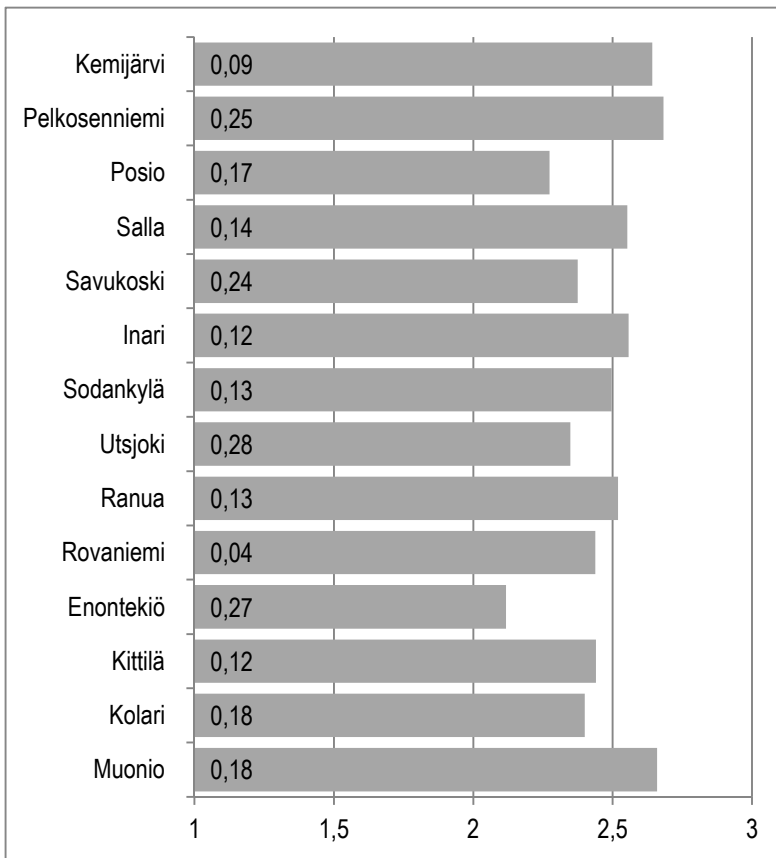

Kuvio 59. Pankkipalvelut.⁸³

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 52 % arvioi pankkipalvelujen olevan *helposti* saatavilla, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 51 % ja Utsjoella asuvista 26 %.

Pankkipalvelujen saatavuus on *vaikeaa* Utsjoella, jossa 52 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 17 % ja Sodankylässä 12 %. (Liitetaulukko 32.)

⁸³ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Vaikeaa, 2=Melko helppoa, 3=Helppoa.

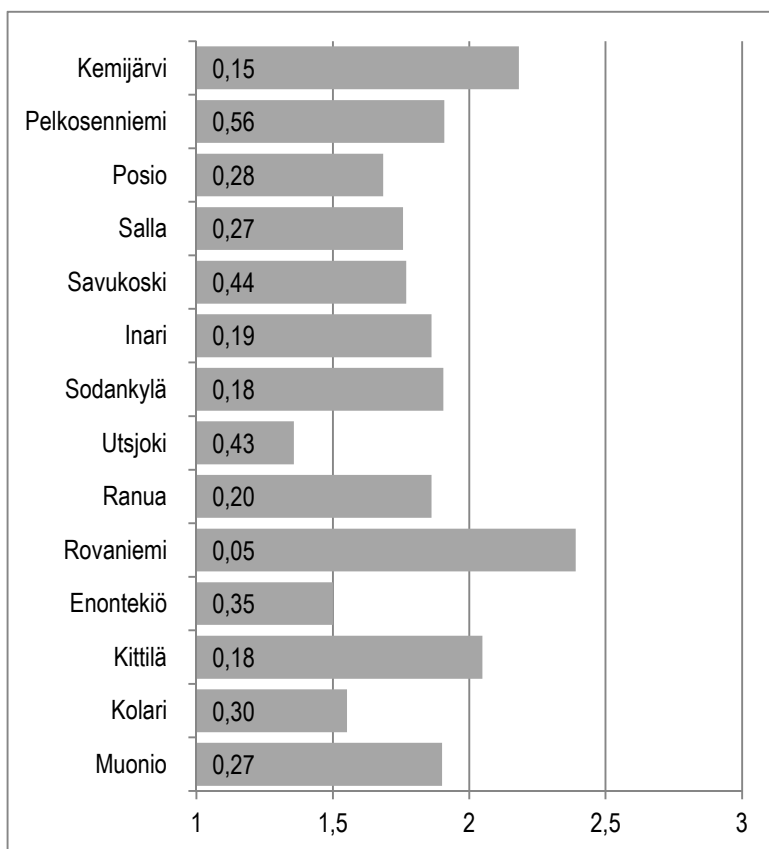

Kuvio 60. *Postipalvelut.*⁸⁴

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 64 % arvioi postipalvelujen olevan *helposti* saatavilla, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 63 % ja Utsjoella asuvista 43 %.

Postipalvelujen saatavuus on *vaikeaa* Sodankylässä, jossa 13 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 8 % ja Utsjoella 9 %. (Liitetaulukko 33.)

⁸⁴ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Vaikeaa, 2=Melko helppoa, 3=Helppoa.

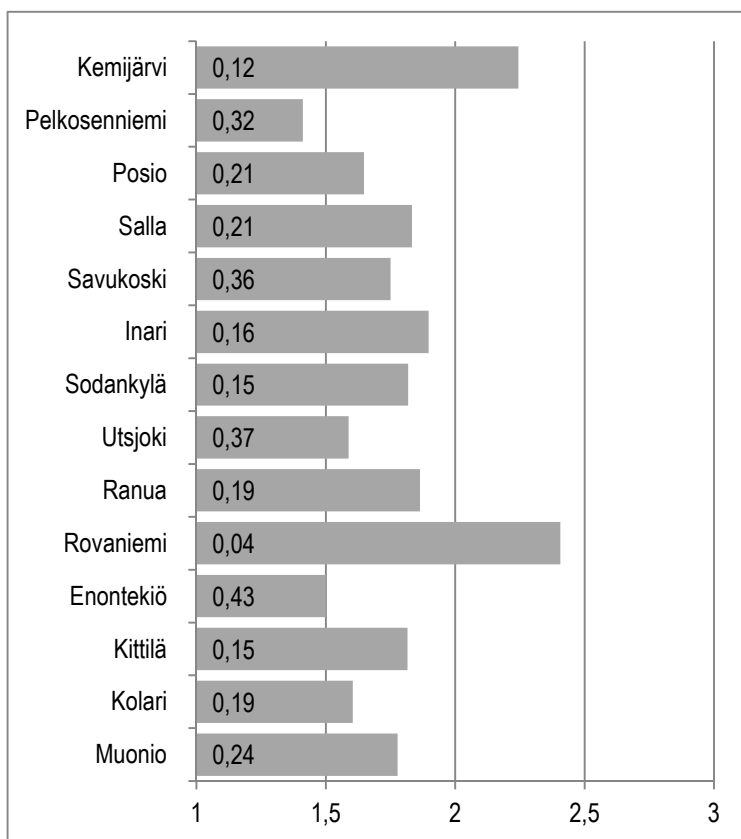

Kuvio 61. *Koulutuspalvelut.*⁸⁵

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 22 % arvioi koulutuspalvelujen olevan *helposti* saatavilla, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 21 % ja Utsjoella asuvista 14 %.

Koulutuspalvelujen saatavuus on *vaikeaa* Utsjoella, jossa 79 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 34 % ja Sodankylässä 32 %. (Liitetaulukko 34.)

⁸⁵ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Vaikeaa, 2=Melko helppoa, 3=Helppoa.

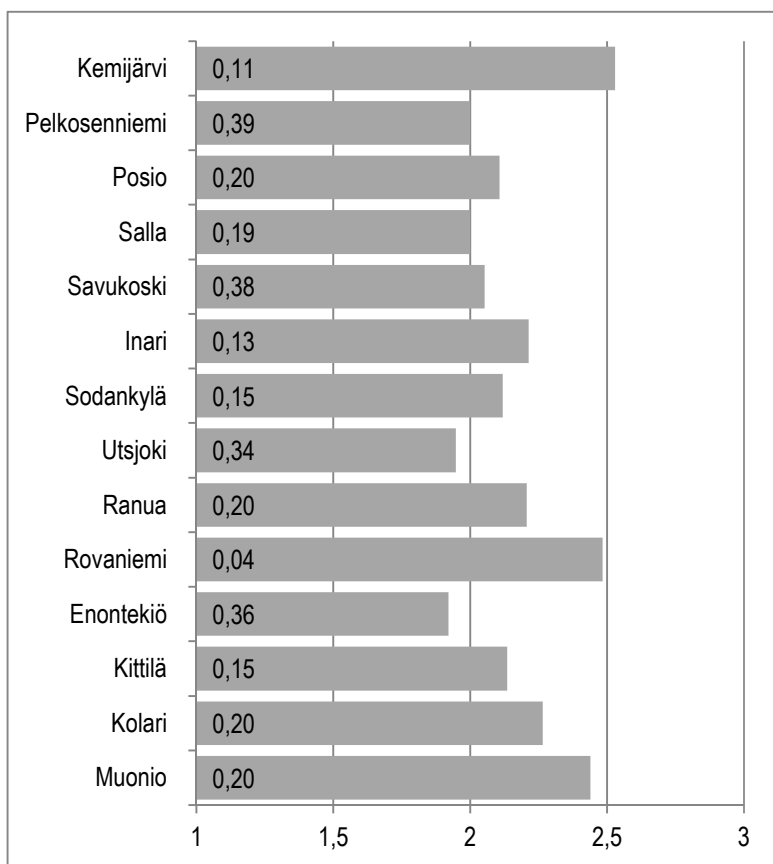

Kuvio 62. *Kulttuuripalvelut.*⁸⁶

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 22 % arvioi kulttuuripalvelujen olevan *helposti* saatavilla, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 21 % ja Utsjoella asuvista 12 %.

Kulttuuripalvelujen saatavuus on *vaikeaa* Utsjoella, jossa 53 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 32 % ja Sodankylässä 39 %. (Liitetaulukko 35.)

⁸⁶ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Vaikeaa, 2=Melko helppoa, 3=Helppoa.

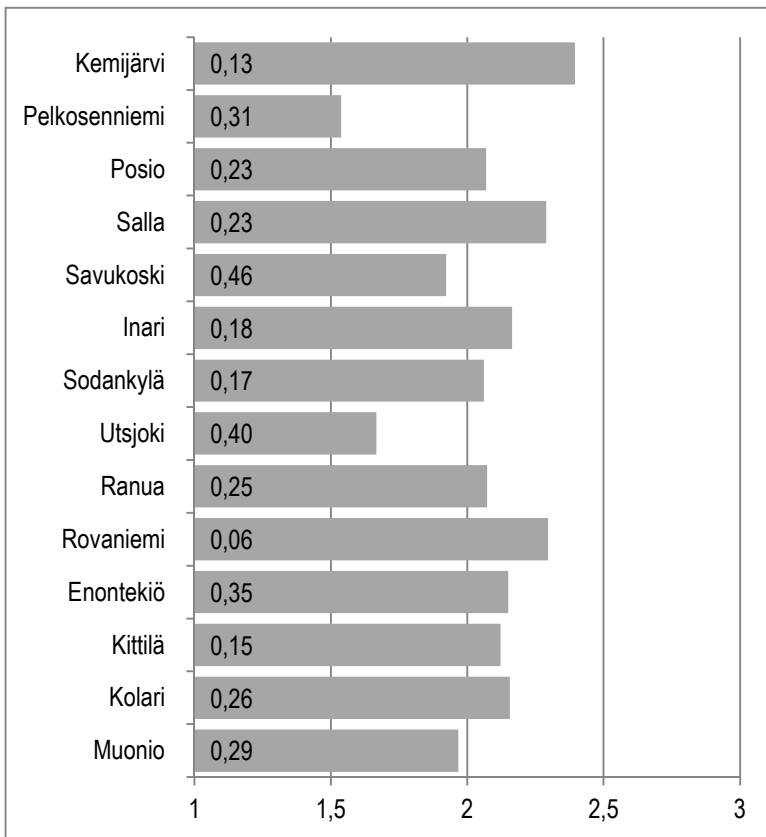

Kuvio 63. *Liikuntapalvelut.*⁸⁷

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 36 % arvioi liikuntapalvelujen olevan *helposti* saatavilla, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 35 % ja Utsjoella asuvista 21 %.

Liikuntapalvelujen saatavuus on *vaikeaa* Utsjoella, jossa 26 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 14 % ja Sodankylässä 24 %. (Liitetaulukko 36.)

⁸⁷ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Vaikeaa, 2=Melko helppoa, 3=Helppoa.

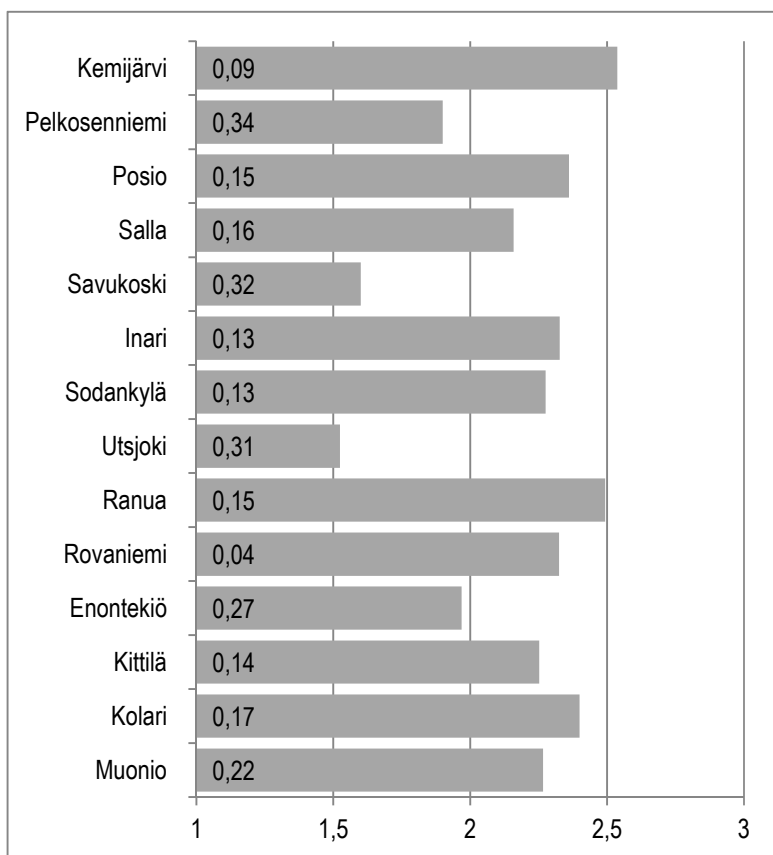

Kuvio 64. Työ- ja elinkeinotoimiston palvelut.⁸⁸

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 33 % arvioi työ- ja elinkeinotoimiston palvelujen olevan *helposti* saatavilla, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 27 % ja Utsjoella asuvista 13 %.

Työ- ja elinkeinotoimiston palvelujen saatavuus on *vaikeaa* Utsjoella, jossa 47 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 16 % ja Sodankylässä 21 %. (Liitetaulukko 37.)

⁸⁸ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Vaikeaa, 2=Melko helppoa, 3=Helppoa.

Kuvio 65. Kelan palvelut.⁸⁹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 45 % arvioi Kelan palvelujen olevan *helposti* saatavilla, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 43 % ja Utsjoella asuvista 10 %.

Kelan palvelujen saatavuus on *vaikeaa* Utsjoella, jossa 57 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 12 % ja Sodankylässä 16 %. (Liitetaulukko 38.)

⁸⁹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Vaikeaa, 2=Melko helppoa, 3=Helppoa.

3.5.2 Kunnallisten sosiaalipalveluiden toimivuus

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan kunnallisten sosiaalipalveluiden toimivuutta kysymyksellä

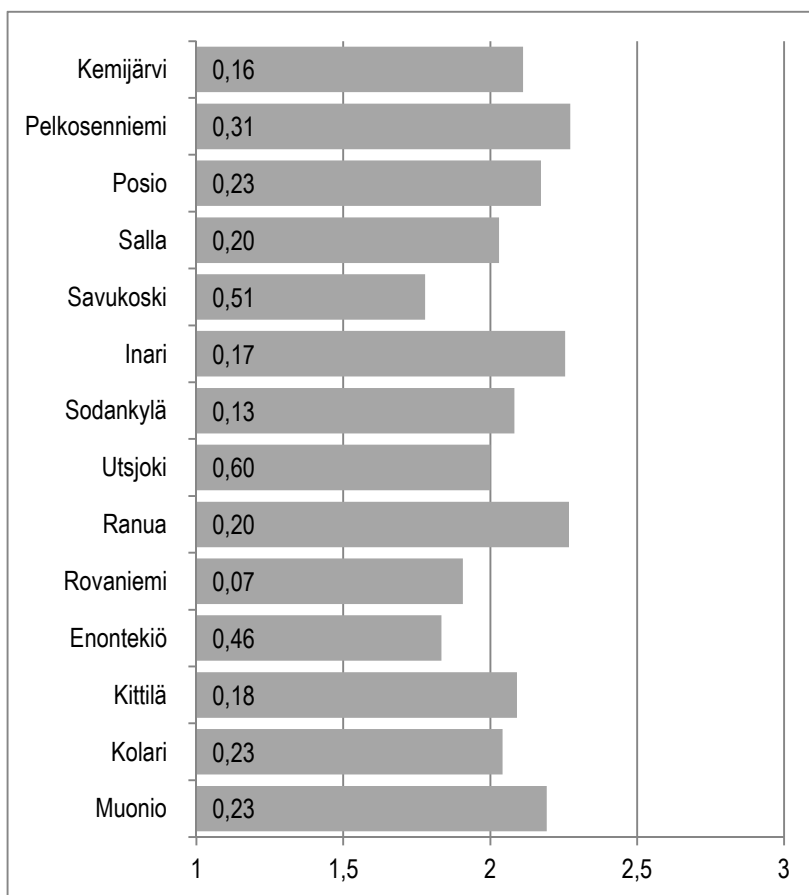
”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

Kuvio 66. Kunnallisten sosiaalipalveluiden toimivuus.

Kaikissa niissä kunnissa, joissa kysely toteutettiin (ks. Taulukko 4.), koettiin lasten päivähoitopalvelut selvästi toimivimmaksi palveluksi. Toiseksi toimivimmaksi palveluksi koettiin lähes yhtäläisesti lastensuojelutyö, kotipalvelu, nuorisotyö, vammaispalvelut, sekä sosiaalityöntekijän palvelut ja vanhusten palvelut. Omaishoidon tuen koettiin toimivan heikoin.

Seuraavaksi erittelemme tarkemmin Pohjois-Lapin seutukunnan vastaajien arvioita palveluiden toimivuudesta.

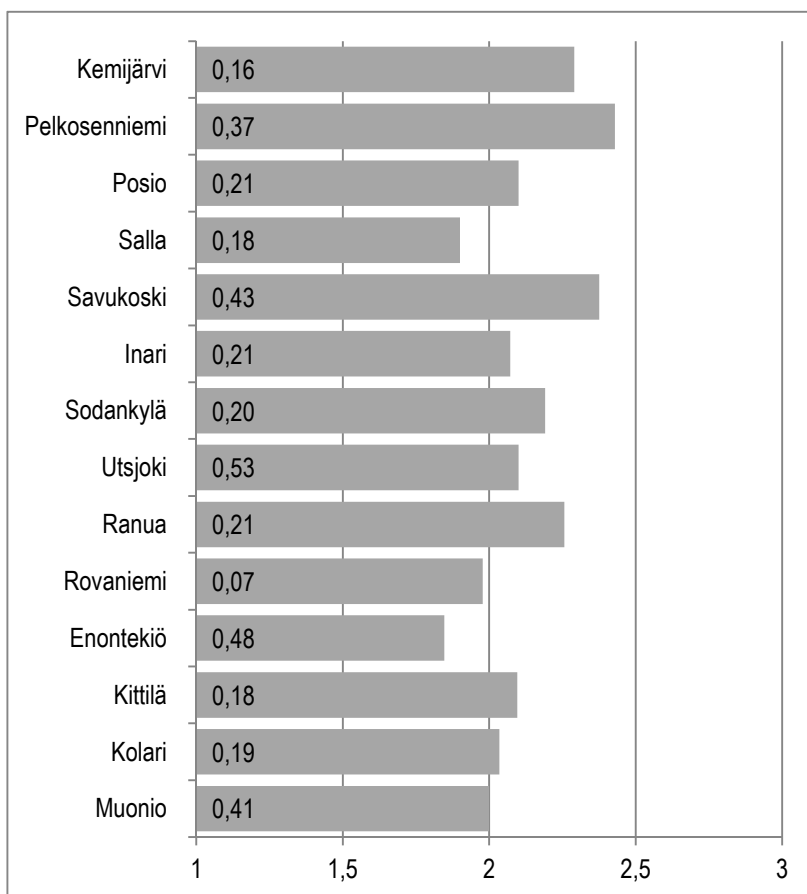

Kuvio 67. Nuorisotyön palvelujen toimivuus.⁹⁰

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 36 % arvioi nuorisotyön palveluiden toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 32 % ja Sodankylässä asuvista 14 %.

Nuorisotyön palvelut toimivat *huonosti* Utsjoella, jossa 36 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa ja Sodankylässä 6 %. (Liitetaulukko 39.)

⁹⁰ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

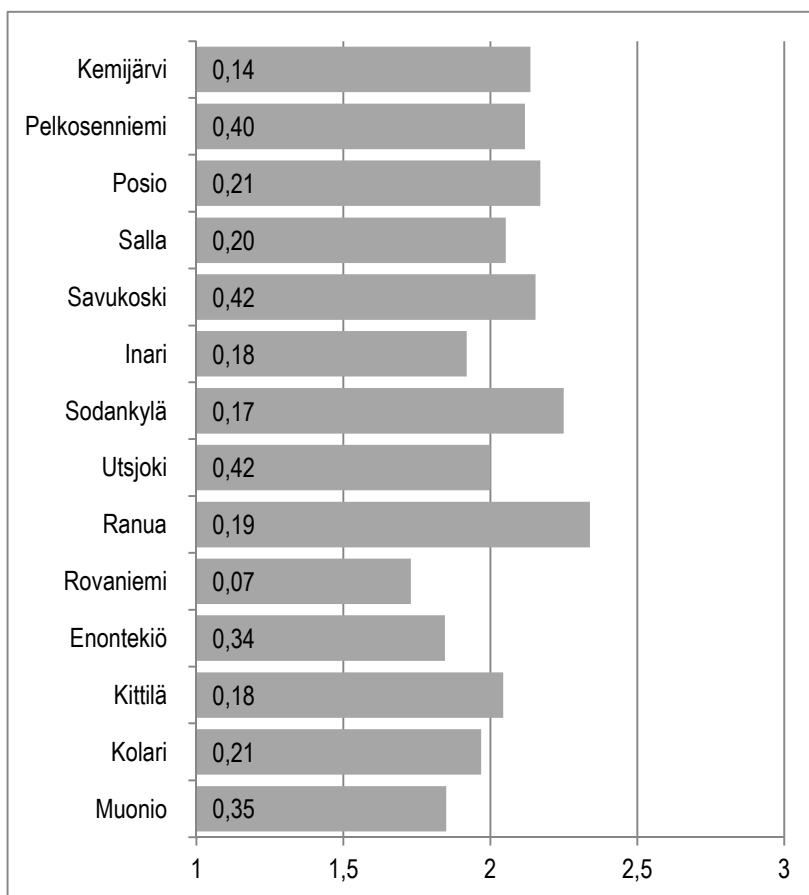

Kuvio 68. Arvio kotipalvelun toimivuudesta.⁹¹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 31 % arvioi kotipalvelun toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Inaris-
sa 26 % ja Utsjoella asuvista 30 %.

Kotipalvelu toimii *huonosti* Utsjoella, jossa 20 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 19 % ja Sodankylässä 12 %. (Liitetaulukko 40.)

⁹¹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

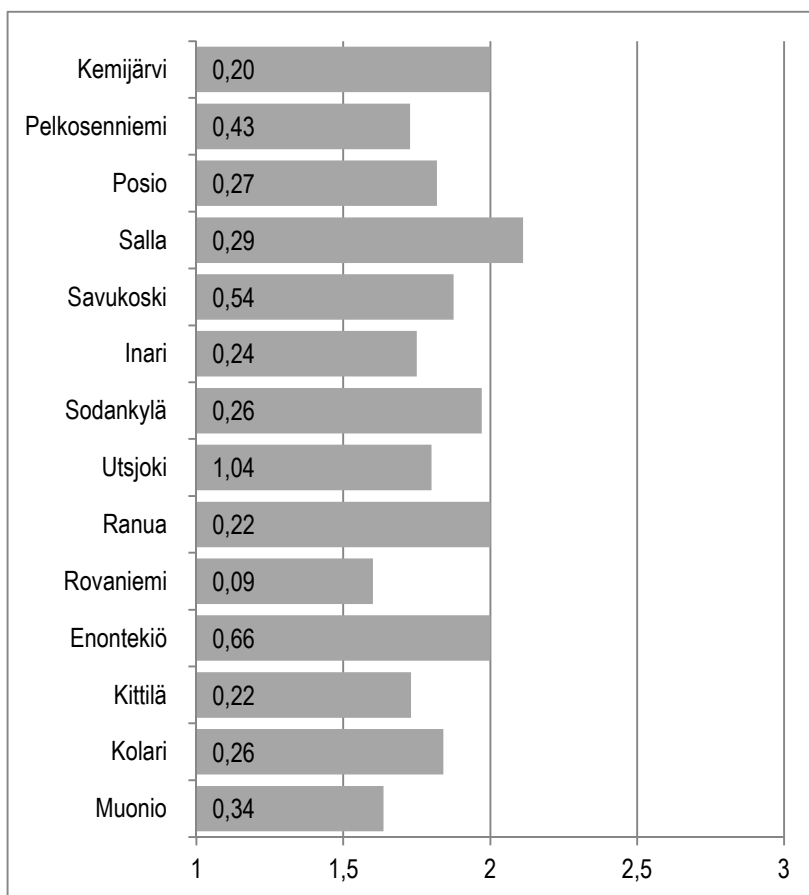

Kuvio 69. Arvio vanhusten palveluiden toimivuudesta.⁹²

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 37 % arvioi vanhusten palveluiden toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 16 % ja Utsjoella asuvista 18 %.

Vanhusten palvelut toimivat *huonosti* Inarissa, jossa 24 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 12 % ja Utsjoella 18 %. (Liitetaulukko 41.)

⁹² **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

Kuvio 70. Arvio omaishoidon tuen toimivuudesta⁹³

Kuntalauskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 26 % arvioi omaishoidon tuen toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 13 % ja Utsjoella asuvista 20 %.

Omaishoidon tuki toimii *huonosti* Utsjoella, jossa 40 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 38 % ja Sodankylässä 29 %. (Liitetaulukko 42.)

⁹³ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

Kuntalaisia pyydettiin erittelemään hyvinvointipalvelujen saamistaan omalla arkikielellään kysymyksellä

”Jos tarvitsette luettelossa mainittuja palveluja muulla arkikielellä (päivittäisiä asioita hoitaessanne pääasiallisesti käyttämänne kieli) kuin suomenkielellä, vastatkaa seuraaviin kysymyksiin.” Saatteko seuraavia palveluja arkikielellänne?”

Taulukko 28. Hyvinvointipalveluiden saatavuus arkikielellä (%).

Palvelu	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Kauppapalvelut			
Kyllä	84	96	100
Pankkipalvelut			
Kyllä	81	96	73
Postipalvelut			
Kyllä	84	89	91
Koulutuspalvelut			
Kyllä	80	84	57
Kulttuuripalvelut			
Kyllä	83	86	71
Liikuntapalvelut			
Kyllä	79	95	50
Kunnalliset terveystalvelut			
Kyllä	88	92	100
Yksityiset terveystalvelut			
Kyllä	77	90	50
Apteekkipalvelut			
Kyllä	91	96	50
Työ- ja elinkeinotoimiston palvelut			
Kyllä	83	89	63
Kelan palvelut			
Kyllä	90	92	55
Kunnalliset sosiaalipalvelut			
Kyllä	90	90	56
Yksityiset sosiaalipalvelut			
Kyllä	81	84	50
Julkinen liikenne			
Kyllä	84	92	80

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista *kauppapalveluja* sai arkikielellään utsjokelaisista 100 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 84 % ja Sodankylässä 96 %. *Pankkipalveluja* sai arkikielellään sodankyläläisistä 96 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 81 % ja Utsjoella 73 %. *Postipalveluja* sai

arkikielellään utsjokelaisista 91 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 84 % ja Sodankylässä 89 %.

Koulutuspalveluja sai arkikielellään sodankyläläisistä 84 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 80 % ja Utsjoella 57 %. *Kulttuuripalveluja* sai arkikielellään sodankyläläisistä 86 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 83 % ja Utsjoella 71 %. *Liikuntapalveluja* sai arkikielellään sodankyläläisistä 95 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 79 % ja Utsjoella 50 %.

Kunnallisia terveysterveysten palveluja sai arkikielellään utsjokelaisista 100 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 88 % ja Sodankylässä 92 %. *Yksityisiä terveysterveysten palveluja* sai arkikielellään sodankyläläisistä 90 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 77 % ja Utsjoella 50 %. *Apteekkipalveluja* sai arkikielellään sodankyläläisistä 96 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 91 % ja Utsjoella 50 %.

Työ- ja elinkeinotoimiston palveluja sai arkikielellään sodankyläläisistä 89 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 83 % ja Utsjoella 63 %. *Kelan palveluja* sai arkikielellään sodankyläläisistä 92 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 90 % ja Utsjoella 55 %.

Kunnallisia sosiaalipalveluja sai arkikielellään inarilaisista ja sodankyläläisistä 90 % vastaavan osuuden ollessa Utsjoella 56 %. *Yksityisiä sosiaalipalveluja* sai arkikielellään sodankyläläisistä 84 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 81 % ja Utsjoella 50 %.

Julkisen liikenteen palveluja sai arkikielellään sodankyläläisistä 92 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 84 % ja Utsjoella 80 %. (Liitetaulukot 43.–56.)

”Rastittakaa palvelut, joiden saamista arkikielellänne pidätte tärkeänä.”

Taulukko 29. Hyvinvointipalveluiden saatavuuden tärkeys arkikielellä (%).

Palvelu	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Kauppapalvelut			
Kyllä	62	82	73
Pankkipalvelut			
Kyllä	62	88	70
Postipalvelut			
Kyllä	59	73	64
Koulutuspalvelut			
Kyllä	38	38	20
Kulttuuripalvelut			
Kyllä	41	38	20
Liikuntapalvelut			
Kyllä	35	38	40
Kunnalliset terveyspalvelut			
Kyllä	62	70	82
Yksityiset terveyspalvelut			
Kyllä	41	44	40
Apteekkipalvelut			
Kyllä	59	78	70
Työ- ja elinkeinotoimiston palvelut			
Kyllä	32	31	30
Kelan palvelut			
Kyllä	50	82	82
Kunnalliset sosiaalipalvelut			
Kyllä	47	44	80
Yksityiset sosiaalipalvelut			
Kyllä	29	28	40
Julkinen liikenne			
Kyllä	32	61	50

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista *kauppapalvelujen* saamista arkikielellä piti tärkeänä sodankyläläisistä 82 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 62 % ja Utsjoella 73 %. *Pankkipalvelujen* saamista arkikielellä piti tärkeänä sodankyläläisistä 88 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 62 % ja Utsjoella 70 %. *Postipalvelujen* saamista arkikielellä piti tärkeänä sodankyläläisistä 73 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 59 % ja Utsjoella 64 %.

Koulutuspalvelujen saamista arkikielellä piti tärkeänä inarilaisista ja sodankyläläisistä 38 % vastaavan osuuden ollessa Utsjoella 20 %. *Kulttuuripalvelujen* saamista arkikielellä piti tärkeänä inarilaisista 41 % vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 38 % ja Utsjoella 20 %. *Liikuntapalvelujen* saamista arkikielellä piti tärkeänä utsjokelaisista 40 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 35 % ja Sodankylässä 38 %.

Kunnallisten terveysten palvelujen saamista arkikielellä piti tärkeänä utsjokelaisista 82 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 62 % ja Sodankylässä 70 %. *Yksityisten terveysten palvelujen* saamista arkikielellä piti tärkeänä sodankyläläisistä 44 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 41 % ja Utsjoella 40 %. *Apteekkipalvelujen* saamista arkikielellä piti tärkeänä sodankyläläisistä 78 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 59 % ja Utsjoella 70 %.

Työ- ja elinkeinotoimiston palvelujen saamista arkikielellä piti tärkeänä inarilaisista 32 % vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 31 % ja Utsjoella 30 %. *Kelan palvelujen* saamista arkikielellä piti tärkeänä sodankyläläisistä 82 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 50 % ja Utsjoella 82 %.

Kunnallisten sosiaalipalvelujen saamista arkikielellä piti tärkeänä utsjokelaisista 80 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 47 % ja Sodankylässä 44 %. *Yksityisten sosiaalipalvelujen* saamista arkikielellä piti tärkeänä utsjokelaisista 40 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 29 % ja Sodankylässä 28 %.

Julkisen liikenteen palvelujen saamista arkikielellään piti tärkeänä sodankyläläisistä 61 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 32 % ja Utsjoella 50 %. (Liitetaulukot 57.–70.)

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan hyvinvointipalveluja kysymyksellä

”Hyödynnättekö internettiä arjen asioinnissa (esim. sähköistä ajanvarausmahdollisuutta, pankkipalveluja laskujen maksamisessa tai viranomaisasioinnissa)?”

Taulukko 30. Internetin hyödyntäminen arjen asioinnissa (%).

Käyttö	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Kyllä	73	67	62
Ei	27	33	38
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	118	127	21

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 73 % *hyödynsi* internettiä arjen asioinnissa vastaavan osuuden Sodankylässä 67 % ja Utsjoella 62 %.

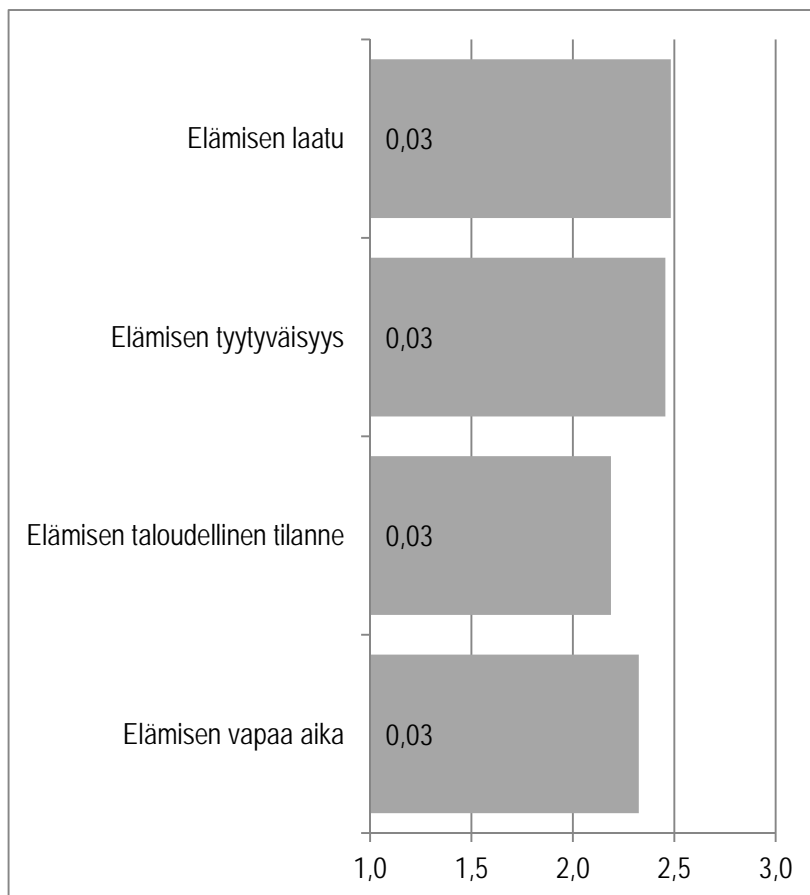
Internettiä arjen asioinnissa *ei hyödyntänyt* utsjokelaisista 38 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 27 % ja Sodankylässä 38 %. (Liitetaulukko 71.)

3.6 Arviot sosiaalisesta hyvinvoinnista *Leena Viinamäki & Arto Selkälä & Asko Suikkanen*

3.6.1 Tyytyväisyys eri elämäntilanteisiin

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan tyytyväisyytään eri elämäntilanteisiin kysymyksellä

”Kuinka tyytyväinen olette seuraaviin elämäntilanteisiin?”

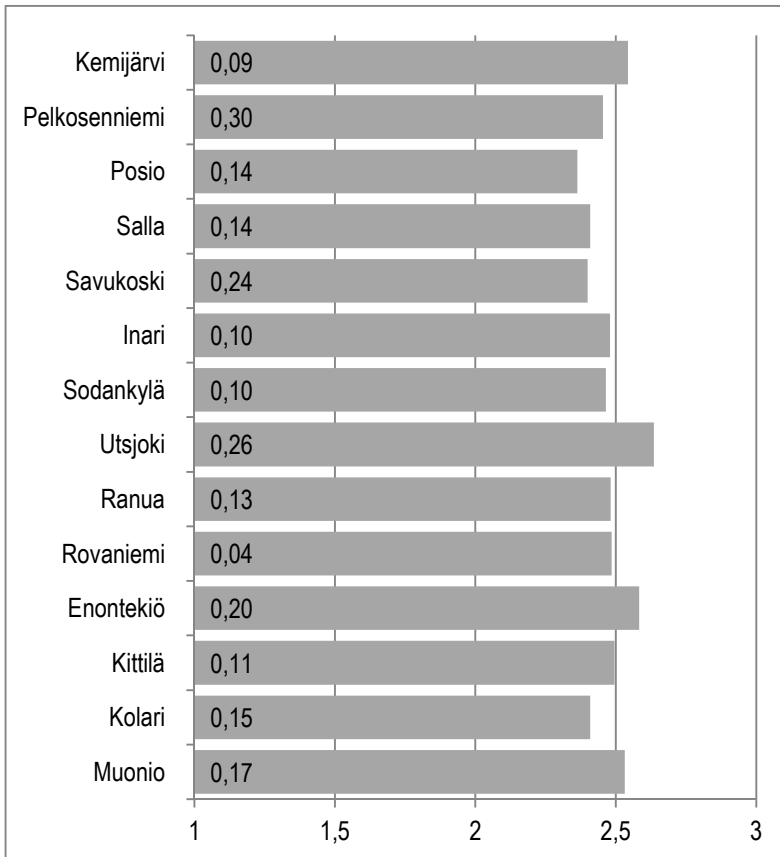
Kuvio 71. *Tyytyväisyys eri elämäntilanteisiin.*

Kaikissa niissä kunnissa, joissa kysely toteutettiin (ks. Taulukko 4.), oltiin tyytyväisimpiä elämisen laatuun ja tyytyväisyyteen ylipäätään. Taloudelliseen tilanteeseen oltiin vähiten tyytyväisimpiä keskiarvon noustessa kuitenkin melko tyytyväisen (2) paremmalle puolen.

Seuraavaksi erittelemme tarkemmin Pohjois-Lapin seutukunnan vastaajien arvioita tyytyväisyydestä eri elämäntilanteisiin.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan tyytyväisyyttään elämäänsä kysymyksellä

”Kuinka tyytyväinen olette nykyiseen elämäntilanteeseenne kokonaisuutena (elämänlaatu)?”

Kuvio 72. *Tyytyväisyys nykyiseen elämäntilanteeseen kokonaisuutena.*⁹⁴

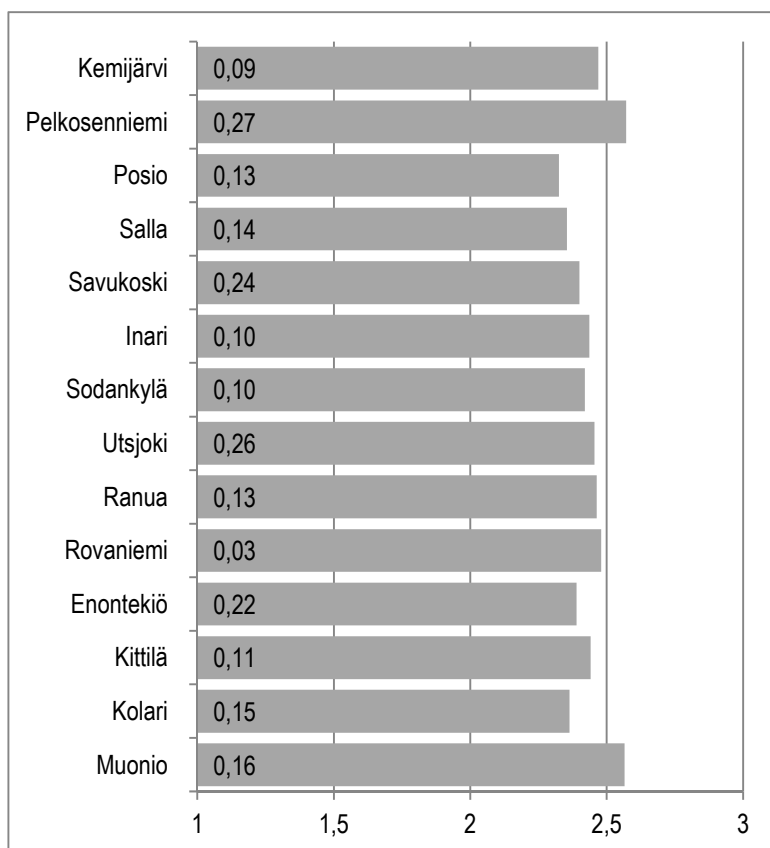
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 68 % kertoi olevansa *tyytyväisiä* nykyiseen elämäntilanteeseensa kokonaisuutena (elämänlaatu), kun vastaavan arvion antoi Inarissa ja Sodankylässä asuvista 50 %.

Nykyiseen elämäntilanteeseensa kokonaisuutena (elämänlaatu) *tyytymättömiä* oli Utsjoella 5 % vastaajista vastaavan osuuden ollessa Inarissa 2 % ja Sodankylässä 3 %. (Liitetaulukko 72.)

⁹⁴ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Tyytymätön, 2=Melko tyytyväinen, 3=Tyytyväinen.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan tyytyväisyyttään elämäänsä kysymyksellä

”Kuinka tyytyväinen olette siihen, mitä olette saavuttanut elämässänne?”

Kuvio 73. *Tyytyväisyys elämän saavutuksiin.*⁹⁵

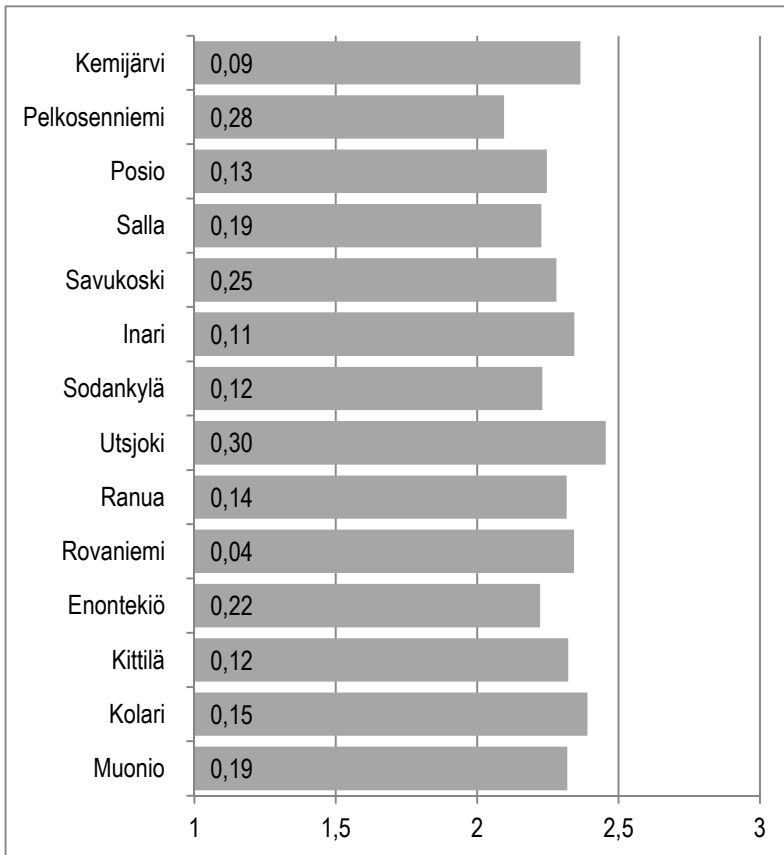
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 50 % kertoi olevansa *tyytyväisiä* saavutuksiinsa elämässään, kun vastaavan arvioon antoi Inarissa ja Sodankylässä asuvista 47 %.

Saavutuksiinsa elämässään *tyytymättömiä* oli Sodankylässä ja Utsjoella 5 % vastaajista vastaavan osuuden ollessa Inarissa 3 %. (Liitetaulukko 73.)

⁹⁵

Kuvion tulkintaohje: Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Tyytymätön, 2=Melko tyytyväinen, 3=Tyytyväinen.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan tyytyväisyyttään elämäänsä kysymyksellä
”Kuinka tyytyväinen olette vapaa-aikanne sisältöön nykyisellään?”

Kuvio 74. *Tyytyväisyys vapaa-ajan sisältöön.*⁹⁶

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 55 % kertoi olevansa *tyytyväisiä* vapaa-aikansa sisältöön, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 42 % ja Sodankylässä asuvista 38 %.

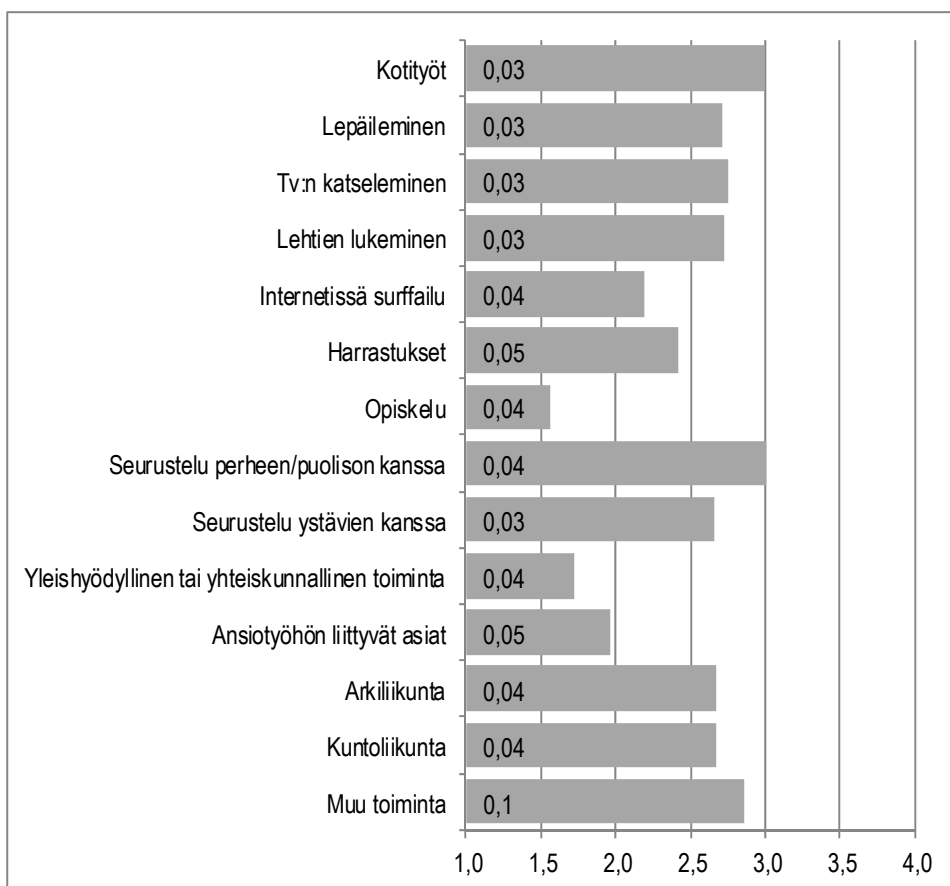
Vapaa-aikansa sisältöön *tyytymättömiä* oli Sodankylässä 15 % vastaajista vastaavan osuuden ollessa Inarissa 7 % ja Utsjoella 9 %. (Liitetaulukko 74.)

⁹⁶ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Tyytymätön, 2=Melko tyytyväinen, 3=Tyytyväinen.

3.6.2 Vapaa-ajan käyttö.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan vapaa-ajan käyttöönsä kysymyksellä

”Kuinka paljon aikaa seuraavat toimet vievät vapaa-ajastanne?”

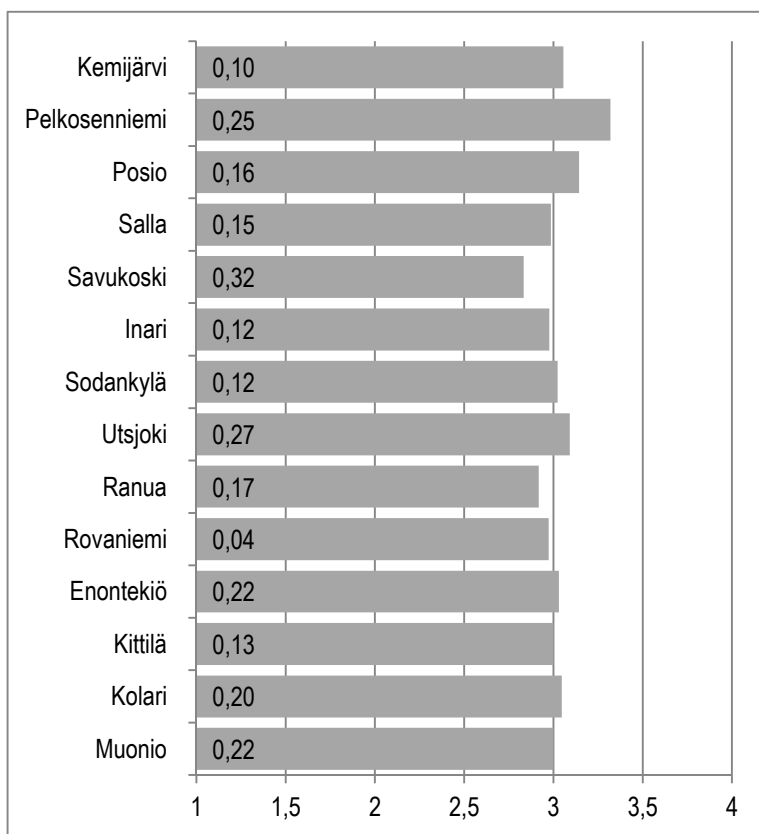

Kuvio 75. Vapaa-ajan käyttö.

Kaikissa niissä kunnissa, joissa kysely toteutettiin (ks. Taulukko 4.), vastaajien aikaa veivät *eniten* kotityöt ja seurustelu perheen tai puolison kanssa, muun toiminnan tullessa kolmanneksi. Myös lepäileminen, tv:n katseleminen, lehtien lukeminen, seurustelu ystävien kanssa ja arkiliikunnan sekä kuntoliikunnan harrastaminen ottavat vapaa-ajasta huomattavan osan.

Vähiten aikaa vievät opiskelu, yleishyödyllinen tai yhteiskunnallinen toiminta sekä ansiotyöhön liittyvät asiat.

Seuraavaksi erittelemme tarkemmin Pohjois-Lapin seutukunnan vastaajien arvioita vapaa-ajan käytöstään.

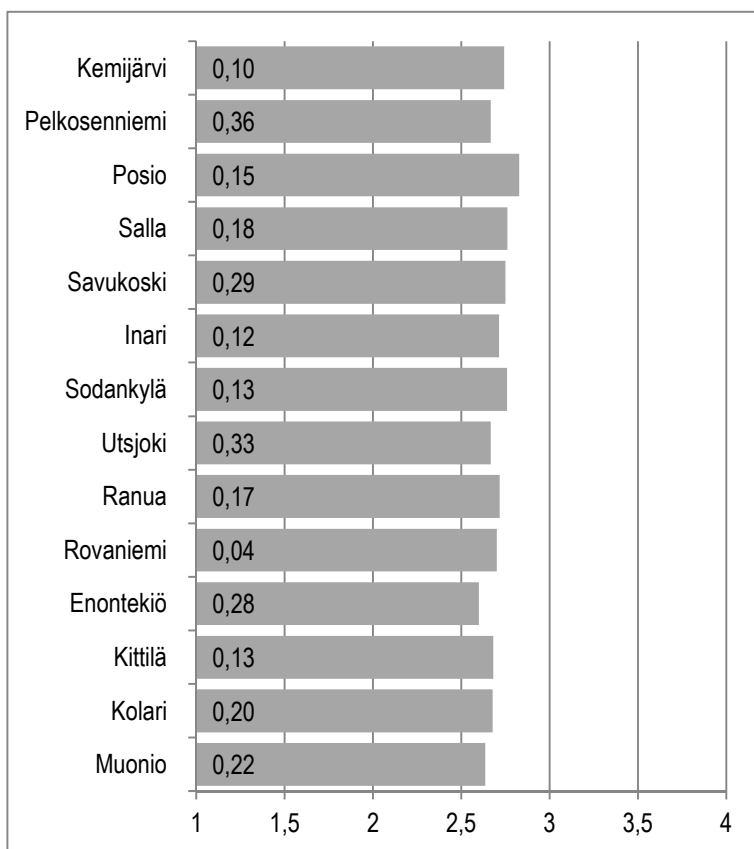

Kuvio 76. *Kotityöt.*⁹⁷

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä ja utsjokelaisista 23 % kertoi kotitöiden vievän *paljon aikaa* vapaa-ajastaan, kun vastaavan arvion antoi Inarissa asuvista 18 %.

Kotityöt *eivät vie lainkaan* aikaa vapaa-ajasta Inarissa, jossa 2 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 1 %. Sen sijaan Utsjoella kenelläkään vastaajalla ei kulunut kotitöiden tekemiseen lainkaan aikaa vapaa-ajastaan. (Liitetaulukko 75.)

⁹⁷ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon.

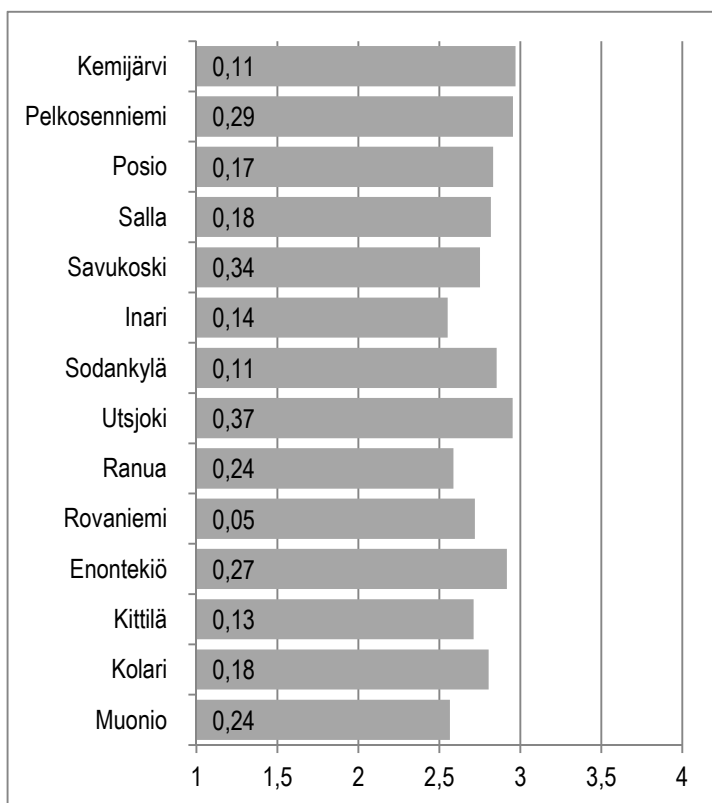
Kuvio 77. *Lepäileminen.*⁹⁸

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä ja utsjokelaisista 14 % kertoi lepäilemisen vievän *paljon aikaa* vapaa-ajastaan, kun vastaavan arvion antoi Inarissa asuvista 10 %.

Lepäileminen *ei vie lainkaan* aikaa vapaa-ajasta Sodankylässä, jossa 3 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 2 %. Sen sijaan Utsjoella kenelläkään vastaajalla ei kulunut lepäilemiseen lainkaan aikaa vapaa-ajastaan. (Liitetaulukko 76.)

⁹⁸

Kuvion tulkintaohje: Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon.

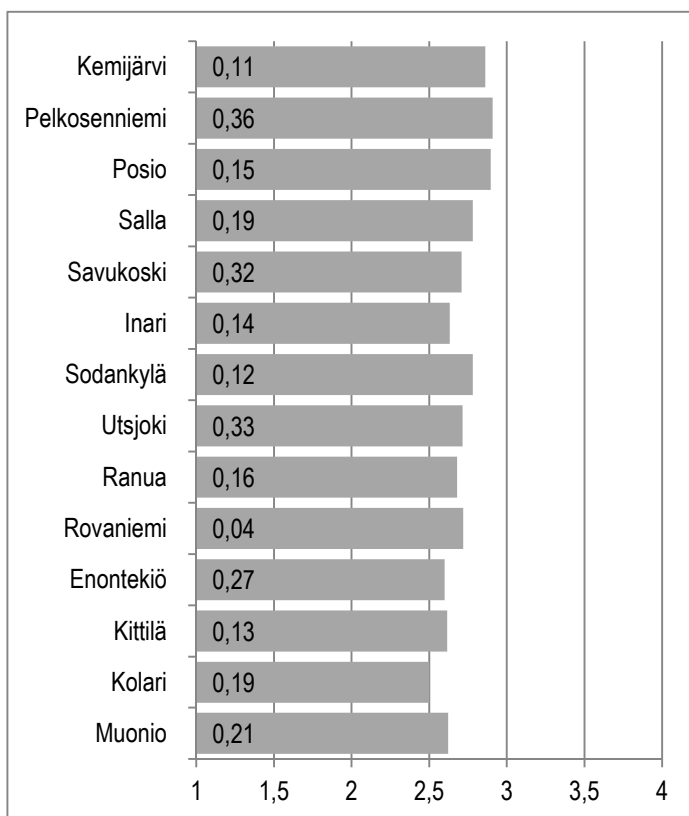

Kuvio 78. *TV:n katseleminen.*⁹⁹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 29 % kertoi TV:n katselemisen vievän *paljon aikaa* vapaa-ajastaan, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 10 % ja Sodankylässä asuvista 14 %.

TV:n katseleminen *ei vie lainkaan* aikaa vapaa-ajasta Inarissa, jossa 9 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 1 %. Sen sijaan Utsjoella kenelläkään vastaajalla ei kulunut TV:n katselemiseen lainkaan aikaa vapaa-ajastaan. (Liitetaulukko 77.)

⁹⁹ Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon.

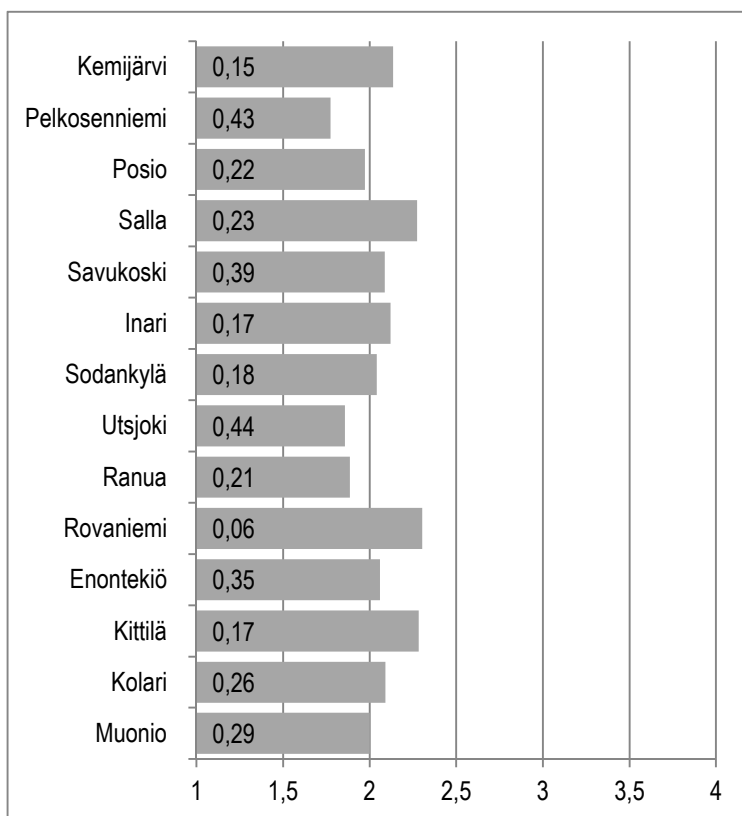

Kuvio 79. *Lehtien lukeminen.*¹⁰⁰

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 13 % kertoi lehtien lukemisen vievän *paljon aikaa* vapaa-ajastaan, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 12 % ja Utsjoella asuvista 10 %.

Lehtien lukeminen *ei vie lainkaan* aikaa vapaa-ajasta Inarissa, jossa 6 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 3 % ja Utsjoella 5 %. (Liitetaulukko 78.)

¹⁰⁰ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon.

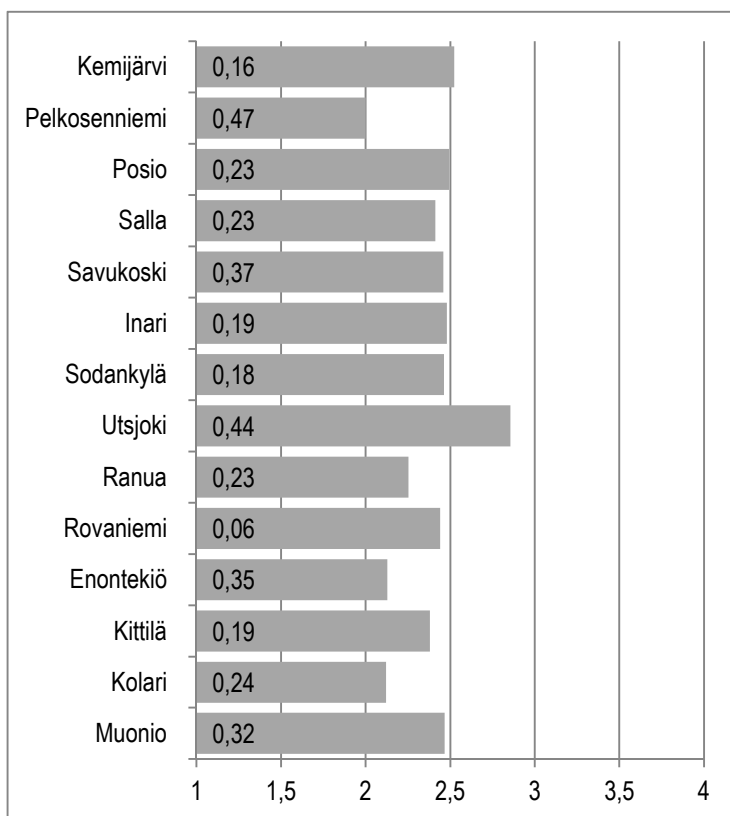

Kuvio 80. Internetissä surffaileminen.¹⁰¹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 11 % kertoi internetissä surffailemisen vievän *paljon aikaa* vapaa-ajastaan, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 7 % Utsjoella asuvista 5 %.

Internetissä surffaileminen *ei vie lainkaan* aikaa vapaa-ajasta Utsjoella, jossa 48 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 34 % ja Sodankylässä 37 %. (Liitetaulukko 79.)

¹⁰¹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon.

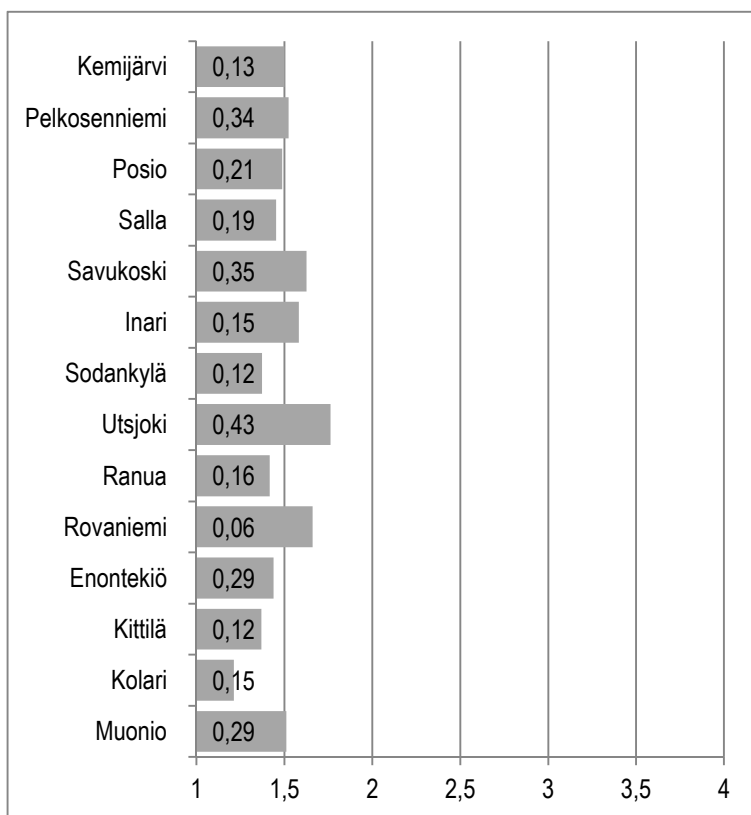

Kuvio 81. *Harrastukset (ml. kotieläimet).*¹⁰²

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 24 % kertoi harrastusten (ml. kotieläimet) vievän *paljon aikaa* vapaa-ajastaan, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 20 % ja Sodankylässä asuvista 16 %.

Harrastukset (ml. kotieläimet) *eivät vie lainkaan* aikaa vapaa-ajasta Inarissa, jossa 26 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 23 % ja Utsjoella 14 %. (Liitetaulukko 80.)

¹⁰² **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon.

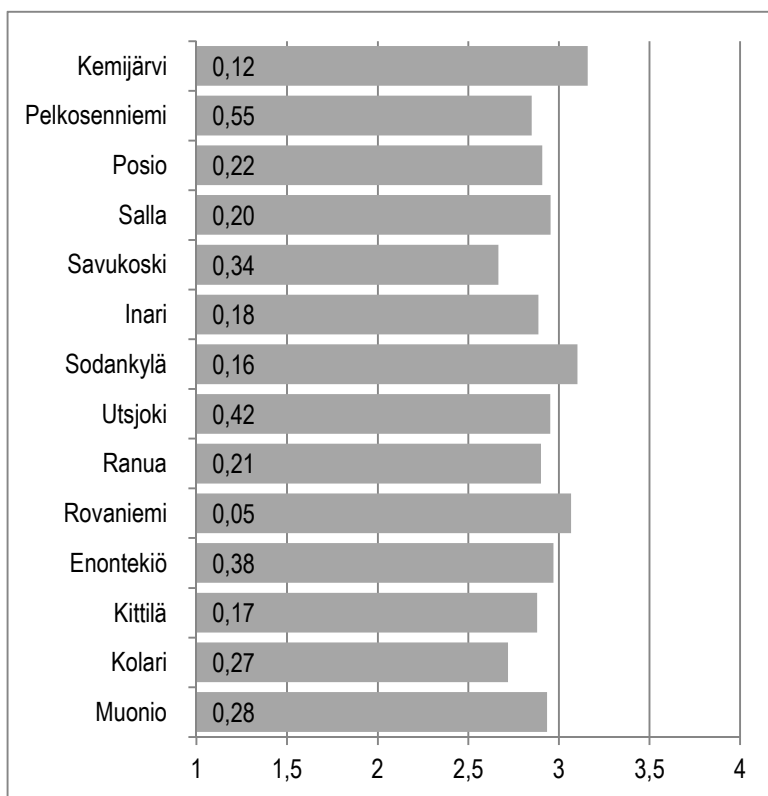

Kuvio 82. *Opiskelu.*¹⁰³

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 10 % kertoi opiskelun vievän *paljon aikaa* vapaa-ajastaan, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 5 % ja Sodankylässä asuvista 1 %.

Opiskelu *ei vie lainkaan* aikaa vapaa-ajasta Sodankylässä, jossa 74 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 60 % ja Utsjoella 48 %. (Liite-
taulukko 81.)

¹⁰³ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon.

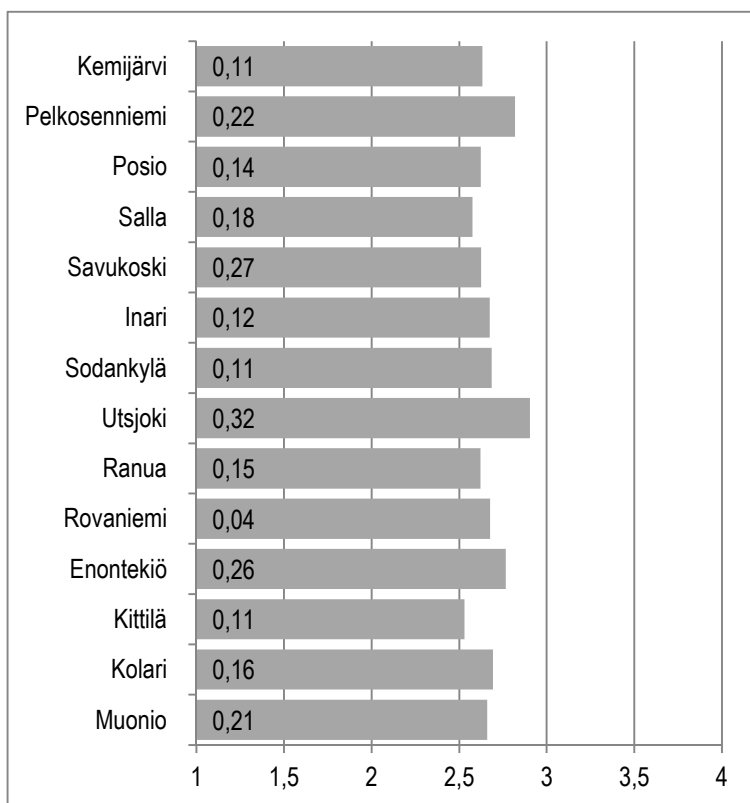

Kuvio 83. *Seurustelu perheen/puolison kanssa.*¹⁰⁴

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 38 % kertoi seurustelun perheen/puolison kanssa vievän *paljon aikaa* vapaa-ajastaan, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 31 % ja Utsjoella asuvista 29 %.

Seurustelu perheen/puolison kanssa *ei vie lainkaan* aikaa vapaa-ajasta Inarissa, jossa 15 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 6 % ja Utsjoella 10 %. (Liitetaulukko 82.)

¹⁰⁴ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon.

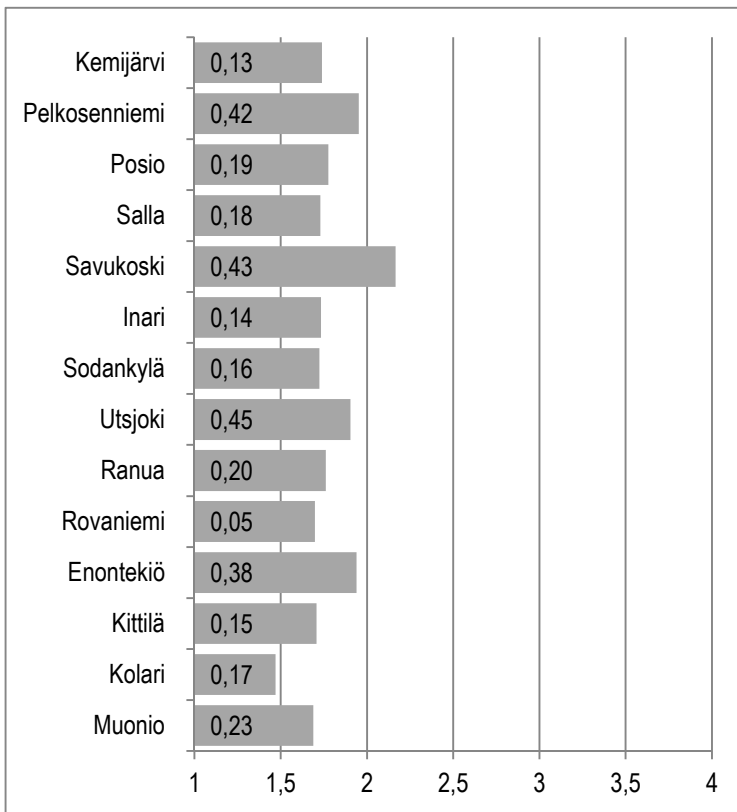

Kuvio 84. Seurustelu ystävien kanssa.¹⁰⁵

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 19 % kertoi seurustelun ystävien kanssa vievän *paljon aikaa* vapaa-ajastaan, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 9 % ja Sodankylässä asuvista 6 %.

Seurustelu ystävien kanssa *ei vie lainkaan* aikaa vapaa-ajasta Inarissa, jossa 5 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 2 %. Sen sijaan Utsjoella kenelläkään vastaajalla ei kulunut seurusteluun ystävien kanssa lainkaan aikaa vapaa-ajastaan. (Liitetaulukko 83.)

¹⁰⁵ **Kuvion tulkintaohje** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväyliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon.

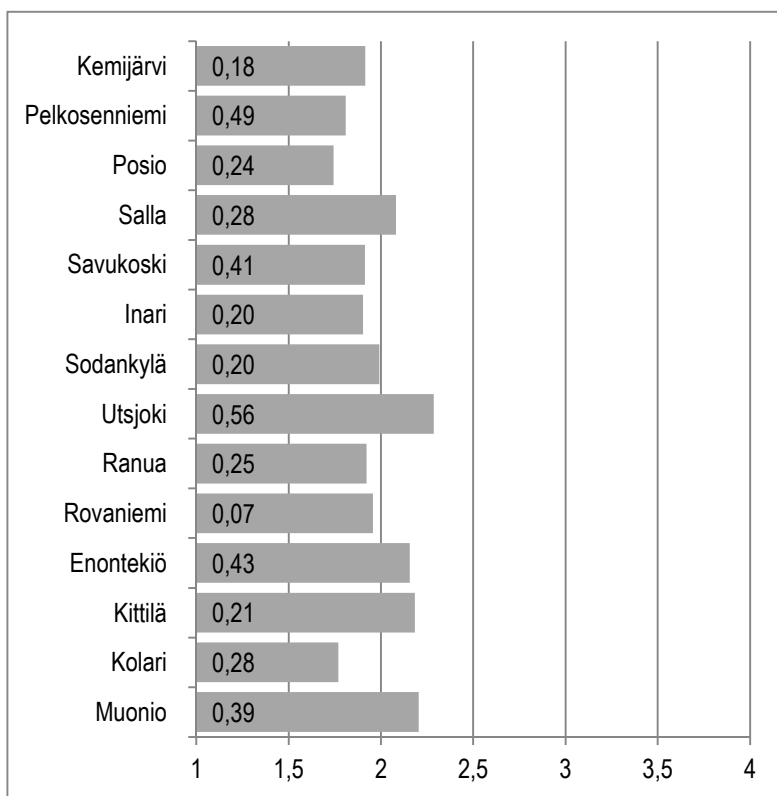

Kuvio 85. Yleishyödyllinen tai yhteiskunnallinen toiminta.¹⁰⁶

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 10 % kertoi yleishyödylliseen tai yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumisen vievän *paljon aikaa* vapaa-ajastaan, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 2 % ja Sodankylässä asuvista 4 %.

Yleishyödylliseen tai yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen *ei vie lainkaan* aikaa vapaa-ajasta Sodankylässä, jossa 53 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 45 % ja Utsjoella 43 %. (Liitetaulukko 84.)

¹⁰⁶ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon.

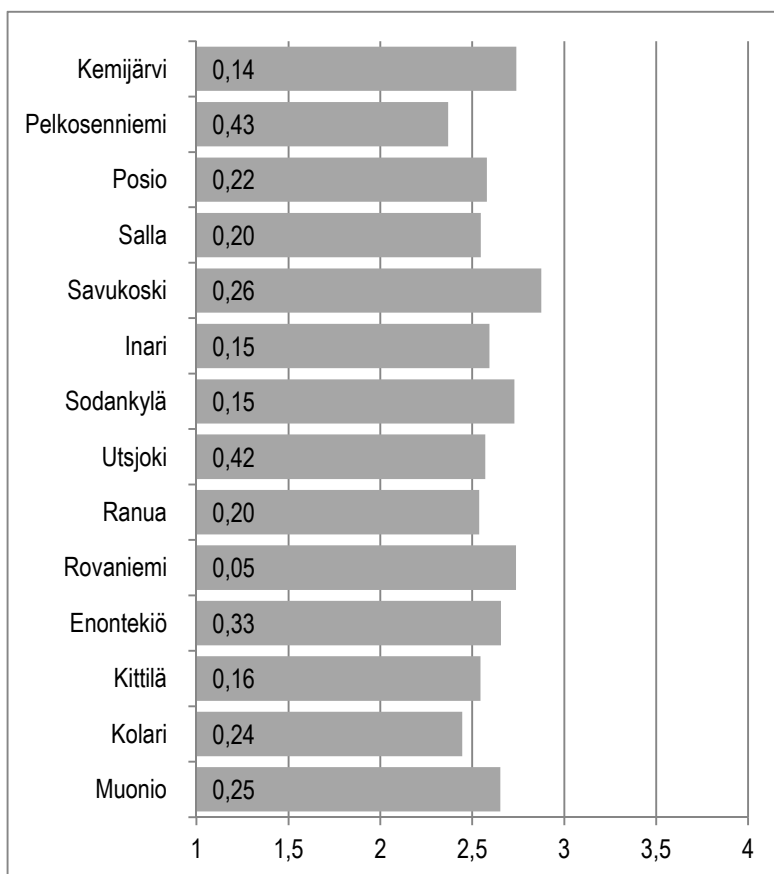

Kuvio 86. *Ansiotyöhön liittyvät asiat.*¹⁰⁷

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 24 % kertoi ansiotyöhön liittyvien asioiden vievän *paljon aikaa* vapaa-ajastaan, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 13 % ja Sodankylässä asuvista 14 %.

Ansiotyöhön liittyvät asiat *eivät vie lainkaan* aikaa vapaa-ajasta Inarissa, jossa 55 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 48 % ja Utsjoella 38 %. (Liitetaulukko 85.)

¹⁰⁷ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon.

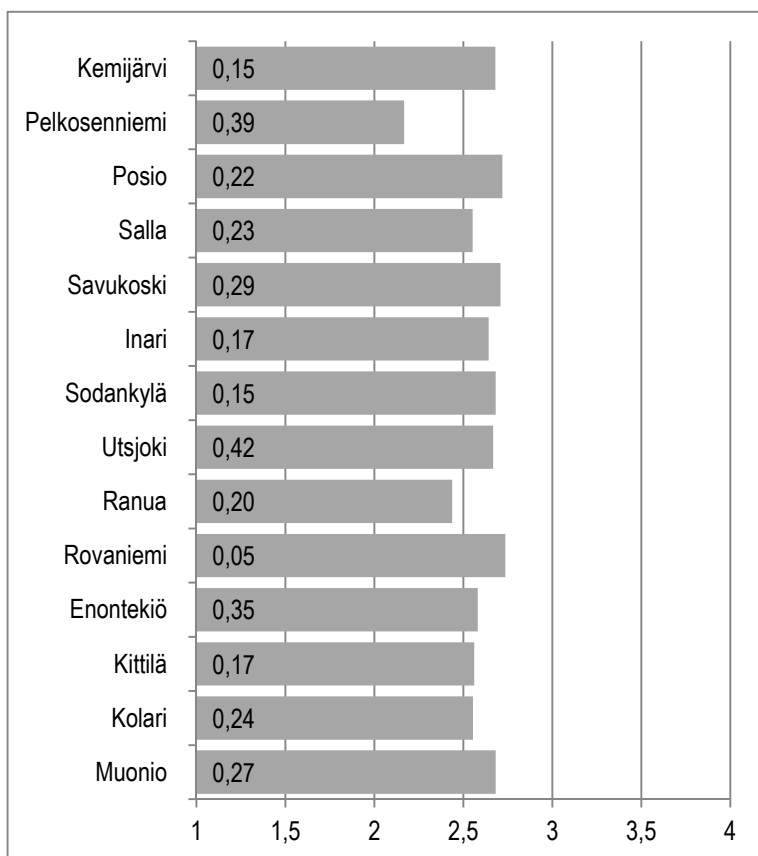

Kuvio 87. *Arkiliikunta.*¹⁰⁸

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 16 % kertoi arkiliikunnan vievän *paljon aikaa* vapaa-ajastaan, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 12 % ja Utsjoella asuvista 14 %.

Arkiliikunta *ei vie lainkaan* aikaa vapaa-ajasta Utsjoella, jossa 14 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 11 % ja Sodankylässä 10 %. (Liitetaulukko 86.)

¹⁰⁸ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon.

Kuvio 88. Kuntoliikunta.¹⁰⁹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista ja utsjokelaisista 19 % kertoi kuntoliikunnan vievän *paljon aikaa* vapaa-ajastaan, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä asuvista 16 %.

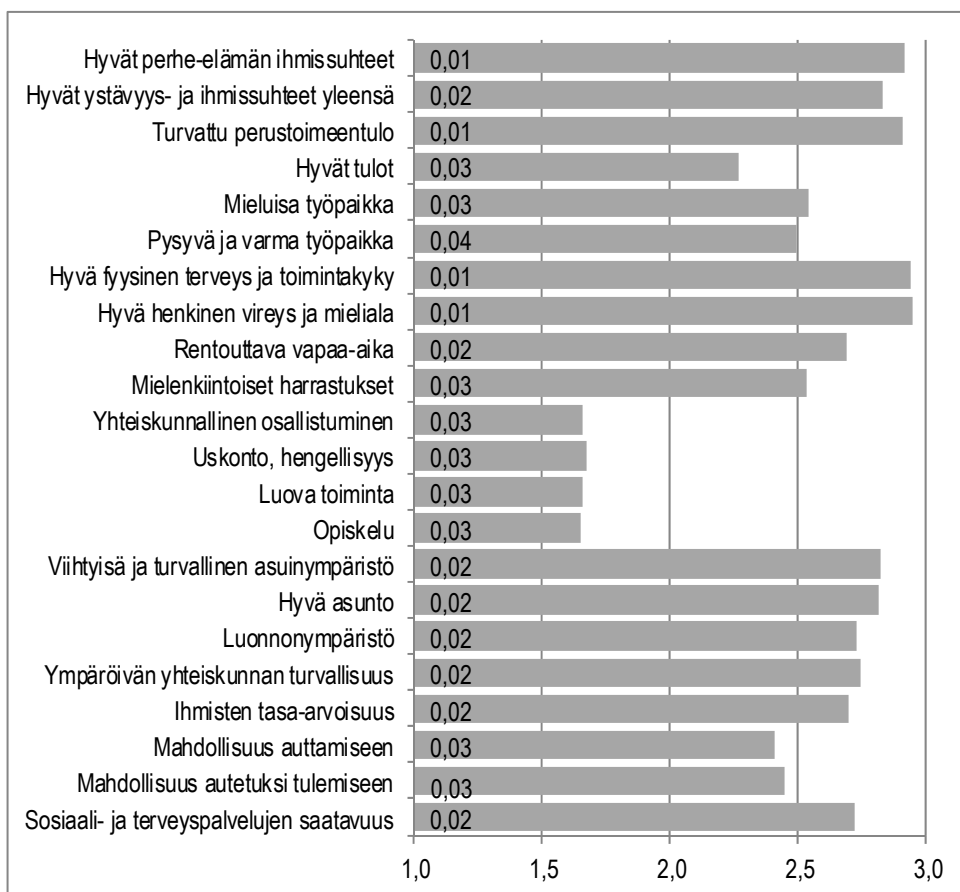
Kuntoliikunta *ei vie lainkaan* aikaa vapaa-ajasta Inarissa, jossa 13 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 12 % ja Utsjoella 10 %. (Liitetaulukko 87.)

¹⁰⁹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon.

3.6.3 Hyvän elämän mahdollistajat

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan vapaa-ajan käyttöönsä kysymyksellä

”Kuinka tärkeinä hyvän elämän mahdollistajina näette seuraavat tekijät omassa elämässänne?”

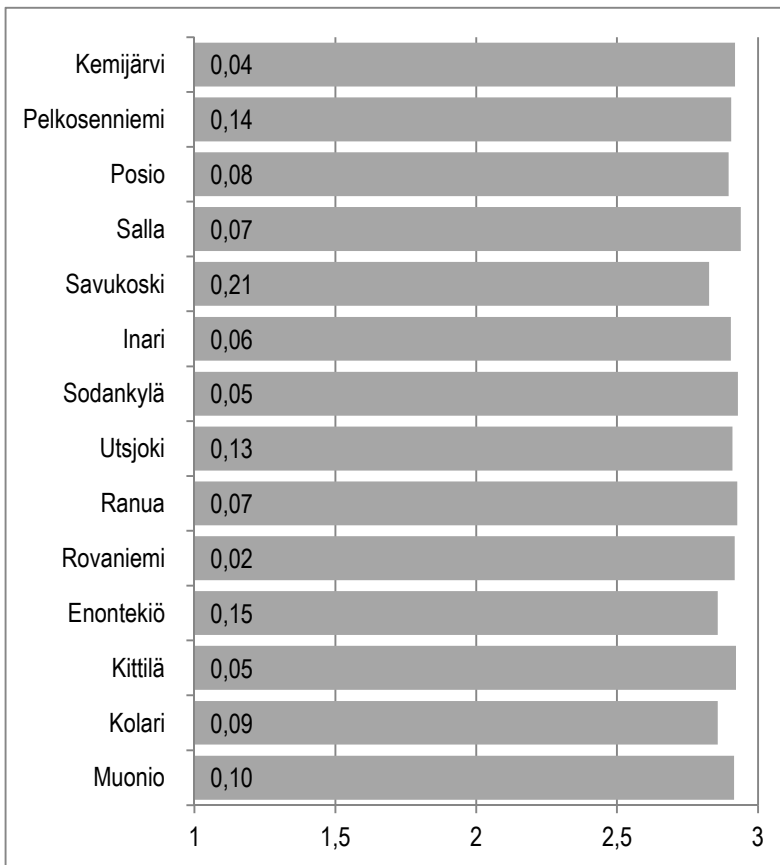

Kuvio 89. *Hyvän elämän mahdollistajat.*

Kaikissa niissä kunnissa, joissa kysely toteutettiin (ks. Taulukko 4.), nähtiin tärkeimmiksi hyvän elämän mahdollistajiksi hyvät perhe-elämän ihmissuhteet, hyvät ystävyys- ja ihmissuhteet yleensä, turvattu perustoimeentulo, hyvä fyysinen terveys ja toimintakyky sekä hyvä henkinen vireys ja mieliala.

Hyvän elämän mahdollistajista vähiten tärkeiksi koettiin yhteiskunnallinen osallistuminen, uskonto ja hengellisyys, luova toiminta sekä opiskelu.

Seuraavaksi erittelemme tarkemmin Pohjois-Lapin seutukunnan vastaajien arvioita hyvän elämän mahdollistajista.

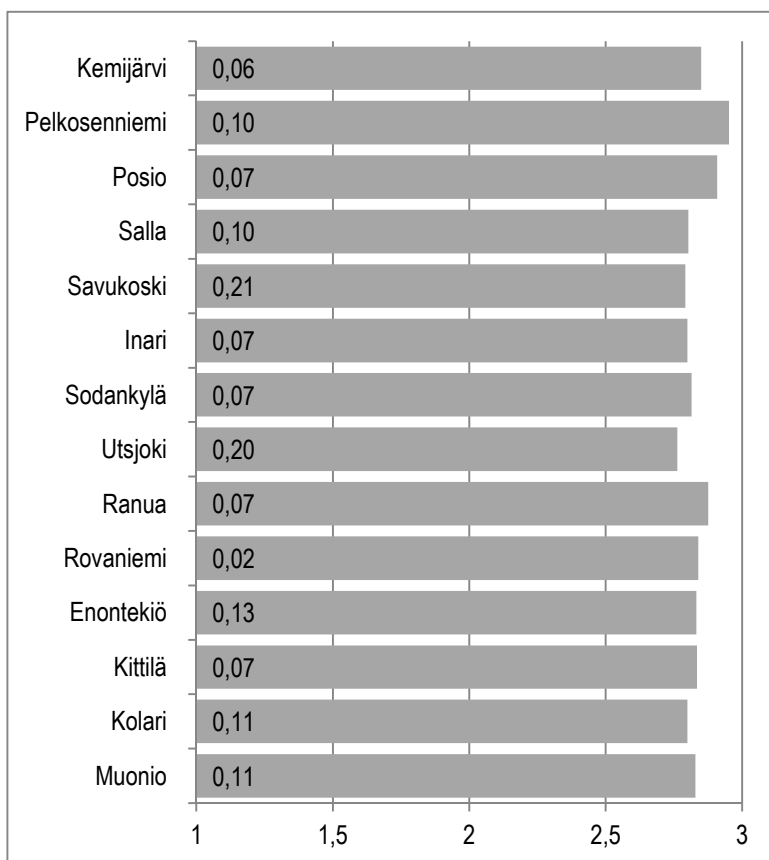

Kuvio 90. Hyvät perhe-elämän ihmissuhteet.¹¹⁰

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 93 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan hyvät perhe-elämän ihmissuhteet, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 92 % ja Utsjoella asuvista 91 %.

Hyvät perhe-elämän ihmissuhteet *eivät ole tärkeitä* hyvän elämän mahdollistajia Inarissa, jossa 2 % vastaajista oli tätä mieltä. Sen sijaan Sodankylässä ja Utsjoella kukaan vastaaja ei kertonut hyvien perhe-elämän ihmissuhteiden olevan *ei-tärkeitä* hyvän elämän mahdollistajia. (Liitetaulukko 88.)

¹¹⁰ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

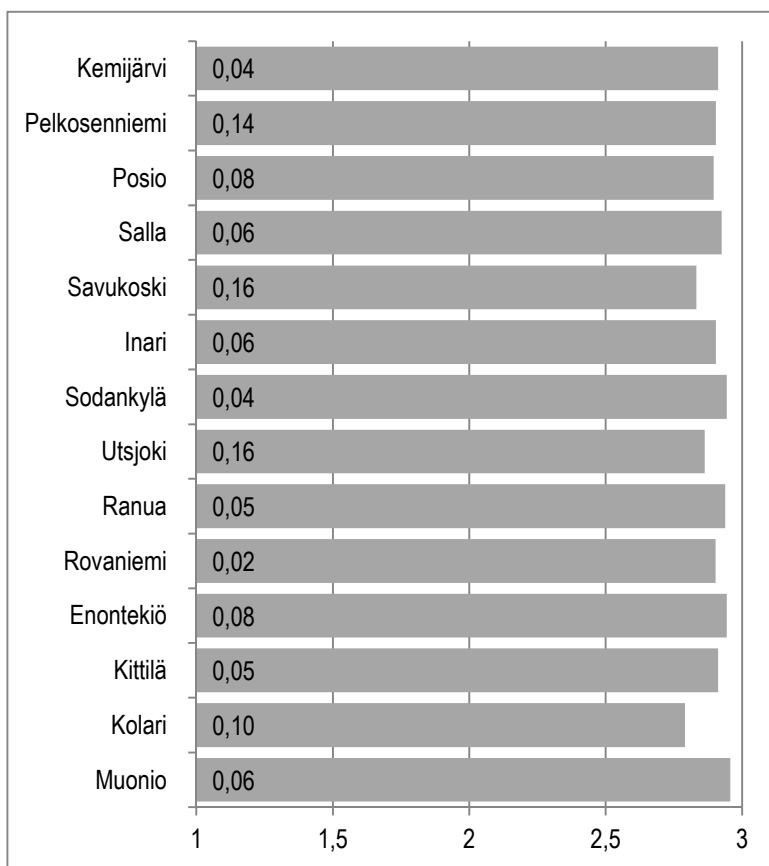

Kuvio 91. Hyvät ystävyys- ja ihmissuhteet yleensä.¹¹¹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 82 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan hyvät ystävyys- ja ihmissuhteet yleensä, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 80 % ja Utsjoella asuvista 76 %.

Hyvät ystävyys- ja ihmissuhteet yleensä *eivät ole tärkeitä* hyvän elämän mahdollistajia Sodankylässä, jossa 1 % vastaajista oli tätä mieltä. Sen sijaan Inarissa ja Utsjoella kukaan vastaaja ei kertonut hyvien ystävyys- ja ihmissuhteet yleensä olevan *ei-tärkeitä* hyvän elämän mahdollistajia. (Liitetaulukko 89.)

¹¹¹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

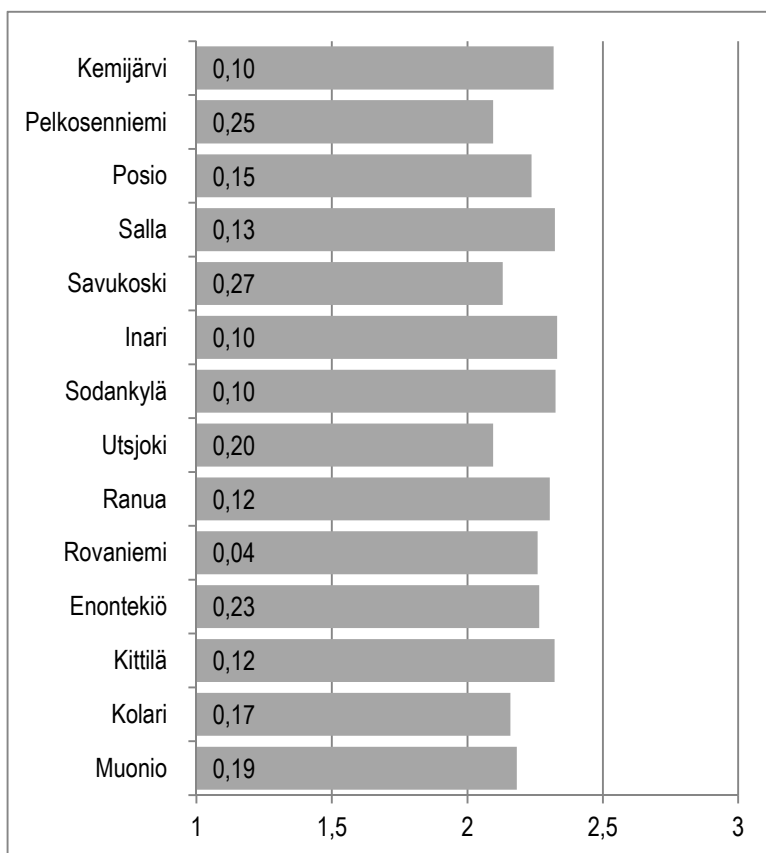

Kuvio 92. Turvattu perustoimeentulo.¹¹²

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 94 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan turvattu perustoimeentulo, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 91 % ja Utsjoella asuvista 86 %.

Turvattu perustoimeentulo *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Inarissa, jossa 1 % vastaajista oli tätä mieltä. Sen sijaan Sodankylässä ja Utsjoella kukaan vastaaja ei kertonut turvattun perustoimeentulon olevan *ei-tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja. (Liitetaulukko 90.)

¹¹² **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

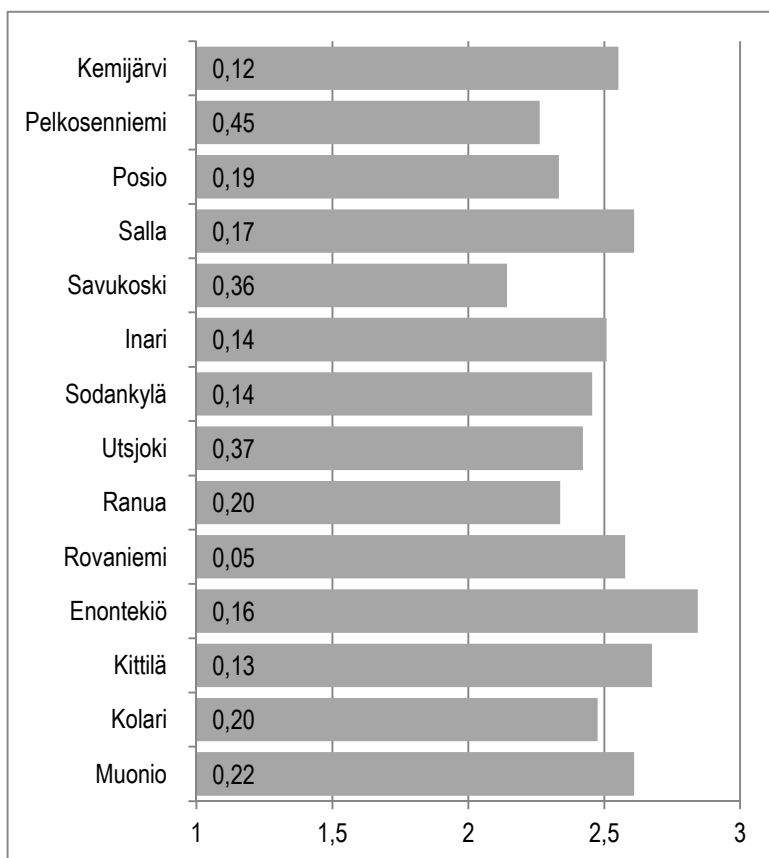

Kuvio 93. Hyvät tulot.¹¹³

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 39 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan hyvät tulot, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 38 % ja Utsjoella asuvista 14 %.

Hyvät tulot *eivät ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Inarissa, jossa 6 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä ja Utsjoella 5 %. (Liitetaulukko 91.)

¹¹³ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

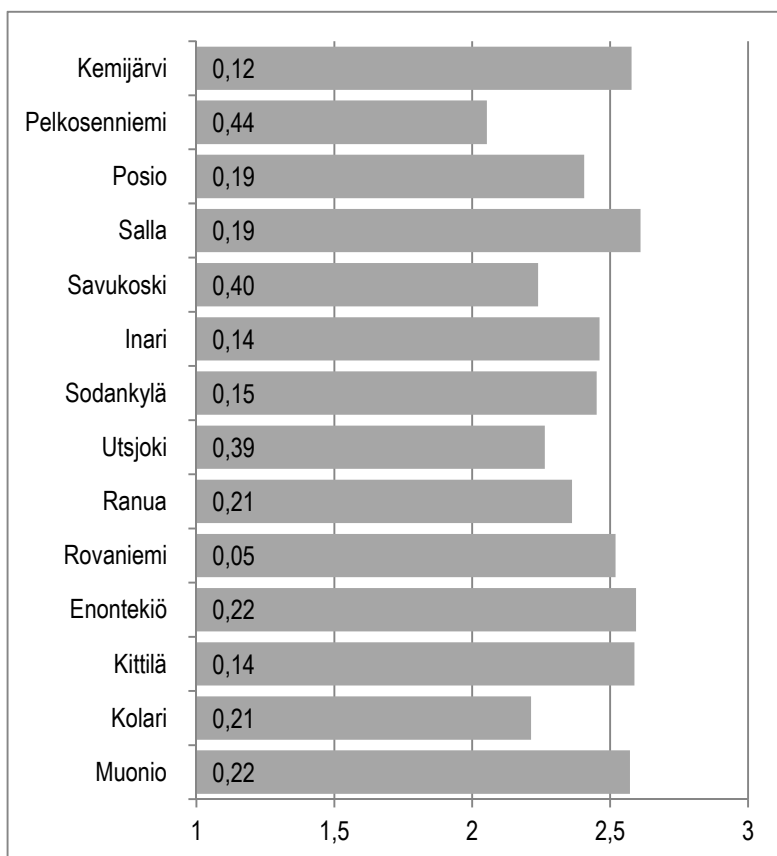

Kuvio 94. *Mieluisa työpaikka.*¹¹⁴

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 66 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan mieluisa työpaikka, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 63 % ja Utsjoella asuvista 58 %.

Mieluisa työpaikka *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Sodankylässä, jossa 18 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 15 % ja Utsjoella 16 %. (Liitetaulukko 92.)

¹¹⁴ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

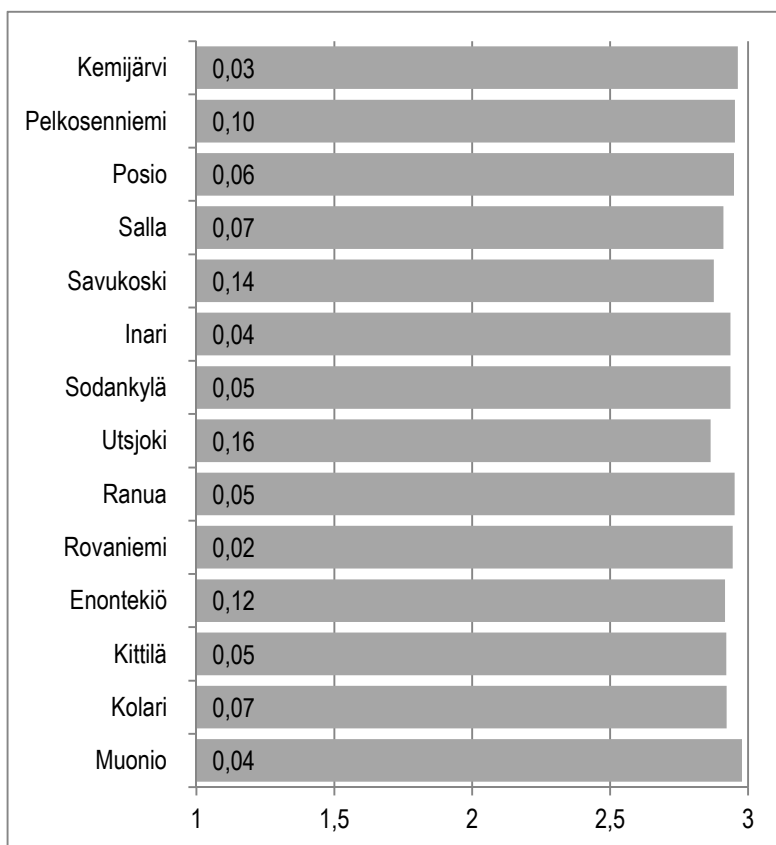

Kuvio 95. *Pysyvä ja varma työpaikka.*¹¹⁵

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 65 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan pysyvä ja varma työpaikka, kun vastaavan arvion Inarissa 63 % ja Utsjoella asuvista 47 %.

Pysyvä ja varma työpaikka *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Utsjoella, jossa 21 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 17 % ja Sodankylässä 20 %. (Liitetaulukko 93.)

¹¹⁵ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

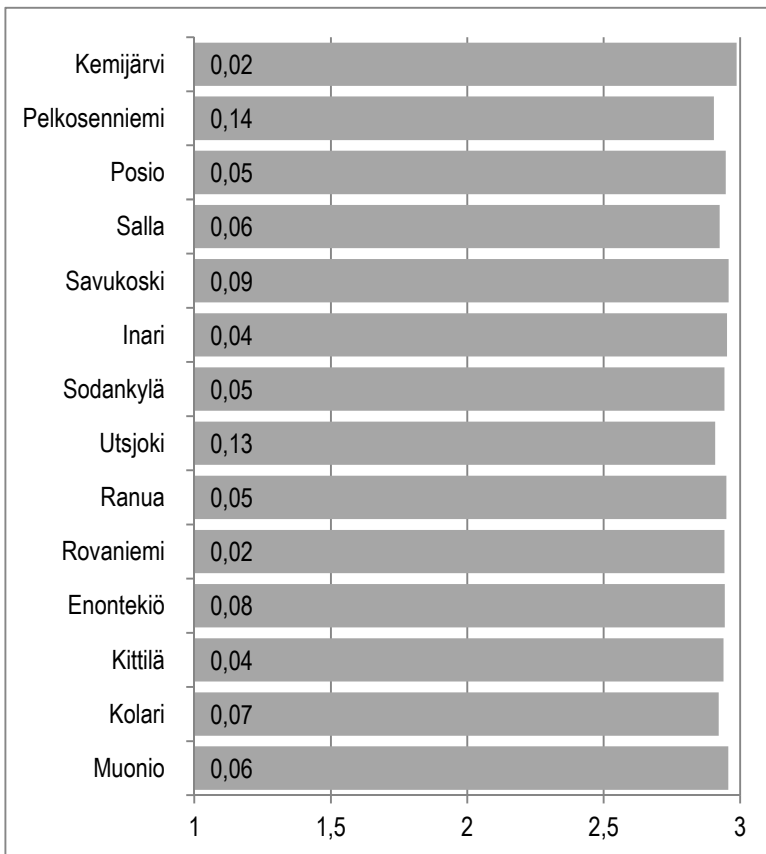

Kuvio 96. Hyvä fyysinen terveys ja toimintakyky.¹¹⁶

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista ja sodankyläläisistä 94 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan hyvä fyysinen terveys ja toimintakyky, kun vastaavan arvion antoi Utsjoella asuvista 86 %.

Hyvä fyysinen terveys ja toimintakyky *eivät ole tärkeitä* hyvän elämän mahdollistajia Sodankylässä, jossa 1 % vastaajista oli tätä mieltä. Sen sijaan Inarissa ja Utsjoella kukaan vastaaja ei kertonut hyvän fyysisen terveyden ja toimintakyvyn olevan *ei-tärkeä* hyvän elämän mahdollistajia. (Liitetaulukko 94.)

¹¹⁶ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

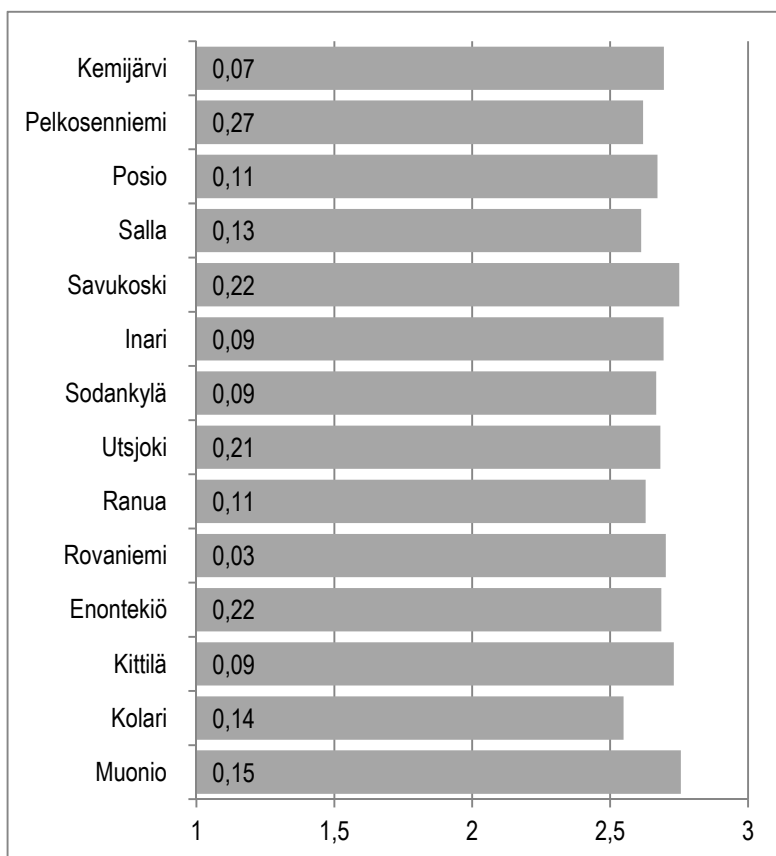

Kuvio 97. Hyvä henkinen vireys ja mieliala.¹¹⁷

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista ja sodankyläläisistä 95 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan hyvä henkinen vireys ja mieliala, kun vastaavan arvion antoi Utsjoella asuvista 91 %.

Hyvä henkinen terveys ja toimintakyky *eivät ole tärkeitä* hyvän elämän mahdollistajia Sodankylässä, jossa 1 % vastaajista oli tätä mieltä. Sen sijaan Inarissa ja Utsjoella kukaan vastaaja ei kertonut hyvän henkisen terveyden ja toimintakyvyn olevan *ei-tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja. (Liitetaulukko 95.)

¹¹⁷ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

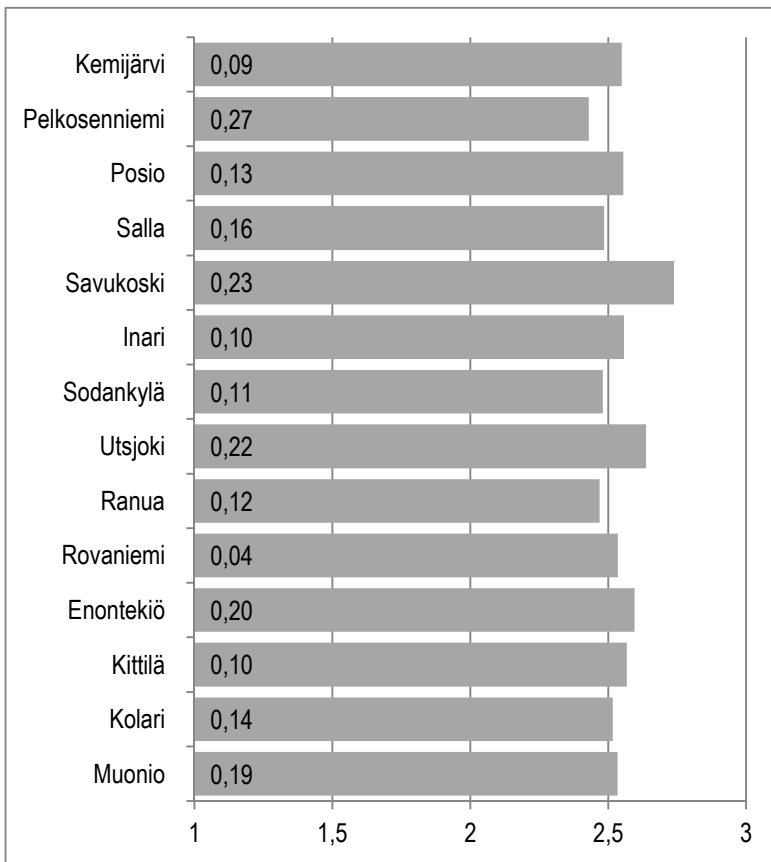

Kuvio 98. *Rentouttava vapaa-aika.*¹¹⁸

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 72 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan rentouttava vapaa-aika, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä ja Utsjoella asuvista 68 %.

Rentouttava vapaa-aika *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Inarissa ja Sodankylässä, joissa 2 % vastaajista oli tätä mieltä. Sen sijaan Utsjoella kukaan vastaaja ei kertonut rentouttavan vapaa-ajan olevan *ei-tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja. (Liitetaulukko 96.)

¹¹⁸ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväyliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

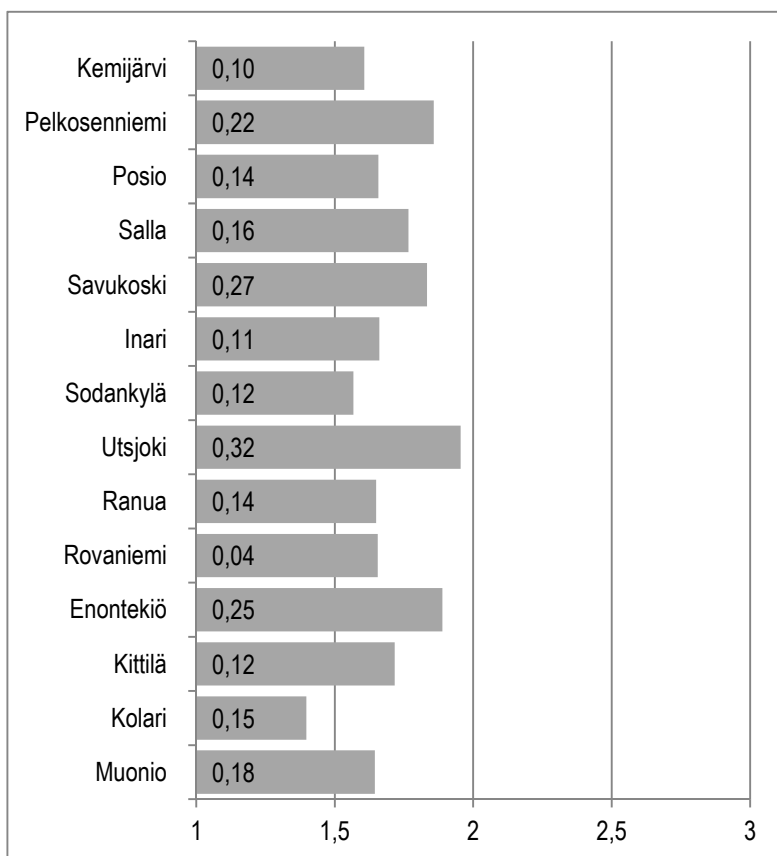

Kuvio 99. *Mielenkiintoiset harrastukset.*¹¹⁹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 64 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan mielenkiintoiset harrastukset, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 58 % ja Sodankylässä asuvista 54 %.

Mielenkiintoiset harrastukset *eivät ole tärkeitä* hyvän elämän mahdollistajia Sodankylässä, jossa 6 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 2 %. Sen sijaan Utsjoella kukaan vastaaja ei kertonut mielenkiintoisten harrastusten olevan *ei-tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja. (Liitetaulukko 97.)

¹¹⁹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

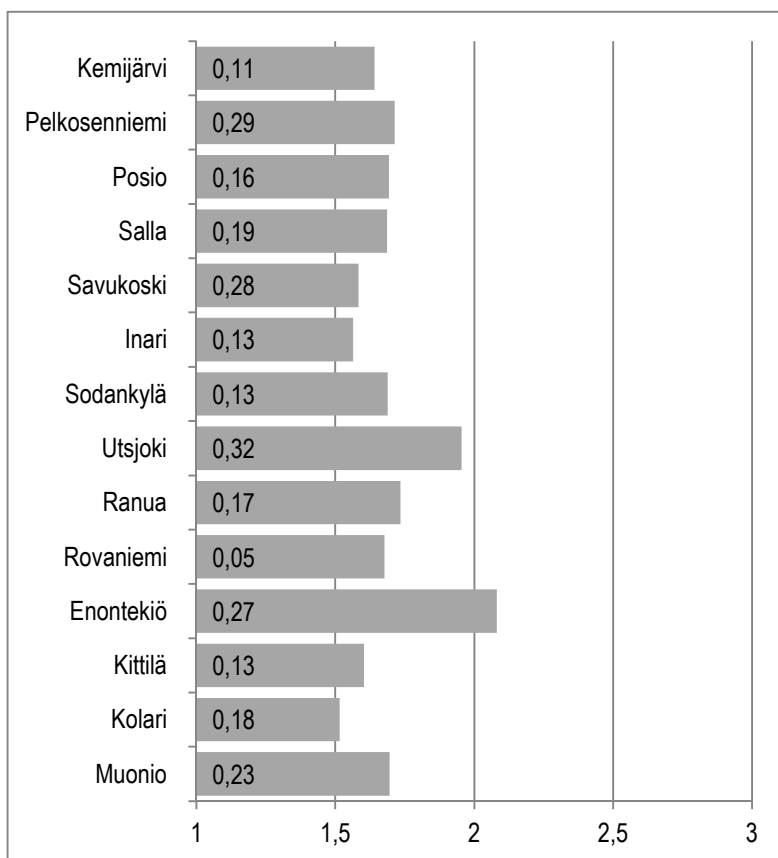

Kuvio 100. Yhteiskunnallinen osallistuminen, mahdollisuus vaikuttaa.¹²⁰

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 23 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan yhteiskunnallisen osallistumisen, mahdollisuuden vaikuttaa, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 7 % ja Sodankylässä asuvista 10 %.

Yhteiskunnallinen osallistuminen, mahdollisuus vaikuttaa *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Sodankylässä, jossa 53 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 41 % ja Utsjoella 27 %. (Liitetaulukko 98.)

¹²⁰ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

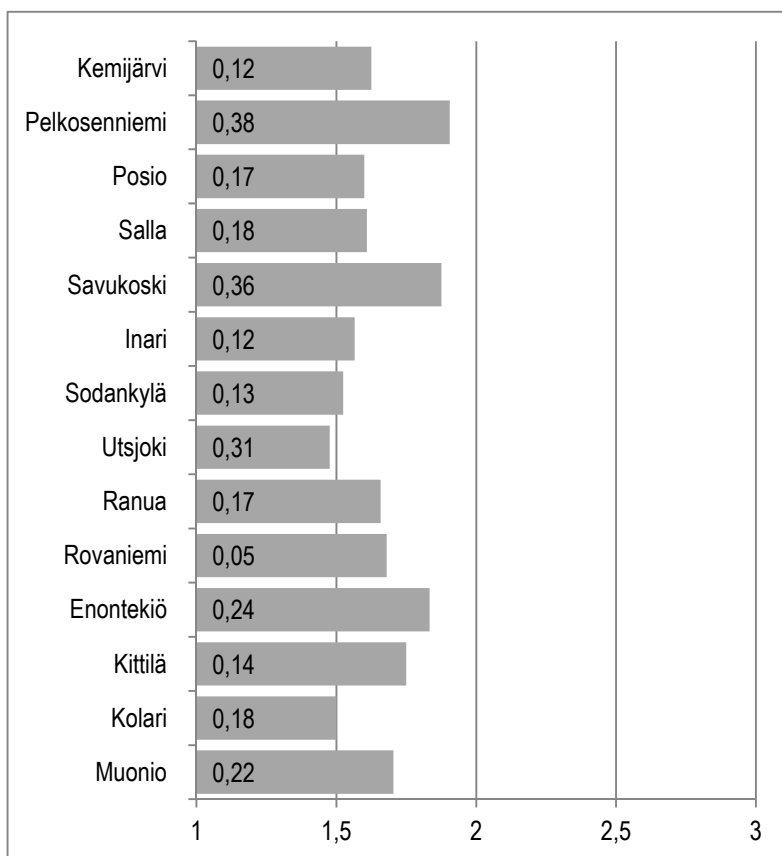

Kuvio 101. *Uskonto, hengellisyys.*¹²¹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 23 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan uskonnon, hengellisyden, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 13 % ja Sodankylässä asuvista 15 %.

Uskonto, hengellisyys *eivät ole tärkeitä* hyvän elämän mahdollistajia Inarissa, jossa 56 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 46 % ja Utsjoella 27 %. (Liitetaulukko 99.)

¹²¹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

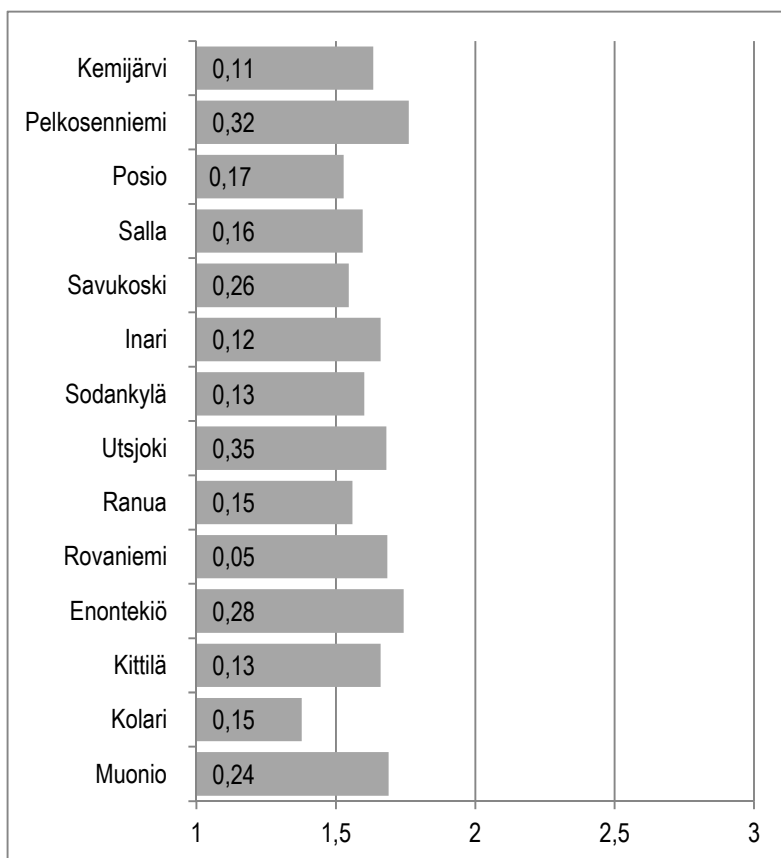

Kuvio 102. *Luova toiminta (soittaminen, maalaus, näytteleminen tms.).*¹²²

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 13 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan luovan toiminnan (soittaminen, maalaus, näytteleminen tms.), kun vastaavan arvion antoi Inarissa 11 % ja Utsjoella asuvista 10 %.

Luova toiminta (soittaminen, maalaus, näytteleminen tms.) *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Utsjoella, jossa 62 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 54 % ja Sodankylässä 61 %. (Liitetaulukko 100.)

¹²² **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

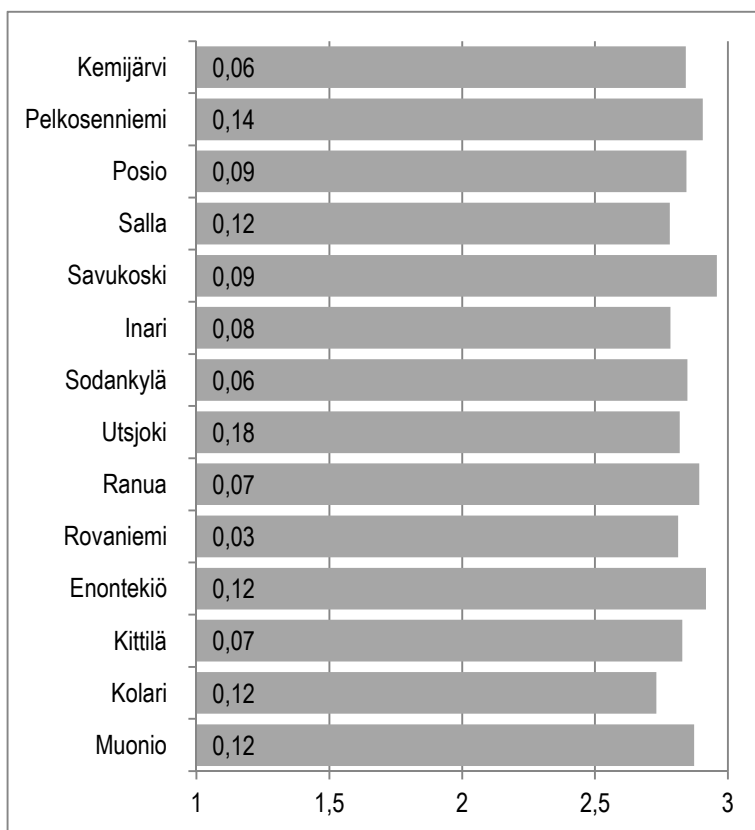

Kuvio 103. *Opiskelu.*¹²³

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 18 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan opiskelun, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 9 % ja Sodankylässä asuvista 12 %.

Opiskelu *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Sodankylässä, jossa 52 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 43 % ja Utsjoella 50 %. (Liitetaulukko 101.)

¹²³ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

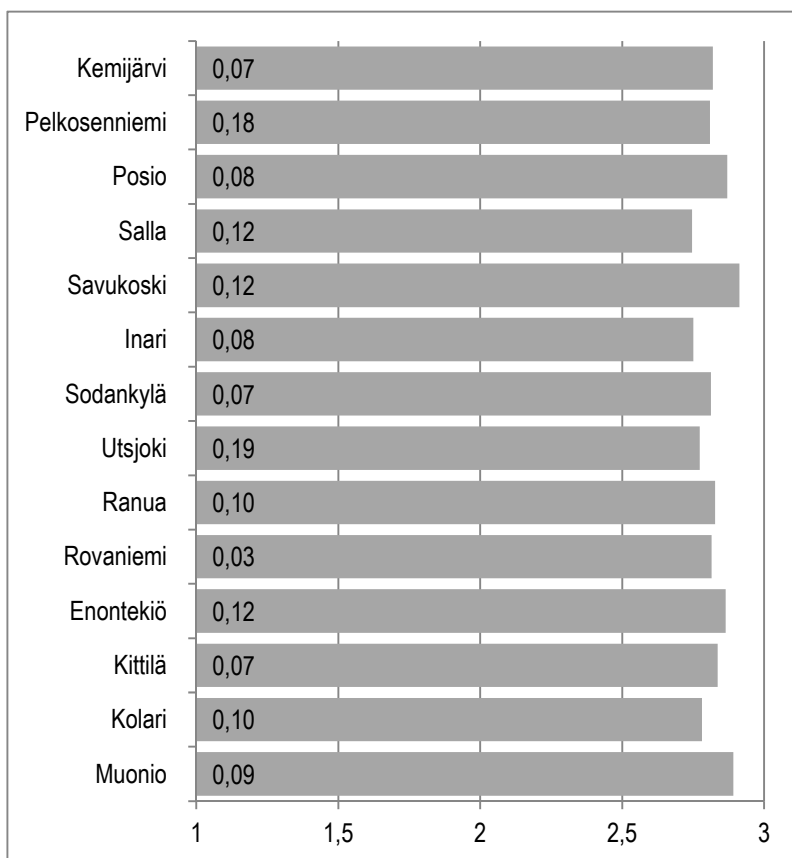

Kuvio 104. *Viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö.*¹²⁴

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 85 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan viihtyisän ja turvallisen asuinympäristön, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 79 % ja Utsjoella asuvista 82 %.

Viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Inarissa, jossa 3 % vastaajista oli tätä mieltä. Sen sijaan Sodankylässä ja Utsjoella kukaan vastaaja ei kertonut viihtyisän ja turvallisen asuinympäristön olevan *ei-tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja. (Liitetaulukko 102.)

¹²⁴ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

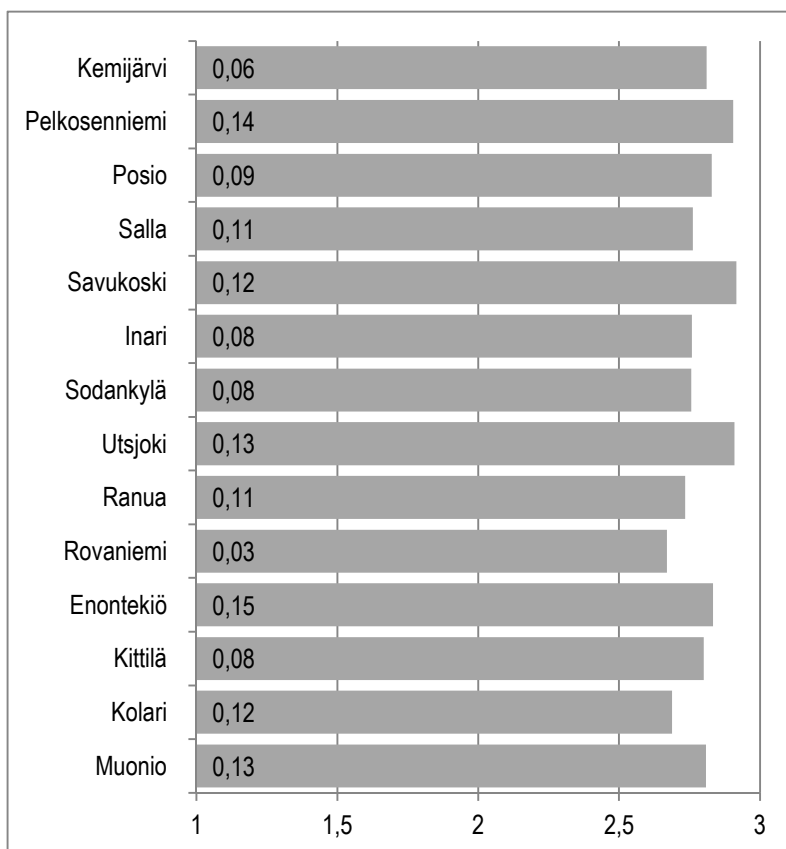

Kuvio 105. *Hyvä asunto.*¹²⁵

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 81 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan hyvän asunnon, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 75 % ja Utsjoella asuvista 77 %.

Sen sijaan yhdessäkään Pohjois-Lapin seutukunnassa kukaan vastaaja ei kertonut hyvän asunnon olevan *ei-tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja. (Liitetaulukko 103.)

¹²⁵ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

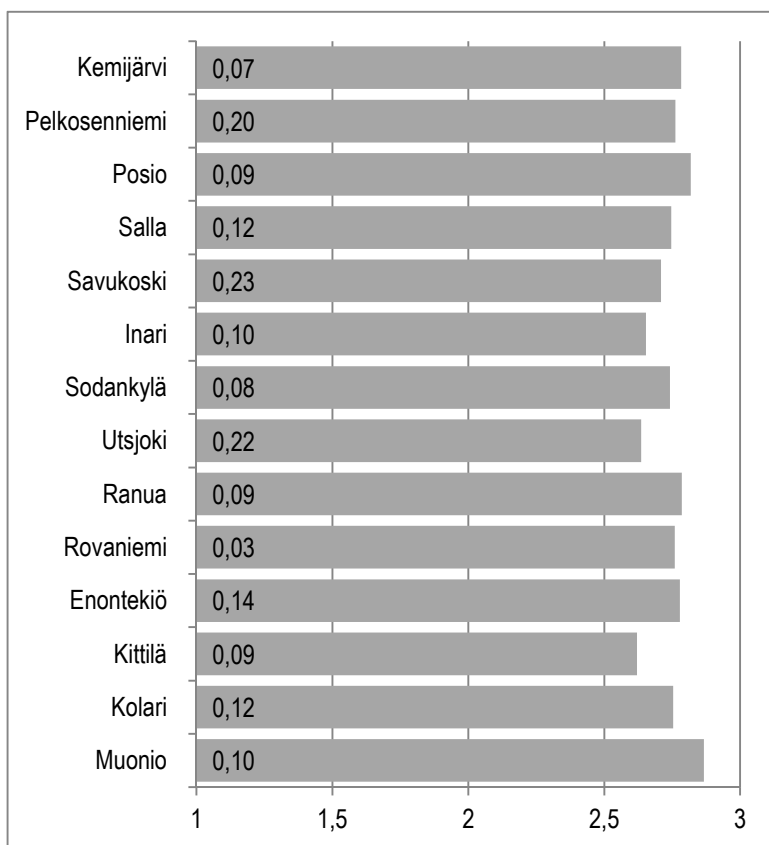

Kuvio 106. *Luonnonympäristö.*¹²⁶

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 91 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan luonnonympäristön, kun vastaavan arvion antoi Inarissa ja Sodankylässä asuvista 77 %.

Luonnonympäristö *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Inarissa ja Sodankylässä, joissa 2 % oli tätä mieltä. Sen sijaan Utsjoella kukaan vastaaja ei kertonut luonnonympäristön olevan *ei-tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja. (Liitetaulukko 104.)

¹²⁶ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

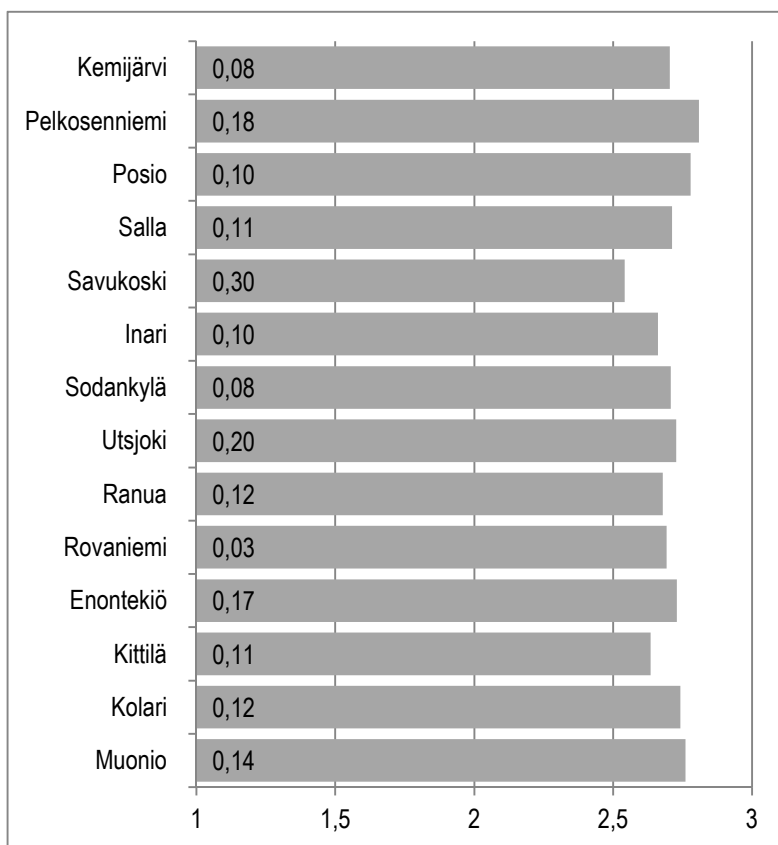

Kuvio 107. Ympäröivän yhteiskunnan turvallisuus.¹²⁷

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 75 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan ympäröivän yhteiskunnan turvallisuuden, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 69 % ja Utsjoella asuvista 64 %.

Ympäröivän yhteiskunnan turvallisuus *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Inarissa, jossa 4 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 1 %. Sen sijaan Utsjoella kukaan vastaaja ei kertonut ympäröivän yhteiskunnan turvallisuuden olevan *ei-tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja. (Liitetaulukko 105.)

¹²⁷ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

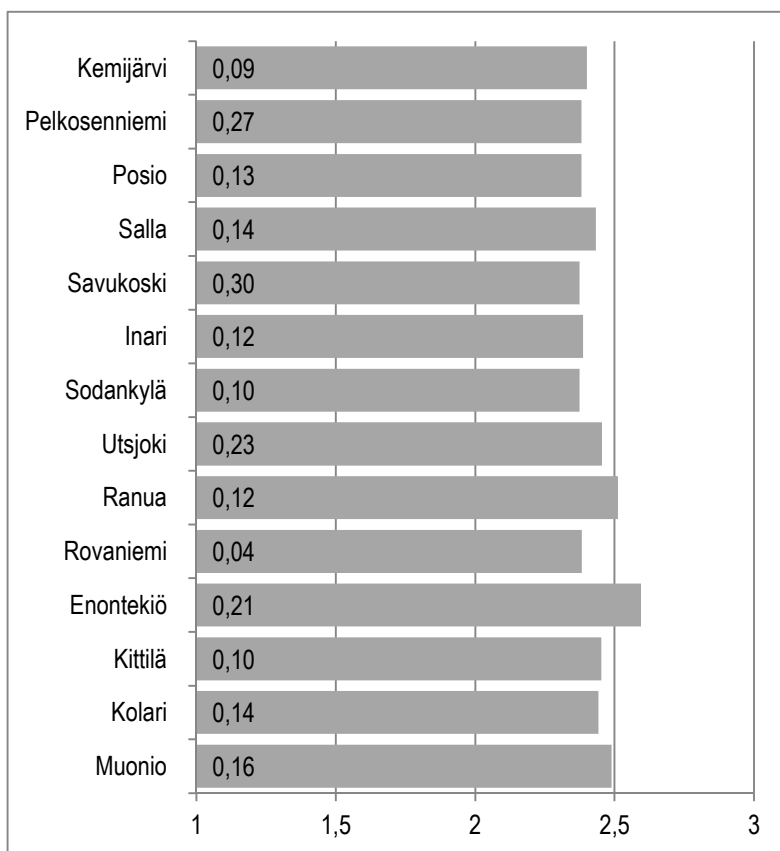

Kuvio 108. Ihmisten tasa-arvoisuus.¹²⁸

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 73 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan ihmisten tasa-arvoisuuden, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 71 % ja Sodankylässä asuvista 72 %.

Ihmisten tasa-arvoisuus *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Inarissa, jossa 5 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 1 %. Sen sijaan Utsjoella kukaan vastaaja ei kertonut ihmisten tasa-arvoisuuden olevan *ei-tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja. (Liitetaulukko 106.)

¹²⁸ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

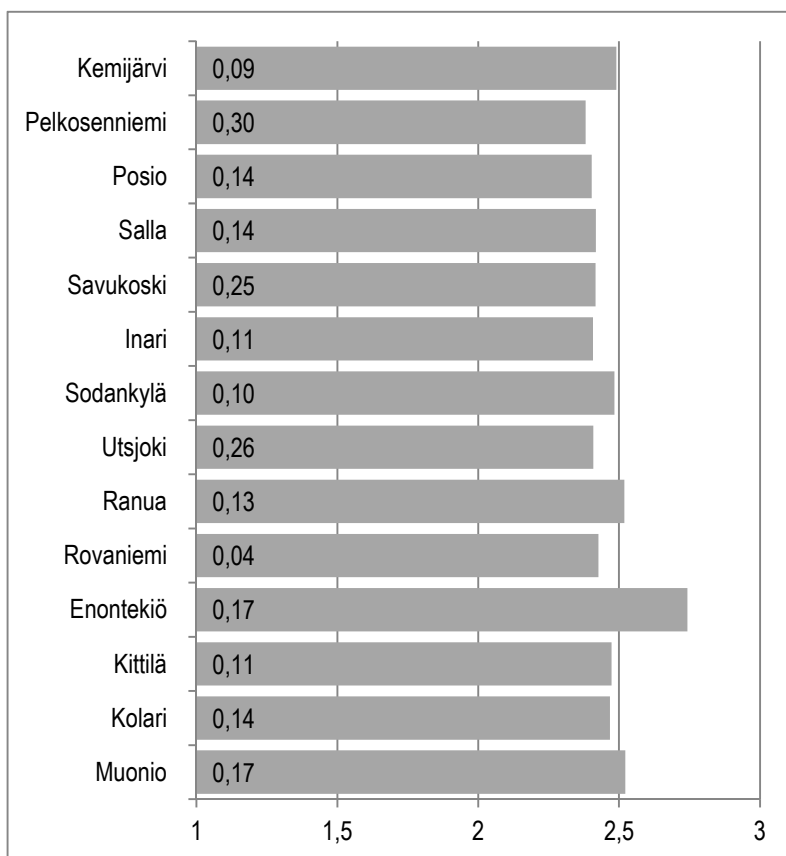

Kuvio 109. *Mahdollisuus auttamiseen.*¹²⁹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 48 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan mahdollisuuden auttamiseen, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 42 % ja Utsjoella asuvista 44 %.

Mahdollisuus auttamiseen *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Inarissa, jossa 10 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 5 %. Sen sijaan Utsjoella kukaan vastaaja ei kertonut mahdollisuuden auttamiseen olevan *ei-tärkeä* hyvän elämän mahdollistajaksi. (Liitetaulukko 107.)

¹²⁹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

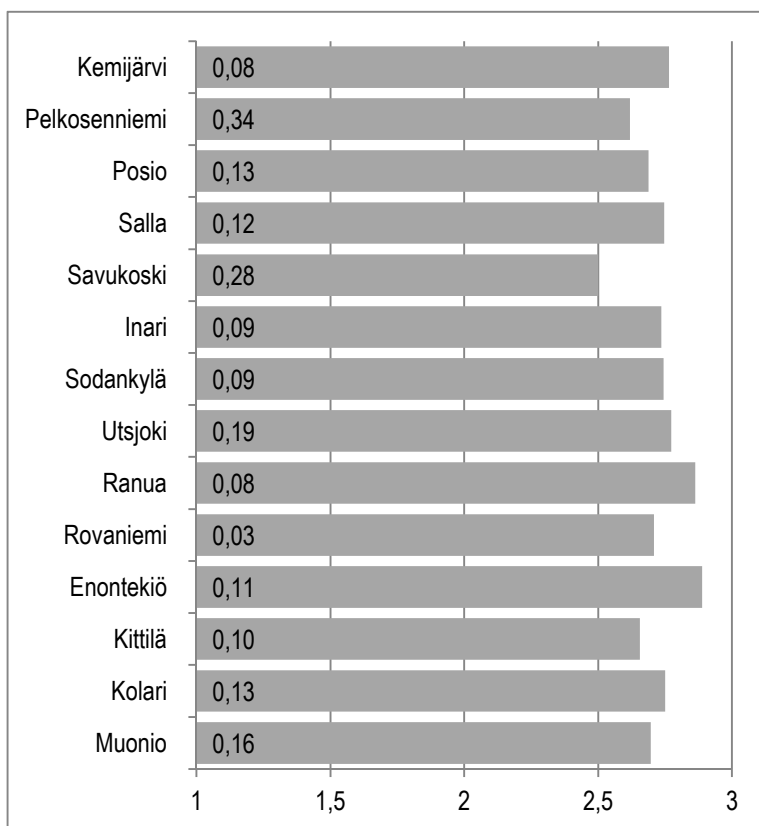

Kuvio 110. *Mahdollisuus autetuksi tulemiseen.*¹³⁰

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 52 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan mahdollisuuden autetuksi tulemiseen, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 47 % ja Utsjoella asuvista 45 %.

Mahdollisuus autetuksi tulemiseen *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Inarissa, jossa 6 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 4 % ja Utsjoella 5 %. (Liitetaulukko 108.)

¹³⁰ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

Kuvio 111. Sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus.¹³¹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä ja utsjokelaisista 77 % kertoi *tärkeänä* hyvän elämän mahdollistajana olevan sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden, kun vastaavan arvion antoi Inarissa asuvista 76 %.

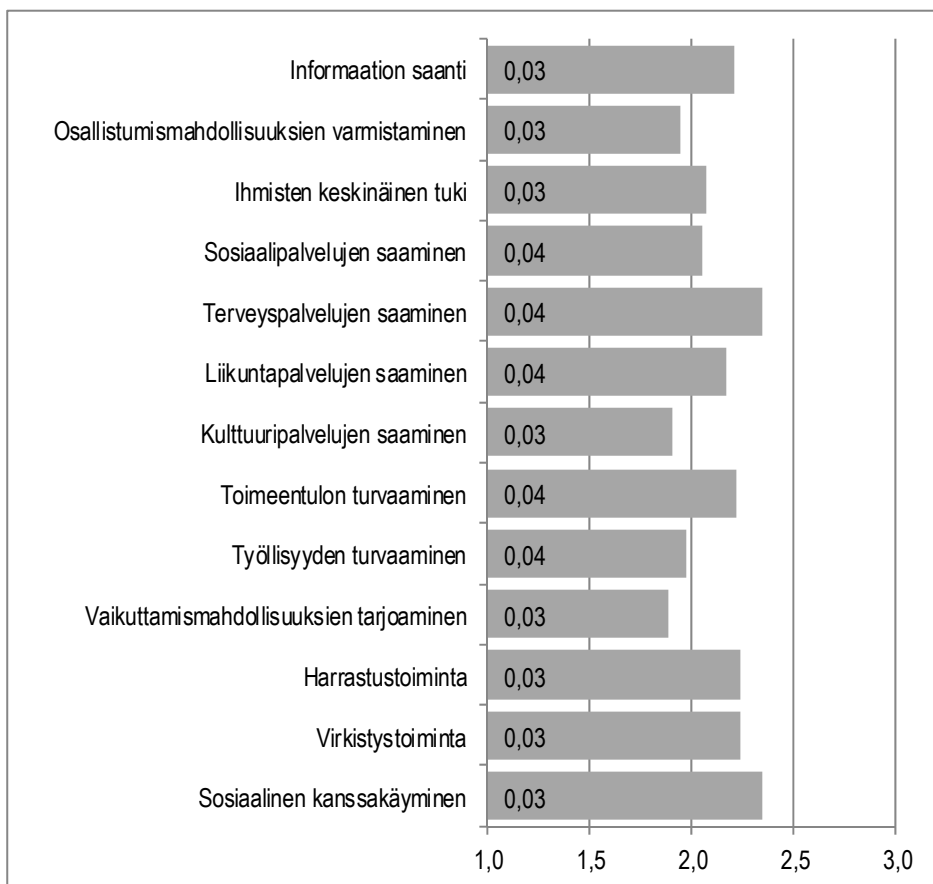
Sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus *ei ole tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja Inarissa ja Sodankylässä, joissa 2 % vastaajista oli tätä mieltä. Sen sijaan Utsjoella kukaan vastaaja ei kertonut sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden olevan *ei-tärkeä* hyvän elämän mahdollistaja. (Liitetaulukko 109.)

¹³¹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei tärkeä, 2=Jonkin verran tärkeä, 3=Tärkeä.

3.6.4 Yhdistysten/järjestöjen merkitys

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan yhdistyksissä/järjestöissä toimimista kysymyksellä

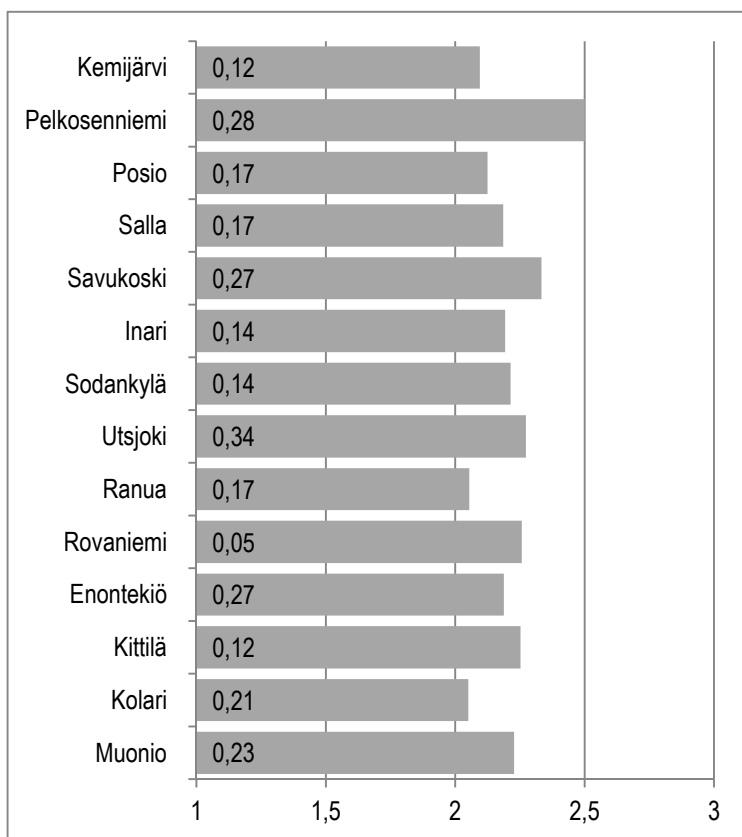
”Kuinka paljon merkitystä seuraavilla yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksilla on Teille itsellenne?”

Kuvio 112. Yhdistysten/järjestöjen merkitys.

Kaikissa niissä kunnissa, joissa kysely toteutettiin (ks. Taulukko 4.), nähtiin terveyspalvelujen saaminen, toimeentulon turvaaminen ja sosiaalinen kanssakäyminen merkityksellisimpinä yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksina. Vähiten merkityksellisimpinä ulottuvuuksina nähtiin osallistumismahdollisuuksien varmistaminen, kulttuuripalvelujen saaminen ja vaikuttamismahdollisuuksien tarjoaminen.

Seuraavaksi erittelemme tarkemmin Pohjois-Lapin seutukunnan vastaajien arvioita yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksien merkityksestä.

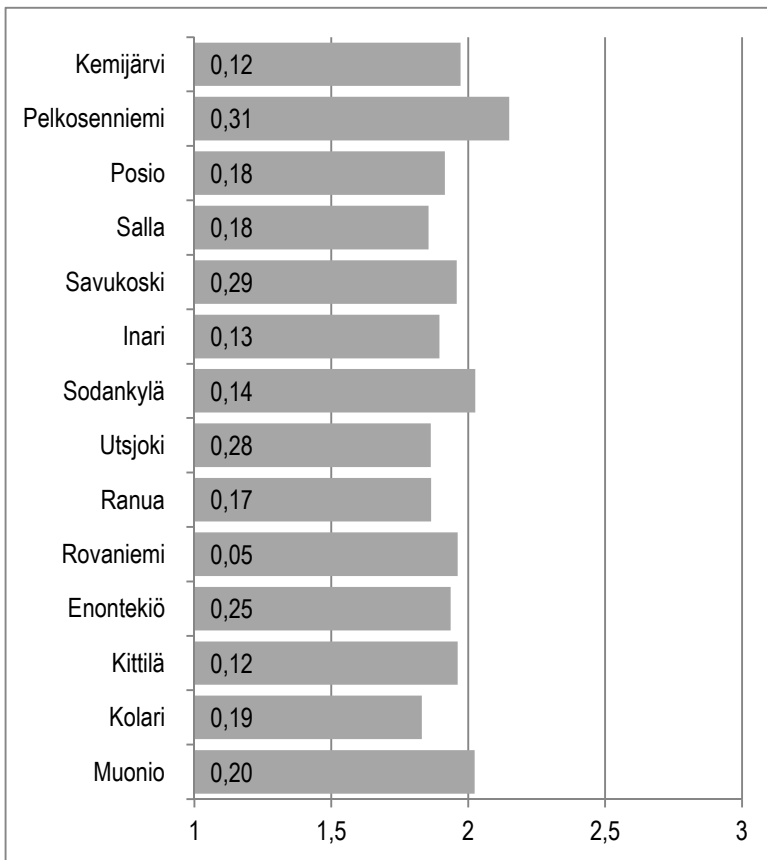

Kuvio 113. Informaation saanti.¹³²

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 45 % kertoi yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista informaation saannilla *olevan merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 39 % ja Sodankylässä 41 %.

Sodankyläläisistä vastaajista 20 % kertoi, *ettei* yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista informaation saannilla *ole merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 19 % ja Utsjoella 18 %. (Liitetaulukko 110.)

¹³² **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei ole merkitystä, 2=On jonkin verran merkitystä, 3=On merkitystä.

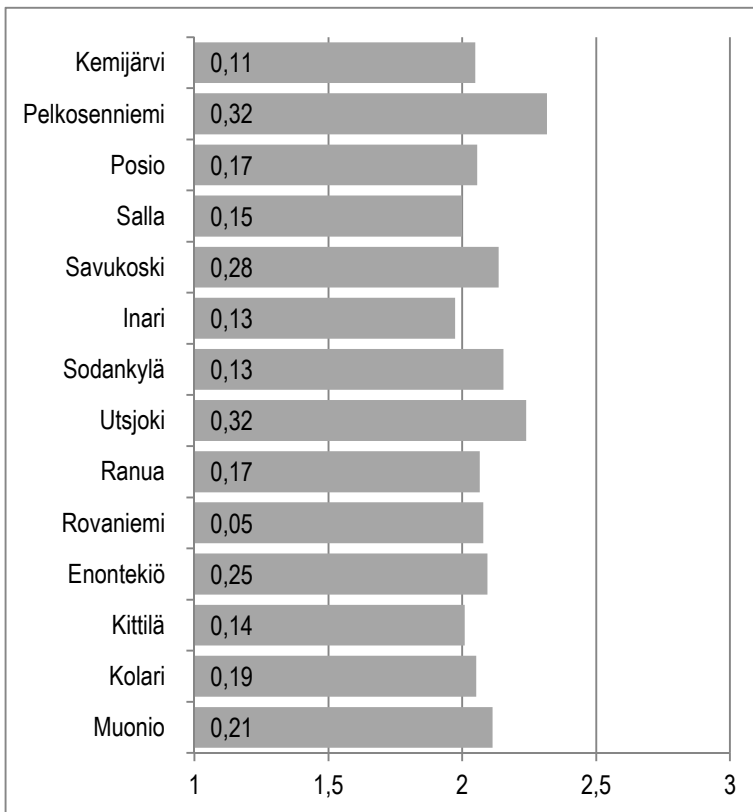

Kuvio 114. Osallistumismahdollisuuksien varmistaminen.¹³³

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 29 % kertoi yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista osallistumismahdollisuuksien varmistamisella *olevan merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 21 % ja Utsjoella 14 %.

Inarilaisista vastaajista 32 % kertoi, *ettei* yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista osallistumismahdollisuuksien varmistamisella *ole merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 26 % ja Utsjoella 27 %. (Liitetaulukko 111.)

¹³³ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei ole merkitystä, 2=On jonkin verran merkitystä, 3=On merkitystä.

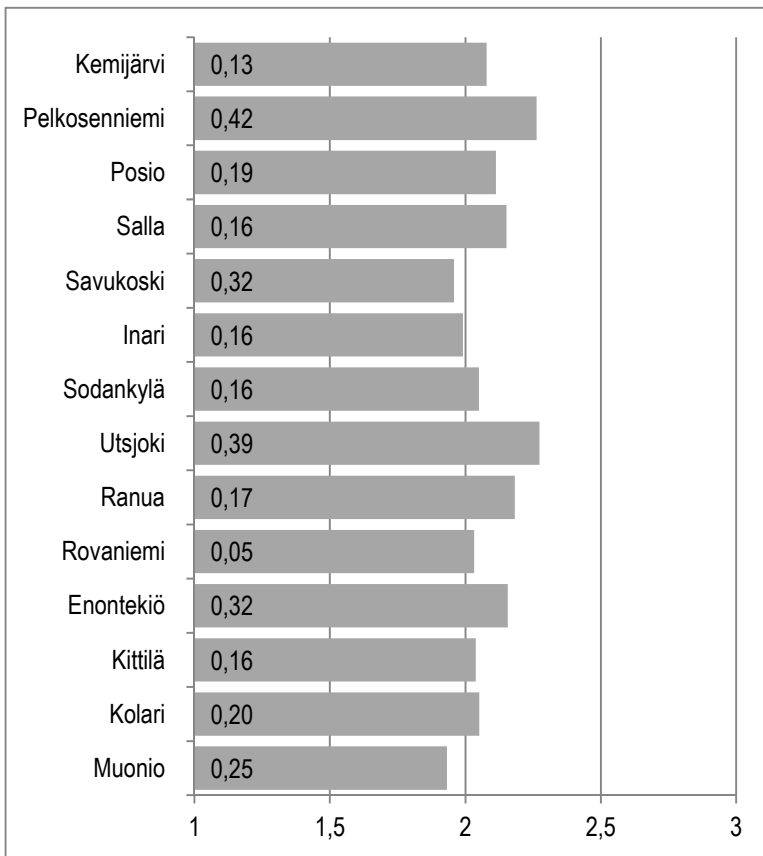

Kuvio 115. Ihmisten keskinäinen tuki.¹³⁴

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 38 % kertoi yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista ihmisten keskinäisellä tuella *olevan merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 23 % ja Sodankylässä 34 %.

Inarilaisista vastaajista 26 % kertoi, *ettei* yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista ihmisten keskinäisellä tuella *ole merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 19 % ja Utsjoella 14 %. (Liitetaulukko 112.)

¹³⁴ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei ole merkitystä, 2=On jonkin verran merkitystä, 3=On merkitystä.

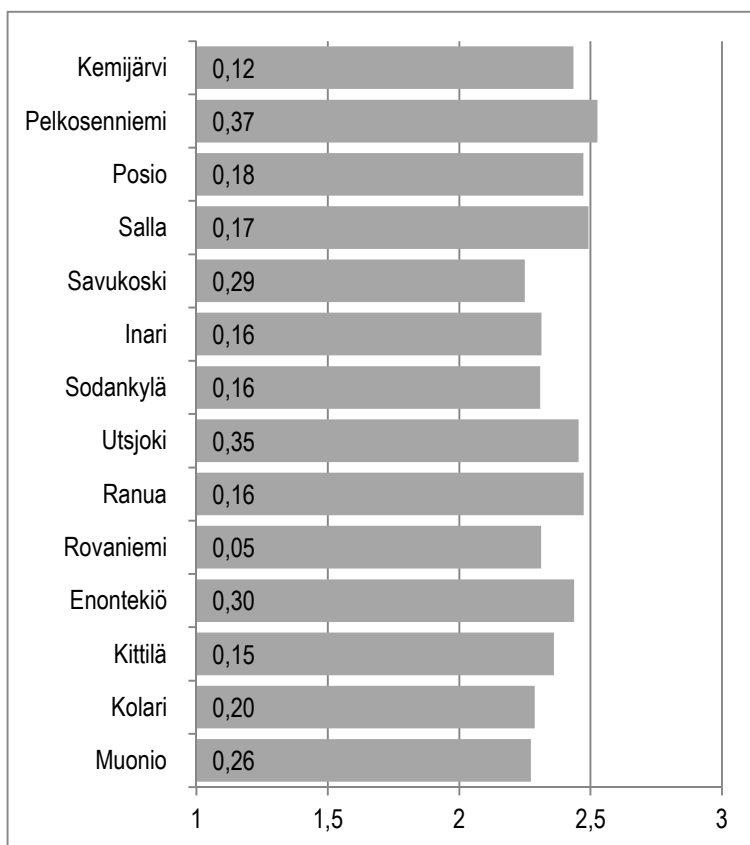

Kuvio 116. Sosiaalipalvelujen saaminen.¹³⁵

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 55 % kertoi yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista sosiaalipalvelujen saamisella *olevan merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 35 % ja Sodankylässä 39 %.

Inarilaisista vastaajista 36 % kertoi, *ettei* yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista sosiaalipalvelujen saamisella *ole merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 34 % ja Utsjoella 27 %. (Liitetaulukko 113.)

¹³⁵ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei ole merkitystä, 2=On jonkin verran merkitystä, 3=On merkitystä.

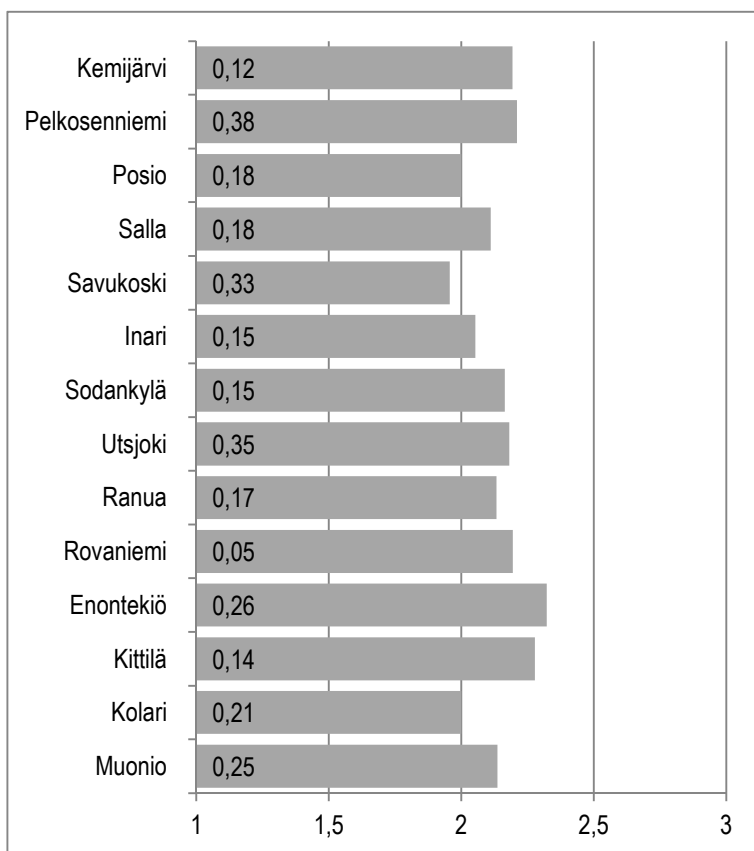

Kuvio 117. Terveyspalvelujen saaminen.¹³⁶

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 64 % kertoi yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista terveyspalvelujen saamisella *olevan merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 56 % ja Sodankylässä 58 %.

Sodankyläläisistä vastaajista 28 % kertoi, *ettei* yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista terveyspalvelujen saamisella *ole merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 24 % ja Utsjoella 18 %. (Liitetaulukko 114.)

¹³⁶ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei ole merkitystä, 2=On jonkin verran merkitystä, 3=On merkitystä.

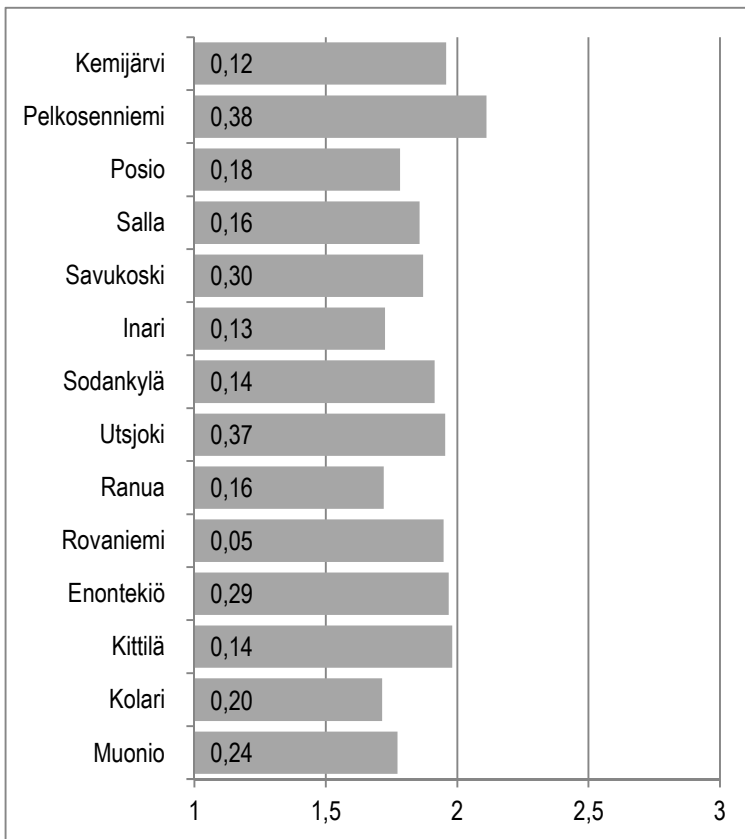

Kuvio 118. Liikuntapalvelujen saaminen.¹³⁷

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä ja utsjokelaisista 41 % kertoi yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista liikuntapalvelujen saamisella *olevan merkitystä* vastaavan osuuden Inarissa 34 %.

Inarilaisista vastaajista 29 % kertoi, *ettei* yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista liikuntapalvelujen saamisella *ole merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 24 % ja Utsjoella 23 %. (Liitetaulukko 115.)

¹³⁷ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei ole merkitystä, 2=On jonkin verran merkitystä, 3=On merkitystä.

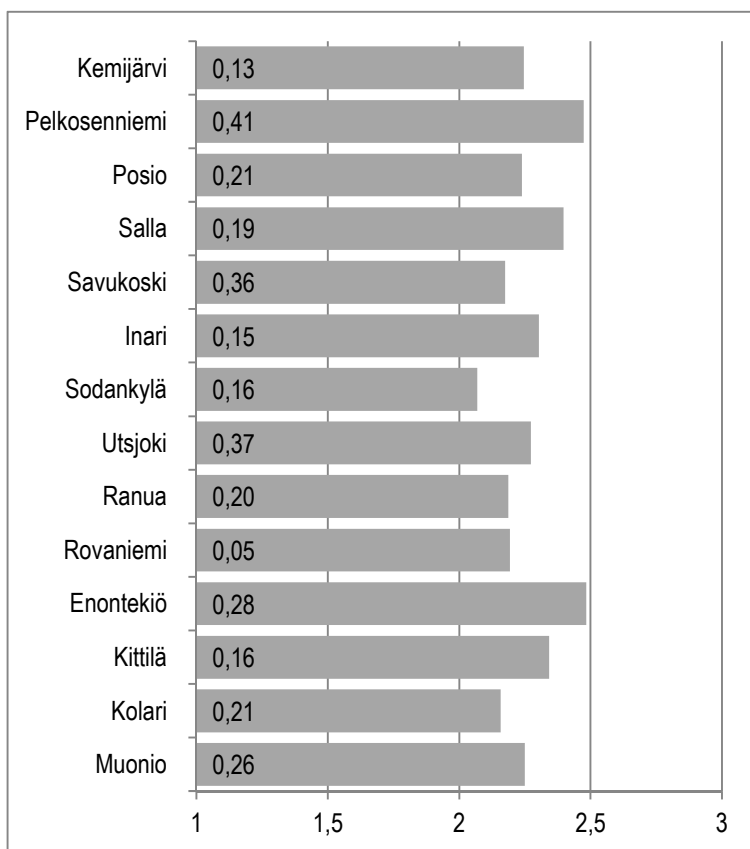

Kuvio 119. *Kulttuuripalvelujen saaminen.*¹³⁸

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 32 % kertoi yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista kulttuuripalvelujen saamisella *olevan merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 16 % ja Sodankylässä 32 %.

Inarilaisista vastaajista 43 % kertoi, *ettei* yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista kulttuuripalvelujen saamisella *ole merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 35 % ja Utsjoella 23 %. (Liitetaulukko 116.)

¹³⁸ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei ole merkitystä, 2=On jonkin verran merkitystä, 3=On merkitystä.

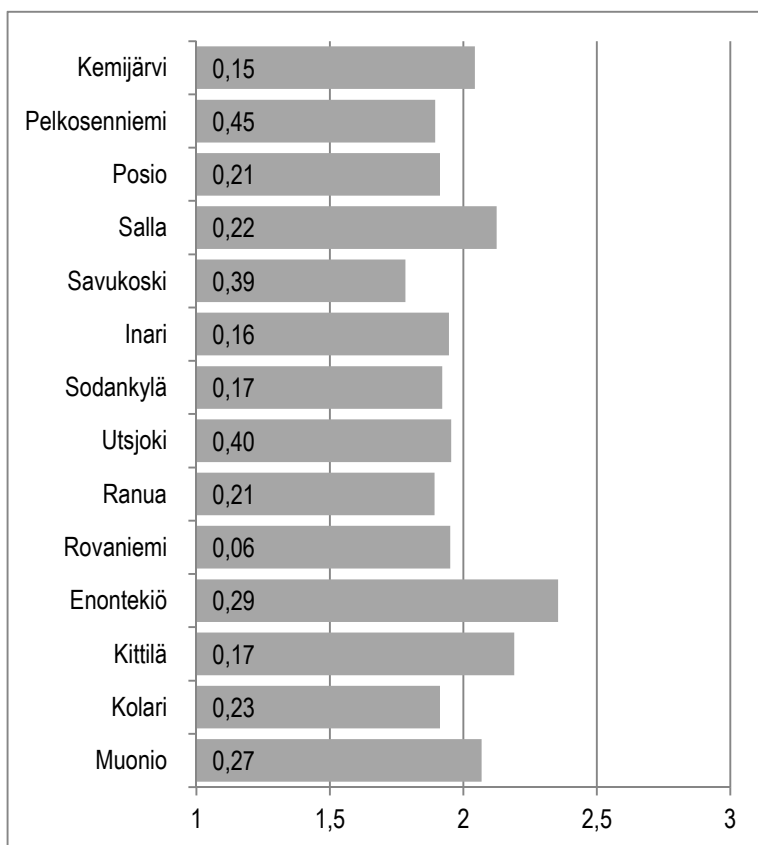

Kuvio 120. *Toimeentulon turvaaminen.*¹³⁹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista ja utsjokelaisista 50 % kertoi yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista toimeentulon turvaamisella *olevan merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 42 %.

Sodankyläläisistä vastaajista 35 % kertoi, *ettei* yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista toimeentulon turvaamisella *ole merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 20 % ja Utsjoella 23 %. (Liitetaulukko 117.)

¹³⁹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei ole merkitystä, 2=On jonkin verran merkitystä, 3=On merkitystä.

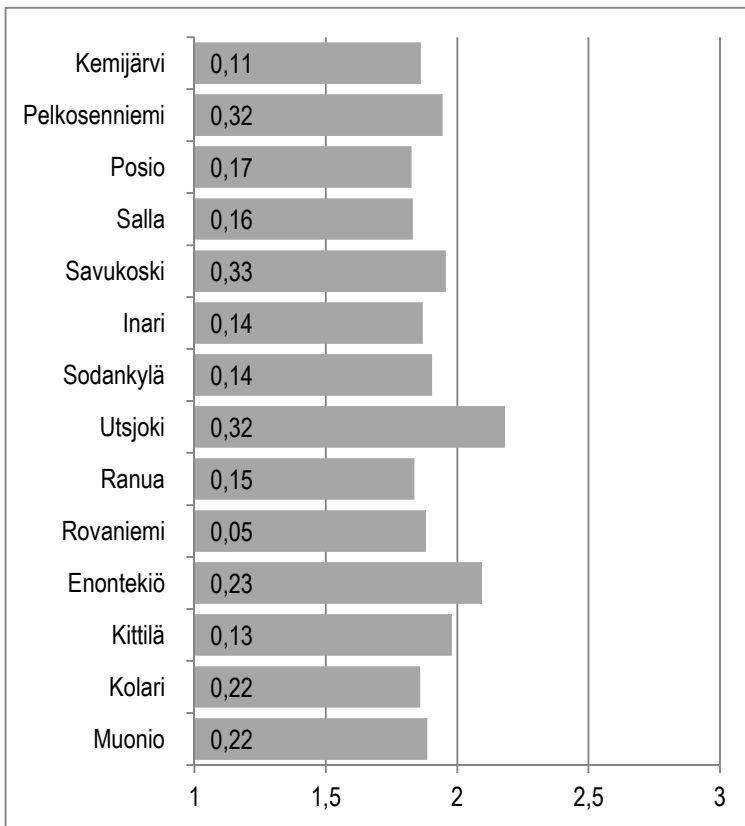

Kuvio 121. Työllisyyden turvaaminen.¹⁴⁰

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä ja utsjokelaisista 36 % kertoi yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista työllisyyden turvaamisella *olevan merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 32 %.

Sodankyläläisistä vastaajista 44 % kertoi, *ettei* yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista työllisyyden turvaamisella *ole merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 37 % ja Utsjoella 41 %. (Liitetaulukko 118.)

¹⁴⁰ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväyliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei ole merkitystä, 2=On jonkin verran merkitystä, 3=On merkitystä.

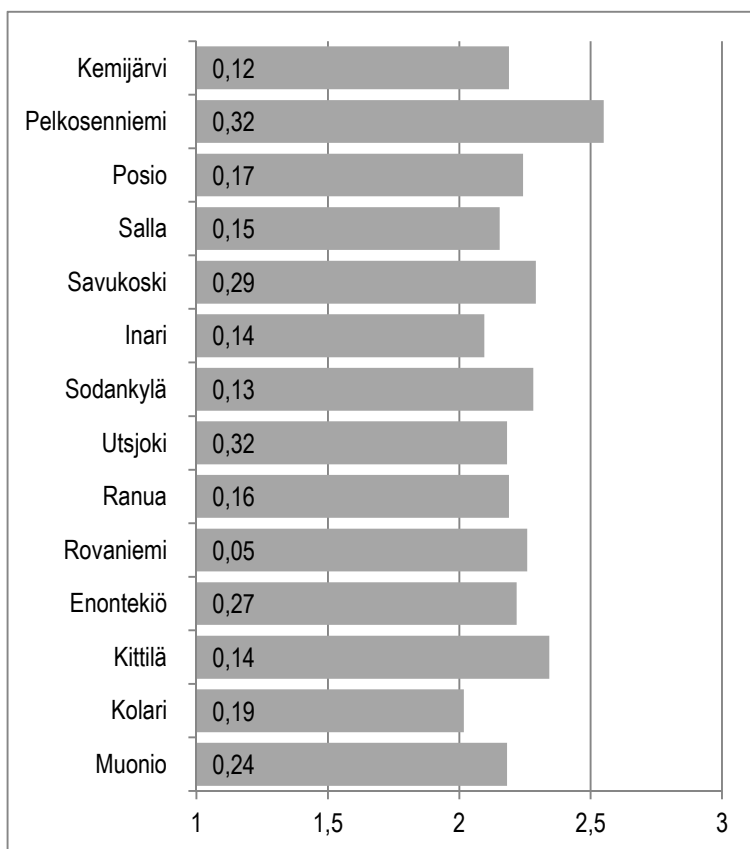

Kuvio 122. Vaikuttamismahdollisuuksien tarjoaminen.¹⁴¹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 36 % kertoi yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista vaikuttamismahdollisuuksien tarjoamisella *olevan merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 24 % ja Sodankylässä 26 %.

Inarilaisista vastaajista 37 % kertoi, *ettei* yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista vaikuttamismahdollisuuksien tarjoamisella *ole merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 33 % ja Utsjoella 18 %. (Liitetaulukko 119.)

¹⁴¹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei ole merkitystä, 2=On jonkin verran merkitystä, 3=On merkitystä.

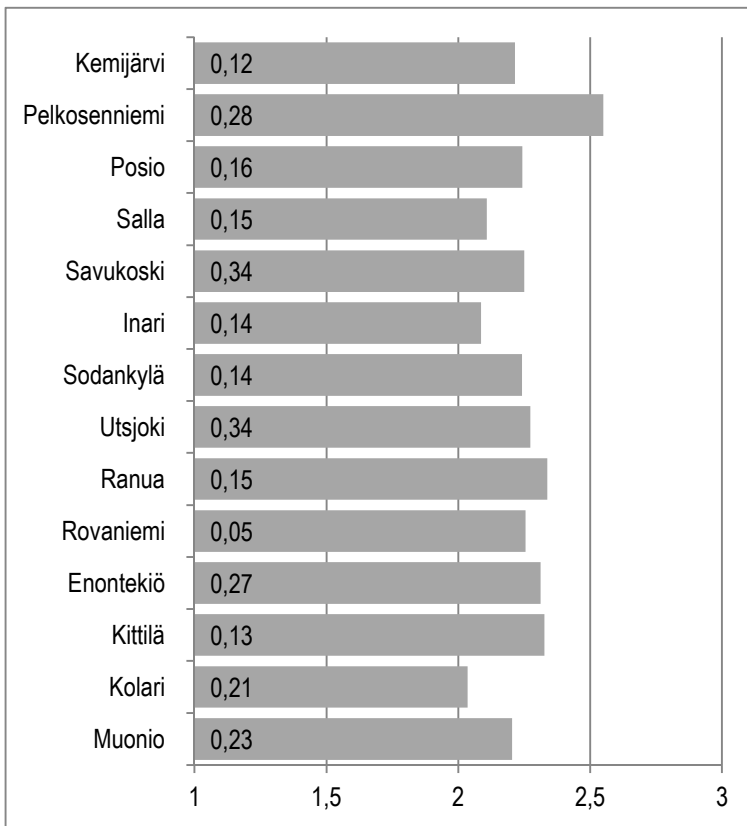

Kuvio 123. Harrastustoiminta.¹⁴²

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 44 % kertoi yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista harrastustoiminnalla *olevan merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 33 % ja Utsjoella 36 %.

Inarilaisista vastaajista 23 % kertoi, *ettei* yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista harrastustoiminnalla *ole merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 16 % ja Utsjoella 18 %. (Liitetaulukko 120.)

¹⁴² **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei ole merkitystä, 2=On jonkin verran merkitystä, 3=On merkitystä.

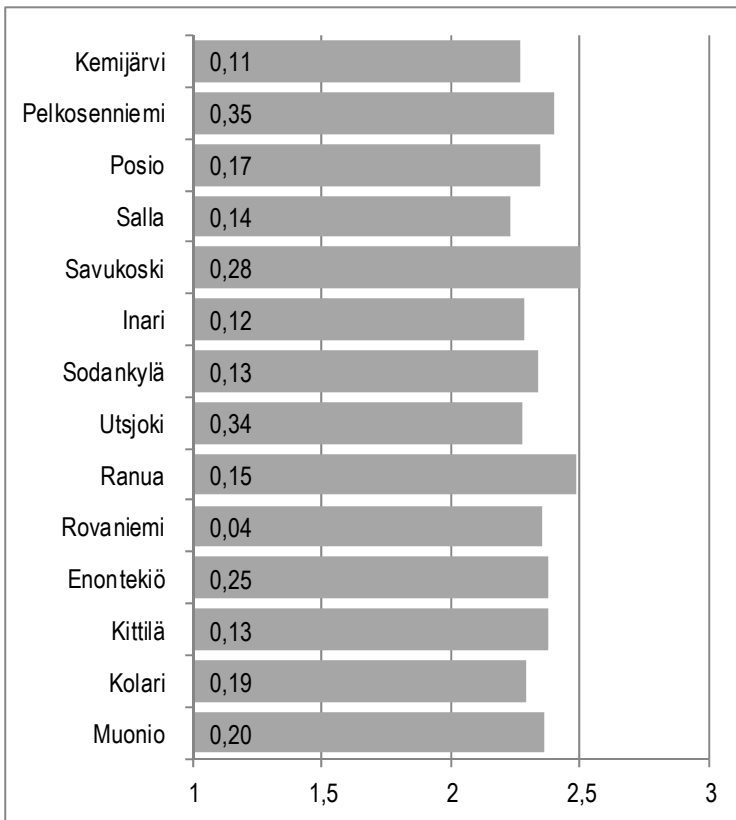

Kuvio 124. *Virkistystoiminta.*¹⁴³

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 45 % kertoi yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista virkistystoiminnalla *olevan merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 32 % ja Sodankylässä 45 %.

Inarilaisista vastaajista 23 % kertoi, *ettei* yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista virkistystoiminnalla *ole merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä ja Utsjoella 18 %. (Liitetaulukko 121.)

¹⁴³ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei ole merkitystä, 2=On jonkin verran merkitystä, 3=On merkitystä.

Kuvio 125. Sosiaalinen kanssakäyminen.¹⁴⁴

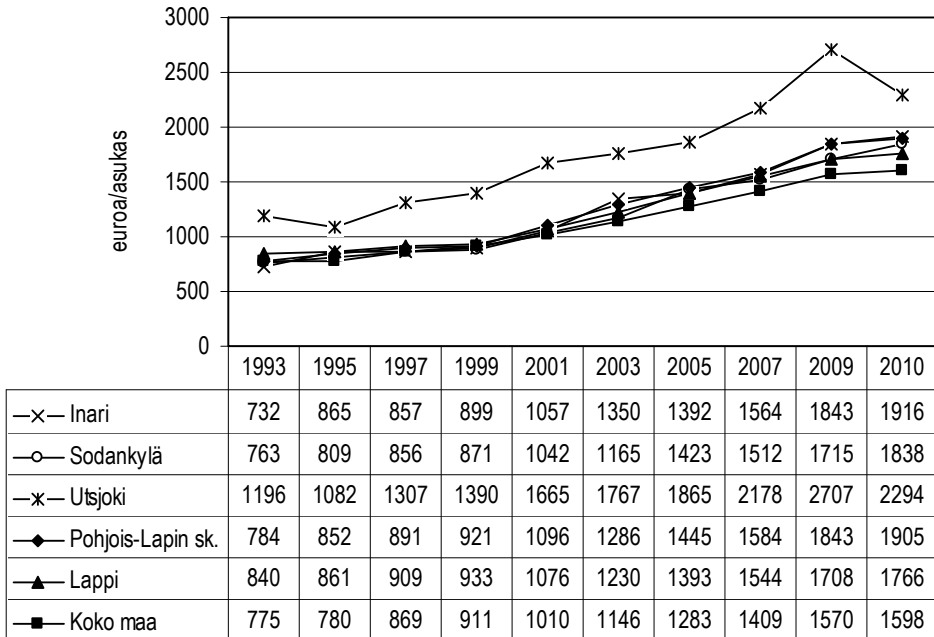
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 47 % kertoi yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista sosiaalisella kanssakäymisellä *olevan merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 39 % ja Utsjoella 45 %.

Utsjokelaisista vastaajista 18 % kertoi, *ettei* yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksista sosiaalisella kanssakäymisellä *ole merkitystä* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 10 % ja Sodankylässä 18 %. (Liitetaulukko 122.)

¹⁴⁴ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei ole merkitystä, 2=On jonkin verran merkitystä, 3=On merkitystä.

3.7 Terveydellinen hyvinvointi *Seppo Kilpiäinen & Leena Viinamäki*

3.7.1 Terveyspalveluiden kustannukset

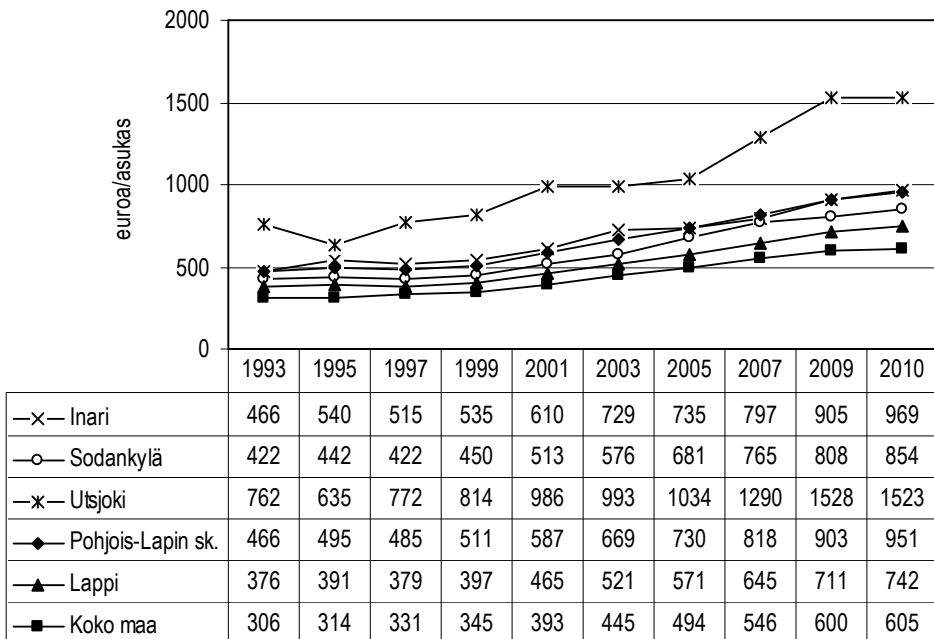

Kuvio 126. Terveystoimen nettokustannukset, euroa/asukas¹⁴⁵ vuosina 1993–2010.

Vuodesta 1993 vuoteen 2010 verrattuna terveystoimen nettokustannukset euroa/asukas ovat nousseet jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa terveystoimen nettokustannukset euroa/asukas ovat nousseet eniten vuoden 1993 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 1184 €, kun vastaava nousu on Sodankylässä 1075 €, Utsjoella 1098 € sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 1121 €, Lapin maakunnassa 926 € ja koko maassa 823 €. (Liitekuvio 38.)

¹⁴⁵ (id:1291) Indikaattori ilmaisee laskennallisen kuntien terveystoimen nettokustannukset euroina asukasta kohti. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 26.4.2012 sekä Liitekuvion 38. osalta 25.8.2013.

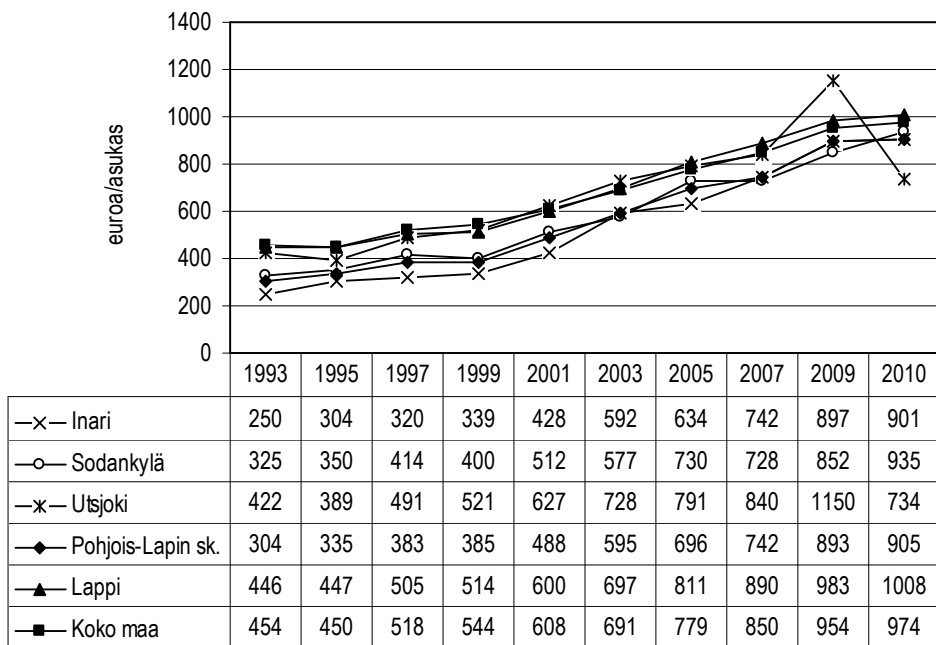

Kuvio 127. *Perusterveydenhuollon (ml. hammashuolto) nettokustannukset, euroa/asukas¹⁴⁶ vuosina 1993–2010.*

Vuodesta 1993 vuoteen 2010 verrattuna perusterveydenhuollon (ml. hammashuolto) nettokustannukset, euroa/asukas ovat nousseet jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnissa Utsjoella perusterveydenhuollon (ml. hammashuolto) nettokustannukset ovat nousseet eniten vuoden 1993 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 761 €, kun vastaava nousu on Inarissa 503 €, Sodankylässä 432 € sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 485 €, Lapin maakunnassa 366 € ja koko maassa 299 €. (Liitekuvio 39.)

¹⁴⁶ **(id:1072)** Indikaattori ilmaisee kuntien perusterveydenhuollon (sisältää myös hammashuollon) nettokustannukset euroina asukasta kohti. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 26.4.2012 sekä Liitekuvioiden 39. osalta 25.8.2013.

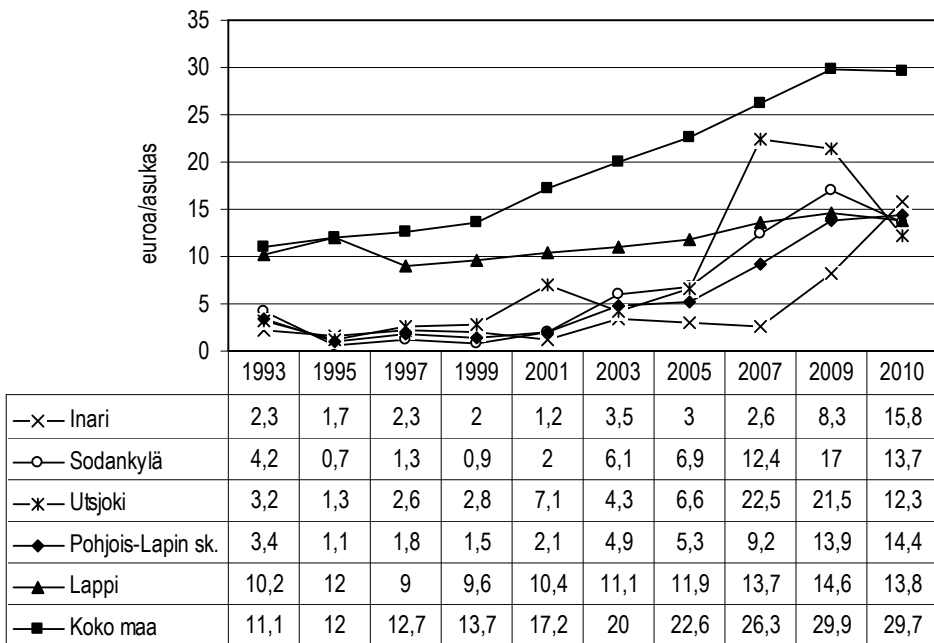

Kuvio 128. Erikoissairaanhoidon nettokustannukset, euroa/asukas¹⁴⁷ vuosina 1993–2010.

Vuodesta 1993 vuoteen 2010 verrattuna erikoissairaanhoidon nettokustannukset, euroa/asukas ovat nousseet jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa erikoissairaanhoidon nettokustannukset, euroa/asukas ovat nousseet eniten vuoden 1993 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 651 €, kun vastaava nousu on Sodankylässä 610 €, Utsjoella 312 € sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 601 €, Lapin maakunnassa 562 € ja koko maassa 520 €. (Liitekuvio 40.)

¹⁴⁷ (id:1071) Indikaattori ilmaisee kuntien erikoissairaanhoidon nettokustannukset euroina asukasta kohti. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 26.4.2012 sekä Liitekuvion 40. osalta 25.8.2013.

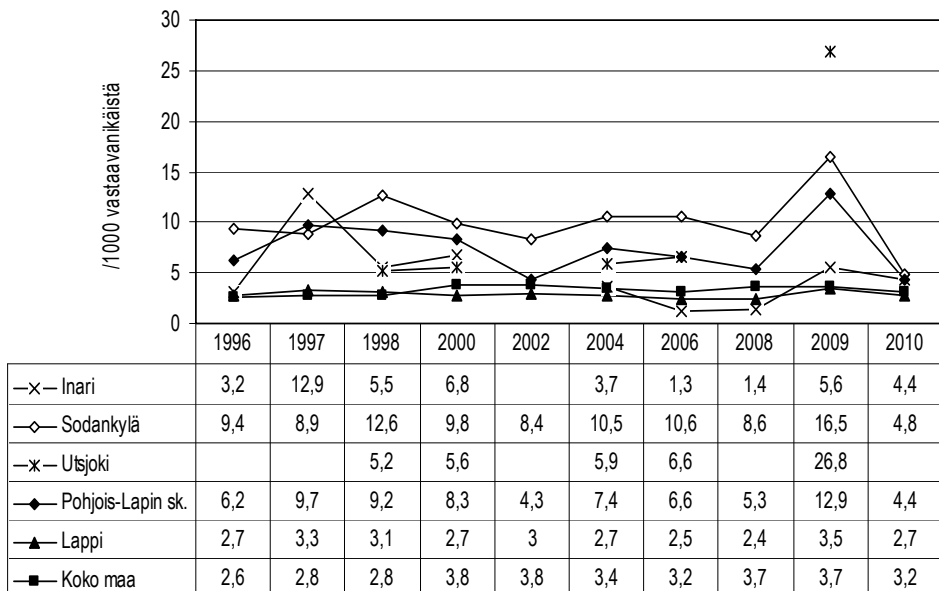

Kuvio 129. Päihdehuollon nettokustannukset, euroa/asukas¹⁴⁸ vuosina 1993–2010.

Vuodesta 1993 vuoteen 2010 verrattuna päihdehuollon nettokustannukset, euroa/asukas ovat nousseet jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa päihdehuollon nettokustannukset, euroa/asukas ovat nousseet eniten vuoden 1993 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 13,5 €, kun vastaava nousu on Sodankylässä 9,5 €, Utsjoella 9,1 € sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 11 €, Lapin maakunnassa 3,6 € ja koko maassa 18,6 €. (Liitekuvio 41.)

¹⁴⁸ (id:1273) Indikaattori ilmaisee kuntien kustantamien päihdehuollon erityispalveluihin sekä raittiustyöhön suunnattujen palveluiden nettokustannuksia asukasta kohden. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 26.4.2012 sekä Liitekuvion 41. osalta 25.8.2013.

Kuvio 130. Päihdesairauksien hoitojaksot 15–24 -vuotiailla/1000 vastaavanikäistä¹⁴⁹ vuosina 1996–2010.

Vuodesta 1996 vuoteen 2010 verrattuna päihdesairauksien hoitojaksot 15–24 -vuotiailla/1000 vastaavanikäistä ovat vähentyneet jokaisella tarkastelualueella lukuun ottamatta Inaria, jossa ne ovat lisääntyneet 1,2 -yksikköä ja koko maassa 0,6 -yksikköä.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä päihdesairauksien hoitojaksot 15–24 -vuotiailla/1000 vastaavanikäistä ovat vähentyneet eniten vuoden 1996 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 4,6 -yksikköä.

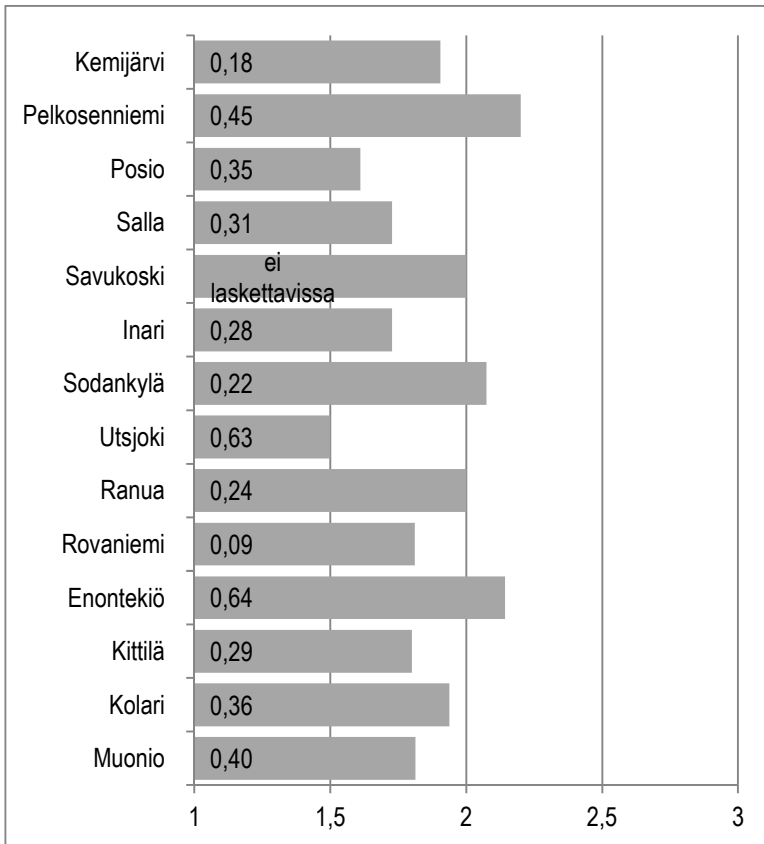
Lapin maakunnassa päihdesairauksien hoitojaksot 15–24 -vuotiailla/1000 vastaavanikäistä ovat olleet tilastointivuosina matalimmillaan vuonna 2008 eli 2,4 -yksikköä ja korkeimmillaan vuonna 2009 eli 3,5 -yksikköä.

Utsjoella tilastointivuodet eivät riitä analyysin tekemiseen. (Liitekuvio 42.)

¹⁴⁹ (id:1279) Indikaattori ilmaisee vuoden aikana alkoholi, huumausaine, lääkeaine tai korvikkeet - päädiagnooseilla sairaaloiden vuodeosastoilla hoidossa olleiden 15–24 -vuotiaiden hoitojaksojen lukumäärän tuhatta vastaavanikäistä kohden. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattori-pankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 30.4.2012 sekä Liitekuvion 42. osalta 25.8.2013.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kunnallisia sosiaalipalveluja kysymyksellä

”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne.”

Kuvio 131. Arvio päihdehuoltopalveluiden toimivuudesta.¹⁵⁰

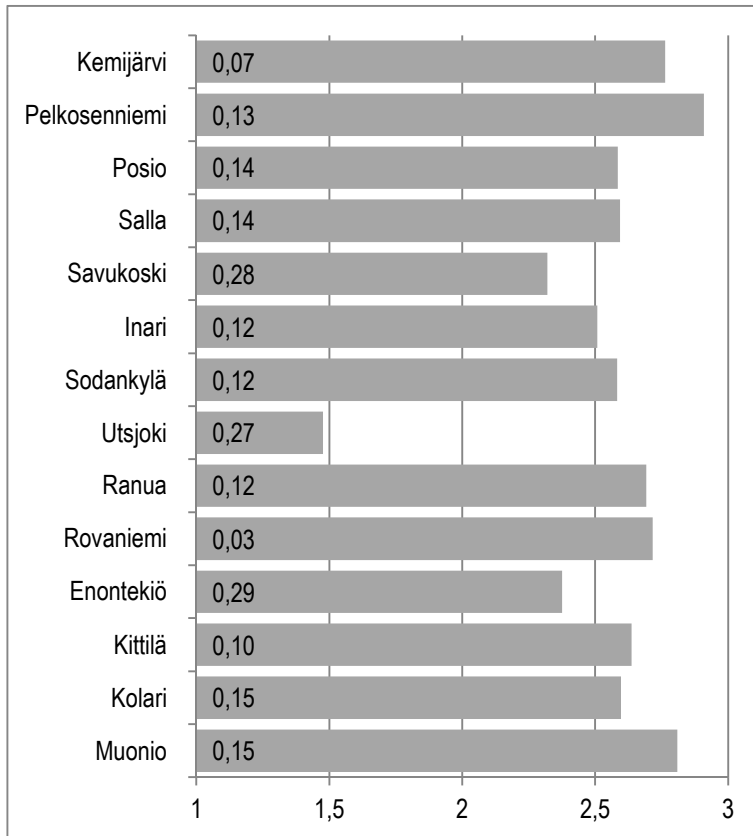
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 19 % arvioi päihdehuoltopalveluiden toimivan hyvin, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 9 % ja Utsjoella asuvista 13 %.

Päihdehuoltopalvelut toimivat huonosti Utsjoella, jossa 63 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 36 % ja Sodankylässä 11 %. (Liitetäulukko 123.)

¹⁵⁰ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväiluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. Vastaajien vähäinen lukumäärä estää luottamusvälin laskemisen Savukosken osalta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kuinka helppoa heidän saada 13 erilaista hyvinvoinnin ”peruspalvelua” kysymyksellä

”Kuinka helppoa Teidän on saada seuraavia palveluja?”

Kuvio 132. *Arvio apteekkipalvelujen saatavuudesta.*¹⁵¹

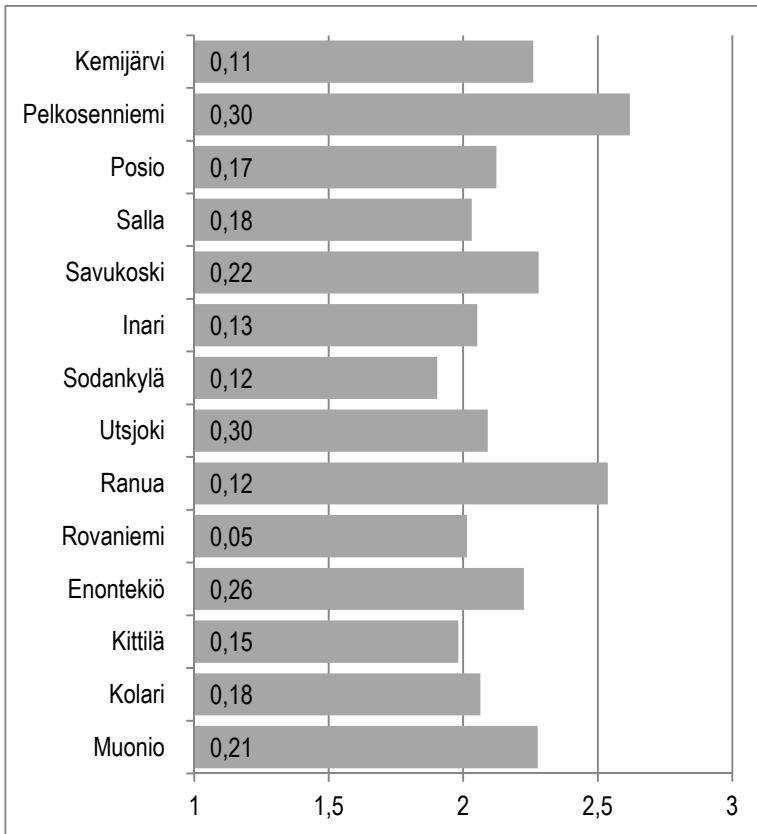
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 68 % arvioi apteekkipalveluiden olevan *helposti* saatavilla, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 61 % ja Utsjoella asuvista 5 %.

Apteekkipalveluiden saatavuus on vaikeaa Utsjoella, jossa 57 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 10 % ja Sodankylässä 9 %. (Liite-
taulukko 124.)

¹⁵¹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Vaikeaa, 2=Melko helppoa, 3=Helppoa.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kuinka helppoa on saada sosiaali- ja terveys-
toimen palveluja kysymyksellä

”Kuinka helppoa Teidän on saada seuraavia palveluja?”

Kuvio 133. Arvio kunnallisten terveyspalvelujen saatavuudesta.¹⁵²

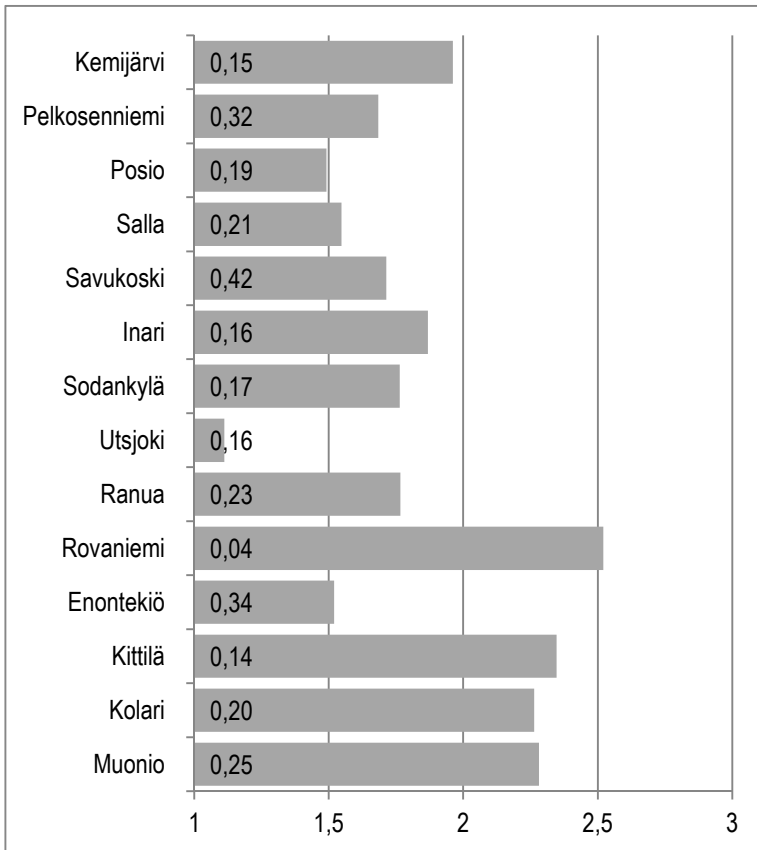
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 28 % arvioi kunnallisten terveyspalvelujen olevan *helposti* saatavilla, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 19 % ja Utsjoella asuvista 27 %.

Kunnallisten terveyspalvelujen saatavuus on *vaikeaa* Sodankylässä, jossa 29 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 23 % ja Utsjoella 18 %. (Liitetaulukko 125.)

¹⁵² **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Vaikeaa, 2=Melko helppoa, 3=Helppoa.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan, kuinka helppoa on saada sosiaali- ja terveystoimen palveluja kysymyksellä

”Kuinka helppoa Teidän on saada seuraavia palveluja?”

Kuvio 134. *Arvio yksityisten terveysten palvelujen saatavuudesta.*¹⁵³

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 23 % arvioi yksityisten terveysten palvelujen olevan *helposti* saatavilla, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 21 %, mutta kukaan Utsjoella asuva ei ollut tätä mieltä.

Yksityisten terveysten palvelujen saatavuus on vaikeaa Utsjoella, jossa 89 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 36 % ja Sodankylässä 45 %. (Liitetaulukko 126.)

¹⁵³ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Vaikeaa, 2=Melko helppoa, 3=Helppoa.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan terveyspalveluista tiedottamisesta ja neuvonnasta kysymyksellä

”Miten asuinkuntanne on huolehtinut kunnallisista terveyspalveluista tiedottamisen ja neuvonnan?”

Taulukko 31. *Arvio terveyspalveluista tiedottamisesta ja neuvonnasta (%).*

	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Huonosti	13	15	32
Keskinkertaisesti	62	67	55
Hyvin	24	17	14
YHT. %	100	100	100
YHT. N	119	123	22

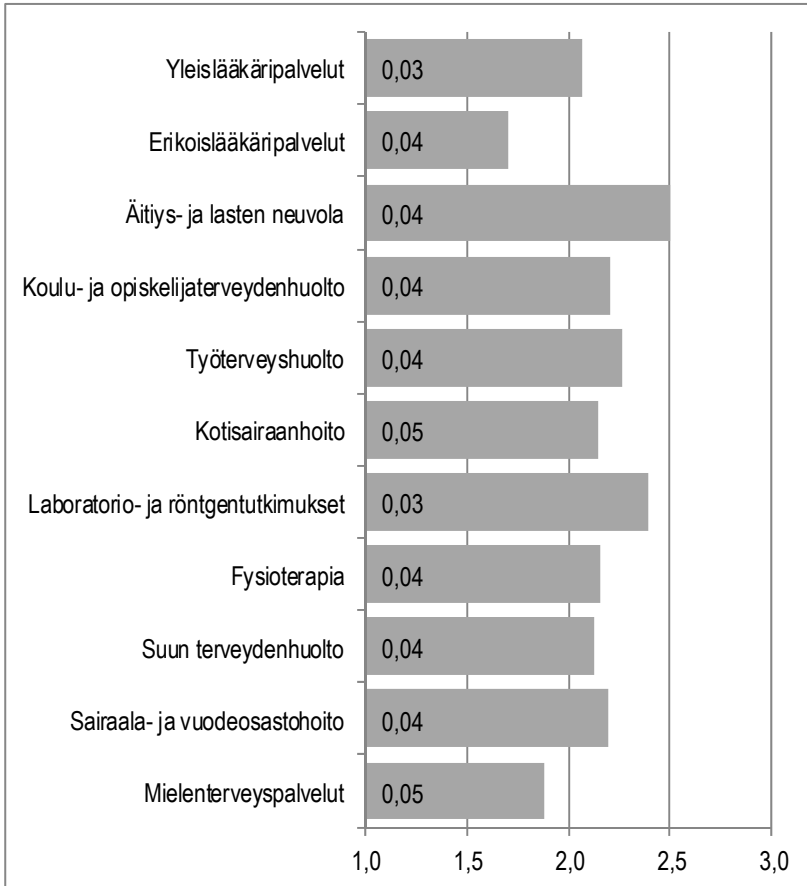
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 24 % arvioi asuinkuntansa huolehtineen kunnallisista terveyspalveluista tiedottamisen ja neuvonnan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 17 % ja Utsjoella asuvista 14 %.

Kunnallisista terveyspalveluista tiedottamisen ja neuvonnan asuinkunta on huolehtinut *huonosti* Utsjoella, jossa 32 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 13 % ja Sodankylässä 15 %. (Liitetaulukko 127.)

3.7.2 Terveyspalveluiden toimivuus

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan terveyspalveluja kysymyksellä

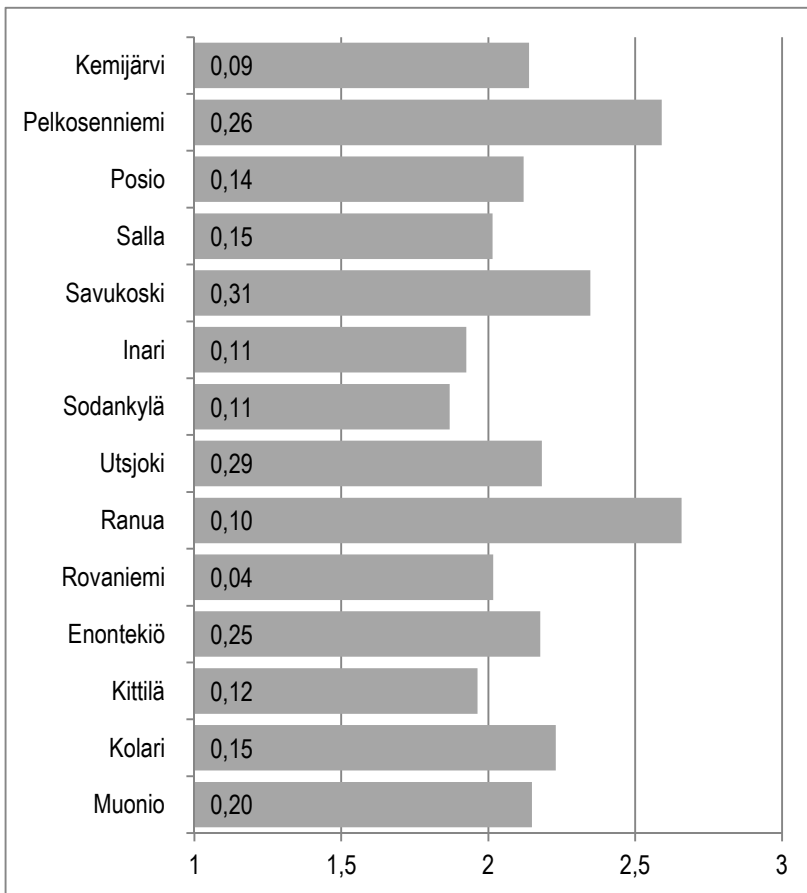
”Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia terveyspalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta kunnassanne?”

Kuvio 135. Terveyspalveluiden toimivuus.

Kaikissa niissä kunnissa, joissa kysely toteutettiin (ks. Taulukko 4.), arvioitiin äitiys- ja lastenneuvolapalvelut toimivimmaksi kunnalliseksi terveyspalveluksi. Toiseksi toimivimmaksi palveluksi arvioitiin laboratorio- ja röntgentutkimuspalvelut. Heikoiten toimivimmaksi arvioitiin erikoislääkäripalvelut ja mielenterveyspalvelut.

Seuraavaksi erittelemme tarkemmin Pohjois-Lapin seutukunnan vastaajien arvioita kunnallisten terveyspalvelujen toimivuudesta.

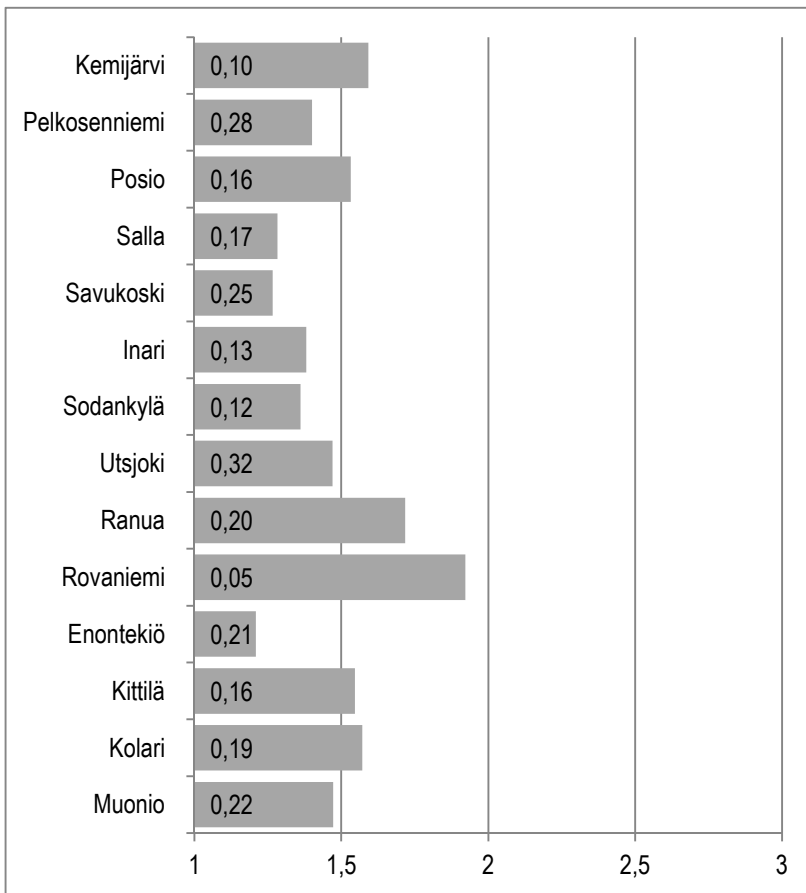

Kuvio 136. *Arvio yleislääkäripalvelujen toimivuudesta.*¹⁵⁴

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 32 % arvioi yleislääkäripalveluiden toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 15 % ja Sodankylässä asuvista 12 %.

Yleislääkäripalvelut toimivat *huonosti* Sodankylässä, jossa 25 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 23 % ja Utsjoella 14 %. (Liitetäulukko 128.)

¹⁵⁴ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

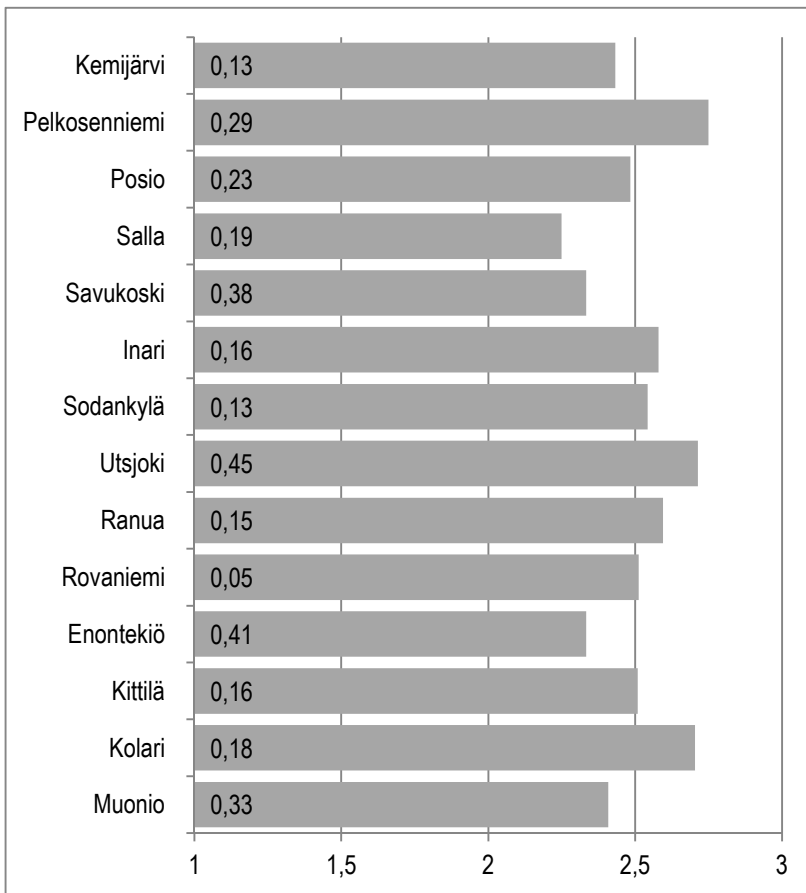

Kuvio 137. *Arvio erikoislääkäripalvelujen toimivuudesta.*¹⁵⁵

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista ja utsjokelaisista 6 % arvioi erikoislääkäripalveluiden toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä asuvista 5 %.

Erikoislääkäripalvelut toimivat *huonosti* Sodankylässä, jossa 69 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 68 % ja Utsjoella 59 %. (Liitetäulukko 129.)

¹⁵⁵ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

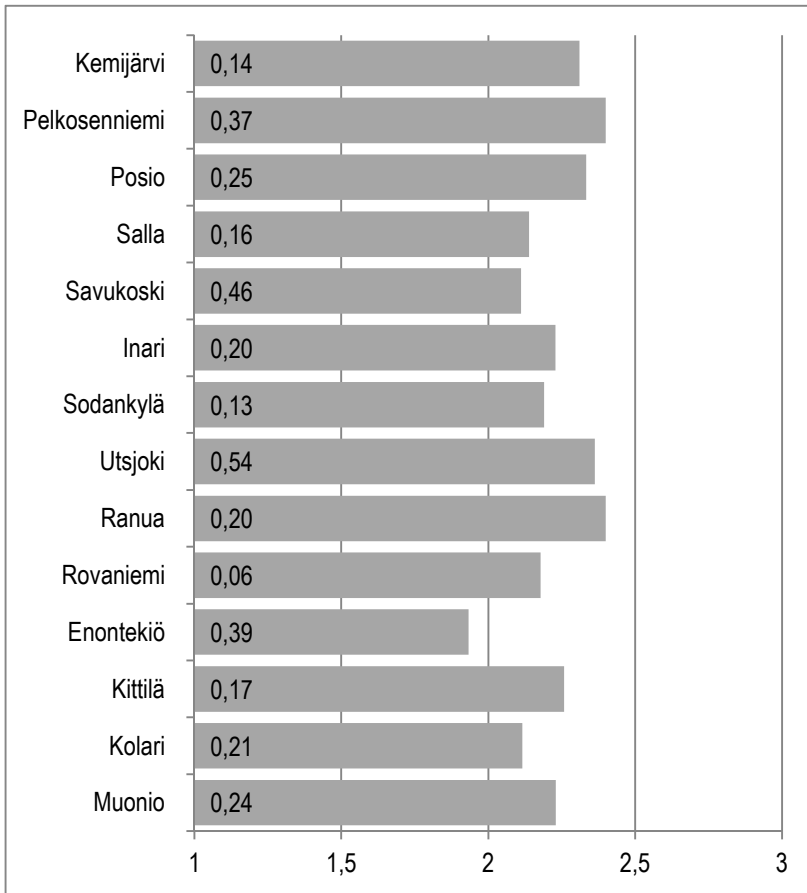

Kuvio 138. *Arvio äitiys- ja lastenneuvolapalvelujen toimivuudesta.*¹⁵⁶

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 71 % arvioi äitiys- ja lastenneuvolapalveluiden toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 62 % ja Sodankylässä asuvista 54 %.

Äitiys- ja lastenneuvolapalvelut toimivat *huonosti* Inarissa, jossa 4 % vastaajista oli tätä mieltä, mutta Sodankylässä ja Utsjoella kukaan kyselyyn vastanneista ei ollut tätä mieltä. (Liitetaulukko 130.)

¹⁵⁶ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

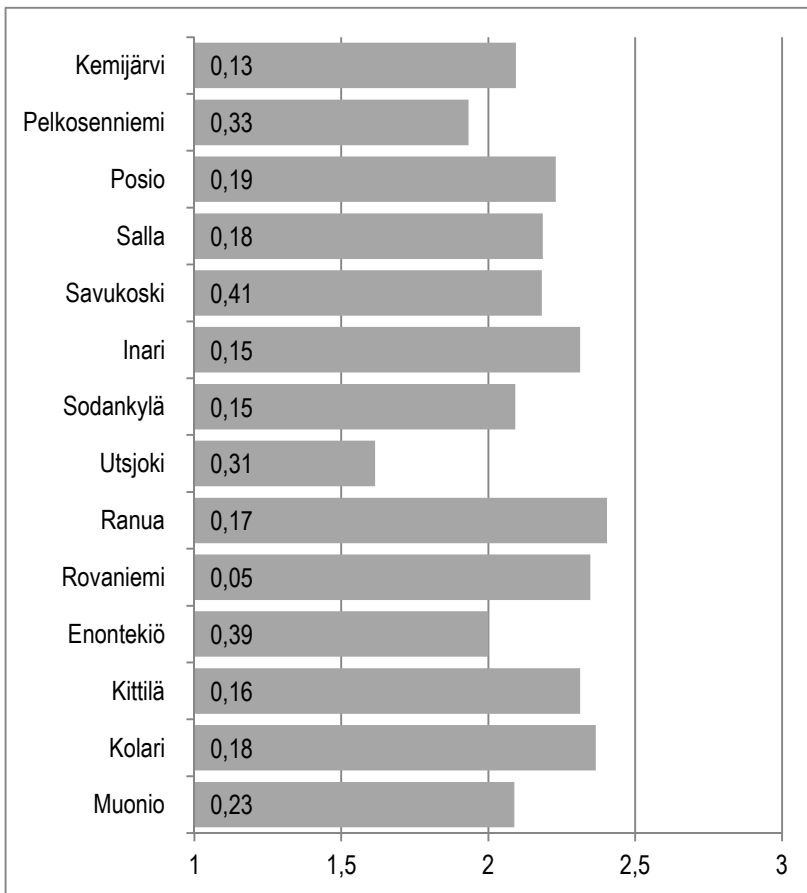

Kuvio 139. Arvio koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon toimivuudesta.¹⁵⁷

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 55 % arvioi koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 38 % ja Sodankylässä asuvista 24 %.

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltopalvelut toimivat *huonosti* Utsjoella, jossa 18 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 15 % ja Sodankylässä 5 %. (Liitetaulukko 131.)

¹⁵⁷ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

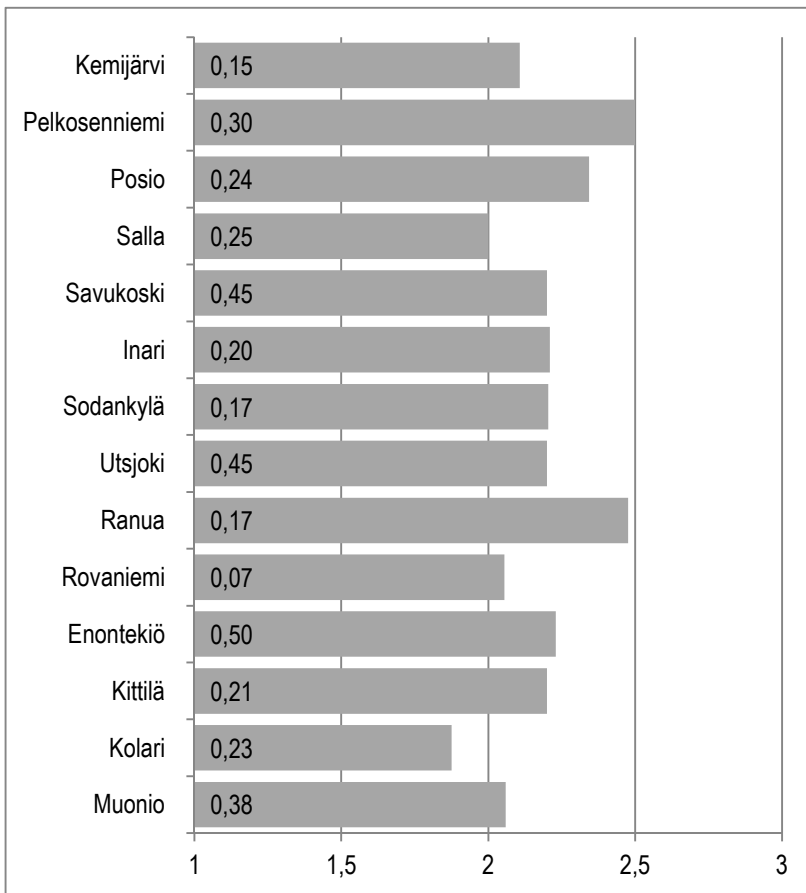

Kuvio 140. *Arvio työterveyshuollon toimivuudesta.*¹⁵⁸

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 44 % arvioi työterveyshuollon toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvon antoi Sodankylässä asuvista 28 %, mutta Utsjoella kukaan kyselyyn vastanneista ei ollut tätä mieltä.

Työterveyshuollon palvelut toimivat *huonosti* Utsjoella, jossa 38 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 13 % ja Sodankylässä 18 %. (Liitetaulukko 132.)

¹⁵⁸ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

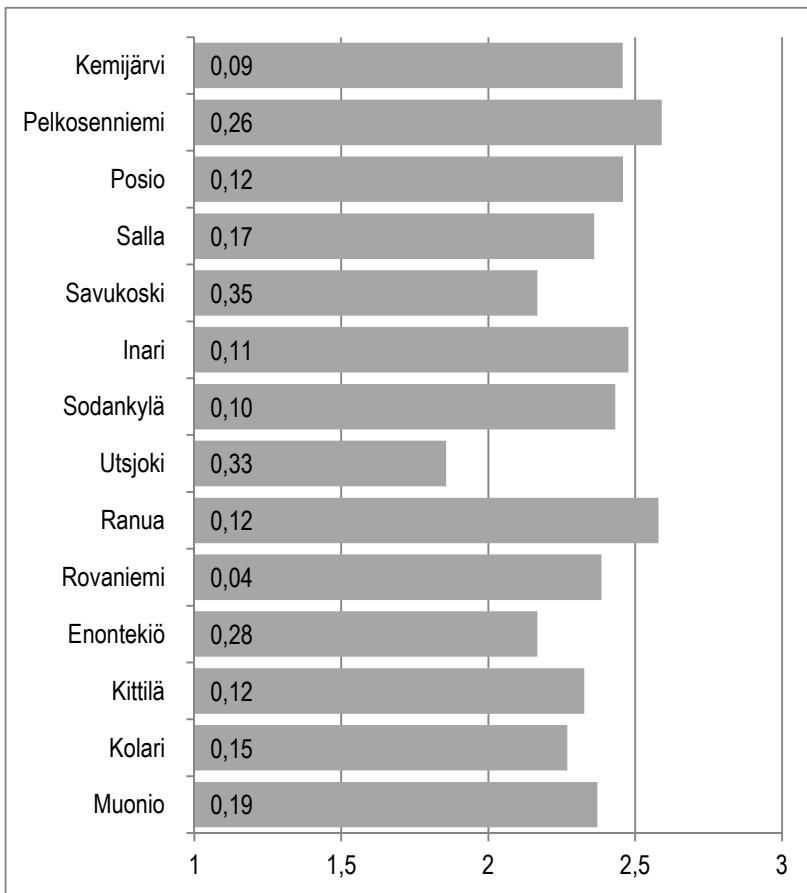

Kuvio 141. *Arvio kotisairaanhoidon toimivuudesta.*¹⁵⁹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 33 % arvioi kotisairaanhoidon toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 27 % ja Utsjoella asuvista 30 %.

Kotisairaanhoidon toimii *huonosti* Inarissa, jossa 12 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 7 % ja Utsjoella 10 %. (Liitetaulukko 133.)

¹⁵⁹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

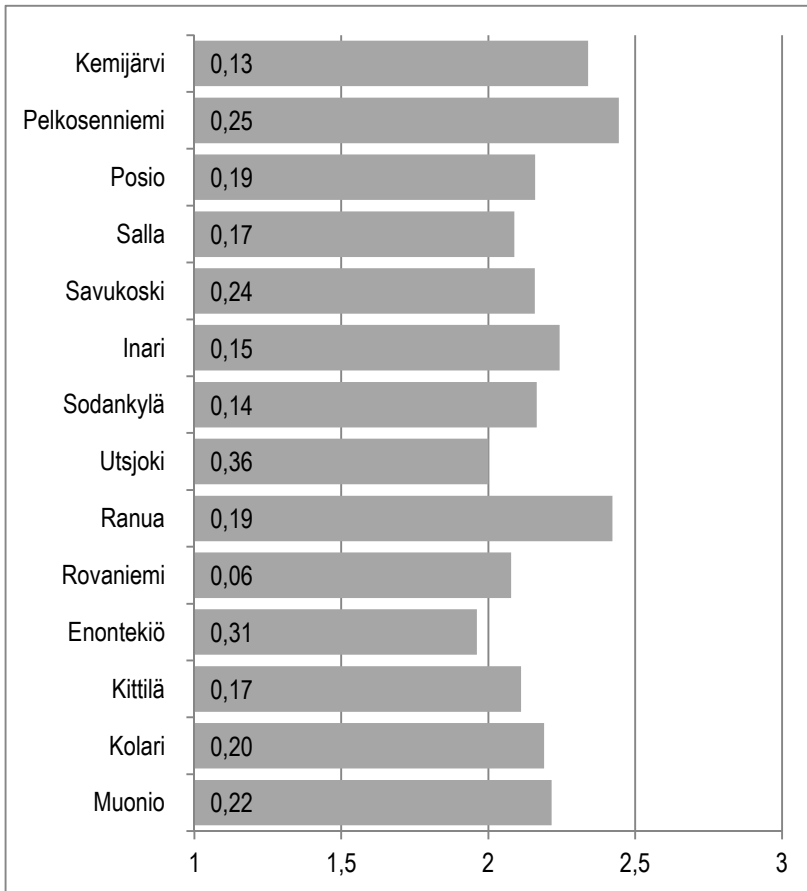

Kuvio 142. *Arvio laboratorio- ja röntgentutkimuspalvelujen toimivuudesta.*¹⁶⁰

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 53 % arvioi laboratorio- ja röntgentutkimuspalvelujen toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 46 % ja Utsjoella asuvista 19 %.

Laboratorio- ja röntgentutkimuspalvelut toimivat *huonosti* Utsjoella, jossa 33 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 5 % ja Sodankylässä 3 %. (Liitetaulukko 134.)

¹⁶⁰ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

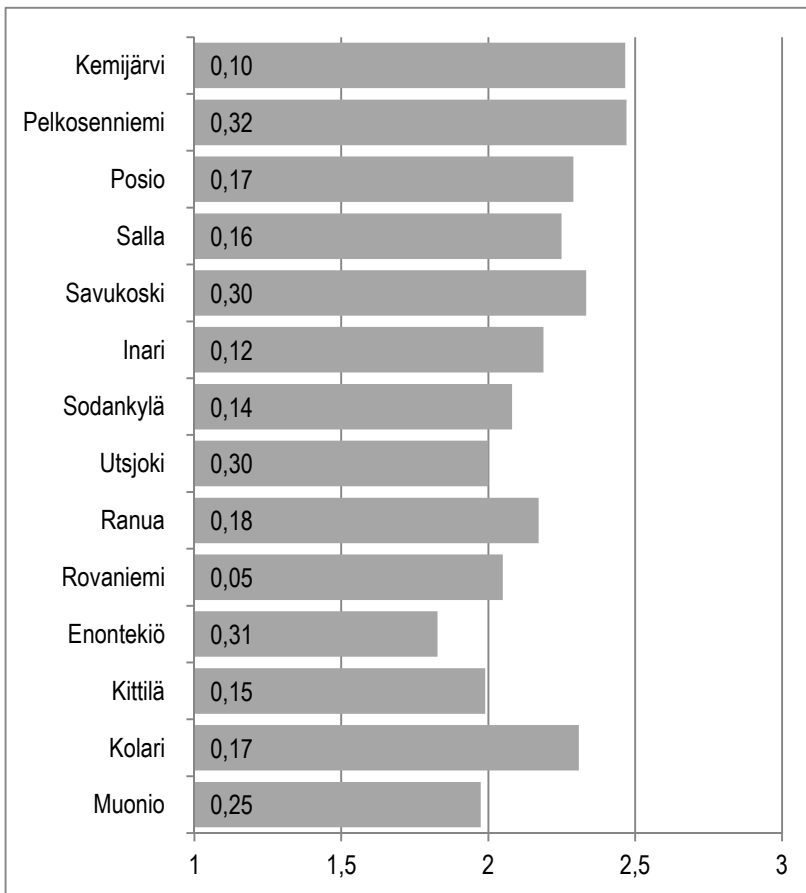

Kuvio 143. *Arvio fysioterapiapalvelujen toimivuudesta.*¹⁶¹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 36 % arvioi fysioterapiapalvelujen toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvon antoi Sodankylässä 27 % ja Utsjoella asuvista 24 %.

Fysioterapiapalvelut toimivat *huonosti* Utsjoella, jossa 24 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 12 % ja Sodankylässä 11 %. (Liitetäulukko 135.)

¹⁶¹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

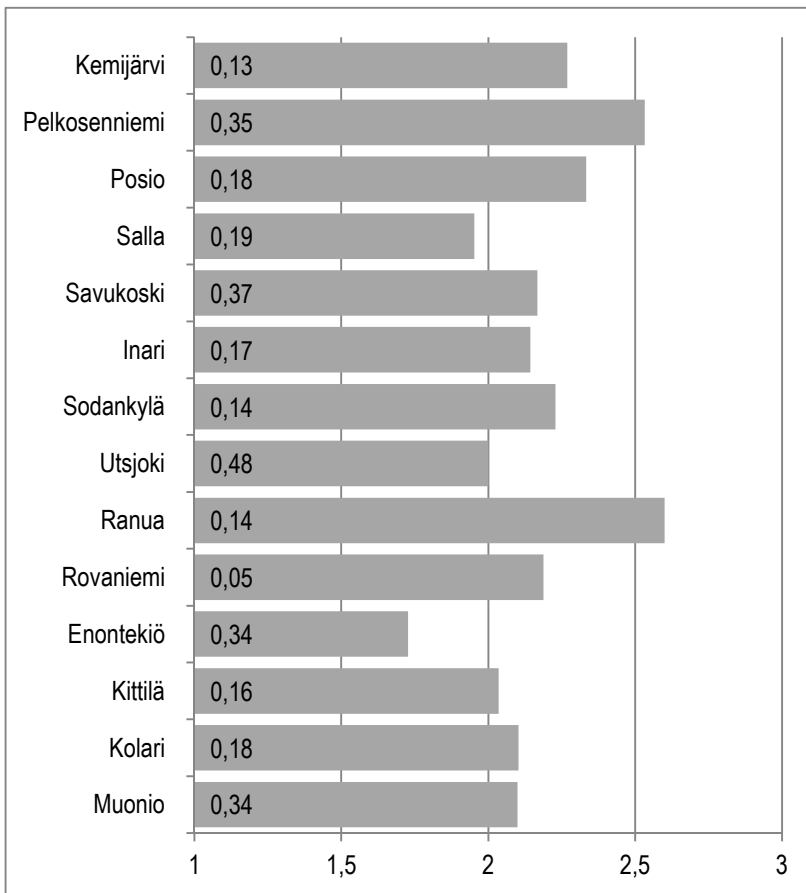

Kuvio 144. *Arvio suun terveydenhuoltopalvelujen toimivuudesta.*¹⁶²

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaista 30 % arvioi suun terveydenhuoltopalvelujen toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 27 % ja Utsjoella asuvista 20 %.

Suun terveydenhuoltopalvelut toimivat *huonosti* Utsjoella, jossa 20 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 11 % ja Sodankylässä 19 %. (Liitetaulukko 136.)

¹⁶² **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

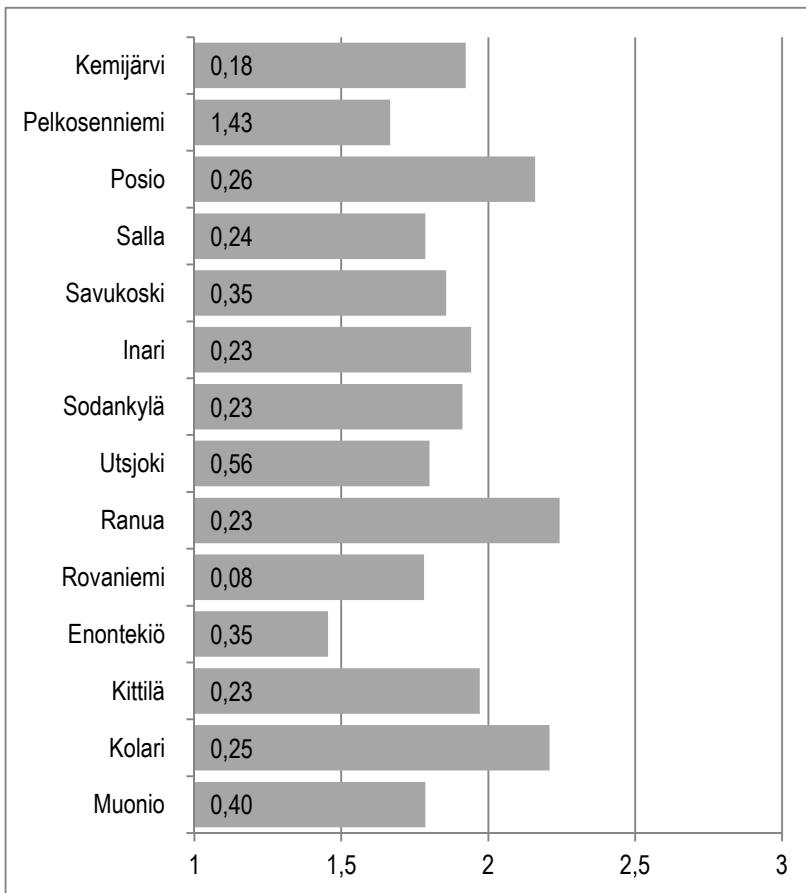

Kuvio 145. *Arvio sairaala- ja vuodeosastohoidon toimivuudesta.*¹⁶³

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista ja sodankyläläisistä 30 % arvioi sairaala- ja vuodeosastohoidon toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Utsjoella asuvista 20 %.

Sairaala- ja vuodeosastohoito toimii *huonosti* Utsjoella, jossa 20 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 16 % ja Sodankylässä 7 %. (Liitetaulukko 137.)

¹⁶³ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

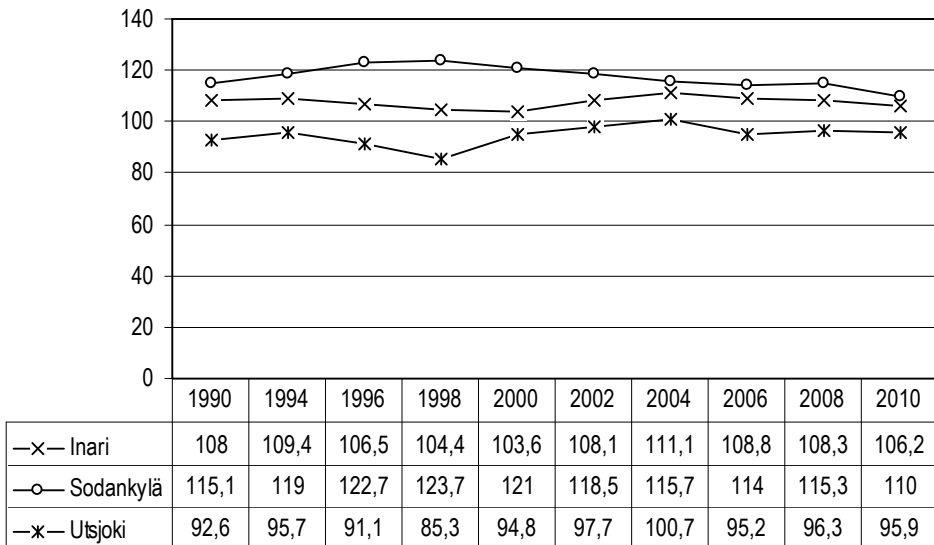
Kuvio 146. *Arvio mielenterveyspalvelujen toimivuudesta.*¹⁶⁴

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 20 % arvioi mielenterveyspalveluiden toimivan *hyvin*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa ja Sodankylässä asuvista 18 %.

Mielenterveyspalvelut toimivat *huonosti* Utsjoella, jossa 40 % vastaajista oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 24 % ja Sodankylässä 26 %. (Liitetaulukko 138.)

¹⁶⁴ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

3.7.3 Sairastavuus

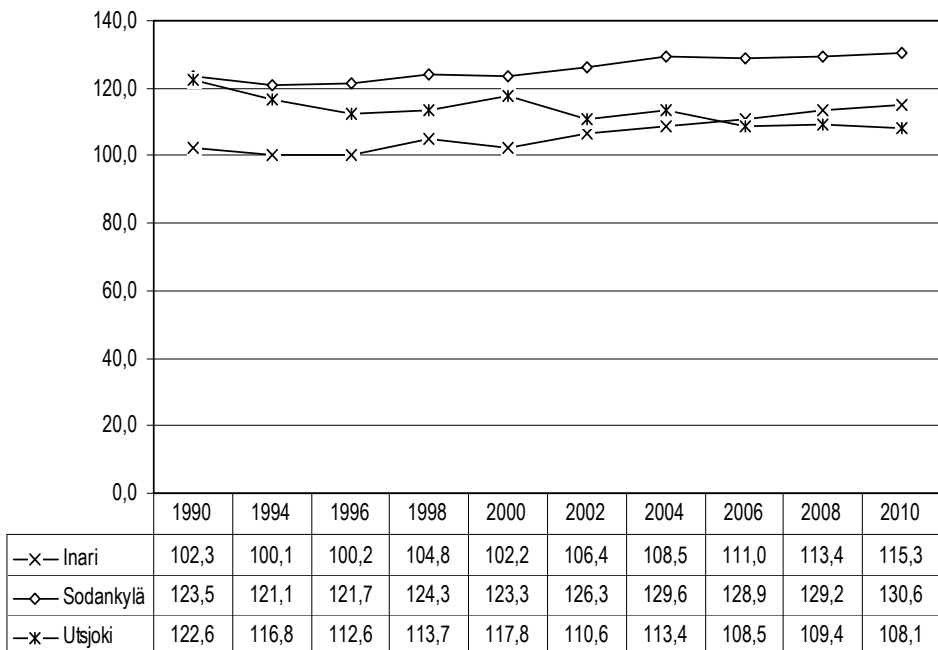

Kuvio 147. Sairastavuusindeksi, ikävakioitu¹⁶⁵ vuosina 1990–2010.

Vuodesta 1990 vuoteen 2010 verrattuna sairastavuusindeksi on noussut Pohjois-Lapin seutukunnan kunnista Utsjoella 3,3 -yksikköä.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä sairastavuusindeksi on laskenut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 5,1 -yksikköä, kun vastaava lasku on Inarissa 1,8 -yksikköä. (Liitekuvio 43.)

¹⁶⁵ (id:184) Indikaattori ilmaisee jokaiselle Suomen kunnalle lasketun indeksin avulla miten tervettä tai sairasta väestö on suhteessa koko maan väestön keskiarvoon (=100). Luku on laskettu ikävakioituna. Indeksi perustuu kuolleisuuteen, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuuteen työikäisistä ja erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuuteen väestöstä. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOT-KAnet 2005–2012. Tiedot on poimittu 24.4.2012 sekä Liitekuvion 43. osalta 25.8.2013.

Kuvio 148. Kansantauti-indeksi, ikävakioitu¹⁶⁶ vuosina 1990–2010.

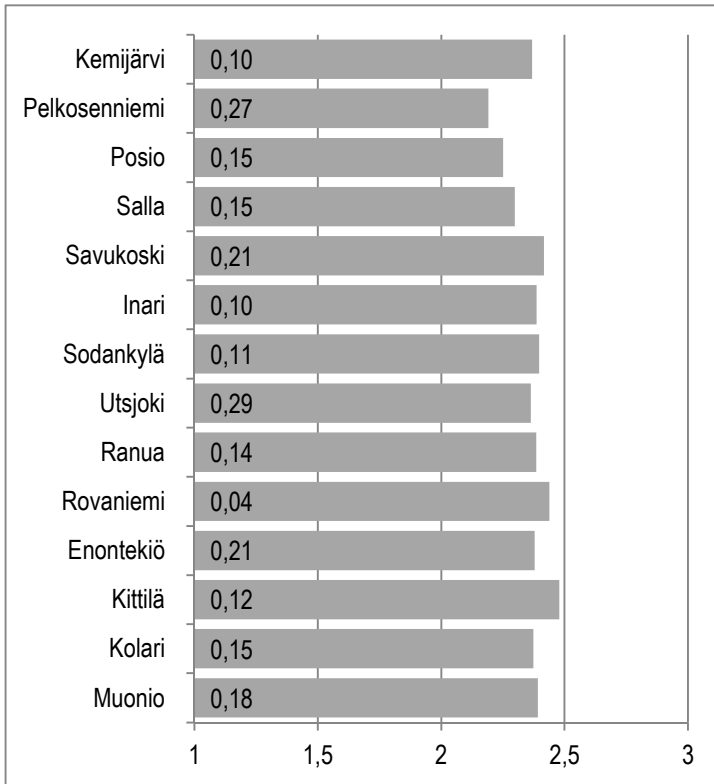
Vuodesta 1990 vuoteen 2010 verrattuna kansantauti-indeksi on laskenut Pohjois-Lapin seutukunnan kunnista Utsjoella eli 14,5 -yksikköä.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa kansantauti-indeksi on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 13,0 -yksikköä, kun vastaava nousu on Sodankylässä 7,1 -yksikköä. (Liitekuvio 44. ja Liitekuviot 45.–51.)

¹⁶⁶ Jokaiselle Suomen kunnalle on laskettu indeksejä, jotka kuvaavat kansantautien esiintymistä alueen väestössä suhteessa koko maan väestön keskiarvoon (koko maa = 100). Indeksit ilmoitetaan sekä sellaisenaan että ikä- ja sukupuolivakioituna. Vakioinnilla ikä- ja sukupuolirakenteen vaikutus indeksilukuun voidaan poistaa, mikä mahdollista alueittaisen vertailun alueiden välisistä ikä- ja sukupuolirakenteen eroista huolimatta. Tarkasteltavina on seitsemän suurinta erityiskorvattavaan lääkehoitoon oikeuttavaa sairautta, joista tässä käytetään nimitystä kansantaudit. Niille jokaiselle on laskettu indeksi ja suhteutettu se koko maan keskiarvoon. Kansantauti-indeksi on näiden seitsemän indeksin keskiarvo. Kansantaudit: astma, diabetes, nivelreuma, psykoosit, sepelvaltimotauti, sydämen vajaatoiminta, verenpainetauti. **Lähde:** Kela, Terveyspuntari. Tiedot on poimittu 25.8.2013.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan terveydentilaansa kysymyksellä

”Millaiseksi koette fyysisen terveyttenne ja toimintakykynne tällä hetkellä?”

Kuvio 149. Vastaajien arvio fyysisestä terveydestään ja toimintakyvystään.¹⁶⁷

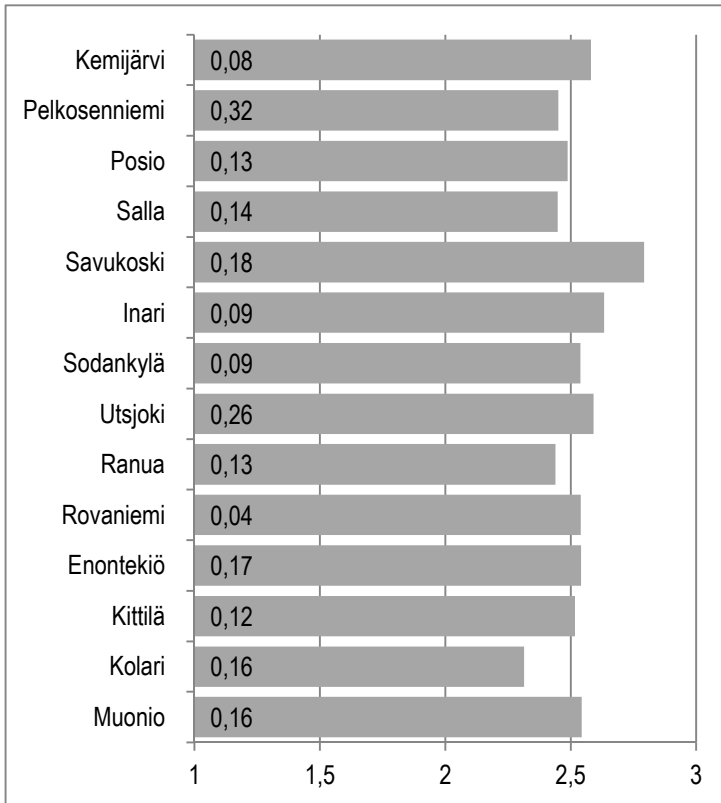
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä 47 % arvioi fyysisen terveytensä ja toimintakykynsä *hyväksi*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 44 % ja Utsjoella asuvista 45 %.

Fyysisen terveytensä ja toimintakykynsä kokivat *huonoksi* utsjokelaisvastaajat, joista 9 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 8 % ja Inarissa 5 %. (Liitetaulukko 139.)

¹⁶⁷ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskitasoinen, 3=Hyvä.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan terveydentilaansa kysymyksellä

”Millaiseksi koette henkisen vireytenne ja mielialanne tällä hetkellä?”

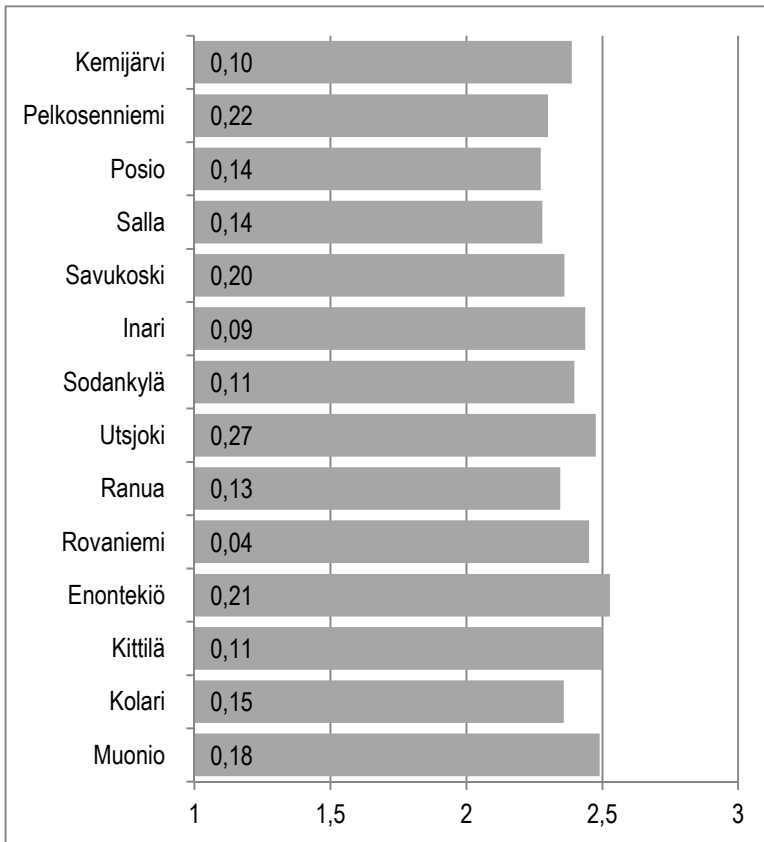
Kuvio 150. Vastaajien arvio henkisestä vireydestään ja mielialastaan.¹⁶⁸

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilaisista 66 % arvioi henkisen vireytensä ja mielialansa *hyväksi*, kun vastaavan arvion antoi Sodankylässä 55 % ja Utsjoella asuvista 64 %.

Henkisen vireytensä ja mielialansa kokivat *huonoksi* utsjokelaisvastaajat, joista 5 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa ja Sodankylässä 2 %. (Liite-
taulukko 140.)

¹⁶⁸ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskinkertainen, 3=Hyvä.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan nykyistä terveydentilaansa kysymyksellä
”Mitä mieltä olette nykyisestä terveydentilastanne? Onko se?”

Kuvio 151. Vastaajien arvio omasta terveydentilastaan.¹⁶⁹

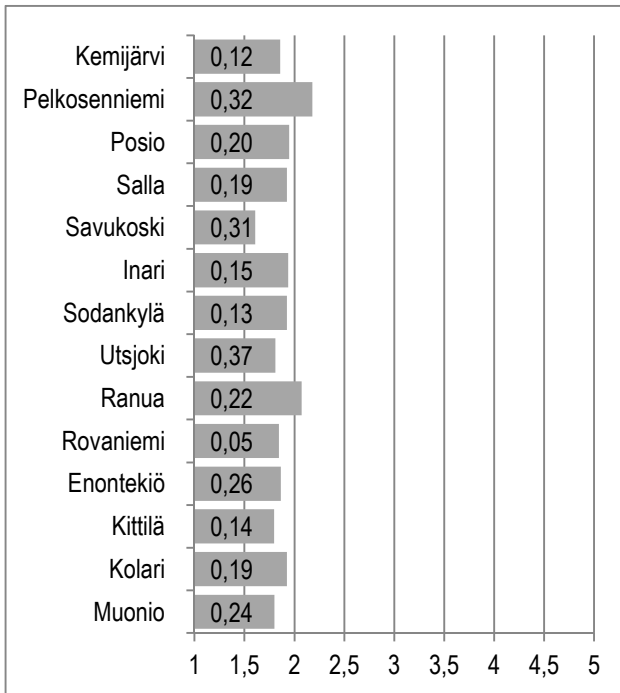
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisista 52 % arvioi terveydentilansa *hyväksi*, kun vastaavan arvion antoi Inarissa 45 % ja Sodankylässä asuvista 47 %.

Terveydentilansa kokivat *huonoksi* sodankyläläisvastaajat, joista 7 % oli tätä mieltä vastaavan osuuden ollessa Inarissa 2 % ja Utsjoella 5 %. (Liitetaulukko 141.)

¹⁶⁹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Huono, 2=Keskinkertainen, 3=Hyvä.

Kuntalaisia pyydettiin kertomaan lääkärin toteamien sairauksien lukumäärän kysymyksellä

”Kuinka monta lääkärin toteamaa sairautta Teillä on?”

Kuvio 152. Lääkärin toteamien sairauksien lukumäärä.¹⁷⁰

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukunnassa 7 tai enemmän lääkärin toteamaa sairautta oli inarilais- ja sodankyläläisvastaajista 1 %:lla, mutta ei kenelläkään utsjokelaisvastaajalla.

Ei yhtään lääkärin toteamaa sairautta oli utsjokelaisvastaajista 38 %:lla, kun vastaava osuus oli Inarissa 34 % ja Sodankylässä 30 %. (Liitetaulukko 142.)

¹⁷⁰ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Ei yhtään, 2=1–2, 3=3–4, 4=5–6, 5=7 tai enemmän.

Kuntalaisia pyydettiin kertomaan, saavatko he jonkin sairauden tai vamman vuoksi työkyvyttömyyseläkettä kysymyksellä

”Saatteko jonkin sairauden tai vamman vuoksi työkyvyttömyyseläkettä?”

Taulukko 32. *Työkyvyttömyyseläkkeellä olevat (%)*.

Eläkeläisyys	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Ei	85	83	91
Kyllä, osaeläke	0	2	0
Kyllä, määräaikainen eläke	1	0	0
Kyllä, pysyvä eläke	14	14	9
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	122	125	22

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista *pysyvällä työkyvyttömyyseläkkeellä* oli inarilais- ja sodankyläläisvastaajista 14 % vastaavan osuuden ollessa Utsjoella 9 %.

Ei-työkyvyttömyyseläkkeellä olevia oli utsjokelaisvastaajista 91 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 85 % ja Sodankylässä 83 %. (Liitetaulukko 143.)

Kuntalaisia pyydettiin kertomaan sairaudestaan tai vammastaan, joka häiritsee heidän työ- ja toimintakykyään kysymyksellä

”Onko Teillä sairaus tai vamma, joka häiritsee työ- ja toimintakykyä?”

Taulukko 33. *Vastaajien työ- ja toimintakykyä häiritsevä sairaus tai vamma.*

Sairaus tai vamma	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Ei	70	71	71
Kyllä	30	29	29
YHTEENSÄ %	100	100	100
YHTEENSÄ N	125	129	21

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista *työ- ja toimintakykyä häiritseviä sairauksia tai vammoja* oli inarilaisvastaajista 30 %:lla vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä ja Utsjoella 29 %.

Työ- ja toimintakykyä häiritseviä sairauksia tai vammoja ei ollut sodankyläläis- ja utsjokelaisvastaajista 71 %:lla vastaavan osuuden ollessa Inarissa 70 %. (Liitetäulukko 144.)

Kuntalaisia pyydettiin kertomaan, mitä lääkärin toteamia sairauksia heillä on ollut viimeksi kuluneen vuoden aikana kysymyksellä

”Onko Teillä viimeksi kuluneen vuoden (12 kk) aikana ollut seuraavia lääkärin toteamia tai hoitamia sairauksia?”

Taulukko 34. Lääkärin toteamat sairaudet (%).

Sairaus	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Kohonnut verenpaine, verenpainetauti			
Ei	64	64	48
Kyllä	36	36	52
Kohonnut veren kolesteroli			
Ei	68	67	76
Kyllä	32	33	24
Diabetes			
Ei	85	95	86
Kyllä	15	5	14
Sydänveritulppa, sydäninfarkti			
Ei	97	99	100
Kyllä	3	1	0
Sepelvaltimotauti, angina pectoris			
Ei	94	91	95
Kyllä	6	9	5
Syöpä			
Ei	97	95	100
Kyllä	3	5	0
Nivelreuma			
Ei	92	95	95
Kyllä	8	5	5
Selän kulumavika, muu selkäsairaus			
Ei	70	75	77
Kyllä	30	25	23
Pitkäaikainen keuhkoputkentulehdus, keuhkolaajentumai			
Ei	97	96	100
Kyllä	3	4	0
Masennus, (depressio)			
Ei	94	97	100
Kyllä	6	3	0
Muu mielenterveysongelma			
Ei	98	98	95
Kyllä	2	2	5

Astma			
Ei	91	95	100
Kyllä	9	5	0
Heinänuha tai muu allerginen nuha			
Ei	86	92	90
Kyllä	14	8	10
Ruoka-aineallergia			
Ei	90	93	95
Kyllä	10	7	5
Vatsasairaus (mahakatarri, gastriitti, mahahaava)			
Ei	94	94	90
Kyllä	6	6	10

Kohonnutta verenpainetta, verenpainetautia sairasti utsjokelaisvastaajista 52 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa ja Sodankylässä 36 %. *Kohonnutta veren kolesterolia* sairasti sodankyläläisvastaajista 33 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 32 % ja Utsjoella 24 %. *Diabetesta* sairasti inarilaisvastaajista 15 % vastaavan osuuden ollessa Utsjoella 14 % ja Sodankylässä 5 %.

Sydänveritulppaa, sydäninfarktia sairasti inarilaisvastaajista 3 % vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 1 %. Utsjokelaisvastaajat eivät sairastaneet sydänveritulppaa, sydäninfarktia. *Sepelvaltimotautia, angina pectorista* sairasti sodankyläläisvastaajista 9 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 6 % ja Utsjoella 5 %.

Syöpää sairasti sodankyläläisvastaajista 5 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 3 %. Utsjokelaisvastaajat eivät sairastaneet syöpää. *Nivelreumaa* sairasti inarilaisvastaajista 8 % vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä ja Utsjoella 5 %.

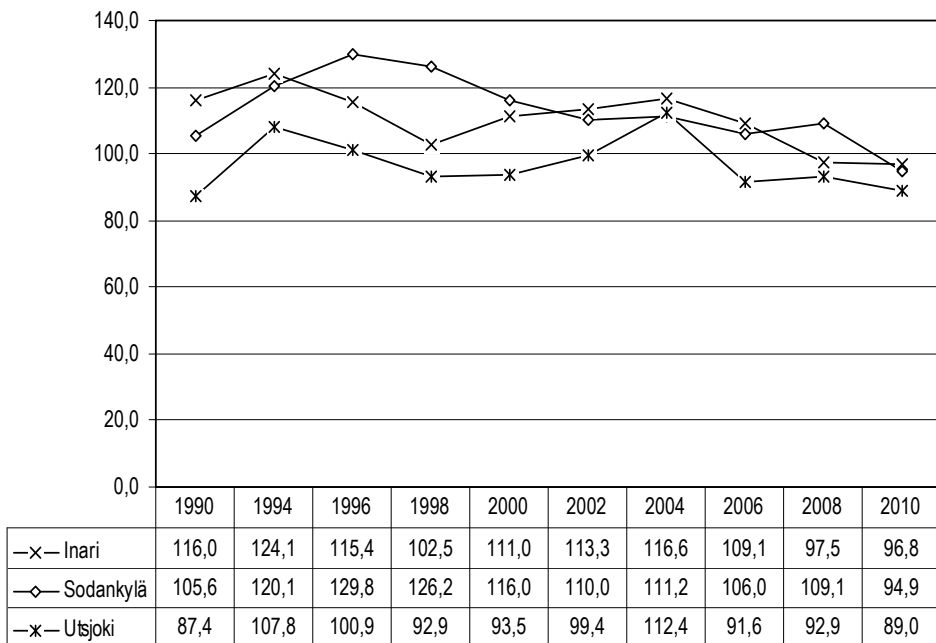
Selän kulumavikaa, muuta selkäsairautta sairasti inarilaisvastaajista 30 % vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 25 % ja Utsjoella 23 %.

Pitkäaikaista keuhkoputkentulehdusta, keuhkolaajentumaa sairasti sodankyläläisvastaajista 4 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 3 %. Utsjokelaisvastaajat eivät sairastaneet pitkäaikaista keuhkoputkentulehdusta, keuhkolaajentumaa.

Masennusta, depressiota sairasti inarilaisvastaajista 6 % vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 3 %. Utsjokelaisvastaajat eivät sairastaneet masennusta, depressiota. *Muuta mielenterveysongelmaa* sairasti utsjokelaisvastaajista 5 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa ja Sodankylässä 2 %.

Astmaa sairasti inarilaisvastaajista 9 % vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 5 %. Utsjokelaisvastaajat eivät sairastaneet astmaa. *Heinänuhaa tai muuta allergista nuhaa* sairasti inarilaisvastaajista 14 % vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 8 % ja Utsjoella 10 %. *Ruoka-aineallergiaa* sairasti inarilaisvastaajista 10 % vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 7 % ja Utsjoella 5 %.

Vatsasairautta, (mahakatarri, gastriitti, mahahaava) sairasti utsjokelaisvastajista 10 % vastaavan vastaavan osuuden ollessa Inarissa ja Sodankylässä 6 %. (Liitetaulukot 145.–159.)

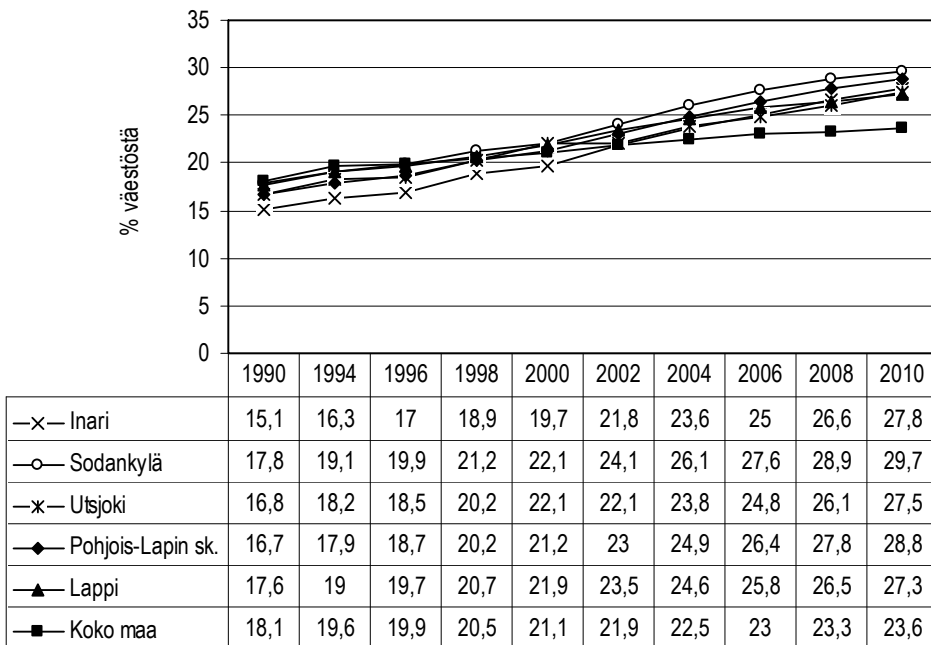

Kuvio 153. Kuolleisuusindeksi, ikävakioitu¹⁷¹ vuosina 1990–2010.

Vuodesta 1990 vuoteen 2010 verrattuna kuolleisuusindeksi on laskenut jokaisessa Pohjois-Lapin seutukunnan kunnassa.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa kuolleisuusindeksi on laskenut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 19,3 -yksikköä, kun vastaava lasku on Sodankylässä 10,7 -yksikköä ja Utsjoella 1,6 -yksikköä. (Liitekuvio 52.)

¹⁷¹ Kuolleisuusluku saadaan laskemalla kuolleiden osuus prosentteina alueen väestömäärästä. Vuoden aikana kuolee koko maan väestöstä noin yksi prosentti. Pienissä kunnissa määrä voi vaihdella vuosittain paljonkin, vaikka kuolleisuus pitkällä aikavälillä pysyttelisi vakaana. Tämän vuoksi indeksin laskeminen perustuu kolmen peräkkäisen vuoden keskiarvoon. **Lähde:** Kela, Terveyspuntari. Tiedot on poimittu 25.8.2013.

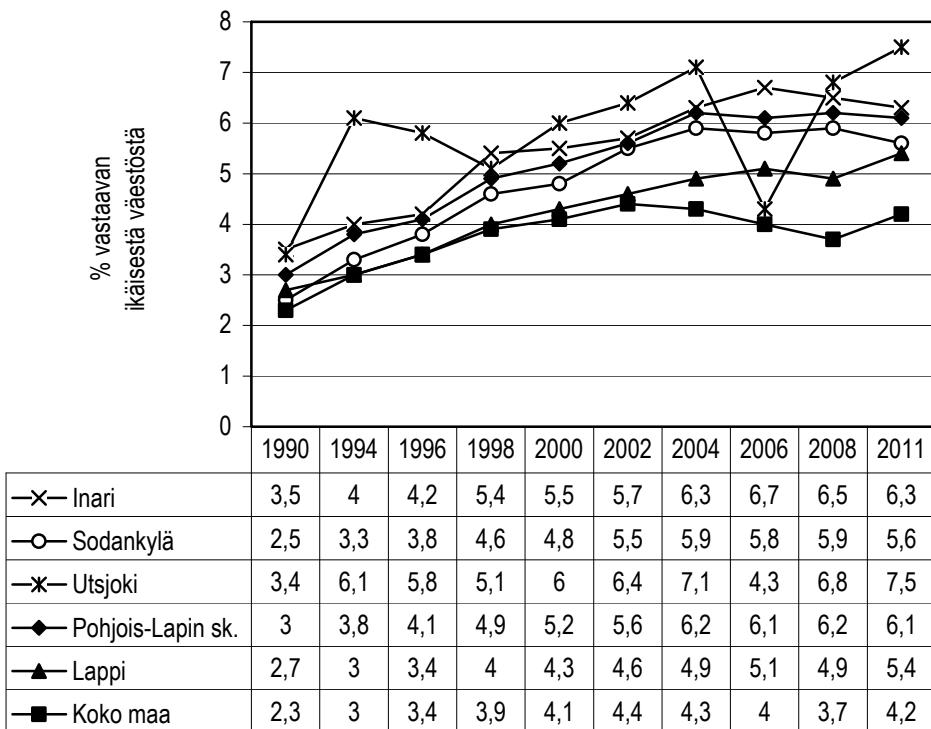

Kuvio 154. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja, % väestöstä¹⁷² vuosina 1990–2010.

Vuodesta 1990 vuoteen 2010 verrattuna erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuus % väestöstä on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualan kunnista Inarissa erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuus, % väestöstä, on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2010 tilanteeseen eli 12,7 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Sodankylässä 11,9 % -yksikköä, Utsjoella 10,7 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 12,1 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 9,7 % -yksikköä ja koko maassa 5,5 % -yksikköä. (Liitekuvio 53.)

¹⁷² (id:3223) Indikaattori ilmaisee vuoden lopussa erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen henkilöiden osuuden prosentteina väestöstä. Väestösuhteutuksessa on käytetty Kelan vakuutettua väestöä. Yksi henkilö on voinut olla oikeutettu yhteen tai useampaan erityiskorvausoikeuteen yhdessä tai useammassa eri korvausluokassa. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 24.4.2012 sekä Liitekuvion 53. osalta 25.8.2013.

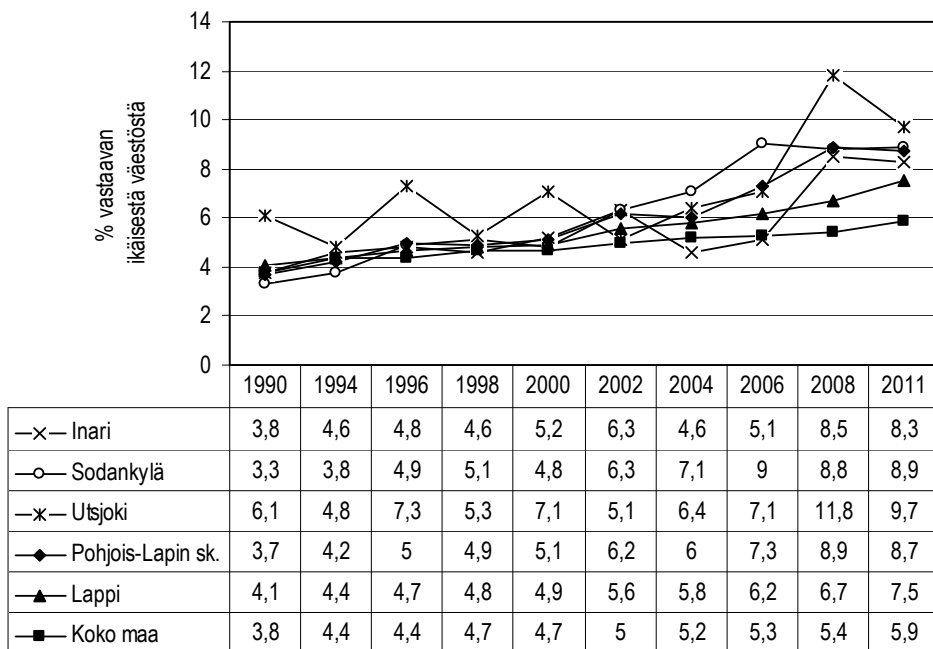

Kuvio 155. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 0–15 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä¹⁷³ vuosina 1990–2011.

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 0–15 -vuotiaita % vastaavanikäisestä väestöstä osuus on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 0–15 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä, osuus on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 4,1 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 2,8 % -yksikköä, Sodankylässä 3,1 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 3,1 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 2,7 % -yksikköä ja koko maassa 1,9 % -yksikköä. (Liitekuvio 54.)

¹⁷³ (id:230) Indikaattori ilmaisee vuoden lopussa erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuuden 0–15-vuotiailla prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Yksi henkilö on voinut olla oikeutettu yhteen tai useampaan erityiskorvausoikeuteen yhdessä tai useammassa eri korvausluokassa. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattori-pankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 54. osalta 25.8.2013.

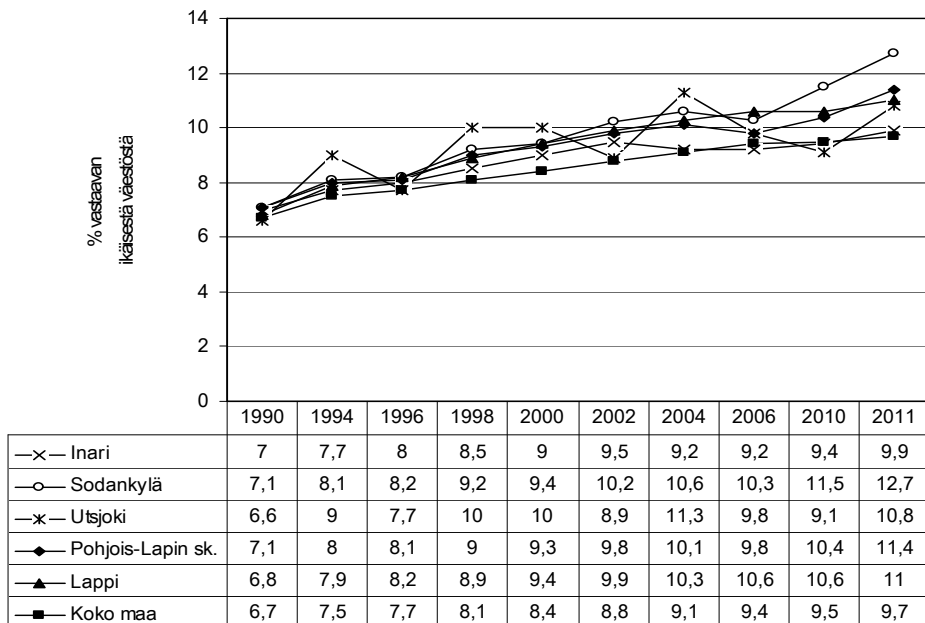

Kuvio 156. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 16–24 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä¹⁷⁴ vuosina 1990–2011.

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 16–24 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä, osuus on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 16–24 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä, osuus on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 5,6 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 4,5 % -yksikköä, Utsjoella 3,6 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 5 -yksikköä, Lapin maakunnassa 3,4 % -yksikköä ja koko maassa 2,1 % -yksikköä. (Liitekuvio 55.)

¹⁷⁴ (id:231) Indikaattori ilmaisee vuoden lopussa erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuuden 16–24 -vuotiailla prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Yksi henkilö on voinut olla oikeutettu yhteen tai useampaan erityiskorvausoikeuteen yhdessä tai useammassa eri korvausluokassa. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattori-pankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 55. osalta 25.8.2013.

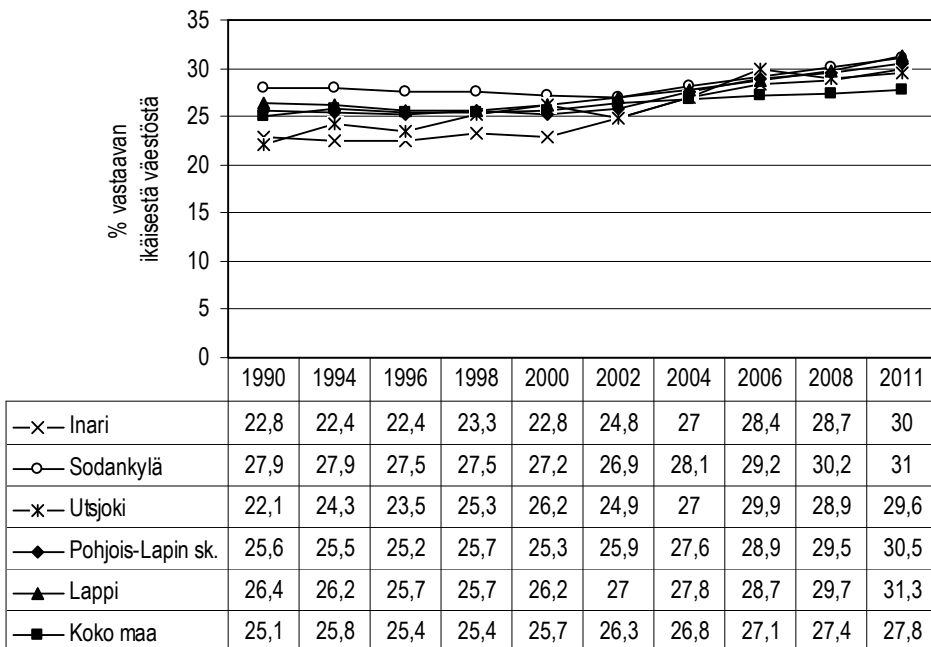

Kuvio 157. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 25–39 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä¹⁷⁵ vuosina 1990–2011.

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 25–39 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä, osuus on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 25–39 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä, osuus on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 5,6 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 2,9 % -yksikköä, Utsjoella 4,2 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 4,3 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 4,2 % -yksikköä ja koko maassa 3 % -yksikköä. (Liitekuvio 56.)

¹⁷⁵ (id:1809) Indikaattori ilmaisee vuoden lopussa erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuuden 25–39 -vuotiailla tuhatta vastaavanikäistä kohti. Yksi henkilö on voinut olla oikeutettu yhteen tai useampaan erityiskorvausoikeuteen yhdessä tai useammassa eri korvausluokassa. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 56. osalta 25.8.2013.

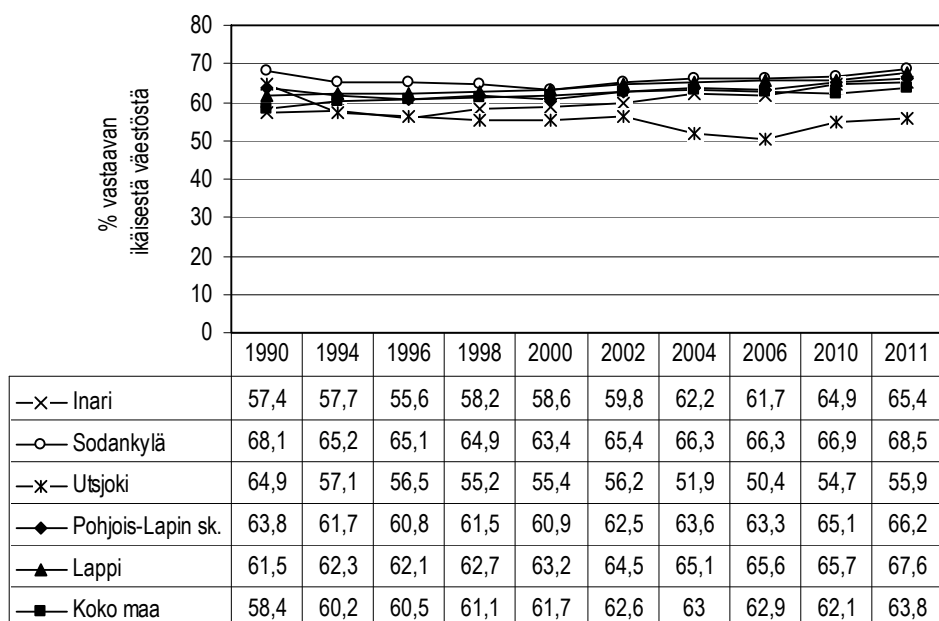

Kuvio 158. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 40–64 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä¹⁷⁶ vuosina 1990–2011.

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 40–64 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä, osuus on noussut jokaisella tarkastelualueella.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 40–64 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä, osuus on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 7,5 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 7,2 % yksikköä, Sodankylässä 3,1 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 4,9 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 4,9 % -yksikköä ja koko maassa 2,7 % -yksikköä. (Liitekuvio 57.)

¹⁷⁶ (id:1810) Indikaattori ilmaisee vuoden lopussa erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuuden 40–64 -vuotiailla tuhatta vastaavanikäistä kohti. Yksi henkilö on voinut olla oikeutettu yhteen tai useampaan erityiskorvausoikeuteen yhdessä tai useammassa eri korvausluokassa. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 57. osalta 25.8.2013.

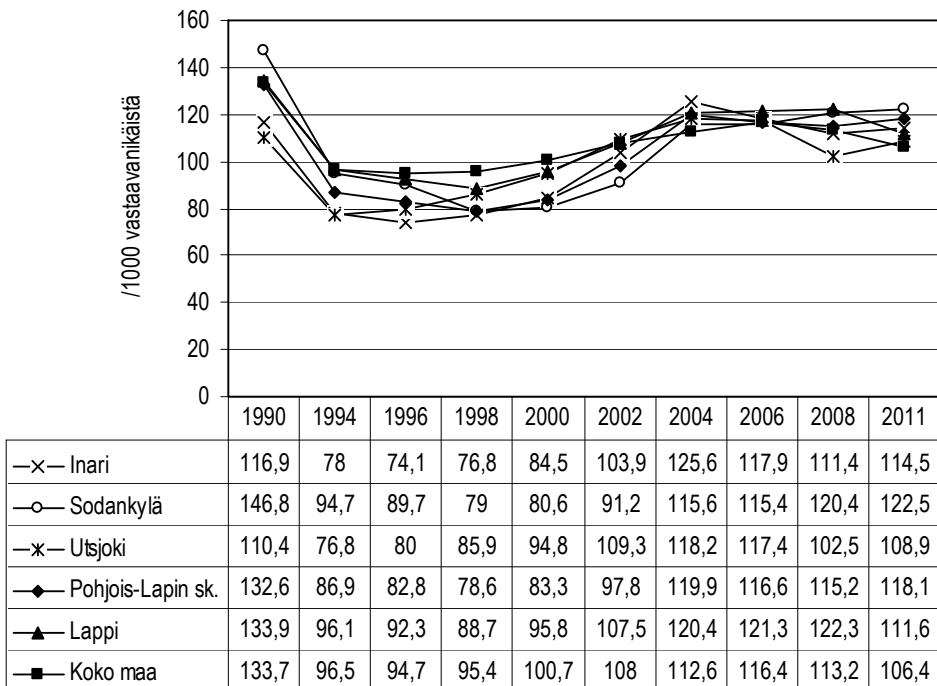

Kuvio 159. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä¹⁷⁷ vuosina 1990–2011.

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä, osuus on noussut jokaisella tarkastelualueella lukuun ottamatta Utsjokea, jossa se on vähentynyt 9 % -yksikköä.

Tarkastelualan kunnista Inarissa erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä, osuus on noussut eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 8,0 % -yksikköä, kun vastaava nousu on Sodankylässä 0,4 % -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 2,4 % -yksikköä, Lapin maakunnassa 6,1 % -yksikköä ja koko maassa 5,4 % -yksikköä. (Liitekuvio 58.)

¹⁷⁷ (id:236) Indikaattori ilmaisee vuoden lopussa erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Väestötietona käytetään keskiväkilukua. Yksi henkilö on voinut olla oikeutettu yhteen tai useampaan erityiskorvausoikeuteen yhdessä tai useammassa eri korvausluokassa. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuviosta 58. osalta 25.8.2013.

Kuvio 160. *Sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat/1000 vastaavanikäistä¹⁷⁸ vuosina 1990–2011.*

Vuodesta 1990 vuoteen 2011 verrattuna sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat/1000 vastaavanikäistä, osuus on vähentynyt jokaisella tarkastelualueella.

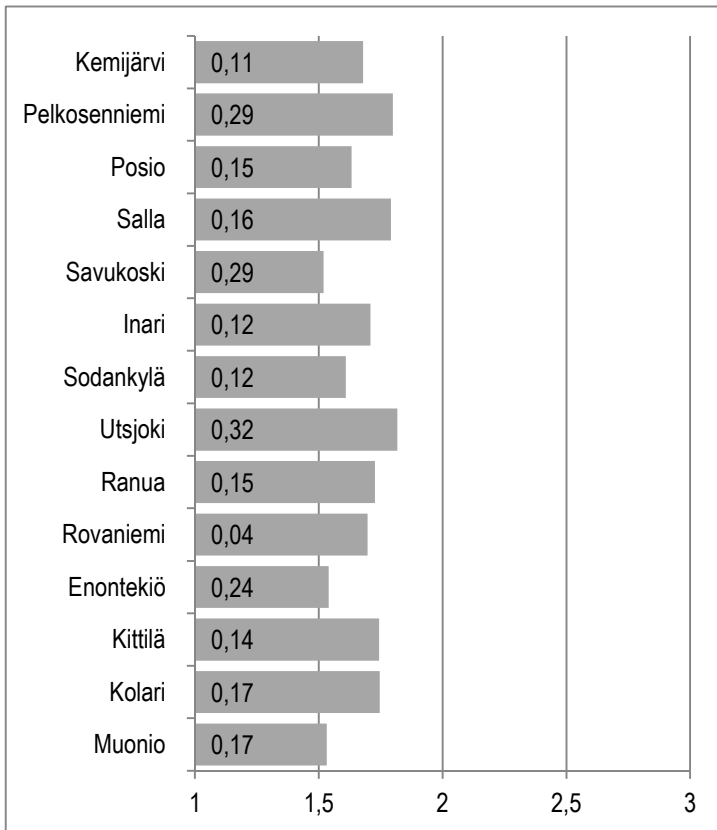
Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat/1000 vastaavanikäistä, osuus on vähentynyt eniten vuoden 1990 tilanteesta vuoden 2011 tilanteeseen eli 24,3 -yksikköä, kun vastaava vähentyminen on Inarissa 2,4 -yksikköä, Utsjoella 1,5 -yksikköä sekä Pohjois-Lapin seutukunnassa 14,5 -yksikköä, Lapin maakunnassa 22,3 -yksikköä ja koko maassa 27,3 -yksikköä. (Liitekuvio 59.)

¹⁷⁸ (id:305) Indikaattori ilmaisee Sairausvakuutuslain mukaista päivärahakorvausta vuoden aikana vähintään yhdeltä päivältä saaneiden 25–64 -vuotiaiden osuuden tuhatta vastaavanikäistä kohti. Mittarista on huomattava, että jakajaväestössä ovat mukana myös eläkkeensaajat, joilla yleensä ei ole mahdollisuutta saada sairauspäivärahaa. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012 sekä Liitekuvion 59. osalta 25.8.2013.

3.7.4 Elämäntavat

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan nukkumistaan kysymyksellä

”Nukutteko mielestänne tarpeeksi?”

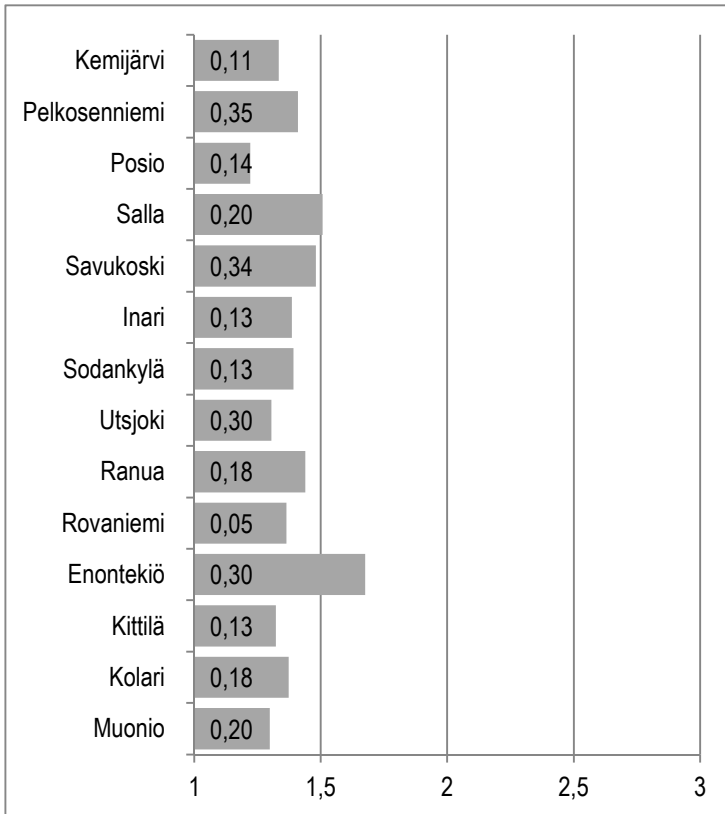
Kuvio 161. Arvio tarpeeksi nukkumisesta.¹⁷⁹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläisistä vastaajista 49 % nukkui *lähes aina tarpeeksi* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 43 % ja Utsjoella 36 %.

Harvoin tai tuskin koskaan tarpeeksi nukkui utsjokelaisvastaajista 18 % vastaavan osuuden ollessa Inarissa 13 % ja Sodankylässä 10 %. (Liitetaulukko 160.)

¹⁷⁹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Kyllä, lähes aina, 2=Kyllä, usein, 3=Harvoin tai tuskin koskaan.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan tupakointiaan kysymyksellä
”Tupakoitteko (savukkeita, sikareita tai piippua)?”

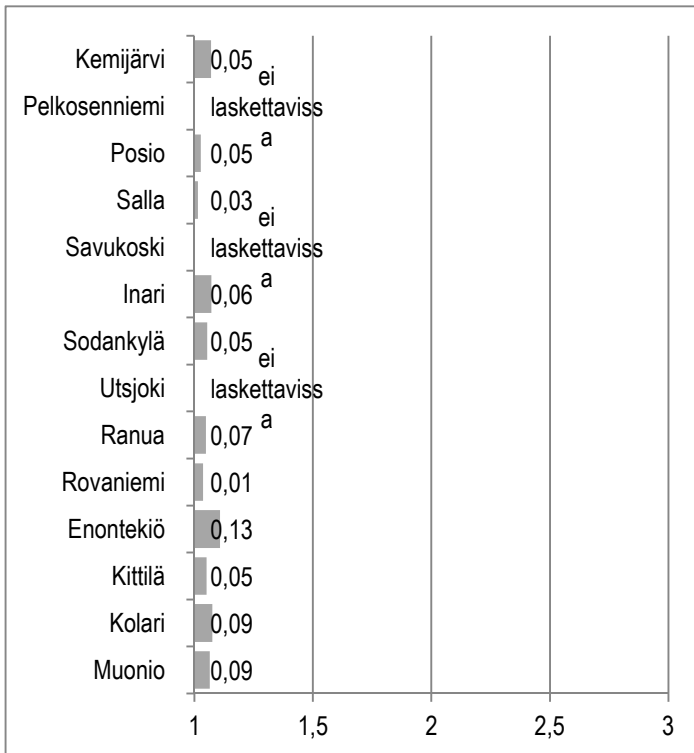
Kuvio 162. *Tupakoiminen.*¹⁸⁰

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista sodankyläläis-vastaajista *tupakoi päivittäin* 18 % vastaavan *osuuden* ollessa Inarissa 16 % ja Utsjoella 13 %.

Ei lainkaan tupakoivia oli utsjokelaisvastaajista 83 % vastaavan *osuuden* ollessa Inarissa 77 % ja Sodankylässä 78 %. (Liitetaulukko 161.)

¹⁸⁰ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=En lainkaan, 2=Satunnaisesti, 3=Päivittäin.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan nuuskaamistaan kysymyksellä
”Nuuskaatteko?”

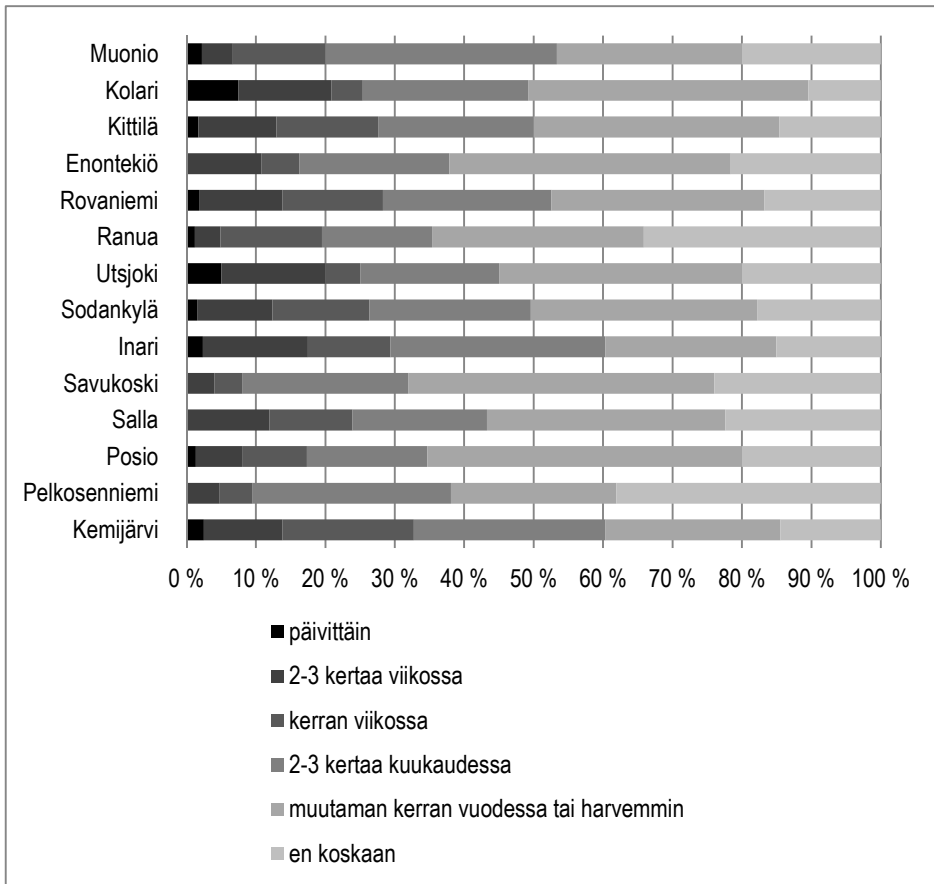
Kuvio 163. Nuuskaaminen.¹⁸¹

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista inarilais- ja sodankyläläisvastaajista *nuuskasi päivittäin* 2 % mutta Utsjoella kukaan kyselyyn vastanneista ei nuuskannut päivittäin.

Kaikki utsjokelaiset (N=25) ilmoittivat, *etteivät* he *nuuskaa lainkaan* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 95 % ja Sodankylässä 96 %. (Liitetaulukko 162.)

¹⁸¹ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväililuku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. Vastaajien vähäinen lukumäärä estää luottamusvälin laskemisen Pelkosenniemen, Savukosken ja Utsjoen osalta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=En lainkaan, 2=Satunnaisesti, 3=Päivittäin.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan alkoholin käyttöönsä kysymyksellä
”Käyttättekö alkoholijuomia?”

Kuvio 164. *Alkoholijuomien käyttö.*¹⁸²

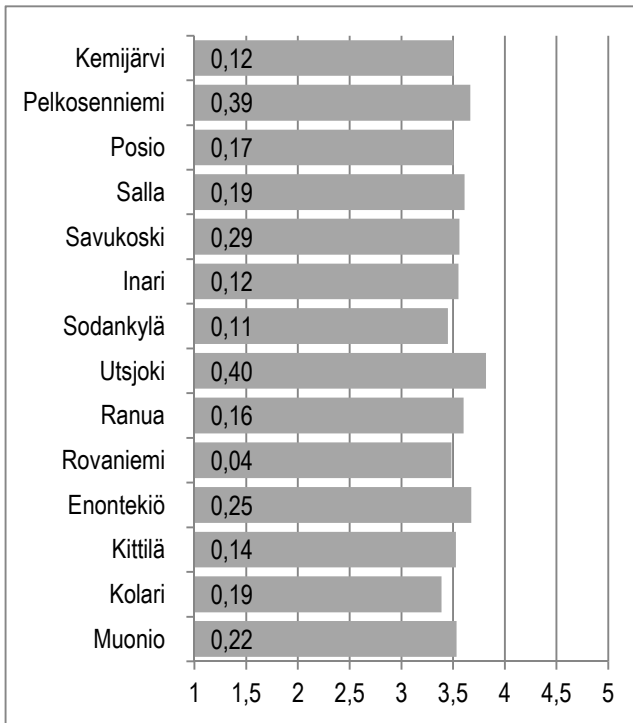
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisvas-
 taajista käytti *päivittäin* alkoholia 5 % vastaavan *osuuden* ollessa Inarissa ja So-
 dankylässä 2 %.

Ei koskaan alkoholia käyttäneitä oli utsjokelaisvastaajista 20 % vastaavan *osuuden*
 ollessa Inarissa 15 % ja Sodankylässä 18 %. (Liitetaulukko 163.)

¹⁸² **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kum-
 paankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=En koskaan, 2=Muutaman kerran vuodessa tai harvemmin, 3=2–3 kertaa kuukaudessa, 4=Kerran viikossa, 5=2–3 kertaa viikossa, 6=Päivittäin.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan lihavuutta/laihuutta kysymyksellä

”Pidätkö itseänne?”

Kuvio 165. Lihavuuden/laihuuden arviointi.¹⁸³

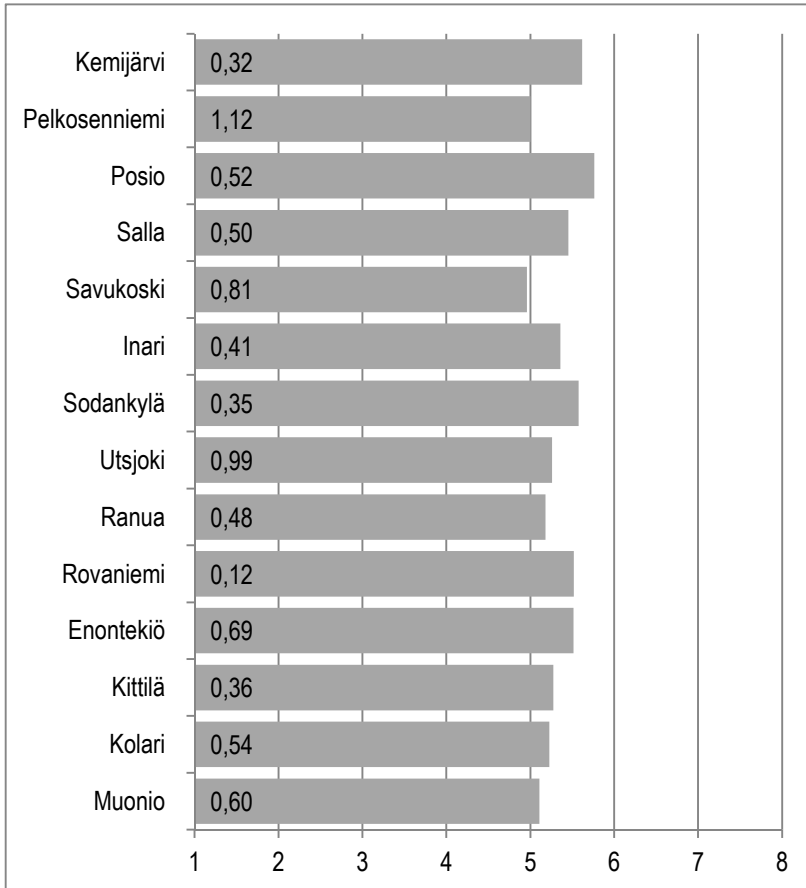
Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisvas-
taajista piti itseään *aivan liian ylipainoisena* 23 % vastaavan *osuuden* ollessa
Inarissa 7 % ja Sodankylässä 2 %.

Liian laiha itseään piti sodankyläläisvastaajista 1 % vastaavan, mutta Inarissa
ja Utsjoella kukaan kyselyyn vastanneista ei pitänyt itseään liian laiha. (Liite-
taulukko 164.)

¹⁸³ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitet-
tu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kum-
paankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=Liian laiha, 2=Hieman liian laiha, 3=Sopivan painoisena, 4=Hieman ylipainoisena, 5=Aivan liian ylipainoisena.

Kuntalaisia pyydettiin arvioimaan vapaa-ajan liikuntaansa kysymyksellä

”Kuinka usein harrastatte vapaa-ajan liikuntaa (kuntoliikuntaa) vähintään puoli tuntia niin, että ainakin lievästi hengästytte ja hikoilette?”

Kuvio 166. Kuntoliikunnan harrastaminen.¹⁸⁴

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista utsjokelaisvastaajista 30 % harrasti *päivittäin* vapaa-ajallaan liikuntaa vastaavan osuuden ollessa ja Inarissa 23 % ja Sodankylässä 24 %.

Muutaman kerran vuodessa tai harvemmin harrasti vapaa-ajallaan liikuntaa inarilaisvastaajista 11 % vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 6 % ja Utsjoella 9 %. *Liikuntaa ei voinut harrastaa vamman tai sairauden takia* inarilaisvastaajista 7 % vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 3 % ja Utsjoella 4 %. (Liitetaulukko 165.)

¹⁸⁴ **Kuvion tulkintaohje:** Palkin pituus ilmaisee keskiarvon. Koska otoskoko vaihtelee kysymyksittäin ja kunnittain, on hyvä arvioida tulosten tarkkuutta. Palkkiin kirjoitettu luottamusväliluku ilmaisee, kuinka paljon todellinen keskiarvo voi poiketa kumpaankin suuntaan ilmoitetusta keskiarvosta. **Vastausvaihtoehdot:** 1=En voi vamman tai sairauden vuoksi harrastaa liikuntaa, 2=Muuataman kerran vuodessa tai harvemmin, 3=2–3 kertaa kuukaudessa, 4=Kerran viikossa, 5=2 kertaa viikossa, 6=3 kertaa viikossa, 7=4–6 kertaa viikossa, 8=Päivittäin.

Kuntalaisia pyydettiin erittelemään tottumuksensa muutamista viimeksi kuluneen vuoden aikana kysymyksellä

”Oletteko viimeksi kuluneen vuoden (12 kk) aikana muuttanut tottumuksianne terveydellisten näkökohtien vuoksi?”

Taulukko 35. *Tottumusten muuttaminen terveydellisten näkökohtien vuoksi (%).*

Tottumus	Inari	Sodankylä	Utsjoki
Vähentänyt rasvan määrää			
Kyllä	40	41	19
Ei	60	59	81
Muuttanut rasvan laatua			
Kyllä	34	41	35
Ei	66	59	65
Lisännyt kasvien käyttöä			
Kyllä	44	49	38
Ei	56	51	62
Vähentänyt sokerin käyttöä			
Kyllä	46	43	45
Ei	54	57	55
Vähentänyt suolan käyttöä			
Kyllä	28	30	19
Ei	72	70	81
Laihduttanut			
Kyllä	28	26	24
Ei	72	74	76
Lisännyt arkiliikuntaa			
Kyllä	28	38	50
Ei	72	63	50
Lisännyt kuntoliikuntaa			
Kyllä	30	40	29
Ei	70	60	71
Vähentänyt alkoholin käyttöä			
Kyllä	30	26	10
Ei	70	74	90

Kuntalaiskyselyyn vastanneista Pohjois-Lapin seutukuntalaisista viimeksi kuluneen vuoden (12 kk) aikana sodankyläläisvastaajista 41 % oli vähentänyt *rasvan määrää* vastaavan osuuden ollessa Inarissa 40 % ja Utsjoella 19 %. *Rasvan laatua* oli muuttanut sodankyläläisvastaajista 41 % vastaavan *osuuden* ollessa Inarissa 34 % ja Utsjoella 35 %.

Kasvien käyttöä oli lisännyt sodankyläläisvastaajista 49 % vastaavan *osuuden* ollessa Inarissa 44 % ja Utsjoella 38 %.

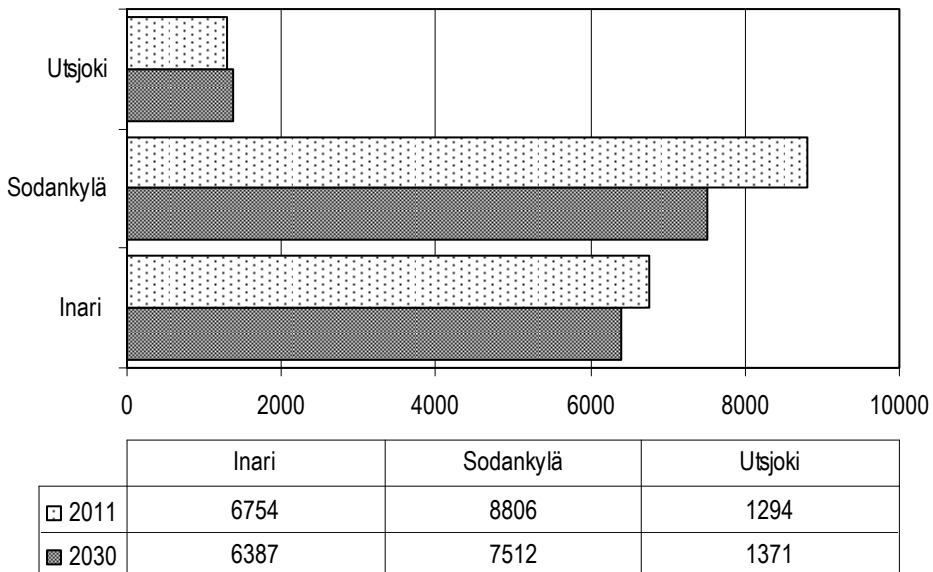
Sokerin käyttöä oli vähentänyt inarilaisvastaajista 46 % vastaavan *osuuden* ollessa Sodankylässä 43 % ja Utsjoella 45 %. *Suolan käyttöä* oli vähentänyt sodankyläläisvastaajista 30 % vastaavan *osuuden* ollessa Inarissa 28 % ja Utsjoella 19 %.

Laihduttaneita oli inarilaisvastaajista 28 % vastaavan *osuuden* ollessa Sodankylässä 26 % ja Utsjoella 24 %. *Arkiliikuntaa* oli lisännyt utsjokelaisvastaajista 50 % vastaavan *osuuden* ollessa Inarissa 28 % ja Sodankylässä 38 %. *Kuntoliikuntaa* oli lisännyt sodankyläläisvastaajista 40 % vastaavan *osuuden* ollessa Inarissa 30 % ja Utsjoella 29 %.

Alkoholin käyttöä oli vähentänyt inarilaisvastaajista 30 % vastaavan *osuuden* ollessa Sodankylässä 26 % ja Utsjoella 10 %. (Liitetaulukot 166.–174.)

3.8 Arviot väestökehityksestä vuoteen 2030

Leena Viinamäki & Arto Selkälä & Asko Suikkanen

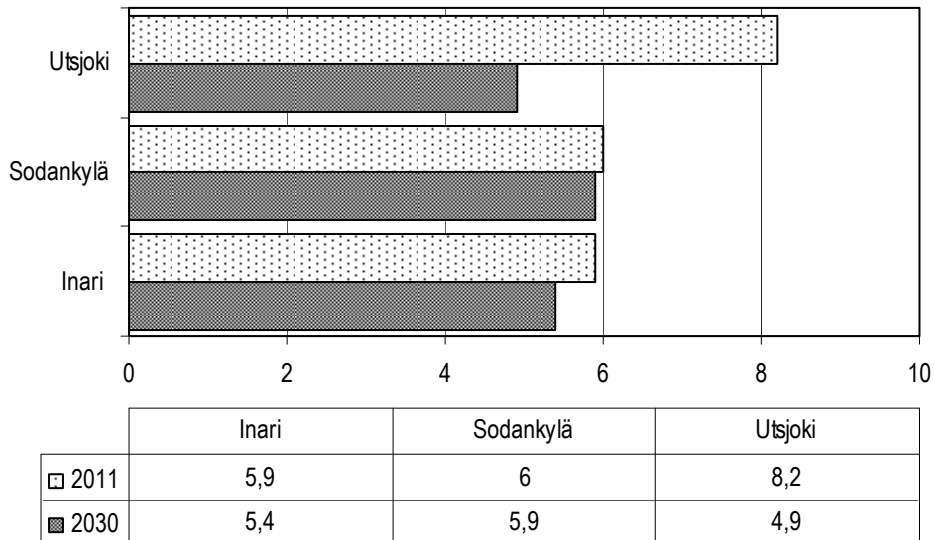

Kuvio 167. Väestöennuste¹⁸⁵ 2030.

Vuodesta 2011 vuoteen 2030 verrattuna ennakointilastojen mukaan väestön määrän (hlöä) ennustetaan Pohjois-Lapin seutukunnan kunnista lisääntyvän ainoastaan Utsjoella 77 henkilön verran.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä väestön määrän (hlöä) ennustetaan vähenevän eniten vuoden 2011 tilanteesta verrattuna vuoden 2030 tilanteeseen eli 1294 henkilöllä, kun vastaava väheneminen on Inarissa 367 henkilöä. (Liitekuvio 60.)

¹⁸⁵ (id: 746) Indikaattori ilmaisee ennusteen vuoden 2030 lopun väkiluvusta. Tilastokeskuksen käyttämä väestöennustemenetelmässä väestön tuleva määrä ja rakenne lasketaan ikäryhmittäisten syntyvyys-, kuolevuus- ja muuttokerrointen avulla. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012.

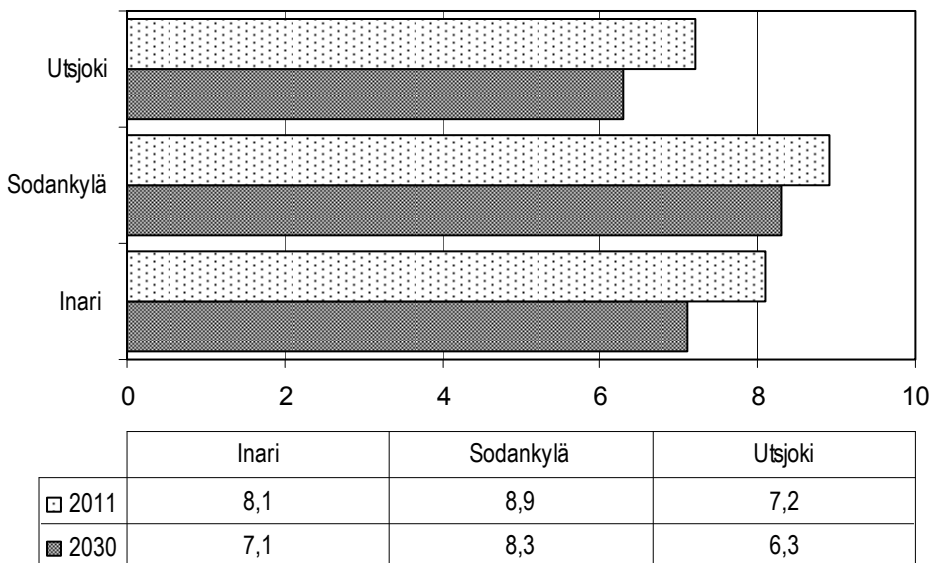

Kuvio 168. 0–6 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste¹⁸⁶ 2030.

Vuodesta 2011 vuoteen 2030 verrattuna ennakointilastojen mukaan 0–6 -vuotiaiden osuuden (% väestöstä) ennustetaan vähenevän jokaisessa Pohjois-Lapin seutukunnan kunnassa.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella ennakointilastojen mukaan 0–6 -vuotiaiden osuuden (% väestöstä) ennustetaan vähenevän eniten vuoden 2011 tilanteesta verrattuna vuoden 2030 tilanteeseen eli 3,3 % -yksikköä, kun vastaava väheneminen on Inarissa 0,5 % -yksikköä ja Sodankylässä 0,1 % -yksikköä. (Liitekuvio 61.)

¹⁸⁶ (id: 740) Indikaattori ilmaisee ennusteen ikäryhmän osuudesta prosentteina koko väestöstä (miehet ja naiset yhteensä) vuoden 2030 viimeisenä päivänä. Ennusteen lähtöväkilukuina ovat olleet vuoden 2008 lopun väkiluvut 1-vuotisikäryhmittäin sukupuolen mukaan. Tilastokeskuksen käyttämä väestöennustemenetelmä on ns. demografinen komponenttimalli, jossa väestön tuleva määrä ja rakenne lasketaan ikäryhmittäisten syntyvyys-, kuolevuus- ja muuttokerrointen avulla. Kertoimet on laskettu viime vuosien väestönkehityksen perusteella. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012.

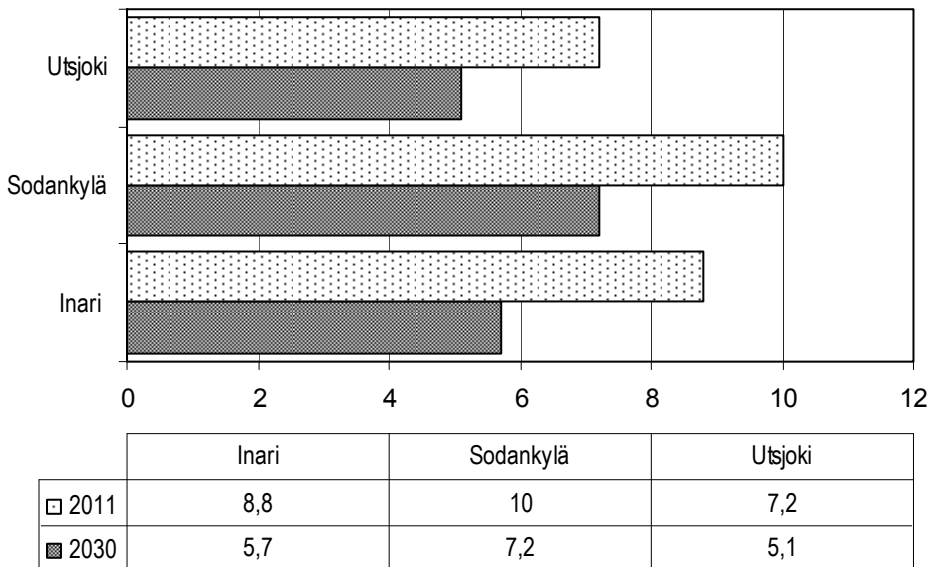

Kuvio 169. 7–15 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste¹⁸⁷ 2030.

Vuodesta 2011 vuoteen 2030 verrattuna ennakointitilastojen mukaan tarkastelualueen kunnista 7–15 -vuotiaiden osuuden (% väestöstä) ennustetaan vähenevän jokaisessa Pohjois-Lapin seutukunnan kunnassa.

Tarkastelualueen kunnista Inarissa ennakointitilastojen mukaan 7–15 –vuotiaiden osuuden (% väestöstä) ennustetaan vähenevän eniten vuoden 2011 tilanteesta verrattuna vuoden 2030 tilanteeseen eli 1 % -yksikön verran, kun vastaava väheneminen on Sodankylässä 0,6 % -yksikköä ja Utsjoella 0,9 % -yksikköä. (Liitekuvio 62.)

¹⁸⁷ (id: 741) Indikaattori ilmaisee ennusteen ikäryhmän osuudesta prosentteina koko väestöstä (miehet ja naiset yhteensä) vuoden 2030 viimeisenä päivänä. Ennusteen lähtöväkilukuina ovat olleet vuoden 2008 lopun väkiluvut 1-vuotisikäryhmittäin sukupuolen mukaan. Tilastokeskuksen käyttämä väestöennustemenetelmä on ns. demografinen komponenttimalli, jossa väestön tuleva määrä ja rakenne lasketaan ikäryhmittäisten syntyvyys-, kuolevuus- ja muuttokerrointen avulla. Kertoimet on laskettu viime vuosien väestönkehityksen perusteella. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012.

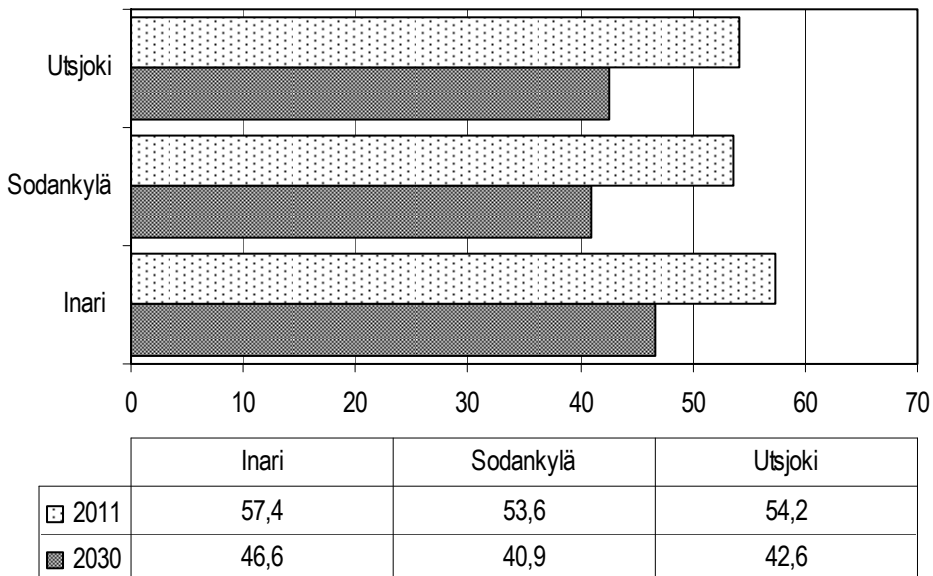

Kuvio 170. 16–24 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste¹⁸⁸ 2030.

Vuodesta 2011 vuoteen 2030 verrattuna ennakointilastojen mukaan 16–24 –vuotiaiden osuuden (% väestöstä) ennustetaan vähenevän jokaisessa Pohjois-Lapin seutukunnan kunnassa.

Tarkastelualan kunnista Inarissa ennakointilastojen mukaan 16–24 -vuotiaiden osuuden (% väestöstä) ennustetaan vähenevän eniten vuoden 2011 tilanteesta verrattuna vuoden 2030 tilanteeseen eli 3,1 % -yksikköä, kun vastaava väheneminen on Sodankylässä 2,8 % -yksikköä ja Utsjoella 2,1 % -yksikköä. (Liitekuvio 63.)

¹⁸⁸ (id: 742) Indikaattori ilmaisee ennusteen ikäryhmän osuudesta prosentteina koko väestöstä (miehet ja naiset yhteensä) vuoden 2030 viimeisenä päivänä. Ennusteen lähtöväkilukuina ovat olleet vuoden 2008 lopun väkiluvut 1-vuotisikäryhmittäin sukupuolen mukaan. Tilastokeskuksen käyttämä väestöennustemenetelmä on ns. demografinen komponenttimalli, jossa väestön tuleva määrä ja rakenne lasketaan ikäryhmittäisten syntyvyys-, kuolevuus- ja muuttokerrointen avulla. Kertoimet on laskettu viime vuosien väestönkehityksen perusteella. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012.

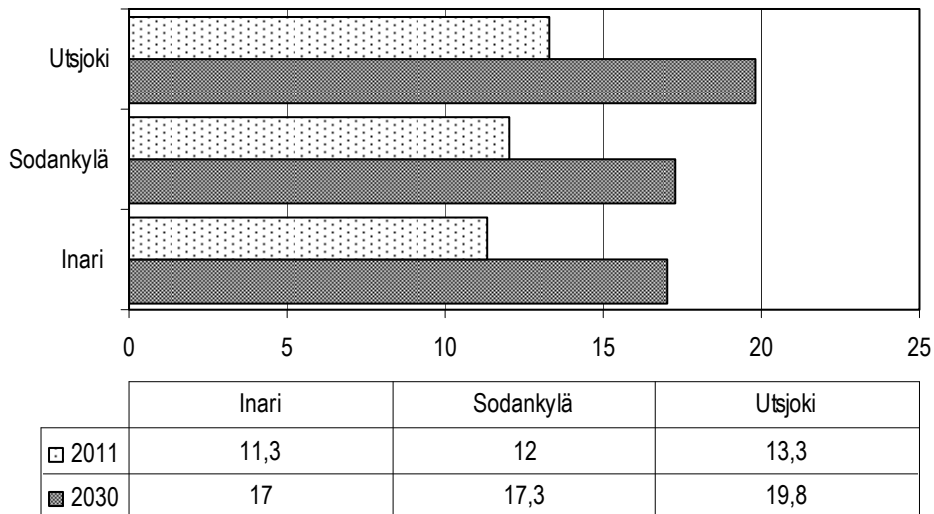

Kuvio 171. 25–64 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste¹⁸⁹ 2030.

Vuodesta 2011 vuoteen 2030 verrattuna ennakointilastojen mukaan 25–64 -vuotiaiden osuuden (% väestöstä) ennustetaan vähenevän jokaisessa Pohjois-Lapin seutukunnan kunnassa.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä ennakointilastojen mukaan 25–64 -vuotiaiden osuuden (% väestöstä) ennustetaan vähenevän eniten vuoden 2011 tilanteesta verrattuna vuoden 2030 tilanteeseen eli 12,7 % -yksikköä, kun vastaava väheneminen Inarissa on 10,8 % -yksikköä ja Utsjoella 11,6 % -yksikköä. (Liitekuvio 64.)

¹⁸⁹ (id: 743) Indikaattori ilmaisee ennusteen ikäryhmän osuudesta prosentteina koko väestöstä (miehet ja naiset yhteensä) vuoden 2030 viimeisenä päivänä. Ennusteen lähtöväkilukuina ovat olleet vuoden 2008 lopun väkiluvut 1-vuotisikäryhmittäin sukupuolen mukaan. Tilastokeskuksen käyttämä väestöennustemenetelmä on ns. demografinen komponenttimalli, jossa väestön tuleva määrä ja rakenne lasketaan ikäryhmittäisten syntyvyys-, kuolevuus- ja muuttokerrointen avulla. Kertoimet on laskettu viime vuosien väestönkehityksen perusteella. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012.

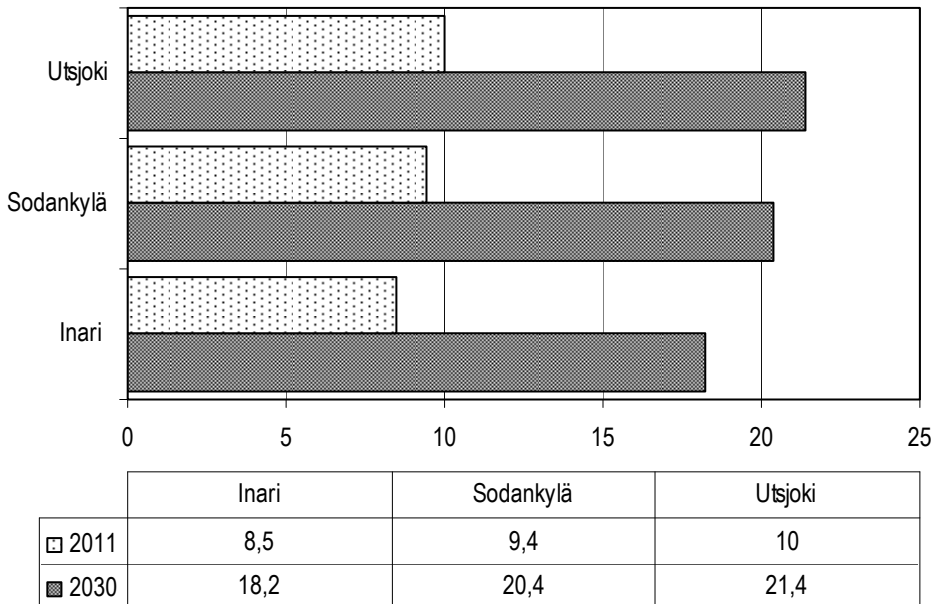

Kuvio 172. 65–74 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste¹⁹⁰ 2030.

Vuodesta 2011 vuoteen 2030 verrattuna ennakointilastojen mukaan 65–74 -vuotiaiden osuuden (% väestöstä) ennustetaan lisääntyvän jokaisessa Pohjois-Lapin seutukunnan kunnassa.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella ennakointilastojen mukaan 65–74 -vuotiaiden osuuden (% väestöstä) ennustetaan lisääntyvän eniten vuoden 2011 tilanteesta verrattuna vuoden 2030 tilanteeseen eli 6,5 % -yksikköä, kun vastaava lisääntyminen on Inarissa 5,7 % -yksikköä ja Sodankylässä 5,3 % -yksikköä. (Liitekuvio 65.)

¹⁹⁰ (id: 744) Indikaattori ilmaisee ennusteen ikäryhmän osuudesta prosentteina koko väestöstä (miehet ja naiset yhteensä) vuoden 2030 viimeisenä päivänä. Ennusteen lähtöväkilukuina ovat olleet vuoden 2008 lopun väkiluvut 1-vuotisikäryhmittäin sukupuolen mukaan. Tilastokeskuksen käyttämä väestöennustemenetelmä on ns. demografinen komponenttimalli, jossa väestön tuleva määrä ja rakenne lasketaan ikäryhmittäisten syntyvyys-, kuolevuus- ja muuttokerrointen avulla. Kertoimet on laskettu viime vuosien väestönkehityksen perusteella. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012.

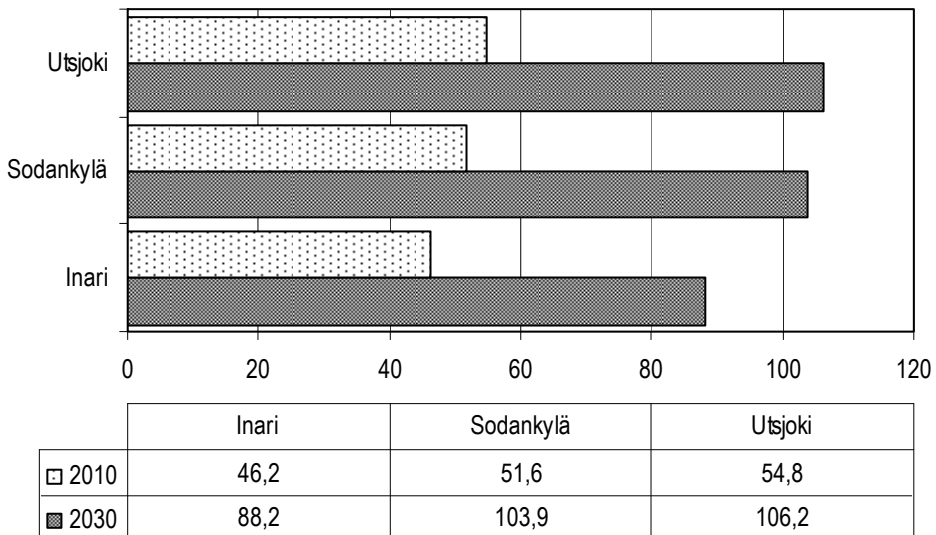

Kuvio 173. 75 vuotta täyttäneet, % väestöstä, väestöennuste¹⁹¹ 2030.

Vuodesta 2011 vuoteen 2030 verrattuna ennakointilastojen mukaan 75 vuotta täyttäneiden osuuden (% väestöstä) ennustetaan lisääntyvän jokaisessa Pohjois-Lapin seutukunnan kunnassa.

Tarkastelualueen kunnista Utsjoella ennakointilastojen mukaan 75 vuotta täyttäneiden osuuden (% väestöstä) ennustetaan lisääntyvän eniten vuoden 2011 tilanteesta verrattuna vuoden 2030 tilanteeseen eli 11,4 % -yksikköä, kun vastaava lisääntyminen on Inarissa 9,7 % -yksikköä ja Sodankylässä 11 % -yksikköä. (Liitekuvio 66.)

¹⁹¹ (id: 745) Indikaattori ilmaisee ennusteen ikäryhmän osuudesta prosentteina koko väestöstä (miehet ja naiset yhteensä) vuoden 2030 viimeisenä päivänä. Ennusteen lähtöväkilukuina ovat olleet vuoden 2008 lopun väkiluvut 1-vuotisikäryhmittäin sukupuolen mukaan. Tilastokeskuksen käyttämä väestöennustemenetelmä on ns. demografinen komponenttimalli, jossa väestön tuleva määrä ja rakenne lasketaan ikäryhmittäisten syntyvyys-, kuolevuus- ja muuttokerrointen avulla. Kertoimet on laskettu viime vuosien väestönkehityksen perusteella. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKAnet 2005–2012. Tiedot on poimittu 21.8.2012.

Kuvio 174. Väestöllinen huoltosuhde¹⁹² kunnittain 2010–2030.

Vuodesta 2011 vuoteen 2030 verrattuna ennakointilastojen mukaan väestöllisen huoltosuhteen ennustetaan nousevan jokaisessa Pohjois-Lapin seutukunnan kunnassa.

Tarkastelualueen kunnista Sodankylässä ennakointilastojen mukaan väestöllisen huoltosuhteen ennustetaan nousevan eniten vuoden 2011 tilanteesta verrattuna vuoden 2030 tilanteeseen eli 52,3 -yksikköä, kun vastaava nousu on Inarissa 42 -yksikköä ja Utsjoella 51,4 -yksikköä. (Liitekuvio 67.)

¹⁹² Väestöennuste kuvaa tulevaa väestönkehitystä. Tilastokeskuksen väestöennusteet ovat ns. demografisia trendilaskelmia, joissa lasketaan mikä olisi alueen tuleva väestö, jos viime vuosien väestönkehitys jatkuisi samanlaisena. Kunnittaisia ennusteita laskettaessa tuotetaan myös ns. omavaraislaskelma, joka kuvaa, millainen väestönkehitys olisi ilman muuttoliikettä. Kuvio kuvaa lapsia ja vanhuksia 100 työikäistä kohti: Väestöllinen (demografinen) huoltosuhde on alle 15-vuotiaiden ja 65+ vuotta täyttäneiden määrän suhde 15–64 -vuotiaiden määrään. **Lähde:** Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.8.2012]. Saantitapa: <http://tilastokeskus.fi/til/vaenn/kas.html>.

4. POHJOIS-LAPIN SEUTUKUNNAN HYVINVOINNIN TILA ASiantuntija-Arvioiden MUKAAN

4.1 Inarin asiantuntija-arvio toimenpide- ehdotuksineen *Mari Palolahti*

Arvio Inarin taloudellisesta nykytilasta

Inarissa on viime vuosina panostettu yrittäjyyteen ja yritystoiminnan elinvoimaisuuteen, erityisesti matkailun markkinointiin, lentoliikenteen kehittämiseen sekä kylmäteknologiaan. Samalla on pidetty kiinni laadukkaiden peruspalvelujen saatavuudesta. Inarin kunnan taloudellinen tilanne on parantunut erityisesti viime vuosina. Tilanteeseen on vaikuttanut erityisesti saaristokunnille, harvaanasutuille kunnille ja saamelaiskunnille vuodesta 2010 alkaen tullut ylimääräinen valtionosuus, jota Inari on saanut noin 3,3 miljoonaa euroa vuosittain. Myös kiinteistöveron korotuksilla on ollut myönteinen vaikutus kunnan talouteen. Taloudellisen tilanteen parantumisen myötä lainakanta on saatu alennettua alle valtakunnallisen keskiarvon.

Kunnan taloudellinen tilanne kuitenkin heikkenee. Menot kasvavat arvioitua enemmän ja samalla verotulot eivät ole kolmen vuoden aikana käytännössä kasvaneet laisinkaan. Tilanne edellyttää talouden tervehdyttäviä toimenpiteitä. Inarissa on käynnistetty hallitun menokasvun ohjelma, jonka tavoitteena on 1,5 miljoonan euron menojen kasvun hillintä tai tulojen lisääminen vuoteen 2016 mennessä.

Kunnan elinvoimaisuuden yksi tärkeä ehto on väkiluvun ja syntyvyyden kasvu. Inarin väkiluku on laskenut vuodesta 1996 lähtien ollen 6 725 vuonna 2012 ja Tilastokeskuksen ennusteen mukaan väkiluku tulee edelleen laskemaan. Väestön ikärakenne on vielä tasapainossa. Syntyvyyden nopea aleneminen ja työikäisen väestön poismuutto kunnasta työn ja opiskelun takia muuttavat ikärakennetta epätasaisemmaksi. Ikäihmisten määrä vastaavasti kasvaa ja ennusteen mukaan yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä on 18,2 % vuonna 2030 (8,5 % vuonna 2011).

Demografinen huoltosuhde on Inarissa alempi kuin Lapissa ja koko maassa keskimäärin. Ennusteen mukaan huoltosuhde tulee nousemaan rajusti tulevina vuosina ja jo vuonna 2015 demografinen huoltosuhde on koko maan keskiarvoa korkeampi ja vuonna 2020 Lapin keskiarvoa korkeampi.

Arvio Inarin sosiaali- ja terveyspalvelujen nykytilasta

Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisessä painopisteenä on avopalvelut, varhainen puuttuminen ja ehkäisevä toiminta. Hyvin toimivat ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut ovat kunnan imagoon ja vetovoimaisuuteen positiivisesti vaikuttavia tekijöitä.

Inarissa käyttötalouden nettokustannukset vuonna 2010 olivat 5 664 €/asukas eli korkeammat kuin Lapissa ja koko maassa keskimäärin. Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset ovat kuitenkin olleet pitkään alemmat kuin Lapissa keskimäärin ja lähellä koko maan keskiarvoa. Sosiaalitoimen ja erikoissairaanhoidon nettokustannukset ovat pienemmät kuin Lapin ja koko maan keskiarvo. Perusterveydenhuollon nettokustannukset ovat taas korkeammat kuin Lapissa tai koko maassa. Keskussairaalan ollessa kaukana terveyskeskuksessa potilaita hoidetaan pidemmälle kuin normaalisti perusterveydenhuollossa ja potilaita valmistellaan myös enemmän siirtokuntoon etäisyyksien vuoksi.

Inarissa alkoholin myynti on selvästi Lapin kulutusta suurempi ja suunta on ollut nouseva aina vuoteen 2008 asti, jonka jälkeen on tapahtunut lievää laskua. Matkailijat selittävät kulutuksesta osan, mutta myös inarilaiset juovat paljon. Päihdehuollon nettokustannukset ovat Inarissa kasvaneet vuodesta 2009 lukien. Osaksi kustannusten kasvu selittyy sillä, että kuntaan perustettiin päihdetyöntekijän toimi ja päihdehuoltoon on panostettu. Päihteiden vuoksi terveyskeskuksen vuodeosastolla hoitoa saaneiden potilaiden määrä on vaihdellut 5–8/1000 asukasta ollen Lapin keskiarvoa. Päihdehuollon laitoshoidon asiakasmäärät ovat myös vaihdelleet ollen vuonna 2010 koko maan tasoa.

Inarissa on panostettu moniammatillisesti ennaltaehkäisevään päihdetyöhön erityisesti nuorisotyön kautta. Myös poliisi pyrkii nollatoleranssiin nuorten päihteiden hallussapidon ja käytön suhteen. Nuorten humalajuominen on selkeästi vähentynyt 2000-luvun alusta.

Toimeentulotukimenot ovat Inarissa laskeneet vuodesta 2003 lukien tasaisesti ollen vuonna 2010 81 €/asukas. Toimeentulotukimenot ovat Lapin ja koko maan keskiarvoa pienemmät.

Vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja taloudelliset tukitoimet ovat voimakkaassa kasvussa väestön ikääntyessä. Kasvuun on vaikuttanut myös vammaispalvelulain muutokset henkilökohtaisen avun tullessa subjektiiviseksi oikeudeksi vuonna 2009. Lisäksi Inarissa korostuvat kuljetuspalvelukustannukset pitkien etäisyyksien takia. Vuonna 2010 Inarissa menot olivat 62,7 €/asukas ollen pienemmät kuin Lapissa ja koko maassa keskimäärin.

Arvio Inarin väestön hyvinvoinnin tilasta

Inarissa sairastavuusindeksi on tarkasteluajankohtana ollut yli 100, mutta alle 110 lukuun ottamatta vuotta 2004 (111,1). Viime vuosina se on ollut myös alempi kuin Lapissa keskimäärin ja suunta on ollut laskeva.

Inarissa poliisin tietoon tullutta rikollisuutta on tarkastelujaksolla enemmän kuin naapurikunnissa ja koko maassa. Alkoholi on yleensä jollain tavalla rikosten taustalla, erityisesti väkivaltarikoksissa.

Yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä on Inarissa suurempi kuin Lapissa ja koko maassa keskimäärin. Inarissa myös asutaan ahtaammin.

Lapsiperheiden taloudellinen tilanne on heikentynyt, Inarissa pienituloisten lapsiperheiden määrä on kaksinkertaistunut 1990-luvun alusta. Toimeentulotukea saavien lapsiperheiden osuus lapsiperheistä on Inarissa pienempi kuin Lapissa ja koko maassa ja määrä on pysynyt tasaisena vuodesta 2008 lukien. Pienituloisuus ei yksiselitteisesti määrittele perheen hyvinvointia, mutta se kuitenkin tutkimusten mukaan lisää mm. sairauksien ja syrjäytymisen riskiä. Terveysterot kasvavat tuloerojen kasvaessa. Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olevien lasten määrä on Inarissa kasvanut tarkastelujakson aikana saman verran kuin Lapissa ja vähemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24 -vuotiaiden määrä on Inarissa tarkastelujaksolla vähentynyt enemmän kuin Lapissa ja koko maassa. Samoin nuorisotyöttömyyden osuus on vähentynyt ja sen osuus 18–24 -vuotiaasta työvoimasta on koko maan tasoa. Nuorten toimeentulotukiasiakkaiden määrä on viime vuosina ollut alhaisempi kuin Lapissa ja lähellä koko maan tasoa. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien 18–24 -vuotiaiden määrä on ollut alle 2 % vastaavanikäisestä väestöstä.

Pitkäaikaistyöttömien määrä on noussut koko tarkastelujaksolla vuodesta 1991 alkaen, mutta kuitenkin pääsääntöisesti laskenut 2000-luvulta lähtien. Pitkäaikaistyöttömien määrä työvoimasta on vähemmän kuin Lapissa ja koko maassa keskimäärin. Toimeentulotukea saaneiden 25–64 -vuotiaiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä on viime vuosina ollut lähellä Lapin keskiarvoa. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden osuus on selvästi alle Lapin keskiarvon.

Eläkkeelle siirtymisikä on noussut Inarissa tarkastelujaksolla ollen viime vuosina korkeampi kuin Lapissa keskimäärin. Inarilaiset ikäihmiset hakevat ja saavat harvemmin toimeentulotukea kuin Lapissa ja koko maassa.

Inarilaisia 75 vuotta täyttäneitä kodinhoitoapua vuoden aikana saaneita on vähemmän kuin Lapissa tai koko maassa. Kunnan vanhuspolitiikan keskeisenä tavoitteena on tukea ikäihmisten asumista itsenäisesti omassa kodissa ja taata kotona asumisen tueksi tarvittavat palvelut. Inarissa tehdään vuosittain kaikille 75 vuotta täyttävälle kuntalaisille hyvinvointia edistävä kotikäynti, jonka tavoitteena on kotona selviytymisen tukeminen. Käynnillä kerrotaan ikäihmisille suunnatuista palveluista ja selvitetään ikäihmisen palvelutarve.

Mihin ryhmään katsotte Inarin parhaimmin kuuluvan?

- a) Etenijäkuntaan (*asuinkuntani sosiaalis-taloudellinen tilanne on hyvä*)
- b) Tienhaarakuntaan (*asuinkuntani sosiaalis-taloudellisessa tilanteessa on ongelmia, mutta niiden ratkaiseminen näyttää mahdolliselta*)
- c) Pulmakuntaan (*ratkaisujen löytäminen asuinkuntani sosiaalis-taloudellisiin ongelmiin on vaikeaa*)
- d) Kriisikuntaan (*ratkaisujen löytäminen asuinkuntani sosiaalis-taloudellisiin ongelmiin näyttää mahdottomalta*)

4.2 Sodankylän asiantuntija-arvio toimenpite-ehdotuksineen Harri Tiuraniemi & Kati Aikio

Arvio Sodankylän taloudellisesta nykytilasta

Sodankylän väestön kehitys on ollut negatiivinen vuosina 1990–2011. Väestön kehitykselle on ollut kuvaavaa se, että alle 18 -vuotiaiden osuus on laskenut keskimäärin 1%:lla joka vuosi. Samaan aikaan ikäihmisten suhteellinen osuus ja huoltosuhde ovat kasvaneet. Toisaalta voidaan todeta, että väestön kehitys ei ole ollut viimevuosien aikana niin negatiivinen, mitä Tilastokeskuksen ennusteet ovat ennakoineet. Viimeisinä seurantavuosina väestön negatiivinen kehitys on pysähtynyt ja lähtenyt vuonna 2012 hienoiseen nousuun (Tilastokeskus: 31.12.2011 väestö 8 806 ja 31.1.2013 yht. 8855 as.)

Sodankylän väestöennusteen ovat viime vuosina poikenneet Tilastokeskuksen ennusteista, lukuun ottamatta yli 75 vuotta täyttäneiden väestöryhmää. Mikäli nykyisin tiedossa olevat kaivoshankkeet toteutuvat (Kevitsan laajeneminen, Sakatti) lasten ja nuorten sekä työikäisten väestön kasvu tulee jatkumaan. Positiivinen väestönkehitys korjaa hiukan Sodankylän huoltosuhdetta ja ikäihmisten suhteelliseen osuus väestöstä pienenee, joskaan se ei poista ikäihmisten palvelujen tarpeen kasvua.

Kaivostoimintaan liittyvistä positiivista odotuksista huolimatta, on ennakoitu, että väestön kasvuun ja työpaikkojen lisääntymiseen liittyy myös haasteita. Kevitsa kaivoksen käynnistyminen on johtanut siihen, että Sodankylässä on asuntopula. Tilapäinen kimppa-asuminen on lisääntynyt asuminen on osalle ahdasta ja monille Sodankylään muuttajille se tarkoittaa sitä, että asumisen taso on heikentynyt. Muuttajien joukossa on myös niitä, joiden perhe asuu toistaiseksi asuntopulasta johtuen muualla. Asuntopulaan odotetaan selkeää helpotusta kesällä 2013, jolloin Sodankylään valmistuu useita uusia asuntoja. Lisäksi uusia rakennushankkeita ja suunnitelmia on käynnissä.

Sodankylän pienituloisuusaste on noussut eniten muihin Pohjois-Lapin kuntiin verrattuna seurantajaksolla 1995–2009. Pientuloisten osuus on ollut kaikissa Pohjois-Lapin kunnissa lähes samaa luokkaa. v. 2008 lukien pienituloisten kotitalouksien osuus kaikista kotitalouksista on lähtenyt laskuun. Taustalla on työttömyyden kääntyminen laskuun.

Arvio Sodankylän sosiaali- ja terveystalouden nykytilasta

Sosiaali- ja terveystalouden nettomenojen kehitys seuraa väestörakenteen muutosta. Väestön ikääntyminen lisää vanhustenhuollon ja terveydenhuollon kustannuksia, joiden osuus Sodankylän sosiaali- ja terveystaloudesta on n. 76 % (tp 2010).

Kunnan talouden ennustettavuuden kannalta erityisenä haasteena on ollut jo pitkään erikoissairaanhoidon kustannusten tempoileva kehitys. Kustannukset vuosittainen nousu on vaihdellut 4–14 % välillä, mikä heijastuu pienen maaseutumaisen kunnan koko talousarvion käyttötalouden toteutumaan ja ennusteisiin.

Sosiaalipalveluiden tuotantokustannuksia nostaa kunnan laaja pinta-ala ja väestörakenne. Erityspiirteinä voidaan pitää sitä, että useat sosiaalihuollon palveluja käyttävä ikäihmiset asuvat edelleen sivukylissä, joista etäisyydet taajamaan vaihtelevat 30–90 kilometriin. Laajalla säteellä asuminen näkyy mm. kotihoidon ja vammaispalvelulain mukaisten kuljetusten korkeina kustannuksina.

Useimmat sivukylissä asuvat ikäihmiset asuvat velattomissa omistusasunnoissa. Asuntojen huolto ja ylläpito pitää monet asunnoissa asuvat ikäihmiset toimintakykyisinä. Muutto taajamalle rivitaloon tai palvelutaloon merkitsee isoa muutosta ihmisen jokapäiväiseen elämään, joka voi heijastua toimintakyvyn heikkenemiseen. Tästä johtuen Sodankylässä on panostettu palveluiden kehittämiseen, joilla voidaan tukea ikäihmisten asumista sivukylissä. Viimeisimpänä hankkeena on kokeiltu ns. virtuaalista kotihoitoa, joka perustuu kotihoidon työntekijän ja asiakkaan väliseen etäyhteydellä toteutettavaan palvelutarjontaan.

Viimeisten viiden vuoden aikana Sodankylässä on kiinnitetty huomiota ennaltaehkäisevään lastensuojelutyön ja perhetyön kehittämiseen. Sodankylässä työskentelee kolme perhetyöntekijää, kaksi lastensuojelutyössä ja yksi lastenneuvolassa. Kunnassa on perheneuvola ja mielenterveystoimisto sekä pitkäaikaiset lastensuojelun sosiaalityöntekijät. Viime vuosina lastensuojeluilmoitusten määrät ovat lähteneet nousemaan merkittävästi (vuonna 2009 57 kpl, vuonna 2013 ennuste noin 200 ilmoitusta). Myös sijoitettujen lasten ja nuorten käyrä on ollut nousujohteinen. Kuitenkin huostaanotettujen lasten ja nuorten osuus alle 17 vuotta täyttäneistä on ollut koko maan keskitasoa. Keskustelua on käyty siitä, mikä merkitys muuttoliikkeellä on lastensuojeluilmoitusten määrän kasvuun.

Arvio Sodankylän väestön hyvinvoinnin tilasta

Sodankylän kuntalaisten hyvinvoinnin kehityksessä voidaan nostaa esille muutamia erityispiirteitä seurantakaudelta 1990–2010. Verotulojen kehitys on noussut enemmän kuin Lapin maakunnassa ja koko maassa vastaavana aikana. Lisäksi voidaan odottaa, että verotulojen kasvu jatkuu positiivisena kaivoshankkeiden johdosta. Kaivosteollisuuden erilaisista kerrannaisvaikutuksista laaditaan parhailaan selvitystä. Tavoitteena on saada mahdollisimmat tarkat ennusteet, joiden perusteella kunta voi asettaa omia tavoitteita ja painopistealueita mm. kunnan investointisuunnitelmissa.

Huolestuttavana asiana voidaan pitää sitä, että sairastavuusindeksi on ollut koko seurantakaudella korkeampi kuin muissa Pohjois-Lapin kunnissa. Mm. mielen-

terveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus 25–64 vuotta täyttäneistä oli Sodankylässä (5,3% v. 2011) korkeampi vuonna 2009 ja 2010 (SotkaNet) kuin Inarissa, Utsjoella tai Lapin kunnissa keskimäärin. V. 2011 työkyvyttömiä osuus oli Lapin kunnissa keksimäärin 4 % ja Sodankylässä 5,3 %. Positiivisena seikkana voidaan kuitenkin todeta, että sairastavuusindeksi on laskenut 5,1 yksikköä vuodesta 1990 vuoteen 2010.

Rikollisuustilastojen mukaan Sodankylän kunnassa on esiintynyt vähemmän rikollisuutta, kuin muissa Pohjois-Lapin kunnissa tai koko maassa keskimäärin. Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri 2007 selvitys on päätynyt samanlaisiin tuloksiin. Tehdyn selvityksen mukaan sodankyläläiset tunsivat vähiten väkivaltarikosten, alkoholin ja huumeiden käytön turvattomuutta, kuin muut Pohjois-Lapin asukkaat.

Yksinhuoltajaperheiden osuus on noussut koko maassa 6.3% ja Lapin kunnissa keskimäärin 7,4 %. Sodankylässä yksihuoltajaperheiden kasvun osuus on ollut maltillisempaa (4,3 %).

Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus on korkeimmillaan 1994–2002, samaan aikaan kuin nuorisotyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys ovat olleet korkealla. Vuonna 1996 pitkäaikaistyöttömien osuus oli 8,6 % ja 18–24 -vuotiaiden työttömyys 40,4 % työvoimasta. Vuonna 2011 vastaavat luvut olivat 1,5 % ja 12 %. Työllisyystilanteen paraneminen vuoden 2002 jälkeen on vaikuttanut siihen, että työikäisten toimeentulotuen tarve on kääntynyt Sodankylässä laskuun.

Toimeentulotuen menojen lasku ei ole ollut niin voimakasta kuin olisi voinut työllisyystilanteen paranemisen johdosta ennakoida. Asumismenot ovat lähteneet nousuun. Asuntopula on nostanut vuokratkustannuksia ja korkea reaali-aikainen sähkölasku talvikuukausilta on tullut monelle yllätyksenä. Ilmiötä selittää myös se, että toimeentulotuesta on tullut monelle pitkäaikaistyöttömälle ainut ja vakituinen tulonlähde, mikä on huolestuttavaa.

Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä on ollut seurantavuosina 2002–2011 hyvin saman kaltainen koko maassa. Mitään merkittäviä eroja ei erotettavissa Lapin kuntien kesken, eikä suhteessa koko maan vastaaviin lukuihin. Seuranta-aikana Sodankylässä eläkkeelle siirtymisen ikä on noussut 1,8 vuotta ja koko maassa 1,9 vuotta.

Mihin ryhmään katsotte Sodankylän parhaimmin kuuluvan?

- a) Etenijäkuntaan (*asuinkuntani sosiaalis-taloudellinen tilanne on hyvä*)
- b) Tienhaarakuntaan (*asuinkuntani sosiaalis-taloudellisessa tilanteessa on ongelmia, mutta niiden ratkaiseminen näyttää mahdolliselta*)
- c) Pulmakuntaan (*ratkaisujen löytäminen asuinkuntani sosiaalis-taloudellisiin ongelmiin on vaikeaa*)
- d) Kriisikuntaan (*ratkaisujen löytäminen asuinkuntani sosiaalis-taloudellisiin ongelmiin näyttää mahdottomalta*)

Kevitsan kaivos aloitti toimintansa vuonna 2012 kesäkuussa. Kaivoksen alue- ja kunnallistaloudellisia vaikutuksia on arvioitu Helsingin yliopiston, Ruralia-Instituutin selvityksessä. Kaivostoiminnasta johtuen Sodankylän väestön ennustetaan kasvavan vuosien 2012–2020 välisenä aikana yhteensä yli 900 henkilöllä, joka tarkoittaa yli 5 % kasvua vuoteen 2012 verrattuna. Alueelle muuttavista suurin osa on työikäisiä, joista osalla on alle kouluikäisiä tai kouluikäisiä lapsia. Henkilömääränä tarkasteltuna selvityksessä arvioidaan, että alle kouluikäisten määrä kasvaa vuoteen 2016 mennessä noin 60:llä, kouluikäisten määrä 40:llä ja työikäisten määrä noin 700:lla. Vastaavat luvut ovat vuonna 2020 noin 80,50 ja 830.¹

Kevitsan kaivoksen vaikutukset ovat johtaneet väliaikaiseen asutuspulaan ja työvoimapulaan. Asutuspulasta johtuen osa kaivoksilla työskentelevistä työntekijöistä ei ole muuttanut kirjojaan Sodankylään. Vaikutukset sosiaali- ja terveystalouteen ja sivistystoimen palveluihin ovat jääneet vielä suhteellisen vähäisiksi. Julkisten palveluiden tarve tulee kohdistumaan ensisijassa päivähoitoon, koulutoimeen ja työterveyshuollon palveluihin. Lisäksi muualta tulevien perheiden sopeutuminen uuteen ympäristöön ja sosiaalisten verkostojen puuttaminen voi aiheuttaa joillekin perheille sosiaalisen tuen tarvetta (esim. sosiaalityö, perhetyö, neuvola-palvelut)

Väestönkasvu edellyttää investointeja, mikä rasittaa kunnan taloutta. Kunnan investointisuunnitelman kannalta tilanne on haastava kun samalla huomioidaan, että kuntien taloustilanne on valtakunnallisestikin heikentynyt. Investoidaanko etupainotteisesti riskiä ottaen, vai vasta sen jälkeen kun on varmuus investointien kannattavuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta?

Sodankylän kuntaa voidaan luonnehtia tienhaarakunnaksi. Kunta on nykyisin yksi harvoista Lapin läänin kunnista, jossa työttömyys on vähentynyt ja väestömäärä on lähtenyt hienoiseen nousuun. Positiiviset odotusarvot ovat pääosin kaivosteollisuuden varassa. Mikäli metallin maailmanmarkkinahinnat eivät kehity ennakoitulla tavalla, nykyiset kaivokset (Pahtavaara ja Kevitsa) pysäyttävät toimintansa määräajaksi. Lisäksi käynnissä olevien kaivoshankkeiden toteutuminen voi viivästy useita vuosia.

Mikäli Kevitsan kaivoksen lisäksi muut kaivoshankkeet (Sakatti) toteutuvat kunnan väestö ennusteet ja kaivosten aluevaikutukset on arvioitava uudelleen. Tällöin Sodankylän kuntaan voi syntyä merkittävä kaivosteollisuuden keskittymä ja kuntaa voidaan luonnehtia etenijäkunnaksi.

Ottaen huomioon Sodankylän kunnan alueella arvioidut malmivarat, voidaan ennakoida, että tulevaisuudessa Sodankylän kunnan talouden ja hyvinvoinnin tilaa määrittelee entistä vahvemmin malmien maailmanmarkkinahinnat.

¹Hannu Törmä, Jouko Kinnunen, Susanna Määttä ja Urzula Zimoch: Sodankylän Kevitsan kaivoksen alue- ja kunnallistaloudelliset vaikutukset. Helsingin yliopisto- Ruralia Instituutti. Raportteja 102:2013.

4.3 Utsjoen asiantuntija-arvio toimenpide-ehdotuksineen *Kirsi Solmari*

Arvio Utsjoen taloudellisesta nykytilasta

Kunnan vuosikate €/asukas on vuonna 2010 kääntynyt negatiivisesta selvästi positiiviseksi valtionosuuksien ansioista. 2000–2010 kunnan talous on ollut kasvavassa määrin riippuvainen valtionosuuksista, mikä ei ole toivottava kehitys. Kunnan nettokustannukset €/asukas ovat samanaikaisesti Lapin suurimpia, mitä selittää kunnan vähäinen väestömäärä ja pitkät etäisyydet. Alle 18-vuotiaiden osuus väestöstä on selvästi alle Lapin keskiarvon ja jonkin verran alle Pohjois-Lapin vastaavan luvun, mutta työikäisten osuus on hivenen suurempi kuin Lapissa keskimäärin. Utsjoelta lähdetään opiskelemaan muualle, mutta paluumuuttoakin on. Toisaalta vanhusväestön osuus on selvästi muuta Lappia ja Pohjois-Lappia suurempi, mikä vaikuttaa huoltosuhteeseen epäedullisesti. Tilastojen valossa huoltosuhteen kehitys näyttäisi Utsjoen kannalta erittäin huolestuttavalta.

Väestöennusteen mukaan lasten lukumäärä laskisi merkittävästi Utsjoella vuoteen 2030 mennessä, mutta väestöennuste ei pienessä populaatiossa ole kovin luotettava. Utsjoella oli vuonna 2012 90 alle 6 -vuotiasta, kun peruskoulukouluikäisiä (7–16 -vuotiaat) oli 106. Yhdenkin perheen muutto vaikuttaa suhteellisiin lukuarvoihin huomattavasti. Väestön vähenemiskehityksen ja huoltosuhteen heikkenemiseen uskotaan Utsjoella taittuvan arktisen alueen kehityksen johdosta tapahtuvan työvoimatarpeen lisääntymisen johdosta. Nykyisinkin rajakauppa on merkittävässä kasvussa. Opiskeluikäisten vähenemistä Utsjoella on mahdotonta ehkäistä ja kunnasta pois lähteminen opiskelun johdosta nähdään jopa suotavana. Näin voidaan parhaiten varmistaa ammattitaitoisen, saamenkielisen työvoiman saatavuus.

Arvio Utsjoen sosiaali- ja terveystalouden nykytilasta

Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset €/asukas jatkavat Utsjoella nousua suhteessa muihin Lapin kuntiin ja Pohjois-Lappiin. Vuoden 2010 tilastoissa näkyvä lasku johtui poikkeuksellisesta vuodesta ja vuoden 2011 tilastoissa nettokustannukset ovat nousseet 4487 €/asukas, mikä on 995 € muuta Lappia enemmän. Erityisesti terveydenhuollon kustannukset ovat Utsjoella korkeat. Osaltaan kustannusten korkea taso kertoo toiminnallisesti positiivisesta tilanteesta: Utsjoki on onnistunut terveyskeskuslääkärien rekrytoinnissa ja kunnan 1,5 virkaa on saatu täytetyksi vuoden 2011 aikana. Osaltaan kustannukset selittyvät vanhusväestön suurehkoista osuudesta, mikä lisää sairastavuutta.

Sosiaalitoimen nettokustannusten hivenen muuta Lappia korkeampi taso selittyy vanhusväestön palvelutarpeesta. Esimerkiksi toimeentulotuen osuus €/asukas on

Utsjoella selvästi muuta Lappia ja Pohjois-Lappia alemmalla tasolla. Utsjoen kunnan työllisyystilanne on kohtalaisen hyvä. Pienituloisuusasteen suuruus johtuu osin luontaiselinkeinojen suuresta osuudesta kunnan elinkeinoina, ei niinkään köyhyydestä.

Arvio Utsjoen väestön hyvinvoinnin tilasta

Utsjoen verotulot €/asukas ovat olleet muuta Lappia pienemmät. Utsjoella on paljon vanhusväestöä, joiden eläke on melko pieni. Sairastavuusindeksi on ollut Pohjois-Lapin pienin, mutta se on ollut kasvussa. Rikollisuuden laskeva osuus saattaa selittyä kunnan pienuudella ja pienen yhteisön luomalla rikollisuutta ehkäisevällä kontrollikäyttäytymisellä, mutta todennäköisemmin sitä selittää poliisin palveluiden vähäisyys.

Utsjoella on muuta maata enemmän yksinhuoltajaperheitä. Lastensuojelun asiakkaiden huomattava prosenttiosuus vuoteen 2010 mennessä johtuu osittain tilastollisesta epätarkkuudesta ja siitä, että muiden tukitoimien puuttuessa ehkäisevää työtä on tehty lastensuojelun tukitoimina. Lapsiperheet ovat toimeentulotukiasiakkaina harvemmin, kuin muualla Lapissa, mikä johtuu paremmasta työllisyystilanteesta. Koulutuksen ulkopuolelle jäävien 17–24 -vuotiaiden osuus on suuri, koska kunnassa ei ole lukion lisäksi toisen asteen oppilaitoksia. Monet nuorista ei ole riittävän kypsiä muuttamaan peruskoulun jälkeen pois paikkakunnalta ja kodistaan. Nuorisotyöttömyys ei kuitenkaan eroa merkittävästi muun Lapin tasosta ja toimeentulotuen tarvetta nuorilla on muuta Lappia harvemmin. Pitkäaikaistyöttömyys ja työkäisen väestön toimeentulotukiasiakkuus on Utsjoella samantasoisista kuin Pohjois-Lapissa. Toimeentulotuen saajina on Utsjoella poikkeuksellisen suuri määrä vanhusväestöä, noin kolminkertaisesti muihin Pohjois-Lapin kuntiin verrattuna. Myös kodinhoitoapua vanhusväestö saa Utsjoella runsaasti. Molempien lukuarvojen taustalla lienee se, että Utsjoen vanhusväestö asuu hyvin yleisesti omissa kodeissaan.

Mihin ryhmään katsotte Utsjoen parhaimmin kuuluvan?

- a) Etenijäkuntaan (*asuinkuntani sosiaalis-taloudellinen tilanne on hyvä*)
- b) Tienhaarakuntaan (*asuinkuntani sosiaalis-taloudellisessa tilanteessa on ongelmia, mutta niiden ratkaiseminen näyttää mahdolliselta*)
- c) Pulmakuntaan (*ratkaisujen löytäminen asuinkuntani sosiaalis-taloudellisiin ongelmiin on vaikeaa*)
- d) Kriisikuntaan (*ratkaisujen löytäminen asuinkuntani sosiaalis-taloudellisiin ongelmiin näyttää mahdottomalta*)

Utsjoen kunta on tienhaarakunta. Väestön väheneminen ja huoltosuhteen heikkeneminen sekä suuri valtionosuuden merkitys kunnan taloudessa ovat haasteita. Kunta on tasapainottamassa talouttaan realistisella suunnitelmalla neljän vuoden aikana. Rajan ylittävä toiminta, kuten kauppa ja muu yhteistyö nähdään vahvana mahdollisuutena kunnan elinvoimaisuuden näkökulmasta. Kunta pyrkii houkuttelevaksi asuinkunnaksi paluumuuttajille.

4.4 Tutkijoiden tilannearvio Pohjois-Lapin seutukuntalaisten hyvinvoinnista *Asko Suikkanen & Leena Viinamäki & Arto Selkälä*

Tilannearvio perustuu hyvinvointibarometria varten keräämiimme tilastoihin, kuntalaiskyselyyn ja kuntien kunnanjohtajilta ja perusturvajohtajilta pyytämiimme asiantuntija-arvioihin.

Tilastotarkasteluun olemme poimineet tilastot niin pitkältä aikaviiveeltä, kuin niitä on ollut mahdollista saada ilmaisista tilastotietokannoista julkaisun ilmestymispäivään mennessä (THL:n Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet & Tilastokeskuksen StatFin). Taulukossa 36. esitämme 2000-luvun keskeiset hyvinvointia kuvaavat trendit. Tilastoista kuvaamme muutoksen suuntaa (*lisääntyvä, vakaa, vähenevä*) ja luonnetta (*myönteinen, kielteinen*) kunnittain hyvinvointipalvelujen tuottajan näkökulmasta.

Kuntalaiskyselyn saldoa tarkastelemme kunnittain hyvinvointipalveluja käyttävän hyvinvointiyhteiskuntakansalaisen näkökulmasta seuraavin kriteerein:

- hyvinvointipalvelujen saamisen helppouskriteeriksi (helppoa) 50 %
- kunnallisten sosiaali- ja terveyspalveluiden toimivuuskriteeriksi (keskitasoinen) 50 %
- elämänaaluseisiin tyytyväisyyskriteeriksi (tyytyväinen) 50 %
- hyvän elämän mahdollistajakriteeriksi (tärkeä) 50 %
- vapaa-ajan jakautumiskriteeriksi (paljon) 20 %
- yhdistystoiminnan merkityskriteeriksi (on merkitystä) 20 %
- lääkärin toteamien sairauksien esiintyvyyskriteeriksi (kyllä) 20 %
- tottumusten muuttaminen terveydellisten näkökohtien vuoksi (kyllä) 20 %

kokoomataulukossa olemme määritelleet, että kyselyyn vastanneista oli tätä mieltä. Yksityiskohtaisemmat kuntakohtaiset tiedot löytyvät Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometrin varsinaisista tarkasteluteemojen analyysiosioista sekä liitekuvioista ja -taulukoista.

Taulukon 36. esittämisedia perustuu Hyvinvoinnin tila ryhmän raportin tietoinventaariomatriisiin, jossa on hyödynnetty Erik Allardtin (1976; 1999) luokitusta ihmisen perustarpeista ja niitä vastaavista hyvinvoinnin ulottuvuuksista (*having, elintaso; loving, yhteisyys; being, sosiaalinen identiteetti*; ks. myös Saari & Viinamäki 2008, 223–229) sekä sähköisen hyvinvointikertomuksen manuaaliin (Sosiaali- ja terveydenhuollon tietouudistus 2005, 22; Valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen ja ... 2013). Tällainen esittämistekninen ratkaisu mahdollistaa tilastojen temaattisen tarkastelun sekä summaa tilastojen empiiristen tulosten saldon, mitä kunnissa voidaan hyödyntää hyvinvointipoliittisessa päätöksenteossa priorisoitaessa promotiivisen, preventiivisen, korjaavan ja muutosta ylläpitävän sosiaalipolitiikan toteutumista niin budjettivuositason kuin pitemmälläkin 3–5 vuoden ennakoivalla tarkasteluajanjaksolla (ks. esim. ks. myös Kananoja & Nii-ranen & Jokiranta 2008, 110–136).

Taulukko 36. *Having (elintaso), loving (yhteisyys), being (sosiaalinen identiteetti) -hyvinvoinnin ulottuvuuksien mukainen hyvinvoinnin tila tilastojen ja kuntalaiskyselyn mukaan kunnittain.*

Hyvinvoinnin osa-alue ja ulottuvuus	Tilastot	Muutossuunta ↑/↔/↓	Muutoksen luonne myönteinen/kielteinen	Kuntalaiskyselyyn vastanneista kuntalaisista ...
Aluekehitys, alueiden- titeettja elinkeinoelä- mä • <i>having-elintaso</i>	Väestö 31.12. • 2000–2012	↓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	<ul style="list-style-type: none"> ○ Inarilaisista 72 %, sodankyläläisistä 69 % ja utsjokelaista 53 % arvioi asuinkuntansa huolehtineen melko hyvin elämisen yleisistä edellytyksistä ja mahdollisuuksista ○ Vaikutusmahdollisuutensa asuinkuntansa kehittämiseen arvioi melko hyväksi inarilaisista 31 %, sodankyläläisistä 36 % ja utsjokelaista 13 % ○ Muuttoa lähiaikoina suunnitteli inarilaisista 14 %, sodankyläläisistä 16 % ja utsjokelaista 10 % ○ Tärkeimpänä eriteltynä muuttosyyinä oli: <u>inarilaisilla:</u> oma työ 29 %, <u>sodankyläläisillä:</u> oma työ 27 %, oma opiskelu 13 % tai muutto palveluasuntoon tai -taloon 10 % <u>utsjokelaisilla:</u> oma työ 33 % ○ Muuttamista suunnittelevista: <u>inarilaisista</u> suunnitteli muuttavansa muualle Suomeen 39 %, muuhun Lapin maakunnan kuntaan 27 % <u>sodankyläläisistä:</u> suunnitteli muuttavansa muualle Suomeen 34 %, kotikunnan sisällä 32 % <u>utsjokelaisista:</u> suunnitteli muuttavansa muualle Suomeen 43 %, kotikunnan sisällä 29 % ○ Inarilaisista arvioi asuinkuntansa 48 % ja sodankyläläisistä 52 % <i>tienhaarakunnaksi</i> sekä utsjokelaista <i>pulmakunnaksi</i> 47 %
	0–18-vuotiaat • 2000–2012	↓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	25–64-vuotiaat • 2000–2012	↑: Inari, Utsjoki ↓: Sodankylä	Myönteinen: Inari, Utsjoki Kielteinen: Sodankylä	
	75 vuotta täyttäneet • 2000–2012	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	Nettomuutto • 2000–2011	↑: Sodankylä ↓: Inari, Utsjoki	Myönteinen: Sodankylä Kielteinen: Inari, Utsjoki	
	Elatussuhde • 2000–2011	↓: Inari, Sodankylä ↑: Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä Kielteinen: Utsjoki	
	Huoltosuhde • 2000–2012	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	Verotulot	↑: Inari, Sodankylä,	Myönteinen: Inari, So-	

	<ul style="list-style-type: none"> • 2000–2011 	Utsjoki	dankylä, Utsjoki	
	Veronalaiset tulot • 2000–2011	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	Valtionosuudet • 2000–2011	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	Vuosikate • 2000–2011	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
Ennakointia aluekehityksestä • <i>having-elintaso</i>	Väestöennuste 2030	↑: Utsjoki ↓: Inari, Sodankylä	Myönteinen: Utsjoki Kielteinen: Inari, Sodankylä	Kuntalaiskyselytietoa ei saatavana
	0–6-vuotiaat 2030	↓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	7–15-vuotiaat 2030	↓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	16–24-vuotiaat 2030	↓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	25–64-vuotiaat 2030	↓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	65–74-vuotiaat 2030	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	75 vuotta täyttäneet 2030	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	Huoltosuhde 2030	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
Opiskelu/ koulutusmarkkinat	Koulutustasomittain	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	o Inarilaisista 23 %, sodankyläläisistä 27 % ja utsjokelaista

<ul style="list-style-type: none"> • <i>having-elintaso</i> • <i>being-sosiaalinen identiteetti</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • 2000–2011 			20 % oli suorittanut korkeimpana yleissivistävänä koulutuksenaan ylioppilastutkinnon ○ Inarilaisista 36 %, sodankyläläisistä 32 % ja utsjokelaista 30 % oli suorittanut korkeimpana ammatillisena tutkintonaan ammattikoulututkinnon
	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24 -vuotiaat <ul style="list-style-type: none"> • 2000–2011 	⇓: Sodankylä ⇑: Inari, Utsjoki	Myönteinen: Sodankylä Kielteinen: Inari, Utsjoki	
	Korkea-asteen koulutuksen saaneet, % 15 vuotta täyttäneistä, (<i>mol. sp. yht.; miehet; naiset</i>) <ul style="list-style-type: none"> • 2000–2012 	⇑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	Keskiasteen koulutuksen saaneet, % 15 vuotta täyttäneistä, (<i>mol. sp. yht.; miehet; naiset</i>) <ul style="list-style-type: none"> • 2000–2012 	⇑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
Hyvinvointipalveluiden tuottamisen reunaehdot <ul style="list-style-type: none"> • <i>having-elintaso</i> 	Kunnan nettokustannukset <ul style="list-style-type: none"> • 2000–2011 	⇑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	○ Hyvinvointipalveluista oli helppoa saada: <u>inarilaisilla: kauppa-, posti- ja pankkipalveluja; sodankyläläisillä: kauppa-, posti- ja pankkipalveluja; utsjokelaisilla: kaupapalveluja</u> ○ Kunnallisista sosiaalipalveluista toimivat keskitasoisesti: <u>Inarissa: lasten päivähoitopalvelut, lastensuojelutyö, nuorisotyö, kotipalvelu, vanhusten palvelut, vammaispalvelut</u>
	Kunnan yleinen pienituloisuusaste <ul style="list-style-type: none"> • 2000–2011 	⇓: Sodankylä ⇑: Inari, Utsjoki	Myönteinen: Sodankylä Kielteinen: Inari, Utsjoki	

	Sosiaali- ja terveys-toimen nettokustannukset • 2000–2011	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	<p>lut, päihdehuoltopalvelut, toimeentulotukiasiat, omaishoidon tuki, sosiaalityöntekijän palvelut</p> <p><u>Sodankylässä:</u> lasten päivähoitopalvelut, lastensuojelutyö, nuorisotyö, kotipalvelu, vanhusten palvelut, vammaispalvelut, päihdehuoltopalvelut, toimeentulotukiasiat, sosiaalityöntekijän palvelut</p> <p><u>Utsjoella:</u> kotipalvelu, vanhusten palvelut, vammaispalvelut</p> <p>o Kunnallisista sosiaalipalveluista tiedottamisen arvioi hyvin toteutuneeksi inarilaisista ja sodankyläläisistä 17 % sekä utsjokelaista 11 %</p> <p>o Internetiä oli hyödyntänyt arjen inarilaisista 73 %, sodankyläläisistä 67 % ja utsjokelaista 62 %</p>
	Sosiaalitoimen nettokustannukset • 2000–2011	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
Sosiaalinen ja taloudellinen hyvinvointi • <i>having-elintaso</i>	Toimeentulotuki, € • 2000–2012	↓: Inari ↑: Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari Kielteinen: Sodankylä, Utsjoki	<p>o Tyytyväisiä elämäntilanteeseen kokonaisuutena sekä tyytyväisiä saavutuksiinsa elämässään (elämän laatu) olivat inarilaiset, sodankyläläiset ja utsjokelaiset</p> <p>o Hyvän elämän tärkeänä mahdollistajana olivat <u>inarilaisilla:</u> hyvät perhe-elämän ihmissuhteet, hyvät ystävyys- ja ihmissuhteet yleensä, turvattu perustoimeentulo, mieluisa sekä pysyvä ja varma työpaikka, hyvä fyysinen terveys ja toimintakyky sekä henkinen vireys ja mieliala, rentouttava vapaa-aika, mielenkiintoiset harrastukset, viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö, hyvä asunto, luonnon ympäristö, ympäröivän yhteiskunnan turvallisuus, ihmisten tasa-arvoisuus sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus</p> <p><u>sodankyläläisillä:</u> hyvät perhe-elämän ihmissuhteet, hyvät ystävyys- ja ihmissuhteet yleensä, turvattu perustoimeentulo, mieluisa sekä pysyvä ja varma työpaikka,</p>
	Toimeentulotukea saaneet henkilöt vuoden aikana • 2000–2011	↓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet • 2000–2011	↓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	Toimeentulotukea saaneet 18–24 –vuotiaat • 2000–2011	↓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	

Toimeentulotukea saaneet 25–64 –vuotiaat • 2000–2011	⇓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki
Toimeentulotukea saaneet 65 vuotta täyttäneet • 2000–2011	⇓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki
Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien menot • 2000–2011	⇓: Utsjoki ⇑: Inari, Sodankylä	Myönteinen: Utsjoki Kielteinen: Inari, Sodankylä
Poliisin tietoon tullut rikollisuus • 2000–2012	⇓: Sodankylä, Utsjoki ⇑: Inari	Myönteinen: Sodankylä, Utsjoki Kielteinen: Inari
Yksinhuoltajaperheet • 2000–2012	⇑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki
Lastensuojelun avo- huollollisten tukitoimien piirissä 0–17 -vuotiaita vuoden aikana • 2000–2011	⇑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki

hyvä fyysinen terveys ja toimintakyky sekä henkinen viireys ja mieliala, rentouttava vapaa-aika, mielenkiintoiset harrastukset, viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö, hyvä asunto, luonnon ympäristö, ympäröivän yhteiskunnan turvallisuus, ihmisten tasa-arvoisuus, mahdollisuus autetuksi tulemiseen sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus

utsjokelaisilla: hyvät perhe-elämän ihmissuhteet, hyvät ystävyys- ja ihmissuhteet yleensä, turvattu perustoimeentulo, mieluisa työpaikka, hyvä fyysinen terveys ja toimintakyky sekä henkinen viireys ja mieliala, rentouttava vapaa-aika, mielenkiintoiset harrastukset, viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö, hyvä asunto, luonnon ympäristö, ympäröivän yhteiskunnan turvallisuus, ihmisten tasa-arvoisuus sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus

- o Turvattomuutta asuinalueellaan ei ollut koskaan kokenut inarilaisista 69 %, sodankyläläisistä 74 % ja utsjokelaisista 77 %

	Elatustukea saaneet lapset % 0–17 -vuotiaista <ul style="list-style-type: none">2000–2012	⇓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	Avioeroja 25–64 –vuotiailla <ul style="list-style-type: none">2000–2012	⇓: Inari ⇑: Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari Kielteinen: Sodankylä, Utsjoki	
	Kodinhuoltoavun, tukipalvelujen tai omaishoidon tuen piirissä 65 vuotta täyttäneitä <ul style="list-style-type: none">2000–2012	⇓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokunnat <ul style="list-style-type: none">2000–2012	⇓: Inari, Utsjoki ⇑: Sodankylä	Myönteinen: Inari, Utsjoki Kielteinen: Sodankylä	
	Kodinhuoltoapua vuoden aikana saaneet 75 vuotta täyttäneiden kotitaloudet <ul style="list-style-type: none">2000–2012	⇓: Inari, Sodankylä ⇑: Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä Kielteinen: Kielteinen	
Sosiaalinen suus ja	aktiivi-	Tilastotietoa ei saatavana		o Vapaa-ajan jakautui toiminnoittain (vie paljon aikaa): inarilaisilla: harrastukset (ml. kotieläimet), seurustelu per-

vapaa-aika <ul style="list-style-type: none"> • <i>being-sosiaalinen identiteetti</i> • <i>loving-yhteisyys</i> 		<p>heen/puolison kanssa <u>sodankyläläisillä</u>: kotityöt, seurustelu perheen/puolison kanssa <u>utsjokelaisilla</u>: kotityöt, TV:n katseleminen, harrastukset (ml. kotieläimet), seurustelu perheen/puolison kanssa, ansiotyöhön liittyvät asiat</p> <ul style="list-style-type: none"> o Yhdistystoiminnan merkitys (on merkitystä): <u>inarilaisilla</u>: informaation saanti, osallistumismahdollisuuksien varmistaminen, ihmisten keskinäinen tuki, sosiaali-, terveys- ja liikuntapalvelujen saanti, toimeentulon turvaaminen, <u>sodankyläläisillä</u>: informaation saanti, osallistumismahdollisuuksien varmistaminen, ihmisten keskinäinen tuki, sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kulttuuripalvelujen saanti, toimeentulon turvaaminen, <u>utsjokelaisilla</u>: informaation saanti, ihmisten keskinäinen tuki, sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kulttuuripalvelujen saanti, toimeentulon turvaaminen, o Itsensä yksinäiseksi oli kokenut toisinaan inarilaisista 21 %, sodankyläläisistä 28 % ja utsjokelaista 9 % 									
Terveystieteellinen hyvinvointi <ul style="list-style-type: none"> • <i>having-elintaso</i> 	<table> <tr> <td data-bbox="426 837 645 924">Sairastavuusindeksi • 2000–2011</td><td data-bbox="645 837 873 924"> ↓: Sodankylä ↑: Utsjoki, Inari, </td><td data-bbox="873 837 1130 924"> Myönteinen: Sodankylä Kielteinen: Utsjoki, Inari, </td></tr> <tr> <td data-bbox="426 924 645 1038">Kansantauti-indeksi • 2000–2012</td><td data-bbox="645 924 873 1038"> ↓: Utsjoki ↑: Inari, Sodankylä </td><td data-bbox="873 924 1130 1038"> Myönteinen: Utsjoki Kielteinen: Inari, Sodankylä </td></tr> <tr> <td data-bbox="426 1038 645 1142"><i>Diabetes-indeksi</i> • 2000–2012</td><td data-bbox="645 1038 873 1142"> ↓: Sodankylä, Utsjoki ↑: Inari </td><td data-bbox="873 1038 1130 1142"> Myönteinen: Sodankylä, Utsjoki Kielteinen: Inari </td></tr> </table>	Sairastavuusindeksi • 2000–2011	↓: Sodankylä ↑: Utsjoki, Inari,	Myönteinen: Sodankylä Kielteinen: Utsjoki, Inari,	Kansantauti-indeksi • 2000–2012	↓: Utsjoki ↑: Inari, Sodankylä	Myönteinen: Utsjoki Kielteinen: Inari, Sodankylä	<i>Diabetes-indeksi</i> • 2000–2012	↓: Sodankylä, Utsjoki ↑: Inari	Myönteinen: Sodankylä, Utsjoki Kielteinen: Inari	<ul style="list-style-type: none"> o Fyysisen terveyden ja toimintakyvyn arvioi hyväksi inarilaisista 44 %, sodankyläläisistä 47 % ja utsjokelaista 45 % o Henkisen vireyden ja mielialan arvioi hyväksi inarilaisista 66 %, sodankyläläisistä 55 % ja utsjokelaista 64 % o 3–4 diagnosoitua sairautta oli inarilaisista ja sodankyläläisistä 18 % sekä utsjokelaista 10 % o Lääkärin toteamia sairauksia oli <u>inarilaisilla</u>: <i>verenpaine- ja kohonnut veren kolesteroli,</i>
Sairastavuusindeksi • 2000–2011	↓: Sodankylä ↑: Utsjoki, Inari,	Myönteinen: Sodankylä Kielteinen: Utsjoki, Inari,									
Kansantauti-indeksi • 2000–2012	↓: Utsjoki ↑: Inari, Sodankylä	Myönteinen: Utsjoki Kielteinen: Inari, Sodankylä									
<i>Diabetes-indeksi</i> • 2000–2012	↓: Sodankylä, Utsjoki ↑: Inari	Myönteinen: Sodankylä, Utsjoki Kielteinen: Inari									

<i>Psykoosi-indeksi</i> • 2000–2012	⇓: Utsjoki ⇑: Inari, Sodankylä	Myönteinen: Utsjoki Kielteinen: Inari, Sodankylä
<i>Sydämen vajaatoiminta-indeksi</i> • 2000–2012	⇓: Utsjoki ⇑: Inari, Sodankylä	Myönteinen: Utsjoki Kielteinen: Inari, Sodankylä
<i>Nivelreuma-indeksi</i> • 2000–2012	⇓: Utsjoki ⇑: Inari, Sodankylä	Myönteinen: Utsjoki Kielteinen: Inari, Sodankylä
<i>Astma-indeksi</i> • 2000–2012	⇓: Utsjoki ⇑: Inari, Sodankylä	Myönteinen: Utsjoki Kielteinen: Inari, Sodankylä
<i>Verenpainetauti-indeksi</i> • 2000–2012	⇑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki
<i>Sepelvaltimotauti-indeksi</i> • 2000–2012	⇓: Utsjoki ⇑: Inari, Sodankylä	Myönteinen: Utsjoki Kielteinen: Inari, Sodankylä
<i>Kuolleisuusindeksi</i> • 2000–2011	⇓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki
<i>Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja</i> • 2000–2012	⇑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki

selän kulumavika, muu selkäsairaus
sodankyläläisillä: *verenpainetauti; kohonnut veren kolesterolili, selän kulumavika, muu selkäsairaus*
utsjokelaisilla: *verenpainetauti; kohonnut veren kolesteroli, selän kulumavika, muu selkäsairaus*

- o Pysyvästi työkyvyttömyyseläkkeellä oli inarilaisista ja sodankyläläisistä 14 % ja utsjokelaista 9 %
- o Työ- ja toimintakykyä haittaava vamma oli inarilaisista 30 % sekä sodankyläläisistä ja utsjokelaista 29 %
- o Kunnallisista terveyspalveluista tiedottamisen arvioi hyvin toteutuneeksi inarilaisista 24 %, sodankyläläisistä 17 % ja utsjokelaista 14 %
- o Kunnallisista terveyspalveluista toimivat keskitasoisesti:
Inarissa: yleislääkäri-, kotisairaanhoidto-, fysioterapia-, suun terveydenhuolto-, sairaala- ja vuodeosastohoidto-, mielenterveys- ja päihdehuoltopalvelut
Sodankylässä: yleislääkäri-, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto-, työterveyshuolto-, kotisairaanhoidto-, laboratorio- ja röntgentutkimus-, fysioterapia-, suun terveydenhuolto-, sairaala- ja vuodeosastohoidto-, mielenterveys- ja päihdehuoltopalvelut
Utsjoella: yleislääkäri-, työterveyshuolto-, kotisairaanhoidto-, fysioterapia-, suun terveydenhuolto-, sairaala- ja vuodeosastohoitopalvelut
- o Lähes aina nukkui tarpeeksi inarilaisista 43 %, sodankyläläisistä 49 % ja utsjokelaista 36 %
- o Päivittäin tupakoi inarilaisista 16 %, sodankyläläisistä 18 % ja utsjokelaista 13 %

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 0–15 -vuotiaita • 2000–2012	⇓: Utsjoki ⇑: Inari, Sodankylä	Myönteinen: Utsjoki Kielteinen: Inari, Sodankylä
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 16–24 -vuotiaita • 2000–2012	⇑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 25–39 -vuotiaita • 2000–2012	⇑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 40–64 -vuotiaita • 2000–2012	⇑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä • 2000–2012	⇓: Utsjoki ⇑: Inari, Sodankylä	Myönteinen: Utsjoki Kielteinen: Inari, Sodankylä
Terveystoimen nettokustannukset • 2000–2011	⇑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki
Perusterveydenhuol-	⇑: Inari, Sodankylä,	Kielteinen: Inari, Sodan-

- o Alkoholია käytti kerran viikossa inarilaisista 12 %, sodankyläläisistä 14 % ja utsjokelaista 5 %
 - o Sopivan painoisena itseään piti inarilaisista 44 %, sodankyläläisistä 48 % ja utsjokelaista 23 %
 - o Vapaa-ajallaan 3 kertaa viikossa harrasti liikuntaa inarilaisista 18 %, sodankyläläisistä 20 % ja utsjokelaista 9 %
 - o Kaikki kyselyyn vastanneet olivat muuttaneet tottumuksiinsa terveydellisten näkökohtien vuoksi vähentämällä rasvan määrää ja muuttamalla sen laatua; lisäämällä kasvisien käyttöä sekä arki- ja kuntoliikuntaa; vähentämällä sokerin, suolan ja alkoholin käyttöä sekä laihduttamalla
- Ainoastaan utsjokelaisten eivät olleet vähentäneet rasvan määrää, suolan ja alkoholin käyttöään.

	lon (ml. hammashuolto) nettokustannukset • 2000–2011	Utsjoki	kylä, Utsjoki	
	Erikoissairaanhoidon nettokustannukset • 2000–2011	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	Päihdehuollon nettokustannukset • 2000–2011	↑ Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	Päihdesairauksien hoitajaksot 15–24 –vuotiailla • 2000–2011	↓: Inari, Sodankylä ↑: Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä Kielteinen: Utsjoki	
	Sairauspäivärahaa saaneet 25–64 –vuotiaat • 2000–2012	↓: Utsjoki ↑: Inari, Sodankylä	Myönteinen: Utsjoki Kielteinen: Inari, Sodankylä	
Työelämä/ työmarkkinat • <i>having-elintaso</i>	Työttömät • 2000–2011	↓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	<ul style="list-style-type: none"> o Inarilaisista oli työssä 40 %, työttömänä 6 %, päätoimisena opiskelijana 3 %, eläkkeellä 44 % o Sodankyläläisistä oli työssä 42 %, työttömänä 6 %, päätoimisena opiskelijana 2 %, eläkkeellä 43 % o Utsjokelaista oli työssä 36 %, ei ketään työttömänä, päätoimisena opiskelijana 5 %, eläkkeellä 52 %
	Nuorisotyöttömät • 2000–2011	↓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki	
	Pitkäaikaistyöttömät	↓: Inari, Sodankylä	Myönteinen: Inari, Sodankylä	

<ul style="list-style-type: none"> • 2000–2011 	↑: Utsjoki	Kielteinen: Utsjoki
Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä <ul style="list-style-type: none"> • 2002–2011 	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki
Työvoimaosuus % <i>(mol. sp. yht.; miehet; naiset)</i> <ul style="list-style-type: none"> • 2000–2012 	↓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Kielteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki
Työllisyysaste %, <i>(mol. sp. yht.; miehet; naiset)</i> <ul style="list-style-type: none"> • 2000–2012 	↑: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki
Työttömyysaste %, <i>(mol. sp. yht.; miehet; naiset)</i> <ul style="list-style-type: none"> • 2000–2012 	↓: Inari, Sodankylä, Utsjoki	Myönteinen: Inari, Sodankylä, Utsjoki

Pohjois-Lapin seutukunnan kuntien tilanne näyttää varsin haasteelliselta useimpien hyvinvoinnin ulottuvuuksien osalta niin hyvinvointipalvelujen tuottamisesta vastaavan kunnan kuin niitä käyttävän kuntalaisenkin näkökulmasta. Seuraavaksi erittelemme arviomme mukaan tärkeimpiä hyvinvointipalveluiden tuottamiseen liittyviä haasteita, joihin seutukunnan ja sen eri kuntien pitäisi kiinnittää huomiota (lähi)tulevaisuuden hyvinvointipoliittisessa päätöksenteossaan.

Taloudellisen muutoksen osalta Pohjois-Lapin seutukunta elää suhteellisen voimakasta murrosaikaa. Pohjois-Lapin seutukunnan kuntien väliset erot polari-soituvat elinkeinorakenteen uudelleenmuotoutumisen myötä. Erityisesti Sodankylässä kaivosteollisuus näyttää muuttavan oleellisesti kunnan elinkeinorakennetta ja väestön elämisen mahdollisuuksia. Seutukunnan keskimääräiset verotettavat tulot ylittävät koko Lapin vastaavat tulot. Utsjoella ne ovat keskimäärin noin 10 prosenttia pienemmät. Matkailun vaikutus näkyy Pohjois-Lapin luvuissa 2000-luvulla. Sodankylän osalta jo avattujen (ja mahdollisesti avattavien) kaivosten taloudelliset vaikutukset eivät kuitenkaan vielä näy selkeänä keskimääräisenä tulonlisäyksenä. Kuitenkin sodankyläläisten arvioissa kunnan taloudellisesta tilanteesta tammikuussa 2012 näkyy selkeä optimismi tulevaisuudesta. Mitä ilmeisemmin olennaisin vaikuttava yksittäinen tekijä ovat näkymät kaivosteollisuuden huomattavasta laajentumisesta kunnan alueella. Myös inarilaisten vastaukset kunnan elinvoisuudesta ovat pääsääntöisesti myönteisiä. Pohjois-Lapin seutukunnassa keskimääräinen valtionosuus per asukas on selvästi korkeampi kuin Lapissa ja huomattavasti korkeampi kuin maassa keskimäärin. Utsjoki on selkeästi valtionavuista riippuvaisin Pohjois-Lapin kunta. Valtionosuudet, euroa/asukas oli vuonna 2011 4612 € vastaavan osuuden ollessa Inarissa 2955 ja Sodankylässä 2663 €. Utsjoella vuosikatteen vuosittaiset vaihtelut ovat olleet suuria ja vuosikate on jäänyt useana vuotena negatiiviseksi. Utsjoella pientulaisuus on vertailtavista kunnista yleisintä. Kunnallisten palveluiden tuottaminen on huomattavasti kalliimpaa Pohjois-Lapissa kuin muualla Suomessa. Keskimääräinen ero Lappiin verrattuna on merkittävä (n. 10 %). Nettokustannusten kohoaminen on 2000-luvulla ollut huomattavan nopeaa. Erityisesti vuodesta 2009 näyttää muodostuneen merkittävä nettokustannusten kohoamisvuosi.

Pohjois-Lapin kuntien asiantuntija-arvioiden mukaan Inari, Sodankylä ja Utsjoki ovat tienhaarakuntia. Tienhaarakunta voi kehittyä joko kunnan talouden kannalta joko myönteiseen tai kielteiseen suuntaan eli joko pulma- tai etenijäkunnaksi, mitä määrittää keskeisesti kunnan elinkeinorakenne ja väestörakenne lähitulevaisuuden muutosnäköymineen valtion kuntiin kohdistamien toimien lisäksi. Utsjoella väestöllisen huoltosuhde on erityisen haasteellinen, mikä asettaa keskeisen reunaehdon hyvinvointipalveluiden tuottamiselle. Vaikka Pohjois-Lapin kunnista Sodankylässä menee keskimääräisesti parhaimmin, niin Sodankylän erityisenä haasteena voidaan pitää lapsiperheiden hyvinvoinnin tilaa. Inarissa puolestaan haasteena on työikäisen väestön työmarkkinoilla pärjäämisen kysymys.

Sosiaalisen ja terveydellisen hyvinvoinnin näkökulmasta arvioituna Pohjois-Lapin kunnat ovat eriytyneet sosiaali- ja terveystoimen nettokustannusten osalta. Esimerkiksi vuonna 2011 sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset kuuluvat

Utsjoella lappilaiskuntien korkeimpiin ollen 4487 €/asukas vastaavan osuuden ollessa Sodankylässä 3861 €/asukas ja Inarissa 3499 €/asukas. Samaan aikaan tarkasteluajanjaksojen päättymisvuosina Utsjoella ovat toisaalta lappilaiskuntien toiseksi matalimmat sairastavuus- ja kansantauti-indeksit Muonion jälkeen sekä lappilaiskunnista matalin kuolleisuusindeksi – mutta toisaalta Pohjois-Lapin seutukunnan korkeimmat terveystoimen, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon nettokustannukset. Pohjois-Lapin seutukuntalaisten näkemykset terveystalouden saatavuudesta eriytyvät voimakkaasti. Ne ovat erisuuntaisia jopa samassa kunnassa asuinkylästä riippuen. Yksityisiä terveystalouksia on Pohjois-Lapin kaltaisilla syrjäseuduilla niukasti ja vastaukset heijastavat tätä tosiasiaa. Tulokset selittyvät suurelta osin yksityisten palveluiden tarjontaeroilla ja niiden tarjonnan yleisellä niukkuudella Pohjois-Lapin kunnissa. Sosiaalitoimen nettokustannusten pienet erot ja niiden alhaisuus Pohjois-Lapin kunnissa on osin yllättävää, mikä kertoo sosiaalitoimen kustannustehokkuudesta alueella. Sodankylä muodostaa kuitenkin tästä lievän poikkeuksen. Inarissa on puolestaan matalimmat sosiaalitoimen nettokustannukset Pohjois-Lapissa. Kuntalaisten vastaukset kunnan yleisestä asukkaiden huolehtimisen hyvydestä ovat varovaisia ja Utsjoella jopa kriittisiä. Koettu taloudellinen tyytyväisyys ja toteutunut talouden ja tulojen keskimääräinen taso eivät kuitenkaan ole samansuuntaisia. Vastauksissa näkyy kokemusten erilaisuus, joka on tyypillistä henkilökohtaisille hyvinvointipalveluille. Kansalaiset kokevat samat asiat eri tavoin ja myös hyvinvointipalveluiden tuottamisen piirissä työskentelevien työntekijöiden työskentelytavat vaihtelevat henkilöittäin. Yleisarvio on varovaisen myönteinen ja erot kuntien välillä ovat suhteellisen vähäisiä.

Väestökehitystä rakenteistaa Pohjois-Lapin seutukunnassa elinkeinorakenteen uudelleenmuotoutuminen. Tarkastelukaudella ei ole ollut myönteisiä taloudellisia muutoksia alueella, jotka olisivat riittävän voimakkaina näkyneet väestökehityksessä lukuunottamatta Sodankylää, jossa väestökehitys on kehittymässä myönteiseen suuntaan kaivosteollisuuden myötä. Ikäryhmittäin tarkasteltuna lasten ja nuorten väestöosuuden supistuminen on kuntien tulevaisuuteen olennaisesti vaikuttava tekijä. Se muuttaa väestörakennetta merkittävästi heikentäen myös väestöllistä huoltosuhdetta. Työikäisen väestön osuus on korkeampi kuin koko maassa tai Lapissa keskimäärin, millä on potentiaalinen mahdollisuus kuntien lähitulevaisuuden kehittymiseen. Yli 75-vuotiaiden väestöosuus on pitkään ollut alueen kunnissa muuta maata alhaisempaa. Ikääntyneempien väestöosuus on alkanut selkeästi kasvaa vasta 2010-luvulla ja sen taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset ovatkin merkittävällä tavalla vasta edessä. Taloudellinen huoltosuhde on 1990-luvun taloudellisesta taantumasta selvästi parantunut. Sodankylässä taloudellisen huoltosuhteen kehitystä rakenteistaa kaivosteollisuuden välitön ja välillinen työllisyysvaikutus. Väestöllinen huoltosuhde on todennäköisesti alueen kunnissa merkittävästi muuttumassa vasta 2020-luvulla. Utsjoella pienet muutokset heijastuvat huoltosuhteeseen lyhyelläkin aikavälillä. Sodankylässä kaivosten avaaminen ja siihen liittyvät odotukset voivat muuttaa muuttoliikkeen nopeastikin positiivisen nettomuuton suuntaan, minkä vaikutukset tulevat näkymään kunnassa 3–5 vuoden viiveellä muilla yhteiskuntakehityksen osa-alueilla. Muut-

toaikkeet heijastavat yleistä taloudellista ilmapiiriä ao. kunnissa. Kuntalaiset eivät halua muuttaa Sodankylästä nykyisen kaltaisessa tilanteessa, vaan he odottavat avautuvia uusia työssäkäyntimahdollisuuksia. Kohdemuuton erot kertovat erilaisesta muuttamisesta. Utsjoelta muualle muuttamista miettivät eivät näe selviytymismahdollisuuksia lähialueella, vaan useimmiten muualla Suomessa. Seutukunnan koulutustason alhaisuus heikentää periaatteessa alueen työikäisen väestön uuden työpaikan saamisen mahdollisuuksia nopeasti muuttuvassa työmarkkinatilanteessa. Toisaalta suorittavan tason työpaikkojen saaminen alueelle esimerkiksi matkailussa ja kaivosteollisuudessa vähentäisi muuttoaikeita. Koettujen vaikutusmahdollisuuksien vähäisyys tai jopa puuttuminen Utsjoella on huomattavan yleistä. Vaikutusmahdollisuuksien vähäisyys on yhteydessä niin itsensä kuin kollektiivisten yhteisöjen kehittämismotiiveihin. Mitä huonompina koetaan vaikutusmahdollisuudet sen vähemmän ollaan kiinnostuneita esimerkiksi alueen kehittämisestä ja siihen sitoutumisesta. Pohjois-Lapin kunnat ja niiden asuinalueet kuntalaiset kokevat edelleen suhteellisen turvallisia paikkoina elää ja asua.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna *lapsiperheiden* hyvinvointi on hyvin voimakkaasti eriytynyt Pohjois-Lapin seutukunnassa. Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0–17 -vuotiaiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) vuoden aikana olevien osuuksissa kunnittaiset erot ovat suuret, minkä taustalla on sekä toimintakäytäntöjen kunnittaiset erot että lastensuojelutarpeiden erot. Utsjoella sekä yksinhuoltajaperheiden että lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0–17 -vuotiaiden (% vastaavanikäisestä väestöstä) vuoden aikana olevien osuudet ovat seutukunnan suurimmat. Sodankylässä lasten päivähoitopalveluiden tarvetta lisää kunnan myönteiseksi kääntynyt muuttoliike. Sen sijaan lapsiperheiden toimeentulotuen tarve on olennaisesti vähentynyt 1990-luvun lama-vuosista, mutta vähentyminen on tapahtunut myöhemmin ja hitaammin kuin koko maassa keskimäärin.

Nuorten keskuudessa koulutuksen ulkopuolelle jääminen koskee joka viidettä utsjokelaista nuorta. Heidän osuutensa on ollut lievästi nousemassa. Mitä ilmeisemmin syynä on alueellisten koulutuserojen kasvu sekä työssäkäyntimahdollisuudet ilman ammatillista koulutustakin Suomessa ja Norjassa. Myös kokemukset koulutuspalveluiden saatavuudesta eriytyvät voimakkaasti ollen Rovaniemellä parhaimmat. Koulutuspalveluiden saatavuus ja sisällöt ovat kuitenkin lähitulevaisuudessa olennaisia kysymyksiä nuorten ikäluokkien selviytymisen kannalta. Nuorisotyöttömyys aleni laman vuosista aina vuoteen 2009 Inarissa ja Utsjoella, jonka jälkeen se on alkanut uudestaan nousta. Sodankylässä nuorisotyöttömyys oli eurooppalaistenkin verraten poikkeuksellisen korkealla tasolla 1990-luvulla, mutta jatkanut sen jälkeen alenemista edelleenkin. Osasyynä tällaiseen kehitykseen on ollut huonosti toimeentulevien perheiden poismuutto alueelta ja osin matkailun ja kaivosteollisuuden tarjoamat tulevaisuuden mahdollisuudet. Toimeentulotuen tarve on nuorilla osin yhteydessä työttömyyteen. Myös muut tekijät selittävät toimeentulotukeen turvautumista. Nuorten pääasiallinen suhtautuminen toimeentulotukiasioiden toimivuuteen on varauksellista ja kriittistä. Tämä suhtautuminen heijastuu asiakkuuteen ja toimeentulotuen hakemiseen.

Aikuisten keskuudessa työttömyys on vähän alhaisempaa alueella kuin Lapin keskimäärin. Varsinkin työttömyyden aleneminen Sodankylässä korkeasta lähtötasosta on merkittävää ja on todennäköisesti tällä hetkellä jo alhaisempaa kuin koko maassa keskimäärin. Talouden piristymisellä tai vaihtoehtoisesti taantumisella on näissä kunnissa merkittävä ja nopea vaikutus aikaisväestön hyvinvointiin ja toimeentuloon. Rakennetyöttömyys vuosien 1995–1996 pahimmista ajoista on selvästi alentunut jopa alhaisemmalle tasolle kuin Lapissa ja koko maassa keskimäärin. Myös kuntakohtaiset eroavuudet ovat selvästi supistuneet tarkastelukauden loppua kohti. Tilanteeseen mitä ilmeisemmin on vaikuttanut työttömiä ja pitkäaikaistyöttömien eläköityminen ja poismuutto Pohjois-Lapista. Työttömyys Suomessa ja Lapissa on perusluoteeltaan ohimenevää ja katkeavaa. Työvoimapolitiikalla on katkaistu pitkään jatkunutta työttömyyttä. Varovainen tai varauksellinen tyytyväisyys on yleistä työttömien kokemusmaailmassa. Toimeentulotukeen turvautumisen kuntakohtaiset erot ovat selvästi supistuneet ja aikuisväestön toimeentulotuen tarve on vähentynyt koko 2000-luvun. 2010-luvun alun murroksesta ei vielä kuitenkaan voida puhua. Niin Pohjois-Lapissa kuten muissakin Lapin seutukunnissa tyytymättömyys toimeentulotuen toimivuuteen on varsin yleistä ja yleissuhtautuminen on varauksellista. Eläkkeelle siirtymisen keski-ikä on Pohjois-Lapissa vastaava kuin maassa keskimäärin, mutta korkeampaa kuin Lapissa yleensä. Viime vuosina eläkkeelle siirtymisen keskimääräinen ikä on ollut lievässä nousussa.

Ikääntyneiden hyvinvoinnin osalta Utsjoen tilanne on eriytynyt suhteessa Inarin ja Sodankylän kuntiin. Yli 65-vuotiaista tuettujen palveluiden ja avun piirissä utsjokelaisista on yli puolet, mikä poikkeaa merkittävästi poikkeaa Inarin ja Sodankylän tilanteesta. Ikääntyneiden turvautuminen toimeentulotukeen on marginaalista. Tämä johtuu kohtuullisesta eläketasosta ja toimintakulttuurisista syistä. Utsjoki muodostaa tässäkin poikkeuksen muista. Suuri tai joinakin tarkasteluvuosina suurin osa yli 75-vuotiaista utsjokelaisista on kotihoidon piirissä. Muualla Pohjois-Lapissa tarve (mahdollisuudet) turvautua kotihoitoon on vähäisempää kuin Lapissa ja koko maassa keskimäärin.

Hyvinvointipalveluiden saatavuuden osalta palveluiden keskittyminen kunta-keskuksiin eriarvoistaa palveluiden saatavuutta ja hankaloittaa arjen sujuvuutta syrjäkylissä asuvien keskuudessa. Etäisyyksien kasvu palveluiden lisää tyytymättömyyttä. Palveluiden saatavuus eroaa selvästi yksityisten ja julkisten palveluiden välillä. Toisaalta julkisten palveluiden palveluinnovaatiot kuten esimerkiksi postipalveluissa ovat pienentämässä supistusten vaikutuksia. Sen sijaan koulutuspalveluissa uudenlaisia oppimisympäristöjä ja opiskelumuotoja ei ole kyetty kehittämään. Koulutuspalvelujen supistaminen on merkittävä tekijä mitä ilmeisemmin tulevaisuudessa perheiden muuttopäätöksiin ja nuorten sijoittumiseen koulutus- ja työmarkkinoille. Monissa julkisissa palveluissa, kuten työ- ja elinkeinotoimiston palveluissa, saatavuuskokemukset eriytyvät voimakkaasti saman seutukunnan sisällä. Kysymys ei ole vain palvelun fyysisestä saatavuudesta, vaan suurelta osin palveluiden laadun sisällöistä ja erilaisuudesta. Julkis-

ten palveluiden kehittäminen lähitulevaisuudessa on tärkeää, mitä kuitenkin vaikeuttaa Pohjois-Lapin kuntien niukka taloudellinen liikkumavara.

Elämänlaadun osalta inarilaiset, sodankyläläiset ja utsjokelaiset ovat tyytyväisiä sekä elämäntilanteeseen kokonaisuutena että saavutuksiin elämässään. Utsjokelaiset ovat toisaalta melko tyytymättömiä kunnan hyvinvointipalveluihin, mutta toisaalta he ovat pohjois-lappilaisista kaikkein tyytyväisimpiä oman elämänsä saavutuksiin ja lappilaisista kaikkein tyytyväisimpiä vapaa-ajan sisältöön. Tyytyväisyys hyvinvointipalveluihin ja oman elämän saavutuksiin ovat eriperusteisia ilmiöitä. Tyytyväisyys elämäntilanteeseen voidaan tulkita myös tulevaisuuden mahdollisuuksien arviointina. Monista ongelmista huolimatta syrjäseuduilla asuvat ihmiset näkevät tulevaisuutensa osalta enemmän mahdollisuuksia kuin suoranaisia uhkia. Utsjokelaisilla vapaa-aikaa kuluu myös TV:n katseluun ja ansiotyöhön liittyviin asioihin. Hyvinvoinnin konkreettisimmissa kysymyksissä kokemukset eriytyvät. Vapaa-aika on keskeisesti seurustelua lähipiiriin kanssa, kotitöiden tekemistä ja lepäämistä. Sen sijaan itsensä kehittäminen opiskelun yms. muodossa vapaa-aikana on vähäistä pohjois-lappilaisten keskuudessa. Yksinäisyyskokemukset vaihtelevat kunnittain varsin voimakkaasti. Itsensä yksinäiseksi oli kokenut toisinaan inarilaisista 21 %, sodankyläläisistä 28 % ja utsjokelaisista 9 %.

Arviointierot *hyvän elämän mahdollistavien tekijöiden* vaihtelevat kunnittain. Mitä lähempänä yksilöä ja hänen kehoaan ao. hyvinvoinnin mahdollistaja on, sitä tärkeämpänä se koetaan. Inarilaiset ja sodankyläläiset korostavat sekä mieluisaa että pysyvää ja varmaa työpaikkaa, mutta utsjokelaiset mieluisaa työpaikkaa. Sodankyläläiset korostavat myös mahdollisuutta autetuksi tulemiseen. Pohjois-lappilaiset muiden lappilaisten tapaan korostavat hyviä ihmissuhteita, turvattua perustoimeentuloa, fyysistä ja henkistä hyvivointia sekä asumisen olosuhteisiin liittyvää turvallisuutta asumiseen liittyvien peruserunaehtojes (viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö sekä hyvä asunto) lisäksi. Näiden painotuserot Pohjois-Lapinkin kunnissa ovat suhteellisen pieniä, mutta niiden merkittävyys muihin hyvinvoinnin osatekijöihin verrattuna on selvä. *Yhdistyksiin/järjestöihin kuulumisen* kautta pohjois-lappilaiset kokevat saavansa informaatiota, osallistumismahdollisuuksia ja keskinäistä tukea sekä sosiaali-, terveys-, liikuntapalveluja. Inarilaisilla ei ollut merkitystä kulttuuripalvelujen saannin osalta yhdistystoiminnassa päinvastoin kuin sodankyläläisillä ja utsjokelaisilla.

Taulukkoon 37. olemme summanneet kunnista pyytämiemme asiantuntija-arvioiden sekä tutkijaryhmän tilastoihin ja kuntalaiskyselyyn perustuvan analyysin tulokset siitä, mihin ryhmään kunta kuuluu sen sosiaalis-taloudellisen tilanteen mukaan.

Taulukko 37. Pohjois-Lapin seutukunnan kunnat sosiaalis-taloudellinen tilanteen mukaan kuntalaisten, kunnan viranomaisten ja tutkijaryhmän analyysien perusteella.

Kunta & arvioija	Etenijäkunta	Tienhaarakunta	Pulmakunta	Kriisikunta
Inari				
Kuntalaiset		Inari		
Viranomaiset		Inari		
Tutkijat		Inari		
Sodankylä				
Kuntalaiset		Sodankylä		
Viranomaiset		Sodankylä		
Tutkijat	Sodankylä			
Utsjoki				
Kuntalaiset			Utsjoki	
Viranomaiset		Utsjoki		
Tutkijat				Utsjoki

Pohjois-Lapin kuntien osalta tiivistetyt uhat ja mahdollisuudet muodostuvat valtion, kuntien ja yksityisen sektorin toimista kunnissa elinkeinorakenteen uudelleenmuotoutumisprosessissa.

Valtion toimet kunnissa: Hyvinvointipalveluiden (ml. asioimisportaalit) saaminen saamen kielellä on keskeinen haaste toimivien internetyhteyksien lisäksi Pohjois-Lapissa. Erityisesti internetpohjaisten asiointipalveluiden saaminen myös koltan, inarin ja pohjois-saamen kielellä on entistä tärkeämpää, koska hyvinvointipalveluiden asiointipisteet harvenevat määrällisesti ja niiden päivittäinen ja viikoittainen palveluaika vähenee. Pohjois-Lapissa kuntien yhteistyö yleissivistävän ja ammatillisen koulutustarjonnan varmistamiseksi alueella korostuu lähivuosina paikallisen työvoiman osaamistason nostamiseksi, jotta se kykenisi hyödyntämään mahdollisesti avautuvia uusia työpaikkoja alueella matkailu- ja kaivoselinkeinojen piiristä.

Kuntien omat toimet: Väestökehitys heijastaa alueen taloudellisen kehityksen perussuuntaa ja hyvinvointipalveluiden tuottamisen mahdollisuuksia. Seutukunnan elinkeinorakenteen uudelleenmuotoutumiseen perustuva aikaisempaa systemaattisempi yhteistyö on ratkaiseva tekijä kuntien mahdollisuuksille tuottaa kuntalaisilleen hyvinvointipalvelut ottaen huomioon myös seudulle muuttavien ei-suomalaisien hyvinvointipalvelutarpeet. Myös rajayhteistyön uudentyyppejä toteuttamismahdollisuuksia pitäisi pohtia.

Yksityisen sektorin toimet: Yksityiset sosiaali- ja terveystalvet eivät väestömäärältään harvaanasutuilla alueilla ole niiden saatavuuden perusratkaisu, vaan julkisten palveluiden kehittäminen welfare mix –pohjalta, jossa julkisia hyvinvointipalveluja täydentävät yksityisen ja kolmannen sektorin palvelut.

Väestö: Kuntalaisten hyvinvointitietoisuuden lisääminen sekä uudentyyppeisen yhteisöllisyyden aikaansaaminen vastaamaan uudelleenmuotoutuvien elinkeino- ja väestörakenteiden tarpeisiin.

5. ALUEHALLINNON NÄKEMYKSIÄ LAPPILAISTEN HYVINVOINNISTA

5.1 Lapin aluehallintoviraston asiantuntija-arvio *Tuula Kokkonen, Tiina Piirilä-Laiho & Heini Sankala*

Lapin aluehallintovirasto on laatinut asiantuntija-arvion Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen pyynnöstä Lapin maakunnan asukkaiden hyvinvointia ja hyvinvointipalvelujen riittävyyttä kartoittavaan hyvinvointibarometriin ja -selontekoon. Lapin aluehallintoviraston asiantuntija-arvio perustuu Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen asiantuntija-arviopyynnön mukana toimitamiin indikaattoreihin.

Taustaa

Lapin väkiluku oli 31.12.2012 yhteensä 182 844 henkilöä. Huoltosuhde¹⁹³. Lapissa oli vuonna 2012 55,8, kun se koko maassa oli 54,3. Alhaisin huoltosuhde oli Rovaniemellä 49,3 ja korkein Ylitornioilla 70,2. Ennusteen mukaan huoltosuhteet lappilaiskunnissa kasvavat merkittävästi vuoteen 2030 mennessä. Ennusteen mukaan vuonna 2030 alhaisin huoltosuhde olisi Kittilässä 65,2 ja korkein Pellossa 140,7. Erot huoltosuhteissa ovat jo tällä hetkellä Lapin kuntien välillä suuret ja kasvavat edelleen ennusteen mukaan mentäessä vuoteen 2030. Kuntien yleinen pienituloisuusaste Lapissa (17,5 %) oli vuonna 2011 jonkin verran koko maata (15 %) korkeampaa. Lapin kunnista Simon ja Sodankylän kunnan yleinen pienituloisuusaste oli koko maata alhaisempia vuonna 2011. Korkein kunnan yleinen pienituloisuusaste oli Enontekiöllä 24,7 %.

Koulutustasomittain -indikaattorin mukaan Lapin väestö ei ole niin koulutettua kuin maassa keskimäärin. Indikaattorin mukaan Lapin väestöllä oli koulutusta vuonna 2011 keskimäärin 3 vuotta, kun vastaava luku koko maassa oli 3,4 vuotta. Lapin kuntien välillä on koulutustasossa suuria eroja. Lapin kunnista korkein koulutustaso vuonna 2011 oli Rovaniemellä, joka ainoana Lapin kuntana ylitti maan keskiarvon ja jossa väestöllä oli koulutusta peruskoulun jälkeen keskimäärin 3,6 vuotta. Alhaisin koulutustaso oli Lapin kunnista Posiolla ja Sallassa, joissa koulutusta peruskoulun jälkeen väestöllä oli keskimäärin 2,3 vuotta.

Lapissa työttömien osuus työvoimasta on pysytellyt tasaisesti koko 2000-luvun koko maan keskiarvon yläpuolella. Ero on kuitenkin pienentynyt (7,8 % v. 2000 ja 3,6 % v. 2012). Vuonna 2012 Lapissa oli työttömänä 13,4 %:a työvoimasta. Koko maan vastaava luku oli 9,8 %:a. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä oli Lapissa vuonna 2012 alhaisempi (20,1%) kuin koko maassa (24,2 %). Huolestuttavaa Lapin tilanteessa on nuorisotyöttömien (18–24-vuotiaat) osuus työvoimasta, joka on selkeästi koko maan keskiarvoa korkeampaa. Vuonna 2012 nuorisotyöttömien osuus työvoimasta oli Lapissa 19,2 %:a ja koko maassa 12,4

¹⁹³ Ks. indikaattorien kuvaukset taulukosta 38.

%:a. Kehityssuunta Lapissa on kuitenkin ollut positiivinen ja nuorisotyöttömien osuus on alentunut.

Lapissa koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten (17–24 v.) määrä on pysytellyt selvästi valtakunnan keskiarvoa alempana. Viime vuosina on tämän ikäisten koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuus Lapissakin vuosien alenemisen jälkeen hiljalleen alkanut kasvaa ja oli vuonna 2011 vuoden 2002 tasolla (9,9 %, koko maa 11,2 %). Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten (17–24 v) määrä oli vuonna 2011 korkein Utsjoella (14,4 %) ja alhaisin Kolarissa (7,9 %).

Lapin väestön terveystilanne ikävakioidulla sairastavuusindeksillä mitattuna on huonompi kuin koko maassa. Vuonna 2011 Lapin kunnista vain Muonion ja Utsjoen sairastavuusindeksi oli alle koko maan väestön keskiarvon (=100) ja Kemimaassa indeksi oli 100. Lapin kunnista korkein sairastavuusindeksi oli Posiolla (134). Yli 130 sairastavuusindeksi oli myös Kemissä ja Pelkosenniemellä.

Kansantauti-indeksi, jossa tarkastellaan seitsemää suurinta erityiskorvattavaan lääkehoitoon oikeuttavaa sairautta, on Lapissa maan keski-arvoa (=100) korkeampi. Lapin kansantauti-indeksi oli 121 vuonna 2012 ja se on viidenneksi huonoin Suomen maakunnista. Myös kansantauti-indeksin kohdalla ovat ääripäät kunnista hyvin kaukana toisistaan. Alle maan keskiarvon pääsevät Lapin kunnista vain Muonio (97) ja Utsjoki (99). Korkein kansantauti-indeksi on Posiolla (146) ja se on selkeästi korkeampi kuin kaikissa muissa Lapin kunnissa. Yli 130 pääsevät kansantauti-indeksissä Salla, Kemijärvi ja Ylitornio. Lapin yleisimmät kansantaudit ovat sydämen vajaatoiminta (161), sepelvaltimotauti (129) ja astma (127).

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuus väestöstä on noussut niin Lapissa kuin koko maassakin, tosin Lapissa nousu on ollut koko maata jyrkempää. Lapissa luku on noussut vuoden 2003 24 %:sta vuoden 2012 29 %:iin, kun vastaavat luvut koko maassa ovat 22 % ja 24 %. Lapin kuntien välillä on suuria eroavaisuuksia erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen määrissä. Pienin prosenttiosuus oli vuonna 2012 Lapin kunnista Torniossa (25 %) ja suurin Sallassa (39 %). Muita Lapin kuntia, joissa lukema oli lähellä Tornion pienintä lukemaa, olivat Rovaniemi, Muonio ja Kemima. Kuntia, joissa yli kolmannes väestöstä oli oikeutettuja erityiskorvattaviin lääkkeisiin, olivat Sallan lisäksi Posio, Kemijärvi, Ylitornio, Pello ja Pelkosenniemi.

Kun erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja osuutta tarkastellaan ikäryhmittäin, huomataan, että myös kaikissa ikäryhmissä on tapahtunut kasvua niin Lapissa kuin koko maassakin. Lapissa erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuus vastaavanikäisestä väestöstä on kaikissa ikäryhmissä suurempaa kuin koko maassa. Lapissa erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen määrät vastaavanikäisestä väestöstä ikäryhmittäin vuonna 2012 olivat seuraavat: 0–15 -vuotiaat 5,5 %, 16–24 -vuotiaat 8 %, 25–64 -vuotiaat 25 % ja 65 vuotta täyttäneet 67 %.

Terveyspalvelujen tuottamisesta ja saatavuudesta

Lapin alueella on 16 terveyskeskusta ja kaksi kansanterveystyön kuntayhtymää, Muonion-Enontekiön sekä Pelkosenniemen-Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymät. Simon kunta kuuluu Oulunkaaren kuntayhtymään. Terveyskeskusten vuodeosastoja Lapissa on yhteensä 27. Lapissa on kaksi sairaanhoitopiiriä, Lapin sairaanhoitopiiri, johon kuuluu 15 kuntaa ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri, johon kuuluu 6 kuntaa.

Terveydenhuoltolain 51 §:n mukaan kunnan on järjestettävä toimintansa siten, että potilas voi saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteyden terveyskeskukseen tai muuhun terveydenhuollon toimintayksikköön. Terveydenhuollon ammattihenkilön on tehtävä hoidon tarpeen arviointi viimeistään kolmantena arkipäivänä siitä, kun potilas otti yhteyden terveyskeskukseen, jollei arvioita ole voitu tehdä ensimmäisen yhteydenoton aikana. Perusterveydenhuollon yhteydessä toteutettavassa erikoissairaanhoidossa hoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete on saapunut toimintayksikköön.

Hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä potilaan terveydentila ja sairauden ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kolmessa kuukaudessa siitä, kun hoidon tarve on arvioitu. Tämä kolmen kuukauden enimmäisaika voidaan ylittää suun terveydenhuollon yhteydessä toteutettavassa erikoissairaanhoidossa enintään kolmella kuukaudella, jos lääketieteellisistä, hoidollisista tai muista vastaavista perustelluista syistä hoidon antamista voidaan lykätä potilaan terveydentilan vaarantumatta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen maaliskuussa 2013 keräämien tietojen mukaan välittömässä yhteydensaannissa terveyskeskukseen oli jatkuvia ongelmia Sallassa. Ajoittain ongelmia oli Muonion-Enontekiön, Posion ja Ylitornion terveyskeskuksissa. Muualla välitön yhteydensaanti toteutui. Hoidon tarpeen arviointi kolmessa arkipäivässä toteutui kaikissa Lapin terveyskeskuksissa.

Jonotusaika hoitajan vastaanotolle oli 4–7 päivää Keminmaassa ja Sodankylässä. Muualla hoitajan vastaanotolle pääsi 0–3 päivässä. Lääkärin vastaanotolle pääsyä sai odottaa 5–12 viikkoa Kemissä, Posiolla, Rovaniemellä, Sodankylässä, Torniossa ja Ylitorniolla. 2–4 viikon jonotusaika oli Inarin, Kemijärven, Keminmaan, Kittilän, Muonion-Enontekiön, Ranuan, Sallan ja Utsjoen terveyskeskuksissa. Vain Kolarissa, Pellossa ja Tervolassa pääsi lääkäriille alle kahden viikon sisällä.

Kemissä oli päivittäin tilanne, jossa perusterveydenhuollon asiakkaalle ei ollut antaa vastaanottoaikaa lääkäriille, vaikka asiakkaan hoidontarve oli todettu. Keminmaassa, Posiolla, Sodankylässä, Torniossa ja Ylitorniolla tilanne toistui viikoittain. Muualla tilanne toistui kuukausittain, harvemmin tai ei koskaan.

Täyttämättömiä lääkärinvirkoja oli yli 20 % Posiolla, Ranualla ja Sallassa, 10–20 % Keminmaassa, Rovaniemellä ja Torniossa sekä alle 10 % Kemissä. Muualla täyttämättömiä virkoja ei ollut.

Julkisen sektorin lisäksi terveyden- ja sairaanhoidon palveluita tuottavat myös yksityiset terveydenhuollon palvelujen tuottajat. Lapin aluehallintoviraston toimiluvalla toimii 186 palvelujen tuottajaa, joilla on 279 toimipaikkaa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston, Valviran, myöntämällä valtakunnallisella toimiluvalla toimii Lapissa 51 palvelujen tuottajaa, joilla on 116 toimipaikkaa. Lisäksi yksityisiä terveyden- ja sairaanhoidon palveluita tuottavat terveydenhuollon itsenäiset ammatinharjoittajat, joita on Lapin aluehallintoviraston alueella 239 ja joilla toimitiloja on yhteensä 297.¹⁹⁴

Sosiaalipalvelujen tuottamisesta ja saatavuudesta

Lapissa on 21 kuntaa, joiden vastuulla on sosiaalihuoltolain mukaisten sosiaalipalvelujen järjestäminen. Kunnat voivat tuottaa palvelut itse, sopimuksin yhdessä muun kunnan tai kuntien kanssa, olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä, hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta taikka antamalla palvelun käyttäjälle palvelusetelin. Lapin kunnista Simon sosiaalihuollon palvelut tuottaa Oulunkaaren kuntayhtymä. Muilta osin kunnat tuottavat pääsääntöisesti palvelut itse tai ostopalveluna. Palvelusetelin käyttöön otto on Lapin kunnissa ollut vähäistä. Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä toimii kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa tarkoitettuna, Lapin maakunnan rajoja noudattavana erityishuoltopiirinä, joka vastaa po. laissa määrätyistä palveluista, mikäli kunnat eivät voi niitä järjestää. Lapissa on noin 90 julkista sosiaalihuollon ympärivuorokautista yksikköä, joista valtaosa on vanhustenhuollon yksiköitä.

Yksityisiä sosiaalipalvelujen tuottajia Lapissa on noin 110, jotka toimivat 149 toimintayksikössä¹⁹⁵. Näistä palvelujen tuottajista 60 on luvanvaraisia toimijoita, joista vanhusten tehostettua palveluasumista tarjoaa 26 palveluntuottajaa 30 toimintayksikössä ja lastensuojelun ammatillista perhehoitoa tai laitoshoidtoa 23 palveluntuottajaa 26 toimintayksikössä. Ilmoituksenvaraisia sosiaalipalveluja tuottaa noin 50 palvelujen tuottajaa, joista valtaosa tarjoaa kotipalveluja vanhuk- sille. Yksityisten palvelujen tuottajien määrä on hitaasti kasvanut viime vuosina.

Lapissa oli vuonna 2012 säännöllisen kotihoidon piirissä 13,5 %:a 75 vuotta täyttäneitä vastaavanikäisestä väestöstä ja omaishoidontuen piirissä 6,3 %:a. Vanhainkodeissa ja terveyskeskusten vuodeosastoilla heitä oli 3,3 %:a ja tehostetussa palveluasumisessa 7,1 %:a vuonna 2011. Valtakunnalliset tavoitteet vuoteen 2017 ovat säännöllisen kotihoidon osalta 13–14 %, omaishoidontuen osalta 6–7 %, tehostetun palveluasumisen osalta 6–7 % ja laitoshoidon osalta 2–3 %. Palvelurakenne koko Lapin osalta vastaa hyvin valtakunnallisesti asetettuja tavoitteita. Erot Lapin kuntien välillä ovat palvelurakenteessa edellä esitetyillä indikaattoreilla mitattuna kuitenkin suuria. Palvelurakenteen laitospainotteisuus-

¹⁹⁴ Tiedot on kerätty 4.10.2013 Yksityisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien rekisteristä, Valverista.

¹⁹⁵ Tiedot on kerätty 7.10.2013 Yksityisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien rekisteristä, Valverista.

ta on kuitenkin viime vuosina purettu ja painopiste palveluissa on siirtynyt entistä enemmän avohuollon palveluihin.

Lastensuojelun avohuollollisia tukitoimia sai Lapissa vuoden 2011 aikana 5,1 %:a 0–17-vuotiaista, kun koko maan luku oli 6,7 %:a. Vastaavasta ikäryhmästä oli huostaan otettuja 1 % ja kodin ulkopuolelle sijoitettuja 1,4 %:a. Lapin luvut vastaavat koko maan tilannetta. Lapissa kodin ulkopuolelle sijoitetuista 0–17-vuotiaista lapsista ja nuorista oli 21,8 %:a sijoitettu laitoksiin, mikä on alhaisempi kuin koko maan luku (34 %). Laitossijoitusten määrä on Lapissa kääntynyt viime vuosina hienoiseen nousuun.

Toimeentulotuen ja lastensuojelun lakisääteisten käsittelyaikojen seuranta on kehitetty ja THL kerää jatkossa kaksi kertaa vuodessa tiedot niiden toteutumisesista.

Lapin sosiaali- ja terveystoimen kustannuksista

Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset ovat Lapissa olleet 3492 euroa asukasta kohden vuonna 2011, kun vastaava luku koko maassa oli 3272 euroa. Luku on koko 2000-luvun sekä koko maassa että Lapissa kasvanut ja ero Lapin ja koko maan välillä on lisääntynyt. Lapissa kuntien nettokustannuksista 64 % oli sosiaali- ja terveystoimen nettokustannuksia vuonna 2011.

Sosiaalitoimen nettokustannukset ovat koko 2000-luvun nousseet Lapissa tasaisesti ja olivat vuonna 2011 koko Lapin osalta hieman korkeammat (1619 €/as) kuin koko maan nettokustannukset (1589 €/as). Savukosken, Inarin, Muonion, Kemin, Simon, Tervolan ja Tornion nettokustannukset ovat maan keskiarvokustannusten alapuolella. Korkeimmat sosiaalitoimen nettokustannukset vuonna 2011 olivat Posiolla (2125 €/as) ja alhaisimmat Simossa (1150 €/as).

Vanhusten laitospalveluiden osalta suurimmat nettokustannukset vuonna 2011 olivat Lapissa Pellossa (472 €/as.) ja Savukoskella (412 €/as.). Yhdeksässä Lapin kunnassa ei ollut laitospalveluiden kustannuksia ollenkaan. Koko maan (pl. Kainuu) nettokustannukset olivat 133 €/asukas.

Vanhusten ja vammaisten muiden palvelujen suurimmat nettokustannukset vuonna 2011 olivat Lapissa Pelkosenniellä (955 €/as.) ja Posiolla (842 €/as.). Alhaisimmat kustannukset puolestaan olivat Tervolassa (301 €/as) ja Torniossa (387 €/as.). Koko maan (pl. Kainuu) nettokustannukset olivat keskimäärin 412 €/asukas.

Lasten päivähoiton suurimmat nettokustannukset olivat vuonna 2011 Kittilässä (7351 €/0–6 v.), Rovaniemellä (7117 €/0–6 v.), Pellossa (6418 €/0–6 v.) ja Pelkosenniellä (5882 €/0–6 v.). Alhaisimmat kustannukset olivat Simossa (3249 €/0–6 v.) ja Ranualla (4120 €/0–6 v.). Koko maan (pl. Kainuu) nettokustannukset olivat 5805 €/0–6 v.

Toimeentulotuen määrä Lapissa oli 121 €/asukas vuonna 2012. Koko maan vastaava luku oli 130 €/asukas. Toimeentulotuen määrä mitattuna €/asukas on Lapissa alentunut tasaisesti vuoteen 2006 saakka, jonka jälkeen se on kääntynyt

kasvuun. Eniten toimeentulotukea asukasta kohden vuonna 2012 maksettiin Kemissä (190 €/asukas) ja vähiten Simossa (14 €/asukas). Erot Lapin kuntien välillä ovat suuret. Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus lapsiperheistä oli vuonna 2012 Lapissa 10,4 %:a ja koko maassa 8,6 %:a. Merkittävin ero toimeentulotukea saaneiden osalta Lapin ja koko maan välillä oli toimeentulotukea saaneiden 18–24 -vuotiaiden osalta vastaavasta väestöstä. Lapissa vuonna 2012 sai 18–24 -vuotiaista 17,8 %:a toimeentulotukea ja vastaava luku koko maan osalta oli 14,1 %:a. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien osalta ei ikäryhmittäin tehdyssä vertailussa esiintynyt suuria eroavaisuuksia Lapin ja koko maan välillä.

Terveystoimen nettokustannukset ovat Lapissa olleet keskimäärin 1873 euroa asukasta kohden vuonna 2011, kun vastaava luku koko maassa on 1683 euroa. Luku on koko 2000-luvun sekä koko maassa että Lapissa kasvanut ja ero Lapin ja koko maan välillä on lisääntynyt. Esimerkiksi vuonna 2006 vastaavat luvut olivat Lapissa 1464 euroa ja koko maassa 1340 euroa.

Kun tarkastellaan Lapin kuntien terveystoimen nettokustannuksia, niin luvuissa huomataan suuria eroja. Suurimmat terveystoimen nettokustannukset asukasta kohden vuonna 2011 olivat Pelkosenniellä 2956 euroa ja pienimmät Torniossa 1589 euroa. Muita Lapin kuntia, joissa terveystoimen nettokustannukset asukasta kohden olivat suuria (yli 2600 €) olivat Utsjoki, Savukoski ja Salla. Pienimpiä terveystoimen nettokustannuksia Lapin kunnissa (alle 2000 €) oli Tornion lisäksi Rovaniemellä, Keminmaassa, Kittilässä, Kemissä ja Pellossa.

Perusterveydenhuollon nettokustannukset hammashuolto mukaan lukien ovat olleet Lapissa 778 euroa asukasta kohden vuonna 2011, kun vastaava luku koko maassa oli 631 euroa. Myös tämä luku on ollut niin koko maassa kuin Lapissakin 2000-luvun ajan kasvava ja ero Lapin ja koko maan välillä on kasvanut. Perusterveydenhuollon nettokustannukset olivat vuonna 2011 Lapin sairaanhoitopiirin alueella 823 euroa asukasta kohden, kun vastaava luku Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin alueella oli 697 euroa.

Kun tilannetta tarkastellaan Lapissa kunnittain, huomataan selkeästi kolme kuntaa, joissa perusterveydenhuollon nettokustannukset asukasta kohden olivat korkeimmat ja neljä kuntaa, joissa ne olivat matalimmat. Muut kunnat sijoittuvat keskikastiin, hieman yli 800 euron ja 1200 euron välille. Suurimmat perusterveydenhuollon nettokustannukset vuonna 2011 oli Lapin kunnista Utsjoella, jossa ne olivat 1721 euroa asukasta kohden. Toiseksi suurimmat ne olivat Pelkosenniellä (1546 euroa) ja kolmanneksi suurimmat Savukoskella (1420 euroa). Pienimmät perusterveydenhuollon nettokustannukset olivat Lapin kunnista Torniossa (573 euroa), Rovaniemellä (584 euroa), Keminmaassa (650 euroa) ja Kemissä (708 euroa).

Erikoissairaanhoidon nettokustannukset ovat Lapissa olleet 1077 euroa asukasta kohden vuonna 2011, kun vastaava luku koko maassa on 1028 euroa. Luku on koko 2000-luvun sekä koko maassa että Lapissa kasvanut ja ero Lapin ja koko maan välillä on hieman lisääntynyt. Lapin sairaanhoitopiirin alueella erikoissai-

raanhoidon nettokustannukset olivat vuonna 2011 1043 euroa asukasta kohden, kun vastaava luku Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin alueella oli 1139 euroa.

Tarkasteltaessa tilannetta Lapissa kunnittain, huomataan selkeästi viisi kuntaa, joissa erikoissairaanhoidon nettokustannukset asukasta kohden olivat korkeimmat ja ylittivät 1200 euroa. Nämä kunnat ovat Salla (1429 euroa), Savukoski (1358 euroa), Pelkosenniemi (1325 euroa), Kemi (1284 euroa) ja Tervola (1247 euroa). Pienimmät, alle 1000 euron jäävät erikoissairaanhoidon nettokustannukset olivat Lapin kunnista Kittilässä (938 euroa), Kolarissa (961 euroa) ja Ranualla (963 euroa).

On huomattava, että kuntien nettokustannukset terveystoimeen ovat vain osa terveydenhuollon menoista. Työterveyshuolto ja yksityissektori tuottavat sairaanhoidon palveluja sairastuneille ja sairastaville eri kunnissa erisuuruisia osuuksia väestön käyttämistä palveluista. Kotitaloudet, Kela, työnantajat, vakuutusyhtiöt ja yritykset maksavat nämä kustannukset. Tämän vuoksi kuntien nettokustannuksia ei pidä tulkita terveydenhuollon kokonaiskustannuksiksi.

Pohdintaa

Sosiaali- ja terveydenhuolto ovat kuntien laajimmat toimialat. Lapissa kuntien nettokustannuksista keskimäärin 64 %:a muodostui sosiaali- ja terveystoimen nettokustannuksista vuonna 2011. Sosiaali- ja terveystoimen kustannuskehityksellä on merkittävä osuus kuntien taloudessa. Oman haasteensa kuntataloudelle tuo väestön ikääntyminen ja väestörakenteen vinoutuminen. Kuntien palvelurakenteita on muutettu hiljalleen entistä enemmän avohuoltopainotteisiksi ja laitospainotteisuutta on purettu. Lisäksi ennalta ehkäiseviä palveluja ja etäpalveluja on kehitetty. Kustannukset ovat kuitenkin koko ajan kasvaneet. Kuntien kykyä sosiaali- ja terveystalouden järjestämiseen vaikeuttaa alati kiristynyt kuntatalous ja jatkuvat muutospaineet. Kunta- ja palvelurakenneuudistus on ollut vireillä 2000-luvun puolivälistä saakka ja erityisesti sillä katsotaan olevan vaikutusta sosiaali- ja terveystalouteen. Väestörakenteen vinoutumisen ja ikääntymisen lisäksi erityisenä haasteena on Lapin kuulumisen miesten syrjäytymisessä maan kärkialueisiin, kun tarkastelussa ovat työttömyys, koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat miehet ja päihteiden vaikutuksen alaisena tehtyjen rikosten määrä.

Lapissa sairastavuus on suurempaa kuin maassa keskimäärin. Varsin suuri osa kansantaudeistamme olisi ehkäistävissä terveillä elintavoilla. Lapissa on perinteisesti tupakoitu muuta maata enemmän ja alkoholin myynti on ollut muuta maata suurempaa, vaikka siitä onkin ollut vaikea erotella matkailijoiden ostaman alkoholin osuutta. Kouluterveyskyselyn mukaan vuonna 2010 loppilaisista 8.- ja 9.-luokan oppilaista 16 %:a ilmoitti tupakoivansa päivittäin, jossakin Lapin kunnassa jopa 45 %:a. Myös ammatillisten oppilaitosten 1.–2. vuoden opiskelijoista 45 %:a Lapissa ilmoitti tupakoivansa päivittäin. Lukiolaisista niin Lapissa kuin koko maassa tupakoi noin joka kymmenes. Tosi humalaan 8. ja 9. luokan oppilaista ilmoitti juovansa itsensä kerran kuukaudessa Lapissa noin 15 %:a, 1.

ja 2. luokan lukiolaisista 21 %:a ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 40 %:a.

Positiivista on, että tuoreimman, vuonna 2013 tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan edelleen yhä harvempi suomalaisnuori tupakoi tai käyttää alkoholia, mutta haasteena on edelleenkin nuorison kahtia jakautuminen. Lukiolaiset pitävät entistä paremmin huolta terveydestään, kun taas ammattikoululaisten keskuudessa tupakka, huumeet ja alkoholi maistuvat huomattavasti useammalle. Koti vaikuttaa tottumuksiin, sillä ammattikoululaisten vanhemmat esimerkiksi tupakoivat lukiolaisten vanhempia enemmän.

Suuret hyvinvointi- ja terveyserot väestöryhmien välillä ovat vakava ongelma koko yhteiskunnalle. Suomalaisten eriarvoisuus ja väestöryhmien väliset terveyserot ovat kasvaneet koko 2000-luvun ajan, vaikka terveyseroihin on samanaikaisesti kiinnitetty runsaasti huomiota. Vaikkakin suuri osa hyvinvointi- ja terveyseroista selittyy elämäntavoilla, niin kysymys on kuitenkin hyvin laajasta ilmiöstä, johon vaikuttaa myös perimä, koulutus, elinolot, työolot, tuloterot, asuminen ja yhteisöllisyys. Hyvinvointi kasautuu; koulutustaso, tulotaso ja sairastavuus kulkevat käsi kädessä. Pelkällä terveysvalistuksella ei voida terveyseroja vähentää, vaan on kyse laajasta yhteiskuntapoliittisesta kysymyksestä, jossa on keskeisessä asemassa myös poliittinen päätöksenteko.

Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseksi on tärkeää, että sosiaali- ja terveyspalvelut ovat tasavertaisesti kaikkien saatavilla ja käytössä ja että ennaltaehkäiseviin palveluihin panostetaan. Sosiaali- ja terveyspalvelujen laadussa ja saatavuudessa on kuitenkin eroja Lapin alueen kuntien välillä jopa lakisääteisissä palveluissa. Eriarvoisuus lisääntyy kuntien välillä riippuen siitä mitä harkinnanvaraisemmasta palvelusta on kyse. Palvelujen laatuun ja saatavuuteen vaikuttavat mm. kuntien taloudellinen tilanne, henkilöstöresurssit, väestörakenne, rakenteellinen työttömyys sekä palvelujen saavutettavuus. Palvelujen saatavuuteen ja laatuun asettavat paineita myös Lapin alueelle tyypillinen opiskelijoiden ja ikääntyvien muutto kuntakeskuksiin. Opiskelijoiden osalta keskittyminen tietyille alueille näkyy erityisesti kesäaikaisin toimeentuloturvan osalta ja ikääntyneiden osalta muutto näkyy ennakoimattomana vanhustenhuollon palveluiden - sekä sosiaali- että terveyspalvelujen - kysyntänä.

Kuntien peruspalveluiden saatavuuteen ja laatuun on joissakin kunnissa vaikuttanut työntekijöiden rekrytoinnin vaikeus. Tämä näkyy erityisesti siinä, että lakisääteisiä määräaikoja toimeentulotuen tai hoitoon pääsyn osalta ei ole pystytty noudattamaan kaikilta osin kaikissa Lapin alueen kunnissa johtuen mm. siitä, ettei toimiin ja virkoihin ole aina saatu rekrytoitua koulutettua henkilöstöä. Myös pitkät etäisyydet vaikuttavat sosiaali- ja terveyspalveluiden yhdenvertaiseen saatavuuteen, samoin kuin yksityisten palvelutuottajien toiminnan keskittyminen erityisesti yksityisessä terveydenhuollossa kaupunkikeskuksiin.

Tilastot ja indikaattorit saattavat antaa Lapista melko synkeän kuvan – Lapissa asuu alhaisen koulutustason ja varallisuuden omaavia ihmisiä kaukana toisistaan, heillä on epäterveelliset elintavat ja he sairastavat enemmän. Mutta miten lappi-

laiset ihmiset itse kokevat hyvinvointinsa? Tulos ei välttämättä täsmää tilastojen ja indikaattoreiden kanssa. Sen vuoksi onkin tärkeää kysyä ihmisiltä itseltään, miten he kokevat terveytensä ja hyvinvointinsa ja minkälaisia palveluja he haluaisivat hyvinvointinsa tukemiseksi ja kohentamiseksi. Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hanke on ansiokkaasti kerännyt lappilaisten ihmisten kokemuksia hyvinvoinnistaan ja hyvinvointipalveluiden kehittamisestä tilasto- ja indikaattoritiedon täydentäjäksi.

Taulukko 38. *Lapin aluehallintoviraston asiantuntija-arvion hyvinvointi-indikaattorit kuvauksineen.*

HYVINVOINTI-INDIKAATTORI & KUVAUS
Huoltosuhde , (id: 761): Demografinen (tai väestöllinen) huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiaasta ja 65-vuotta täyttäneitä on sataa 15-64-vuotiaasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on.
Kunnan yleinen pienituloisuusaste , (id: 3099): Indikaattori ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista henkilöistä. Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon (uudistetulla OECD-skaalalla laskien) mediaanista kunakin vuonna.
Koulutustasomittain , (id: 180): Indikaattori ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettun korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohti. Väestön koulutustasoa osoittava mittain kuvaa väestöryhmän koulutustasoa koulutuspituuksella. Esimerkiksi koulutustasoluku 246 osoittaa, että teoreettinen koulutusaika henkeä kohti on 2,5 vuotta peruskoulun suorittamisen jälkeen. Väestön koulutustasoa mitattaessa perusjoukkona käytetään tavallisesti 20 vuotta täyttänyttä väestöä. Näin siksi, että alle 20 -vuotiaat ovat pääsääntöisesti vielä koulussa eivätkä näin ollen ole ehtineet suorittaa tutkintoa. Tutkinnon suorittaneella väestöllä tarkoitetaan lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa, yliopistoissa ja korkeakouluissa tutkinnon suorittaneita sekä näyttötutkintona ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon suorittaneita. Pelkääntään peruskoulun, keskikoulun ja kansakoulun käyneet eivät kuulu tutkinnon suorittaneeseen väestöön. Tutkinnot on luokiteltu henkilön korkeimman, viimeksi suoritettun ammatillisen tutkinnon mukaan. Mittaamisen avulla voidaan helposti vertailla eri alueiden välisiä koulutustasoeroja sekä seurata ajassa tapahtuvia muutoksia.
Työttömien osuus työvoimasta , (id: 181): Indikaattori ilmaisee työttömien osuuden prosentteina työvoimasta. Työttömään työvoimaan luetaan 15-74-vuotiaat työttömät. Työtön työnhakija on henkilö, joka on ilman työtä ja kokopäivätyöhön käytettävissä tai joka odottaa sovitun työsuhteen alkamista, myös henkilökohtaisesti lomautetut lasketaan työttömiksi. Työttömyyseläkkeen saaja ei lasketa työttömäksi.
Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä , (id: 326): Indikaattori ilmaisee pitkäaikaistyöttömien osuuden prosentteina työttömistä. Työttömään työvoimaan luetaan 15-74-vuotiaat työttömät. Pitkäaikaistyötön on työtön työnhakija, joka on ollut työttömänä vähintään 12 kuukautta. Työtön työnhakija on henkilö, joka on ilman työtä ja kokopäivätyöhön käytettävissä tai joka odottaa sovitun työsuhteen alkamista, myös lomautetut lasketaan työttömiksi. Työttömyyseläkkeen saajia ei lasketa työttömiksi. Prosenttiosuuden laskennassa käytetyt alkuperäiset luvut ovat vuosikeskiarvoja, jotka perustuvat ko. vuoden eri kuukausien tietoihin.
Nuorisotyöttömien (18–24-vuotiaat) osuus työvoimasta , (id: 189): Indikaattori ilmaisee 15-24-vuotiaiden työttömien osuuden prosentteina 18-24-vuotiaasta työvoimasta. Nuorisotyötön on 15-24-vuotias työtön. Työtön työnhakija on henkilö, joka on ilman työtä ja kokopäivätyöhön käytettävissä tai joka odottaa sovitun työsuhteen alkamista, myös henkilökohtaisesti lomautetut lasketaan työttömiksi. Työttömyyseläkkeen saajia ei lasketa työttömiksi.
Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten , (id: 3219): Indikaattori ilmaisee koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24-vuotiaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka ko. vuonna eivät ole opiskelijoita tai joilla ei ole tutkintokoodia eli ei perusasteen jälkeistä koulutusta.
Ikävakioitu sairastavuusindeksi , (id: 184): Indikaattori ilmaisee jokaiselle Suomen kunnalle lasketun in-

<p>deksin avulla miten tervettä tai sairasta väestö on suhteessa koko maan väestön keskiarvoon (= 100). Luku on laskettu ikävakiotuna. Indeksiperustuu kolmeen rekisterimuuttajaan: kuolleisuuteen, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuuteen työkäisistä ja erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuuteen väestöstä. Kukin muuttuja on suhteutettu erikseen maan väestön keskiarvoon. Lopullinen indeksi on kolmen osaindeksin keskiarvo.</p>
<p>Kansantauti-indeksi: Jokaiselle Suomen kunnalle on laskettu indeksejä, jotka kuvaavat kansantautien esiintymistä alueen väestössä suhteessa koko maan väestön keskiarvoon (=100). Vakioinnilla ikä- ja sukupuolirakenteen vaikutus indeksilukuun voidaan poistaa, mikä mahdollistaa alueittaisen vertailun alueiden välisistä ikä- ja sukupuolirakenteen eroista huolimatta. Tarkasteltavina on seitsemän suurinta erityiskorvattavaan lääkehoitoon oikeuttavaa sairautta (astma, diabetes, nivelreuma, psykoosit, sepelvaltimotauti, sydämen vajaatoiminta, verenpainetauti), joista tässä käytetään nimitystä kansantaudit. Niille jokaiselle on laskettu indeksi ja suhteutettu se koko maan keskiarvoon. Kansantauti-indeksi on näiden seitsemän indeksin keskiarvo. Lähde Kelan terveyspuntari.</p>
<p>Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuus väestöstä, (id: 3223): Indikaattori ilmaisee vuoden lopussa erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen henkilöiden osuuden prosentteina väestöstä. Väestösuhteutuksessa on käytetty Kelan vakuutettua väestöä. Yksi henkilö on voinut olla oikeutettu yhteen tai useampaan erityiskorvausoikeuteen yhdessä tai useammassa eri korvausluokassa. Oikeus erityiskorvaukseen tarkoittaa, että kyseisellä henkilöllä on jokin vakava ja pitkäaikaista lääkitystä vaativaa sairaus. Kullekin sairaudelle on laadittu yhtenäiset kriteerit, joiden perusteella oikeus voidaan myöntää. Hakemus edellyttää yleensä erikoislääkärin lausuntoa.</p>
<p>75 vuotta täyttäneitä vastaavanikäisestä väestöstä ja omaishoidontuen piirissä, (id: 3262): Indikaattori ilmaisee vuoden aikana omaishoidon tukea saaneiden 75 vuotta täyttäneiden asiakkaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Väestötietoina käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Omaishoidolla tarkoitetaan ikääntyneen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki muodostuu hoidettavalle annettavista, hänen tarvitsemistaan palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista. Kunta ja hoitaja tekevät omaishoidon järjestämisestä toimeksiantosopimuksen.</p>
<p>Vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksissa olevat 75 vuotta täyttäneet 31.12., % vastaavanikäisestä väestöstä, (id: 3367): Indikaattori ilmaisee kaikkien vanhainkodeissa laskentapäivänä (31.12.) hoidossa olleiden 75 vuotta täyttäneiden asiakkaiden sekä terveyskeskusten vuodeosastoilla laskentapäivänä (31.12.) olleiden 75 vuotta täyttäneiden pitkäaikaisasiakkaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Vanhainkotihoito: ikääntyneiden laitoshoidon sosiaalitoimessa (Kela on määritellyt yksikön laitokseksi). Terveyskeskusten pitkäaikaishoito: Terveyskeskusten laitoshoidon lasketaan terveyskeskusten yleislääkärinhoito-osastoilla annettu hoito. Kunnallisten terveyskeskusten lisäksi mukaan lasketaan myös joitakin muita kunnallisia tai yksityisiä palveluntuottajia, jotka vastaavat terveyskeskustoiminnasta tietyllä alueella. Pitkäaikaista hoitoa on silloin, kun asiakkaalle on tehty pitkäaikaishoitopäätös tai kun asiakas on ollut hoidossa yli 90 vuorokautta.</p>
<p>Lastensuojelun avoimuuslupien tukitoimia, (id: 1245): Indikaattori ilmaisee vuoden aikana lastensuojelun avoimuuslupien tukitoimien piirissä olevien 0-17-vuotiaiden lasten ja nuorten osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Väestötietoina käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Lapsella tarkoitetaan lastensuojelulain mukaan henkilöä, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta. Nuorella tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole täyttänyt 21 vuotta. Avoimuuslupien tukitoimet käsittävät lapsen ja nuoren tukiasumisen, toimeentulon, koulunkäynnin ja harrastamisen turvaamisen sekä muut tarpeen vaatiessa tukitoimet. Avoimuuslupien tukitoimiin kuuluvat myös perheen tuki ja kuntoutus.</p>
<p>0-17-vuotiaista oli huostaan otettuja, (id: 1244): Indikaattori ilmaisee huostassa viimeisimmän sijoitustiedon mukaan olleiden 0-17-vuotiaiden lasten osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Väestötietoina käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Lapsella tarkoitetaan lastensuojelulain mukaan henkilöä, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta. Nuorella tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole täyttänyt 21 vuotta. Sisältää kiireellisesti sijoitetut, huostaan otetut, sekä tahdonvastaisesti huostaan otetut lapset.</p>
<p>0-17-vuotiaita kodin ulkopuolelle sijoitettuja, (id: 191): Indikaattori ilmaisee vuoden aikana kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-17-vuotiaiden lasten osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Väestötietoina käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Lapsella tarkoitetaan lastensuojelulain mukaan henki-</p>

lää, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta. Nuorella tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole täyttänyt 21 vuotta. Sisältää kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena sijoitetut, kiireellisesti sijoitetut, huostaan otetut, tahdonvastaisesti huostaan otetut, jälkihuollossa olevat lapset.
Kodin ulkopuolelle sijoitetuista 0–17-vuotiaista lapsista ja nuorista sijoitettu laitoksiin, (id: 419): Indikaattori ilmaisee vuoden aikana kodin ulkopuolelle laitoksiin sijoitettujen 0-17-vuotiaiden lasten osuuden prosentteina kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista (0-20-vuotiaat). Lapsella tarkoitetaan lastensuojelulain mukaan henkilöä, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta. Nuorella tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole täyttänyt 21 vuotta. Sisältää kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena sijoitetut, kiireellisesti sijoitetut, huostaan otetut, tahdonvastaisesti huostaan otetut sekä jälkihuollossa olevat 0-17-vuotiaat lapset. Laitoshuolto merkitsee lapsen hoidon järjestämistä lastensuojelulaitoksessa, perhekuntoutusyksikössä, koulukodissa, päihdehuoltolaitoksessa tai kehitysvammalaitoksessa.
Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset, (id: 1073): Indikaattori ilmaisee kuntien sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset euroina asukasta kohti. Käyttökustannuksiin lasketaan toimintamenot ja poistot sekä arvonalentumiset ja vyörytyserät. Käyttötuottoihin lasketaan toimintatulot ja vyörytyserät. Nettokustannukset saadaan vähentämällä käyttökustannuksista käyttötuotot.
Sosiaalitoimen nettokustannukset, (id: 1290): Indikaattori ilmaisee laskennallisen kuntien sosiaalitoimen nettokustannukset euroina asukasta kohti.
Vanhusten ja vammaisten muiden palvelujen nettokustannukset, (id: 1369) Vanhusten ja vammaisten palvelut: mm. vanhusten ja vammaisten päivähoito, päivä- ja palvelukeskustoiminta, palvelutalot ja muut asumispalvelut, vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja taloudelliset tukitoimet, omaishoidontuki.
Toimeentulotuen määrä, (id: 451): Indikaattori kertoo toimeentulotuen kustannukset tarkasteltavan alueen yhtä asukasta kohti. Toimeentulotuen bruttomenot asukasta kohti vaihtelevat kunnittain erittäin paljon. Kuntien työttömyysasteella ei tunnu olevan suurta vaikutusta toimeentulotuen menojen määrään. Sen sijaan kuntien kaupunkimaisuus nostaa toimeentulotuen kustannuksia. Myös kuntien toimeentulotuen myöntämiskäytännöt vaikuttavat maksetun toimeentulotuen määrään.
Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus lapsiperheistä, (id: 423): Indikaattori kertoo toimeentulotuen piirissä olevien lapsiperheiden osuuden koko väestön lapsiperheistä. Yksinhuoltajaperheillä on huomattavasti suurempi riski joutua turvautumaan toimeentulotukeen kuin kahden huoltajan perheillä. Osa yksinhuoltajaperheistä on jatkuvaa tukea tarvitsevia köyhinä pidettäviä lapsiperheitä. Osa tarvitsee tukea elämäntilanteensa takia lyhytaikaisesti varsinkin yksinhuoltajuuden alussa.
Toimeentulotukea saaneiden 18–24-vuotiaiden osalta vastaavasta väestöstä, (id: 405): Indikaattori ilmaisee kalenterivuoden aikana toimeentulotukea saaneiden 18-24-vuotiaiden osuuden prosentteina vastaavanimisestä väestöstä. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa.
Terveystoimen nettokustannukset, (id: 1291): Indikaattori ilmaisee laskennallisen kuntien terveystoimen nettokustannukset euroina asukasta kohti. Kuntien taloustilastossa ei kaikkia toimintoja ole eritelty selkeästi sosiaali- tai terveystoimeen, näitä ovat sosiaali- ja terveystoimen hallinto sekä muu sosiaali- ja terveystoimi. THL:ssa on laskennallisesti tehty jako seuraavasti: Sosiaali- ja terveystoimen hallinto on laskettu sosiaalitoimen käyttökustannuksiin. Pääryhmän "Muu sosiaali- ja terveystoimi" käyttökustannukset on jaettu sosiaali- ja terveystoimen kesken siten, että sosiaalitoimen menoihin on muista menoista laskettu avustukset, elatustuet ja, toimeentulotuet sekä puolet ylitse jäävästä osuudesta. Toinen puoli on laskettu terveydenhuollon kustannuksiin. Käyttökustannuksiin lasketaan toimintamenot ja poistot sekä arvonalentumiset ja vyörytyserät. Käyttötuottoihin lasketaan toimintatulot ja vyörytyserät. Nettokustannukset saadaan vähentämällä käyttökustannuksista käyttötuotot.
Perusterveydenhuollon nettokustannukset, (id: 1072): Indikaattori ilmaisee kuntien perusterveydenhuollon (sisältää myös hammashuollon) nettokustannukset euroina asukasta kohti. Tehtäväluokkaan "Perusterveydenhuolto" sisältyy perusterveydenhuollon vuodeosastohoito ja avohoito ml. hammashuolto, kouluterveydenhuolto ja koulupsykologin toiminta, perusterveydenhuollon ylläpitämät mielenterveystoimistot tai vastaava toiminta. Jos terveyskeskuksessa toimii erikoissairaanhoidon yksiköitä, niin nämä toiminnot kuuluvat tehtäväluokkaan erikoissairaanhoidon, samoin psykiatrian puoliavoimet hoitomuodot.
Erikoissairaanhoidon nettokustannukset, (id: 1072): Indikaattori ilmaisee kuntien erikoissairaanhoidon nettokustannukset euroina asukasta kohti. Tehtäväluokkaan "Erikoissairaanhoidon" sisältyy erikoissairaanhoidon vuodeosastohoito mukaan lukien terveyskeskusten erikoissairaanhoidon yksiköiden vuodeosasto-

toiminta, erikoissairaanhoidon avosairaanhoido mukaan lukien myös terveyskeskusten erikoissairaanhoidon avosairaanhoidotoiminta, erikoissairaanhoidon päivä- ja yösairaanhoido (kun läsnäoloaika enintään 15 h/vrk.), psykiatrian puoliavoimet hoitomuodot (asuntolat, kuntoutuskodit, pienkodit, perhehoito jne.). Mukaan lukeutuu myös erikoissairaanhoidon palvelujen osto kuntayhtymiltä.

5.2 Saamelaiskäräjien asiantuntija-arvio Pohjois- ja Tunturi-Lapin seutukunnista *Sari Guttorm*

Saamelaisten sosiaali- ja terveystalvelujen nykytila ja kehittäminen

Saamelaiset alkuperäiskansana

Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma historia, kieli, kulttuuri, elinkeinot, elämäntapa ja identiteetti. Suomessa oli Saamelaiskäräjien vuonna 2011 keräämien tietojen 9266 saamelaista, joista 3459 (34,9 %) asui saamelaisten kotiseutualueella, joka käsittää Enontekiön, Inarin, ja Utsjoen kuntien alueen sekä Sodankylän kunnassa sijaitsevan Lapin paliskunnan alueen. Alue on laajuudeltaan 35 000 neliökilometriä. Suomen saamelaisista jo noin 65,1 % asuu saamelaisalueen ulkopuolella ja 6,6 % ulkomailla. Alle 10 -vuotiaista lapsista jo 74,9 % asuu kotiseutualueen ulkopuolella. Suomessa puhutaan kolmea saamen kieltä: pohjoissaamea, inarinsaamea ja koltansaamea.

Suomen perustuslain mukaan saamelaisilla on alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (PL 17.3 §). Julkisen vallan velvollisuutena on perustuslain 22 §:n mukaan turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Saamelaisten perusoikeussäännös yhdessä 22 §:n kanssa velvoittaa julkista valtaa tukemaan saamelaisen alkuperäiskansan oman kielen ja kulttuurin kehittämistä. Perustuslaki turvaa saamelaisille heidän kotiseutualueellaan kieltään ja kulttuuriaan koskevan itsehallinnon sen mukaan kuin lailla säädetään (PL 121.4 §).

Saamelaisten kielellisten oikeuksien asemaa on vahvistettu saamen kielilailla (1086/2003), jonka tavoitteena on yhdessä Suomen perustuslain 17 § 3 momentin kanssa turvata saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielilaissa säädetään toisaalta saamelaisen oikeudesta käyttää omaa kieltään viranomaisessa ja toisaalta julkisen vallan velvollisuuksista toteuttaa ja edistää saamelaisten kielellisiä oikeuksia (1 §). Sosiaalihuollon asiakaslain (812/2000), potilaslain (782/92) ja erikoissairaanhoidotlain rinnalla sovelletaan saamen kielilakia.

Kansainväliset yleissopimukset, Suomen perustuslaki, saamen kielilaki ja useat muut lait asettavat velvoitteita julkiselle vallalle ja viranomaisille turvata saamelaisten kielelliset ja kulttuuriset oikeudet. Yhdenvertaisuuden lain 6.1 § mukaan ketään ei saa syrjiä etnisen alkuperän perusteella. Saamelaisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi viranomaisten tulee laatia suunnitelma siinä laajuudessa kuin kunkin viranomaisen toiminnan luonne sitä vaatii. Viranomaisten tulee kaikessa

toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä toteuttaa ja edistää kielellisiä oikeuksia käytännössä.

Suomen ratifioiman vähemmistökieliperuskirjan täytäntöönpanoa valvova Euroopan neuvoston ministerikomitea on suosittanut 2012 Suomea toteuttamaan lisätoimia saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden varmistamiseksi.

Saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelut

Saamenkielisten sosiaali- terveyspalvelujen saatavuus saamelaisten kotiseutualueella perustuu pääasiassa valtion talousarviossa vuodesta 2002 lähtien myönnettyyn valtionavustukseen. Avustus kattaa 46 % saamelaisten kotiseutualueen kuntien Saamelaiskäräjille esittämistä tarpeista saamenkielisiksi sosiaali- ja terveyspalveluiksi. Määräraha jaetaan Saamelaiskäräjien kautta saamelaisten kotiseutualueella. Erillismääräraha on tärkeä osa saamelaisten perustuslaillista itsehallintoa saamelaisten kotiseutualueella, jonka kautta saamelaiset voivat keskeisesti vaikuttaa heille suunnattujen palvelujen toteuttamiseen. Määräraha myönnetään vuodeksi kerrallaan, mikä hankaloittaa palvelujen pitempiaikaista suunnittelua ja saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon kehittämistä.

Lapin yliopiston julkaiseman Saamelaisten hyvä elämä ja hyvinvointipalvelut -tutkimuksen (Heikkilä & Laiti-Hedemäki & Pohjola 2013) mukaan saamelaisten palvelutyytyväisyys ja palvelujen saatavuus ovat yleistasoltaan selvästi Suomen keskimääräistä tasoa alhaisempia. Etäisyys palveluista on yksi tärkeimmistä palvelujen saatavuuteen vaikuttavista tekijöistä. Kuntakohtaiset erot ovat suuret, mutta myös kuntien eri osissa asuvat saamelaiset ovat eriarvoisessa asemassa palvelujen saatavuuden suhteen. Internetin käyttö parantaa vain pankkipalvelujen saatavuutta, eivätkä ikäihmiset useinkaan voi hyötyä siitä. Asioinnin muuttuminen puhelinerustaisiksi vaikeuttaa palvelujen saavutettavuutta, koska saamenkielisten on vaikea asioida niiden välityksellä. Äidinkieli ja arkikieli vaikuttavat palvelutyytyväisyyteen siten, että vastaajat, joilla oli suomen kieli arkikielenä, kokivat palvelujen saatavuuden selvästi helpommaksi kuin muut kieliryhmät.

Saamelaisten kielelliset oikeudet toteutuvat heikosti sote-huollossa. Saamenkielisten palvelujen saatavuus on edelleen vähäistä. Parhaiten on tarjolla saamenkielistä päivähoitoa ja kielipesätoimintaa sekä vanhusten kotiapua. Lisäksi Utsjoen saamenkielinen yleislääkäripalvelu on tärkeässä asemassa. Kunnilla on vain vähän suunnitelmallista toimintaa saamenkielisten palvelutason parantamiseksi. Saamenkielen taitoa ei nähdä erityisosaamisena, eikä sitä huomioida palkkauksessa. STM:n erityismäärärahalla on suuri merkitys saamenkielisten palvelujen tuotannossa. Saamelaisjärjestöjen rooli on merkittävin saamen kielen ja kulttuurin vahvistamisessa. Tulkkipalvelua on tarpeen kehittää edelleen, jotta asiakkaat voisivat hyödyntää sitä. Koska saamenkieliset palvelut ovat uusia ja usein määraaikaisia, toivotaan parempaa tiedottamista niistä.

Palvelujen saamenkielisyyden ohella on tärkeä turvata myös niiden kulttuurilähtöisyys. Palvelutuotannossa tulisi pystyä entistä paremmin räätälöimään palvelu-

ja käyttäjäryhmien tarpeita vastaaviksi niin, että ne huomioivat asiakkaiden elämäntilanteet. Esimerkiksi perinteisten elinkeinojen harjoittajien epäsäännölliset työajat ja työhuiput edellyttävät joustavia palveluratkaisuja. Saamelaisen palvelutuotannon suurena haasteena onkin pystyä tuottamaan palveluja, jotka tukevat yhteisöllisyyttä sekä kielen ja kulttuurin elinvoimaisena säilymistä. Hyvinvointipalvelut ovat yhtenä tärkeänä tekijänä luomassa monipuolisia kieliympäristöjä, jotka turvaavat osaltaan kielen kehittymismahdollisuudet. Tämä on erityinen haaste Inarissa, jossa palvelut tulee turvata kolmella saamen kielellä hajallaan asuvalle väestölle. Näihin haasteisiin eivät pohjoisten pienten kuntien mahdollisuudet yksinään riitä, vaan on pohdittava kattavaa, saamelaisia palvelunkäyttäjiä osallistavaa palveluiden taloudellista turvaamista. (Heikkilä & Laiti-Hedemäki & Pohjola 2013, 155–156.)

Toisaalta palvelurakennemuutoksen suurena haasteena on, miten saamelaisalueella turvataan tulevaisuudessa lähipalvelut. Kun etäisyydet palveluihin ovat jo nykyisellään pitkiä, palvelujen mahdollinen keskittäminen suurempiin keskuksiin tulisi moninkertaistamaan matkoja ja vaikeuttamaan entisestään palvelujen saatavuutta. Saamenkielisten ja kulttuurilähtöisten palvelujen tason parantamiseksi on tärkeä turvata myös henkilöstön riittävä koulutus sekä saamenkielisen ja kulttuurisen osaamisen välittyminen kaikilla palveluntuotantotasoilla. (Heikkilä, Laiti-Hedemäki & Pohjola 2013, 155–156.)

Hyvinvointipalvelut tukevat osaltaan kielen ja kulttuurin elinvoimaisena säilymistä sekä takaavat monipuolisten kielenkäyttöympäristöjen kehittymistä. Hyvinvointipalvelujen rooli osallisuuden lisäämisessä ja yhteisöllisyyden vahvistamisessa onkin tärkeä näkökulma, joka tulee nostaa paremmin esiin saamelaisien palveluja suunniteltaessa. Omakieliset ja kulttuurilähtöiset palvelut ovat laadukkaan asiakaspalvelun lähtökohta. Kieli voi joissakin tapauksessa olla jopa kriittinen tekijä palvelun onnistumiselle, esimerkiksi kun on kyse vakavasti sairaasta (ensiapu, tehohoito), psykososiaalisista palveluista, erilaisista terapioista tai muistisairaista. (Heikkilä & Laiti-Hedemäki & Pohjola 2013, 155–156.)

Saamenkielisten palvelujen järjestäminen on kunnan lakisääteinen velvollisuus. Saamelaisien kotiseutualueella kunnalla on saamen kielilain mukaan erityisen korostunut velvollisuus huolehtia julkisten palvelujen saatavuudesta saamen kielellä ja siten velvollisuus ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin riittävän ajoissa saamenkielisten palvelujen asianmukaiseksi turvaamiseksi. Saamelaisilla on oikeus ilman eri vaatimusta käyttää saamen kieltä asioidessaan saamelaisien kotiseutualueella sijaitsevilla valtion ja kuntien virastoissa, liikelaitoksissa ja toimipisteissä sekä sellaisten kuntayhtymien toimielimissä, joissa jokin saamelaisien kotiseutualueen kunta on jäsenenä.

Tällä hetkellä sosiaali- ja terveystalvetut pyritään tarjoamaan saamen kielellä kulttuuritausta huomioiden. Saamenkielentaitoista sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä on saamelaisalueella vähän. Viranomaisen on ensisijaisesti palkattava saamenkielentaitoista henkilökuntaa ja toissijaisesti järjestettävä asianmukainen tulkkaus asiakastilanteisiin. Erikoissairaanhoidon palveluita on saatavilla Pohjois-Norjasta. Lapin sairaanhoitopiiristä voi saada maksusitoumuksen näihin

palveluihin. Inarin ja koltan kielistä erikoissairaanhoidon palvelua ei ole saatavilla.

Saamelaisten kielelliset oikeudet ovat paremmin turvattu saamelaisten kotiseutualueella, mutta sen lisäksi saamelaisen kieli- ja kulttuuritausta on huomioitava sosiaali- ja terveyspalveluissa myös kotiseutualueen ulkopuolella. Saamelaisten poismuutto saamelaisten kotiseutualueelta on lisääntynyt viimeisen viidentoista vuoden aikana. Tilastot osoittavat, että muuttajat ovat työiässä olevia henkilöitä ja lapsiperheitä. Tulevaisuuden haasteena on toteuttaa myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella saamelaisille lapsiperheille, aikuisväestölle ja vanhuk-sille saamenkielisiä palveluita. Palvelujen saatavuuden ohella jatkossa on tarpeen panostaa myös niiden laatuun, sisältöön ja vaikuttavuuteen sekä lisäksi palvelutuotantoon tulisi saada lisää suunnitelmallisuutta. Tärkeätä on myös varmistaa, että saamelaiset voivat riittävästi vaikuttaa palvelutuotantotapoihin ja -sisältöihin.

Saamelaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen koulutus-, tutkimus- ja kehittämistyö

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle (Poske) määriteltiin vuonna 2002 valtakunnalliseksi erityistehtäväksi saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottaminen tarpeellisissa tehtävissä. Saamelaiskäräjien yhteydessä toimiva Posken Saamelaisyksikkö toteuttaa sosiaalialan osaamiskeskuksen lakisääteistä erityistehtävää Saamelaiskäräjien asettamien tavoitteiden pohjalta. Saamelaisyksikön keskeisenä tavoitteena on saamelaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden parantaminen, sisällöllinen ja laadullinen kehittäminen sekä näihin liittyviin tutkimus- ja koulutustarpeisiin vastaaminen.

Toiminta-alueena on lähinnä saamelaisten kotiseutualue ja yhteistoimintaverkostoon kuuluvat Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen muiden toimintayksiköiden lisäksi saamelaisten kotiseutualueen kunnat, järjestöt, yliopistot ja oppilaitokset sekä saamenkielisiä alan palveluja tuottavat ja kehittävät tahot Norjassa ja Ruotsissa.

Saamenkielisten palvelujen kehittämisen näkökulmasta Posken valtakunnallinen erityistehtävä ja siihen osoitettu valtionavustus on ollut merkittävä. Saamelaisten sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimuksen, kehittämisen ja opetuksen erityistarpeet tulisi huomioida tulevilla ratkaisuilla lähipalvelu-, sotealue- ja erva- aluetasoilla sekä myös valtakunnallisen tason erityiskysymyksenä.

Saamenkielisten palvelujen kehittämistä varten tarvitaan oma, osaava henkilöstö ja organisaatiomuodossa pitää turvata saamelaisten kulttuuri-itsehallinto ja päätösvallan toteutuminen. Saamenkielisten palveluiden turvaamisessa ja laadun kehittämisessä rajat ylittävää yhteistyötä Norjaan ja Ruotsiin tarvitaan kulttuurinmukaisten hyvien käytäntöjen ja osaamisen vaihtamisessa. Seminaarit, yhteistyö ja verkostoituminen ovat lisänneet tietoa Norjan kulttuurissensitiivisistä työtavoista ja palveluista sekä tuoneet vertailevaa reflektiota (Salminen 2012, 29).

Kansallinen sosiaali- ja terveysalan kehittämisohjelma (Kaste) 2 -ohjelmaan on kirjattu saamenkielisten palvelujen kehittäminen. Pohjois-Suomen Kaste -aluejohtoryhmässä suunnitellaan ja tehdään valintoja koko aluetta koskevasta sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisestä. Kaste-ohjelman Pohjois-Suomen aluejohtoryhmässä on ollut Saamelaiskäräjien edustus, joka on osoittautunut hyväksi toimintatavaksi. Aluejohtoryhmän toimintatapa riippumattomana toimielimenä on mahdollistanut erilliskysymysten ja pienten kuntien asioiden esille nostamisen. Kaste -ohjelma ja sen toimeenpanosuunnitelma tulee laatia niin, että siinä varmistetaan erikseen saamenkielisten palvelujen kehittäminen ja pohjoismaisen yhteistyön tarve.

Saamelaisten sosiaali- ja terveyspalveluita on kehitetty osana Pohjoisen alueen kaste -hanketta. SaKaste -hanke (2011–2013) on vahvistanut saamelaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisrakennetta. SaKaste -hankkeen tavoitteena oli parantaa saamenkielisten sekä kulttuuriin pohjautuvien palveluiden laatua, vaikuttavuutta, saatavuutta sekä kaventaa alueellisia eroja. Hankkeen aikana luotiin saamelaisen varhaiskasvatukseen ja vanhustyöhön eheitä saamenkielisiä, kulttuurinmukaisia toimintamalleja sekä vahvistettiin sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön osaamista saamelaiskulttuurin erityispiirteistä. Kehittämishankkeet ovat vahvistaneet saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalveluiden käytännön kehittämistyötä. (Saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen 2013.)

Saamenkielistä sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöstöä ei ole riittävästi. Saamenkielisen henkilöstön saatavuuteen on panostettava lisäämällä saamenkielisen väestön kouluttautumismahdollisuuksia saamelaisten kotiseutualueella ja järjestämällä kielikoulutusta. Koulutus luo perustan saamenkielisen sosiaali- ja terveysalan henkilöstön osaamiselle ja riittävyydelle sekä saamenkielisten palvelujen laadulle ja vaikuttavuudelle. Erityisesti Inarin- ja koltansaamenkielisten palvelujen kehittäminen vaativat erityistoimenpiteitä.

Ajantasaista tietoa tarvitaan saamelaisten terveydestä, hyvinvoinnista ja elinoloista. Yhteistyötä tehdään ajankohtaisen tiedon tuottamiseksi yhteistyössä mm. THL, Lapin yliopiston, ammattikorkeakoulujen, muiden oppilaitosten sekä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kanssa. Laajapohjaisen ja kokonaisvaltaisen tiedon tuottaminen saamelaisten terveydestä, hyvinvoinnista ja elinoloista edellyttää kulttuurinmukaisten tiedonkeruumenetelmien kehittämistä ja pohjoismaista yhteistyötä.

Saamelaisten aseman, saamenkielisten palvelujen saatavuuden ja kehittämisen sekä osaamisen vahvistamiseksi on turvattava riittävä resurssipohja ja varmistettava saamelaisten vaikutusmahdollisuudet palvelujen tuotantoon ja kehittämiseen.

Lopuksi

Saamelaisten oman kielen ja kulttuurin huomioivilla sosiaali- ja terveyspalveluilla on saamelaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäksi suuri merkitys myös koko saamelaiskulttuurin ja kielten säilymiselle ja kehittymiselle.

Saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteuttamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tulee tarjota saamen kielellä, suunnitella saamelaisista lähtökohdista, saamelainen kulttuuritausta, perinteiset arvot ja elämänmuoto ja ajattelutapa huomioon ottaen.

Tulisi kehittää innovatiivisia ratkaisumalleja pyrkimällä kokonaisvaltaisiin, asiakaslähtöisiin palvelumalleihin, jotka tukevat ja ylläpitävät saamen kielen ja kulttuurin säilymistä sekä kehittymistä, saamelaisten yhteisöllisyyttä ja yhteisöjen elinvoimaisena säilymistä sekä mahdollistavat perinteisen tietämyksen, elintapojen ja arvojen huomioonottamisen ja siirtämisen tuleville sukupolville.

Saamelaisten aseman, saamenkielisten palvelujen saatavuuden ja kehittämisen sekä osaamisen vahvistamiseksi on turvattava riittävä resurssipohja ja varmistettava saamelaisten vaikutusmahdollisuudet palvelujen tuotantoon ja kehittämiseen. Saamenkielisen väestön tarvitsemat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut omalla äidinkielellään ja kulttuuri huomioiden edellyttää riittävän resurssipohjan, vahvan yhteistyön kuntien, yli rajojen Pohjoismaihin ja muiden toimijoiden kanssa.

Referenssilähteet

Heikkilä, Lydia & Laiti-Hedemäki, Elsa & Pohjola Anneli 2012. Saamelaisten

hyvä elämä ja hyvinvointipalvelut. Lapin yliopisto, Rovaniemi. URL:

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-660-8>.

Laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta 2001. 13.12.2001/(1230/2001).

Lausunto sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain valmisteluryhmän väliraportista 15:2013. Saamelaiskäräjät 1.11.2013. URL:

http://www.samediggi.fi/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=218&Itemid=165

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Saamelaisyksikkö, Saamelaiskäräjät 2014. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen saamelaisyksikön toimintakertomus 2013.

Saamen kielilaki 15.12.2003/1086.

Suomen perustuslaki 11.6.1997/731.

Saamelaiskäräjät 2006. Saamelaisten kestävän kehityksen ohjelma 2006.

Saamelaiskäräjät 2011. Saamelaisten lukumäärä vuoden 2011 Saamelaiskäräjienvaaleissa.

Saamelaiskäräjät 2012. Saamelaisten sosiaali- ja terveystalouden kehittämisohjelman arviointi 2008–2011.

Saamelaiskäräjät 2013. Saamelaisten sosiaali- ja terveystalouden kehittämisohjelma 2012–2015.

Saamenkielisten sosiaali- ja terveystalouden palvelujen kehittäminen 2013. Teoksessa

Herkkua pakasteesta -työkalukirja. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisuja 36. Rovaniemi. URL:

http://www.sosiaalikollega.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja/julkaisu_36_herkkuja_pakasteesta

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2012–2015. Sosiaali- ja terveysministeriö Helsinki 2012.

Salminen, Päivi 2012. Tenonlaakson sosiaali- ja terveystalveluiden kehittämishanke. Loppuraportti. Utsjoki. URL:

[http://www.utsjoki.fi/media/Sosiaali/Rajaton%20Tenonlaakso/Loppuraportti%20suomeksi\(1\).pdf](http://www.utsjoki.fi/media/Sosiaali/Rajaton%20Tenonlaakso/Loppuraportti%20suomeksi(1).pdf)

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Hyvinvointibarometrien ja –selontekojen metodologia *Arto Selkälä, Leena Viinamäki & Asko Suikkanen*

Kunnissa lakisääteiset vuosittain toteutettavat ja laajemmat valtuustokausittain toteutettavat hyvinvointikertomukset muodostavat keskeisen paikallisen hyvinvointipolitiikan kehittämistyökalun. Hyvinvointikertomuksen laatimisesta vastaa kunnan nimeämä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen poikkihallinnollinen vastuutaho. Hyvinvointikertomukset sisältävät sekä tilasto-osion että kerran valtuustokaudessa kuntalaisilta kerättävän palautteen kunnan väestön sosiaalisen hyvinvoinnin tilasta ja sosiaalihuollon toimivuudesta kunnassa. Paikallisessa hyvinvointipoliittisessa tiedontuotannossa korostuu toisaalta kuntalaiskyselyjen tulosten huomioiminen sekä toisaalta riittävä paikallistuntemus relevanttien johtopäätösten ja suositusten tekemiseksi. Kansalaisten antamien signaalien tunnistaminen sekä asianmukainen reagointi niihin turvaa hyvinvointipalvelujärjestelmän kehittämisen ja legimiteetin myös tulevaisuudessa (Muuri & Manderbacka 2010, 96–105; ks. myös Selkälä 2013, 71–101).

Kattavan käsityksen saaminen kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta edellyttää kokonaisvaltaisen tutkimusasetelman muodostamista, jossa yhdistyy tilastoihin ja rekistereihin perustuva indikaattoritieto kansalaisten omiin arvioihin perustuvaan tietoon sekä hyvinvointipalveluja tuottavien toimijoiden asiantuntijatietoon (Vaarama & Siljander & Luoma & Meriläinen 2010, 126–130). Tällainen tutkimusasetelma mahdollistaa kansalaisten kokeman hyvinvoinnin tarkastelun paikallisesti määrittävässä kulttuurispesifissä kontekstissa, jota voidaan hyödyntää mm. paikallisten hyvinvointistrategioiden laatimisessa (Heikkilä & Laiti-Hedemäki & Pohjola 2013).

Hyvinvointibarometrin toteutuksessa on hyödynnetty monitasoisesti kuntalaiskyselyn tuloksia, tilastoja sekä paikallisia ja alueellisia asiantuntija-arvioita. Lähestymistapa perustuu triangulatiiviseen tutkimusasetelmaan (esim. Denzin 1978). Tällainen tutkimusote lisää kuntien mahdollisuuksia arvioida alueensa väestön hyvinvoinnin tilaa useasta eri näkökulmasta. Lisäksi se tuottaa monipuolista materiaalia kuntakohtaisen hyvinvointikertomuksen laatimiseen (Taulukko 39.).

Taulukko 39. Hyvinvointibarometrien ja hyvinvointiselontekojen aineistot analysointivaiheineen ja analysoijineen.

1. aineistonkeruu- ja analysointivaihe:		
<u>Kuntalaiskysely</u> tarkastelu- ulottuvuuksineen <ul style="list-style-type: none"> tammikuu 2012 $N=4\,419$, $n=2031 \rightarrow 46\%$ <ol style="list-style-type: none"> Vastaaajaprofiili Kuntalaisten arviot hyvinvointipalveluista ja eri tukimuodoista Kuntalaisten arviot sosiaalisesta hyvinvoinnista Kuntalaisten arviot terveydellisestä hyvinvoinnista ja terveyskäytäytymisestä Kuntalaisten arviot asuin-kunnasta 	<u>Tilastot</u> tarkastelu- ulottuvuuksineen <ul style="list-style-type: none"> huhtikuu 2012–tammikuu 2014 $N=82$ <ol style="list-style-type: none"> Hyvinvointipalveluiden tuottamisen talous Perustietoja väestöstä ja elinoloista Lasten elinolot ja hyvinvointi Nuorten elinolot ja hyvinvointi Aikuisten elinolot ja hyvinvointi Ikääntyneiden elinolot ja hyvinvointi Ennakointeja väestökehityksestä vuoteen 2030 	<u>Asiantuntija-arviot</u> pyydetty osasta tutkijoiden analysoimista tilastoista <u>Kuntakohtaiset, paikallisarviot:</u> <ul style="list-style-type: none"> helmikuu 2013–joulukuu 2013 N & $n=21$ <ol style="list-style-type: none"> Lappilaiskuntien perusturva-johtajien kuntakohtaiset asiantuntija-arviot <u>Aluekohtaiset, maakunta-arviot:</u> <ul style="list-style-type: none"> syyskuu 2013–maaliskuu 2014 $N=4$, $n=2$ <ol style="list-style-type: none"> Saamelaiskäräjien asiantuntija-arvio Pohjois- ja Tunturi-Lapin seutukunnista Lapin aluehallintoviraston sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntija-arvio
2. analysointivaihe:		
<u>Tutkijoiden analyysi</u> tilasto-, kuntalaiskysely- ja asiantuntija-arvioiden sekä seutukuntafoorumien pohjalta		
<p style="text-align: center;">MONIVAIHEISESTI HANKITTUA JA ANALYSOITUA TIETOA</p> <p style="text-align: center;">PAIKALLISEEN HYVINVOINTIPOLIITTISEEN PÄÄTÖKSENTEKOON KUNTALAISTEN SOSIAALISESTA, TERVEYDELLISESTÄ JA YHTEISÖLLISESTÄ HYVINVOINNISTA</p>		

Triangulatiiviset tutkimusasetelmat jaetaan neljään tyyppiin (Downward & Mearman 2007, 81): aineistotriangulaatio, tutkijatriangulaatio, teoreettinen triangulaatio ja metodologinen triangulaatio. Aineistotriangulaatiolla viitataan tutkimusasetelmaan, missä käytetään eri aikoina tai erilaisissa tilanteissa erilaisilta tutkimuskohteilta kerättyjä aineistoja. Tutkijatriangulaatiolla viitataan useiden tutkijoiden käyttöön aineiston analyysissä. Teoreettinen triangulaatio tarkoittaa useisiin teoreettisiin perinteisiin tukeutumista aineiston analyysissä. Metodologinen triangulaatio jakautuu kahdentyyppiseen lähestymistapaan; metodinsisäiseen triangulaatioon (within method) ja metodien väliseen triangulaatioon (between method). Metodin sisäinen triangulaatio tarkoittaa saman menetelmän eri versioi-

den soveltamista samassa tutkimuksessa kun taas metodien välisellä triangulaatiolla viitataan eri menetelmien, kuten määrällisten ja laadullisten menetelmien yhdistämiseen aineiston analyysissä. (Downward & Mearman 2007, 81.)

Tässä tutkimuksessa on keskitytty pääasiassa metodinsisäiseen triangulaatioon käyttämällä sekä tilastoja että kyselyaineistoa kuntalaisten hyvinvoinnin analyysissä. Molemmat aineistotyytit on luotu määrällisin menetelmin, vaikka osa tilastokeskuksen hyvinvointitilastoista onkin muodostettu käyntihaastattelujen avulla. Yleensä myös käyntihaastattelu strukturoidussa muodossaan liitetään määrällisiin menetelmiin. Asiantuntija-arvioiden käyttäminen tuo asetelmaan mukaan vielä ripauksen metodien välisen triangulaation hyödyntämistä. Myös teoreettinen triangulaatio on tutkimuksessamme ahkerassa käytössä. Tutkimuksen johtopäätökset eivät perustu vain yhden teoreettisen perinteen mukaiseen ajattelutapaan, kuten hypoteettis-deduktiivisessa lähestymistavassa helposti tapahtuu, vaan useita teorioita on käytetty niiden konstruointiin. Tällainen teoriakäsitys palautuu muun muassa Max Weberin (1949, 90) ajatuksiin teoriasta ideaalittyyppisenä konstruktiona, jonka tehtävänä on heuristisesti enemmänkin ohjata tutkimusta, kuin olla tutkimuksen päämäärä. Teoreettinen ideaalittyyppi ei kuvaa todellisuutta sellaisenaan, eikä ole hypoteesi, vaan tarjoaa apua hypoteesien muodostamiseen. Ideaalittyyppi muodostetaan korostamalla jotakin teoreettista näkökulmaa suhteessa konkreettisiin yksilöllisiin ilmiöihin. Tällöin korostetaan yksipuolisesti yhtä tai muutamaa näkökulmaa, riippumatta siitä, esiintyykö sen edustamia konkreettisia ilmiöitä kaikissa tutkituissa tapauksissa vai ei. Ideaalittyyppistä konstruktiota ei sellaisenaan esiinny todellisuudessa. (Weber 1949, 90; Turner 1986, 198–199; Gronow & Töttö 1996, 278.)

Ideaalittyyppinen teorian hyödyntäminen sopii hypoteettis-deduktiivista lähestymistapaa paremmin yhteiskuntatieteisiin, koska sosiaalinen todellisuus ei palaudu koskaan yhden tai kahden teorian muodostamaan kuvaan todellisuudesta. Teorian ymmärtäminen ideaalittyyppinä mahdollistaa useiden teorioiden samanaikaisen käyttämisen aineistotulosten tulkinnassa (Ronkainen 1999). Usein näin muodostunut kuva todellisuudesta on rikkaampi, monimuotoisempi ja lähempänä sosiaalisen todellisuuden perimmäistä luonnetta, kuin luonnontieteellisen hypoteettis-deduktiivisen lähestymistavan avulla muodostettu kuva, missä teoriaa testataan aineistolla ja teoria ajatellaan yhtäpitäväksi todellisuuden kanssa.

Teoreettinen tai menetelmällinen triangulaatio ei yhteiskuntatieteissä suoraan paranna tulosten reliabiliteettia tai validiteettia, koska ei ole olemassa menetelmää, jonka avulla erilaisten lähestymistapojen tuottaman kokonaiskuvan tarkkuus voitaisiin määritellä (Downward & Mearman 2007, 82). Jos tutkija sitoutuu käsitykseen, missä eri menetelmien taustalla nähdään vaikuttavan erilaisia todellisuuskäsityksiä (esim. Silverman 1993), johtaa tämä loogisesti myös siihen, ettei määrällisellä aineistolla voida tutkia merkityksiä. Tällöin myös triangulaation käytännöllisen soveltamisen mahdollisuudet katoavat (Downward & Mearman 2007, 85). Menetelmät tulisikin mieluummin ymmärtää teorioiden tapaan apukeinoina, joiden avulla monitasoisesta todellisuudesta kyetään nostamaan esiin erilaisia puolia ja ulottuvuuksia (Downward & Mearman 2007, 91–92). Näiden ulot-

tuvuuksien samanaikainen tarkastelu tuottaa todellisuudesta rikkaamman ja yhteiskuntatieteellisessä mielessä uskottavamman kuvan.

Triangulatiivisen tutkimusasetelman taustalla vaikuttaa holistinen yhteiskuntakäsitys. Muun muassa Lee Harvey (1990) korostaa sosiaalisten ilmiöiden keskinäisriippuvuutta, jossa yksittäistä sosiaalista ilmiötä pitäisi tarkastella vain laajemman sosiaalisen kontekstin osana. Kokonaisuuden periaate olettaa, että osat esiintyvät vain yhtenäisen rakenteen sisällä keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja saavat merkityksensä vain tälle rakenteelle ominaisten merkitysten kautta. Toisaalta tämä rakenne on olemassa vain osiensa kautta. Tällainen lähestymistapa tarkastelee empiirisiä yksityiskohtia rakenteellisesti ja historiallisesti paikantuneina ilmiöinä. (Harvey 1990, 21–22.)

Norman Fairclough (2001, 30) puolestaan korostaa sosiaalisten rakenteiden esiintyvän dialektisessa suhteessa toisiinsa. Faircloughin (2001, 31) käsityksen mukaan sosiaaliset rakenteet eivät pelkästään määrittele sosiaalisia käytäntöjä, vaan käytännöt osallistuvat aktiivisesti sosiaalisten rakenteiden ja sosiaalisen todellisuuden tuottamiseen. Sosiaalista todellisuutta tulisikin tutkia kokonaisuudessaan samanaikaisesti useilla tasoilla. Analyysissä tulisi ottaa huomioon yksilötason jatkuva vuorovaikutus sosiaalisen ja luonnollisen todellisuuden välillä, joka ilmenee sosiaalisen rakenteen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen monissa konteksteissa (Byrne 2004, 51, 63–64).

Kansalaisten hyvinvoinnin tutkiminen mielipiteiden avulla kyselylomakkeiden välityksellä korostaa hyvinvoinnin subjektiivista puolta. Vastaajien kokemusta hyvinvoinnistaan ei voida pitää pelkästään psykologisena ilmiönä, vaan se rakentuu myös sosiaalisen vertailun kautta suhteessa lähiympäristöön, siinä vallitsevaan elämäntapaan ja jopa suhteessa paikkakunnan yleiseen julkisuuskuvaan. Voidaan sanoa, että kuntalaisilta saatua kokemustietoa rakenteistaa ”*paikallis-spesifi kalibrointi*” (Karvonen & Kauppinen & Ilmarinen 2010, 227–231; Kainulainen & Saari 2013, 22–43; ks. myös Draper 1988).

Kokemuksellisen hyvinvointitiedon analysointi edellyttää suhtautumista hyvinvointiin subjektiivisena ilmiönä. Tällöin myös sellaisia hyvinvoinnin objektiivisia reunaehtoja, kuten vaikkapa työllisyyttä tai taloudellista toimeentuloa tarkastellaan siitä näkökulmasta, miten ne muovaavat vastaajan käsitystä omasta itsestään. Tällainen lähestymistapa perustuu sosiologiselle subjektikäsitykselle, joka puolestaan perustuu C.H. Cooleyn ja G.H. Meadin näkemyksiin (Hall 1999, 21–22). Cooleyn mukaan (1994, 289) yksilöt eivät ole toisistaan riippumattomia sosiaalisia faktoja, vaan riippuvaisia toisistaan siinä mielessä, että yhteisö kokonaisuudessaan on edustettuna ajatuksissamme. Meadin mukaan (1994, 292) yksilö omaksuu hänen kanssaan samassa sosiaalisessa ympäristössä toimivien muiden yksilöiden häntä kohtaan osoittamat asenteet. Keskeistä tässä prosessissa on se, että ympäristön suhtautuminen yksilöön vaikuttaa voimakkaasti hänen omaan suhtautumiseen itseensä. Näin yhteisö on edustettuna oman minämme olemuksessa ja suhteessa itseemme (ks. myös Foucault 1980; 2011).

Sosiologiseen subjektikäsitykseen pohjautuen on mahdollista perustella, miten kansalaisten vastaukset kyselylomakkeeseen heijastavat koko sitä sosiaalista jär-

jestystä, josta he ovat osallisia. Yksilön subjektiviteetin tai identiteetin keskeinen osa rakentuu sen kautta, miten hän näkee itsensä suhteessa siihen tilanteeseen ja sosiaaliseen asemaan, jossa hän on ja elää. Näin yksilön psyykkisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta tulee oleelliseksi, millaisia tilanteita, olosuhteita ja niihin kytkeytyviä määrittelyjä yhteiskunnallinen todellisuus heille tarjoaa. Toisaalta mikään identiteetissä ei automaattisesti, eikä väistämättä muodostu ulkoisten olosuhteiden perusteella tietynkaltaiseksi. Yksilön minäkokemuksen kannalta oleellisia ovat vain ne ulkoa annetut määritelmät, jotka sisäistetään käsitykseksi omasta itsestä. Charles Taylor toteaa (1995, 78), että vähäarvoiseksi tai huonommaksi leimaaminen voi vahingoittaa ja lannistaa, mutta vain siinä tapauksessa, että leima sisäistetään.

Kyselyillä kerätyn kokemustiedon tulkinta edellyttää siis tilastomenetelmien hallinnan lisäksi laajaa teoreettista ymmärrystä hyvinvoinnista sosiaalisena, taloudellisena ja psykologisena ilmiönä, jota on pyritty tulkitsemaan suhteessa kuntien tilanteisiin (tilastot) ja kuntien tuottamiin asiantuntija-arvioihin. Kyselyn suunnittelussa ja aineiston analyysissä olemme soveltaneet myös psykologista tietoa vastausten rakentumistavasta. Silloin, kun tilastollinen tiedonkeruu toteutetaan kyselytutkimuksen keinoin, kysymykset yleensä standardisoidaan. Tällä pyritään siihen, että vastaukset voitaisiin tulkita selvästi ja yhtenäisesti. Kysymysten standardisointi edellyttää kysymysten esittämistä esimerkiksi haastattelutilanteessa vain lomakkeella esiintyvien sanamuotojen mukaisesti. Haastattelija ei saa missään vaiheessa auttaa vastaajaa kysymysten ymmärtämisessä. Kysymysten sanamuotojen tulkinta jää vastaajalle. Pyrkimyksenä on varmistua siitä, että vastaaja pääsee antamaan todellisen ja ainoana oikeana pidetyn vastauksensa ilman häiritsevien tekijöiden vaikutusta. (Mishler 1991, 15; Ahola 2000, 65; Houtkoop-Steenstra 2000, 8–9.)

Tällaisen tutkimustavan tavoitteena on mahdollisimman tarkkojen tosiasiatietojen kerääminen (Houtkoop-Steenstra 2000, 1–2). Mittausvirheen välttämiseksi on ollut tärkeää varmistua siitä, että sama tutkimusmenettely kohdistetaan samalla tavalla jokaiselle vastaajalle. Erot mittauksissa eivät saa johtua mittavälineestä tai mittausmenetelmästä. (Houtkoop-Steenstra 2000, 1–2). Mittausvirheen minimointi tuleekin tärkeäksi tosiasiakysymyksissä, joihin vastaaja voi vastata yksiselitteisesti. Tällöin on perusteltua ajatella, että esitettyyn kysymykseen on olemassa oikea vastaus, joka tietyllä tavalla kysymällä voidaan saada esiin (Kahn & Cannell 1983, 172; Tourangeau & Rips & Rasinski 2005, 165).

Asenne- ja mielipideväittämissä kysymysten standardisointi ei kuitenkaan toimi samalla tavalla kuin tosiasiakysymyksissä. Ensinnäkin asenteet muuttuvat ajassa. Tästä syystä kysymykset tulee suunnitella siten, että ne heijastavat kyselyn toteuttamisen ajankohtaa. Toiseksi asenne- ja mielipidekysymyksiin ei ole olemassa oikeaa vastausta samalla tavoin kuin tosiasiakysymyksiin. Mielipiteet perustuvat psykologisesti laajaan ja sisäisesti ristiriitaiseen muistivarastoon, johon nojautuen vastaajat arvioivat heille esitettyä kysymystä (Tourangeau, Rips & Rasinski 2005). Vastaaminen mielipidekysymykseen ei ole pelkästään vastauksen poimimista tuosta muistivarastosta, vaan muistissa oleva aines ja esitetty kysymys vuo-

rovaikuttavat toisiinsa vastaushetkellä siten, että vastaus voi myös muotoutua vastaamisen hetkellä toisenlaiseksi kuin mitä vastaaja itse olisi ajatellut ilman hänelle esitettyä vastausta (Tourangeau & Rips & Rasinski 2005). Vastaamiseen usein eniten vaikuttava psykologinen tekijä perustuu muistissa olevan aineiston saatavuuteen. Mitä saatavampana muistissa oleva aineisto on, sitä enemmän se yleensä vaikuttaa vastauksen muotoilemiseen (Sudman & Bradburn & Schwarz 1996, 126). Usein voimakkaat asenteet ja vastaajalle tutut aiheet ovat vastaajan muistissa saatavimpina ja tällöin ne myös vaikuttavat eniten vastauksen muotoilemiseen (Young & Fazio 2013, 405). Tästä syystä kysely on suunniteltava ottaen huomioon ensisijaisesti aiheen tuttuus vastaajalle ja käytettyjen kysymysmuotojen suunnittelu siitä näkökulmasta, että vastaaja tunnistaa käytetyn kielen ja käsitteet.

Myös kysymysten sisällön pienetkin muutokset, edeltävät kysymykset ja kysymysten järjestyksen muuttaminen lomakkeella voivat aiheuttaa muutoksia vastausjakaumiin (Sudman & Bradburn 1986, 1; Ahola 2002, 71; Ronkainen 2004, 53; Selkälä 2008; 2011; 2013; Tourangeau, Rips & Rasinski 2005, 13). Osaltaan tämä perustuu juuri edeltävien kysymysten tai niiden järjestyksen muuttamisen aiheuttamaan muutokseen informaation saatavuudessa. Jos edeltävä kysymys käsittelee vastaajan taloudellista toimeentuloa ja seuraava kysymys käsittelee hänen viihtymistään työssä, on melko varmaa, että vastaaja tulkitsee työhyvinvointia käsittelevän kysymyksen taloudelliseksi työhyvinvoinniksi ja antaa vastauksensa tästä näkökulmasta. Näin vastaaja itse asiassa vastaa eri kysymykseen kuin tutkija on olettanut (Foddy 1999). Vastaaja ei yleensä itse tule tietoiseksi tällaisesta vastaajan työmuistissa tapahtuvasta aktivaation automaattiseen leviämiseen perustuvasta kontekstivaikutuksesta (Gardiner 1988, 495; Klauer, Robnagel & Musch 1997, 246, 249; Tourangeau & Rips & Rasinski 2005, 77).

Mielipide- ja asennekyselyihin tulisi suhtautua kokonaisvaltaisemmin kuin tosiasioiden selvittäviin kyselyihin. Mielipidekyselyä on tarkasteltava siitä näkökulmasta, miten vastaajat hahmottavat yksittäisten kysymysten merkitystä suhteessa lomakkeen kaikkien kysymysten tuottamaan kokonaiskuvaan. Hyvinvointibaro-metrikysely on suunniteltu tästä näkökulmasta ottaen huomioon vastausten rakentumisen psykologiset periaatteet. Myös aineiston analyysissä vastauspsykologiset periaatteet on pyrittävä huomioimaan (ks. Selkälä 2008; 2013).

Tutkimushankkeessa pohdittiin myös mahdollisuutta toteuttaa barometrikyselyä vastaava hyvinvointikysely non-stop- verkkokyselynä, joka olisi auki kuntalaisille jatkuvasti esimerkiksi kunnan verkkosivuilla ja josta saataisiin raportit tulostettua aina tarvittaessa. Verkkokyselyn toteuttamisen haasteet koko kunnan väestöä edustavana otantatutkimuksena ovat kuitenkin mittavat. Kun otantatutkimus pyritään toteuttamaan web-kyselynä, ei kehikkoperusjoukkoa kyetä määrittelemään, koska sähköpostiosoitteista ei ole koko maan kattavaa rekisteriä (Miettinen & Vehkalahti 2013, 85). Myöskään kuntatasolla tällaisia rekistereitä ei ole olemassa. Tästä syystä kunnittain toteutettavaa kunnan väestöä kokonaisuudessaan edustavaa hyvinvointikyselyä ei voida suorittaa web-kyselynä, vaikka se olisikin kustannuksiltaan ylivoimaisesti edullisin verrattuna postikyselyyn tai puhelinhaastatteluun. Tutkimushankkeessa luotiin kuitenkin malli hyvinvointitiedon keruulle

kuntien verkkosivuilta. Tällainen tiedonkeruu on kustannuksiltaan edullinen toteuttaa, kunhan kunnassa vain on tiedonkeruuseen vaadittava ohjelmisto käytössä (esim. Webropol tai ZEF). Tällaisesta kyselystä saatava informaatio on hyvin nopea päivittää. Vastausraportit saadaan siitä ulos milloin halutaan, esimerkiksi 3 kuukauden välein. Raportit saadaan myös muutamalla hiiren klikkauksella siirrettyä PDF- muotoon ja edelleen kunnan päätöksentekijöille sähköpostilla lähetettyä.

Kunnan verkkosivuilla toteutettavaan verkkokyselyyn vastaajat ovat todennäköisesti valikoituneet ainakin iän ja koulutustason suhteen. Vastaajaryhmän vinoutumista voidaan osittain korjata hyvällä tiedotuksella ja erilaisten taustakysymysten huolellisella suunnittelulla, jolloin ajan myötä saadaan mahdollisesti kertymään edustava joukko vastaajia. Ajantasaiseen koko kunnan väestöä edustavaan hyvinvoinnin seurantaan on silti tällaisin keinoin vaikea päästä, koska edustavien vastaajien kertyminen ottaa aikansa. Tämä johtaa vastausten vertailukelpoisuuden heikkenemiseen ajankohtaisen hyvinvoinnin tarkastelun kannalta.

Suomessa on käytössä maksullisten tilastopalveluiden lisäksi myös lukuisia ilmaisia tilastotietokantoja (esim. Kelasto; SOTKANet; StatFin; Vipunen), joita voidaan hyödyntää paikallisessa hyvinvointipoliittisessa päätöksentekoprosessissa kuntalaiskyselyjen lisäksi. Tilastojen hankinnassa voidaan hyödyntää erilaisia alueluokituksia. 17.11.2009 avattu Patio on kaikille avoin paikkatietopohjainen palveluportaali, joka tarjoaa tietoa peruspalvelujen saatavuudesta, saavutettavuudesta ja sijainnista (PATIO-portaalista tietoa ... 2009; PATIO peruspalvelujen paikkatietoportaali n.d.). Kunnat, seutukunnat, maakunnat ja tilastollinen kuntaryhmitys ovat ensisijaiset alueluokitukset, joita käytetään Suomen tilastotoimessa (Kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot 2013; ks. myös Tilastokeskus 2007). Alueluokituksia valittaessa on tärkeää miettiä, arvioidaanko tarkastelun kohteena olevaa asiaa esimerkiksi seutukunnittain vai kuntatasolla. Esimerkiksi seutukunta-kohtaisessa tarkastelussa menetetään yksittäisiin kuntiin liittyvää vaihtelua, koska samassa seutukunnassa voi olla hyvinkin erilaisia kuntia – jopa naapurikuntia. Vuonna 1994 käyttöön otetun seutukuntajaon muodostamisen kriteereinä on käytetty kuntien välistä yhteistyötä, työssäkäyntiä ja liikenneyhteyksiä. Seutukunnilla ei myöskään ole juridista asemaa samalla tavalla kuin siihen kuuluvilla kunnilla, vaan ne ovat kahden tai useamman kunnan muodostamia aluekokonaisuuksia, jotka on määritelty aluepoliittisen tukialuejaon perusalueiksi. Näistä syistä johtuen olemme tutkimuksessa tarkastelleet tilastotietoja kuntatasolla ja käyttäneet muita aluetasoja kontekstoimaan kuntatason tilastotietoja.

Tutkimuksen kuluessa osoittautui, että tilastointikäytännöt vaihtelevat jossain määrin kunnittain. Joissakin lappilaiskunnissa esiintyi tilastojen osalta tilastoimattomia vuosia ja seutukuntafoorumikierroksen aikana ilmeni tilastointikäytännöissä kuntien kertomana virheellisyyksiä, joita kunnissa pyritään korjaamaan mahdollisuuksien mukaan. Myös kunnissa käytettävien ATK -ohjelmistojen heterogeenisuus ja erivuotisuus asettaa omat reunaehdonsa vuotuisille tilastojen päivittämiselle. Lisäksi niiden kuntien osalta, joissa talous oli kehittynyt odotettua paremmin ja negatiivinen väestönkehitys kääntynyt positiiviseksi, eivät ennakointi-tilastot vastanneet todellista tilannetta. Tämä johtuu siitä, että Tilastokeskuksen

ennakointitilastot perustuvat demografiseen komponenttimalliin, jossa väestönkehityksen on oletettu jatkuvan viime vuosien kaltaisena.

Tutkimuksen tilastot on hankittu kahdessa eri vaiheessa. Keväällä 2012 hankittiin tutkimuksen perustilastot, joiden *tarkastelualueena* on koko maa, Lapin maakunta, seutukunta ja seutukunnan kunnat ja *tarkasteluajanjaksona* se ajanjakso, miltä ajalta kutakin tilastoa on ollut ilmaiseksi saatavana. Näitä perustilastoja päivitetiin syksyllä 2013 kuntakohtaisilla tiedoilla ja niistä laadittiin kaikki lappilaiskunnat käsittävät liitekokoomakuviot 2000-luvulta viimeisimpään tilastointivuoteen. Näissä kokoomakuvioissa lappilaiskunnat asemoituvat suhteessa toisiinsa, mikä konkretisoi saman seutukunnan eri kuntien erilaisia tilanteita. Kokoomakuvioiden avulla kunnissa voidaan tehdä tarvittavia johtopäätöksiä ja toimenpidesuunnitelmia hyvinvointistrategioihin niin lyhyellä kuin pitemmälläkin aikaviiweellä. Toisaalta esimerkiksi matkailupaikkakunnilla mm. rikollisuustilastojen ja alkoholin käyttöä kuvaavien tilastojen tulkinta on ongelmallista, koska väestömäärät vaihtelevat matkailusesonkien mukaan pienissä kunnissa.

Paikallisen hyvinvointitiedon tuottamisessa hyvinvointipoliittisen päätöksenteon tueksi on tärkeää miettiä hankittavien aineistojen käyttötarkoitus. Esimerkiksi tilastot kuvaavat pitkän aikavälin kehitystrendejä, kuntalaisille kohdennetut kyselyt tilastoja enemmän poikkileikkaustietoa ja asiantuntijoiden asiantuntija-arviot sekä kehitystrendejä että työtehtäväperustaista analyysiä. Tällöin tulee keskeiseksi haasteeksi relevantin tutkimusasetelman rakentaminen, jossa tiedon tuottajina ovat tutkijat, viranomaiset ja kuntalaiset. Tällöin on tärkeää mm. miettiä, mihin tarkoituksiin eri tahoilta kerättyä tietoa tarvitaan ja millaiset ovat käytettävissä olevat resurssit (*aikataulu, budjetti*) tarvittavan analyysin tekemiselle ja raportoinnille. Hyvinvointipalveluiden kehittämisessä on alettu enenevässä määrin myös soveltaa monitahoarviointiin perustuvia tutkimusasetelmia, joissa niin hyvinvointipalveluja tarvitsevat kuin niitä tarjoavatkin osallistuvat tiedon tuottamiseen omista intressi- ja kokemuslähtökohdistaan käsin (Vartiainen 2007, 152–172). Lisäksi on alettu puhua kokemusasiantuntijoista, tutkivasta työotteesta, tutkijakehittäjistä, kehittäjäasiakkaista, sosiaalityön käytäntötutkimuksesta (Satka & Karvinen-Niinikoski & Nylund & Hoikkala 2005; Hänninen & Julkunen & Hirsikoski & Högnabba & Paananen & Romo & Thomasén 2007; Kehittäjäasiakastoiminta sosiaali- ja terveyspalvelujen n.d.; Kokemusasiantuntijan avulla parempia ... n.d.).

Myös tiedon käyttö vaihtelee sen mukaan käytetäänkö, sitä paikallisessa hyvinvointipoliittisessa päätöksenteossa promotiiviseen, edellytyksiä luovaan vai preventiiviseen riskien toteutumista ennalta ehkäisevään vai korjaavaan, ongelmia vähentävään vai saatua muutosta ylläpitävään, jälkihuoltoon (Kananoja & Niiranen & Jokiranta 2008, 110–136). Kaiken kaikkiaan on hyvä tiedostaa se, että tilastot kuvaavat pitkän aikavälin kehitystä, kuntalaiskyselyt kuvaavat kokemuksellisuuteen pohjautuvaa poikkileikkaustietoa ja asiantuntija-arviot perustuvat pääosin nykyisyyteen, mitä asiantuntijat suhteuttavat ohuelti menneisyyteen sekä kurkistavat aavistuksen verran myös tulevaisuuteen hahmottamalla nykyisyyttä menneisyyden kautta.

6.2 Hyvinvointibarometrien ja –selonteiden tuloksia hyvinvointipoliittisesta näkökulmasta *Asko Suikkanen, Leena Viinamäki & Arto Selkälä*

2000-luvulla Lapin kehitykselle on ollut tyypillistä, että taloudellinen kasvu tai uusi teknologinen kehitys tai uusi taloudellinen toiminto ei ole kohdistunut laajasti koko maakuntaan, vaan niiden vaikutukset näkyvät hyvin paikallisina, pistemäisinä. Yksittäisistä Lapin kunnista tämä näkyy parhaiten Kittilän kehityksestä, jonka monet talouden ja työmarkkinoiden kehittymisen indikaattorit ylittävät selvästi maan keskiarvon. Tämä on seurausta matkailun ja kaivostoiminnan aikaansaamasta yksityisen talouden myönteisestä kierteestä. Lapin väestöllinen ja taloudellinen kehitys on merkittävien uhkien alainen ja väestön väheneminen voi nykyisestä hitaasti alenevan väestökehityksen kaudesta muuttua uudestaan jopa väestöromahduksen kaudeksi, mikäli monissa lappilaiskunnissa jatkuva yleinen työvoimaosuuksien aleneminen jatkuu. Lappi on kestänyt ja kestäää aikaisempien kokemusten mukaan suhteellisen korkeitakin työttömyyslukuja, mutta alenevat työvoimaosuudet ja myös miesten työvoimaosuudet voivat jatkossa koitua kohtalokkaiksi.

Yksi olennainen osa Lapin tulevaisuuden tulkintaa ovat johtopäätökset paikallisten työmarkkinoiden kehityksestä. Emme luo tehtyihin strategioihin tai visioihin perustuvaa tulkintaa työmarkkinoiden kehityksestä, vaan perustamme arviomme toteutuneeseen kehitykseen perustuvista kehityssuunnista, trendeistä (vrt. Lapin hyvinvointistrategia n.d.; Lapin hyvinvointiohjelma 2010–2015. 2009; Lapin toimintaympäristön nykytilanne... 2011). Asukasluvun, työvoimaosuuksien, työllisyysasteiden ja työttömyysasteiden sekä koulutustason kehitys ovat keskeisiä indikaattoreita tehtäessä tulkintaa lähitulevaisuuden työmarkkinoiden tilasta ja kehityksestä ja siten myös alueellisesta ja paikallisesta hyvinvointipoliitiikasta ja kansalaisten hyvinvoinnista sekä hyvinvointipalveluiden kysynnän ja tarjonnan kohtaantotilanteesta lähitulevaisuuden osalta (Taulukot 40.–41.).

Taulukko 40. Väestö, työvoimaosuus, työllisyysaste ja työttömyysaste yhteensä ja sukupuolen mukaan koko maassa 2000–2012.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
Väestö 31.12. ¹⁹⁶ , yht.	5181115	5194901	5206297	5219732	5236611	5255580	5276955	5300484	5326314	5351427	5375276	5401267	5426674
Miehet	2529341	2537597	2544917	2552893	2562077	2572350	2583742	2596787	2611653	2625067	2638416	2652534	2666622
Naiset	2651774	2657304	2661380	2666839	2674534	2683230	2693213	2703697	2714661	2726360	2736860	2748733	2760052
Työvoimaosuus % ¹⁹⁷ , yht.	68,1	67,9	67,6	67,6	67,8	67,8	67,9	68,2	68,4	67,5	67,3	67,4	67,3
Miehet	70,6	70,3	69,8	69,6	69,7	69,6	69,6	69,9	69,8	68,5	68,2	68,2	68,1
Naiset	65,6	65,6	65,4	65,5	65,8	66	66,1	66,6	67	66,5	66,3	66,5	66,5
Työllisyysaste %, yht.	67,2	67,2	67,3	67,3	67,8	68,2	69,6	70,8	70,7	67,9	68,9	69,9	69,6
Miehet	68,8	68,3	68,0	67,9	68,4	69,0	70,4	71,5	70,5	66,5	67,9	69,0	68,3
Naiset	65,6	66,1	66,6	66,7	67,1	67,4	68,8	70,1	70,9	69,3	69,9	70,8	70,9
Työttömyysaste %, yht.	12,6	12,4	12	12	11,8	11,1	9,7	8,4	8,9	11,6	10,3	9,8	10,7
Miehet	12,4	12,7	12,6	12,6	12,2	11,4	9,8	8,6	10	13,7	11,8	11,1	12,4
Naiset	12,8	12,1	11,3	11,3	11,2	10,8	9,5	8,2	7,8	9,4	8,8	8,5	9,0
Korkea-asteen koulutuksen saaneet, % 15 vuotta täyttäneistä, yht.	23,3	23,7	24,2	24,6	25	25,4	25,8	26,2	26,9	27,3	27,8	28,2	28,7
Miehet	21,7	22	22,4	22,7	22,9	23,2	23,4	23,7	24,1	24,3	24,7	25	25,3
Naiset	24,8	25,3	25,9	26,5	27	27,5	28,1	28,7	29,6	30,1	30,7	31,3	31,9
Keskiasteen koulutuksen saaneet, % 15 vuotta täyttäneistä, yht.	36,1	36,5	36,8	37,2	37,7	38	38,3	38,5	38,6	38,9	39,2	39,5	39,9
Miehet	38,2	38,6	38,9	39,4	39,8	40,2	40,6	40,9	41	41,4	41,7	42,2	42,6
Naiset	34,1	34,5	34,9	35,3	35,6	35,9	36,2	36,3	36,2	36,5	36,7	37	37,3

¹⁹⁶ **Lähde:** Väestön 31.12., korkea- ja keskiasteen koulutuksen osalta: THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 11.1.2014.

¹⁹⁷ **Lähde:** Työvoimaosuuden, työllisyysasteen ja työttömyysasteen osalta: Tilastokeskus, Työssäkäyntiaikasarja 2000-2012* (2012* ennakkotieto).

Taulukko 41. Väestö, työvoimaosuus, työllisyysaste ja työttömyysaste yhteensä ja sukupuolen mukaan Lapin maakunnassa 2000–2012.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
Väestö 31.12. ¹⁹⁸ , yht.	191768	189288	187778	186917	186443	185800	184935	184390	183963	183748	183488	183330	182844
Miehet	96360	95206	94261	93832	93594	93281	92731	92361	92174	92076	92025	91982	91729
Naiset	95408	94082	93517	93085	92849	92519	92204	92029	91789	91672	91463	91348	91115
Työvoimaosuus % ¹⁹⁹ , yht.	63,8	63,7	63,2	63	63,1	63,2	63,3	63,2	63,2	62,7	62,7	62,7	62,9
Miehet	65,4	64,8	64,4	64,1	64,1	64,3	64,4	64,3	64,1	63,2	63,3	63,3	63,3
Naiset	62,2	62,6	61,9	61,8	62,1	62	62,2	62,1	62,4	62,1	62	62,1	62,5
Työllisyysaste %, yht.	57,4	57,9	59,0	59,6	59,7	60,1	61,8	63,2	63,1	61,0	62,4	63,3	63,0
Miehet	57,2	57,1	58,0	58,7	59,0	59,7	61,6	63,1	61,8	58,8	60,7	61,6	60,5
Naiset	57,7	58,7	60,2	60,5	60,6	60,6	62,1	63,4	64,5	63,4	64,3	65,2	65,8
Työttömyysaste %, yht.	21,2	20,9	18,9	18	18	17,5	15,6	13,4	13,7	15,6	13,8	13,3	14,4
Miehet	22,4	22,1	20,7	19,5	19,1	18,4	16,2	14	15,7	18,6	16,2	15,6	17,5
Naiset	19,9	19,5	16,8	16,3	16,7	16,4	14,8	12,7	11,5	12,5	11,3	10,8	11
Korkea-asteen koulutuksen saaneet, % 15 vuotta täyttäneistä, yht.	19,4	19,6	20,1	20,4	20,7	21	21,3	21,6	22	22,4	22,8	23,3	23,7
Miehet	16,8	17	17,4	17,6	17,8	18	18,2	18,3	18,5	18,8	19	19,3	19,5
Naiset	22,1	22,4	22,8	23,1	23,6	23,9	24,4	24,8	25,5	26	26,6	27,3	27,9
Keskiasteen koulutuksen saaneet, % 15 vuotta täyttäneistä, yht.	38,3	38,7	39,1	39,8	40,4	41	41,5	41,9	42,3	42,8	43,3	43,8	44,3
Miehet	40,2	40,7	41	41,7	42,4	43	43,7	44,2	44,7	45,4	46,1	46,8	47,3
Naiset	36,4	36,8	37,3	37,9	38,4	38,9	39,3	39,7	39,9	40,2	40,5	40,7	41,2

¹⁹⁸ **Lähde:** Väestön 31.12., korkea- ja keskiasteen koulutuksen osalta: THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 11.1.2014.

¹⁹⁹ **Lähde:** Työvoimaosuuden, työllisyysasteen ja työttömyysasteen osalta: Tilastokeskus, Työssäkäyntiaikasarja 2000–2012* (2012* ennakkotieto).

Alueen elinvoimaisuus perustuu pitkälti **väestökehitykseen**, mikä ilmentää alueen positiivista tai negatiivista kehityskierrettä. Muuttoliikkeen suunta ei käännä hetkessä. Tilastokeskuksen laatiman Seutukunta- ja maakuntakatsauksen 2013 mukaan suhteellisesti eniten vuonna 2012 muuttovoittoa sai lappilais-seutukunnista Tunturi-Lapin seutukunta (Seutukunta- ja maakuntakatsaus 2013, 31). Ennen kuin pendelöijä eli henkilö, joka käy töissä oman asuinkuntansa ulkopuolella, päättää asettautua jollekin paikkakunnalle, hän tekee perhepiireineen hyvinkin perusteellista asuinpaikkakuntavertailua ja analyysiä. Kemi-Tornion seutukunta puolestaan kuuluu alhaisen ulospendelöinnin lappilaisseutukuntiin (emt., 127). Kuitenkin esimerkiksi viimeisimmän Sosiaalibarometrin (Eronen ym. 2013, 134–135) mukaan kunnissa mielletään sosiaali- ja terveyspalvelut kunnan elinvoimaisuuteen vaikuttavana tekijänä heikosti. Sosiaalijohdosta ainoastaan neljäsosa ja terveyskeskusjohtajista kolmannes arvioi, että heidän alueellaan mielletään toimivat sosiaali- ja terveyspalvelut investointina tulevaisuuteen. Sen sijaan valtakunnallisten kansalaiskyselyjen tulosten mukaan hyvät ja toimivat sosiaali- ja terveyspalvelut ovat kunnan vetovoimaan ja muuttoaikeisiin selvästi vaikuttava tekijä. Tämä tulos pitäisi ottaa käsityksemme mukaan erityisen vakavasti matkailu- ja kaivosteollisuuden myötä positiivisen kehityskierteen aikaa elävissä lappilaiskunnissa.

Tutkijoiden mukaan (Haveri & Suikkanen 2003, 160–182; Suikkanen & Syväjärvi & Haveri 2009, 52–72) Lapin väestökehityksessä modernina aikana on ollut useita vaiheita (*Nopeasti kasvavan väestökehityksen jakso* 1945–1963; *Tasaisen kehityksen vaihe* 1964–1967; *Väestöromahduksen jakso* 1968–1970; *Lievästi aleneva jakso* 1971–1980; *Lievästi kasvava jakso* 1981–1992). Jaksollisen kehityksen nykyvaihetta tutkijat nimittävät ”*alenevan väestökehityksen jaksoksi*”, joka alkoi vuonna 1993. Myös 2010-luvulla Lapin väestö on vähentynyt ja se oli viimeisimmän saatavilla olevan ennakkotilaston mukaan 30.11.2013 yhteensä 182 472 henkilöä (Ennakkoväkiluku Lapin kunnissa... 2013). Tilastokeskuksen laatiman seutukunta- ja maakuntakatsauksen 2013 mukaan suhteellisesti eniten lappilais-seutukunnista väestöä menettivät vuonna 2012 Torniolaakson ja Itä-Lapin seutukunnat, joissa oli tuolloin myös suhteellisesti vähiten lapsia ja nuoria sekä väestön keski-ikä korkein, yli 50 vuotta. Yleisesti eniten miehiä suhteessa naisiin on Pohjois-Suomen seutukunnissa. (Seutukunta- ja maakuntakatsaus 2013, 11–17; ks. myös Liitekuviot 8.–9.).

Työvoimaosuudella tarkoitetaan työvoimaan kuuluvien prosenttiosuutta työikäisestä eli 15–74 -vuotiaasta väestöstä. Se kertoo työikäisen väestön työvoimaan osallistumisen laajuudesta ja toisaalta taloudellisen huoltosuhteen olennaisen osatekijän kehittymisestä. 1960-luvulla työvoimaosuus Pohjoismaissa ylitti selvästi 70 %:n tason – jopa 80 %:a. Suomessa naisten työvoimaosuus on ollut 1990-luvulle asti nouseva, mutta miesten viime vuosikymmeninä laskeva. Vuonna 2012 Lapissa työvoimaosuus oli 62,9 %, kun se oli koko maassa 67,3 %. Nykyisin yli 65 % työvoimaosuutta voidaan pitää kohtuullisena, joskaan ei hyvänä. Lapissa tämän ylitti kolme kuntaa vuonna 2012 eli Kittilä (69,6 %), Rovaniemi (66,6 %) ja Keminmaa (66,1 %). Kittilä ylitti ainoana Lapin kuntana

koko maan työvoimaosuuden keskiarvon sekä sukupuolen mukaan eriteltynä että yhteenlaskettuna vuonna 2012. Työvoimaosuus laski Lapissa monessa kunnassa 2000-luvulla aina vuoteen 2009 asti, mutta on sen jälkeen useassa kunnassa noussut. Miesten työvoimaosuus on laskenut useimmissa lappilaiskunnissa. Sen sijaan naisten työvoimaosuus on noussut erityisesti vuoden 2010 jälkeen ylittäen selvästi miesten työvoimaosuuden monessa kunnassa. Alle 60 %:n työvoimaosuutta voidaan pitää nykytilanteessa ongelmallisena varsinkin taloudellisen huoltosuhteen kehityksen kannalta. Erityinen huomio tulisikin kiinnittää alaisimpien työvoimaosuuksien kuntiin (alle 56 %) eli Utsjokeen, Pelloon, Ylitornioon ja Posioon. Toisena suurena kysymyksenä ovat toimet miesten työvoimaosuuksien kohottamismahdollisuuksiin. (Ks. myös Liitekuviot 68.–70.)

Työllisyysaste kuvaa työllisten prosenttiosuutta samanikäisestä väestöstä. Koko väestön työllisyysaste lasketaan 15–64 -vuotiaiden työllisten prosenttiosuutena samanikäisestä väestöstä. Sekä koko maan että Lapin osalta työllisyysaste (mol. sukupuolet yht.) on noussut vuodesta 2000 vuoteen 2012 lukuunottamatta Kemijärveä. Vuonna 2012 Lapissa työllisyysaste oli 63,0 %, kun se oli koko maassa 69,6 %. Lappilaiskunnista työllisyysaste ylitti ainoastaan Kittilässä (71,9 %) koko maan työllisyysasteen keskiarvon vuonna 2012. Koko maan osalta sukupuolten väliset työllisyysaste-erot ovat suhteellisen pieniä, mutta Lapissa ne ovat suhteellisen suuria. Sukupuolen mukaan tarkasteltuna ainoastaan keminmaalaismiesten työllisyysaste oli vuonna 2012 koko maata hieman korkeampi ollen 68,5 %, kun se oli koko maassa 68,3 %. Naisilla ainoastaan Kittilässä se oli koko maata korkeampi ollen 77 % vastaavan osuuden ollessa koko maassa 70,9 %. Lappilaiskunnissa naisten työllisyysaste on miehiä huomattavasti parempi. Esimerkiksi vuonna 2012 naisten työllisyysaste oli yli 70 % Pelkosenniemellä (70,6%), Inarissa (70,7 %), Kittilässä (77 %) ja Muoniossa 70,8 %. Sen sijaan yhdessäkään lappilaiskunnassa miesten työllisyysaste ei ollut yli 70 % vuonna 2012. (Ks. myös Liitekuviot 71.–73.)

Työttömyysaste on työttömien prosenttiosuus saman ikäisestä työvoimaan kuuluvasta väestöstä. Koko väestön työttömyysaste lasketaan 15–74 -vuotiaiden työttömien prosenttiosuutena saman ikäisestä työvoimasta. Suomessa alueiden väliset työttömyyserot ovat suuret. Sekä koko maan että Lapin osalta työttömyysaste (mol. sukupuolet yht.) on laskenut vuodesta 2000 vuoteen 2012. Vuonna 2012 Lapissa työttömyysaste oli 14,4 % ja koko maassa 10,7 %. Tästä huolimatta alueelliset ja paikalliset erot sukupuolittaisten erojen lisäksi ovat suuria. Maaliskuussa 2013 seutukuntien työttömyysaste vaihteli Itä-Lapin 19,3 prosentista Ålands skärgårdin 2,2 prosenttiin (Seutukunta- ja maakuntakatsaus 2013, 138). Lappilaiskunnista Sodankylässä, Utsjoella, Kittilässä ja Muoniossa työttömyysaste oli vuonna 2012 koko maata matalampi. Lappilaismiesten työttömyysaste oli 17,5 % ja koko maassa 12,4 % vuonna 2012. Lappilaismiesten työttömyysaste oli vuonna 2012 koko maata matalampi Sodankylässä, Muoniossa ja Keminmaassa. Vastaavasti lappilaisnaisten työttömyysaste 11 % ja koko maassa 9,0 %. Lappilaisnaisten työttömyysaste oli vuonna 2012 koko maata

matalampi Pelkosenniellä, Inarissa, Sodankylässä, Utsjoella, Kittilässä ja Muoniossa. (Ks. myös Liitekuviot 74.–76.)

Suomalaisten **koulutusaste** nousee tasaisesti sekä korkea-asteen että keskiasteen tutkinnon suorittaneiden keskuudessa. Koulutusasteen mukaan tarkasteltuna lappilaiset ovat suorittaneet korkea-asteen tutkinnon harvemmin kuin koko maassa, mutta koko maata useammin keskiasteen tutkinnon. Vuonna 2012 lappilaisista oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon (mol. sukupuolet yht.) 23,7 % koko maassa vastaavan osuuden ollessa 28,7 %, lappilaismiehistä sen oli suorittanut 19,5 % ja koko maassa miehistä 25,3 % sekä lappilaisnaisista 27,9 % ja koko maassa naisista 31,9 %. Vuonna 2012 Rovaniemi ylitti ainoana lappilaiskuntana koko maan korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuuden sekä sukupuolen mukaan eriteltynä että yhteenlaskettuna. Vuonna 2012 lappilaisista oli suorittanut keskiasteen tutkinnon (mol. sukupuolet yht.) 44,3 % koko maassa vastaavan osuuden ollessa 39,9 %, lappilaismiehistä sen oli suorittanut 47,3 % ja koko maassa miehistä 42,6 % sekä lappilaisnaisista 41,2 % ja koko maassa naisista 37,3 %. Vuonna 2012 keskiasteen tutkinnon suorittaneiden osuus ylittyi sekä yhteenlaskettuna että naisten osalta jokaisessa lappilaiskunnassa verrattuna koko maan vastaaviin osuuksiin ja ainoastaan utsjokelaismiehet olivat suorittaneet keskiasteen tutkinnon koko maan osuuteen verrattuna harvemmin.

Kuten työvoimaosuuden sekä työllisyys- ja työttömyysasteen osalta Lapin maakunta on eriytynyt myös koulutusasteen osalta varsin voimakkaasti sukupuolen mukaan, mikä antaa omat reunaehdonsa sekä naisten että miesten työssäkäyntimahdollisuuksille sekä heidän muuttoalttiudelleen. Lappilaismiehet ovat suorittaneet naisia useammin keskiasteen koulutuksen, mutta naiset miehiä useammin korkea-asteen koulutuksen²⁰⁰. Naiset työllistyvät väestörakenteeltaan seniorikan-salaisiin painottuvissa kunnissa erityisesti hoivapalveluiden piiriin, mutta nykyisen kaltaisessa lappilaisessa elinkeinoranteen uudelleenmuotoutumisprosessissa miesten työllistymismahdollisuudet ovat naisia heikommät, koska perinteisiltä miesten aloilta kaivosteollisuutta lukuunottamatta vähenee työpaikkoja. (Ks. myös Liitekuviot 77.–82.) Kaiken kaikkiaan lappilaismiehet näyttävät tarvitsevan erityisiä täsmäkohdennettuja tukitoimia sekä koulutus- että työmarkkinoilla pärjätäkseen lappilaisessa elinkeinorakenteen 2010-luvun murroksessa.

Hyvinvointipalvelujen tuottamisen taloudellisia reunaehdoja: Kuntien saamat valtio-osuudet ovat kaksinkertaistuneet kymmenessä vuodessa kaikilla tasoilla. Nousu on huomattava, mutta sen tulkinta monimutkainen. Se kertoo yh-

²⁰⁰ **Keskiasteen koulutuksen saaneita** ovat ylioppilastutkinnon suorittaneet ja ammatillisissa oppilaitoksissa enintään 3-vuotisen koulutusammatin tai tutkinnon suorittaneet. Indikaattori ilmaisee keskiasteen koulutuksen saaneiden 15 vuotta täyttäneiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. **Korkea-asteen koulutuksen saaneita** ovat ammatillisissa oppilaitoksissa yli 3-vuotisen koulutusammatin tai tutkinnon suorittaneet, ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinnon suorittaneet. Indikaattori ilmaisee korkea-asteen koulutuksen saaneiden 15 vuotta täyttäneiden osuuden prosentteina 15 - 64-vuotiaasta väestöstä. **Lähde:** THL, Tilasto- ja indikaattori-pankki SOTKANet 2005–2012. Tiedot on poimittu 11.1.2014.

täältä kuntien tehtävien määrän kasvusta edellisen vuosikymmenen aikana, mutta samalla valtion huomattavista panostuksista huonossa taloudellisessa asemassa oleviin kuntiin. Lappilaiskuntien keskimääräiset vuosikatteet ovat olleet suhteellisen stabiileja koko maassa ja viime vuosina lievästi paranevia. Lapissa kuntien keskimääräiset vuosikatteet ovat voimakkaasti vaihdelleet vuoteen 2006 asti, mutta ovat sen jälkeen olleet yhteneviä koko maan kehityksen kanssa. Näkemys erot terveystalouksien saatavuudesta niin kuntien välillä kuin seutukuntien sisälläkin ovat suuria. Myös asukkaiden tulkinnot kuntiensä taloudellista tilanteesta vaihtelevat suuresti ja ne ovat osin yhtenevät esimerkiksi verotulojen kuntakohtaisen kehityksen kanssa. Ne kuitenkin poikkeavat kuntalaisten näkemyksistä asuinkuntansa mahdollisuuksista huolehtia elämisen yleisistä edellytyksistä. Viimemainittuihin suhtaudutaan lievän pessimistisesti ja yhtenevämmän.

Kuntalaisten hyvinvointipalveluiden kysynnän reunaehdot: 1990-luvun laman vaikutus näkyy voimakkaana toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden määrissä. Laman jälkeen vuodesta 1996 toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus on alentunut muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Kuntien väliset erot ovat suuret, mikä johtunee sekä toimintakäytäntöjen eroavuudesta eri kunnissa että lastensuojelutarpeiden eroista. Toisaalta lukumäärät ovat pieniä, jolloin vuosittaiset vaihtelut korostuvat.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä kuvaa niiden nuorten osuutta, joiden koulutus jää peruskouluun ja jotka eivät suorita mitään ammatillista koulutusta. Eri tutkimuksissa (esim. Ek ym. 2004; Suikkanen & Martti & Huilaja 2006) on todettu, että puuttuva ammattikoulutus nykyajan työmarkkinoilla on este nuorten selviytymiselle. Ongelma on kansallinen ja lähes 12 % ikäluokasta on tässä tilanteessa. 2000-luvulla pelkkään perusasteen koulutuksensa jättävien määrä ei ole enää alentunut. Kuntakeskusten ulkopuolella asuvien nuorten vastauksissa näkyy koulutustarjonnan supistuminen, millä tulevaisuudessa voi olla merkittävä vaikutus ammatillisen koulutuksen hankkimiseen. Koulutuspalvelut ovat osa strategisia hyvinvointipalveluita erotuksena päivittäisistä arjen palveluista. Niiden korvaaminen muilla palveluilla verrattuna arjen palveluihin on mahdotonta. Koulutuspalvelujen vähentäminen on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan väestön asuinpaikkapäätöksiin ja nuorten muuttopäätöksiin.

Kotipalveluiden käytön kokemukset eriytyvät merkittävästi, joskin kritiikki niitä kohtaan on huomattavan yleistä. 2000-luvulla kotonaan osuvien, mutta tuetun hoidan tai palvelujen avulla selviävien yli 65-vuotiaiden osuus on ollut suhteellisen vakio. Joka neljäs vanhuuseläkeläinen selviää institutionaalisen tuen avulla kotonaan. Suurin osa selviytyy yksin tai /tai omaisten, sukulaisten ja ystävien avulla. Määrällisesti tällaisen tuen volyymi on kasvanut vanhuusväestön osuuden kasvaessa. Ihmiset arvottavat tietoisesti eri yhdistys- ja järjestötoiminnan ulottuvuuksia ja sisältöjä. Ne alueet, jotka ihmiset kokevat hyvinvoinnin kannalta merkittäviksi ja joista he arvioivat saavansa eniten erilaista hyötyä, niihin osallistuminen koetaan merkittävänä suhteessa muihin.

Taulukkoon 42. olemme summanneet, miten ja millaisiin lappilaisiin hyvinvoinnin kysymyksiin voitaisiin etsiä vastauksia erilaisin strategisin keinoin huomoiden jo realisoituneita ja lähitulevaisuudessa realisoituvia hyvivointipoliittisia haasteita ja ratkaisuvaihtoehtoja käytettävissä olevien resurssien puitteissa joko kuntakohtaisesti tai yhteistoiminta-alueittain (vrt. Viinamäki 2007, 274; ks. myös Junttanen 2004; Palmgrén 2006). Summatiivisessa kokoomataulukossa esitämme asiantuntija-arvioita ja relevanttia referenssimateriaalia hyödyntäen, miten nykyisistä lappilaisista vahvuuksista ja lähitulevaisuuden mahdollisuuksista saadaan rakennettua lappilainen **menestymisstrategia**, miten nykyiset heikkoudet saadaan minimioitua lähitulevaisuuden mahdollisuuksien kanssa **kehittämisstrategiaksi**, miten lähitulevaisuuden tulevaisuuden uhkatekijät voidaan eliminoida minimiin nykyisten vahvuuksien kautta **varautumisstrategisin** keinoin sekä miten nykyisistä heikkouksista ja lähitulevaisuuden uhkatekijöistä saadaan luotua realistinen lappilainen **selviytymisstragia**.

Taulukko 42. *Lapin strategisia vaihtoehtoja hyvinvointipoliittiseen päätöksentekoon.*

		LÄHITULEVAISUUS	
		Mahdollisuudet	Uhat
NYKYISYYS	Vahvuudet	Menestymistrategia <ul style="list-style-type: none"> Alueellisesti ja paikallisesti eriytynyt yhteiskuntapolitiikka (<i>esim. verotus</i>) EU:n aluepolitiikan mahdollisuuksien määrätietoinen hyödyntäminen Virtuaalisten toimintaympäristöjen optimaalinen hyödyntäminen (<i>esim. asiointiportaalit</i>) Paikkakunta-kohtaiset kokeilut ja menestysympäristöjen luominen (<i>esim. kunnan hankkimana tietokone internetyhteyksineen joka talouteen</i>), jotteivät kuntalaiset syrjäydy tietoyhteiskunnasta ja sen internet-perustaisista palveluista 	Varautumisstrategia <ul style="list-style-type: none"> Toimintaohjelman laatiminen ammattitaitoisen henkilöstön saamiseksi hyvinvointipalvelujen tuottamisorganisaatioihin Valtion toimien seurauksena jatkuvasti lisääntyvien kuntien tehtävien hoitaminen yhteistoiminnallisesti Welfare mix –mallin optimaalinen hyödyntäminen
	Hekkuudet	Kehittämisstrategia <ul style="list-style-type: none"> Aikaisempaa aktiivisempi elinkeinopolitiikka Toimintaohjelman laatiminen työllisyysasteen nostamiseksi Toimintaohjelman laatiminen kuntien muuttotappiokierteen nujertamiseksi (<i>esim. etätyömahdollisuudet</i>) Toimintaohjelman laatiminen kuntalaisten nettipalveluiden optimaalisen hyödyntämisen mahdollistamiseksi (<i>esim. tietokoneiden kustantaminen joka talouteen lappialkunnissa internetyhteyksineen</i>) hyvinvointipalveluiden siirtyessä enenevässä määrin sähköisiin asiointiportaaleihin 	Selviytymisstrategia <ul style="list-style-type: none"> Kuntien vapaaehtoinen lisääntyvä yhteistyö Hyvinvointipalveluiden tuottaminen ns. rattailla liikkuen kuntalaisten luo welfare mix –mallin ideaa soveltaen Sosiaalisen pääoman optimaalinen hyödyntäminen hyvinvointipoliittisessa päätöksenteossa Kuntalaisten hyvinvointitietoisuuden lisääminen ja uudenlaisten osallistumismahdollisuuksien kehittäminen Lappilaiskuntiin ja –kyliin monialaisia hyvinvointikeskuksia

Lapin lähitulevaisuutta rakenteistavat suuruuden ekonomiaa korostavat kansalliset rakenneuudistukset, jotka välillisesti tai välittömästi uudellenrakenteistavat ja murtavat perinteistä lappilaista kuntakarttaa ja hyvinvointipalvelujen tuottamisen mallia. Kunta- ja valtionosuusjärjestelmien uudistamiseen liittyvät haasteet kuntataloudelle sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen mukanaan tuomat haasteet edellyttävät lappilaisia hyvinvointipalveluiden tuottamisesta vastuussa olevia viranomaisia ja poliittisia päättäjiä uudentyyppisten ja ennakkoluulottomien ratkaisuvaihtoehtojen etsimiseen sekä käytännön alueelliseen ja paikalliseen toteuttamiseen.

Tutkimustulostemme mukaan Lapin kuntiin kohdistuu tällä hetkellä voimakas eriytymis- ja polarisoitumiskehitys suhdanneherkkien toimialojen (kaivos- ja matkailualat) strategisesta asemasta johtuen, mikä heijastuu myös väestökehitykseen ja hyvinvointipalveluiden tuottamiseen. Julkisen sektorin kehitys ja toisaalta siinä tapahtuvat palveluinnovaatiot sekä kuntien eriytymiskehityksen hallinta tulevat olemaan Lapin elinvoimaisen kehittymisen avainkysymyksiä, joista tärkeimpänä tulee olemaan parhaillaan voimakkaassa muutosvaiheessa oleva valtion ja kuntien tehtäväjakojen konkreettiset vaikutukset Lapissa 2020-luvulla. Lapin väestökehitys on mitä ilmeisemmin tienhaarassa: edessä on joko hidas tai varsin nopeasti aleneva väestökehitys. Molemmille kehitystendensseille on perusteita ja heikkoja signaaleja. Työvoimaosuuksien aleneminen, ikäryhmien suhteiden muutokset, palvelurakenteiden keskittyminen suuriin keskuksiin, väestön ikääntyminen sekä valtion roolin ohenemisen jatkuminen Lapissa voivat yhdessä synnyttää kiihtyvän väestön alenemisen jakson. Toisaalta taloudellisten mahdollisuuksien onnistuneempi hyödyntäminen voi houkutella alueelle uutta elinkeinoitoimintaa ja maahan muuttoa.

KIRJALLISUUS

- Ahola, Anja 2000. Surveykysymyksen tarkoitus ja haastattelutavan valinta. Hyvinvointikatsaus 2000/4. Tilastokeskus. Helsinki, 64–70.
- Ahola, Anja 2002. Surveytiedon kontekstuaalisuus surveylaboratorion haasteenä. Teoksessa Ahola, Anja & Godenhjelm, Petri & Lehtinen, Marjaana (toim.) Kysymisen taito. Surveylaboratorio lomaketutkimusten kehittämisessä. Tilastokeskuksen katsauksia 2002/2. Tilastokeskus. Helsinki, 53–64.
- Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. WSOY. Porvoo.
- Allardt, Erik 1989. An updated indicator system: having, loving, being. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen työselostuksia 48. Helsingin yliopisto. Helsinki.
- Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus (ATH), 2012–2014. Hakupäivä 24.4.2014. URL: http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/ath.
- Alueen ja työn sukupuoli, 2009–2013. Hakupäivä 24.4.2014. URL: <http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Yhteiskuntatieteiden-tiedekunta/Tutkimus/LAPPEAn-hanketoiminta/Tutkimushankkeet/Alueen-ja-tyon-sukupuoli?responsive=false>.
- Bkt ja kestävä hyvinvointi. Yksi luku ei riitä suomalaisen yhteiskunnan tilan kuvaamiseen 2011. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 12/2011. Hakupäivä 24.6.2012. URL: http://vnk.fi/julkaisukansio/2011/r1211_bkt/PDF/fi.pdf.
- Borodulin, Katja 2012. Valtimotautien riskitekijöiden muutokset Suomessa: kansallisen FINRISKI 2012 -terveystutkimuksen tuloksia 24.11.2012. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos 2012. Hakupäivä 19.2.2014. URL: <http://www.videonet.fi/THL/20121123/10/>.
- Byrne, David 2004. Complex and contingent causation- the implications of complex realism for quantitative modelling. The case of housing and health. Teoksessa Carter, Bob & New, Caroline (toim.) Making realism work. Realist social theory and empirical research. Routledge. Oxfordshire. New York, 50–66.
- Cooley, Charles, H. 1994. Society is in the mind. Teoksessa Collins, Randall (toim.) Four sociological traditions. Selected readings. Oxford University Press. New York, Oxford, 283–289.
- DILACOMI - Kaivokset, maankäyttö ja paikallisyhteisöt, 2011–2013. Hakupäivä 24.6.2012. URL: <http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Yhteiskuntatieteiden-tiedekunta/Tutkimus/LAPPEAn-hanketoiminta/Tutkimushankkeet/Dilacom-i-kaivokset,-maankaytto-ja-paikallisyhteisot>.
- Denzin, Norman K. 1978. The research act. A theoretical introduction to sociological methods. Second edition. McGraw-Hill. New York.

- Draper, Stephen W. 1988. What's going on in everyday explanation? Teoksessa Antaki, Charles (toim.) *Analysing everyday explanation. A Casebook of Methods*. Newbury Park. Sage, 15–31.
- Downward, Paul & Mearman, Andrew 2007. Retrodution as mixed-methods triangulation in economic research: reorienting economics into social science. *Cambridge Journal of Economics* 2007: 31, 77–99.
- Ek, Ellen & Saari, Erkki & Viinamäki, Leena & Sovio, Ulla & Järvelin, Marjo-Riitta 2004. Nuorten aikuisten työelämästä syrjäytyminen ja sosiaaliturvan käyttö. *Kansaneläkelaitos, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia* 76, 2004. Helsinki.
- Ennakkoväkiluku Lapin kunnissa ja seutukunnissa kuukausittain vuonna 2013. Tilastokeskus. Lapin liitto 20.12.2013. Hakupäivä 12.1.2014. URL: http://www.lappi.fi/lapinliitto/c/document_library/get_file?folderId=52584&name=DLFE-18211.pdf.
- Eronen, Anne & Kinnunen, Petri & Selkälä, Arto & Siltaniemi, Aki & Särkelä, Riitta 2002. *Sosiaalibarometri 2002. Hyvinvointipalvelujen tuottajien ajankohtainen tilanne ja näkemys kansalaisten hyvinvoinnista*. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Helsinki.
- Eronen, Anne & Kinnunen, Petri & Londén, Pia & Selkälä, Arto & Siltaniemi, Aki & Särkelä, Riitta & Urponen, Kyösti 2003. *Sosiaalibarometri 2003. hyvinvointipalvelujen tuottajien ajankohtainen tilanne ja näkemys kansalaisten hyvinvoinnista*. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Helsinki.
- Eronen, Anne & Hakkarainen, Tyyne & Londén, Pia & Nykyri, Päivi & Peltonen, Juha & Särkelä, Riitta 2013. *Sosiaalibarometri 2013*. Hakupäivä 24.6.2012. URL: <http://www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/sosiaalibarometri2013.pdf>.
- Ervasti, Heikki & Saari, Juho 2011. *Onnellisuus hyvinvointivaltiossa*. Teoksessa Saari, Juho (toim.) *Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta*. Gummerus. Helsinki.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 2. painos. Tampere. Vastapaino.
- Eurostatin portaali elämän laadun mittaamisesta. Viitattu 13.10.2013. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/quality_life/introduction.
- Fairclough, Norman 2001. *Language and power*. Second edition. Pearson Education Limited. Edinburgh Gate. Harlow.
- Findikaattori.fi - yhteiskunnan kehityksen kuva. Viitattu 1.9.2013. <http://findikaattori.fi/fi>.
- Foddy, William 1999. *Constructing questions for interviews and questionnaires. Theory and practice in social research*. Cambridge University Press. Cambridge.

- Forss, Anne 2014. VS: Tiedustelua tilastoista. Tulostettu osoitteesta anne.forss@thl.fi.
- Foucault, Michel 1980. Tarkkailla ja rangaista. Otava. Helsinki.
- Foucault, Michel 2011. Sanat ja asiat. Eräs ihmistieteiden arkeologia. Gaudeamus. Helsinki.
- Gardiner, John, M. 1988. Generation and priming effects in word-fragment completion. *Journal of experimental psychology: Learning, Memory and Cognition* 14:3, 495–501.
- Gronow, Jukka & Töttö, Pertti 1996. Max Weber - kapitalismi, byrokratia ja länsimainen rationaalisuus. Teoksessa Gronow, Jukka & Noro, Arto & Töttö, Pertti (toim.) *Sosiologian klassikot*, Gaudeamus. Helsinki, 262–329.
- Hall, Stuart 1999. Identiteetti. Vastapaino. Tampere.
- Harvey, Lee 1990. *Critical social research*. Unwin Hyman Ltd. London.
- Haveri, Arto & Suikkanen, Asko 2003. Lapin aluekehitys ja sen tulevaisuus. Teoksessa Massa, Ilmo & Snellman, Hanna (toim.) *Lappi - Maa, kansat, kulttuurit*. Suomen Kirjallisuuden Seura. Helsinki, 160–182.
- Heikkilä, Lyydia & Laiti-Hedemäki, Elsa & Pohjola, Anneli 2013. Saamelaisten hyvä elämä ja hyvinvointipalvelut = Sámiid buorre eallin ja buresveadjinbálvalusat = Sämmlilj šiev eellim já pyereestvaijeempalvâlusah = Saa’mi šioġġ jie’llem da pue’rjie’llemkääzzkõõzz. Hakupäivä 22.12.2013 URL: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-660-8>.
- Helakorpi, Satu & Laitalainen, Elina & Uutela, Antti 2010. Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys, kevät 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 7/2010. Helsinki. Hakupäivä 20.3.2011. URL: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/ce5ee5c1-6df4-44c2-bcd7-c3b735019570>.
- Helakorpi, Satu & Holstila, Anna-Leena & Virtanen, Suvi & Uutela, Antti 2012. Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys, kevät 2011. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 45/2012. Helsinki. Hakupäivä 19.2.2014. URL: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80461/URN_ISBN_978-952-245-566-6.pdf.
- Helne, Tuula & Hirvilammi, Tuuli & Laatu, Markku 2012. Sosiaalipolitiikka rajallisella maapallolla. Hakupäivä 27.12.2013. URL: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/34643/Sosiaalipolitiikka_rajallisella_maapallolla.pdf?sequence=4.
- Hoffrén, Jukka & Lemmetyinen, Inka & Pitkä, Leeni 2010. Esiselvitys hyvinvointiindikaattoreista. Mittareiden vertailu ja kehittämiskohteet. Sitran selvityksiä 32. Hakupäivä 1.9.2012. URL: <http://www.sitra.fi/julkaisut/Selvityksiä-sarja/Selvityksiä%2032.pdf>.
- Houtkoop-Steenstra, Hanneke 2000. *Interaction and the standardized survey interview*. The living questionnaire. Cambridge university press. Cambridge.

- Hyvinvointi hakusessa – riippuvuus riskinä” -hanke. Hakupäivä 24.4.2014.
URL: <http://www.sosiaalikollega.fi/hankkeet/hyvinvointi-hakusessa/hankeinfo>.
- Hyvinvointikertomus n.d. Hakupäivä 11.11.2007. URL:
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/hyvinvointikertomus.
- Hyvinvoinnin maakunnalliset ja väestöryhmien väliset erot Suomessa 2013 – ATH:n tutkimuksen tuloksia. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2013. Tutkimuksesta tiiviisti 2/2014. Hakupäivä 19.2.2014. URL:
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114627/URN_ISBN_978-952-302-136-5.pdf?sequence=1.
- Hyypä, Markku T. 2013. KULTTUURI PIDENTÄÄ IKÄÄ. PerSona. Duodecim. Helsinki.
- Hyötyläinen, Raimo 2007. Tutkimusavusteisen kehittämisen metodologinen kaksoisluonne. Teoksessa Ramstad, Elise & Alasoini, Tuomo (toim.) Työelämän tutkimusavusteinen kehittäminen Suomessa. Lähestymistapoja, menetelmiä, kokemuksia, tulevaisuuden haasteita. tykes. Raportteja 53. Helsinki, 152–170.
- Hämäläinen, Timo 2009. Yhteiskunnallinen murros ja henkinen hyvinvointi. Sitran selvityksiä 8. Helsinki.
- Hänninen, Kaija & Julkunen, Ilse & Hirsikoski, Riitta & Högnabba, Stina & Paananen, Ilkka & Romo, Henna & Thomasén, Tarya 2007. Asiakkaat oppimisen käynnistäjinä. Raportti BIGVA-arviointimenetelmän oppimisen kehittä. Hakupäivä 27.12.2013. URL: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204193605>.
- Hänninen, Sakari & Palola, Elina & Kaivonurmi, Maija 2010. Mikä meitä jakaa? Sosiaalipolitiikkaa kilpailuvaltiossa. Hakupäivä 27.12.2013. URL:
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085196>.
- IKÄEHYTY – Ikäihmisten elämänhallinnan ja hyvinvoinnin tukeminen, 2011–2013. Hakupäivä 24.4.2014. URL:
<http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Yhteiskuntatieteiden-tiedekunta/Tutkimus/LAPPEAn-hanketoiminta/Tutkimushankkeet/IKAEHYT---Ikaihmisten-elamanhallinnan-ja-hyvinvoinnin-tukeminen>.
- Johansson, Sten 1974. Marknaden, politiken och privatsfären. Några teoriansatser för välfärdsforskningen. Sociologisk Forskning XI (4), 3–13.
- Junttanen, Pasi 2004. Swot analyysi. Oppiminen Turun ammattikorkeakoulussa. Hops työn perustaksi. Hakupäivä 15.2.2004. URL:
<http://hyvinvointipalvelut.turkuamk.fi/kauneudenhoitoalankoulutusohjelma/liitteet/1>.
- Kahn, Robert, L. & Cannell, Charles, F. 1983. The dynamics of interviewing. Theory, technique and cases. Robert E. Krieger publishing company. Malabar. Florida.

- Kainulainen, Sakari & Saari, Juho 2013. Koettu huono-osaisuus Suomessa. Teoksessa Niemelä, Mikko & Saari, Juho (toim.) 2013. Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Hakupäivä 27.12.2013. URL: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40230/Huono-osaisten_hyvinvointi.pdf?sequence=1, 22–43.
- Kananoja, Aulikki & Niiranen, Vuokka & Jokiranta, Harri 2008. Kunnallinen sosiaalipolitiikka. Osallisuutta ja yhteistä vastuuta. PS-kustannus ja Huoltajasäätiö. Jyväskylä.
- Kartta: Lapin liitto n.d. Hakupäivä 7.6.2011. URL: http://www.lapinliitto.fi/lapin_liitto/esittely/skunnat.
- Karvonen, Sakari & Kauppinen, Timo, M. & Ilmarinen, Katja 2010. Koetun hyvinvoinnin erot ja kehitys asuinpaikan mukaan. Teoksessa Vaarama, Marja & Moisio, Pari & Karvonen, Sakari (toim.) 2010. Suomalaisten hyvinvointi 2010. Hakupäivä 21.3.2011. URL: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/8cec7cec-5cf3-4209-ba7a-0334ecdb6e1d>, 216–232.
- Katajamäki, Hannu 1998. Alueellisen työnjaon muotoutuminen Suomessa. Turun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja 121. Turku.
- Kehittäjäasiakastoiminta sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen. Hakupäivä 10.10.2013. URL: <http://www.sosiaalikallega.fi/kansalaistoiminta/kehittajaasiakastoiminta/esite-kehittajaasiakastoiminnasta>.
- Kelasto. Hakupäivä 28.10.2013. <http://www.kela.fi/kelasto>.
- Klauer, Karl, C. & Robnagel, Christian & Musch, Jochen 1997. List-Context Effects in Evaluative Priming. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition* 23:1, 246–255.
- Kokemusasiatuntijan avulla parempia mielenterveys- ja päihdepalveluja n.d. Hakupäivä 10.10.2013. URL: http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/kokemusasiatuntijan-avulla-parempia-mielenterveys-ja-paihdepalveluja.
- Kurkinen, Jorma 2004. Raahen seudun hyvinvointi. Kansalaisten kokemuksia hyvinvoinnista ja palveluista. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 11. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Oulu. Tulostettu 19.9.2005. URL: http://www.sosiaalikallega.fi/julkaisut/julkaisusarja/Julkaisu_11.pdf.
- Kunnari, Marika & Keränen, Anne & Suikkanen, Asko 2013. 25–50 -vuotiaiden kokemuksellinen hyvinvointi. Teoksessa Kokko, Riitta-Liisa & Nenonen, Tellervo (toim.) Työllisyys, terveys ja hyvinvointi. Paltamon työllistämismallin vaikutusten arviointitutkimus 2009–2013. Hankkeen loppuraportti. URL: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-980-0>.
- Kunnari, Marika & Suikkanen, Asko 2014. Kuntalaisten hyvinvointikokemukset Lapissa. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusra-

- portteja ja selvityksiä 62. Lapin yliopisto. Rovaniemi. Hakupäivä 2.2.2014. URL: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-702-5>.
- Kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot 2013. Tilastokeskus. Käsikirja 28. Hakupäivä 28.10.2013. URL: http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yksk28_201300_2013_9942_net.pdf.
- Kuntien hyvinvointijohtamisen menetelmiä ja työvälineitä 2005. Ideakortti 1/05. Hakupäivä 11.11.2007. URL: http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/0364F7B1-8AFA-411C-95E0-CF9E653FC320/0/Idea1_05.pdf.
- Kuusela, Pekka, Pakarinen, Terttu & Sädevirta, Jukka 2007. Tutkimusavusteinen kehittäminen realismin perinteen näkökulmasta. Teoksessa Ramstad, Elise & Alasoini, Tuomo (toim.) Työelämän tutkimusavusteinen kehittäminen Suomessa. Lähestymistapoja, menetelmiä, kokemuksia, tulevaisuuden haasteita. tykes. Raportteja 53. Helsinki, 152–170.
- Lapin hyvinvointiohjelma, 2010–2015. Hakupäivä 7.1.2014. URL: http://www.lappi.fi/lapinliitto/fi/lapin_kehittaminen/strategiat/lapin_hyvinvointiohjelma.
- Lapin hyvinvointistrategia n.d. Hakupäivä 1.5.2012. URL: http://www.lappi.fi/lapinliitto/c/document_library/get_file?folderId=53864&name=DLFE-3204.pdf.
- Lapin toimintaympäristön nykytilanne ja kehitysnäkymät vuoteen 2015. 2011. Hakupäivä 7.1.2014. URL: http://www.lappi.fi/lapinliitto/c/document_library/get_file?folderId=60433&name=DLFE-10349.pdf.
- Lehto, Markku 1971. Vähittäiskauppa ja kunnan kehittyneisyys. Tutkimus vähittäiskaupan kunnittaisesta keskittyneisyydestä ja asemasta kuntien välisessä erilaistuneisuudessa. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimuksia 18. WSOY. Porvoo.
- Lindenberg, Siegwart 2002. Social Rationality versus Rational Egoism. Teoksessa The Handbook of Sociological Theory. Turner, Jonathan, H. (toim.) Kluwer/Plenum. New York.
- Londén, Pia & Perälähti, Enne & Selkälä, Arto & Siltaniemi, Aki & Särkelä, Riitta 2004. Sosiaalibarometri 2004. Hyvinvointipalvelujen tuottajien ajankohtainen tilanne ja näkemys kansalaisten hyvinvoinnista. Sosiaali- ja terveyturvan keskusliitto ry. Helsinki.
- Mattila, Yrjö 2011. Suuria käännekohtia vai tasaista kehitystä? Tutkimus Suomen terveydenhuollon suuntaviivoista. Turun yliopisto. Turku. Hakupäivä 19.2.2014. URL: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/26343/Tutkimuksia116.pdf?sequence=1>.

- Mead, George Herbert 1994. Thought is internalized conversation. Teoksessa Collins, Randall (toim.) Four sociological traditions. Selected readings. Oxford University Press. New York, Oxford, 290–303.
- Miettinen, Jani & Vehkalahti, Kimmo 2013. Verkkokyselytutkimuksen otoksen valinta. Teoksessa Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Vastapaino. Tampere, 84–104.
- Mishler, Elliot, G. 1991. Research interviewing. Context and narrative. Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts and London.
- Muuri, Anu & Manderbacka, Kristiina 2010. Hyvinvointivaltion kannatusperusta. Teoksessa Vaarama, Marja & Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2010. Hakupäivä 21.3.2011. URL: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/8cec7cec-5cf3-4209-ba7a-0334ecdb6e1d>, 96–110.
- Nuoret kokemusasantuntijoina – tarinasta totta --kehittämishanke, 2014. Hakupäivä 24.4.2014. URL: <http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Yhteiskuntatieteiden-tiedekunta/Tutkimus/LAPPEAn-hanketoiminta/Tutkimushankkeet/Nuoret-kokemusasantuntijoina---tarinasta-totta>.
- Ojanen, Markku 2009. Hyvinvoinnin käsikirja. Kirjapaja. Helsinki.
- Ormel, Johan & Lindenberg, Siegwart & Steverink, Nardi & Verbrugge, Lois 1999. Subjective Well-Being and Social Production Functions. Social Indicators Research 46, 61–90.
- Palmgrén, Marko 2006. Opiskelijoiden syrjäytymisen arvoitus? -kansalais- ja aluelähtöinen kehittämishanke Kemi-Tornion ammattiopistossa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2006. Kemi.
- PaKaste 2: Pohjoisen alueen Kaste, Lapin osahanke, 2011–2013. Hakupäivä 24.4.2014. URL: http://www.sosiaalikollega.fi/hankkeet/pakaste2/lappi/main_page/view.
- Palosuo, Hannele & Lahelma, Eero 2013. Terveiden sosiaaliset määrittäjät. Teoksessa Sihto, Marita & Palosuo, Hannele & Topo, Päivi & Vuorenkoski, Lauri & Leppo, Kimmo (toim.) Terveyspolitiikan perusta ja käytännöt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Teema 17/2013. Hakupäivä 19.2.2014. URL: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104409/URN_ISBN_978-952-245-814-8.pdf?sequence=1, 39–55.
- Palosuo, Hannele & Sihto, Marita & Lahelma, Eero & Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari 2013. Sosiaaliset määrittäjät WHO:n ja Suomen terveyspolitiikassa 2013. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. RAPORTTI 14/2013. Hakupäivä 19.2.2014. URL:

- http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110333/URN_ISBN_978-952-245-909-1.pdf?sequence=1.
- Paras-arviointitutkimusohjelma (ARTTU), 2008–2012. Hakupäivä 24.4.2014. URL:
<http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/projektit/arttu/Sivut/default.aspx>.
- PATIO peruspalvelujen paikkatietoportaali n.d. Hakupäivä 28.10.2013. URL:
<http://www.patio.fi/PatioWeb/facelets/suomenaluejaot/suomenaluejaot.faces>.
- PATIO-portaalista tietoa kansalaisten peruspalveluista 17.11.2009. Tiedote 151/2009. Valtiovarainministeriö. Hakupäivä 28.10.2013. URL:
http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20091117PATIOp/name.jsp.
- Pekola-Sjöblom, Marianne 2012. Kuntalaiset kunnallisten palvelujen arvioitsijoina. Tutkimus kuntalaisten mielipiteistä kunnallisista palveluista ARTTU-tutkimuskunnissa vuosina 2008 ja 2011. Hakupäivä 27.12.2013. URL:
<http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2012/04/Documents/Kuntalaistutkimus%20raportti.pdf>.
- Peltonen, Markku & Harald, Kennet & Männistö, Satu & Saarikoski, Liisa & Peltomäki, Päivi & Lund, Laura & Sundvall, Jouko & Juolevi, Anne & Laatikainen, Tiina & Aldén-Nieminen, Helena & Luoto, Riitta & Jousilahti, Pekka & Salomaa, Veikko & Taimi, Marketta & Vartiainen, Erkki 2008. Kansallinen FINRISKI 2007 -terveystutkimus. Tutkimuksen toteutus ja tulokset. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B 34/2008. Hakupäivä 14.9.2011. URL:
<http://www.ktl.fi/attachments/finriski/2008b34.pdf>.
- Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka. Käyttäjälähtöisen ja päätöksentekoa tukevan hyvinvointitiedon kerääminen, tulkinta ja käyttö. Hankesuunnitelma vuodelle 2011–2013.
- Pohjois-Suomen kohortti 66 –kysely, 2012–2013. Hakupäivä 24.4.2014. URL:
<http://kelo.oulu.fi/NFBC/uutiset.html>.
- Pohjois-Suomen monialaiset sosiaali- ja terveyspalvelut - kehittämisrakenne ja toimintamalli, 1.3.2009–31.10.2011. Hakupäivä 24.4.2014. URL:
<http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/pakaste-loppuraportti-2009-2011-111111.pdf>.
- Poroperheiden sosiaalinen ja taloudellinen selviytyminen, 2012–2013. Hakupäivä 24.4.2014. URL:
<http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Yhteiskuntatieteiden-tiedekunta/Tutkimus/LAPPEAn-hanketoiminta/Tutkimushankkeet/Porotalouden-taloudelliset-ja-tyollistavat-vaikutukset>.
- Puska, Pekka 2012. Terveiden ja hyvinvoinnin tulevaisuuksia 2012. THL:n vuosittainen ennakointiraportti. Toukokuu 2012. Hakupäivä 19.2.2014. URL:
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/230514f2-fc31-4bbf-839d-df1173333d22>.

- Pyykkönen, Topias 2012. YKSI KÄSITE, MONTA MERKITYS – Käsitetutkimus 2000-luvun hyvinvointitutkimuksesta. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Rovaniemi.
- Raijas, Anu 2008. Arjen hyvinvointi ja mahdollisuudet sen mittaamiseen. Työselesteitä ja esitelmiä 110. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki.
- Riihinen, Olavi 2002. Kyvyt, hyvinvointiteoria ja yhteiskunnalliset jaot. Teoksessa Piirainen, Timo & Saari, Juho (toim.) Yhteiskunnalliset jaot. 1990-luvun perintö? Gaudeamus. Helsinki.
- Ronkainen, Suvi 1999. Ajan ja paikan merkitsemät. Subjektiviteetti, tieto ja toimijuus. Gaudeamus. Helsinki.
- Ronkainen, Suvi 2004. Kvantitatiivisuus, tulkinnallisuus ja feministinen tutkimus. Teoksessa Liljeström, Marianne (toim.) Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta. Vastapaino. Tampere.
- Rotko, Tuulia & Aho, Timo & Mustonen, Niina & Linnanmäki, Eila 2011. Kapeeneeko kuilu? Tilannekatsaus terveyserojen kaventamiseen Suomessa 2007–2010. Hakupäivä 19.2.2014. URL: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/9073dc45-9012-4b48-8110-d0f5160a23ef>.
- Rotko, Tuulia & Kauppinen, Tapani & Mustonen, Niina & Linnanmäki, Eila 2012. Kuilun kaventajat. Kansallinen terveyserojen kaventamisen toiminta-ohjelma 2008–2011. Loppuraportti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 41/2012. Hakupäivä 19.2.2014. URL: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90863/URN_ISBN_978-952-245-671-7.pdf?sequence=1.
- Saari, Erkki 2007. Pohjois-Lapin hyvinvointibarometrin saldo, Johdanto. Teoksessa Viinamäki, Leena (toim.) 2007. Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri 2007. Tulostettu 10.10.2011. URL: http://www.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_6_2007.pdf, 220–223.
- Saari, Erkki & Viinamäki, Leena 2006. Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvointibarometri 2005. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A. Raportteja ja tutkimuksia 4/2006. Kemi. Tulostettu 10.10.2011. URL: http://www.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Saari_Viinamaki_4_2006.pdf.
- Saari, Erkki & Viinamäki, Leena 2007. Sosiaalinen näkökulma barometrin tuloksiin. Teoksessa Viinamäki, Leena (toim.) 2007. Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri 2007. Tulostettu 10.10.2011. URL: http://www.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_6_2007.pdf, 223–229.
- Saari, Erkki & Viinamäki, Leena & Antikainen, Jaakko 2014. Miten tuotamme luotettavaa kokemustietoa? Teoksessa Nieminen, Ari & Vuorio, Elina (toim.) Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun Raportteja 177, 54–71. Hakupäivä 25.1.2014. URL: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164353.pdf>
- Saari, Juho 2009. Yksinäisten yhteiskunta. WSOYpro OY. Helsinki.

- Saari Juho (toim.) 2011. Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Gaudemus. Helsinki.
- Salavuo, Kari 1969. Taloudellisen tason asteikko elintason mittarina. Tutkimus taloudellisen tason asteikon soveltuvuudesta palkansaajien ja pienviljelijöitten elintason mittaamiseen ja vertailuun. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimuksia 17. WSOY. Porvoo.
- Savikuja, Jari & Tissari, Jukka 2004. Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvoinnin tila. HumanNet – Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvointipalvelujen osamisverkosto, Hyvinvointiosaamisen kehittäminen -projekti. Kemi.
- Satka, Mirja & Karvinen-Niinikoski, Synnove & Nylund, Marianne & Hoikkala, Susanna (toim.) 2005. Sosiaalityön käytäntötutkimus. Palmenia. Helsinki.
- Selkälä, Arto 2008. Lomaketutkimuksen haasteet ja verkkolomakkeiden mahdollisuudet niihin vastaamisessa. Sosiologia 45: 2, 119–134.
- Selkälä, Arto 2011. Puolueiden puheenjohtajien kannatustutkimuksen vastaaja-psykologinen arviointi. Hyvinvointikatsaus 2011/1. Tilastokeskus, 17–21.
- Selkälä, Arto 2013. Kansalaisuuden hallinta suomalaisessa sosiaali- ja terveyspolitiikassa. Acta Universitatis Lapponiensis 248. URL: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-613-4>.
- Siltaniemi, Aki & Perälähti, Anne & Eronen, Anne & Londen, Pia 2007. Hyvinvoinnin palvelut ja elämänlaatu Keski-Suomessa. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Helsinki.
- Simpura, Jussi & Uusitalo, Hannu 2011. Hyvinvointi ja sosiaalinen kehitys. Teoksessa Saari, Juho (toim.) Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Gaudemus, Helsinki, 106–139.
- Silverman, David 1993. Interpreting Qualitative Data. Sage. London.
- Seutukunta- ja maakuntakatsaus 2013. Tilastokeskus. Hakupäivä 11.11.2013. URL: http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_skat_201300_2013_8984_net.pdf.
- Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:21. Hakupäivä 11.11.2013. URL: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLFE-22206.pdf.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon tietouudistus 2005. Hyvinvoinnin tila -ryhmän raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2003:34. Helsinki.
- SOTKANet. THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2013. Hakupäivä 28.10.2013. URL: <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>.
- Suominen, Sakari & Lintula, Hanna 2013. Aluetason terveyspolitiikka. Teoksessa Sihto, Marita & Palosuo, Hannele & Topo, Päivi & Vuorenkoski, Lauri &

- Leppo, Kimmo (toim.) Terveyspolitiikan perusta ja käytännöt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Teema 17/2013. Hakupäivä 19.2.2014. URL: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104409/URN_ISBN_978-952-245-814-8.pdf?sequence=1, 109–113.
- StatFin. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Hakupäivä 28.10.2013. URL: http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/databasetree_fi.asp.
- Sudman, Seymour & Bradburn, Norman, M. & Schwarz, Norbert 1996. Thinking about answers. The application of cognitive processes to survey methodology. Jossey-Bass Publishers. San Francisco.
- Suikkanen, Asko & Martti, Sirpa & Huilaja, Heikki 2006. Nuorten aikuisten elämäntietä ja sosiaaliset valinnat. Teoksessa Mäkinen, Jarkko & Olkinuora, Erkki & Rinne, Risto & Suikkanen, Asko (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. PS kustannus. Keuruu, 103–120.
- Suikkanen, Asko & Syväjärvi, Antti & Haveri, Arto 2009. Aluekehitystä ja muutosta etsimässä – pohjoisen alueen haasteita. Teoksessa Hirvonen, Timo & Suikkanen, Asko (toim.) ESPON Pohjoisessa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 55/2009. Hakupäivä 13.11.2013. URL: http://www.tem.fi/files/24824/TEM_55_2009_alueidenkehittaminen.pdf, 52–72.
- Stiglitz, Joseph & Sen, Amartya & Fitoussi, Jean-Paul 2009. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. Hakupäivä 13.3.2013. URL: http://stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/rapport_anglais.pdf.
- Taatusti turvassa - huolehtiva kyläyhteisö, 2009–2012. Hakupäivä 24.4.2014. URL: <http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/taatusti-turvassa-huolehtiva-kyläyhteiso-hanke>.
- Taylor, Charles 1995. Autenttisuuden etiikka. Gaudeamus. Helsinki.
- Terveempi Pohjois-Suomi, TerPS-käyttöönottohanke (TerPS2), 2012–2014. Hakupäivä 24.4.2014. URL: <http://www.ppshp.fi/pth/prime102/prime108/prime101.aspx>.
- Terveystietokeskus 30.12.2010/1326. Hakupäivä 1.9.2011. URL: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>.
- Terveys 2015 -kansanterveysohjelman väliarviointi 2013. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistiot 2012:4. Helsinki. Hakupäivä 19.2.2014. URL: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=6511574&name=DLFE-26108.pdf.
- THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2011. Hakupäivä 28.10.2013. URL: <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>.
- Tilastokeskus. Laatu tilastoissa. 2. uudistettu painos 2007. Hakupäivä 28.10.2013. http://www.stat.fi/meta/qg_2ed.pdf.

- Tourangeau, Roger & Rips, Lance J. & Rasinski, Kenneth 2005. The psychology of survey response. Cambridge University Press. Cambridge.
- Tomperi, Johanna 2012. Sosiaalinen hyvinvointi ja kunta hyvinvoinnin tukijana. Kemi terveeksi 2015 -kuntalaiskyselyn tuloksia sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Tulostettu 1.10.2013.
http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Tomperi_B_5_2012.pdf.
- Turner, Stephen, P. 1986. The search for a methodology of social science. Reidel. Dordrecht, Boston, Lancaster, Tokyo.
- Vaarama, Marja & Siljander, Eero & Luoma, Minna-Liisa & Meriläinen, Satu 2010. Suomalaisten kokema elämänlaatu nuoruudesta vanhuuteen. Vaarama, Marja & Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari (toim.) 2010. Suomalaisten hyvinvointi 2010. Hakupäivä 21.3.2011. URL: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/8cec7cec-5cf3-4209-ba7a-0334ecdb6e1d>, 126–149.
- Vaarama, Marja & Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari (toim.) 2010. Suomalaisten hyvinvointi 2010. Hakupäivä 21.3.2011. URL: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/8cec7cec-5cf3-4209-ba7a-0334ecdb6e1d>.
- Vaarama, Marja 2013a. Saatteeksi. Teoksessa Sihto, Marita & Palosuo, Hannele & Topo, Päivi & Vuorenkoski, Lauri & Leppo, Kimmo (toim.) Terveyspolitiikan perusta ja käytännöt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Teema 17/2013. Hakupäivä 19.2.2014. URL: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104409/URN_ISBN_978-952-245-814-8.pdf?sequence=1, 3–4.
- Vaarama, Marja 2013b. Kaikenikäisille hyvä Suomi. Sukupolvipolitiikalla sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävään hyvinvointiyhteiskuntaan. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 18/2013. Hakupäivä 19.2.2014. URL: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110167/THL_TY%c3%966018_2013web.pdf?sequence=1.
- Valtioneuvoston kanslia 2010. Pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen ohjelma 22.6.2010. Hakupäivä 15.4.2013. URL: http://valtioneuvosto.fi/tietoarasto/aiemmat_hallitukset/kiviniemi/hallitusohjelma.
- Valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen ja vuosittaisen raportin valmistelu kunnassa. Ohjeita sähköisen hyvinvointikertomuksen käyttöön. Terveempi Pohjois-Suomi 2 (TerPS2) -hanke/Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. Hakupäivä 4.10.2013. URL: http://164.215.37.52/ci/files/fin/Sahkoinen%20hvk_Ohjekirja_%2019092013.pdf.
- Vartiainen, Pirkko 2007. Monitahoarvioinnin periaatteet ja prosessit. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Tammi. Helsinki, 152–172.
- Veenhoven, R. 2000. WELLBEING IN THE WELFARE STATE. Level not higher, distribution not more equitable. Journal of Comparative Policy Anal-

- ysis, 2000, vol 2. Viitattu 1.10.2013. URL:
<http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/Pub2000s/2000b-full.pdf>, 91–125.
- Veenhoven, R. 2002. WHY SOCIAL POLICY NEEDS SUBJECTIVE INDICATORS. *Social Indicators Research*, 2002, vol 58. Viitattu 1.10.2013. URL: <http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/Pub2000s/2002f-full.pdf>, 33–45.
- Viinamäki, Leena (toim.) 2007. Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri 2007. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 6/2007. Kemi. Tulostettu 10.10.2011. URL:
http://www.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_6_2007.pdf.
- Viinamäki, Leena & Saari, Erkki 2007. Hyvinvointibarometrin laatimisen lähtökohdat ja puitteet. Teoksessa Viinamäki, Leena (toim.) 2007. Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri 2007. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 6/2007. Kemi. Tulostettu 10.10.2011. URL:
http://www.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_6_2007.pdf, 19–37.
- Viinamäki, Leena 2007. Barometrin laatimisprosessin arviointi ja kehittäminen. Teoksessa Viinamäki, Leena (toim.) Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri 2007. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 6/2007. Kemi. Tulostettu 10.10.2011. URL:
http://www.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_6_2007.pdf, 232–238.
- Viinamäki, Leena (toim.) 2011. Utsjoen kunnan hyvinvointiselonteko 2011. Hakupäivä 1.10.2012. URL:
http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_2_2011.pdf
- Vipunen – opetushallinnon tilastopalvelu n.d. Hakupäivä 6.11.2013. URL:
<http://vipunen.csc.fi/fi-fi/ohjeet/Pages/default.aspx>.
- Vohlonen, Ilkka 2013. PYLL-indeksi naisten ja miesten terveyserojen ja hyvinvoinnin mittarina. Kuntatalo. 11.1.2013. Hakupäivä 19.2.2014. URL:
<http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tapahtumat/aineisto/2013/fakta-hommata-tasa-arvoa-tiedolla/Documents/11.1.2013%20Ilkka%20Vohlonen.pdf>.
- Weber, Max 1949. “Objectivity” in social science and social policy. Teoksessa Shils, Edward A. & Finch, Henry A. (toim.) *The methodology of the social sciences*. Max Weber. The Free Press. New York, 49–112.
- Wuori, Olli & Mikkonen, Kauko 2007. Suomen aluerakenne vuonna 2040. Tutkimusraportti. Vaasan yliopisto. Levón-instituutti. Palvelututkimus No 1/2007. Vaasa. Tulostettu 1.9.2008. URL: http://www.uwasa.fi/midcom-admin/ais/midcom-serveattachment-4364/Aluerakenneteksti_16032007.pdf.
- Young, Alison I. & Fazio, Russell H. 2013. Attitude accessibility as a determinant of object construal and evaluation. *Journal of experimental social psychology* 49, 404–418.

LIITTEET

Liite 1. Kommentointipyyntö Lapin perusturvajohtajille Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeesta.

Hyvä perusturvajohtaja,

Lapin yliopiston, Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen yhteinen, 1.9.2011 käynnistynyt **Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hanke** on yksi Hyvinvoinnin Lappi -ohjelman kärkihankkeesta. Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hanke tuottaa uutta ja monitasoista (kunta-, seutukunta-, yksilö-, organisaatiotaso) hyvinvointitietoa päätöksentekoon, hyvinvointipalvelujen kehittämiseen, tietotarpeen tunnistamiseen sekä hyvinvointiin kohdistuvien uhkien ennakointiin liittyen.

Hyvinvointibarometristä kehitetään **Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeessa** työkalu, joka ottaa huomioon ihmisten koetun hyvinvoinnin muutokset sekä ennakoii ja arvioi ihmisten ja alueiden hyvinvoinnin tilaa myös lähitulevaisuudessa. **Lapin hyvinvointibarometrin** tavoitteena on tuottaa ajankohtaista tietoa eri-ikäisten ihmisten hyvinvointitarpeista sekä hyvinvointia ylläpitävistä ja uhkaavista tekijöistä. Hyvinvointibarometri mahdollistaa myös sen, että kunnissa voidaan seurata väestön hyvinvoinnin kehitystä ja vertailla esimerkiksi eri (seutu)kuntien hyvinvointimuutoksia toisiinsa ja kansallisiin vastaaviin tilastoihin. Hyvinvointibarometri sisältää laajan tilastokatsauksen kuntalaisten hyvinvoinnista, kuntalaiskyselyn sekä asiantuntija-arvioita. Hyvinvointibarometri osaltaan tukee kuntien lakisääteisiä tehtäviä kuntalaistensa hyvinvointikehityksen ennakoinnissa ja edistämisessä. Hyvinvointibarometrin tulokset ovat kuntalaisten, julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden hyödynnettävissä.

Hyvinvointibarometrin kuntalaiskyselyä ei valitettavasti voida toteuttaa hanketta varten saadun rahoituksen pienuuden vuoksi jokaisessa Lapin kunnassa (ks. tark. tämän viestin Liite 1.), minkä vuoksi hyvinvointibarometristä rajautui pois **ns. Länsirajan Lappi**, koska Kemi-Tornion seutukunnassa on jo toteutettu kaksi hyvinvointibarometri-kyselyä (2004; 2006) ja Pello on Kuntaliiton ns. ARTTU-hankkeessa tutkimuskuntana (2008; 2011). Länsirajan Lapin osalta toteutuu kuitenkin tilastokatsaus Utsjoen hyvinvointiselonteon 2011 ideoita mukaillen.

Jotta Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen käyttäjälähtöisyys toteutuisi pyydän Teiltä

- xx²⁰¹, xx, xx (Pohjois-Lapin seutukunta),
- xx, xx, xx, xx, xx (Itä-Lapin seutukunta),
- xx ja xx (Rovaniemen seutukunta)
- sekä xx, xx, xx ja xx (Tunturi-Lapin seutukunta) kommentteja sekä hyvinvointibarometrin kuntalaiskyselyyn (tämän viestin Liite 2.) että tilasto-osioon (tämän viestin Liite 3.).

Lisäksi pyydän kommentteja Teiltä

- xx, xx, xx, xx, xx (Kemi-Tornion seutukunta) ja
- xx ja xx (Tornionlaakson seutukunta) erityisesti tilasto-osioon (tämän viestin Liite 3.).
- **Lähettkää kommenttinne kuntalaiskyselystä ja tilastokatsauksesta sähköpostitse minulle 4.11.2011 mennessä.**
- Varatkaa myös alustavasti kalenteriinne 30.11.2011 Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen kommentointipalaveripäiväksi (on myös video- ja puhelinneuvottelumahdollisuus).

Vaivannäöstänne jo etukäteen kiittäen, **Leena Viinamäki**
 Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen vastuullinen tutkija
 yliopettaja (YTT), sosiaalialan koulutusohjelma
 Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysala
 Puhelin: 0400 142 445
 Sähköposti: leena.viinamaki@tokem.fi

Tämän viestin liite-erittely:

Liite 1. Hyvinvointibarometrien ja tilastonselontekojen aineistokartta

Liite 2. Hyvinvointikysely kuntalaisille

Liite 3. Tilastokatsauserittelykartta

Liite 4. Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvointibarometri 2005

Liite 5. Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri 2008

Liite 6. Utsjoen hyvinvointiselonteko.

²⁰¹ Perusturvajohtajien nimet on poistettu tästä liitteestä.

Liite 2. Hyvinvointikyselyn 30.12.2011 kyselykerran saatekirje.

30.12.2011

Arvoisa kuntalainen!

Lähetämme Teille hyvinvointibarometriin liittyvän kuntalaiskyselyn, jossa kartoitetaan kuntalaisten sosiaalista ja terveydellistä hyvinvointia sekä hyvinvointipalveluiden saatavuutta. Kyselyn saa 5 % kunnan asukkaista.

Kysely on osa Lapin yliopiston, Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen toteuttamaa Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hanketta. Hankkeessa vastuullisena johtajana toimii professori Asko Suikkanen Lapin yliopistosta, vastuullisena tutkijana yliopettaja Leena Viinämäki Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta sekä tutkijakehittäjinä Arto Selkälä ja Marika Kunnari Lapin yliopistosta ja projektityöntekijänä Sirpa Kaukiainen Rovaniemen ammattikorkeakoulusta.

Olemme saaneet osoitetietonne Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien ylläpitämästä väestötietojärjestelmästä. Hyvinvointibarometrin teossa noudatetaan tutkimuseettisiä toimintaperiaatteita ja tietosuojalakeja sekä maistraatin antamia ohjeita osoitetietojen säilyttämisestä ja tuhoamisesta. Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeessa käsitellään kuntalais-kyselyn vastauksia siten, ettei vastauksia voida yhdistää vastaajan nimeen.

Pyydämme Teitä vastaamaan kyselyyn 16.1.2012 mennessä. Kyselyn voitte palauttaa oheisessa, jo valmiiksi postimaksetussa palautuskuoressa.

Mikäli haluatte lisätietoja kuntalaiskyselystä tai hyvinvointibarometristä yleisemminkin, ottakaa yhteyttä allekirjoittaneisiin.

Kiitämme kyselyyn vastaamisesta jo ennakoon ja toivotamme Teille mukavaa talven aikaa.

Leena Viinämäki	Asko Suikkanen	Arto Selkälä	Sirpa Kaukiainen	Marika Kunnari
yliopettaja, YTT	professori, YTT	tutkijakehittäjä, YTM	projektityöntekijä, TtM	tutkijakehittäjä, YTM
Kemi-Tornion amk	Lapin yo	Lapin yo	Rovaniemen amk	Lapin yo
Puh. 0400 142 445	Puh. 040 5442 744	Puh. 045 6351 256	Puh. 020 7985 625	Puh. 040 5596 672

Liite 3. Hyvinvointikyselyn 13.1.2012 kyselykerran saatekirje.

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

13.1.2012

Arvoisa kuntalainen!

Lähetimme Teille 30.12.2011 hyvinvointibarometriin liittyvän kuntalaiskyselyn, jossa kartoitetaan kuntalaisten sosiaalista ja terveydellistä sekä hyvinvointipalveluiden saatavuutta. Kyselyn sai 5 % kunnan asukkaista.

Kysely on osa Lapin yliopiston, Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen toteuttamaa Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hanketta. Hankkeessa vastuullisena johtajana toimii professori Asko Suikkanen Lapin yliopistosta, vastuullisena tutkijana yliopettaja Leena Viinamäki Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta sekä tutkijakehittäjinä Arto Selkälä ja Marika Kunnari Lapin yliopistosta ja projektityöntekijänä Sirpa Kaukiainen Rovaniemen ammattikorkeakoulusta.

Olemme saaneet osoitetietonne Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien ylläpitämästä väestötietojärjestelmästä. Hyvinvointibarometrin teossa noudatetaan tutkimuseettisiä toimintaperiaatteita ja tietosuojalakia sekä maistraatin antamia ohjeita osoitetietojen säilyttämisestä ja tuhoamisesta.

Jos olette jo vastannut kyselyyn, tämä pyyntö on aiheeton. Mikäli ette vielä ole vastannut kyselyyn, pyydämme Teitä vastaamaan siihen tällä lomakkeella 30.1.2012 mennessä. Kyselyn voitte palauttaa oheisessa, jo valmiiksi postimaksetussa palautuskuoressa.

Mikäli haluatte lisätietoja kuntalaiskyselystä tai hyvinvointibarometristä yleisemminkin, ottakaa yhteyttä allekirjoittaneisiin.

Kiitämme kyselyyn vastaamisesta jo ennakoon ja toivotamme Teille mukavaa talven aikaa.

Leena Viinamäki	Asko Suikkanen	Arto Selkälä	Sirpa Kaukiainen	Marika Kunnari
yliopettaja, YTT	professori, YTT	tutkijakehittäjä, YTM	projektityöntekijä, TtM	tutkijakehittäjä, YTM
Kemi-Tornion amk	Lapin yo	Lapin yo	Rovaniemen amk	Lapin yo
Puh. 0400 142 445	Puh. 040 5442 744	Puh. 045 6351 256	Puh. 020 7985 625	Puh. 040 5596 672

Liite 4. Hyvinvointikysely.**HYVINVOINTIKYSELY**

Vastausohje: Ympyröikää mielipidettänne parhaimmin vastaavaa vaihtoehtoa osoittava numero **tai** kirjoittakaa vastauksenne sille varattuun tilaan **tai** noudattakaa kysymyskohtaista ohjetta.

1. Taustatiedot**1. Mikä on asuinkuntanne?**

Kunta	Seutukunta
1 Kemijärvi	Itä-Lapin seutukunta
2 Pelkosenniemi	
3 Posio	
4 Salla	
5 Savukoski	
6 Inari	Pohjois-Lapin seutukunta
7 Sodankylä	
8 Utsjoki	
9 Ranua	Rovaniemen seutukunta
10 Rovaniemi	
11 Enontekiö	Tunturi-Lapin seutukunta
12 Kittilä	
13 Kolari	
14 Muonio	

2. Mikä on sukupuolenne?

1. nainen
2. mies

3. Mikä on syntymävuotenne? _____**4. Kuinka pitkä matka Teillä on asuinkuntanne keskusta?**
_____ km**5. Kun Teillä on tarvetta asioida kuntakeskuksessa, käytättekö?**

- 1 omaa autoa
- 2 sukulaisten tai tuttavien autoa
- 3 julkisia kulkuvälineitä
- 4 kuljetuspalveluita
- 5 polkupyörää, kävelen jne.

6. Mikä on äidinkielenne?

- 1 suomi
- 2 koltansaame
- 3 inarinsaame
- 4 pohjoissaame
- 5 norja
- 6 venäjä
- 7 muu, mikä kieli? _____

7. Mikä on arkikielenne (päivittäisiä asioita hoitaessanne pääasiallisesti käyttämänne kieli)?

- 1 suomi
- 2 koltansaame
- 3 inarinsaame
- 4 pohjoissaame
- 5 norja
- 6 venäjä
- 7 muu, mikä kieli? _____

8. Miten asutte?

- 1 yksin
- 2 avio-/avopuolison kanssa
- 3 avio-/avopuolison ja lapsen/lasten kanssa
- 4 vanhempien kanssa
- 5 lapsen tai lasten kanssa
- 6 jonkun muun/muiden kanssa

9. Onko asuntonne?

- 1 omistusasunto
- 2 vuokra-asunto
- 3 palvelutalo
- 4 joku muu, mikä? _____

10. Mikä on korkein yleissivistävä koulutuksenne?

- 1 apukoulu tai peruskoulu mukautetusti
- 2 kansakoulu
- 3 kansalaiskoulu
- 4 oppikoulu
- 5 peruskoulu
- 6 lukio
- 7 ylioppilastutkinto

11. Mikä on korkein ammatillinen koulutuksenne?

- 1 ei ammatillista koulutusta
- 2 ammatillinen kurssi
- 3 kansanopistotutkinto
- 4 ammattikoulututkinto (*ml. oppisopimuskoulutus, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot*)
- 5 opistoasteen tutkinto
- 6 ammattikorkeakoulututkinto
- 7 yliopistotutkinto

12. Oletteko tällä hetkellä?

- 1 työssä
- 2 työtön (*ml. työvoimapolitiittiset toimenpiteet*)
- 3 lomautettu
- 4 äitiys- tai vanhempainvapaalla tai hoitovapaalla
- 5 päätoiminen opiskelija
- 6 ei-päätoiminen opiskelija (*esim. työn ohessa*)
- 7 pitkäaikaisella (*yli 6 kk*) sairauslomalla
- 8 eläkkeellä
- 9 osa-aikaeläkkeellä
- 10 muu tilanne

2. Arviot hyvinvointipalveluista ja eri tukimuodoista**13. Kuinka helppoa Teidän on saada seuraavia palveluja?**

Palvelutyyppi	Helppoa	Melko helppoa	Vaikeaa	Ei kokemusta palvelusta
1. kauppapalvelut	1	2	3	4
2. pankkipalvelut	1	2	3	4
3. postipalvelut	1	2	3	4
4. koulutuspalvelut	1	2	3	4
5. kulttuuripalvelut	1	2	3	4
6. liikuntapalvelut	1	2	3	4
7. kunnalliset terveystalvelut	1	2	3	4
8. yksityiset terveystalvelut	1	2	3	4
9. apteekkipalvelut	1	2	3	4
10. työ- ja elinkeinotoimiston palvelut	1	2	3	4
11. Kelan palvelut	1	2	3	4
12. kunnalliset sosiaalipalvelut	1	2	3	4
13. yksityiset sosiaalipalvelut	1	2	3	4
14. muut harrastejärjestöt	1	2	3	4

14. Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioi palvelun toimivuutta kunnassanne.

Palvelutyyppi	Hyvä	Keskitasoinen	Huono	Ei kokemusta palvelusta
1. lasten päivähoitopalvelut	1	2	3	4
2. lastensuojelutyö	1	2	3	4
3. nuorisotyö	1	2	3	4
4. kotipalvelu	1	2	3	4
5. vanhusten palvelut	1	2	3	4
6. vammaispalvelut	1	2	3	4
7. päihdehuoltopalvelut	1	2	3	4
8. toimeentulotukiasiat	1	2	3	4
9. omaishoidon tuki	1	2	3	4
10. sosiaalityöntekijän palvelut	1	2	3	4

15. Miten asuinkuntanne on huolehtinut kunnallisista sosiaalipalveluista tiedottamisen ja neuvonnan?

- 1 hyvin
- 2 keskimukaisesti
- 3 huonosti

16. Seuraavassa on lueteltu joukko kunnallisia terveyspalveluja. Arvioi palvelun toimivuutta kunnassanne.

Palvelutyyppi	Hyvä	Keskitasoinen	Huono	Ei kokemusta palvelusta
1. yleislääkäripalvelut	1	2	3	4
2. erikoislääkäripalvelut	1	2	3	4
3. äitiys- ja lastenneuvola	1	2	3	4
4. koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto	1	2	3	4
5. työterveyshuolto	1	2	3	4
6. kotisairaanhoido	1	2	3	4
7. laboratorio- ja röntgentutkimukset	1	2	3	4
8. fysioterapia	1	2	3	4
9. suun terveydenhuolto	1	2	3	4
10. sairaala- ja vuodeosastohoito	1	2	3	4
11. mielenterveyspalvelut	1	2	3	4

17. Miten asuinkuntanne on huolehtinut kunnallisista terveyspalveluista tiedottamisen ja neuvonnan?

- 1 hyvin
- 2 keskinkertaisesti
- 3 huonosti

18. Jos tarvitsette luettelossa mainittuja palveluja muulla arkikielellä (päivittäisiä asioita hoitaessanne pääasiallisesti käyttämänne kieli) kuin suomenkielellä, vastatkaa seuraaviin kysymyksiin.

Saatteko seuraavia palveluja arkikielellänne?			Rastittakaa palvelut, joiden saamista arkikielellänne pidätte tärkeänä.
Palvelu	Kyllä	Ei	Palvelu
kauppalpalvelut	1	2	kauppalpalvelut ☐
pankkipalvelut	1	2	pankkipalvelut ☐
postipalvelut	1	2	postipalvelut ☐
koulutuspalvelut	1	2	koulutuspalvelut ☐
kulttuuripalvelut	1	2	kulttuuripalvelut ☐
liikuntapalvelut	1	2	liikuntapalvelut ☐
kunnalliset terveyspalvelut	1	2	kunnalliset terveyspalvelut ☐
yksityiset terveyspalvelut	1	2	yksityiset terveyspalvelut ☐
apteekkipalvelut	1	2	apteekkipalvelut ☐
työ- ja elinkeinotoimiston palvelut	1	2	työ- ja elinkeinotoimiston palvelut ☐
Kelan palvelut	1	2	Kelan palvelut ☐
kunnalliset sosiaalipalvelut	1	2	kunnalliset sosiaalipalvelut ☐
yksityiset sosiaalipalvelut	1	2	yksityiset sosiaalipalvelut ☐
julkinen liikenne	1	2	julkinen liikenne ☐

19. Hyödynnättekö internettiä arjen asioiden (esim. sähköistä ajanvarausmahdollisuutta, pankkipalveluja laskujen maksamisessa tai viranomaisasioiden) kanssa?

- 1 kyllä
- 2 ei

3. Arviot sosiaalisesta hyvinvoinnista

20. Kuinka tyytyväinen olette seuraaviin elämäalueisiin?

Elämäalue	Tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Tyytymätön
1. Kuinka tyytyväinen olette nykyiseen elämäntilanteeseenne kokonaisuutena (<i>elämänlaatu</i>)?	1	2	3
2. Kuinka tyytyväinen olette siihen, mitä olette saavuttanut elämässänne?	1	2	3
3. Kuinka tyytyväinen olette taloudelliseen tilanteeseenne?	1	2	3
4. Kuinka tyytyväinen olette vapaa-aikanne sisältöön nykyisellään	1	2	3

21. Kuinka paljon aikaa seuraavat toimet vievät vapaa-ajastanne?

Vapaa-ajan sisältö	Paljon	Jonkin verran	Vähän	Ei lainkaan
1. kotityöt (<i>esim. siivoaminen, lumen luonti, haravointi</i>)	1	2	3	4
2. leipäileminen	1	2	3	4
3. tv:n katseleminen	1	2	3	4
4. lehtien lukeminen	1	2	3	4
5. internetissä surffailu	1	2	3	4
6. harrastukset (<i>ml. kotieläimet</i>)	1	2	3	4
7. opiskelu	1	2	3	4
8. seurustelu perheen/puolison kanssa	1	2	3	4
9. seurustelu ystävien kanssa	1	2	3	4
10. yleishyödyllinen tai yhteiskunnallinen toiminta	1	2	3	4
11. ansiotyöhön liittyvät asiat	1	2	3	4
12. arkiliikunta (<i>esim. työmatkakävely ja -pyöräily, portaiden kävely, lapsen kanssa leikkiminen</i>)	1	2	3	4
13. kuntoliikunta (<i>esim. hiihto, kuntouinti, pyöräily, sauvakävely</i>)	1	2	3	4
14. jokin muu toiminta, mikä? _____ _____	1	2	3	4

22. Kuinka tärkeinä hyvän elämän mahdollistajina näette seuraavat tekijät omassa elämässänne?

Hyvän elämän mahdollistaja	Tärkeä	Jonkin verran tärkeä	Ei tärkeä
1. hyvät perhe-elämän ihmissuhteet	1	2	3
2. hyvät ystävyys- ja ihmissuhteet yleensä	1	2	3
3. turvattu perustoimeentulo	1	2	3
4. hyvät tulot	1	2	3
5. mieluisa työpaikka	1	2	3
6. pysyvä ja varma työpaikka	1	2	3
7. hyvä fyysinen terveys ja toimintakyky	1	2	3
8. hyvä henkinen vireys ja mieliala	1	2	3
9. rentouttava vapaa-aika	1	2	3
10. mielenkiintoiset harrastukset	1	2	3
11. yhteiskunnallinen osallistuminen, mahdollisuus vaikuttaa	1	2	3
12. uskonto, hengellisyys	1	2	3
13. luova toiminta (<i>soittaminen, maalaus, näytteleminen tms.</i>)	1	2	3
14. opiskelu	1	2	3
15. viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö	1	2	3
16. hyvä asunto	1	2	3
17. luonnonympäristö	1	2	3
18. ympäröivän yhteiskunnan turvallisuus	1	2	3
19. ihmisten tasa-arvoisuus	1	2	3
20. mahdollisuus auttamiseen	1	2	3
21. mahdollisuus autetuksi tulemiseen	1	2	3
22. sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus	1	2	3

23. Kuulutteko joihinkin seuraaviin yhdistyksiin/järjestöihin ja jos kuulutte, missä roolissa toimitte?

Voitte valita useita vaihtoehtoja.

- Luottamustehtävissä toimivilla tarkoitetaan esim. yhdistyksen hallituksen tai johtokunnan jäseniä ja
- vapaaehtoistyöntekijöiksi katsotaan esim. lasten harrastuksiin liittyviin toimintoihin osallistuminen ja erilaiset talkootyöt.
- **HUOM! Vastatkaa jokaiseen kohtaan!**

Järjestötyyppi	Olen aktiivijäsen (Toimin luottamustehtävissä tai vapaaehtoistyöntekijänä)	Olen passiivijäsen (Maksan vain kannatus- tai jäsenmaksun)	En ole jäsen
1. ammatillinen yhdistys/järjestö	1	2	3
2. poliittinen yhdistys/järjestö	1	2	3
3. urheilu- ja liikuntajärjestö	1	2	3
4. kylätoimikunta/asukas yhdistys	1	2	3
5. uskonnollinen yhdistys/järjestö	1	2	3
6. Suomen Punainen Risti	1	2	3
7. lapsi- ja nuorisojärjestö	1	2	3
8. opiskelijajärjestö	1	2	3
9. eläkeläisjärjestö	1	2	3
10. veteraanijärjestö	1	2	3
11. vammaisjärjestö	1	2	3
12. potilasjärjestö	1	2	3
13. työttömien yhdistys	1	2	3
14. raittiusjärjestö	1	2	3
15. kulttuuri- ja taidejärjestö	1	2	3
16. metsästys- ja kalastusseura	1	2	3
17. maa- ja kotitalousyhdistys (esim. Martat, Maamiesseura)	1	2	3
18. ympäristöjärjestöt	1	2	3
19. muut harrastejärjestöt	1	2	3

24. Kuinka paljon merkitystä seuraavilla yhdistys- tai järjestötoiminnan ulottuvuuksilla on Teille itsellenne?

Rooli/perustehtävä	On merkitystä	On jonkin verran merkitystä	Ei ole merkitystä
1. informaation saanti	1	2	3
2. osallistumismahdollisuuksien varmistaminen	1	2	3
3. ihmisten keskinäinen tuki (<i>vertaistuki</i>)	1	2	3
4. sosiaalipalvelujen saaminen	1	2	3
5. terveyspalvelujen saaminen	1	2	3
6. liikuntapalvelujen saaminen	1	2	3
7. kulttuuripalvelujen saaminen	1	2	3
8. toimeentulon turvaaminen	1	2	3
9. työllisyyden turvaaminen	1	2	3
10. vaikuttamismahdollisuuksien tarjoaminen	1	2	3
11. harrastustoiminta	1	2	3
12. virkistystoiminta	1	2	3
13. sosiaalinen kanssakäyminen	1	2	3

25. Tunnetteko itsenne yksinäiseksi?

- 1 en koskaan
- 2 harvoin
- 3 toisinaan
- 4 usein

26. Tunnetteko asuinalueellanne turvattomuutta?

- 1 en koskaan
- 2 harvoin
- 3 toisinaan
- 4 usein

4. Arviot terveydellisestä hyvinvoinnista

27. Millaiseksi koette fyysisen terveyttenne ja toimintakykynne tällä hetkellä?

- 1 hyväksi
- 2 keskinkertaiseksi
- 3 huonoksi

28. Millaiseksi koette henkisen vireytenne ja mielialanne tällä hetkellä?

- 1 hyväksi
- 2 keskinkertaiseksi
- 3 huonoksi

29. Kuinka monta lääkärin toteamaa sairautta Teillä on?

- 1 ei yhtään
- 2 1–2
- 3 3–4
- 4 5–6
- 5 7 tai enemmän

30. Saatteko jonkin sairauden tai vamman vuoksi työkyvyttömyyseläkettä?

- 1 en
- 2 kyllä, osaeläke
- 3 kyllä, määräaikainen eläke
- 4 kyllä, pysyvä eläke

31. Onko Teillä viimeksi kuluneen vuoden (12 kk) aikana ollut seuraavia lääkärin toteamia tai hoitamia sairauksia?

Lääkärin toteama tai hoitama sairaus	Ei	Kyllä
1. kohonnut verenpaine, verenpainetauti	1	2
2. kohonnut veren kolesterolit	1	2
3. diabetes (<i>sokeritauti</i>)	1	2
4. sydänveritulppa, sydäninfarkti	1	2
5. sepelvaltimotauti, angina pectoris (<i>rintakipua rasituksessa</i>)	1	2
6. syöpä	1	2
7. nivelreuma	1	2
8. selän kulumavika, muu selkäsairaus	1	2
9. pitkäaikainen keuhkoputkentulehdus, keuhkolaajentuma	1	2
10. masennus (<i>depressio</i>)	1	2
11. muu mielenterveysongelma	1	2
12. astma	1	2
13. heinänuha tai muu allerginen nuha	1	2
14. ruoka-aineallergia	1	2
15. vatsasairaus (<i>mahakatarri, gastriitti, mahahaava</i>)	1	2

32. Onko Teillä sairaus tai vamma, joka haittaa työ- ja toimintakykyä?

- 1 ei
- 2 kyllä

Mitä mieltä olette nykyisestä terveydentilastanne? Onko se

- 3 hyvä
- 4 keskinkertainen
- 5 huono

5. ELÄMÄNTAPAAN LIITTYVIÄ KYSYMYKSIÄ

33. Nukutteko mielestänne tarpeeksi?

- 1 kyllä, lähes aina
- 2 kyllä, usein
- 3 harvoin tai tuskin koskaan

34. Tupakoittekö (*savukkeita, sikareita tai piippua*)?

- 1 päivittäin
- 2 satunnaisesti
- 3 en lainkaan

35. Nuuskaatteko?

- 1 päivittäin
- 2 satunnaisesti
- 3 en lainkaan

36. Käytättekö huumeita?

- 1 päivittäin
- 2 satunnaisesti
- 3 en lainkaan

37. Käytättekö alkoholijuomia

- 1 päivittäin
- 2 2–3 kertaa viikossa
- 3 kerran viikossa
- 4 2–3 kertaa kuukaudessa
- 5 muutaman kerran vuodessa tai harvemmin
- 6 en koskaan

38. Pidättekö itseänne

- 1 liian laihana
- 2 hieman liian laihana
- 3 sopivan painoisena
- 4 hieman ylipainoisena
- 5 aivan liian ylipainoisena

39. Oletteko viimeksi kuluneen vuoden (12 kk) aikana muuttanut tottumuksianne terveydellisten näkökohtien vuoksi?

Tottumuksen kohde	Kyllä	Ei
1. vähentänyt rasvan määrää	1	2
2. muuttanut rasvan laatua	1	2
3. lisännyt kasvisten käyttöä	1	2
4. vähentänyt sokerin käyttöä	1	2
5. vähentänyt suolan käyttöä	1	2
6. laihduttanut	1	2
7. lisännyt arkiliikuntaa (esim. työmatkakävely ja -pyöräily, portaiden kävely, lapsen kanssa leikkiminen)	1	2
8. lisännyt kuntoliikuntaa (esim. hiihto, kuntouinti, pyöräily, sauvakävely)	1	2
9. vähentänyt alkoholin käyttöä	1	2

40. Kuinka usein harrastatte vapaa-ajan liikuntaa (kuntoliikuntaa) vähintään puoli tuntia niin, että ainakin lievästi hengästytte ja hikoilette?

- 1 päivittäin
- 2 kerran viikossa
- 3 2 kertaa viikossa
- 4 3 kertaa viikossa
- 5 4–6 kertaa viikossa
- 6 2–3 kertaa kuukaudessa
- 7 muutaman kerran vuodessa tai harvemmin
- 8 en voi vammaan tai sairauden vuoksi harrastaa liikuntaa

6. Arviot asuinkunnasta

41. Miten asuinkuntanne on mielestänne huolehtinut kuntalaisten yleisistä elämisen edellytyksistä ja mahdollisuuksista?

- 1 hyvin
- 2 melko hyvin
- 3 huonosti
- 4 en osaa sanoa

42. Millaiset ovat mielestänne mahdollisuutenne vaikuttaa kuntanne kehittämiseen?

- 1 hyvät
- 2 melko hyvät
- 3 huonot
- 4 en osaa sanoa

43. Oletteko aikeissa muuttaa kunnasta toiseen kuntaan lähiaikoina?

- 1 en
- 2 olen harkinnut muuttamista
- 3 kyllä

44. Jos olette aikeissa muuttaa kunnasta toiseen kuntaan, mikä on pääasiallinen syy muuttoonne?

- 1 oma työ
- 2 puolison työ
- 3 oma opiskelu
- 4 puolison opiskelu
- 5 muutto pienempään asuntoon
- 6 muutto isompaan asuntoon
- 7 muutto omistusasuntoon
- 8 muutto vuokra-asuntoon
- 9 muutto palveluasuntoon tai -taloon
- 10 muu syy, mikä _____

45. Jos olette aikeissa muuttaa, minne suunnittelette muuttavanne?

- 1 kotikuntani sisällä
- 2 kotikuntani naapurikuntaan
- 3 muuhun entisen Lapin läänin²⁰² kuntaan, minne?

- 4 muualle Suomeen, minne? _____
- 5 ulkomaille, minne? _____

46. Mihin ryhmään katsotte asuinkuntanne parhaimmin kuuluvan?

- 1 Etenijäkuntaan (asuinkuntani sosiaalis-taloudellinen tilanne on hyvä)
- 2 Tienhaarakuntaan (asuinkuntani sosiaalis-taloudellisessa tilanteessa on ongelmia, mutta niiden ratkaiseminen näyttää mahdolliselta)
- 3 Pulmakuntaan (ratkaisujen löytäminen asuinkuntani sosiaalis-taloudellisiin ongelmiin on vaikeaa)
- 4 Kriisikuntaan (ratkaisujen löytäminen asuinkuntani sosiaalis-taloudellisiin ongelmiin näyttää mahdottomalta)
- 5 en osaa sanoa

KIITOS VASTAUKSESTANNE !

²⁰² 31.12.2009 saakka olleen läänijaon mukaan.

Liite 5. Asiantuntija-arvioiden kirjoittamispyyntö hyvinvointibarometristä lappilaisille perusturvajohtajille ja kunnanjohtajille Itä-Lapin, Pohjois-Lapin, Rovaniemen ja Tunturi-Lapin seutukuntiin.

20.2.2013

Jakelu: Lapin maakunnan kuntien kunnanjohtajat ja perusturvajohtajat

Arvoisa asiantuntija!

Lähetämme Teille asiantuntija-arvion kirjoittamispyynnön, joka liittyy Itä-Lapin seutukunnan asukkaiden hyvinvointia ja hyvinvointipalvelujen riittävyyttä kartoittavaan hyvinvointibarometriin.

Hyvinvointibarometri on osa Lapin yliopiston, Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen toteuttamaa Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hanketta. Hankkeessa vastuullisena johtajana toimii professori *Asko Suikkanen* Lapin yliopistosta, hyvinvointibarometriosion vastuullisena tutkijana yliopettaja *Leena Viinamäki* Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta ja tutkijakehittäjänä lehtori *Arto Selkälä* Lapin yliopistosta.

Hyvinvointibarometri koostuu tilastokatsauksesta, kuntalaiskyselystä sekä kuntakohtaisista ja alueellisista asiantuntija-arvioista, joiden pohjalta Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen tutkijaryhmä laatii (seutu)kunnittaiset johtopäätökset hyvinvointibarometreihin.

Asiantuntija-arvion kirjoittamiseen orientoitumistanne varten lähetämme Teille tämän sähköpostikirjeen mukana osan hyvinvointibarometriin analysoimastamme tilastokatsauksesta (*Liite 1.*) ja asiantuntija-arvion kirjoittamispohjan (*Liite 2.*), jota voitte hyödyntää kirjoittaessanne pyytämäämme kuntakohtaista asiantuntija-arviotanne. Voitte halutessanne kirjoittaa myös vapaa muotoisen asiantuntija-arvionne Liitteen 2. teemoista. **Pyydämme Teitä lähettämään asiantuntija-arvionne 28.3.2013 mennessä** sähköpostiosoitteeseen leena.viinamaki@tokem.fi Leena Viinamäelle, jolta voitte myös halutessanne tiedustella tarkemmin hyvinvointibarometristä ja asiantuntija-arvion laatimisesta.

Julkaisemme kirjoittamanne asiantuntija-arviot kirjoittajineen Itä-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri -raportissa samalla tavoin kuin on teh-

ty Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometrissä (URL: http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_6_2007.pdf) ja Utsjoen hyvinvointiselonteossa (URL: http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_2_2011.pdf), joissa molemmissa on vastaavantyyppiset asiantuntija-arviot.

Toivomme loppuvuodesta 2013 julkaistavan Itä-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometrin tulosten edistävän alueen väestön hyvinvointipalveluiden entistä paremmiksi kehittämistä sekä helpottavan lakisääteisten kuntakohtaisten hyvinvointikertomusten laatimista. Näin ollen asiantuntijanjäkemyksenne kuntanne asukkaiden hyvinvoinnin tilasta ovat avainasemassa ja keskeinen osa laatimaamme hyvinvointibarometriä.

Kiitämme asiantuntija-arvioistanne jo ennakoon ja toivotamme Teille mukavaa kevättalven aikaa.

Leena Viinamäki
yliopettaja, YTT
Kemi-Tornion amk
Puh. 0400 142 445

Asko Suikkanen
professori, YTT
Lapin yo
Puh. 040 5442 744

Arto Selkälä
tutkijakehittäjä, lehtori oa, YTM
Lapin yo
Puh. 045 6351 256

Liite 6. Asiantuntija-arvioiden kirjoittamispyyntö hyvinvointiselonteosta lappilaisille perusturvajohtajille ja kunnanjohtajille Kemi-Tornion ja Tornionlaakson seutukuntiin.

20.2.2013

Jakelu: Lapin maakunnan kuntien kunnanjohtajat ja perusturvajohtajat

Arvoisa asiantuntija!

Lähetämme Teille asiantuntija-arvion kirjoittamispyynnön, joka liittyy Kemi-Tornion seutukunnan asukkaiden hyvinvointia ja hyvinvointipalvelujen riittävyttä kartoittavaan hyvinvointiselontekoon.

Hyvinvointiselonteko on osa Lapin yliopiston, Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen toteuttamaa Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hanketta. Hankkeessa vastuullisena johtajana toimii professori *Asko Suikkanen* Lapin yliopistosta, hyvinvointiselonteko-osion vastuullisena tutkijana yliopettaja *Leena Viinamäki* Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta ja tutkijakehittäjänä lehtori *Arto Selkälä* Lapin yliopistosta.

Hyvinvointiselonteko koostuu tilastokatsauksesta sekä kuntakohtaisista ja alueellisista asiantuntija-arvioista, joiden pohjalta Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeen tutkijaryhmä laatii (seutu)kunnittaiset johtopäätökset hyvinvointiselontekoihin.

Asiantuntija-arvion kirjoittamiseen orientoitumistanne varten lähetämme Teille tämän sähköpostikirjeen mukana osan Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvointiselontekoon analysoimastamme tilastokatsauksesta (Liite 2.) ja asiantuntija-arvion kirjoittamispohjan (Liite 1.), jota voitte hyödyntää kirjoittaessanne pyytämäämme kuntakohtaista asiantuntija-arviotanne. Voitte halutessanne kirjoittaa myös vapaa muotoisen asiantuntija-arvionne Liitteen 1. teemoista. **Pyydämme Teitä lähettämään asiantuntija-arvionne 28.3.2013 mennessä** sähköpostiosoitteeseen leena.viinamaki@tokem.fi Leena Viinamäelle, jolta voitte myös halutessanne tiedustella tarkemmin hyvinvointiselonteosta ja asiantuntija-arvion laatimisesta.

Julkaisemme kirjoittamanne asiantuntija-arviot kirjoittajineen Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvointiselonteko -raportissa samalla tavoin kuin on tehty Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometrissä (*URL: http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_6_2007.pdf*) ja Utsjoen hyvinvointiselonteossa (*URL: http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_2_2011.pdf*), joissa molemmissa on vastaavatyypiset asiantuntija-arviot.

Toivomme loppuvuodesta 2013 julkaistavan Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvointiselonteon tulosten edistävän Kemi-Tornion seutukunnan väestön hyvinvointipalveluiden entistä paremmiksi kehittämistä sekä helpottavan lakisääteisten kuntakohtaisten hyvinvointikertomusten laatimista. Näin ollen asiantuntijanäkemyksenne kuntanne asukkaiden hyvinvoinnin tilasta ovat avainasemassa ja keskeinen osa laatimaamme hyvinvointiselontekoa.

Kiitämme asiantuntija-arvioistanne jo ennakoon ja toivotamme Teille mukavaa talven aikaa.

Leena Viinamäki
yliopettaja, YTT
Kemi-Tornion amk
Puh. 0400 142 445

Asko Suikkanen
professori, YTT
Lapin yo
Puh. 040 5442 744

Arto Selkälä
tutkijakehittäjä, lehtori oa, YTM
Lapin yo
Puh. 045 6351 256

Liite 7. Asiantuntija-arvioiden kirjoittamispyyntö lappilaisille aluehallintoviranomaisille

3.9.2013

Jakelu:

Lapin aluehallintovirasto:	xx ²⁰³ ,
Lapin Liitto:	xx
Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus:	xx
Saamelaiskäräjät:	xx

Arvoisa asiantuntija!

Lähetämme Teille asiantuntija-arvion kirjoittamispyynnön, joka liittyy Lapin maakunnan asukkaiden hyvinvointia ja hyvinvointipalvelujen riittävyyttä kartoittavaan hyvinvointibarometriin ja -selontekoon.

Itä-Lapin, Pohjois-Lapin, Rovaniemen ja Tunturi-Lapin seutukuntiin kohdentuva hyvinvointibarometri sisältää tilastokatsauksen kuntalaisten hyvinvoinnista, kuntalaiskyselyn, kuntalaisten kokemuksellista hyvinvointia kuvaavan osion sekä asiantuntija-arvio-osion. Kemi-Tornion ja Tornionlaakson seutukuntiin kohdentuva hyvinvointiselonteko sisältää tilastokatsauksen kuntalaisten hyvinvoinnista sekä asiantuntija-arvio-osion.

Hyvinvointibarometri ja -selonteko ovat osa Lapin yliopiston, Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen toteuttamaa Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hanketta. Hankkeessa vastuullisena johtajana toimii professori Asko Suikkanen Lapin yliopistosta, hyvinvointibarometrin ja -selonteko-osioden vastuullisena tutkijana yliopettaja Leena Viinamäki Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta sekä tutkijakehittäjänä tutkijatohtori Arto Selkälä Lapin yliopistosta.

Asiantuntija-arvion kirjoittamiseen orientoitumistanne varten lähetämme Teille tämän sähköpostikirjeen mukana osan hyvinvointibarometrin ja -selonteon tilastokatsauksesta (Liite 1.) ja asiantuntija-arvion kirjoittamis-

²⁰³ Aluehallintoviranomaisten nimet on poistettu tästä liitteestä.

pohjan (Taulukko 1.), jota voitte hyödyntää kirjoittaessanne pyytämäämme asiantuntija-arviotanne toiminta-alueenne näkökulmasta. Voitte halutessanne kirjoittaa myös vapaa muotoisen asiantuntija-arvionne Taulukon 1. teemoista. Pyydämme Teitä lähettämään asiantuntija-arvionne 30.9.2013 mennessä sähköpostiosoitteeseen leena.viitamaki@tokem.fi Leena Viinamäelle, jolta voitte myös halutessanne tiedustella tarkemmin hyvinvointiselonteosta ja asiantuntija-arvion laatimisesta.

Asiantuntija-arvio lappilaiskuntien hyvinvointipalveluiden tuottamisen reunaehdoista ja hyvinvoinnin tilasta.

<p>1. Lappilaiskuntien hyvinvointipalveluiden tuottamisen tilannekatsaus</p> <p><i>Tilannearvio:</i></p>
<p>2. Lappilaiskuntien sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisen tilannekatsaus</p> <p><i>Tilannearvio:</i></p>
<p>3. Asiantuntija-arvion laatija(t) ammatti- ja tutkintonimikkeineen:</p>

Julkaisemme kirjoittamanne asiantuntija-arviot kirjoittajineen hyvinvointi-barometri- ja selonteko -raporteissa samalla tavoin kuin on tehty Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometrissä (URL: http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_6_2007.pdf) ja Utsjoen hyvinvointiselonteossa (URL: http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_2_2011.pdf), joissa molemmissa on vastaavatyypiset asiantuntija-arviot.

Toivomme loppuvuodesta 2013 julkaistavien hyvinvointibarometrien ja -selontekojen tulosten edistävän lappilaisväestön hyvinvointipalveluiden entistä paremmiksi kehittämistä sekä helpottavan lakisääteisten kunta-kohtaisten hyvinvointikertomusten laatimista. Näin ollen asiantuntijanäkemyksenne toiminta-alueenne asukkaiden hyvinvoinnin tilasta ovat avainasemassa ja keskeinen osa laatimiamme hyvinvointibarometrien ja -selontekoja.

Kiitämme asiantuntija-arvioistanne jo ennakoon ja toivotamme Teille mukavaa syksyn aikaa.

Leena Viinamäki
yliopettaja, YTT
Kemi-Tornion amk
Puh. 0400 142 445

Asko Suikkanen
professori, YTT
Lapin yo
Puh. 040 5442 744

Arto Selkälä
tutkijatohtori/tilastotieteen lehtori, YTT
Lapin yo
Puh. 045 6351 256

Liite 8. Onks tietoo? – kohti alueellista hyvinvointia –seminaari, Rovaniemi, 8.6.2012.

Lapin korkeakoulukonsernin Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka- tutkimushanke järjestää yhdessä Rovaniemen kaupungin kanssa seuraavan avoimen seminaarin, johon on yleisöllä vapaa pääsy:

Onks tietoo? - kohti alueellista hyvinvointia

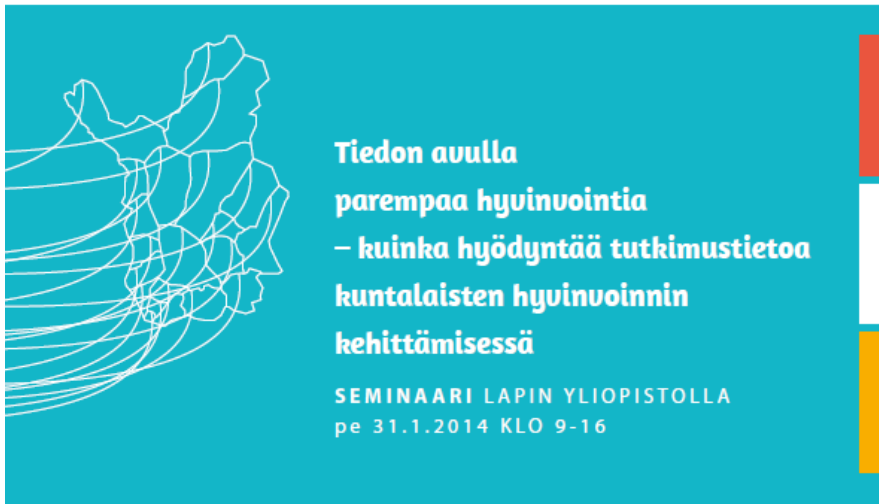
Aika: Perjantaina 8.6.2012

Paikka: Eelin-sali (ls 19) Lapin yliopisto A- siipi

Ohjelma

klo 9.30- 10.00	Aamukahvit Eelin- salin edessä
klo 10.00- 10.30	Professori Asko Suikkanen Lapin yliopisto: Mitä uutta suomalaisessa hyvinvointi-tutkimuksessa?
klo 10.30- 11.00	Kehittämispäällikkö Risto Kaikkonen Terveys ja hyvinvoinnin laitos: Terveys ja hyvinvointierojen seuranta Suomessa -THL:n uusi Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus, ATH
klo 11.00- 12.00	Lounas
klo 12.00- 12.30	Tietopalvelupäällikkö Seija Öörni Tilastokeskus: Tilastokeskuksen tietokantapohjaiset palveluratkaisut
klo 12.30- 13.00	Erityisasiantuntija Soile Paahtama Suomen Kuntaliitto: Kuntaliitto tukemassa kuntien poikkihallinnollista hyvinvoinnin tietojohdantamista
klo 13.00- 13.20	Kehittäjä-sosiaalityöntekijä Pekka Ojaniemi POSKE: Asiakasprosessit ja hyvinvointitiedon tuottaminen
klo 13.20- 13.50	Kahvitauko Eelin- salin edessä
klo 13.50- 14.10	Ylilääkäri Markku Oinaala ja Suunnittelija Samppa Määttä Rovaniemen kaupunki: Hyvinvointitiedon tarpeet kaupungin näkökulmasta
klo 14.10- 14.30	Yliopettaja Leena Viinämäki Kemi- Tornion ammattikorkeakoulu ja Tutkija Arto Selkälä Lapin yliopisto: Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka- hankkeen tavoitteet
klo 14.30- 14.40	Professori Asko Suikkanen Lapin yliopisto: Seminaarin päätössanat

Liite 9. Tiedon avulla parempaa hyvinvointia – kuinka hyödyntää tutkimustietoa kuntalaisten hyvinvoinnin kehittämisessä – seminaari, Rovaniemi 31.1.2014.

Hyvinvointipalvelujen kehittäminen vaatii uudenlaista subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimusta, joka huomioi muutokset arkielämän luonteessa, ihmisten tarpeissa, osaamisessa ja muissa hyvinvoinnin tekijöissä. Lapin korkeakoulut tarttuivat haasteeseen Lapin korkeakoulukonsernin innovaatio-ohjelman kärkihankkeella **Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka**, joka kokoaa yhteen paikkaan käyttäjälähtöistä, vuorovaikutteista ja monitasoista hyvinvointitietoa. Korkeakouluysteistyö (mm. opinnäytetyöt, opintoihin liittyvä harjoittelu) tarjoaa lisäresursseja kuntien tiedontuotannon ylläpidolle ja kehittämiselle. Hankkeelle saatiin osarahoitus Euroopan sosiaalirahastolta ja Lapin Ely -keskukselta.

Hankkeen loppuseminaarissa lähestytään hyvinvointia kuntalaisten, päättäjien, palveluntuottajien ja tutkijoiden näkökulmista. Yhteiskunnallisen muutoksen monimutkaistuminen hankaloittaa kuntien mahdollisuuksia havainnoida ja ymmärtää asukkaiden hyvinvoinnissa tapahtuvia tilanteita. Hyvinvointipalvelujen kehittäminen vaatii uudenlaista subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimusta, joka huomioi muutokset arkielämän luonteessa, ihmisten tarpeissa, osaamisessa ja muissa hyvinvoinnin tekijöissä.

Hankkeen tuloksena syntynyt toimintamalli tarjoaa keinon hankkia analysoitua tietoa kuntalaisten hyvinvoinnista. Hyvinvoinnin tietopaikasta kehittyy väline, joka huomioi ihmisten koetun hyvinvoinnin muutokset, ennakoii ja arvioi kuntakohtaisesti sekä seutukunnittain hyvinvoinnin tilaa tilastojen, kuntalaiskyselyjen ja asiantuntijalausuntojen avulla. Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka kokoaa kunnissa tällä hetkellä käytössä olevia hyvinvointitiedon keruun ja tilastoaineistojen hyödyntämisen käytäntöjä systemaattiseksi ja monitahoiseksi kokonaisuudeksi.

Perjantai 31.1.2014

klo 9-16

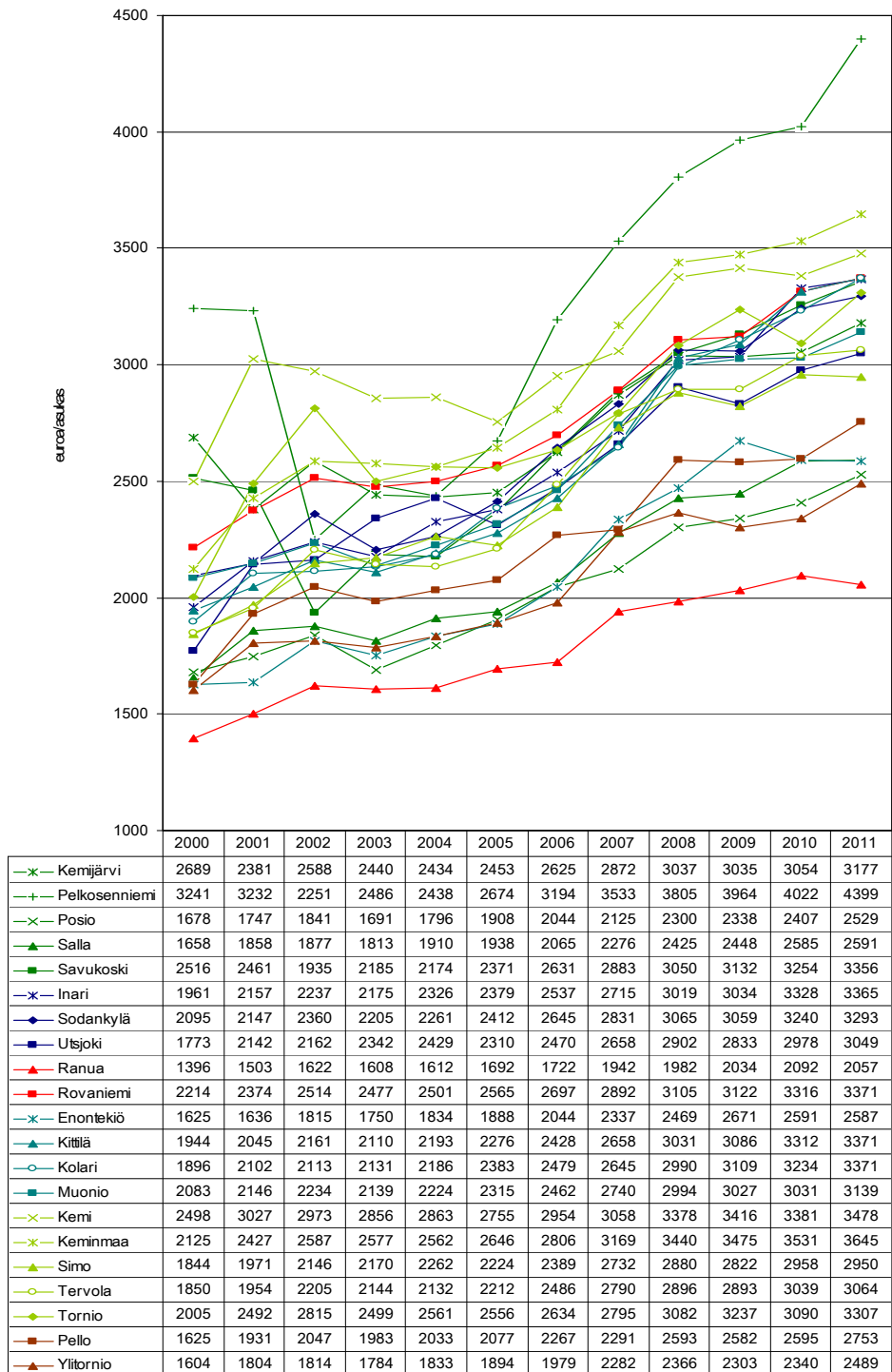
LAPIN YLIOPISTO

Castren-sali (D-siipi)

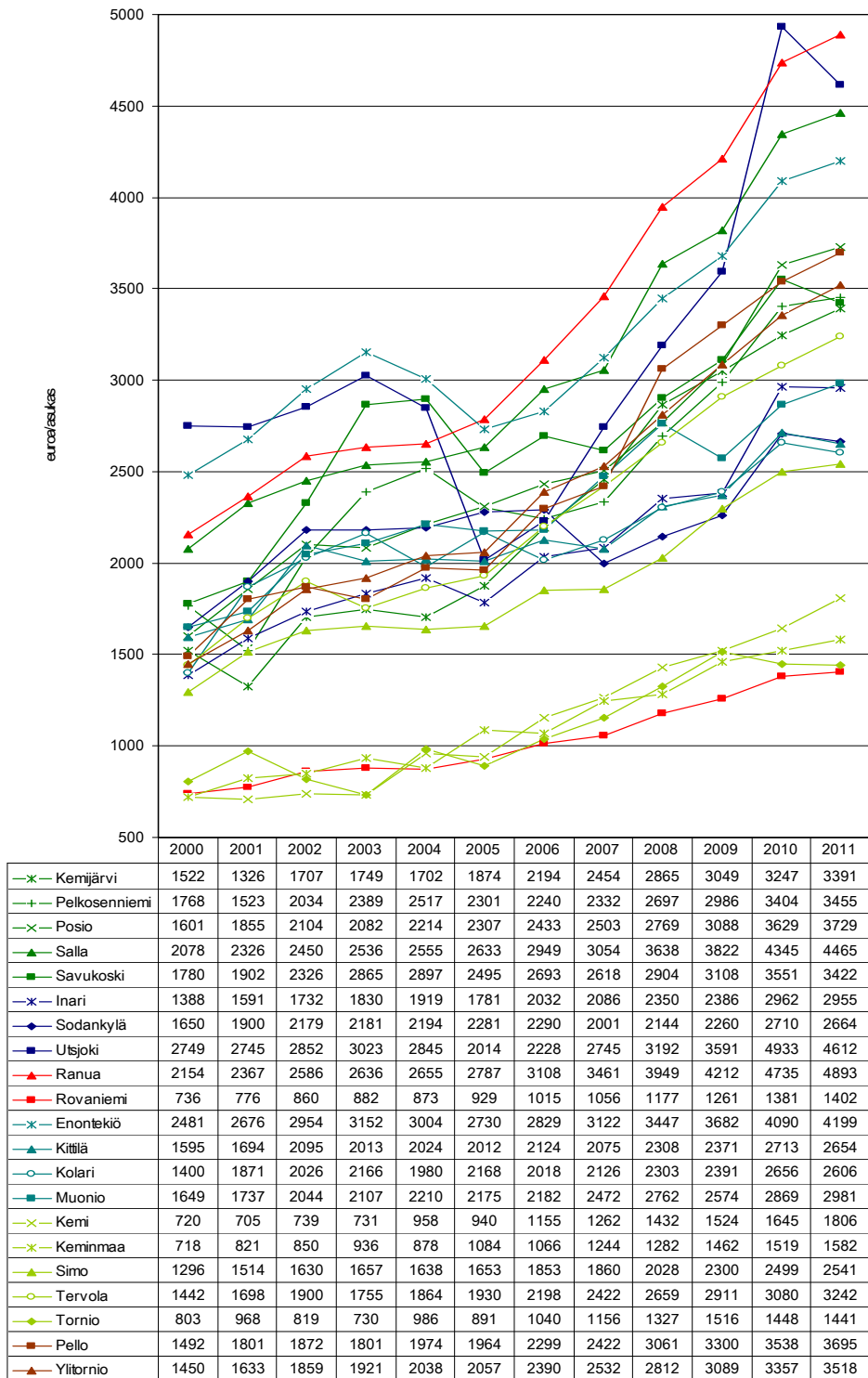
- 8.30 Ilmoittautuminen ja kahvi
- 9.00 Avaus
 Asko Suikkanen, emeritusprofessori, Lapin yliopisto
 Seminaarin puheenjohtaja
 Suvi Ronkainen, professori, Lapin yliopisto
- 9.10 Suomalaisten hyvinvointi – kolmen kerroksen väkeä?
 Marja Vaarama, ylijohtaja, THL
- 10.00 Sähköisen hyvinvointikertomuksen seuraava vaihe
 Veikko Kujala, asiantuntijalääkäri, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- 11.00 Keskustelu aamupäivän teemoista ja johdatus iltapäivään
- 11.30 Lounas ravintola Fellissä (omakustanteinen)
- 12.30 Kokemuksellinen hyvinvointi
 Marika Kunnari, tutkija, Lapin yliopisto ja Asko Suikkanen
- 13.30 Muoniossa voidaan hyvin
 Päivi Salminen, perusturvajohtaja
- 13.45 Kahvi
- 14.15 Hyvinvointibarometri lappilaisten hyvinvoinnin kuvaajana
 Leena Viinamäki, yliopettaja, Lapin AMK ja Arto Selkälä, lehtori, Lapin yliopisto
- 15.15 Paneeli toimintamallista
 Mukana mm. Harri Tiuraniemi, perusturvajohtaja, Sodankylä
 Ritva Kauhanen, kehittämisspäälikkö, Lapin Liitto
 Sirpa Kaukiainen, lehtori, Lapin AMK
- 16.00 Seminaarin päätös

Liite 10. Liitekuviot

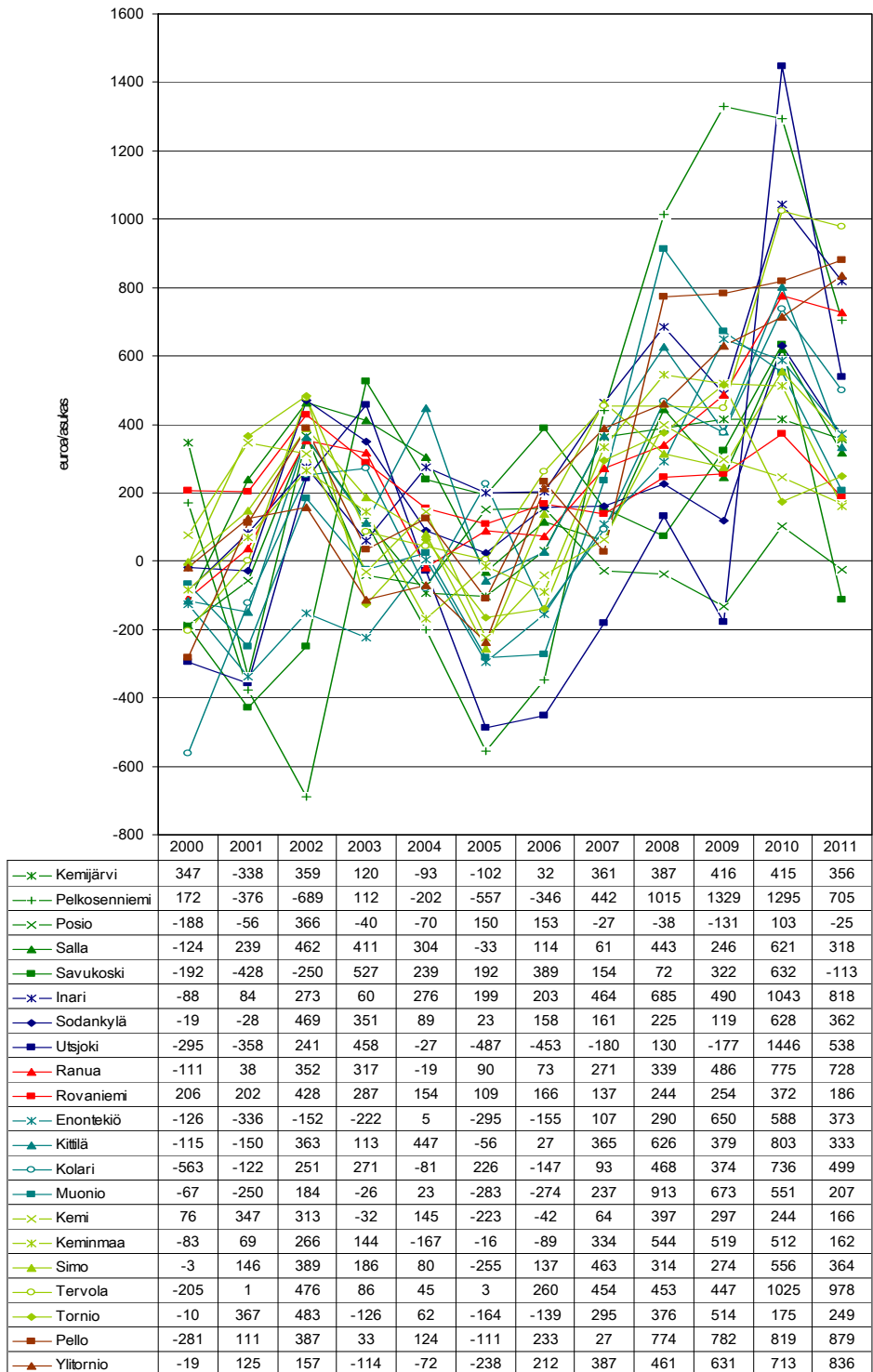
1. Liitekuvio Verotulot, euroa/asukas lappilaiskunnissa 2000–2011.

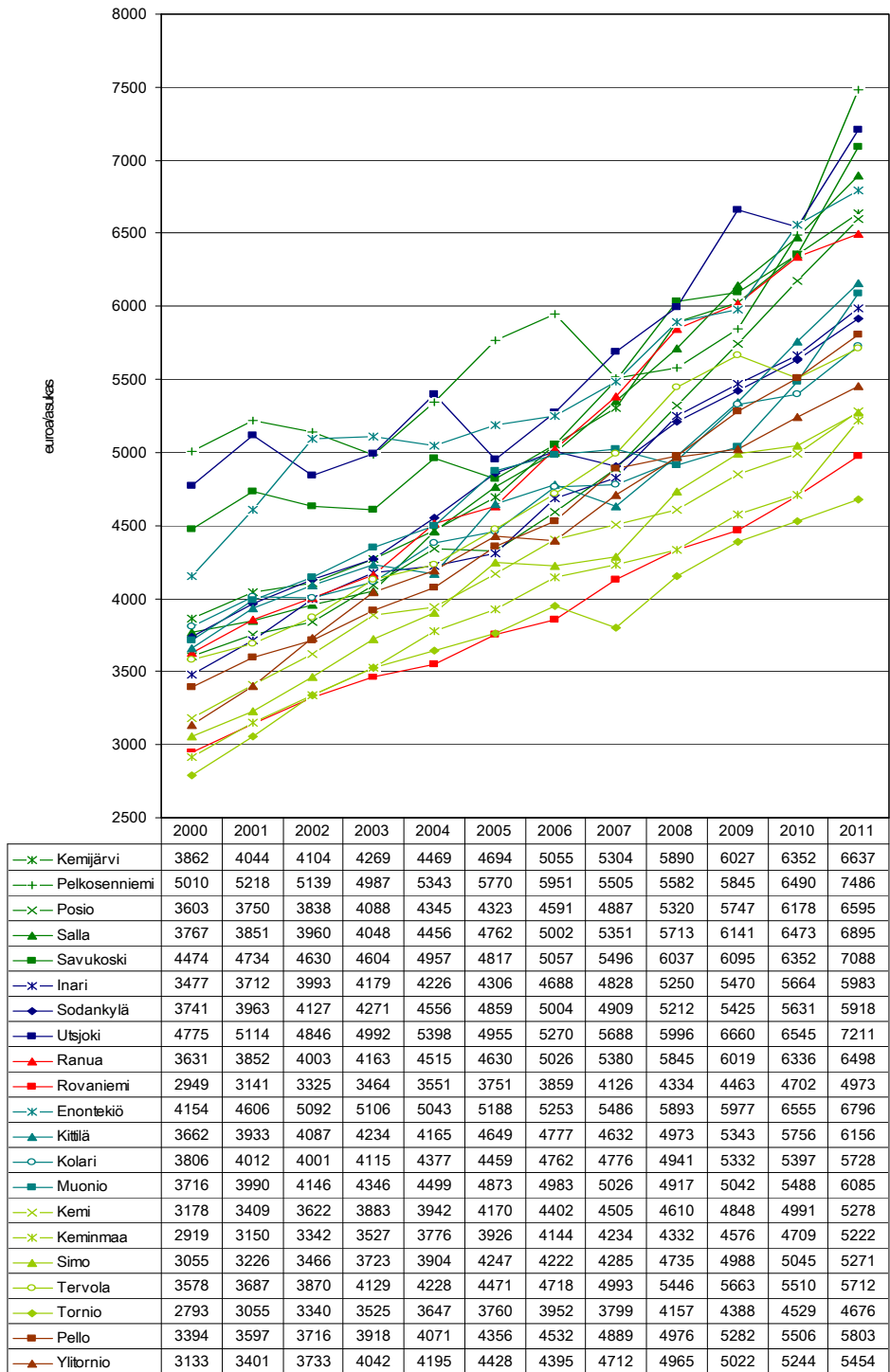
2. Liitekuvio *Valtionosuudet, euroa/asukas lappilaiskunnissa 2000–2011.*

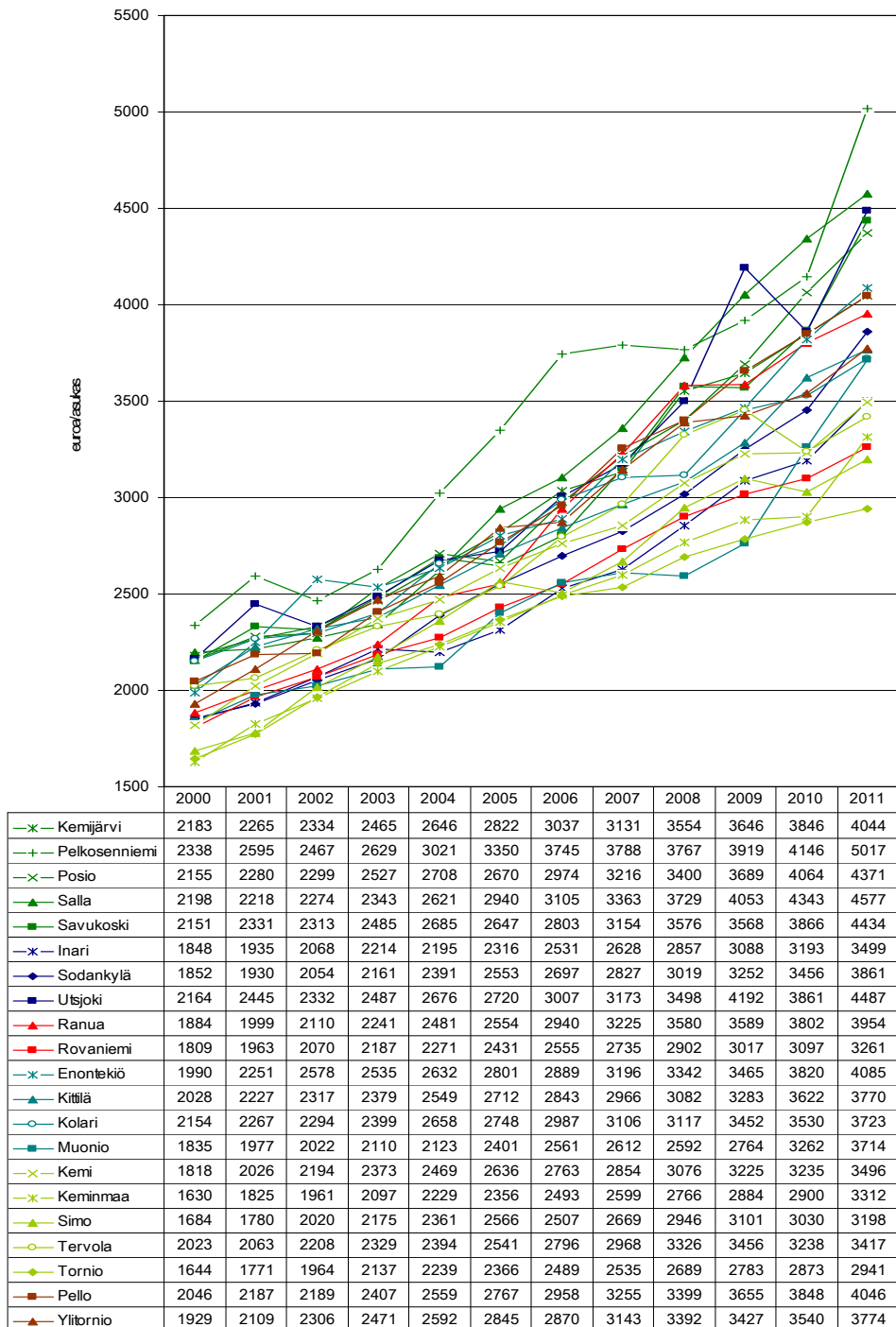
3. Liitekuvio Vuosikate, euroa/asukas lappilaiskunnissa 2000–2011.

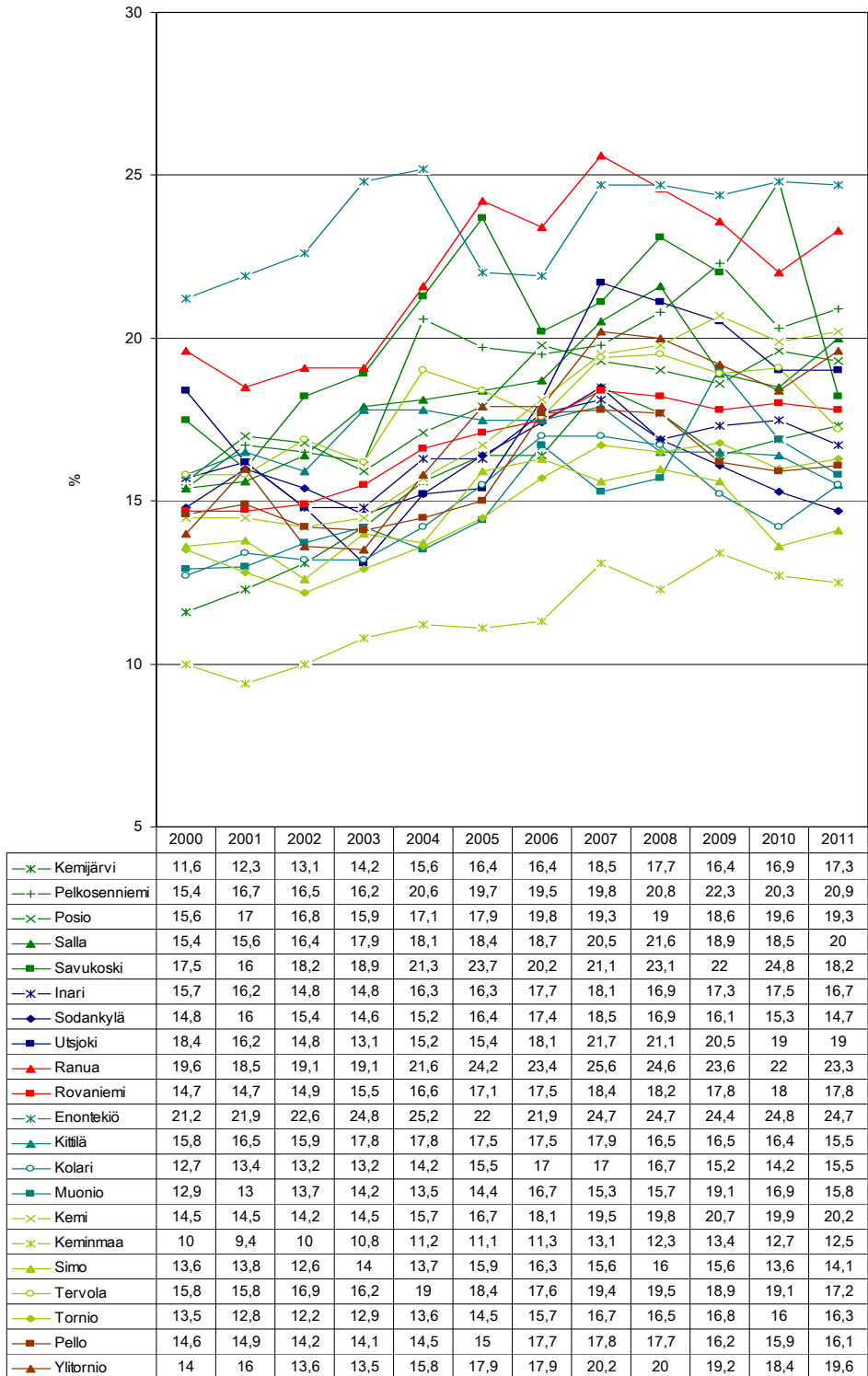
4. Liitekuvio *Kunnan nettokustannukset, euroa/asukas lappilaiskunnissa 2000–2011.*

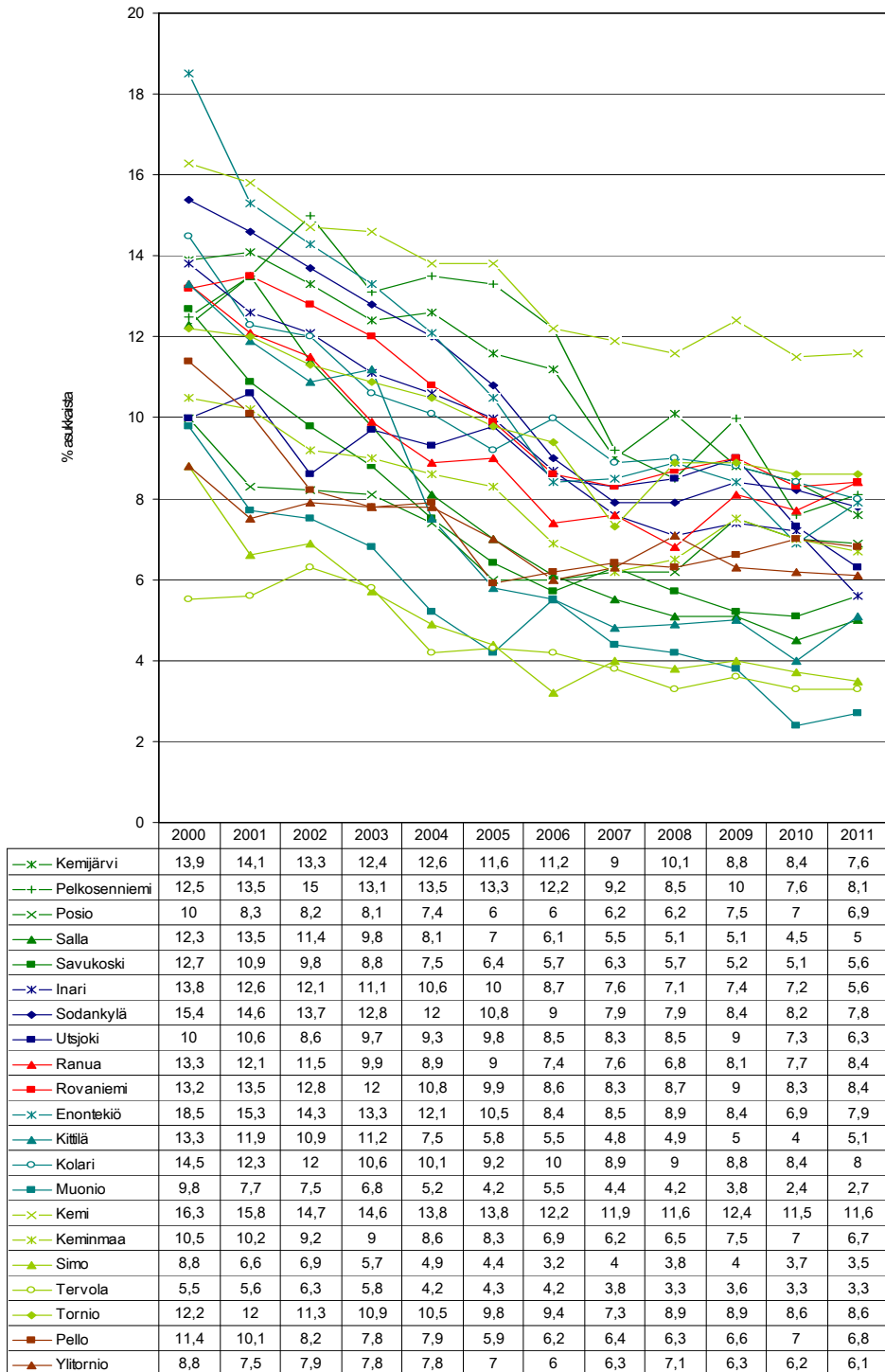
5. Liitekuvio Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset, euroa/asukas lappilaiskunnissa 2000–2011.

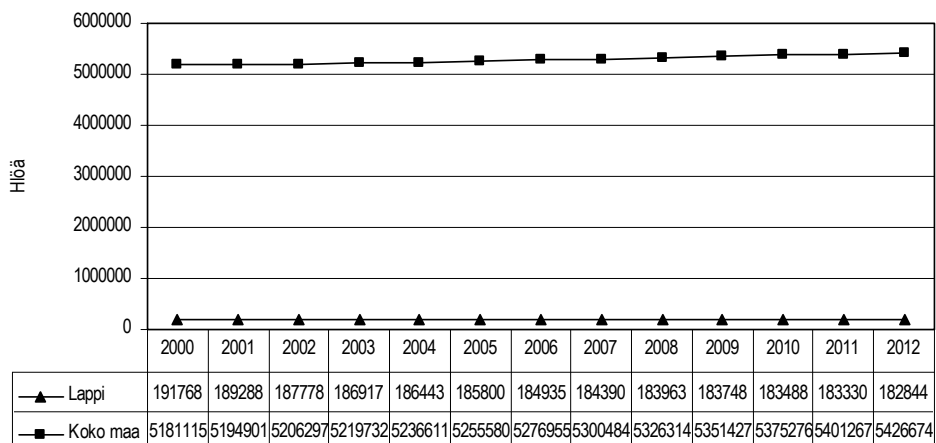

6. Liitekuvio *Kunnan yleinen pienituloisuusaste lappilaiskunnissa 2000–2011.*

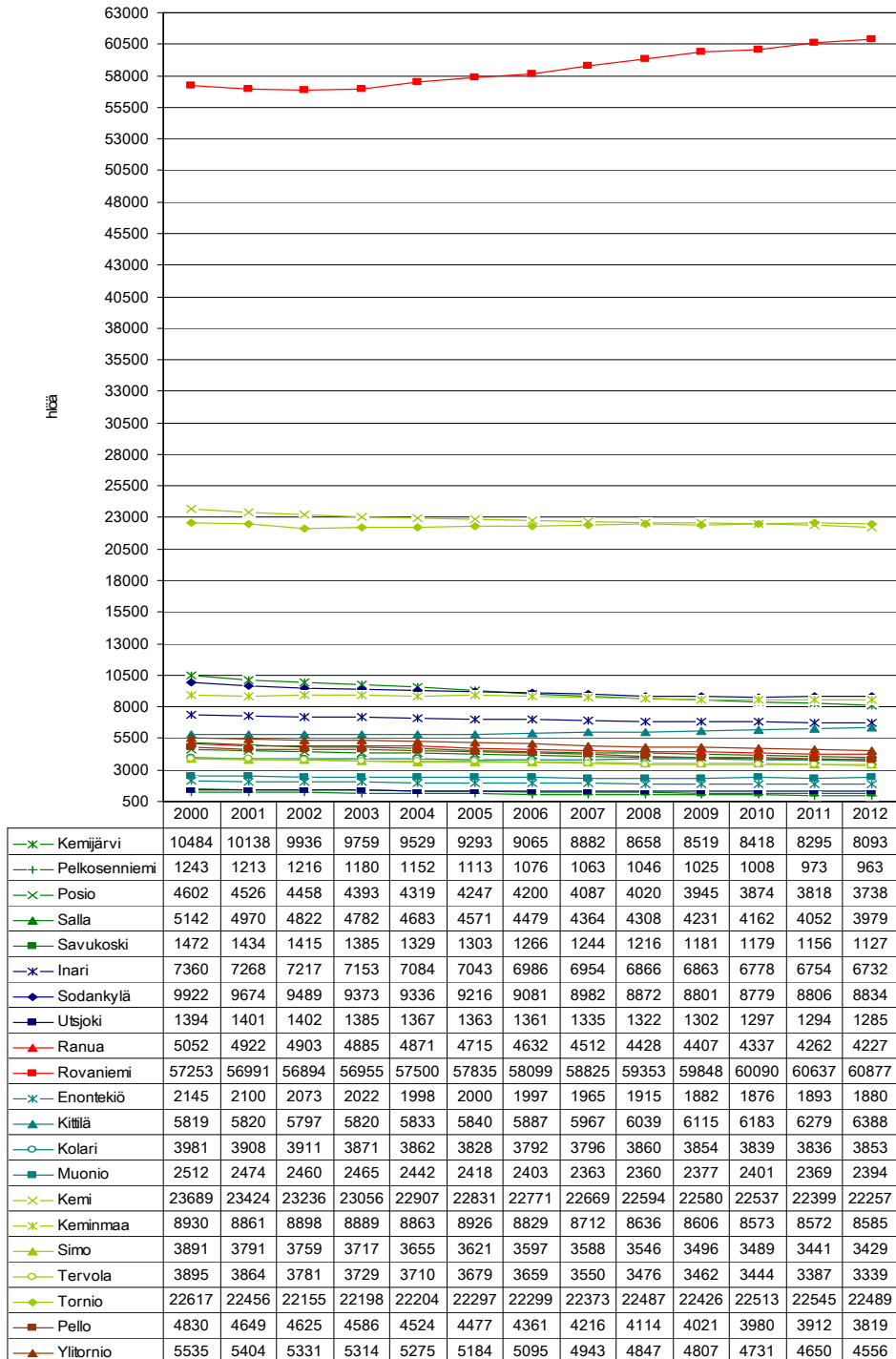

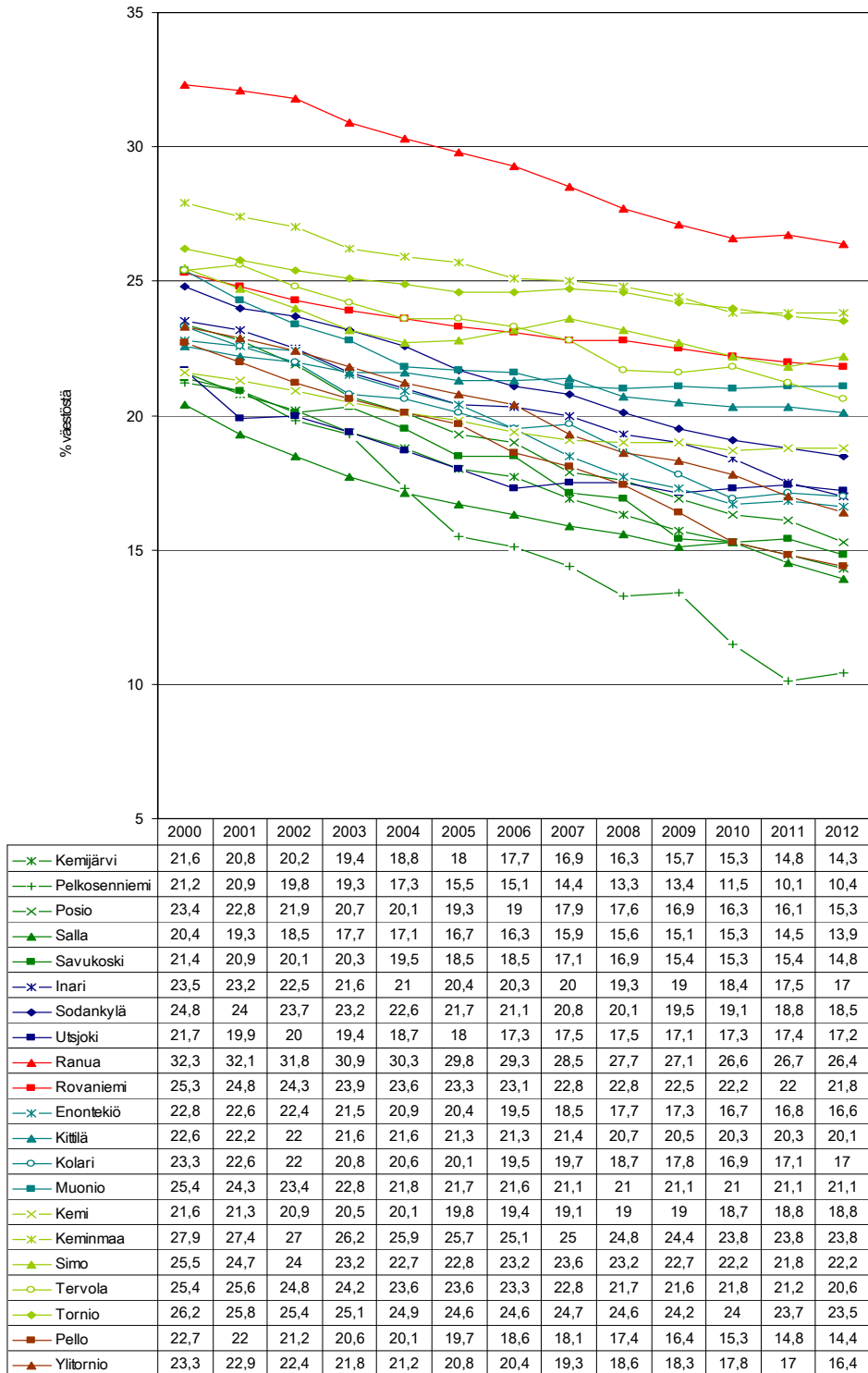
7. Liitekuvio Toimeentulotukea saaneet henkilöt vuoden aikana, % asukkaista lappilaikunnissa 2000–2011.

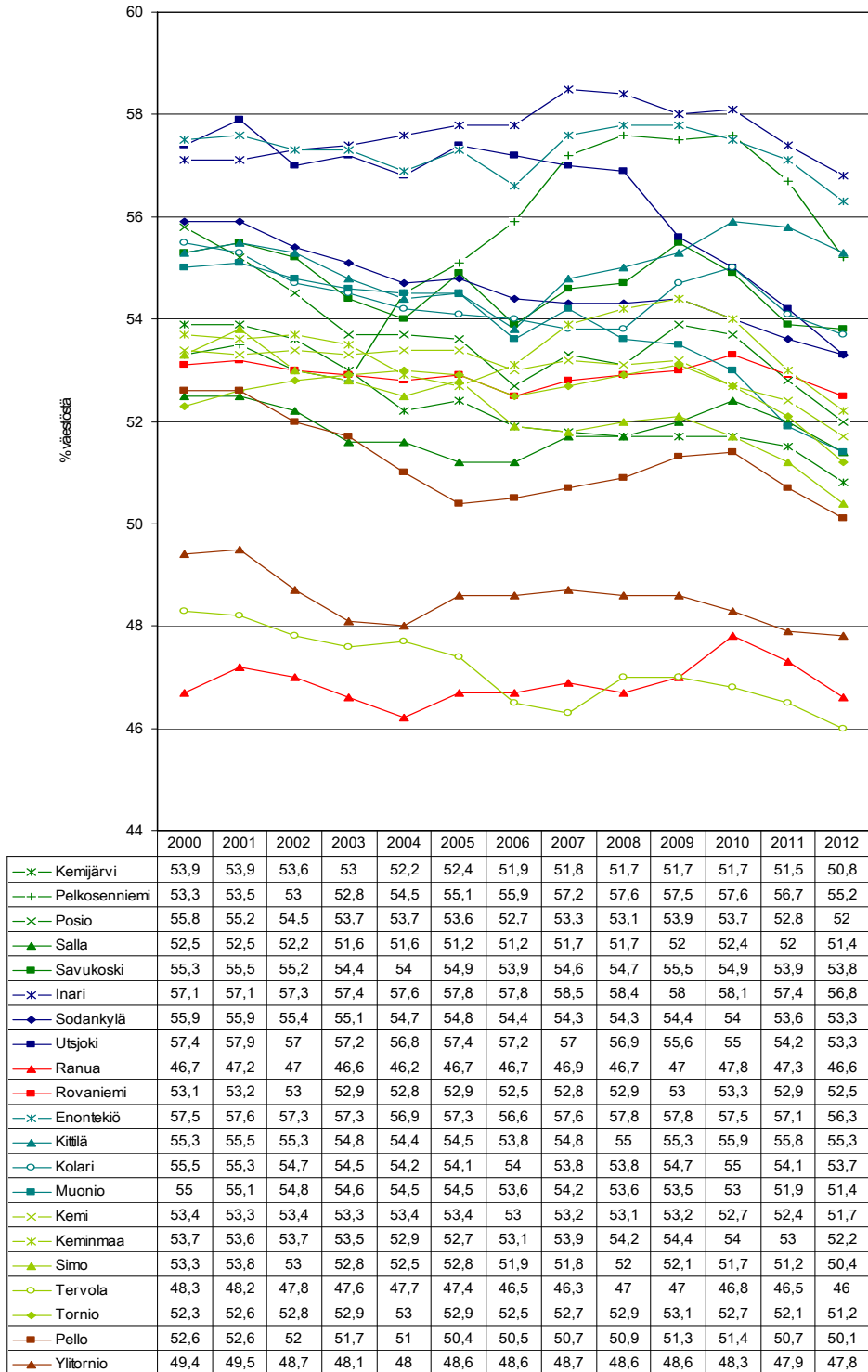

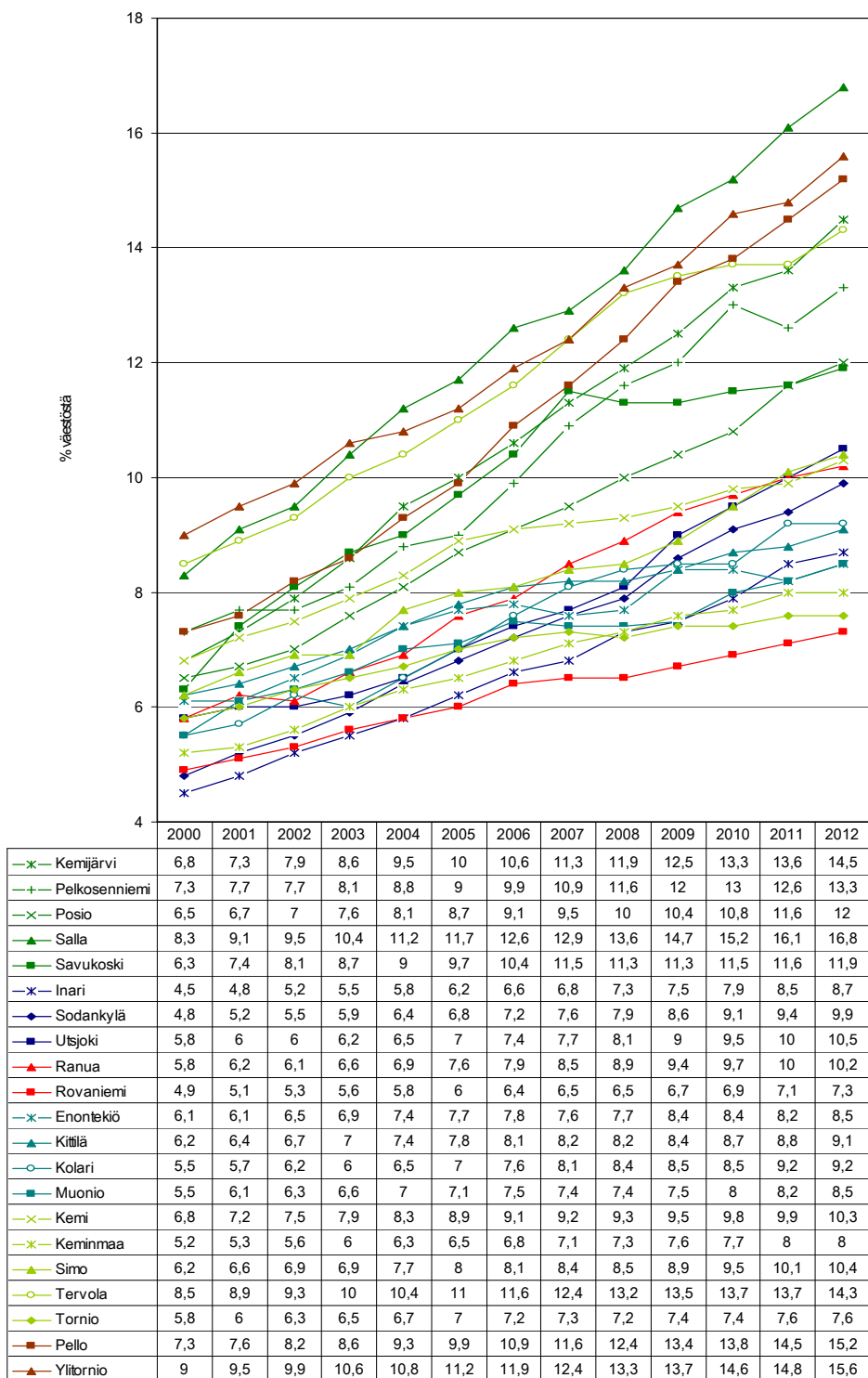
8. Liitekuvio *Väestö 31.12. Lapin maakunnassa ja koko maassa 2000–2012.*

9. Liitekuvio Väestö 31.12. lappilaiskunnissa 2000–2012.

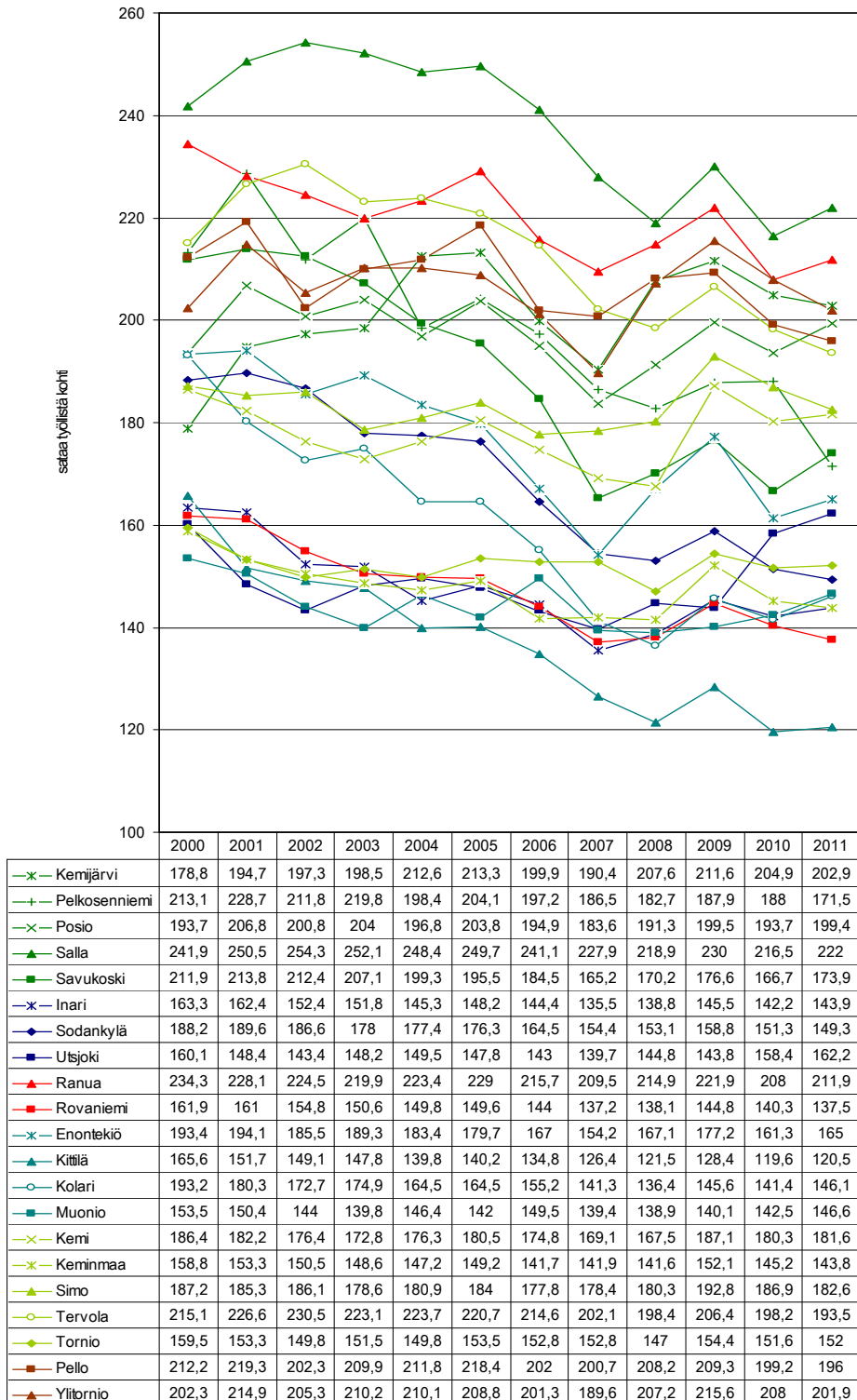

10. Liitekuvio 0–18 -vuotiaat, % väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012.

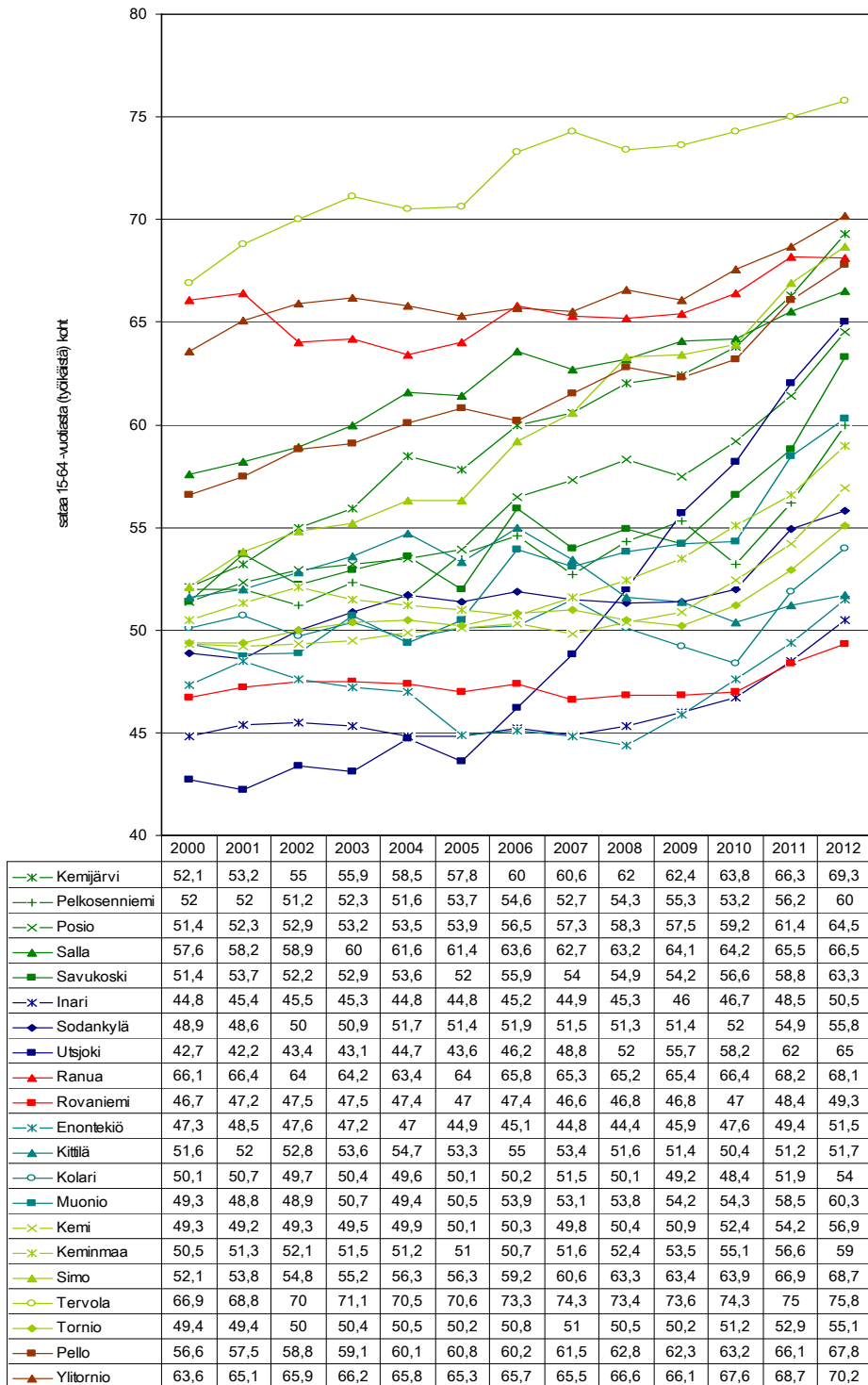
11. Liitekuvio 25–64 –vuotiaat, % väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012.

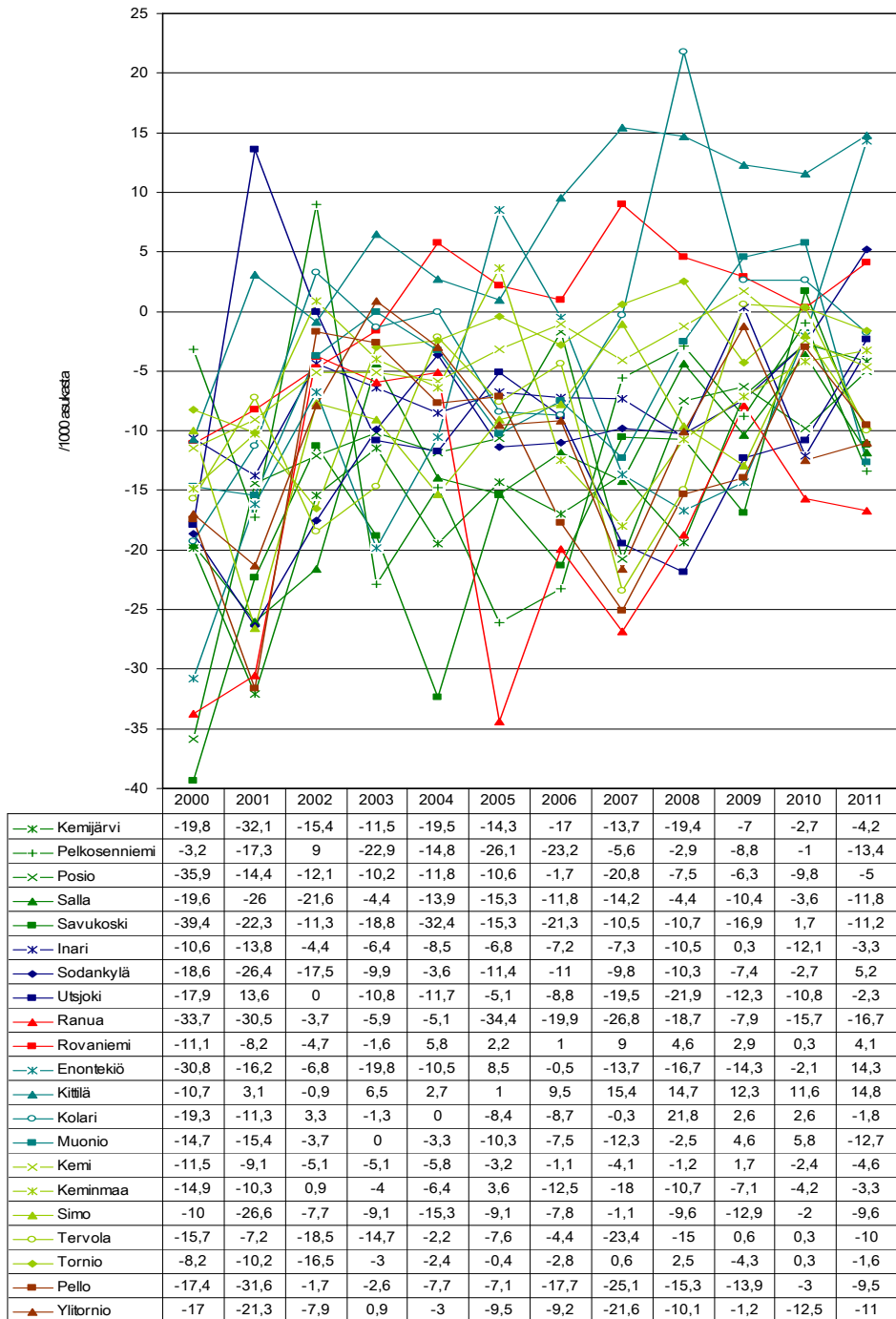
12. Liitekuvio 75 vuotta täyttäneet, % väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012.

13. Liitekuvio *Elatussuhde, sataa työllistä kohti lappilaiskunnissa 2000–2011.*

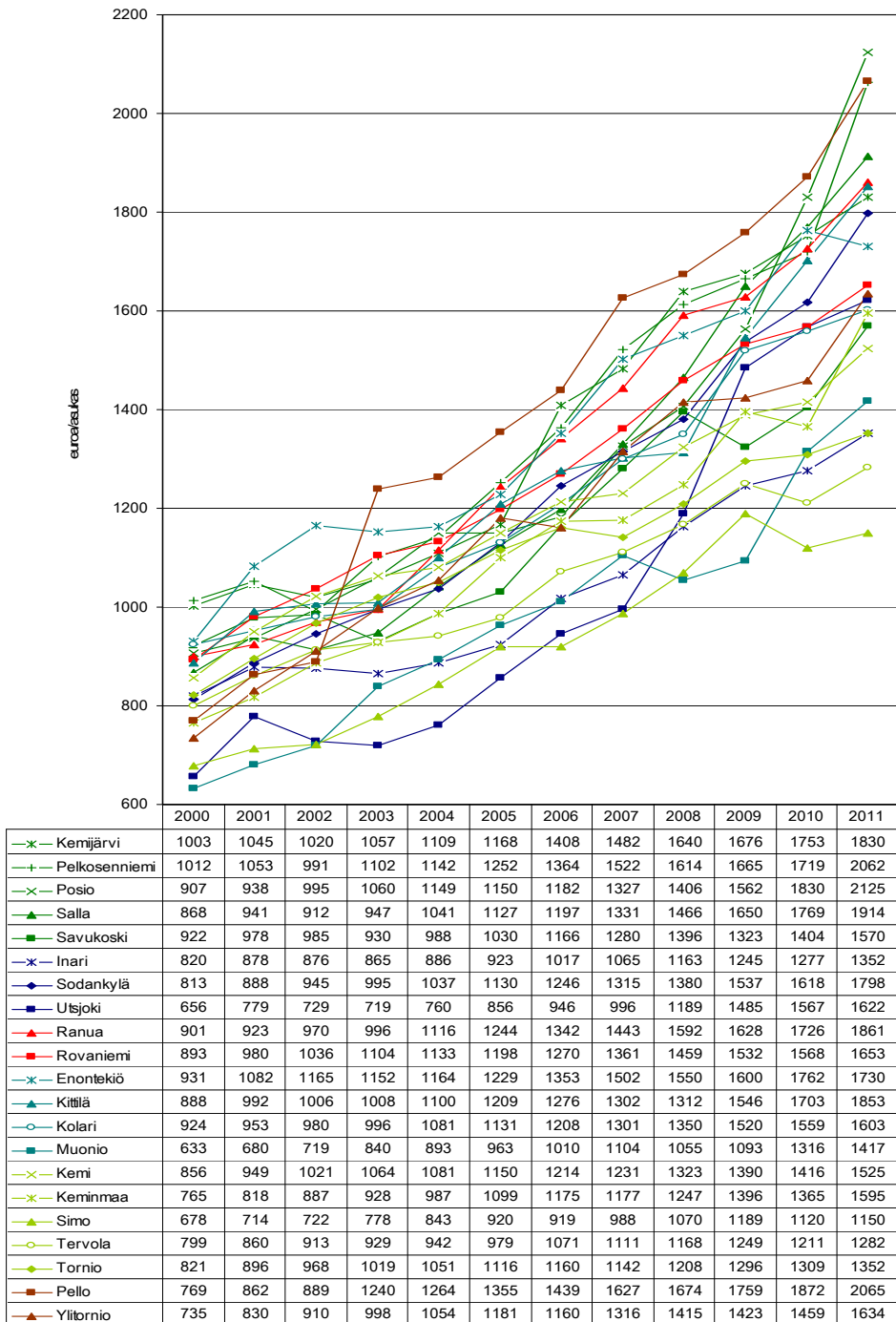

14. Liitekuvio *Huoltosuhte, sataa 15–64 –vuotiasta (työikäistä) kohti lappilaiskunnissa 2000–2012.*

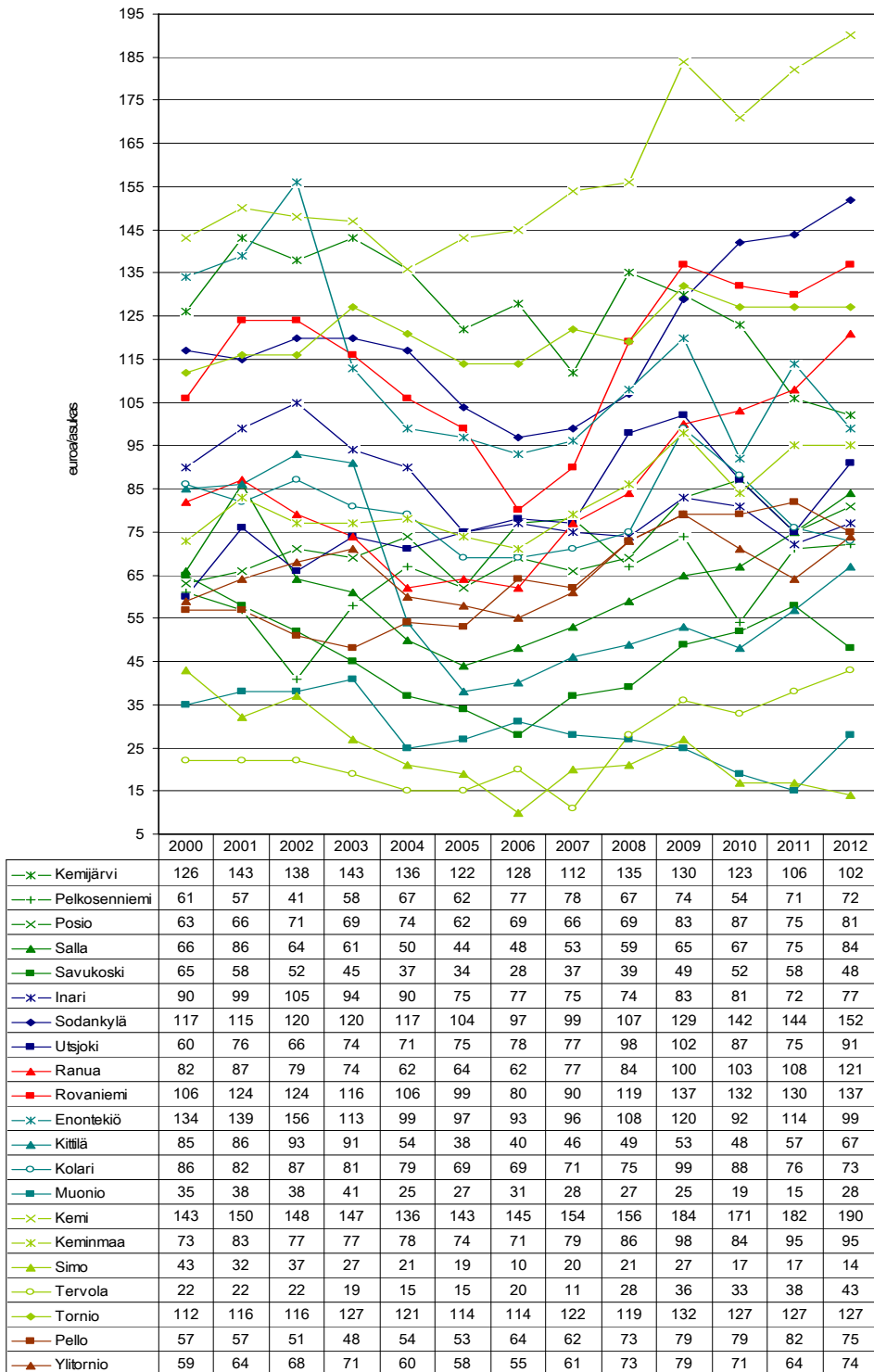

15. Liitekuvio *Nettomuutto/1000 asukasta lappilaiskunnissa 2000–2011.*

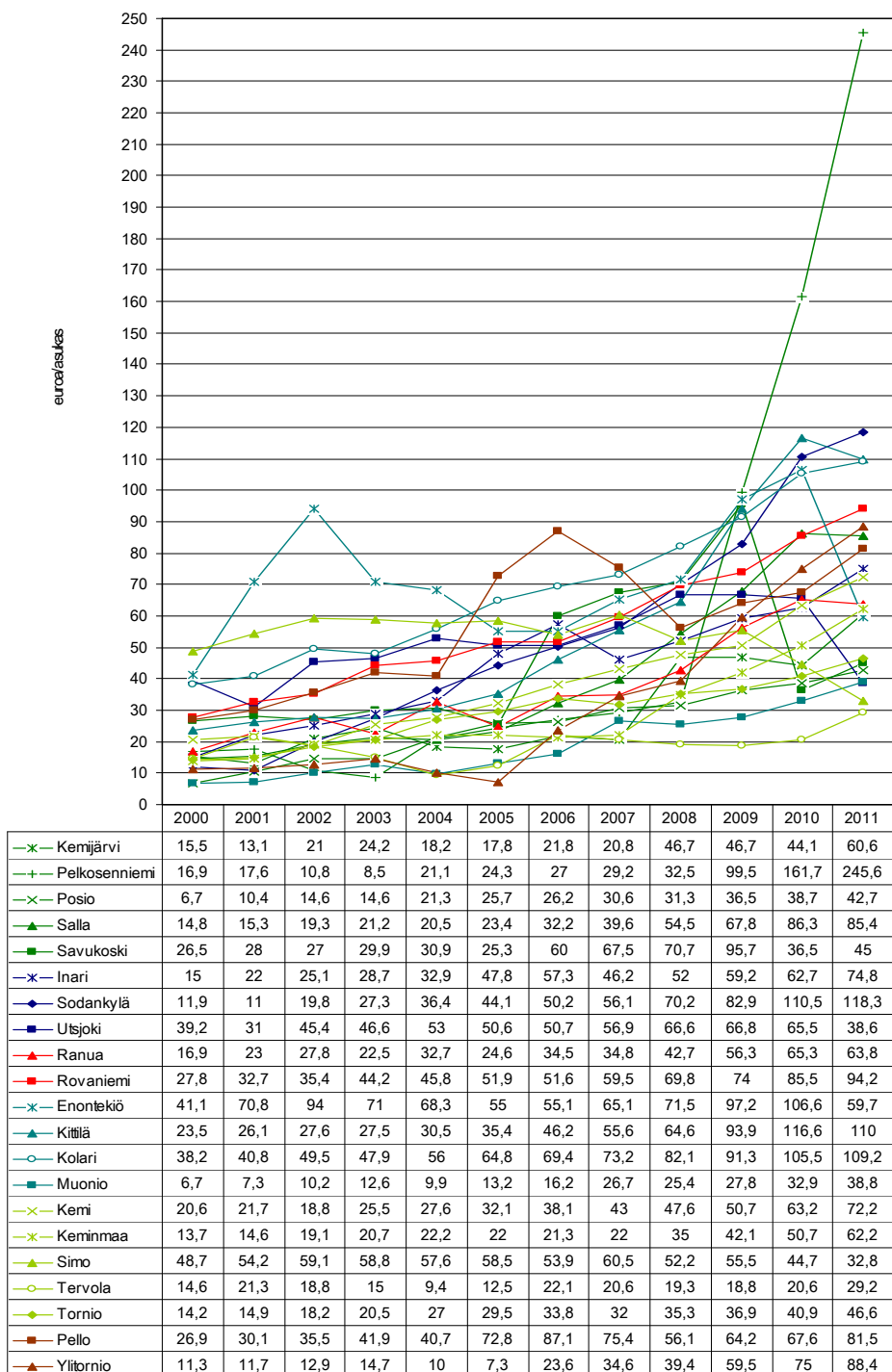
16. Liitekuvio Sosiaalitoimen nettokustannukset, euroa/asukas lappilaiskunnissa 2000–2011.

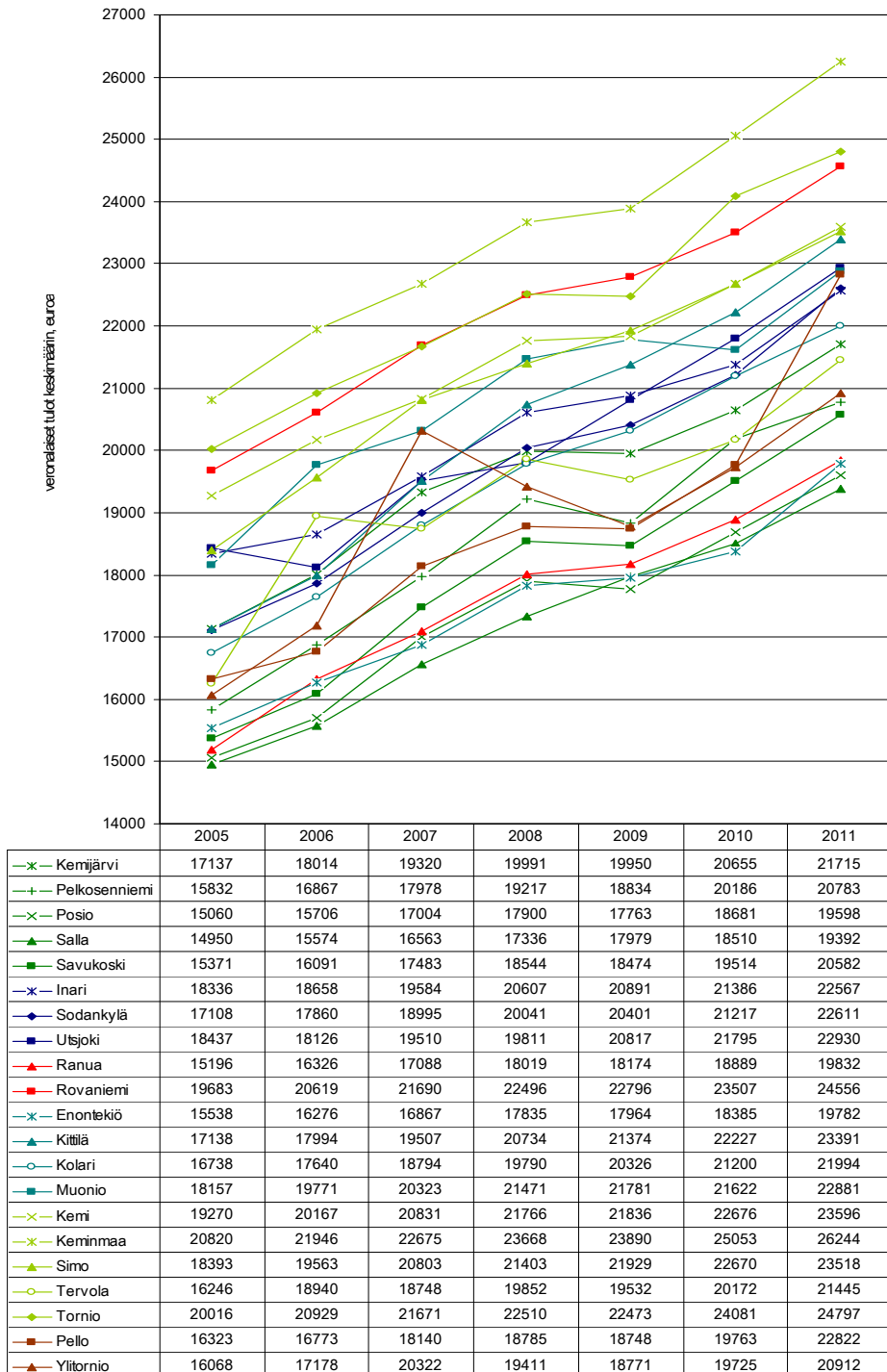
17. Liitekuvio Toimeentulotuki, euroa/asukas lappilaishunnissa 2000–2012.

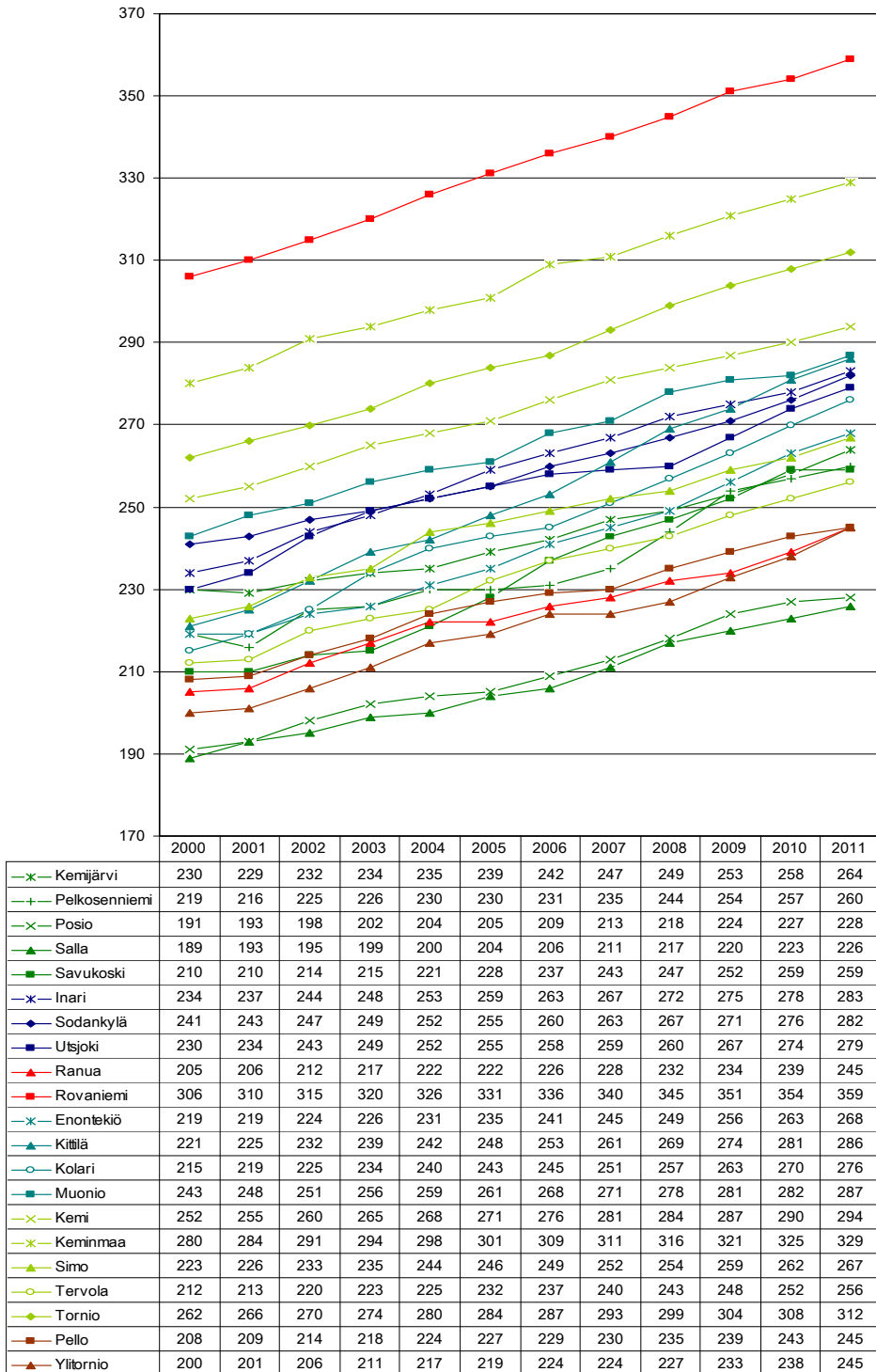
18. Liitekuvio *Vammaispalvelulain mukaisten palveluiden ja taloudellisten tukitoimien menot, euroa/asukas lappilaiskunnissa 2000–2011.*

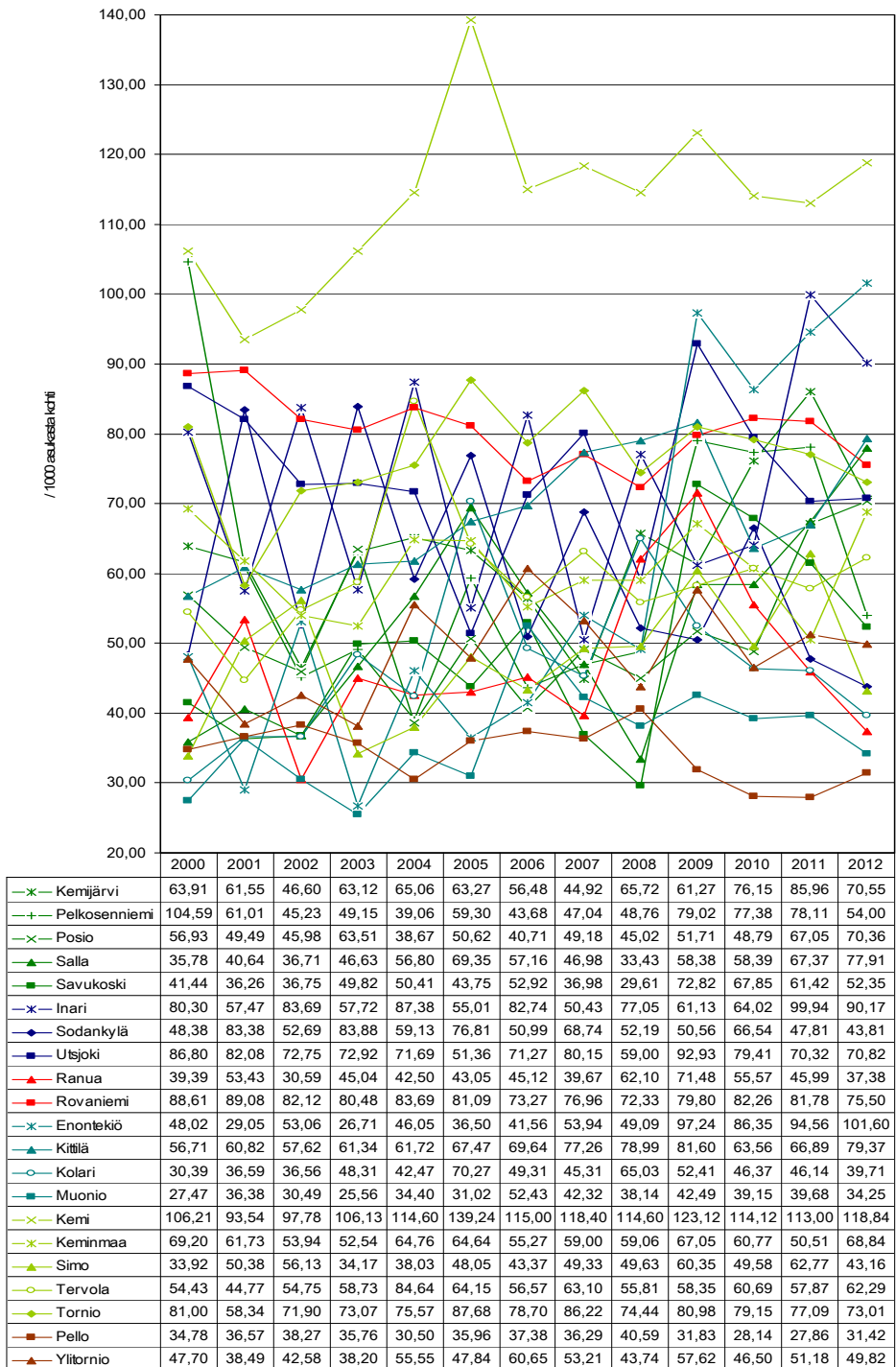
19. Liitekuvio *Veronalaiset tulot, euroa keskimäärin lappilaiskunnissa 2005–2011.*

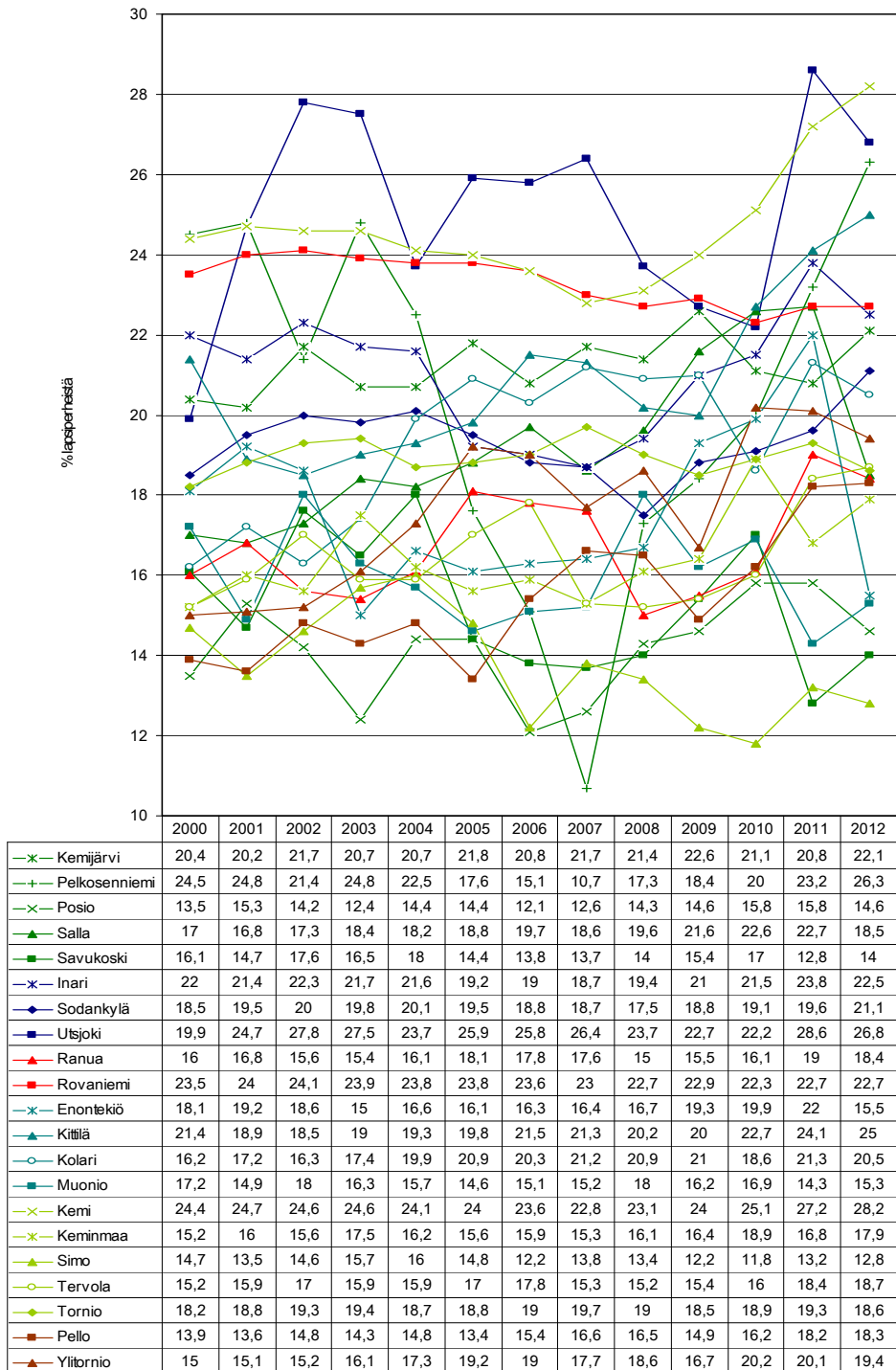
20. Liitekuvio Koulutustasomittain lappilaiskunnissa 2000–2011.

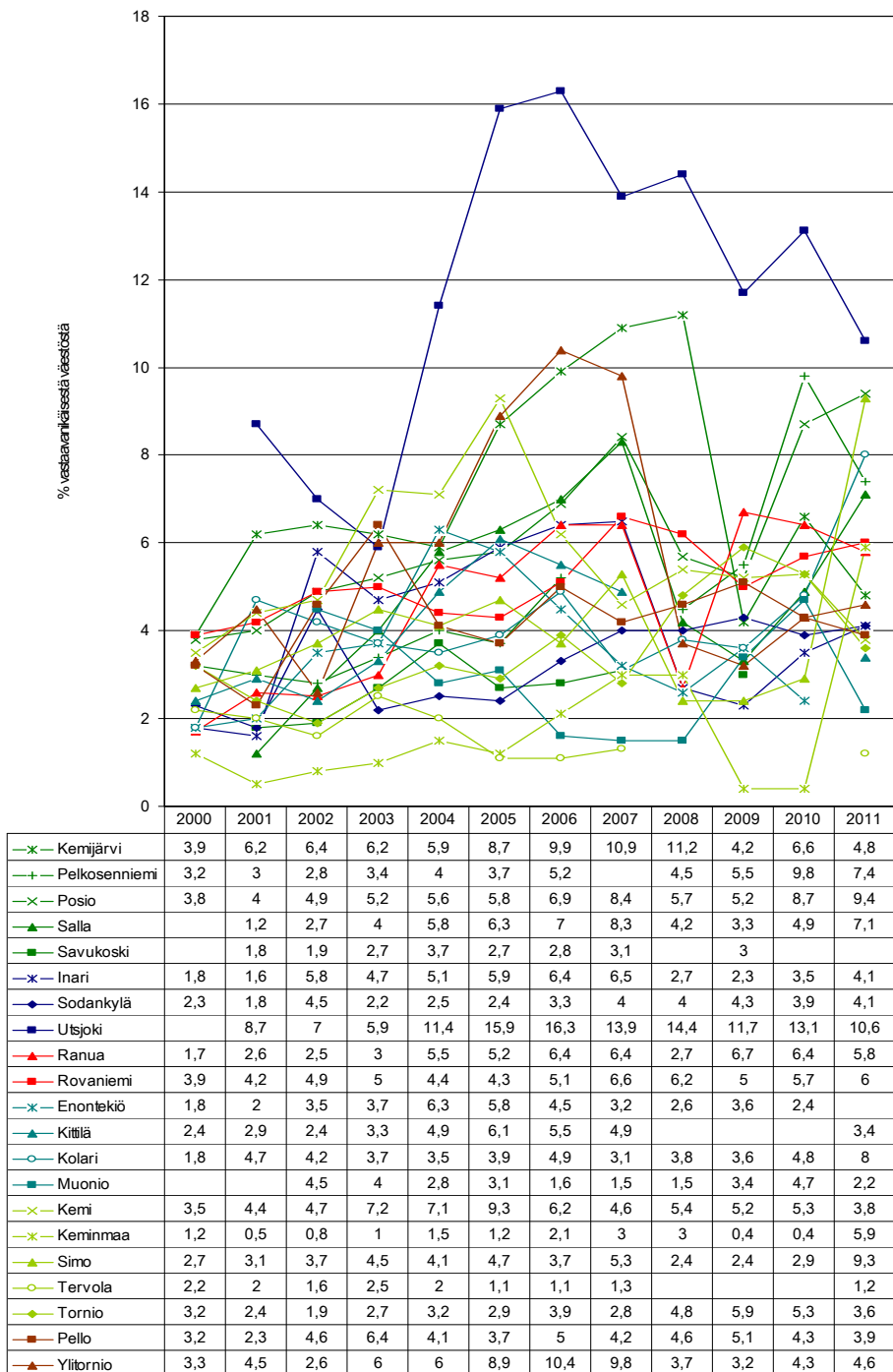
21. Liitekuvio Poliisin tietoon tullut rikollisuus/1000 asukasta lappilaiskunnissa 2000–2012.

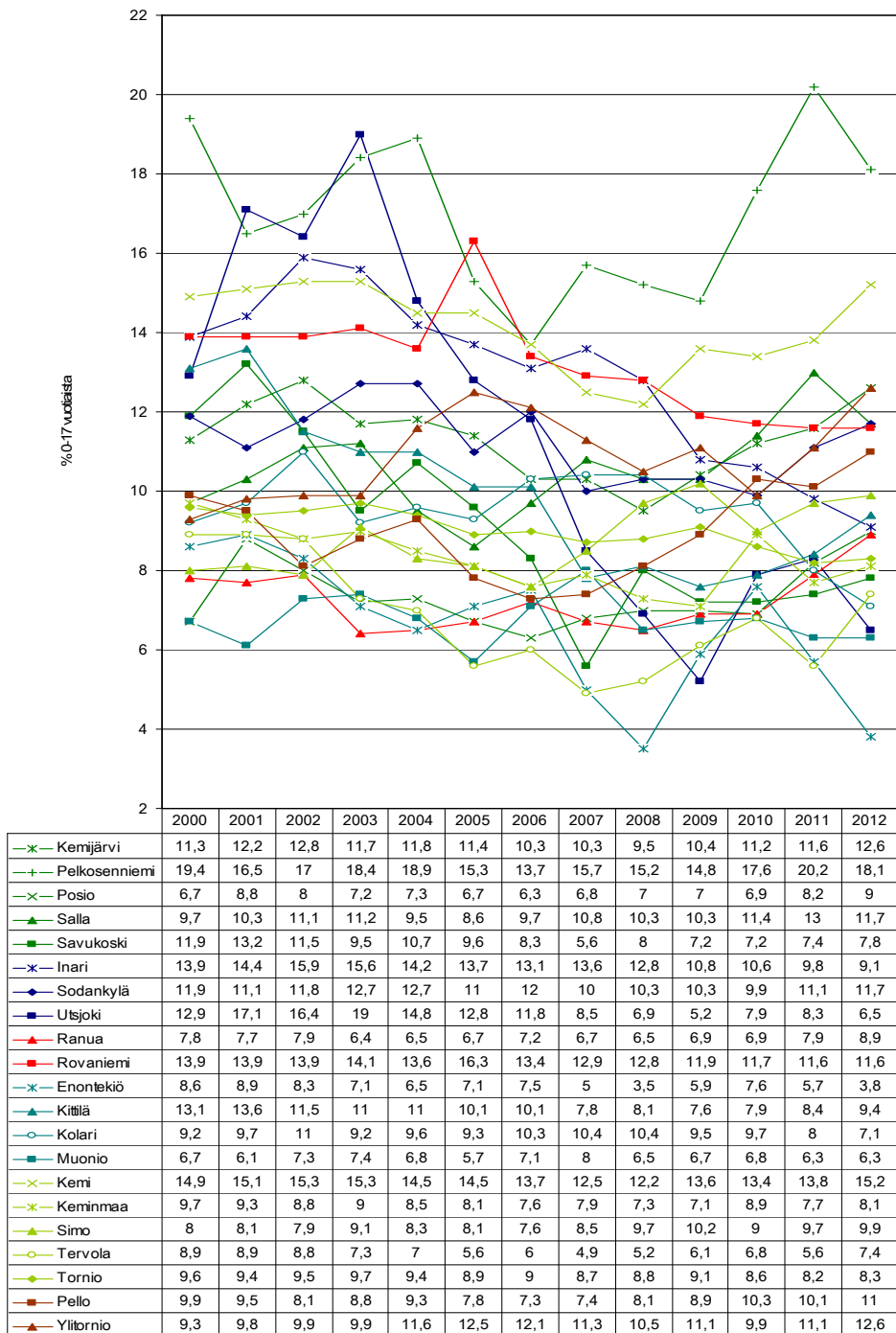
22. Liitekuvio Yksinhuoltajaperheet, % lapsiperheistä lappilaiskunnissa 2000–2012.

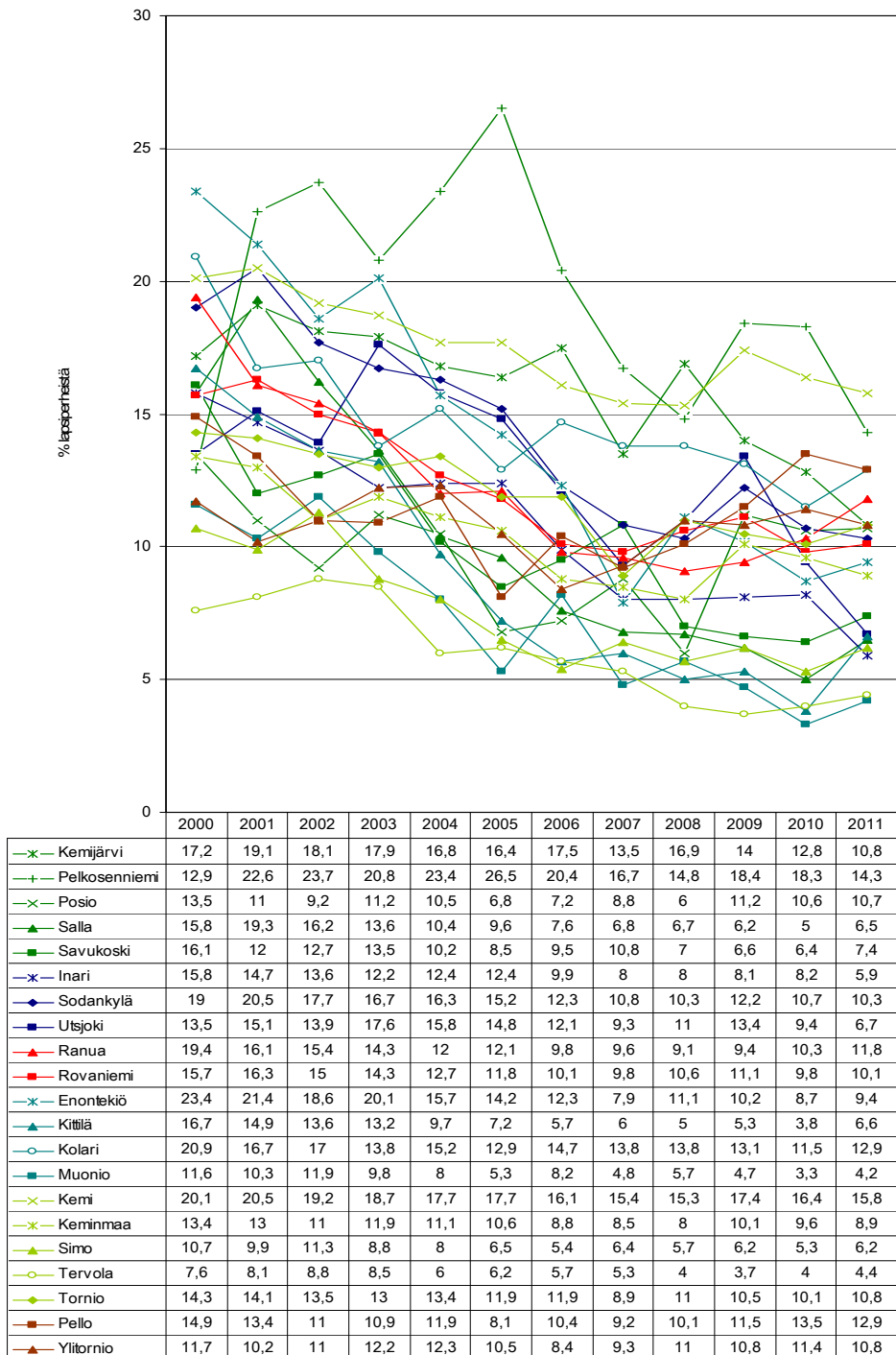
23. Liitekuvio Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0–17 -vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2011.

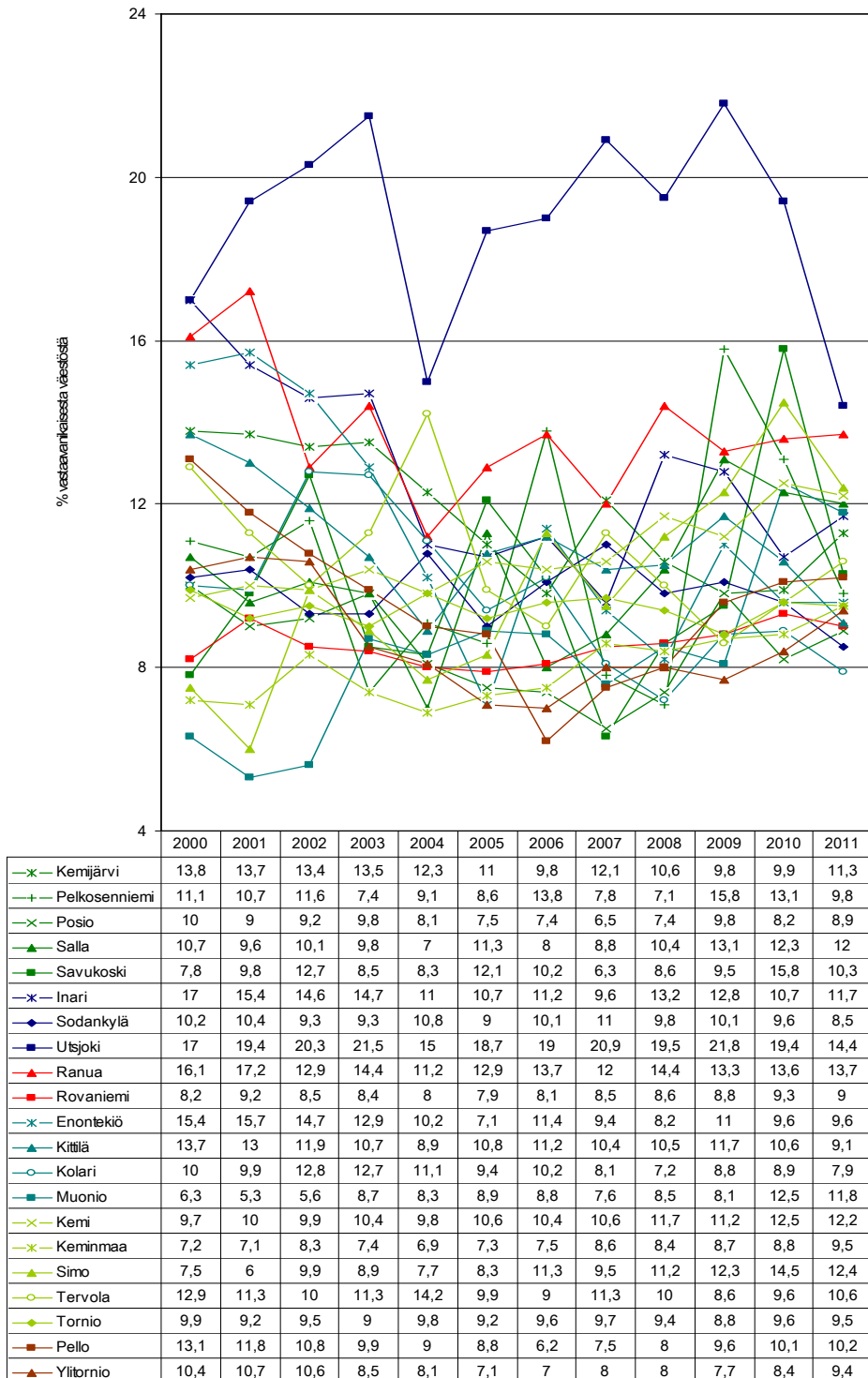
24. Liitekuvio *Elatustukea saaneet lapset, % 0–17 -vuotiaista lappilaishunnissa 2000–2012.*

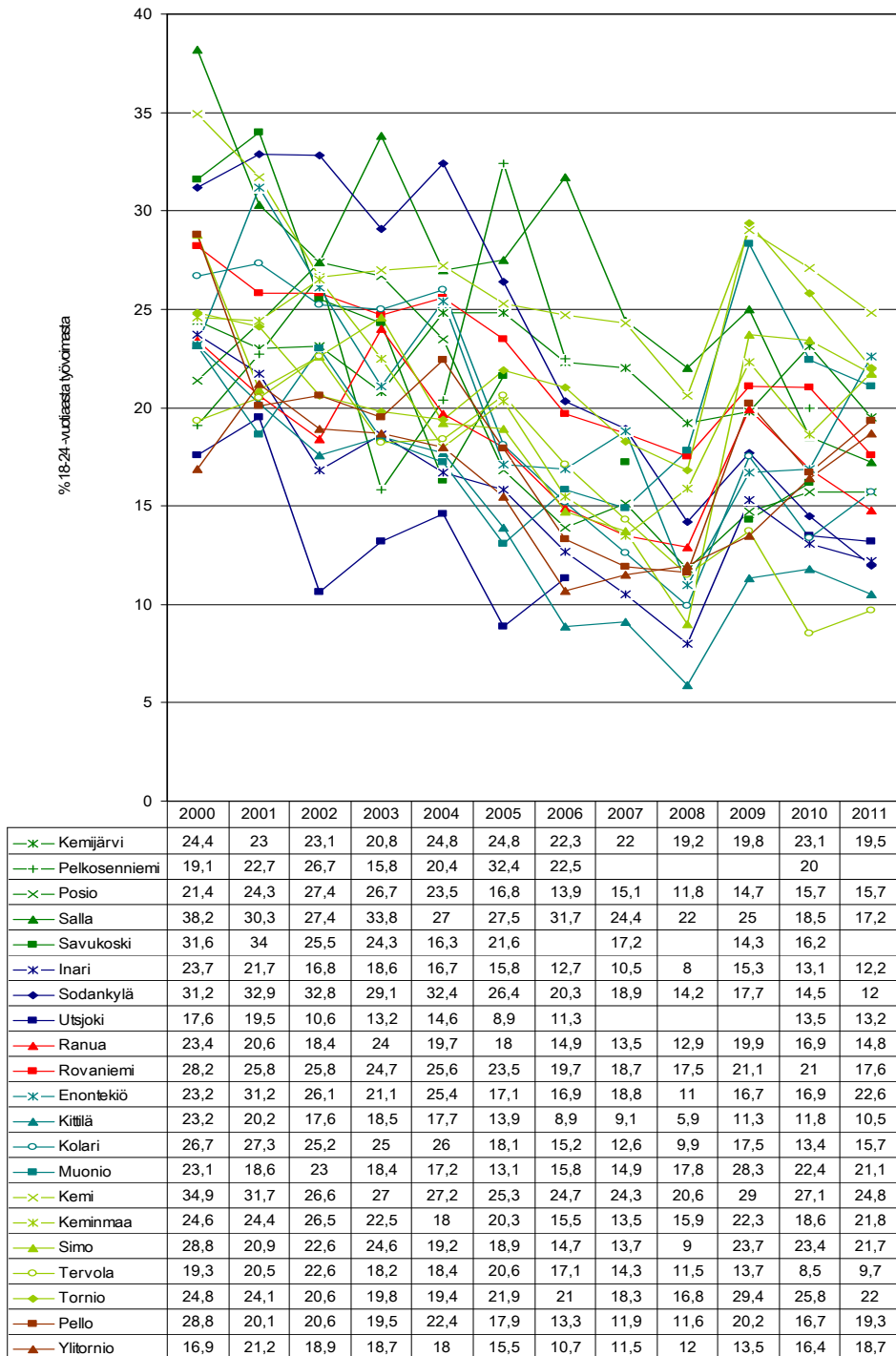
25. Liitekuvio Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä lappilaiskunnissa 2000–2011.

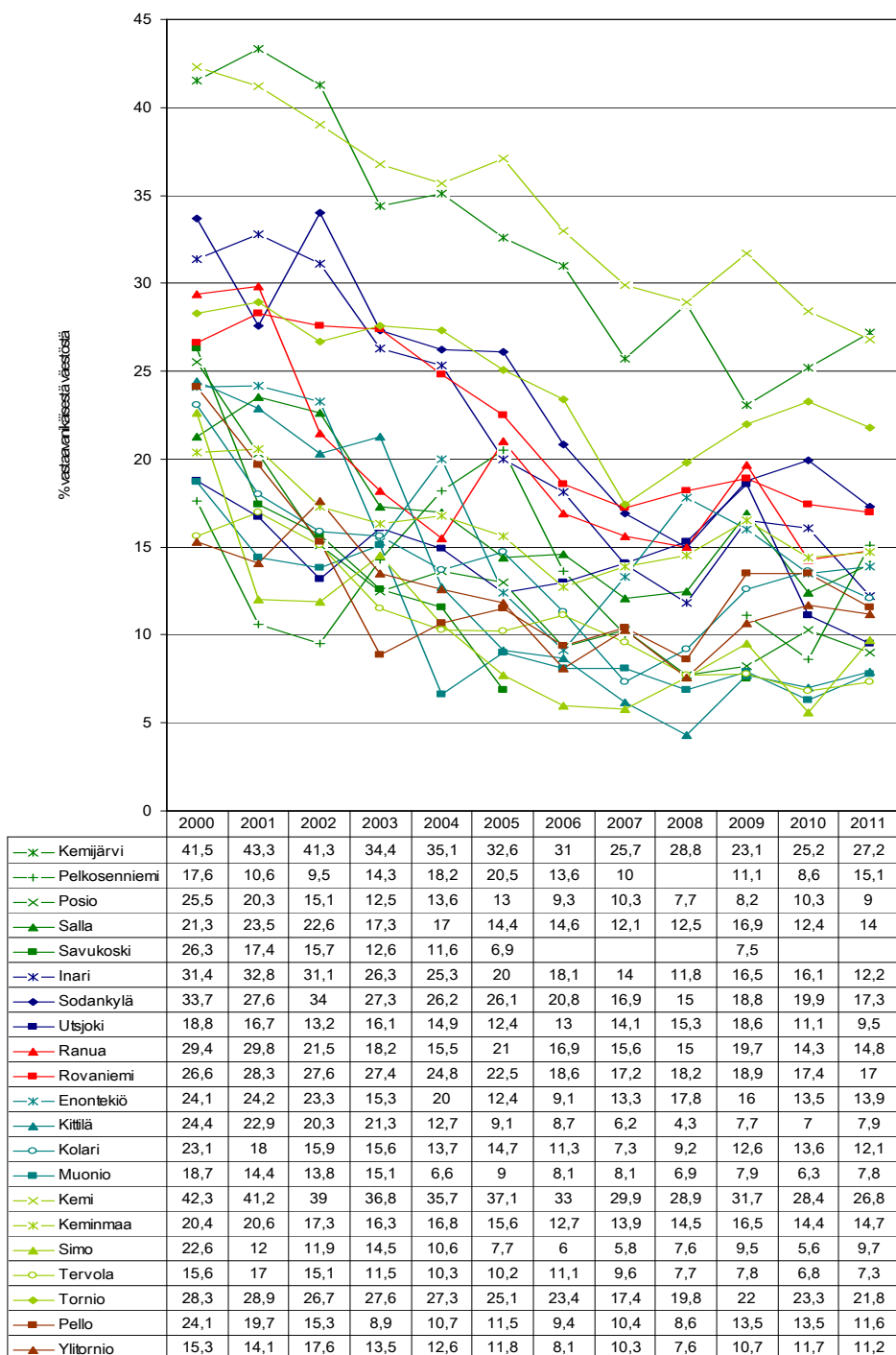
26. Liitekuvio *Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2011.*

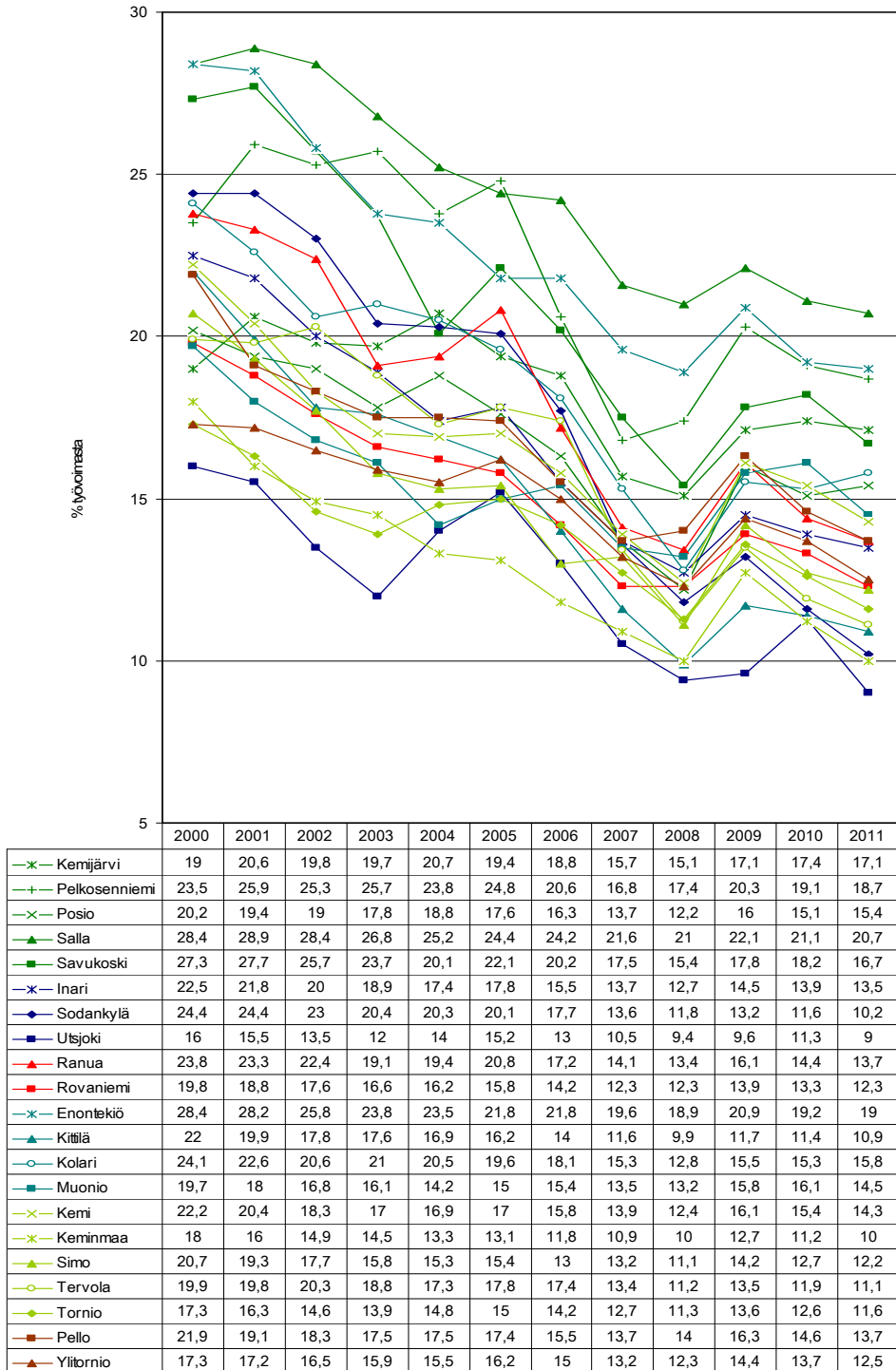

27. Liitekuvio Nuorisotyöttömät, % 18–24 -vuotiaasta työvoimasta lappilais-kunnissa 2000–2011.

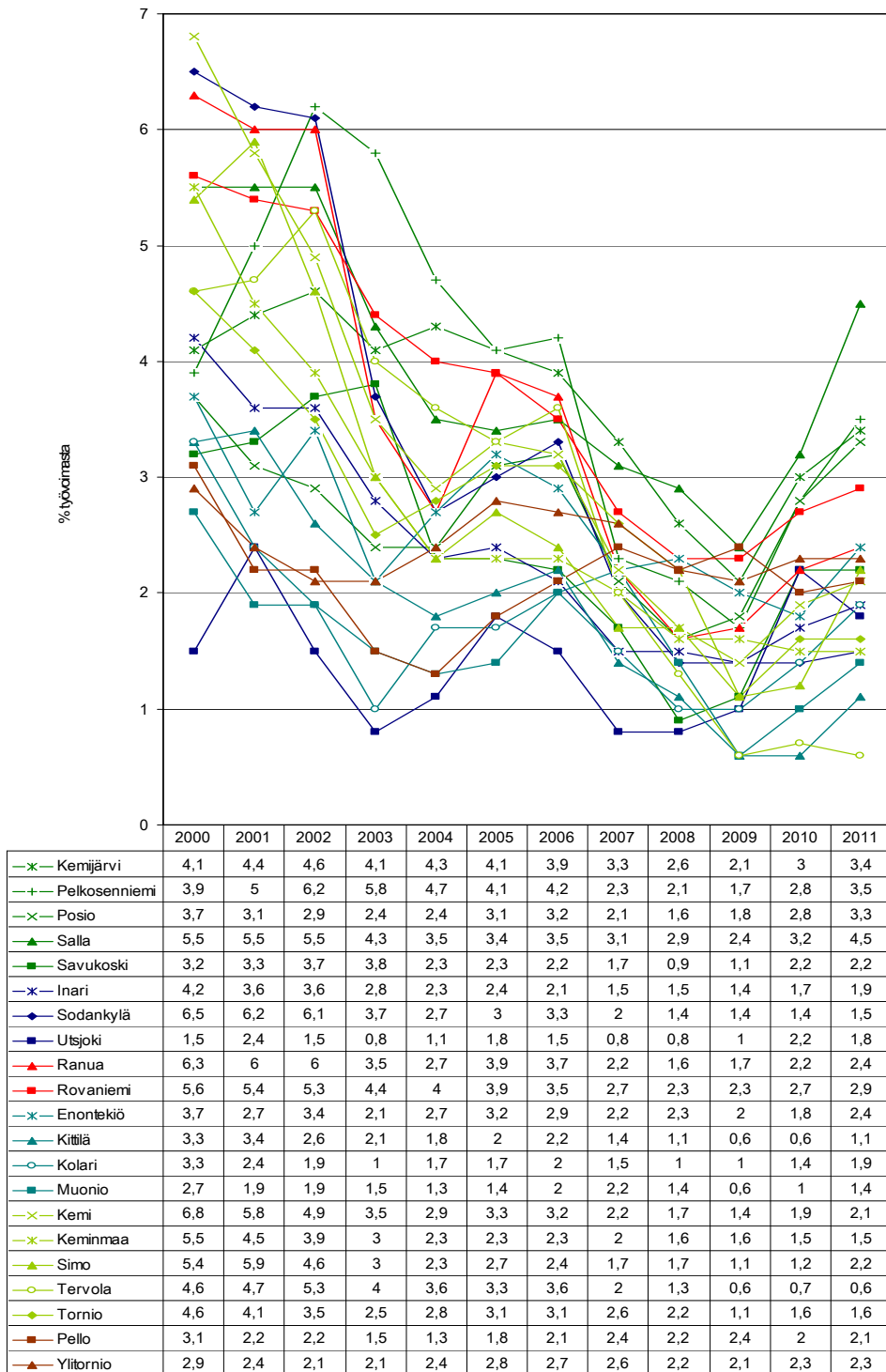

28. Liitekuvio Toimeentulotukea saaneet 18–24 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2011.

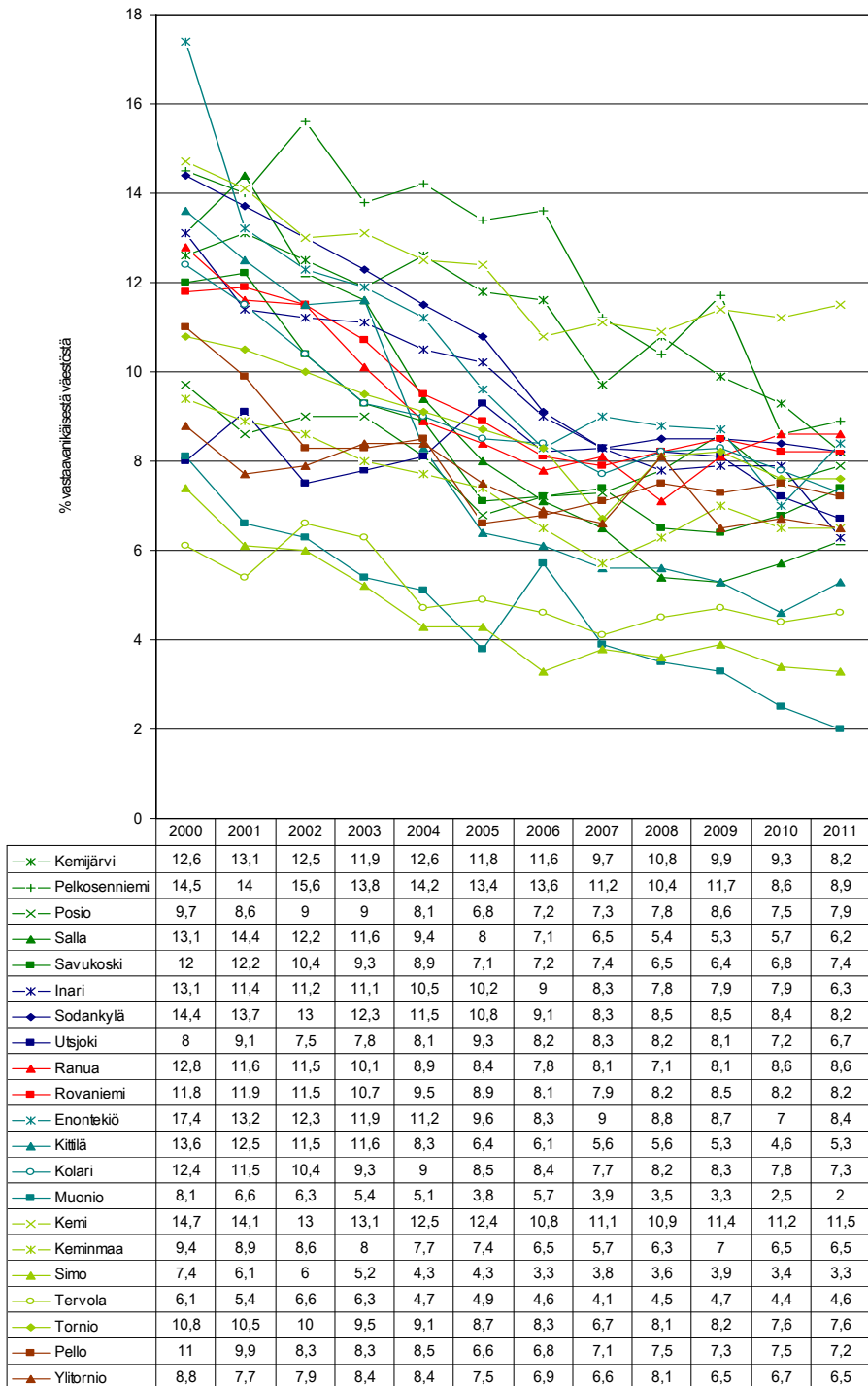

29. Liitekuvio Työttömät, % työvoimasta lappilaiskunnissa 2000–2011.

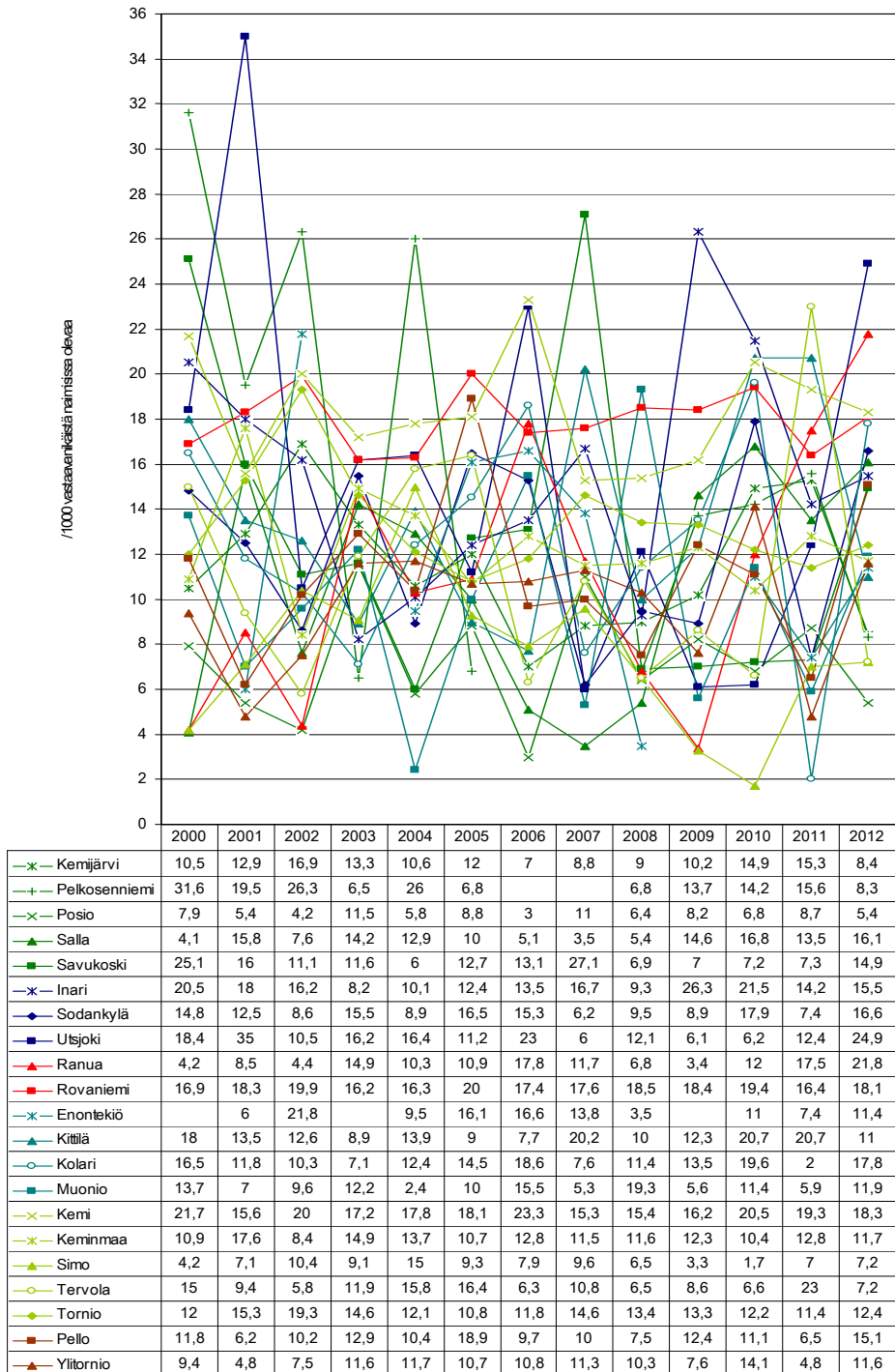
30. Liitekuvio Pitkääikaistyöttömät, % työvoimasta lappilaiskunnissa 2000–2011.

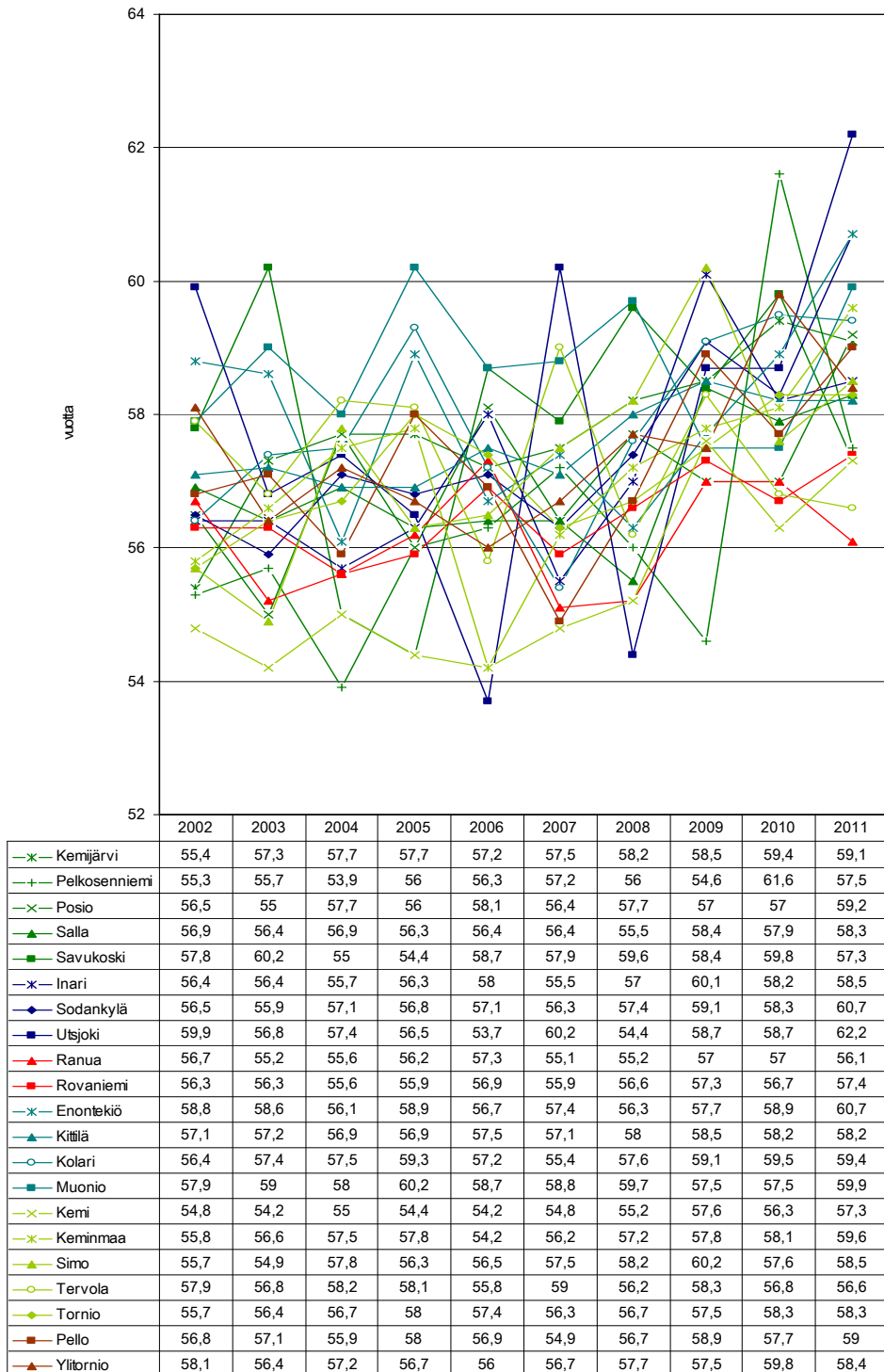
31. Liitekuvio Toimeentulotukea saaneet 25–64 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2011.

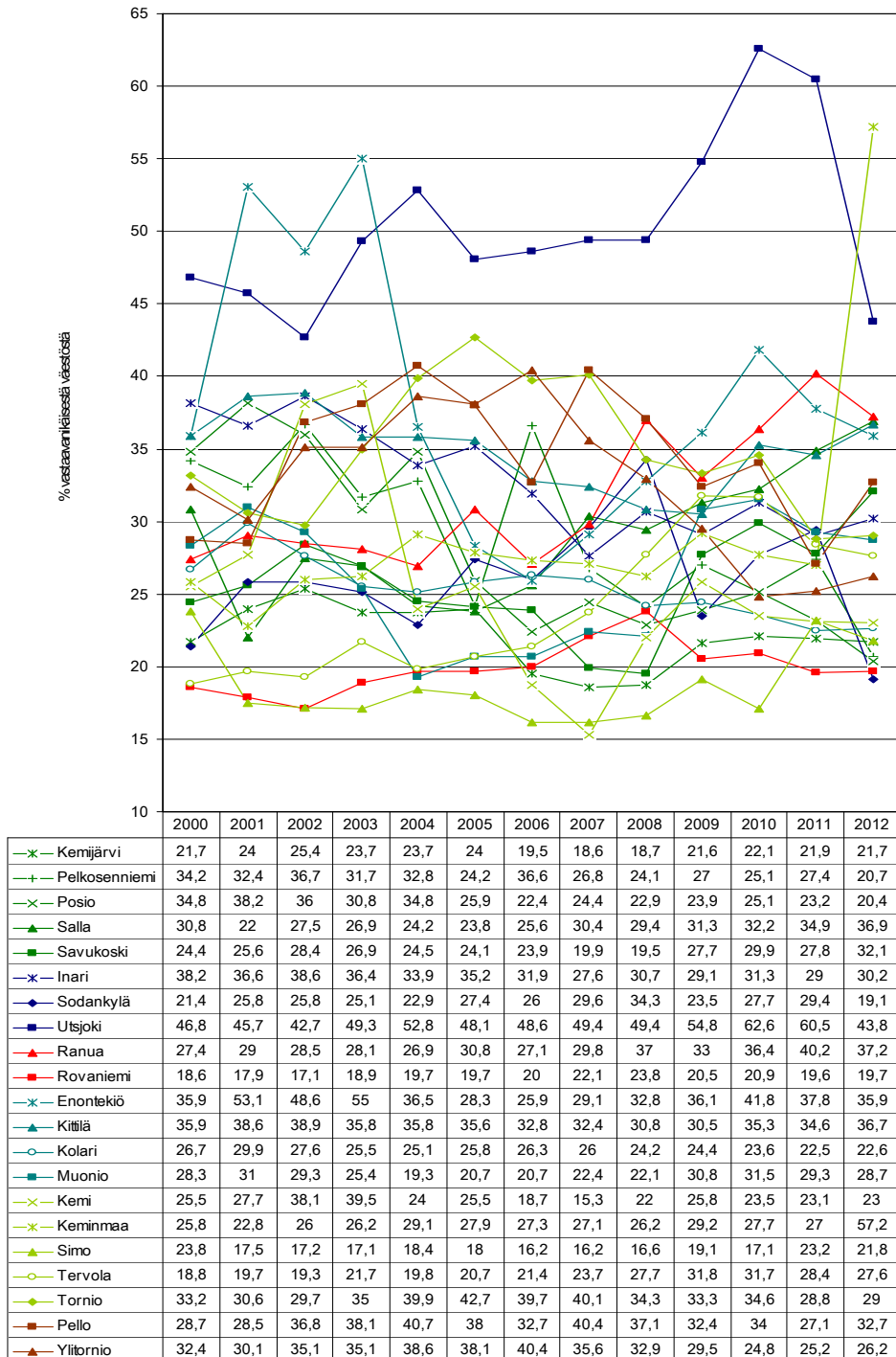
32. Liitekuvio *Avioeroja 25–64 -vuotiailla/1000 vastaavanikäistä naimisissa olevaa lappilaiskunnissa 2000–2012.*

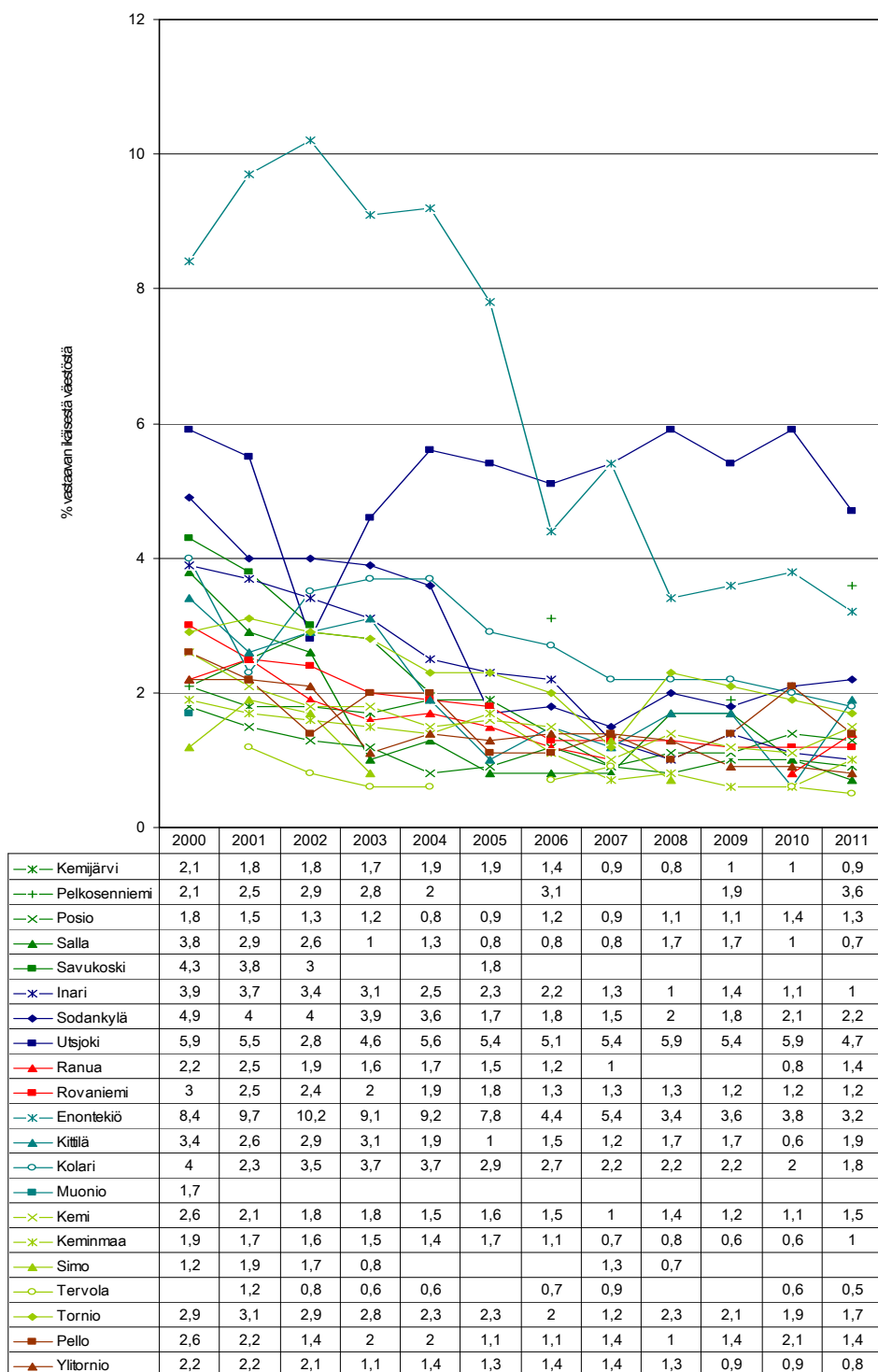
33. Liitekuvio *Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä, vuotta lappilaiskunnissa 2002–2011.*

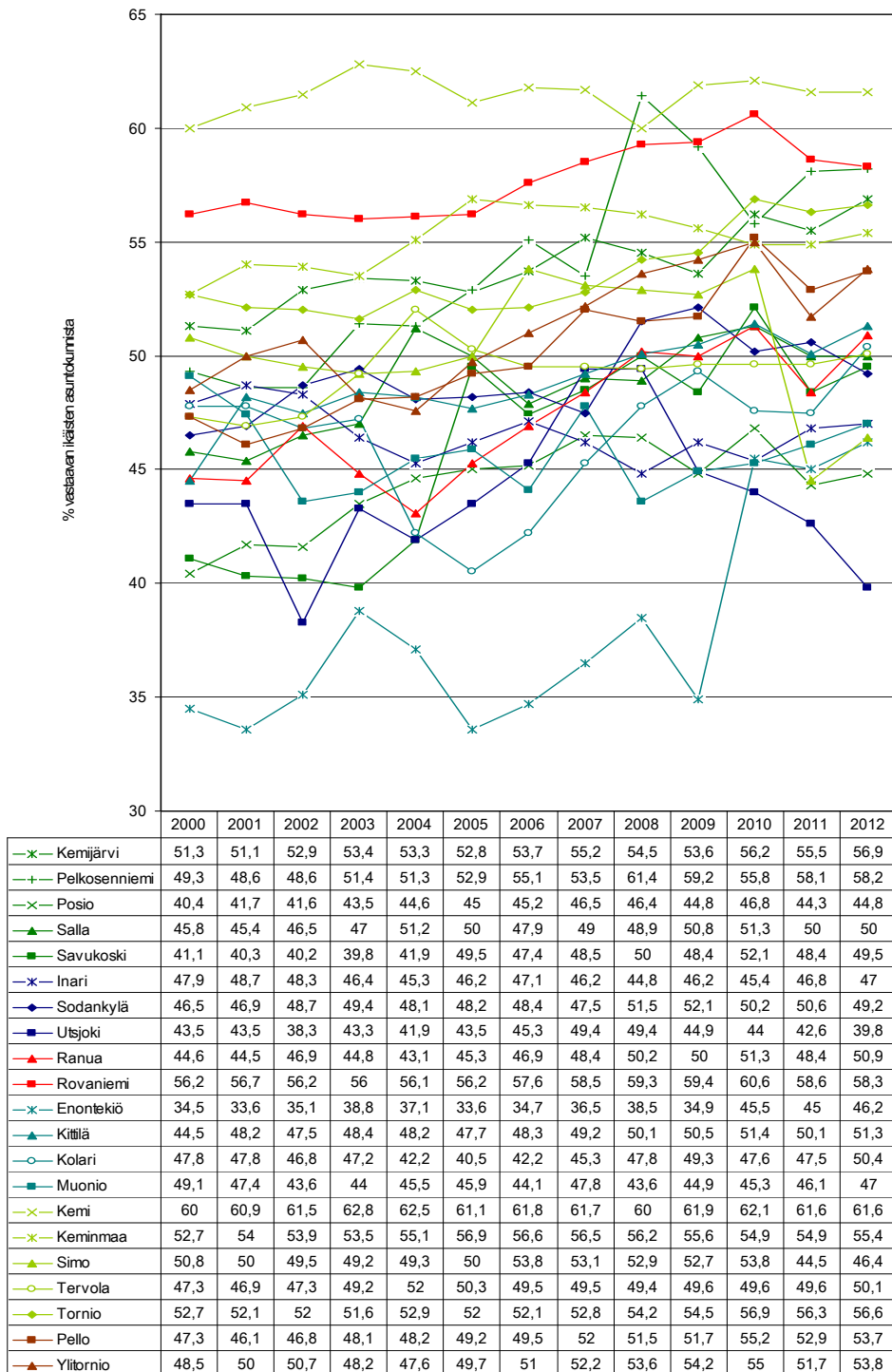
34. Liitekuvio *Kodinhoitoavun, tukipalvelujen tai omaishoidon tuen piirissä 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012.*

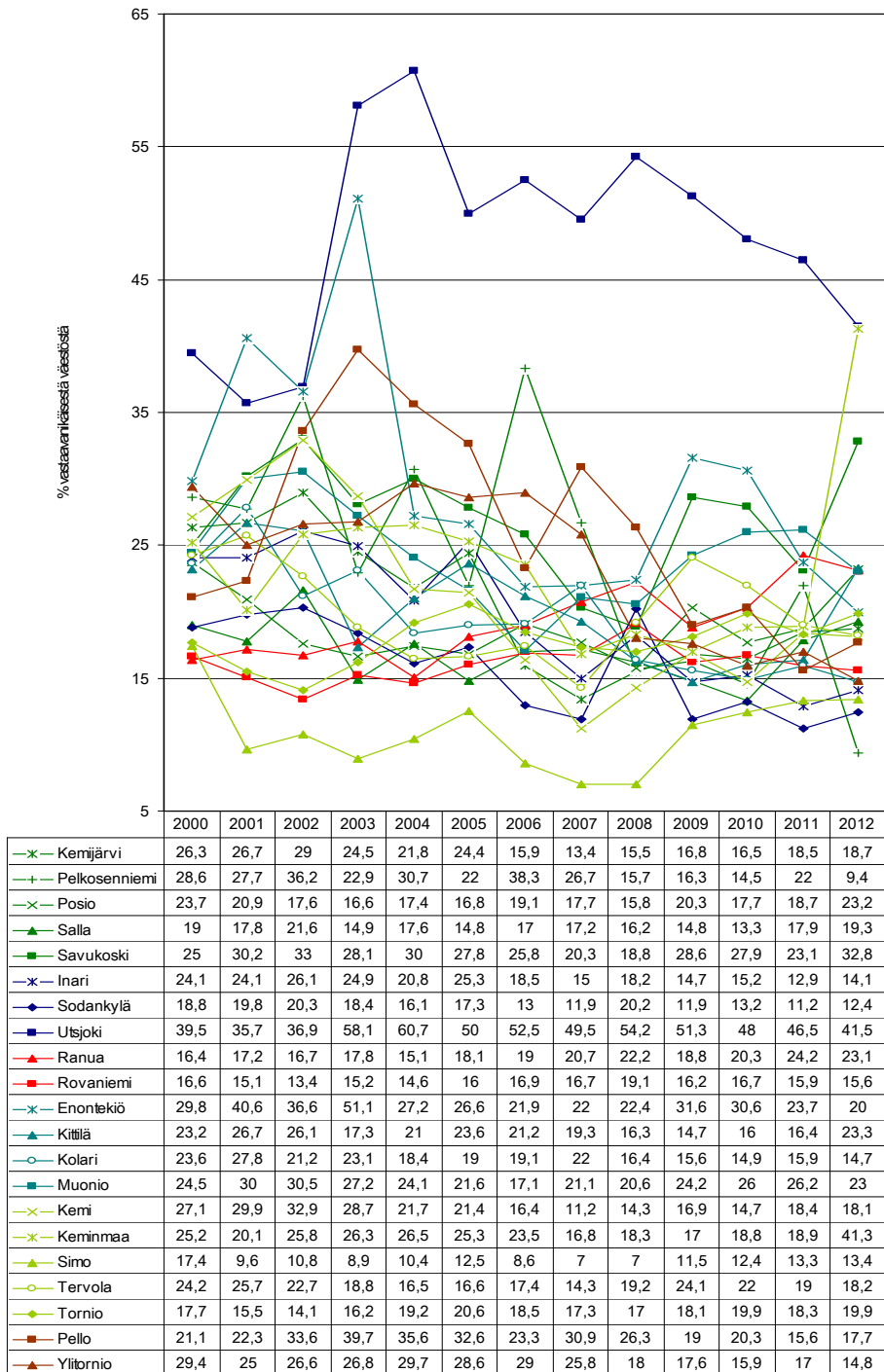
35. Liitekuvio *Toimeentulotukea saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2011.*

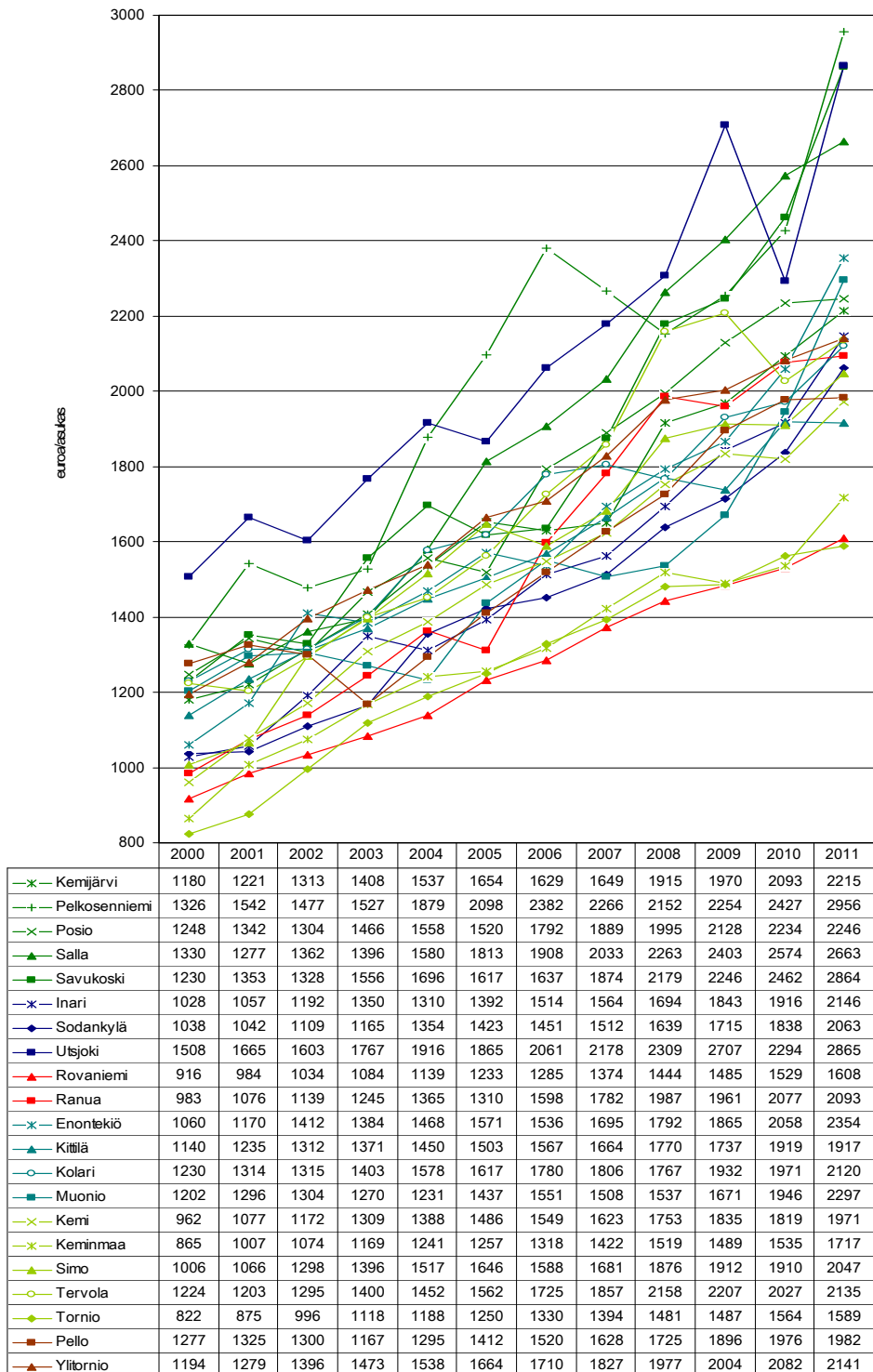
36. Liitekuvio 75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asuntokunnat, % vastaavanikäisten asuntokunnista lappilaiskunnissa 2000–2012.

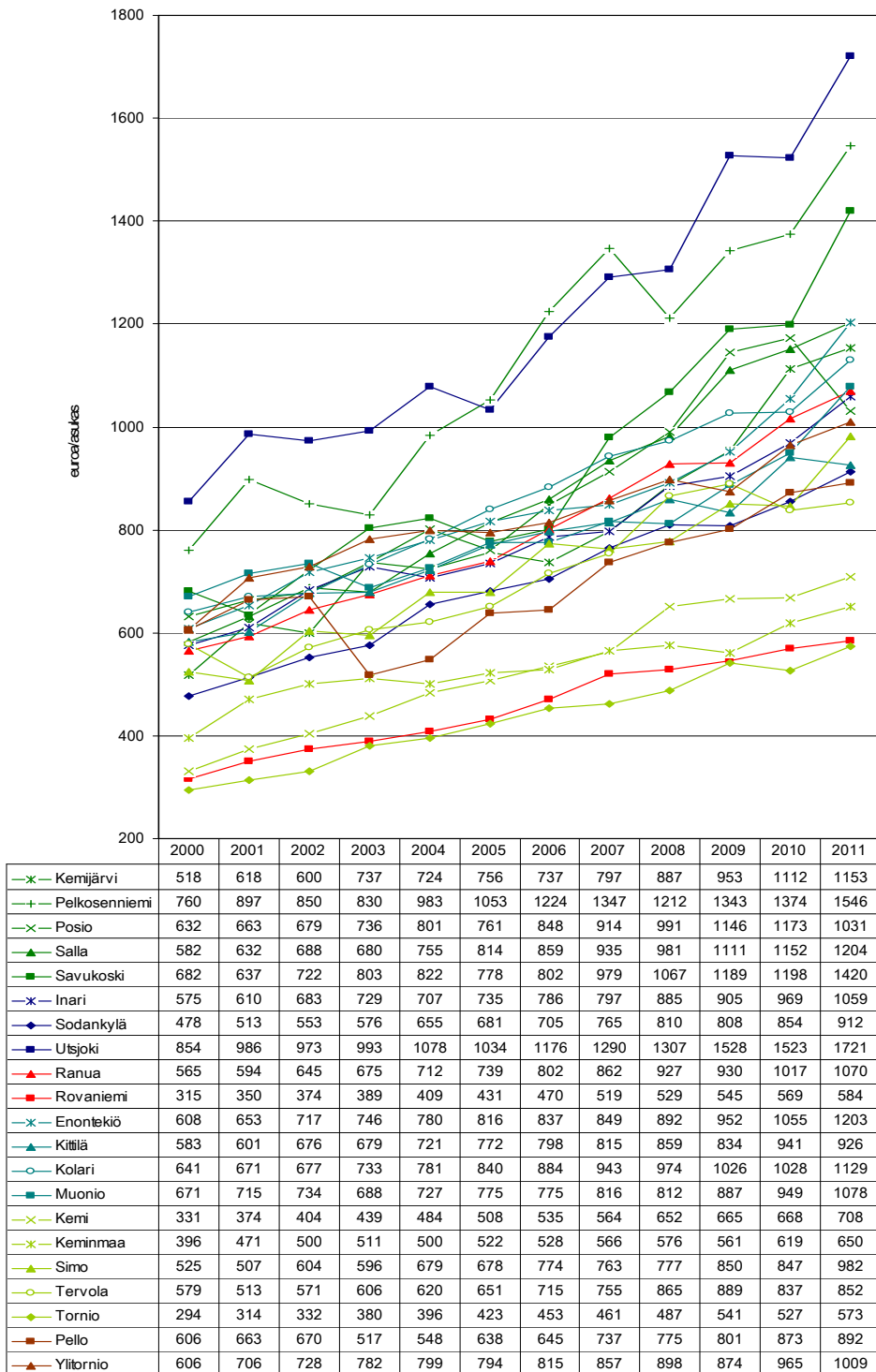
37. Liitekuvio *Kodinhoitoapua vuoden aikana saaneet 75 vuotta täyttäneiden kotitaloudet, % vastaavanikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012.*

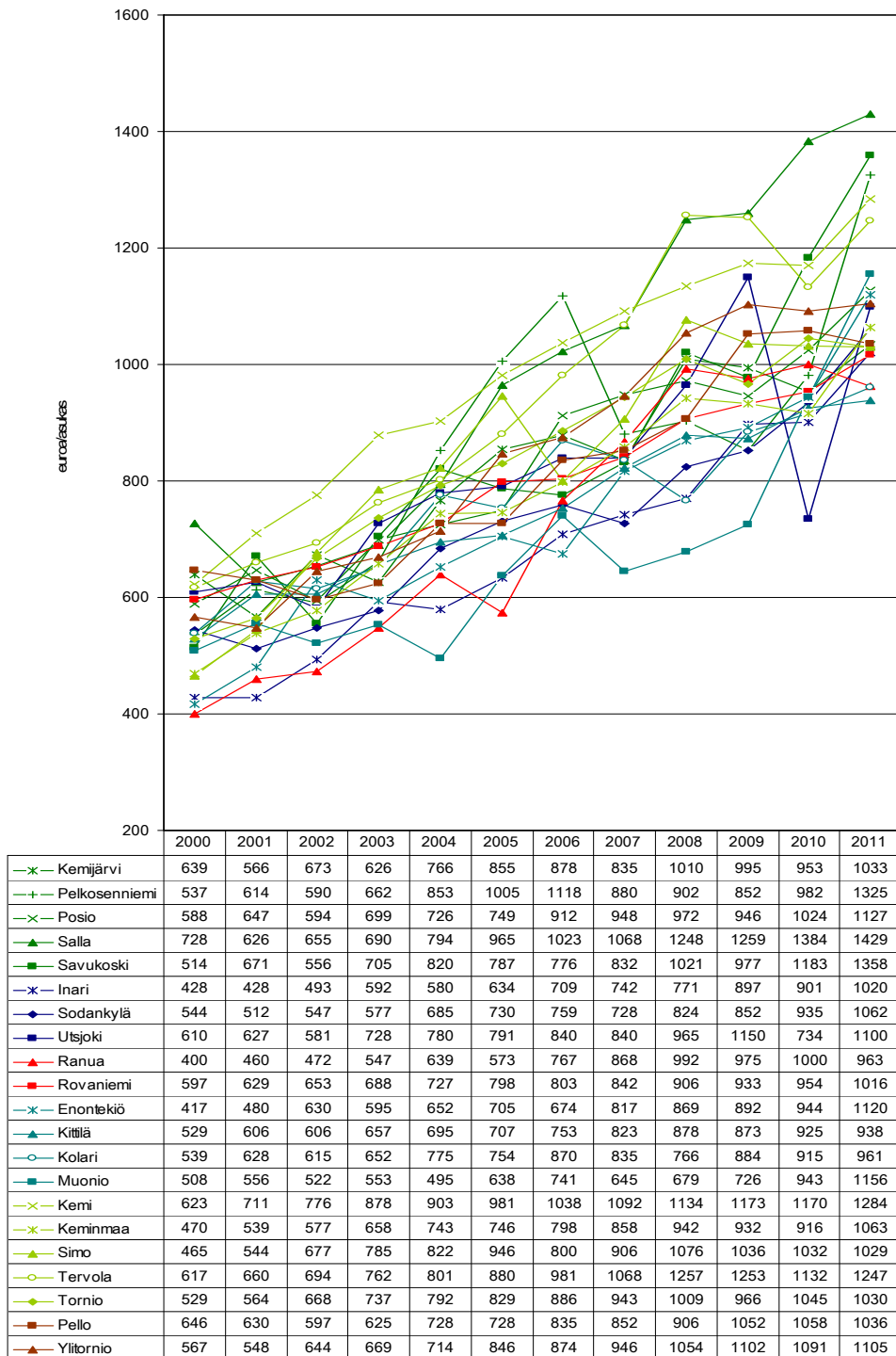
38. Liitekuvio *Terveystoimen nettokustannukset, euroa/asukas lappilaiskunnissa 2000–2011.*

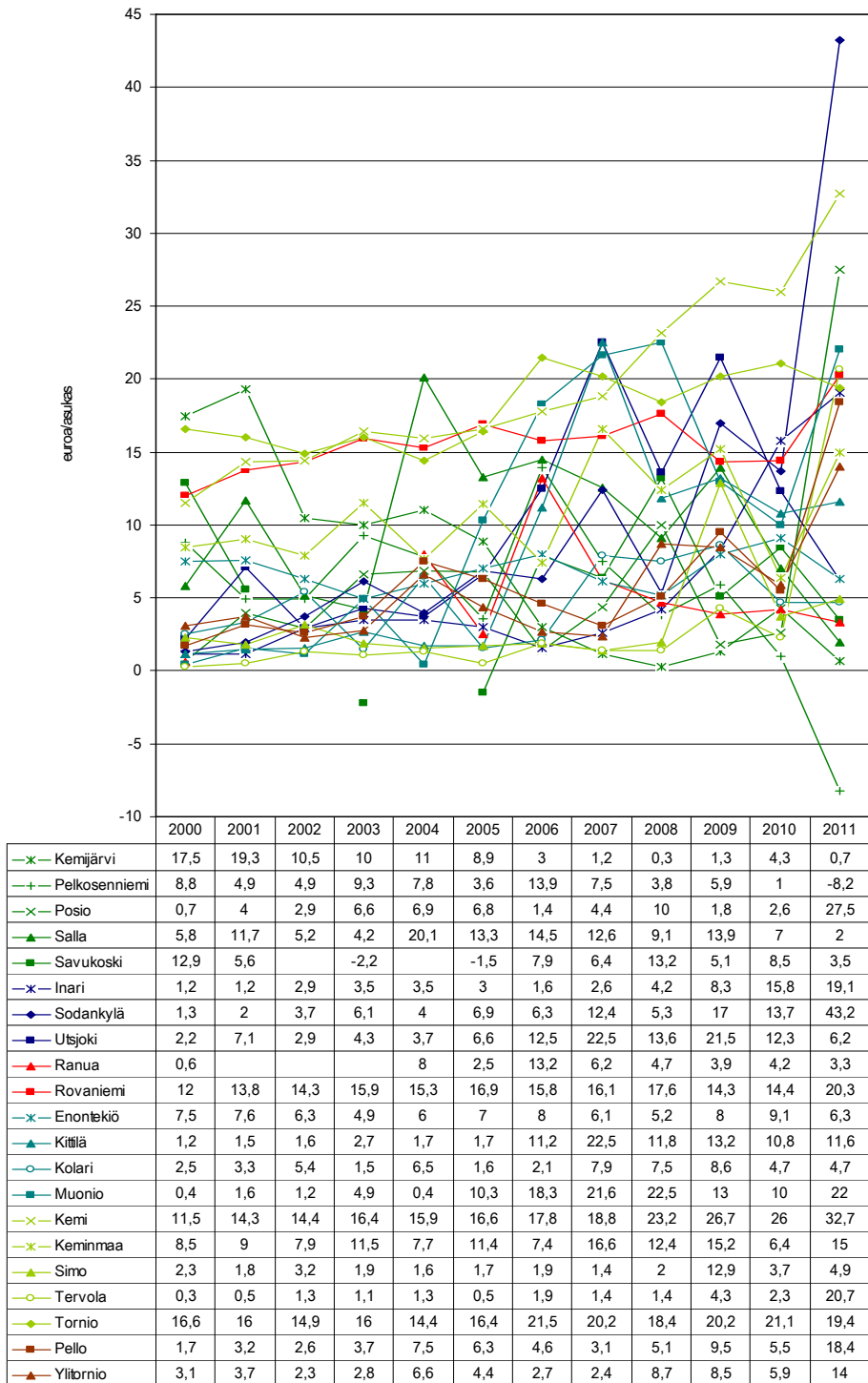
39. Liitekuvio *Perusterveydenhuollon nettokustannukset, euroa/asukas lappilaiskunnissa 2000–2011.*

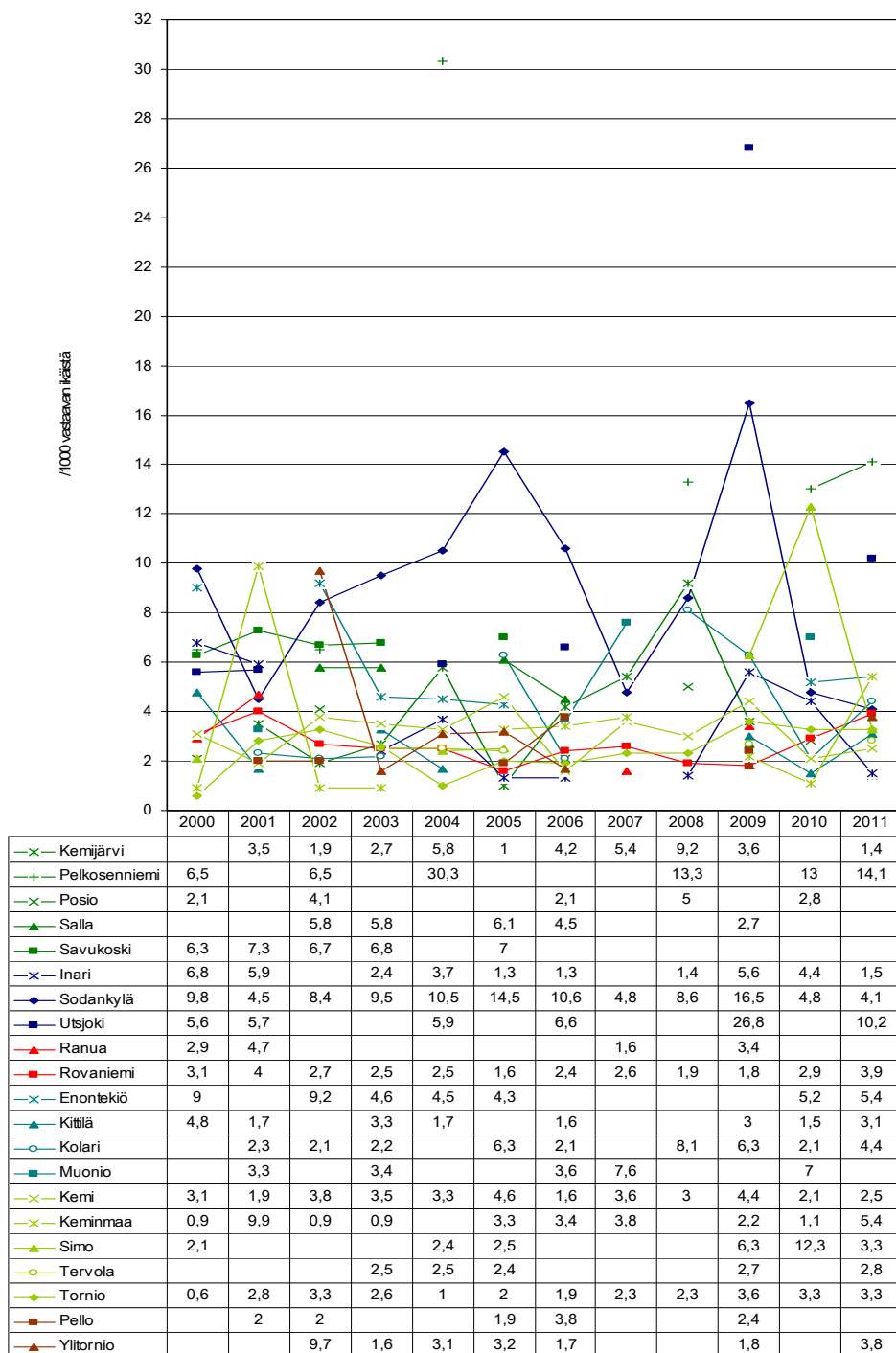
40. Liitekuvio Erikoissairaanhoidon nettokustannukset, euroa/asukas lappilaiskunnissa 2000–2011.

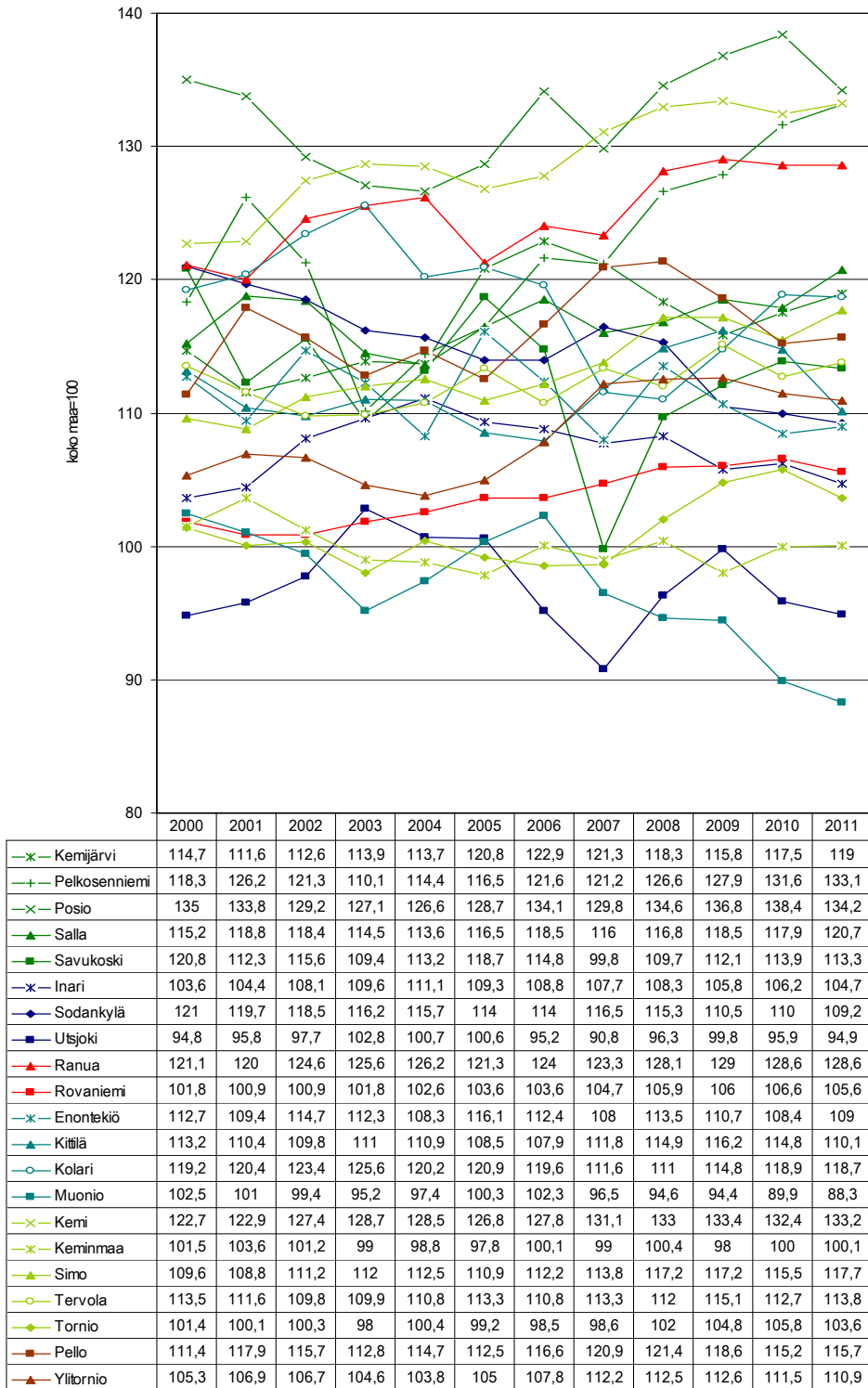

41. Liitekuvio Päihdehuollon nettokustannukset, euroa/asukas lappilaiskunnissa 2000–2011.

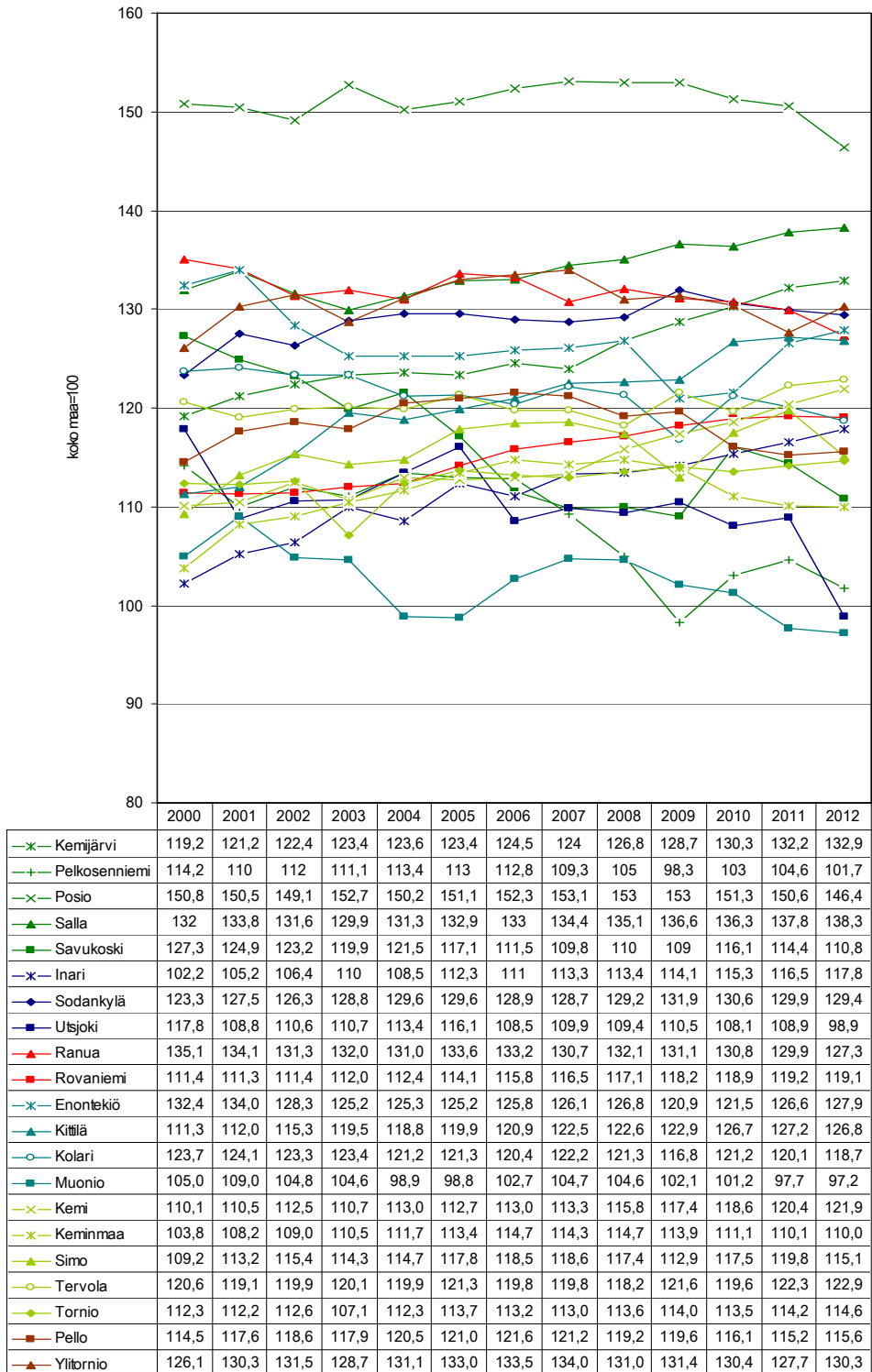

42. Liitekuvio Päihdesairauksien hoitojaksot 15–24 -vuotiailla/1000 vastaavanikäistä lappilaiskunnissa 2000–2011.

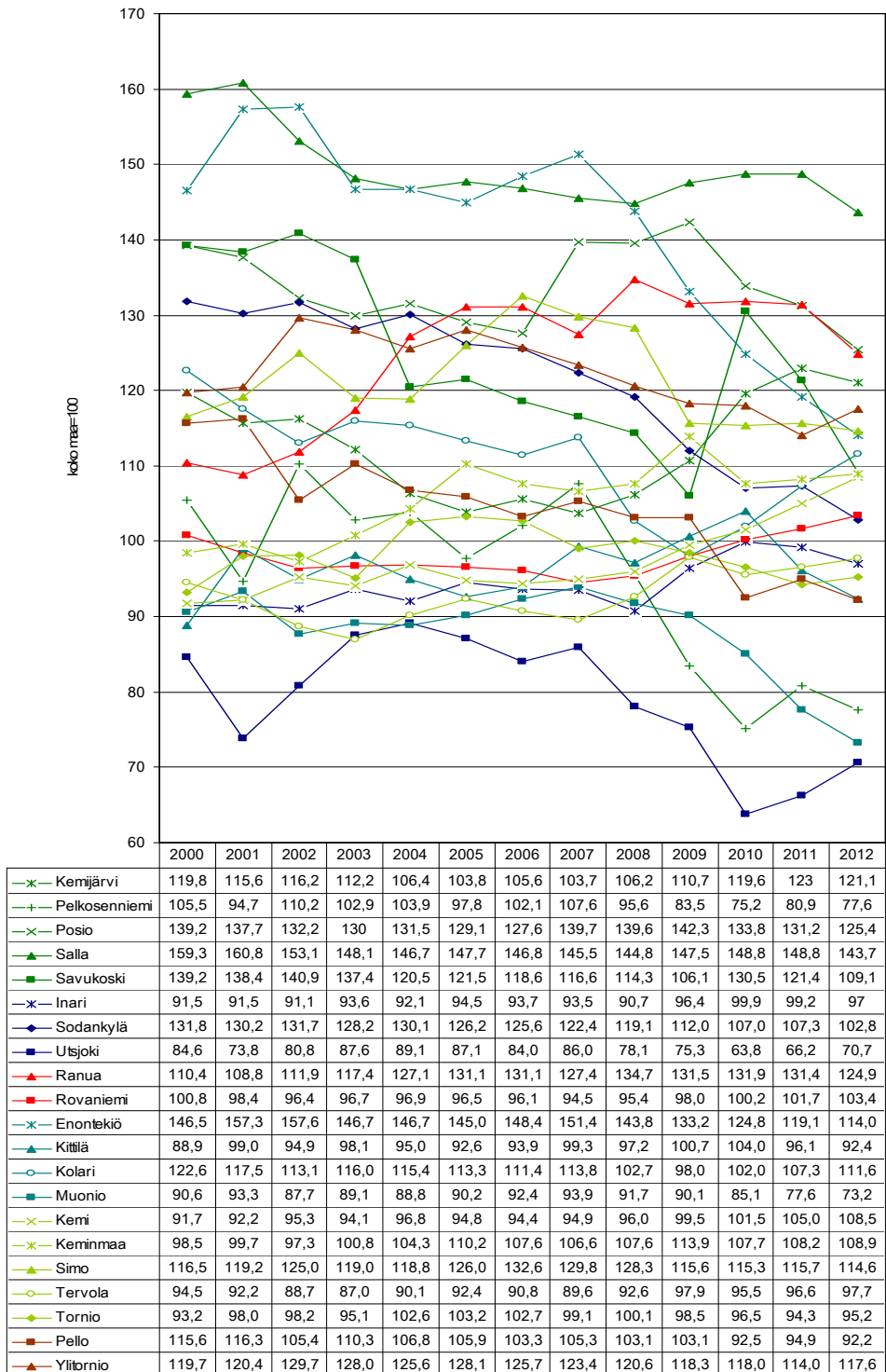

43. Liitekuvio *Sairastavuusindeksi, ikävakioitu lappilaiskunnissa 2000–2011.*

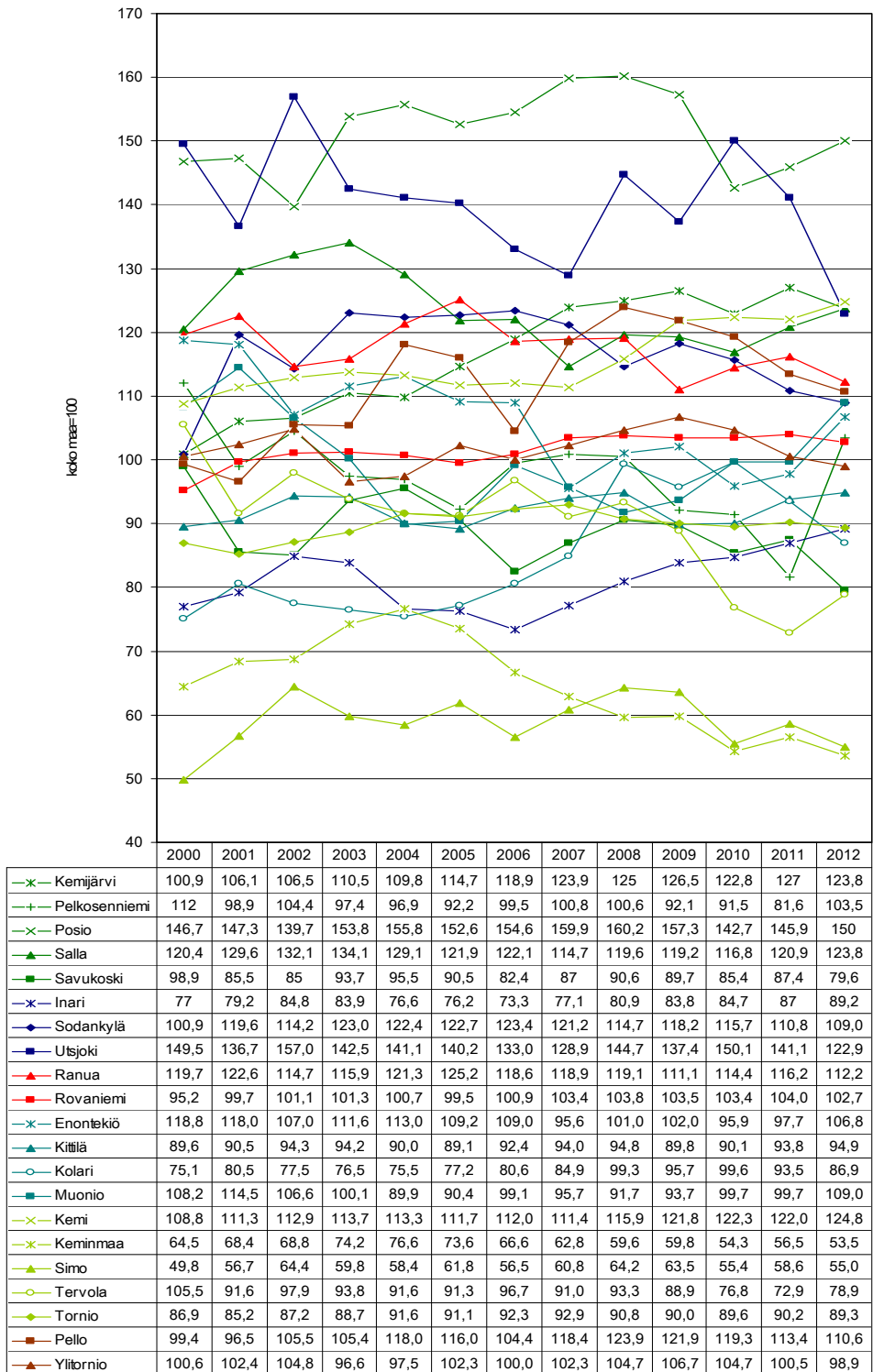
44. Liitekuvio *Kansantauti-indeksi lappilaiskunnissa 2000–2012.*

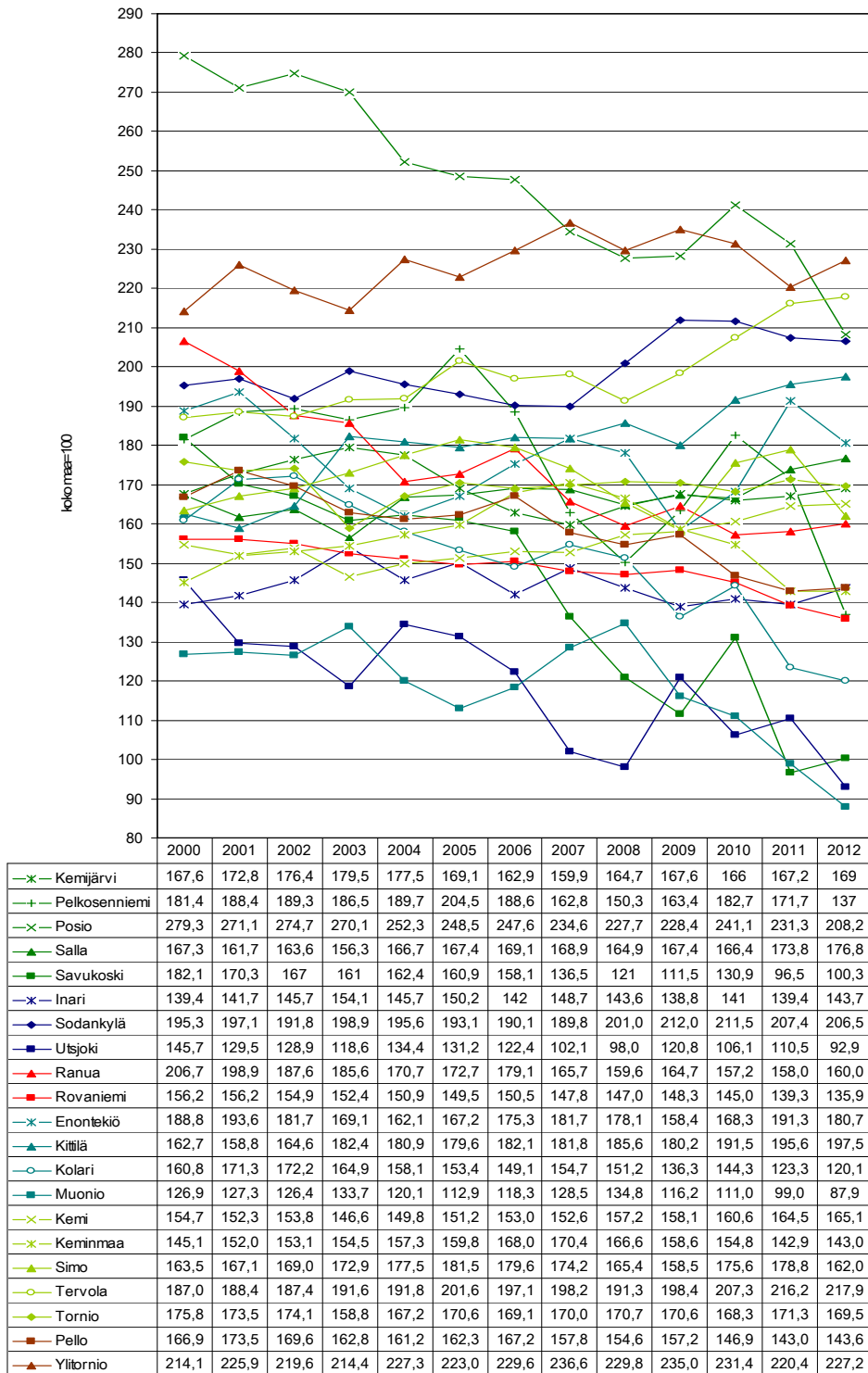
45. Liitekuvio *Diabetes-indeksi lappilaiskunnissa 2000–2012.*

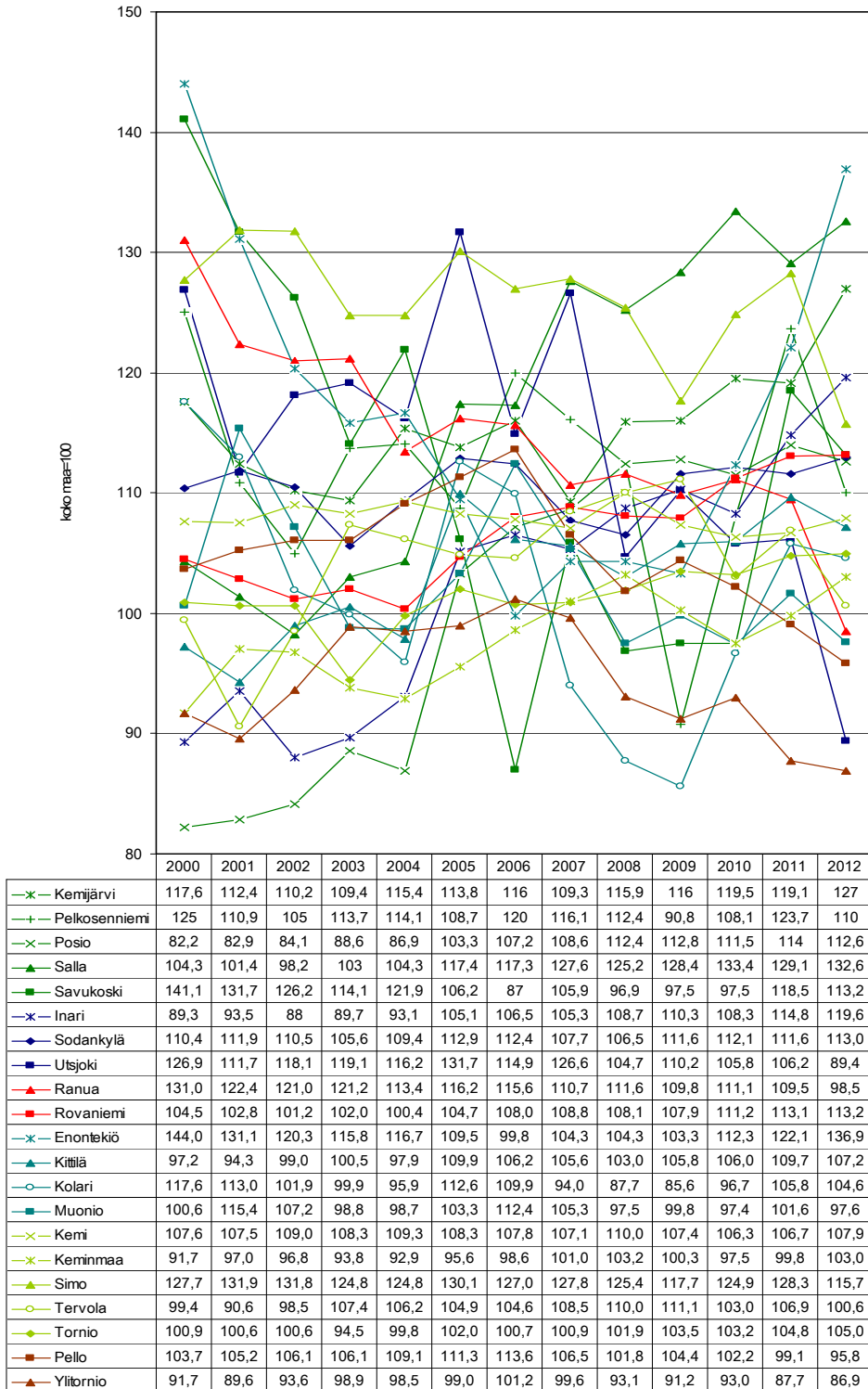
46. Liitekuvio Psykoosi-indeksi lappilaiskunnissa 2000–2012.

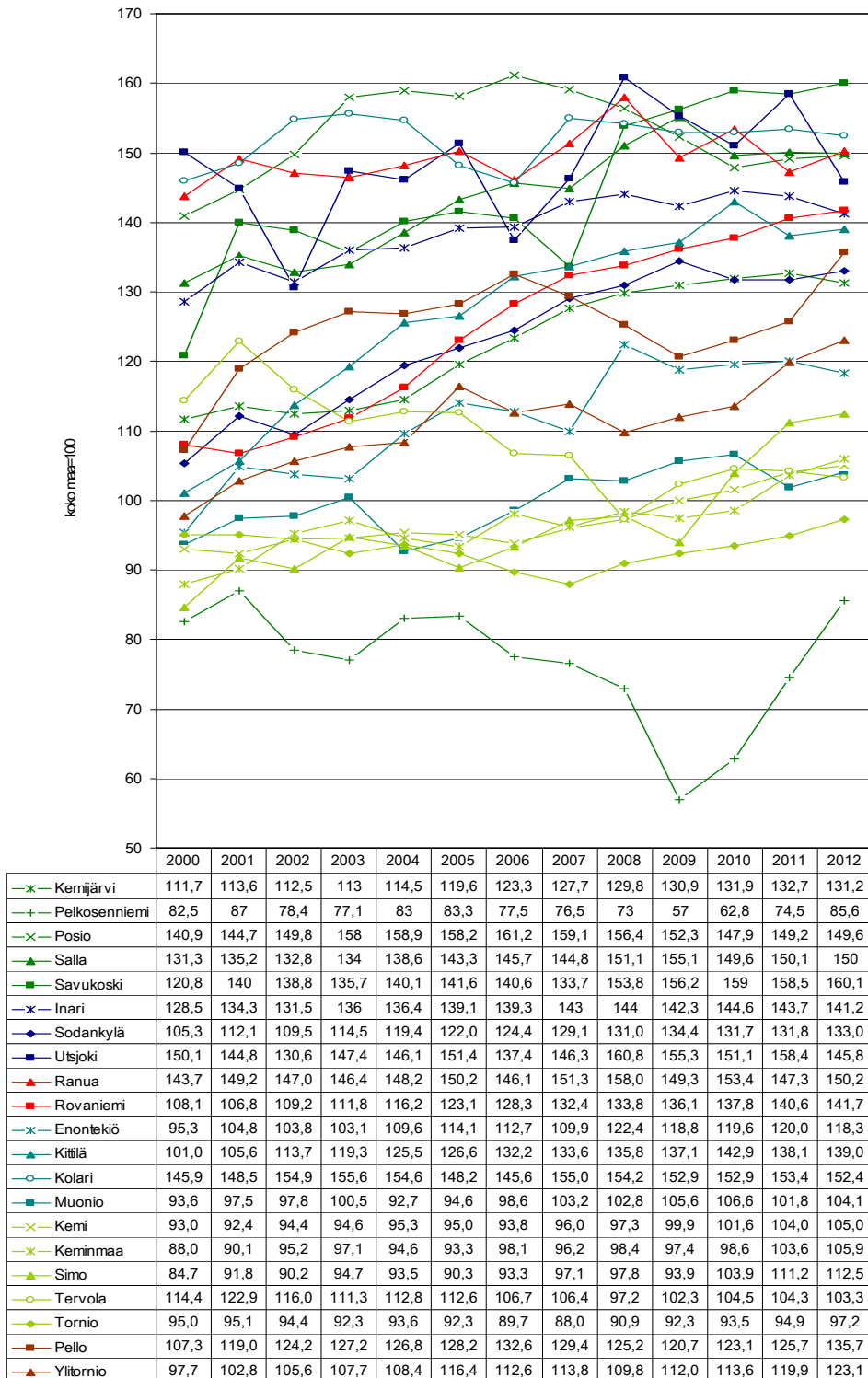

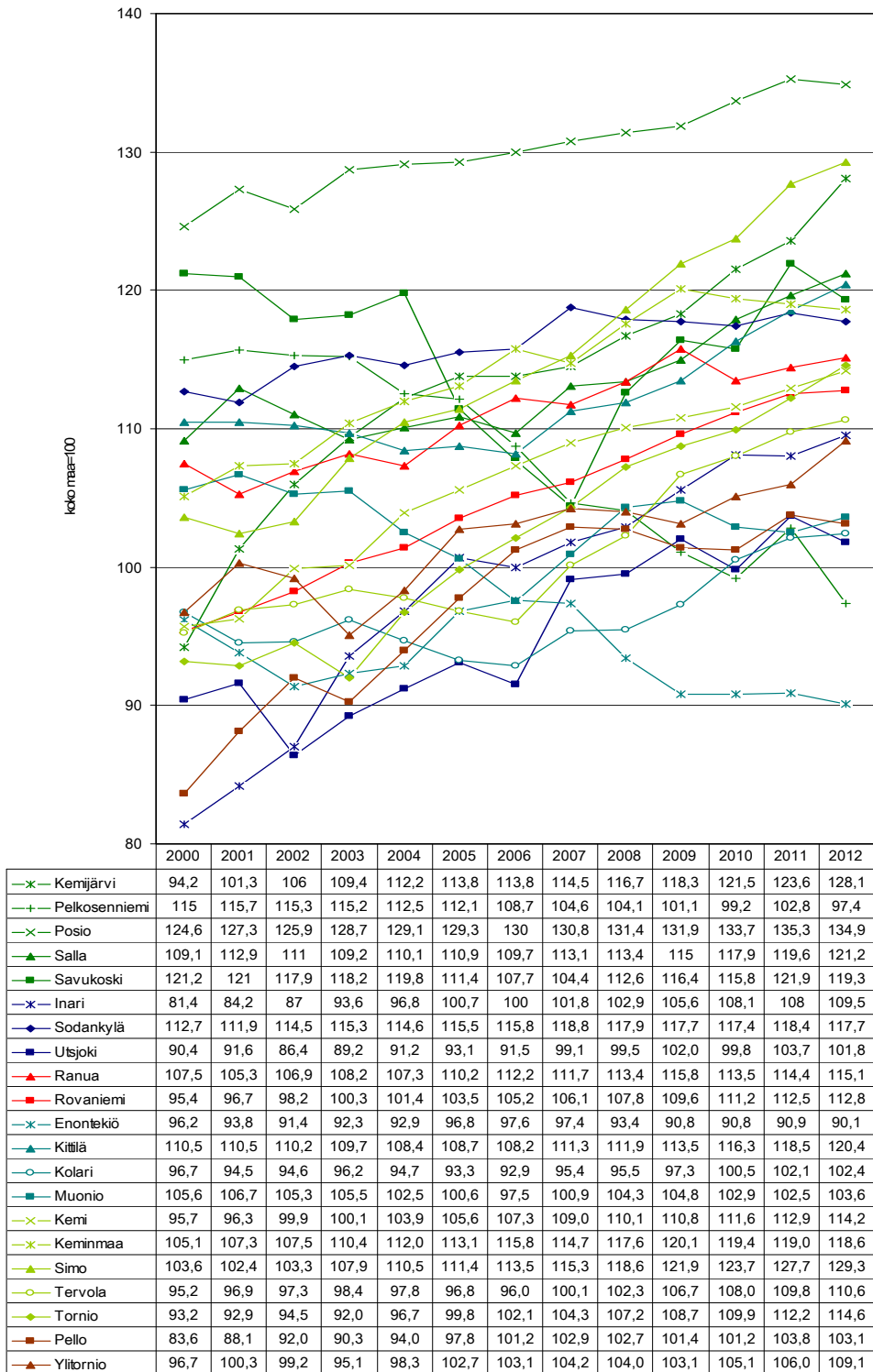
47. Liitekuvio Sydämen vajaatoiminta-indeksi lappilaiskunnissa 2000–2012.

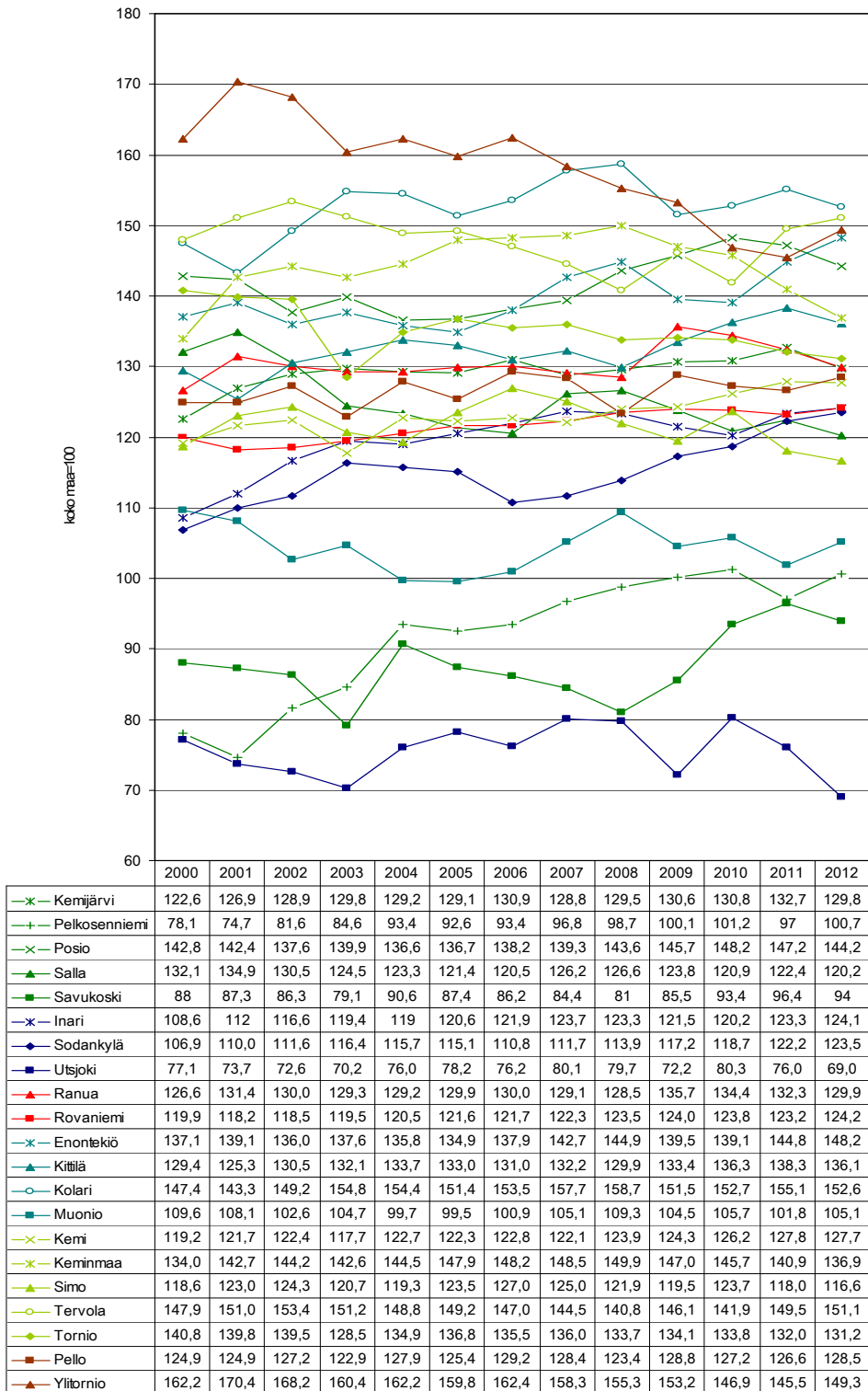

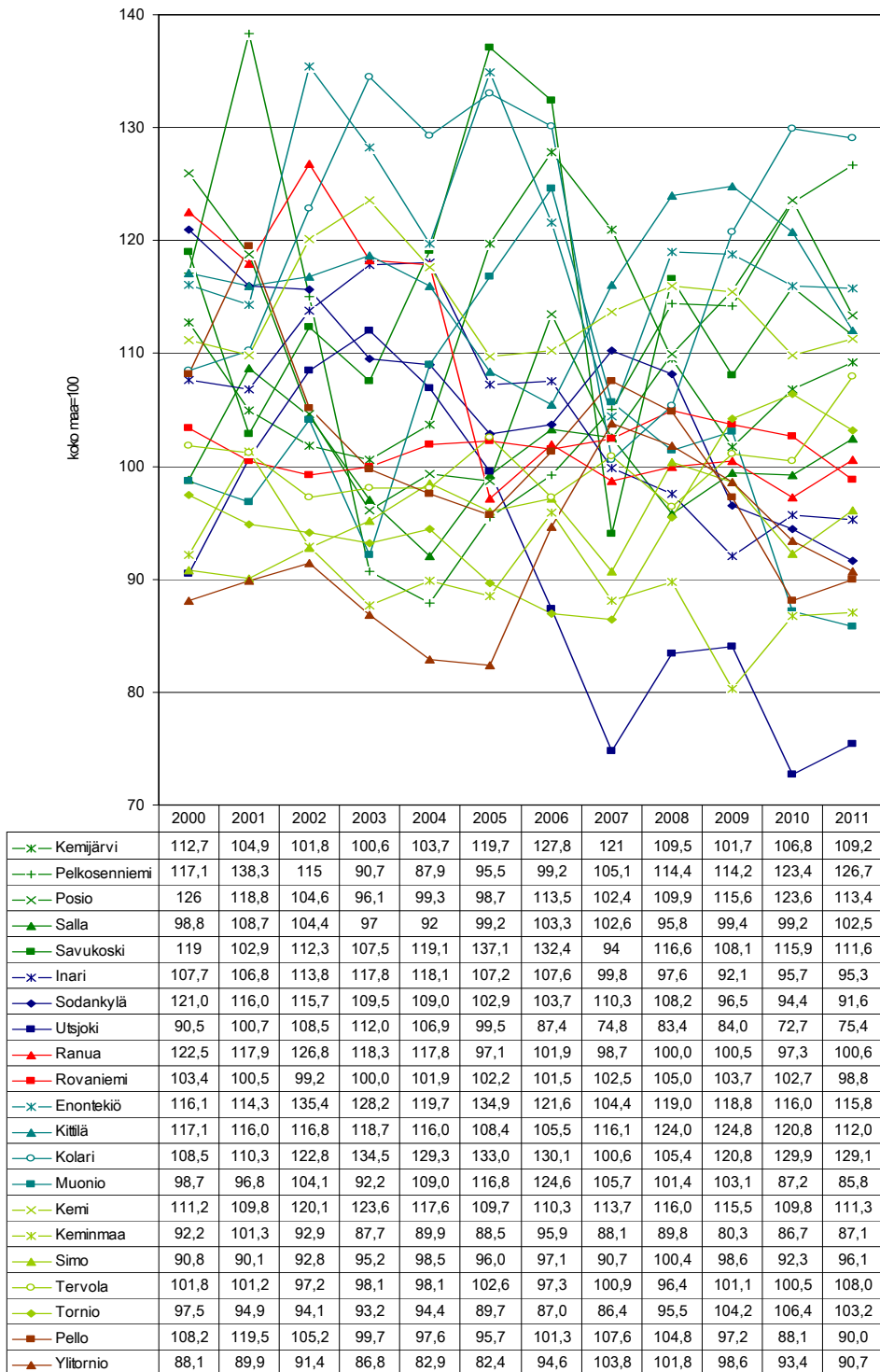
48. Liitekuvio Nivelreuma-indeksi lappilaiskunnissa 2000–2012.

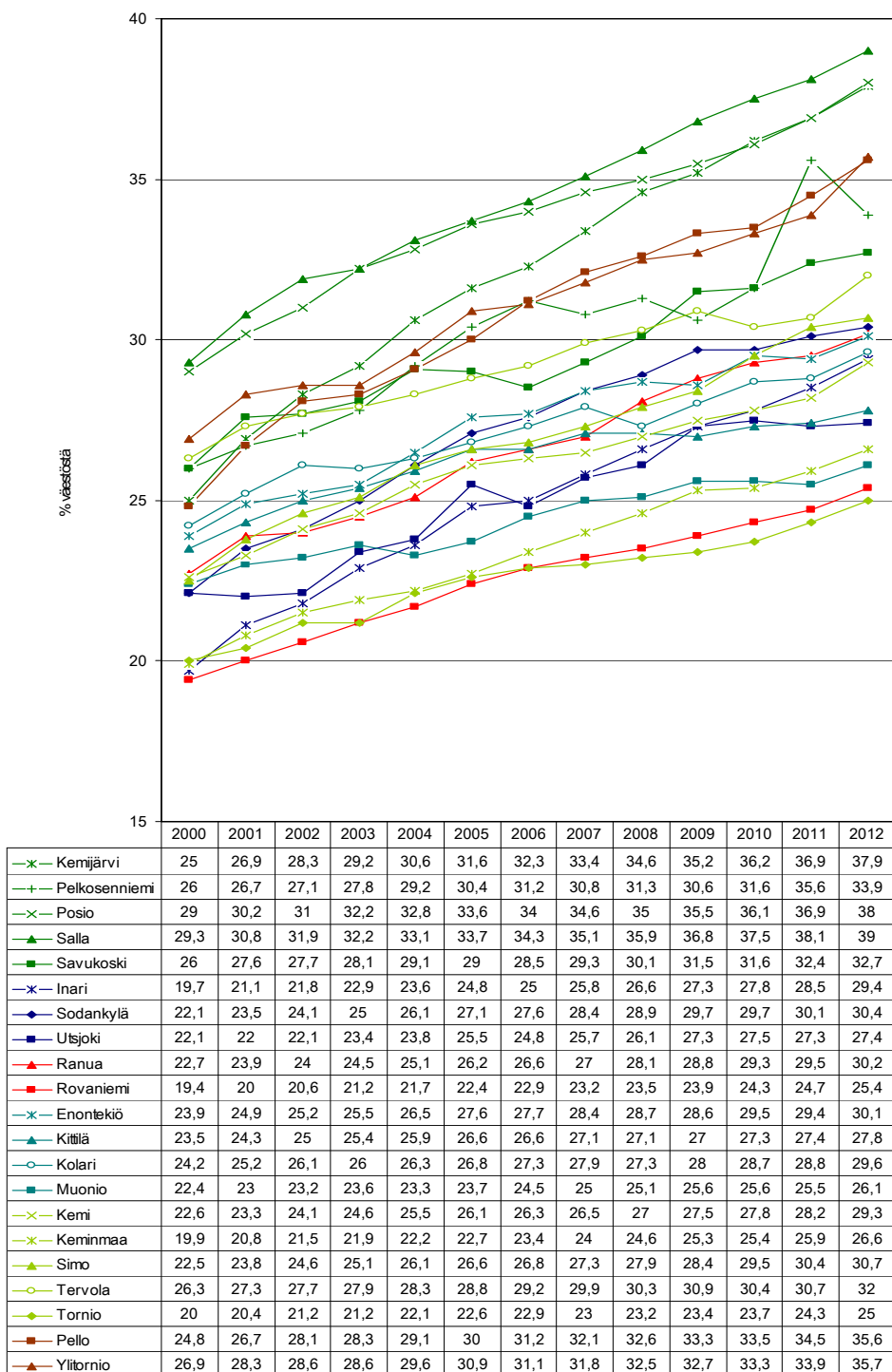
49. Liitekuvio *Astma-indeksi lappilaiskunnissa 2000–2012.*

50. Liitekuvio *Verenpainetauti-indeksi lappilaiskunnissa 2000–2012.*

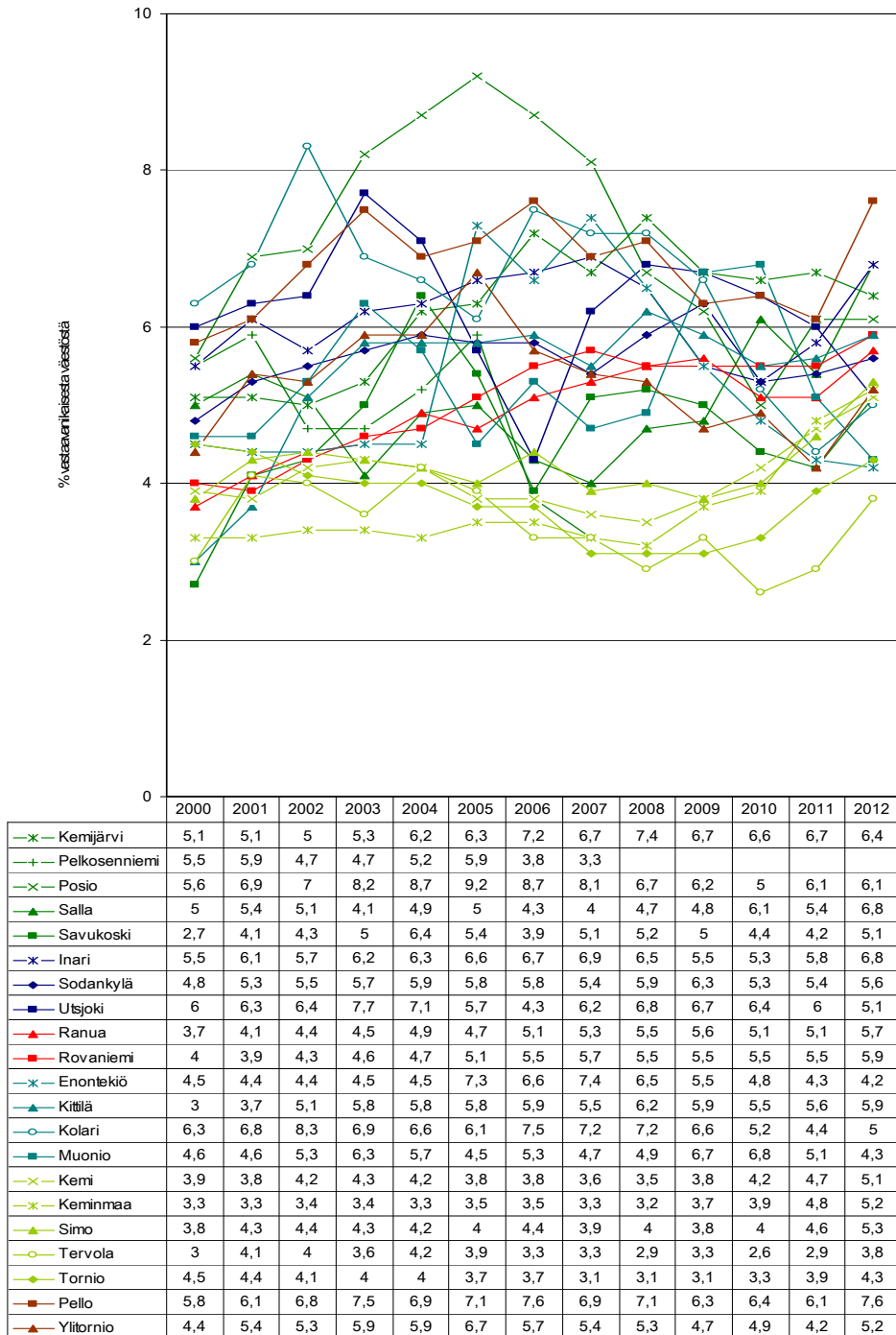
51. Liitekuvio *Sepelvaltimotauti-indeksi lappilaiskunnissa 2000–2012.*

52. Liitekuvio *Kuolleisuusindeksi lappilaiskunnissa 2000–2011.*

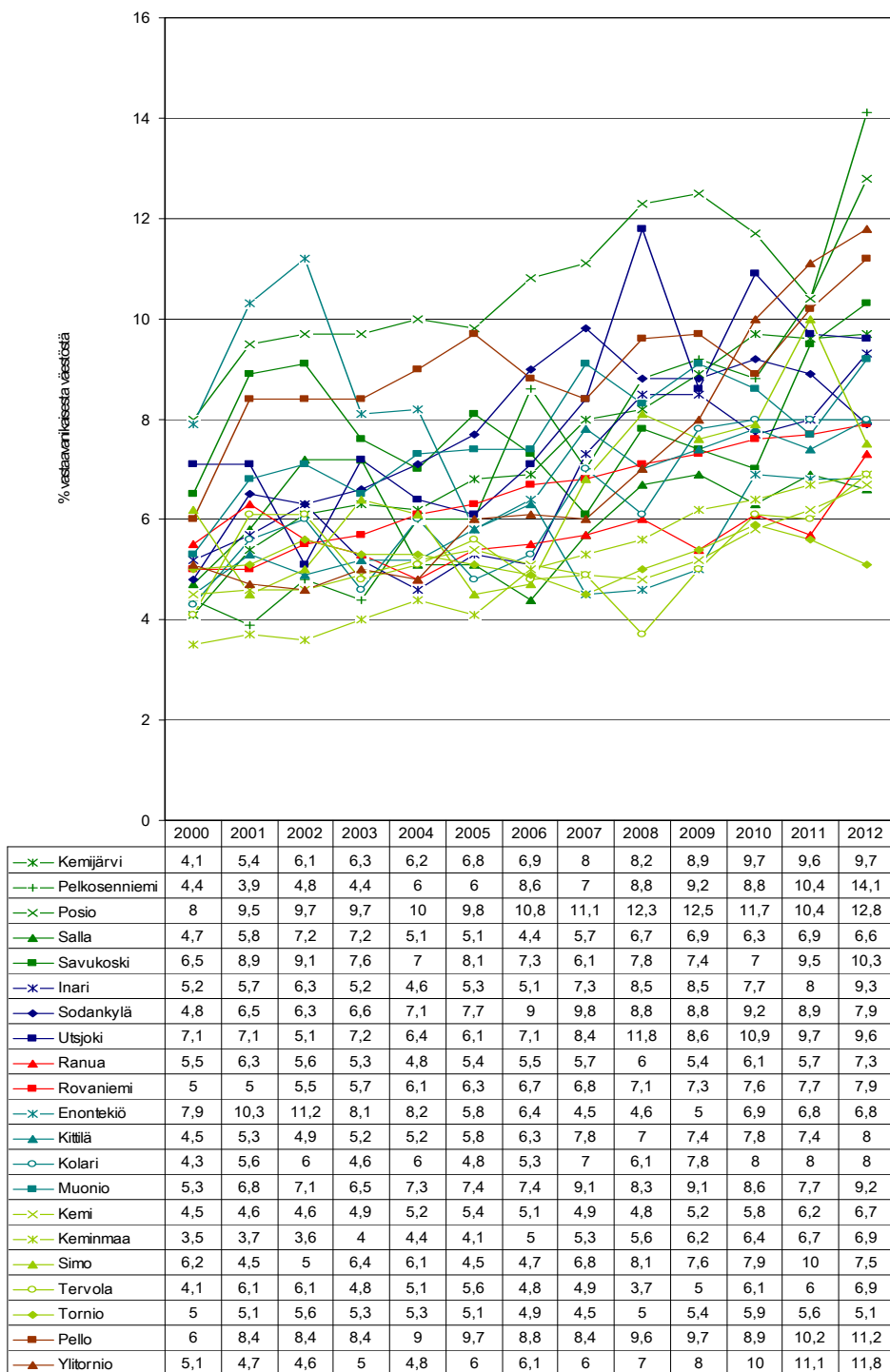
53. Liitekuvio *Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja, % väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012.*

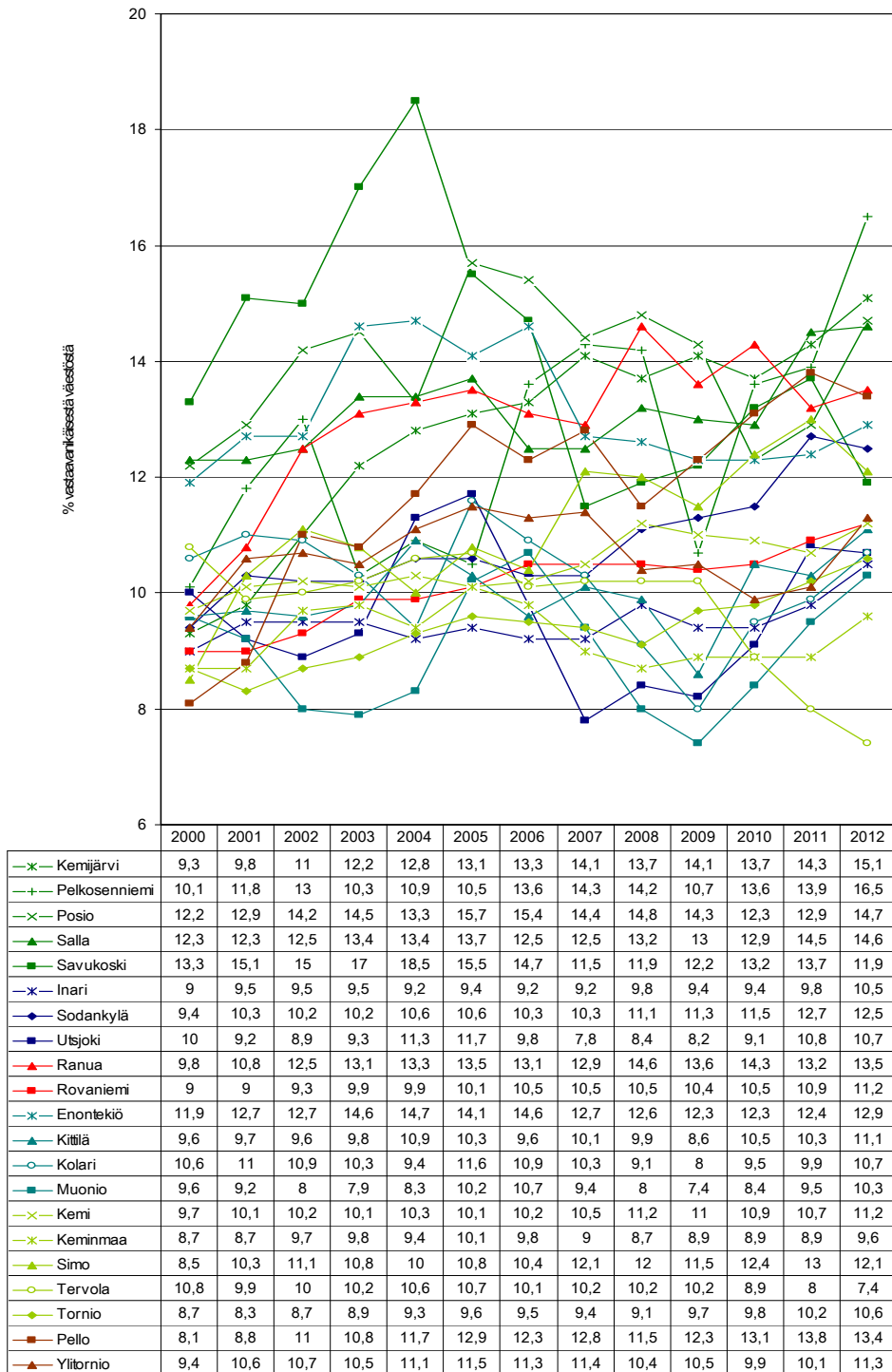
54. Liitekuvio Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 0–15 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012.

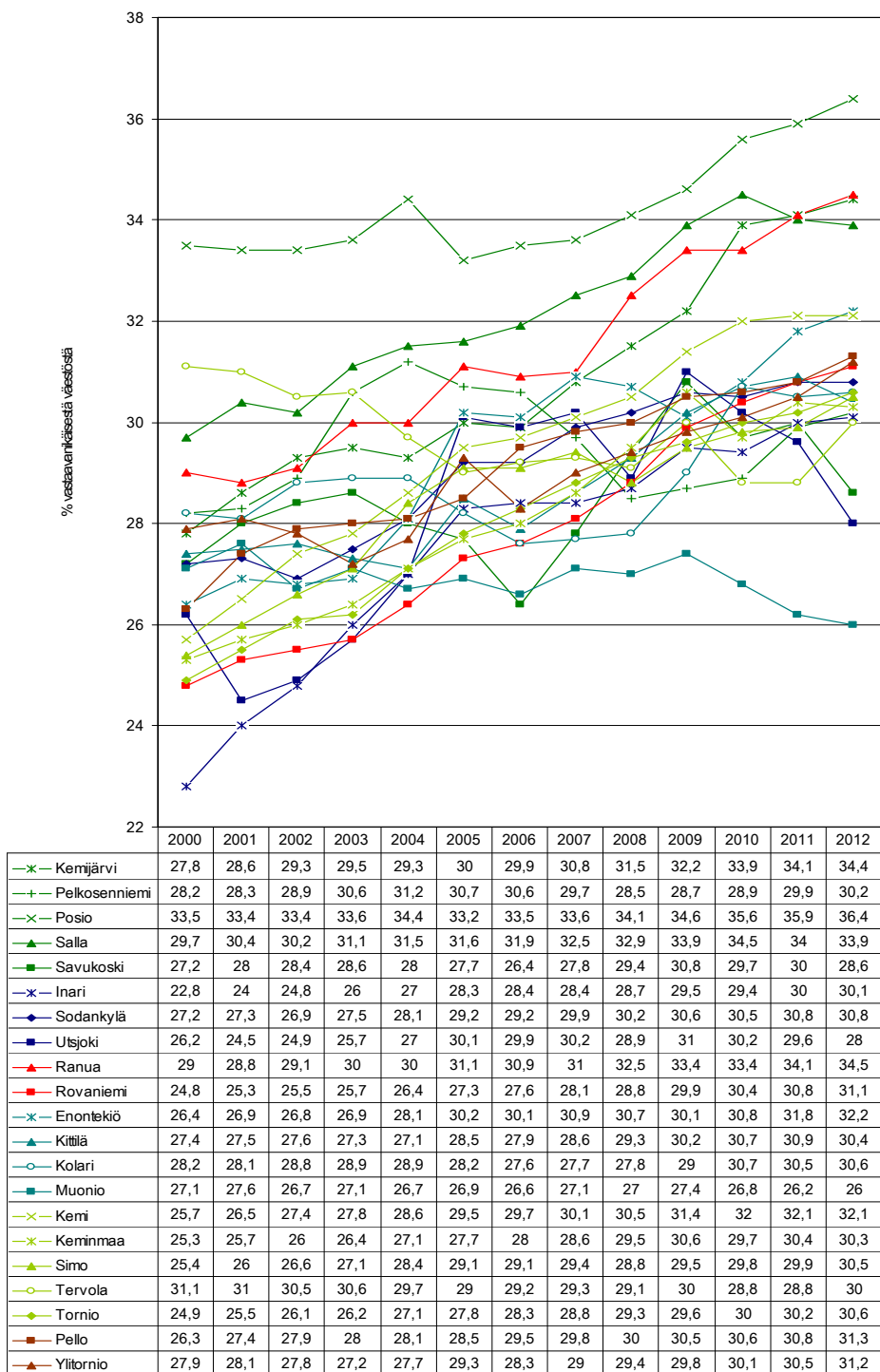
55. Liitekuvio *Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 16–24 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012.*

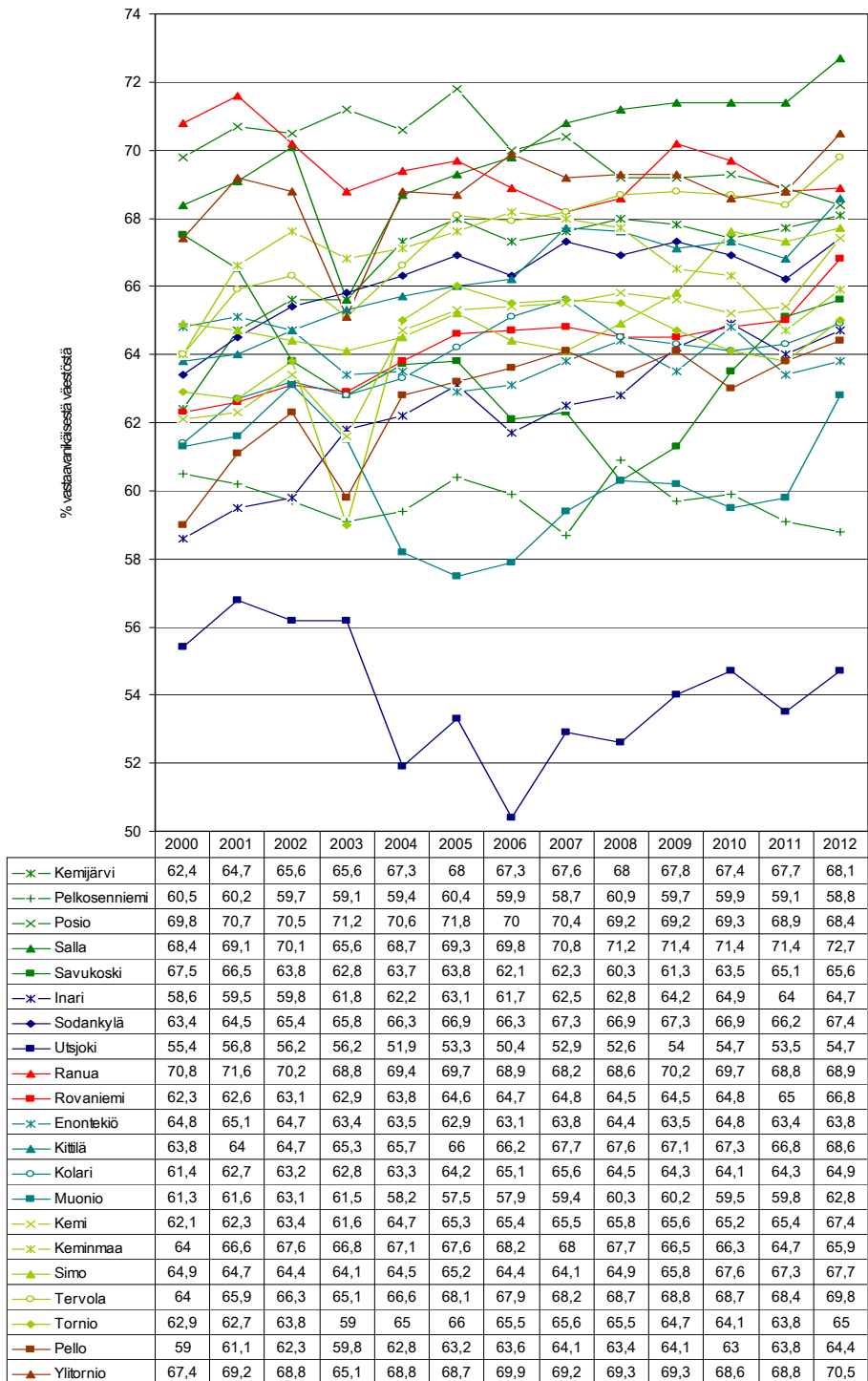
56. Liitekuvio *Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 25–39 -vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012.*

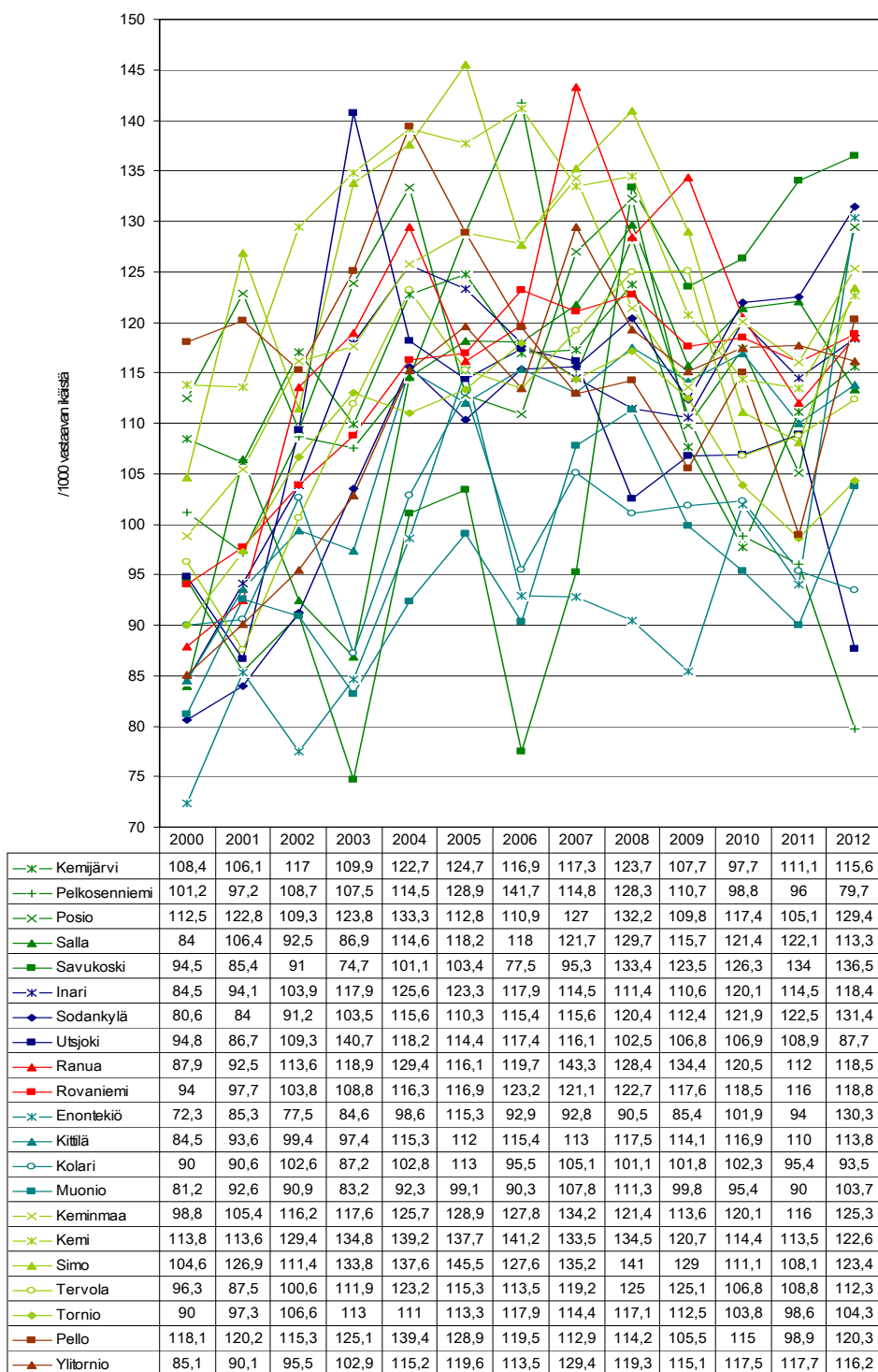
57. Liitekuvio Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 40–64 -vuotiaita, %
vastaavanikäisestä väestöstä lappilaikunnissa 2000–2012.

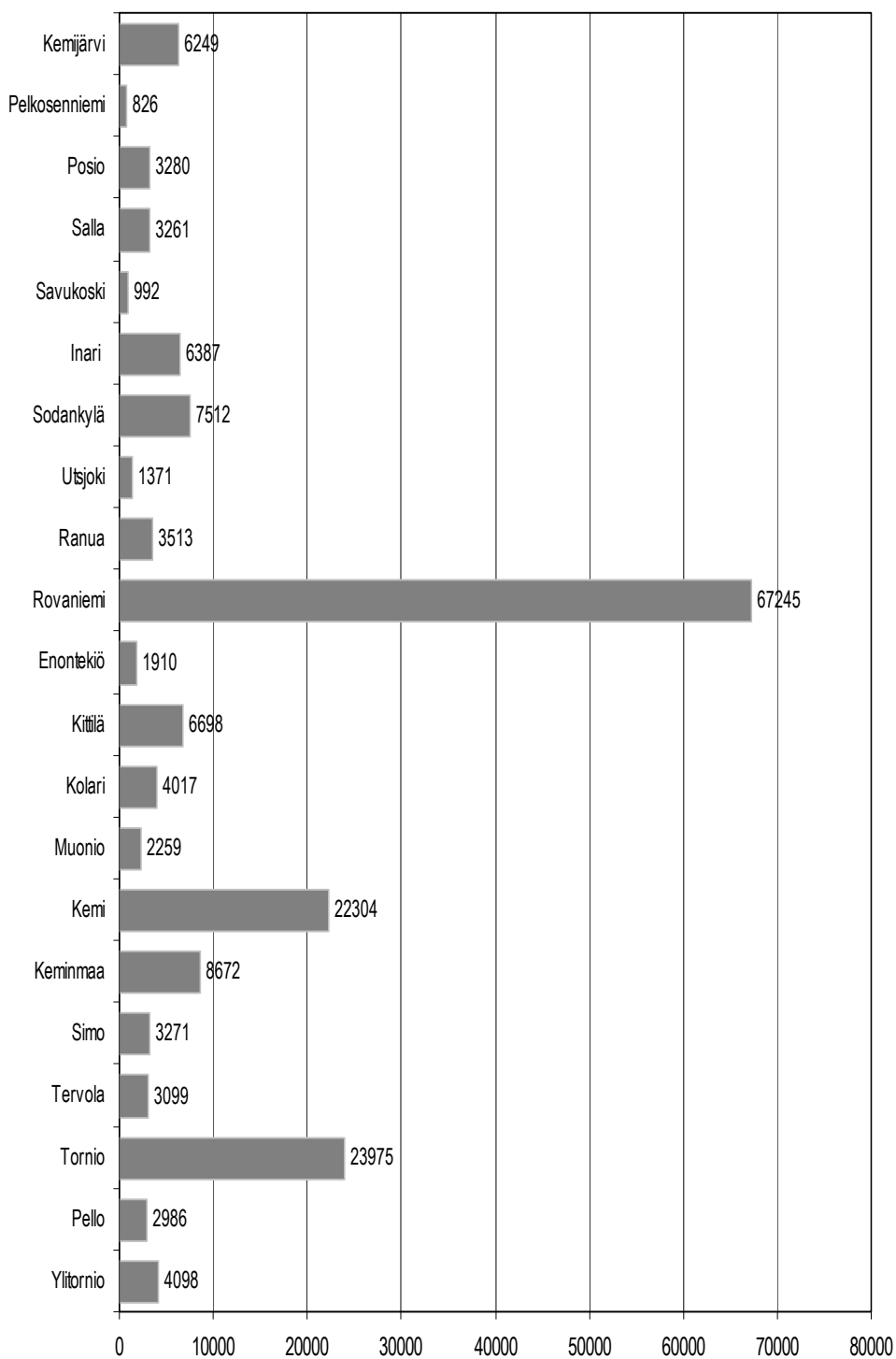

58. Liitekuvio Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012.

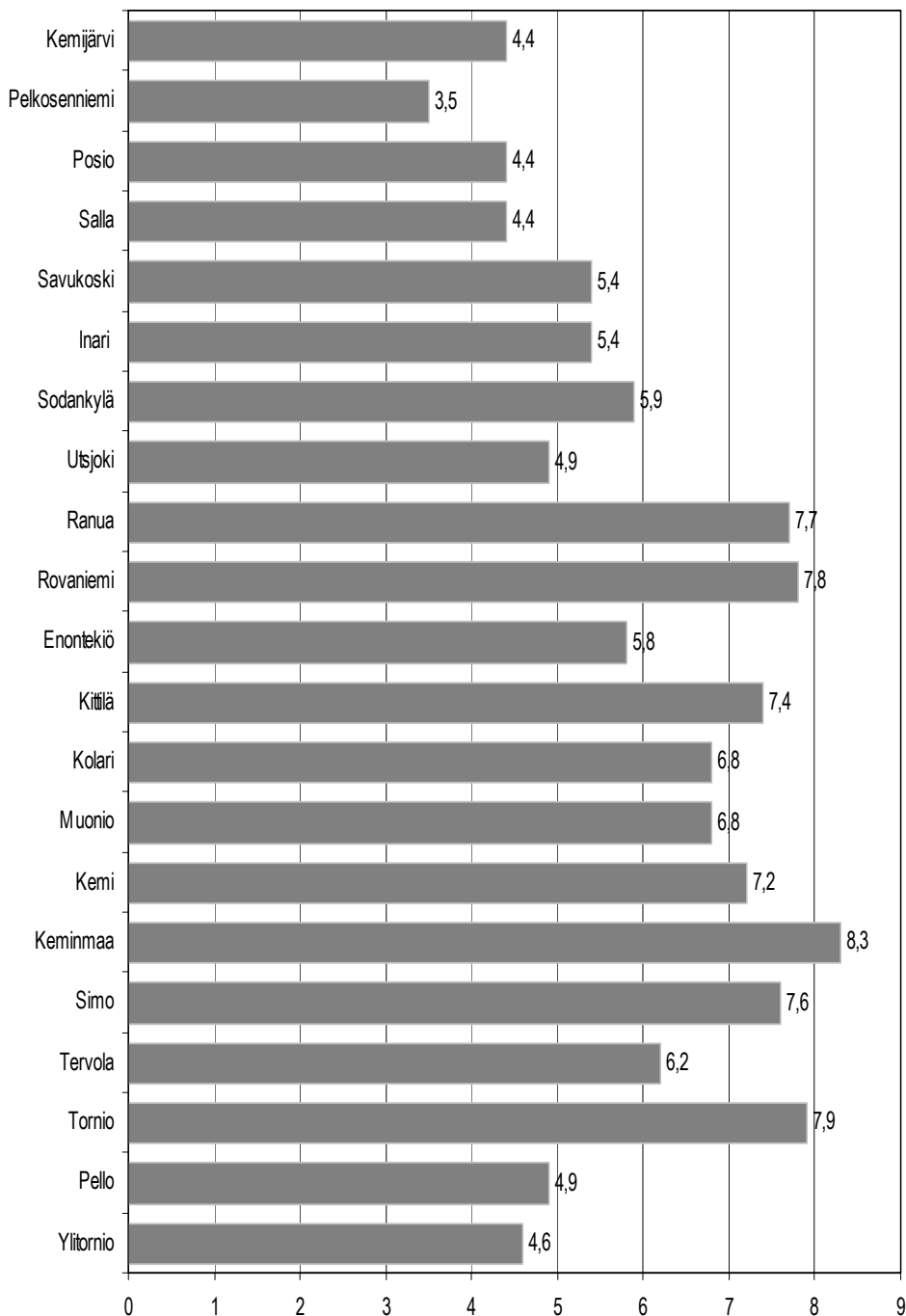

59. Liitekuvio *Sairauspäivärahaa saaneet 25–64 -vuotiaat/1000 vastaavan-ikäistä lappilaiskunnissa 2000–2012.*

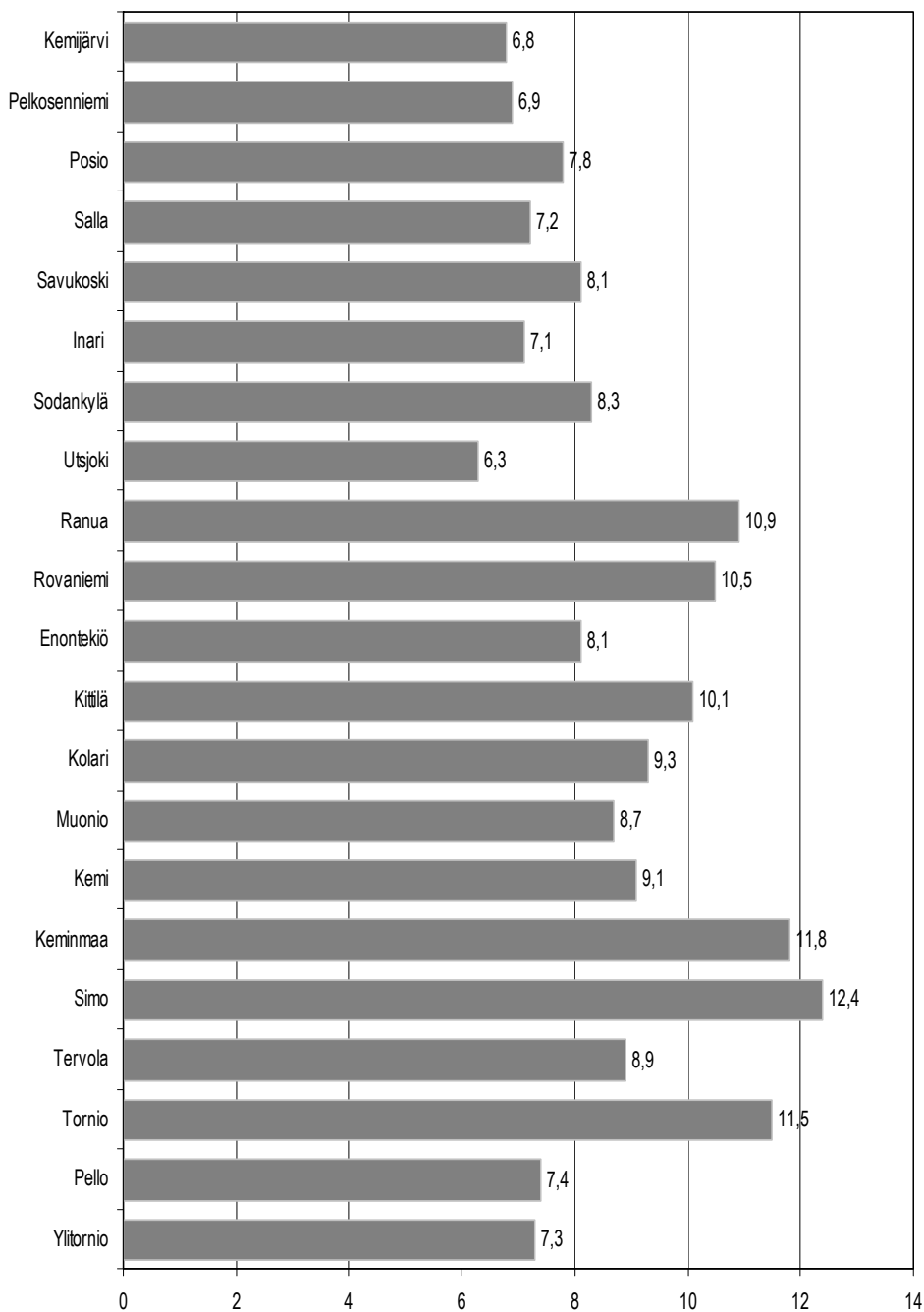

60. Liitekuvio *Väestöennuste, henkilöä, lappilaiskunnissa 2030.*

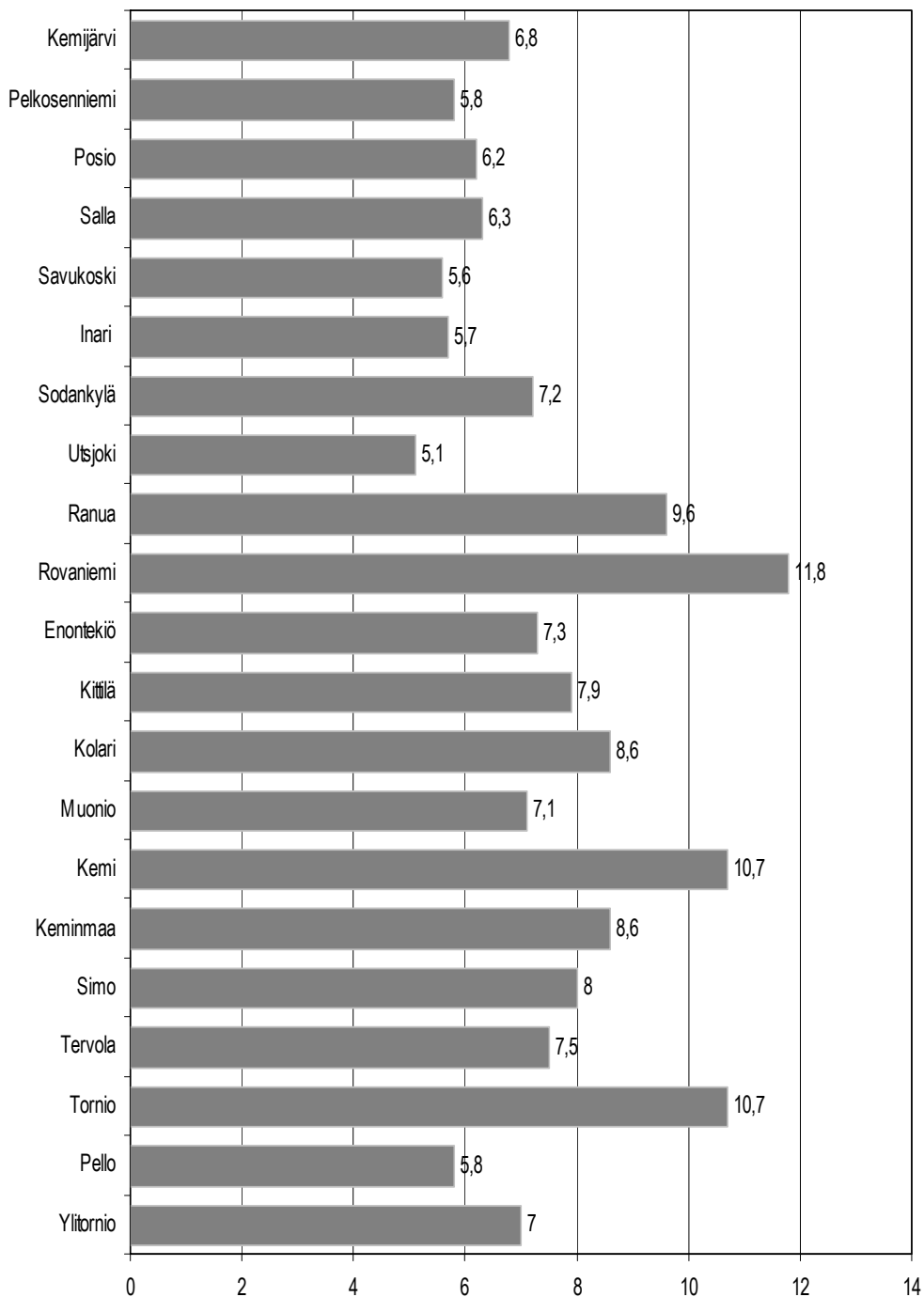
61. Liitekuvio *0–6 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste lappilaiskunnissa 2030.*

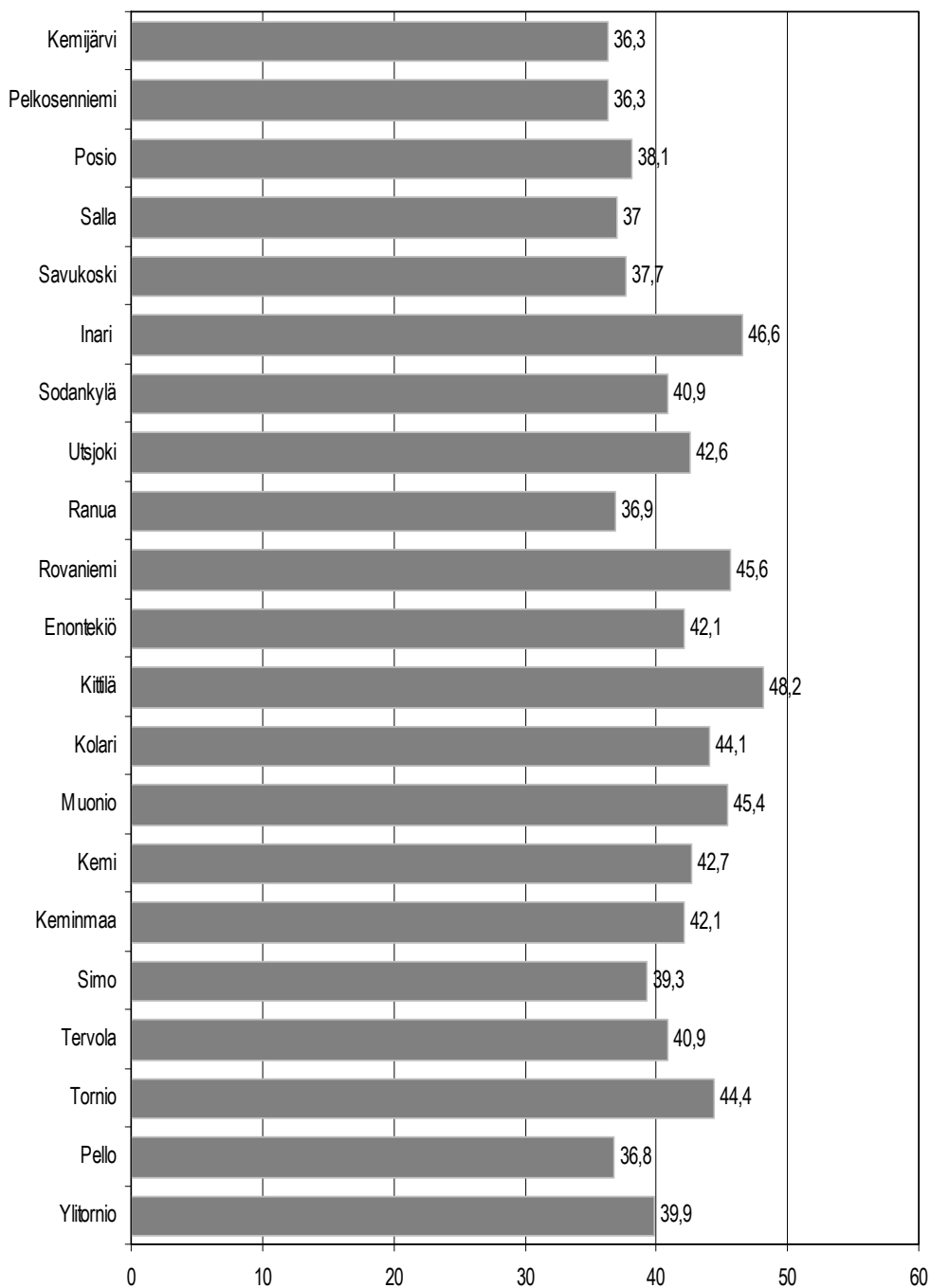
62. Liitekuvio 7–15 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste lappilaiskunnissa 2030.

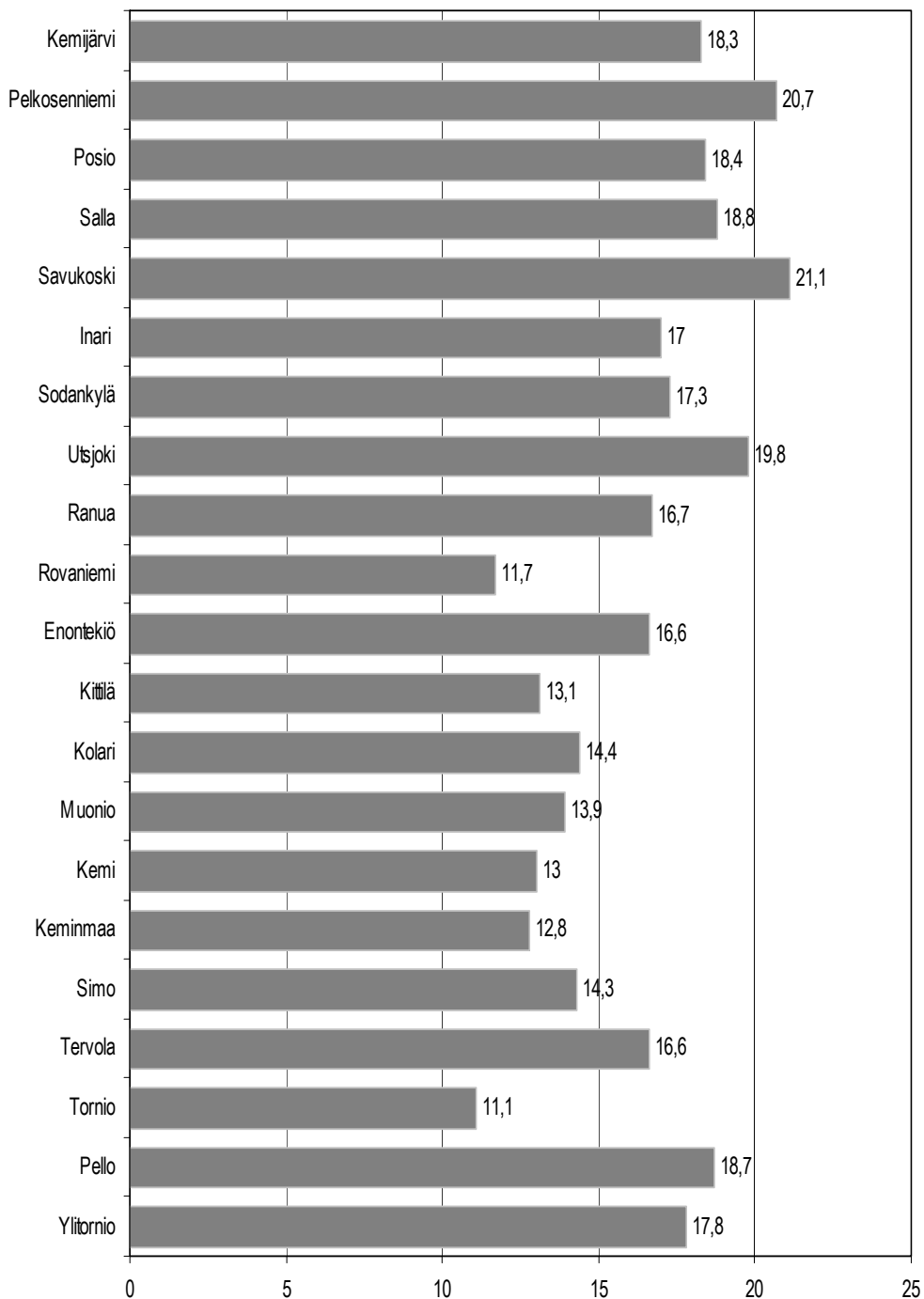
63. Liitekuvio *16–24 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste lappilaiskunnissa 2030.*

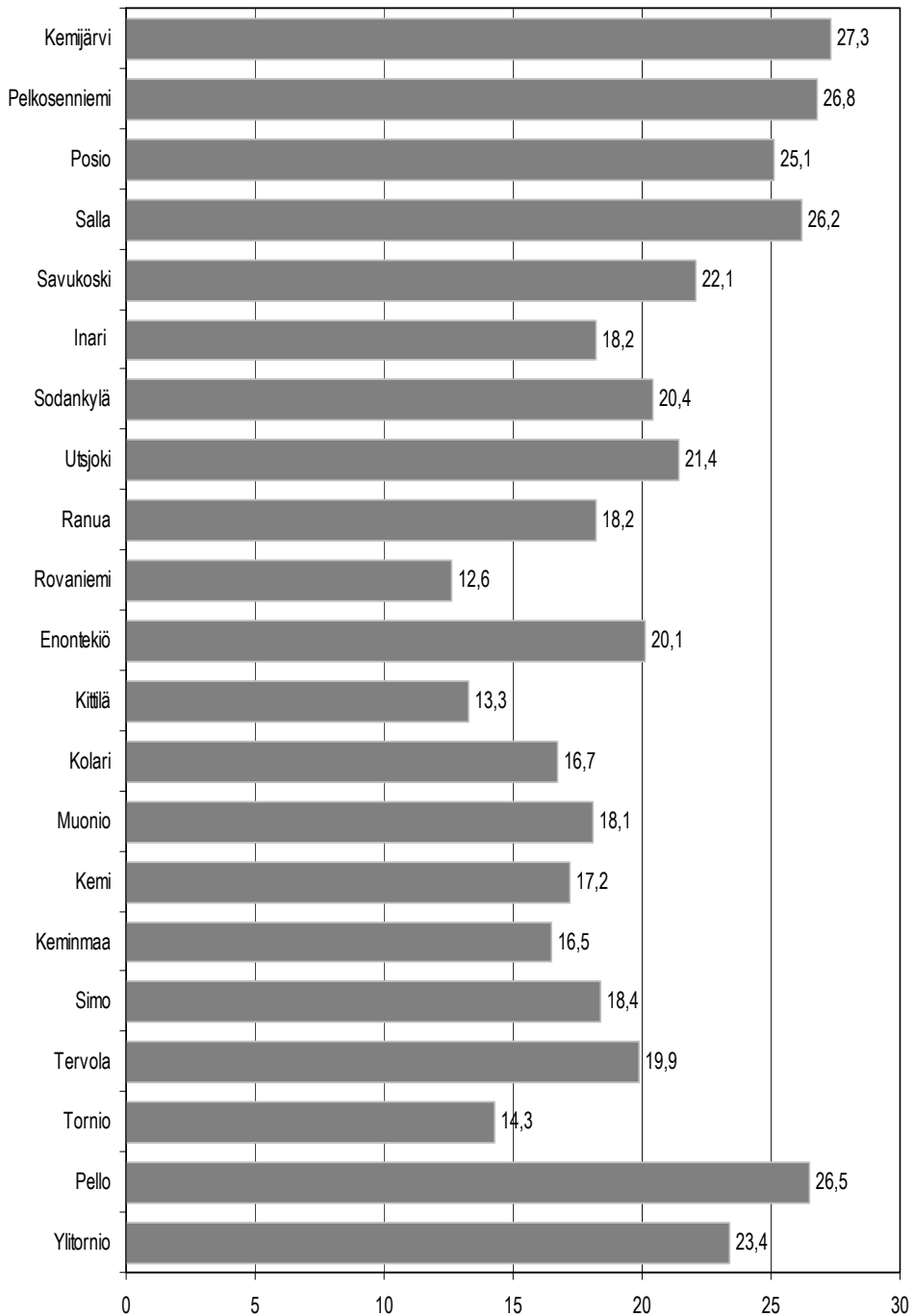
64. Liitekuvio 25–64 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste lappilaiskunnissa 2030.

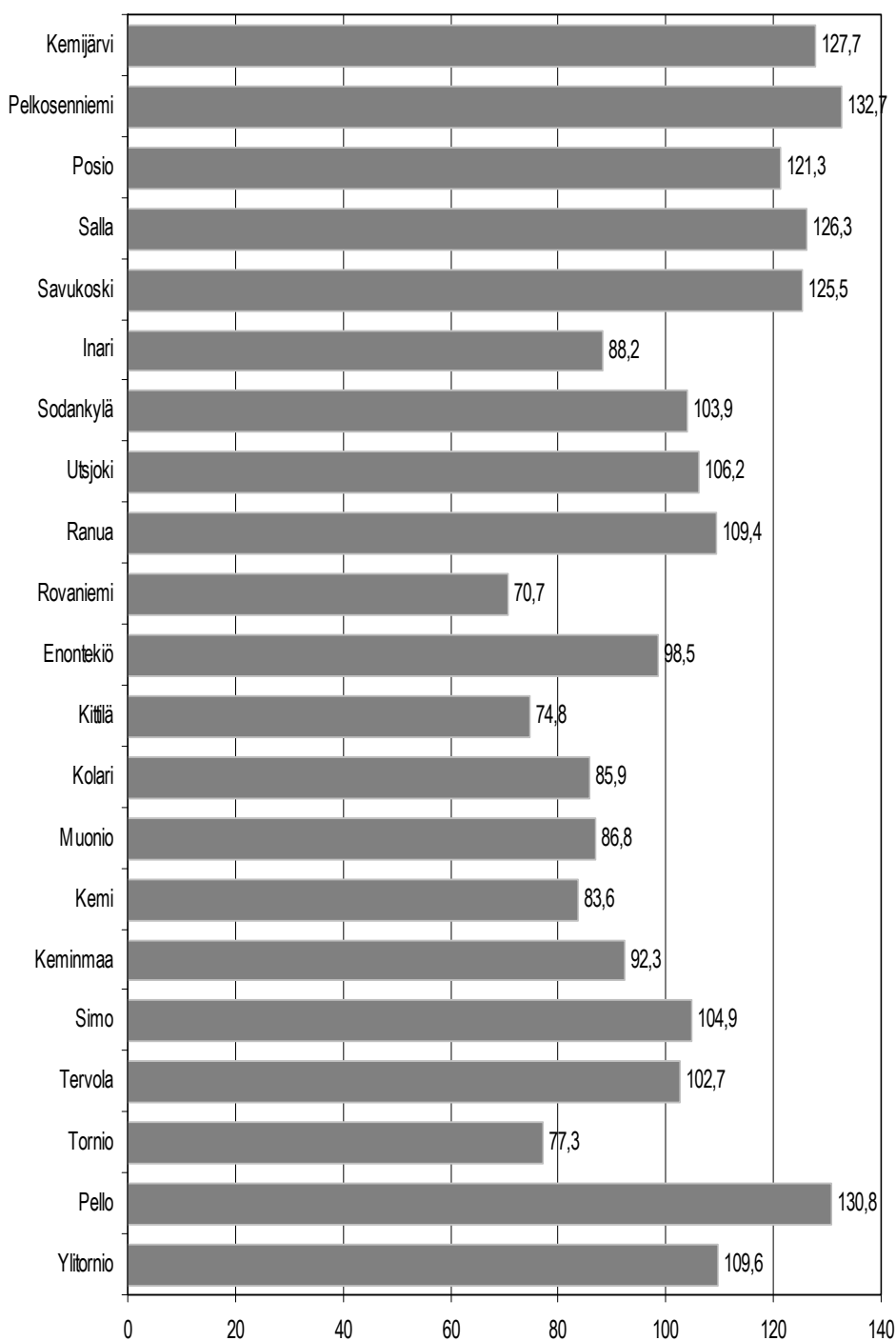

65. Liitekuvio *65–74 -vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste lappilaiskunnissa 2030.*

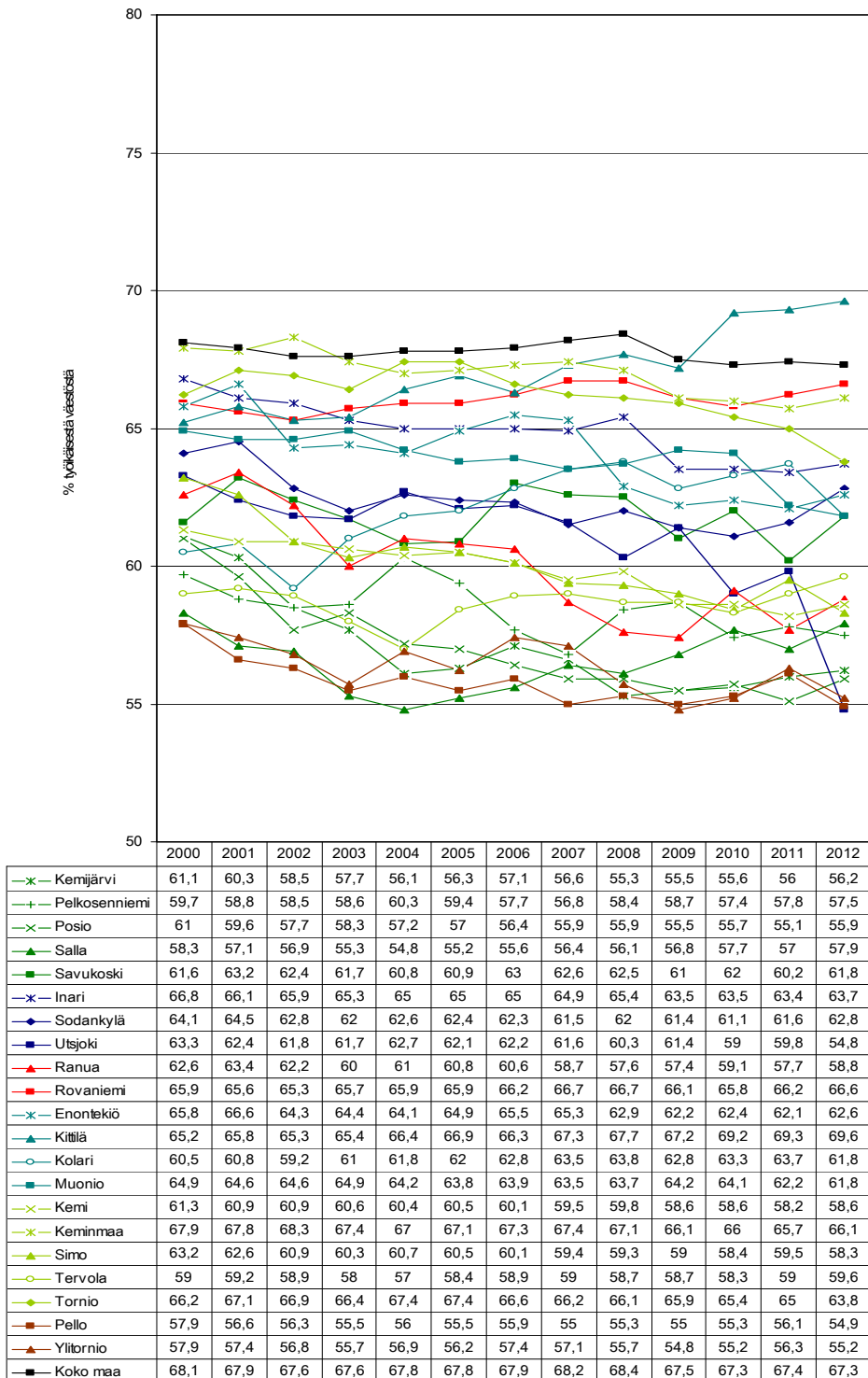

66. Liitekuvio *75 vuotta täyttäneet, % väestöstä, väestöennuste lappilaiskunnissa 2030.*

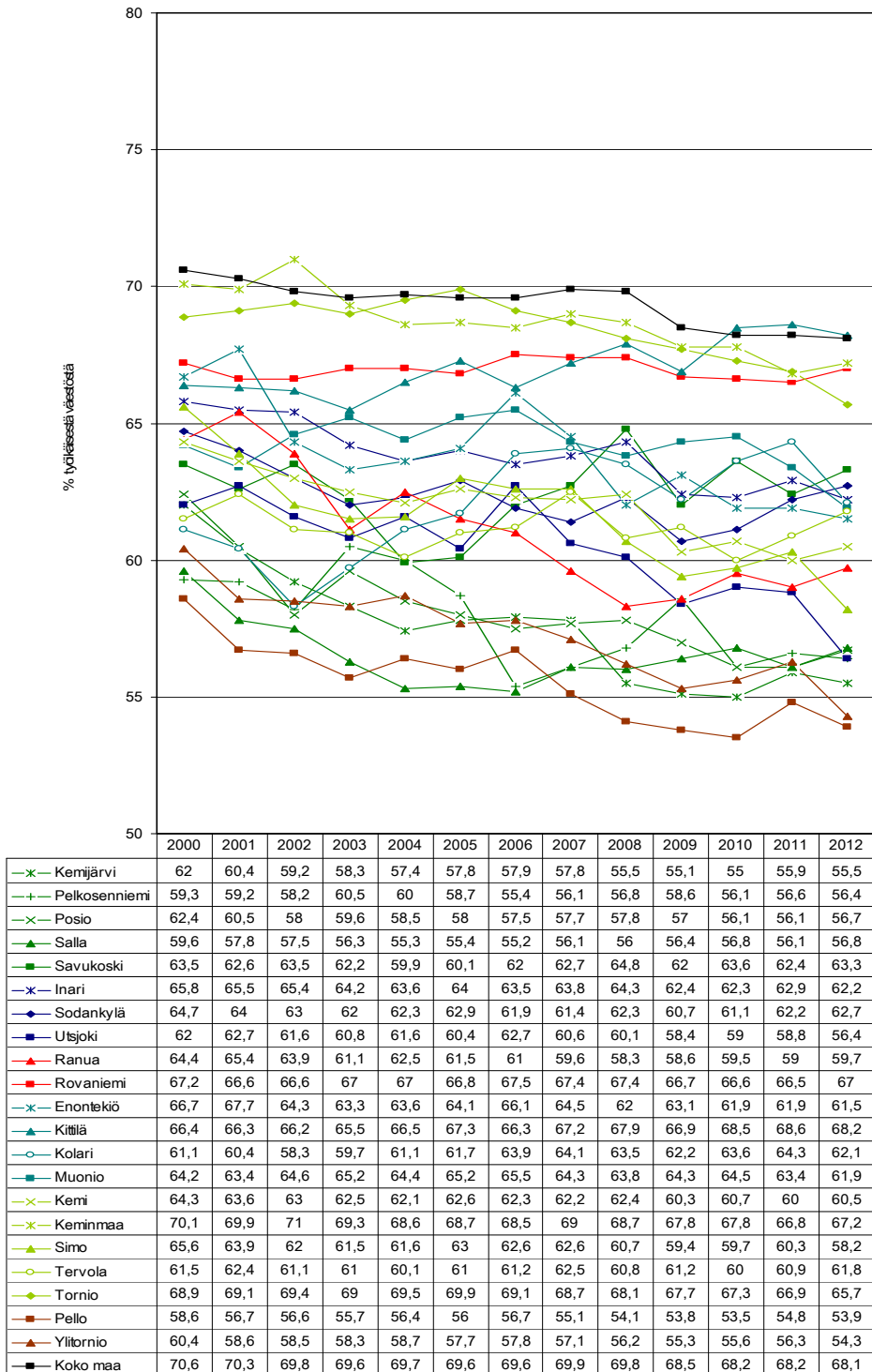

67. Liitekuvio *Huoltosuhte lappilaiskunnissa 2030.*

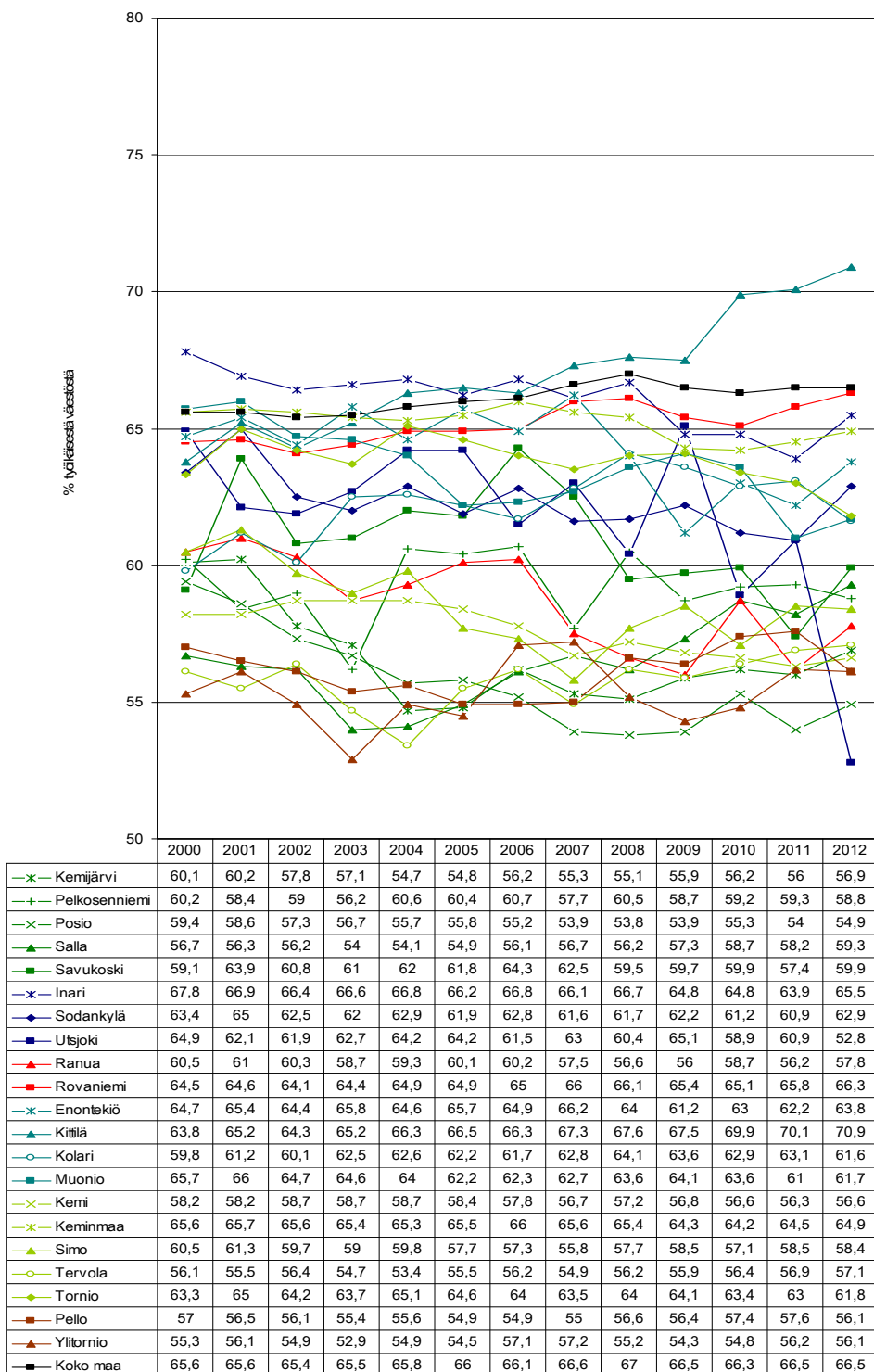
68. Liitekuvio Työvoimaosuus, % työikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012 (mol. sukupuolet).

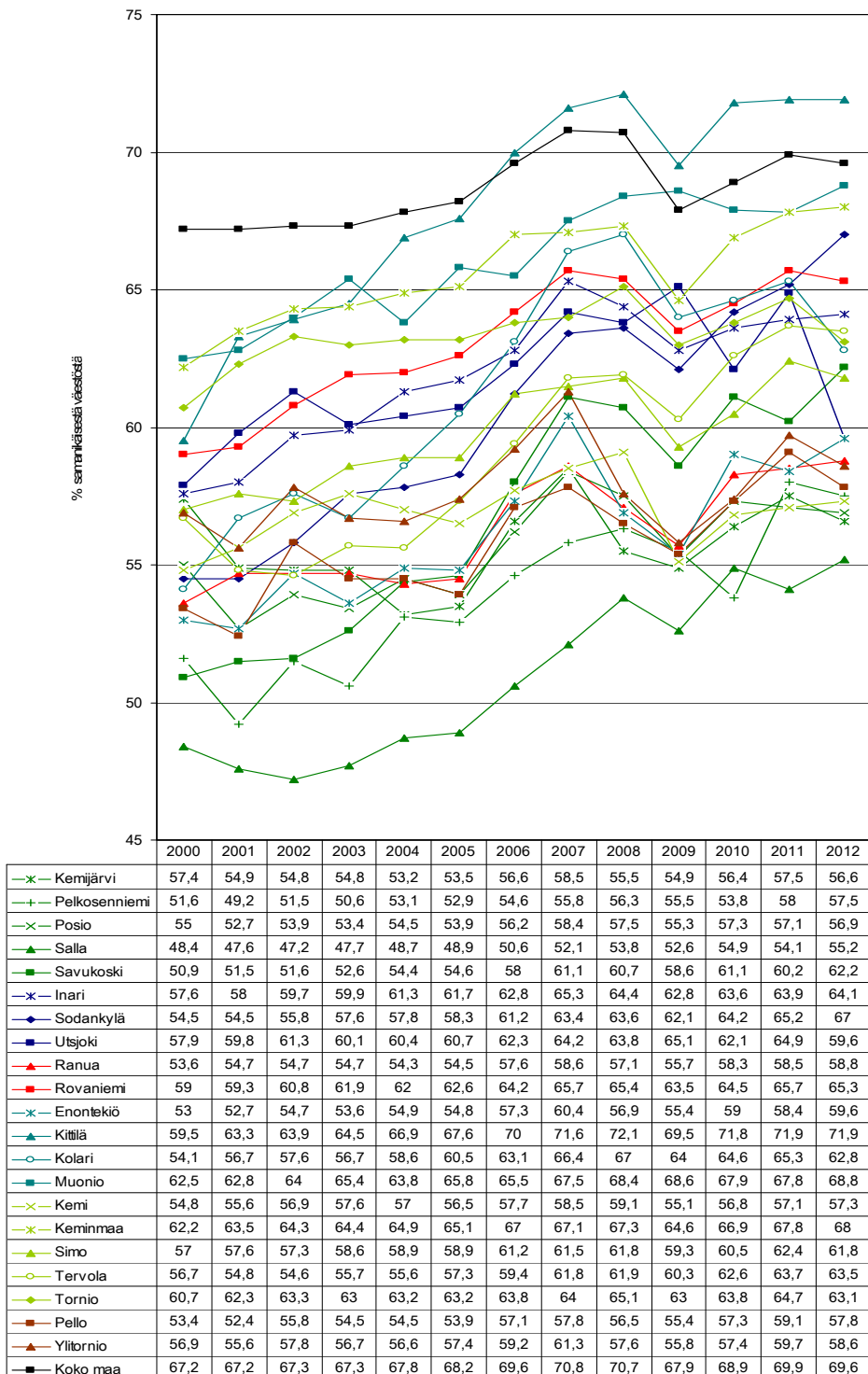
69. Liitekuvio Työvoimaosuus, % työikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012 (miehet).

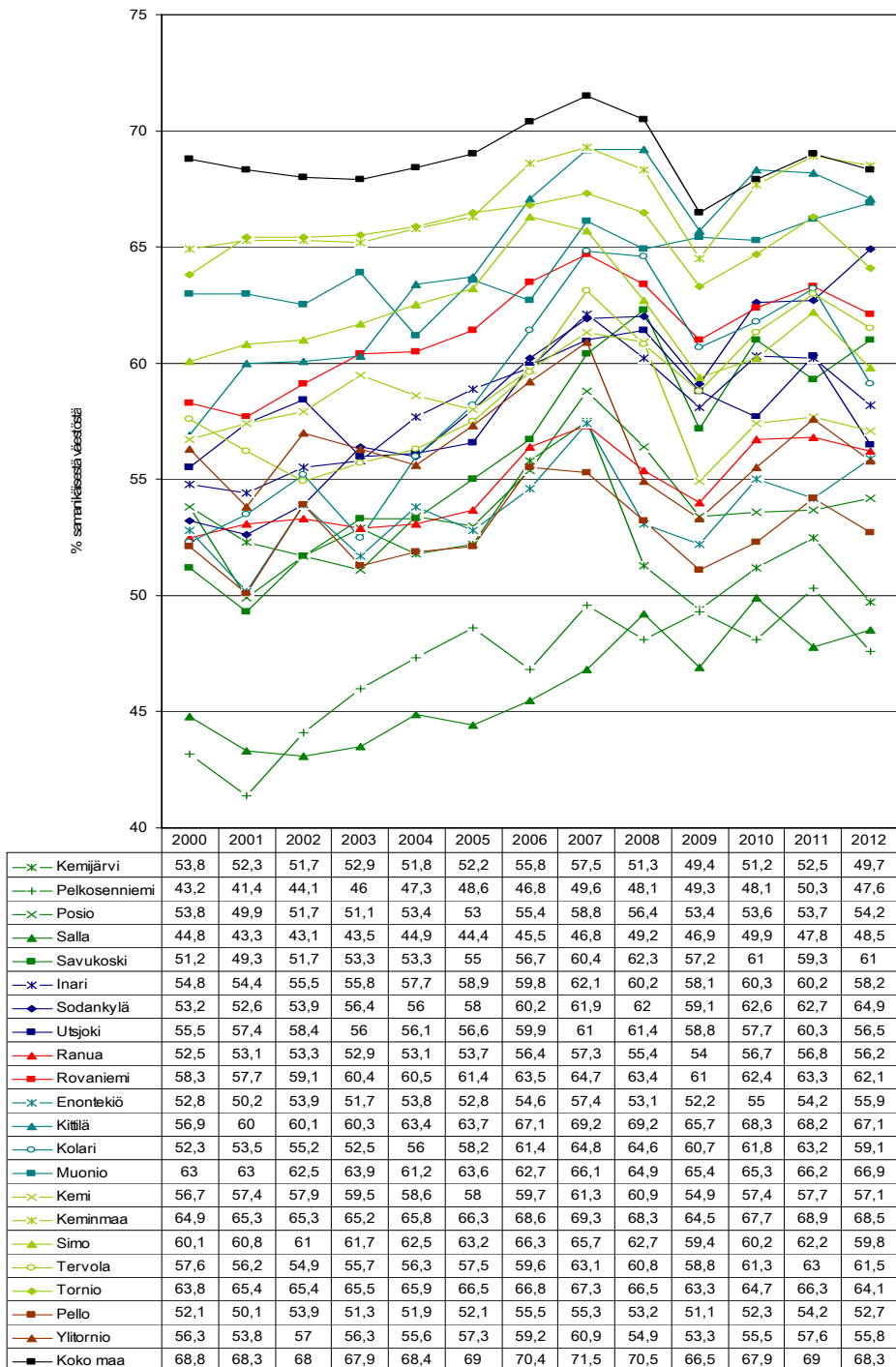
70. Liitekuvio Työvoimaosuus, % työikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012 (naiset).

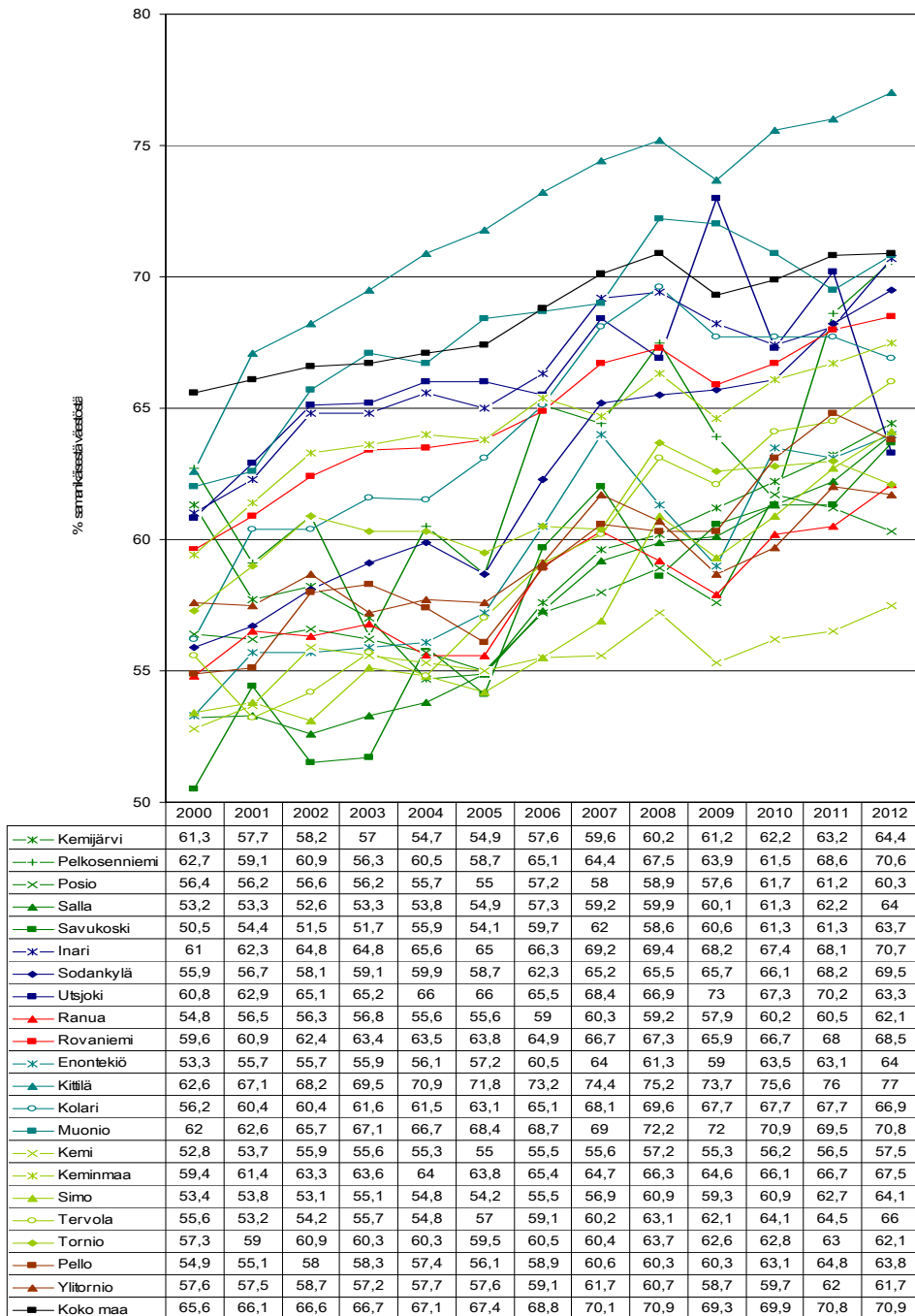
71. Liitekuvio Työllisyysaste, % samanikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012 (mol. sukupuoli).

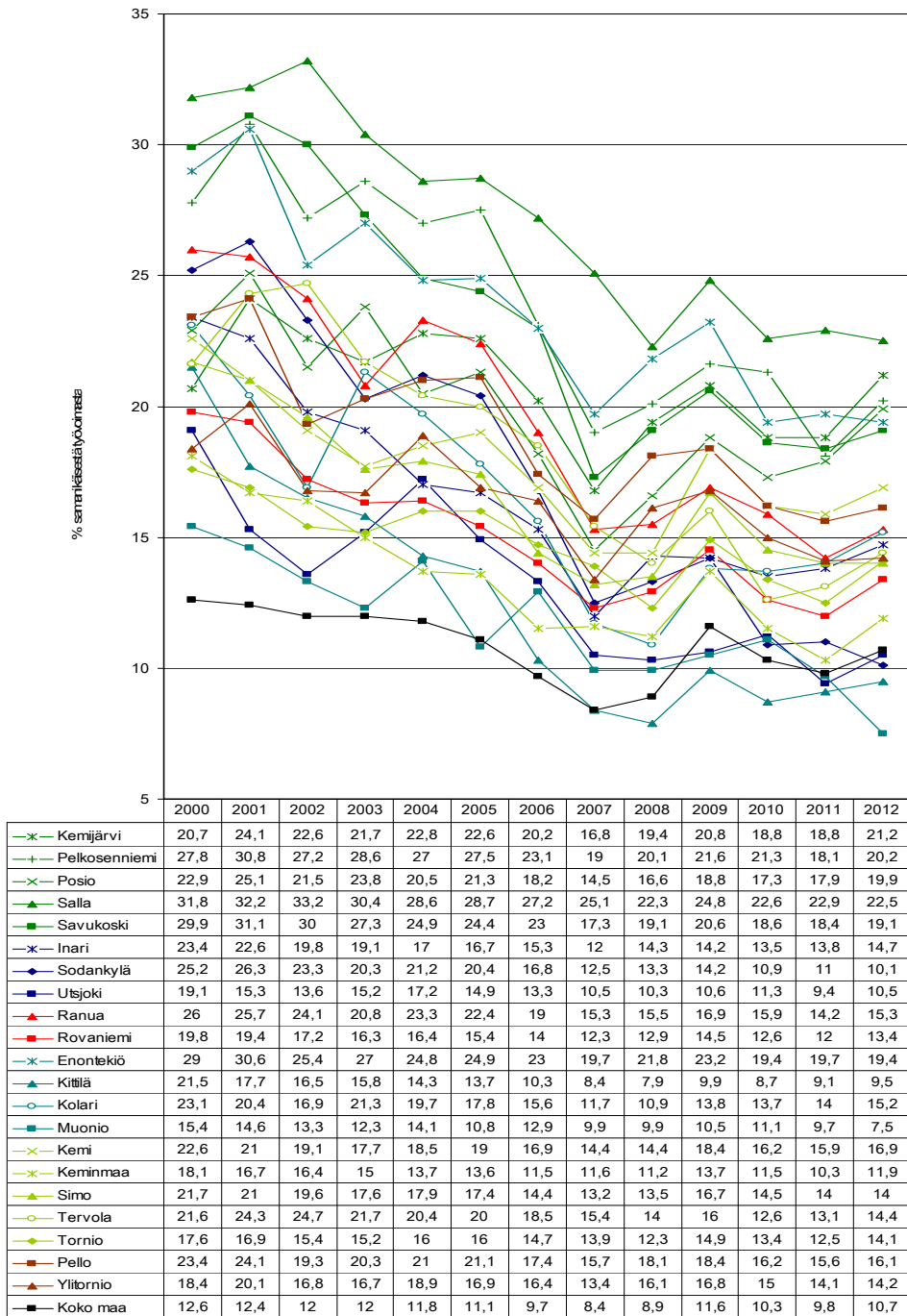
72. Liitekuvio Työllisyysaste, % samanikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012 (miehet).

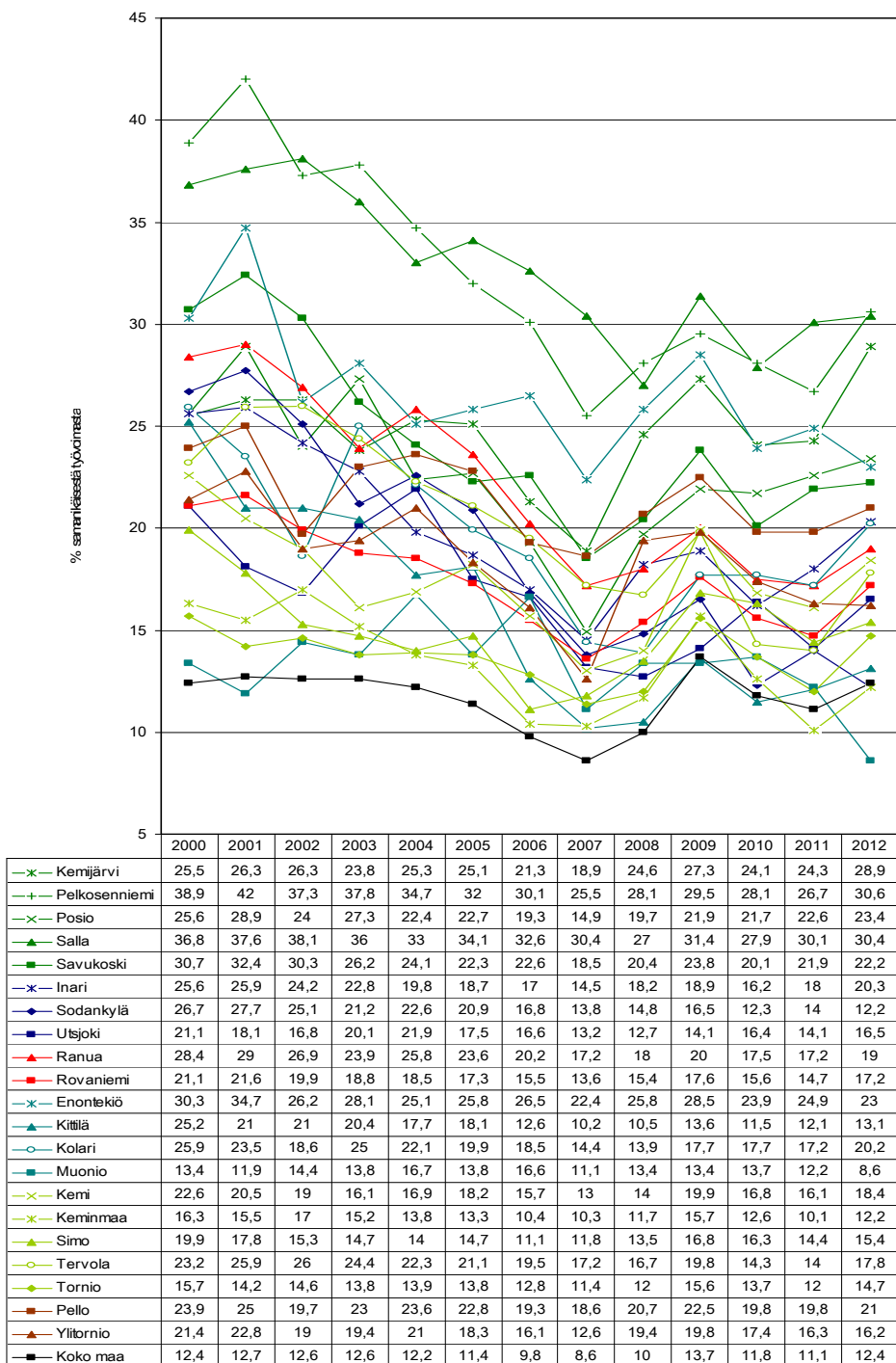
73. Liitekuvio Työllisyysaste, % samanikäisestä väestöstä lappilaiskunnissa 2000–2012 (naiset).

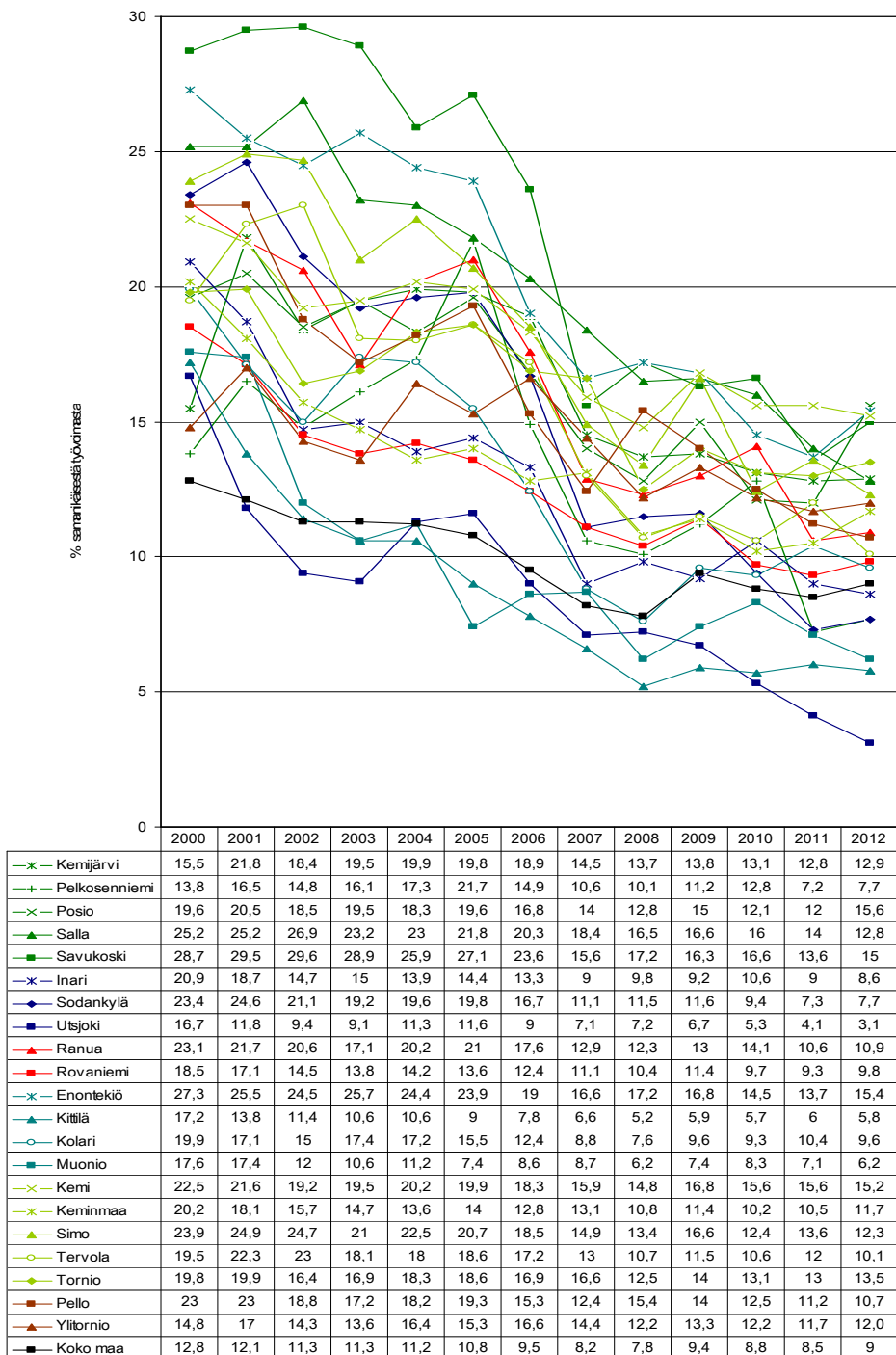
74. Liitekuvio Työttömyysaste, % samanikäisestä työvoimasta lappilaiskunnissa 2000–2012 (mol. sukupuoli).

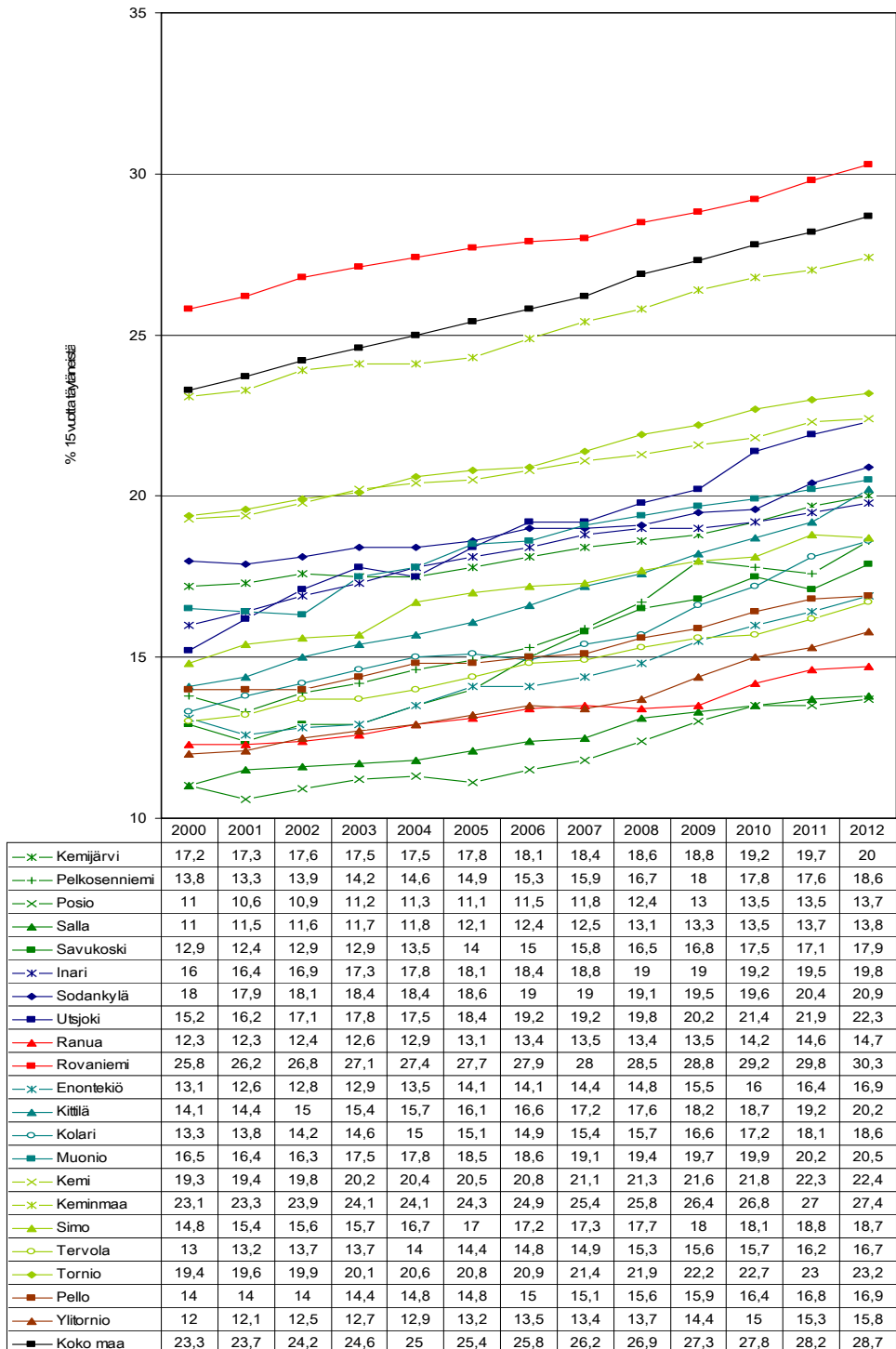
75. Liitekuvio Työttömyysaste, % samanikäisestä työvoimasta lappilaiskunnissa 2000–2012 (miehet).

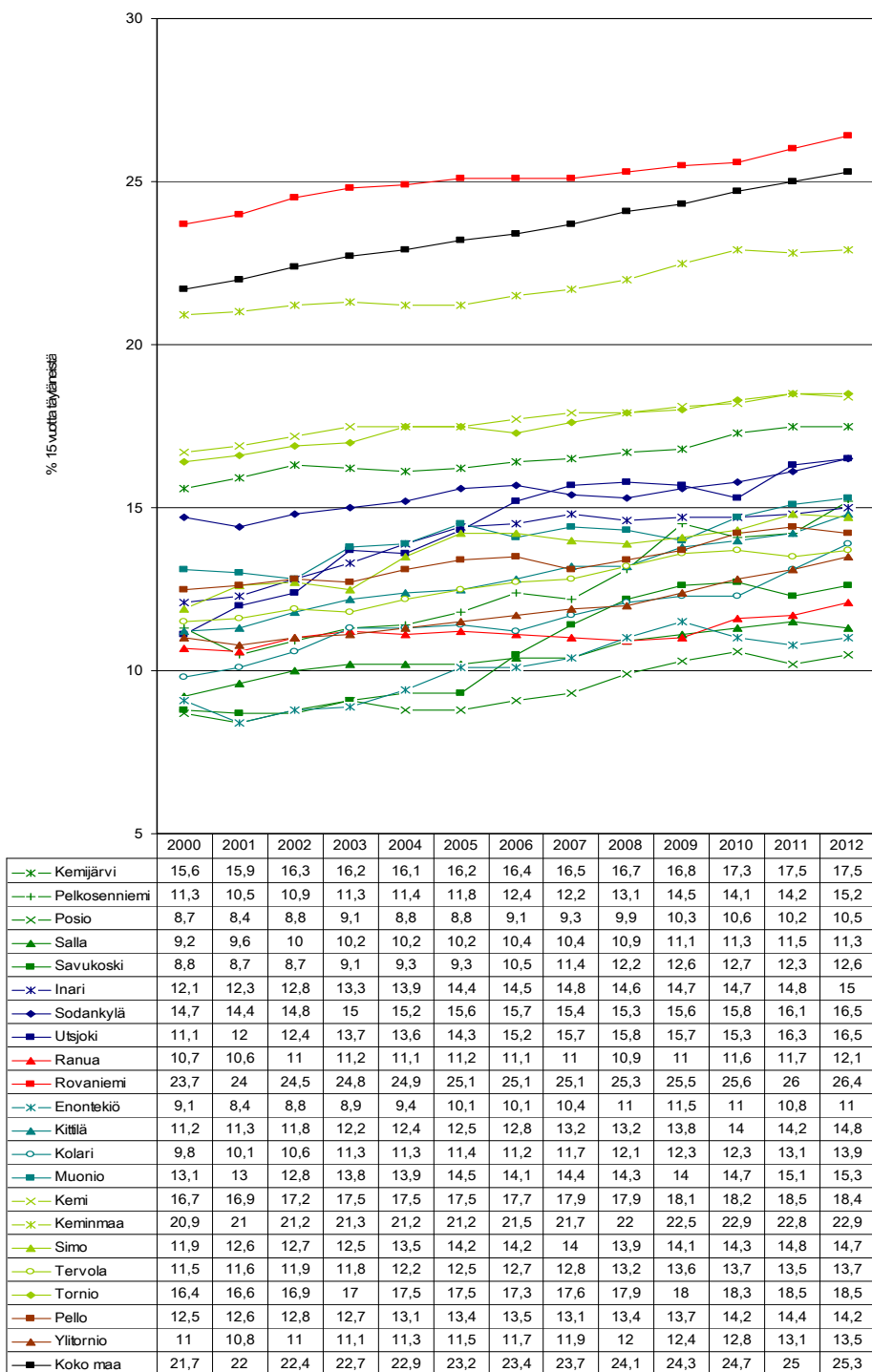
76. Liitekuvio Työttömyysaste, % samanikäisestä työvoimasta lappilaiskunnissa 2000–2012 (naiset).

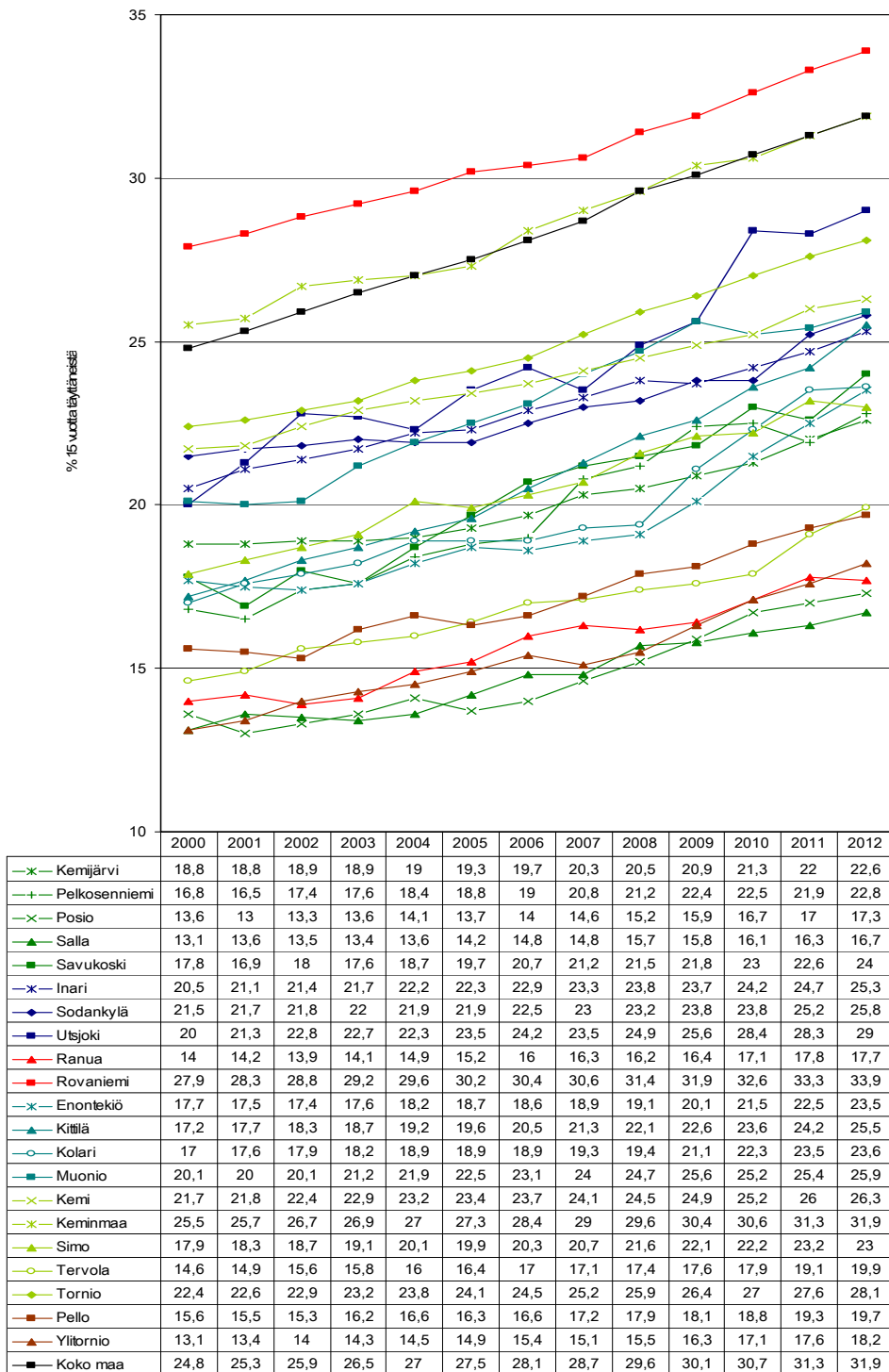
77. Liitekuvio Korkea-asteen koulutuksen saaneet lappilaiskunnissa 2000–2012
(mol. sukupuolet).

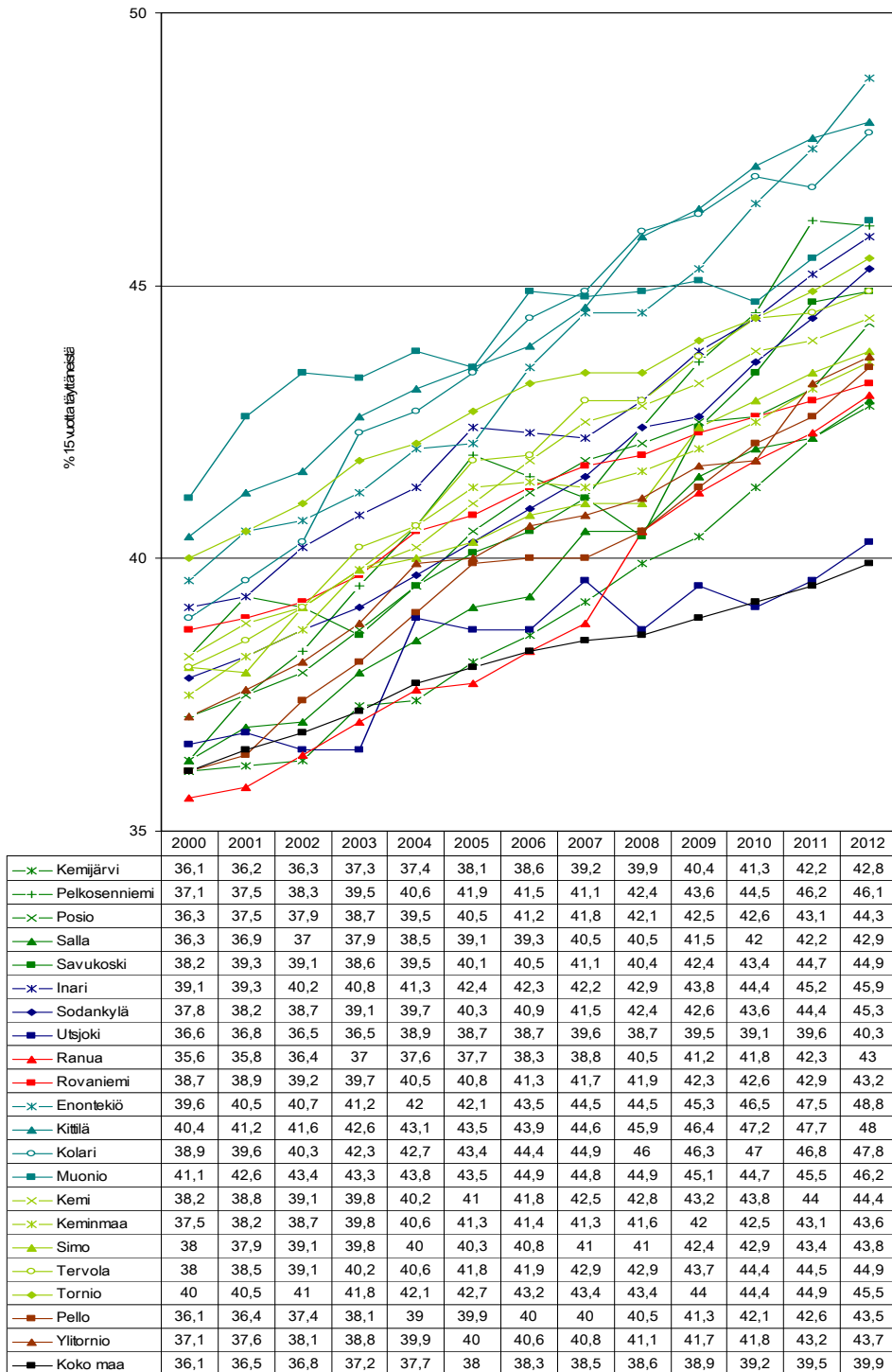
78. Liitekuvio Korkea-asteen koulutuksen saaneet lappilaiskunnissa 2000–2012 (miehet).

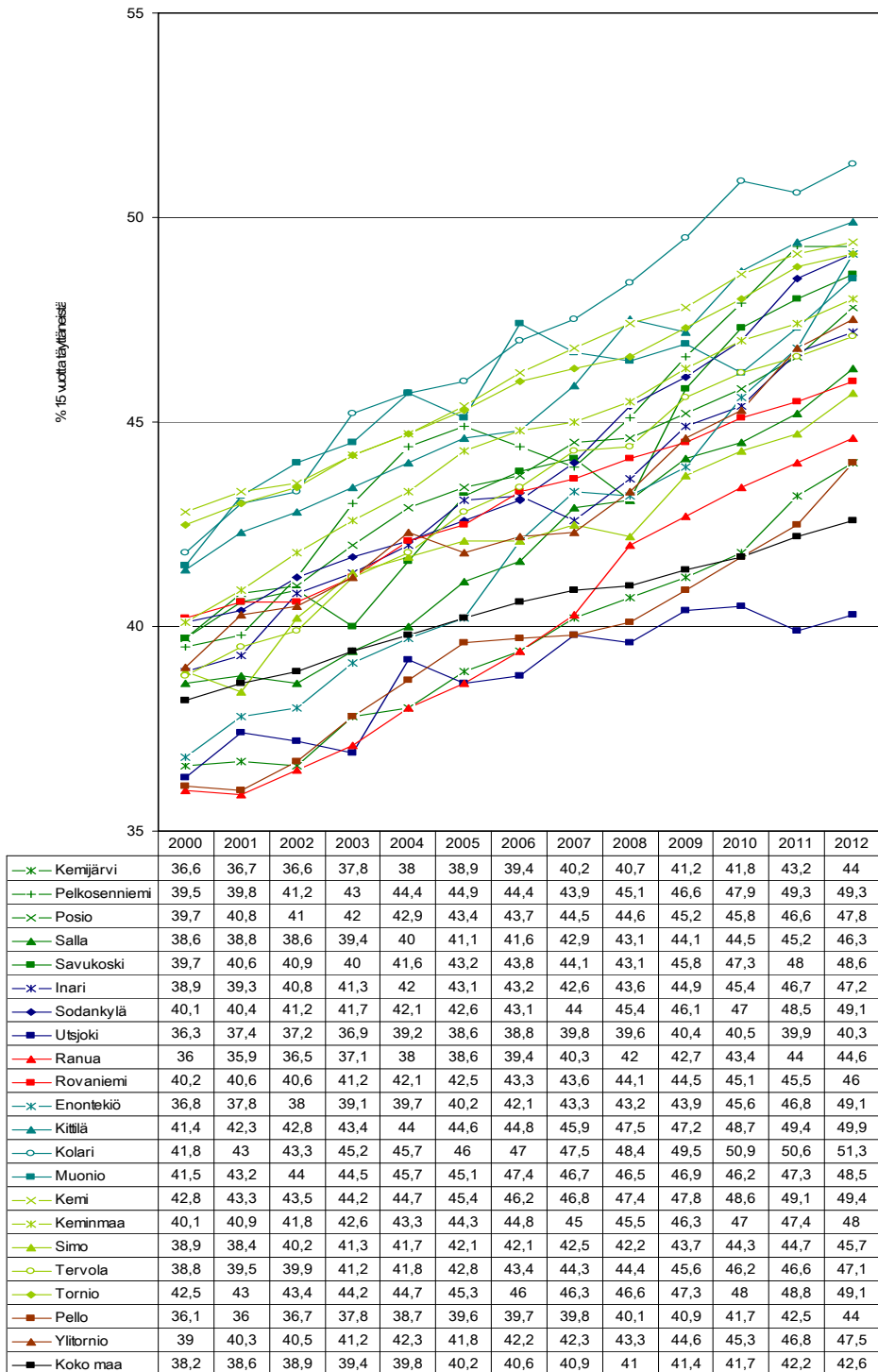
79. Liitekuvio Korkea-asteen koulutuksen saaneet lappilaiskunnissa 2000–2012 (naiset).

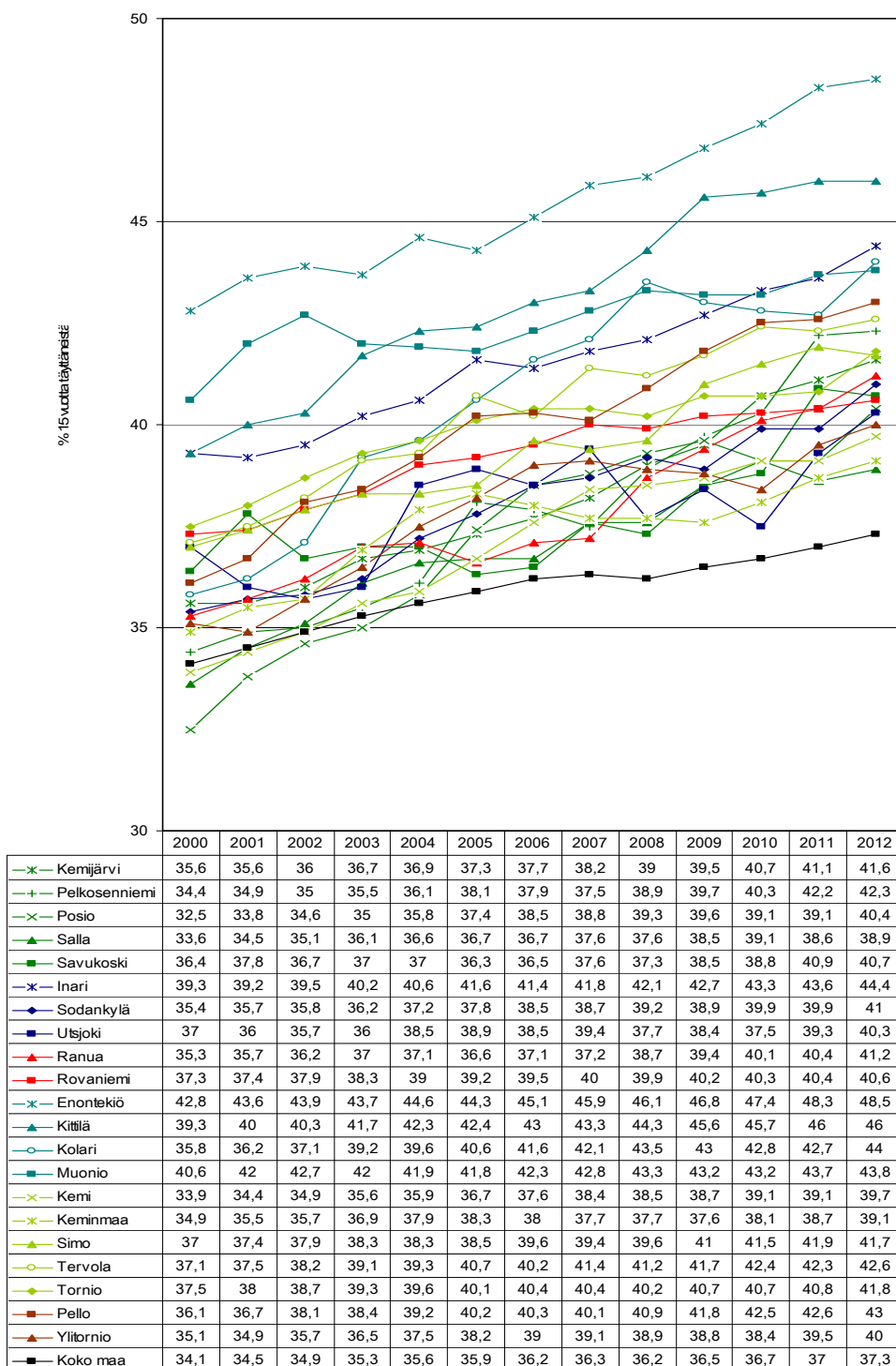
80. Liitekuvio *Keskiasteen koulutuksen saaneet lappilaiskunnissa 2000–2012 (mol. sukupuolet).*

81. Liitekuvio *Keskiasteen koulutuksen saaneet lappilaiskunnissa 2000–2012 (miehet).*

82. Liitekuvio *Keskiasteen koulutuksen saaneet lappilaiskunnissa 2000–2012 (naiset).*

Liite 11. Liitetaulukot**Liitetaulukko 1.** Pähkinäkuoressa pohjoisen hyvinvointibarometrien vastausprosentit seutukunnittain ja kunnittain.

Seutukunta & kunta	Hyvinvointibarometri											
	Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvoinnin tila 2004 ²⁰⁴			Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvointibarometri 2005			Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri 2007			Lapin maakunnan hyvinvointibarometrit 2013		
	N	n	%	N	n	%	N	n	%	N	n	%
Kemi-Tornion seutukunta	2 150	992	46,0	2 357	1 092	46,3						
Kemi	827	363	43,9	911	399	43,8						
Keminmaa	304	141	46,4	331	150	45,3						
Simo	132	71	53,8	139	73	52,5						
Tervola	125	65	52,0	140	60	42,9						
Tornio	762	345	45,3	836	410	49,0						
Pohjois-Lapin seutukunta							84	336	51,9	634	288	45,4
Inari							291	134	46,0	265	128	48,3
Sodankylä							346	162	46,8	320	135	42,2
Utsjoki							47	36	76,6	49	25	51,0
Itä-Lapin seutukunta										754	356	47,2
Kemijärvi										354	164	46,3
Pelkosenniemi										45	22	48,9
Posio										154	77	50,0
Salla										146	68	46,6
Savukoski										55	25	45,5
Rovaniemen seutukunta										2 475	1113	45,0
Ranua										171	86	50,3
Rovaniemi										2 304	1027	44,6
Tunturi-Lapin seutukunta										556	274	49,3
Enontekiö										84	38	45,2
Kittilä										217	122	56,2
Kolari										135	67	49,6
Muonio										120	47	39,2

²⁰⁴ Kunnittainen 5 %:n tasaväliotantaan perustuva otos perusjoukkoon kuuluvista (Viinämäki 2007, 232–238, 272–273); Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvointibarometrissa 2005, Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometrissa 2007 ja Lapin maakunnan hyvinvointibarometreissa 2012 on kunnittainen 5 %:n satunnaisotantaan perustuva otos perusjoukkoon kuuluvista (emt.).

Liitetaulukko 2. *Vastaajat asuinkunnittain kunnittain (%).*

Vastaaja	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	Ei vastausta	YHT.
Hlöä	164	22	77	68	25	128	135	25	86	1027	38	122	67	47	43	1027
%	8	1	4	3	1	6	7	1	4	50	2	6	3	2	2	100

Liitetaulukko 3. *Vastaajat sukupuolen mukaan kunnittain (%).*

Sukupuoli	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Nainen	50	45	57	52	48	49	55	57	47	57	62	53	43	55	54
Mies	50	55	43	48	52	51	45	43	53	43	38	47	57	45	46
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	162	22	76	67	25	126	132	23	85	1006	37	118	63	47	1989

Liitetaulukko 4. *Vastaajat iän mukaan kunnittain (%).*

Ikä	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Nuoret aikuiset (18–29 -vuotiaat)	7	5	1	12	4	7	5	9	5	12	11	11	6	13	10
Keski-ikäiset (30–49 -vuotiaat)	19	9	22	17	13	20	26	4	15	23	22	26	15	26	22
Keski-ikäiset (50–64 -vuotiaat)	36	27	34	40	52	41	35	48	40	34	43	37	42	28	36
Ikääntyvät (65–74 -vuotiaat)	20	46	30	15	22	21	18	22	22	17	16	15	27	21	19
Vanhukset (yli 74 -vuotiaat)	18	14	14	15	9	11	17	17	19	14	8	10	10	13	14
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	159	22	74	65	23	126	129	23	83	991	37	118	67	47	1977

Liitetaulukko 5. *Vastaajat äidinkielen mukaan kunnittain (%).*

Äidinkieli	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Suomi	99	100	100	100	100	94	99	59	100	100	91	99	99	98	99
Koltansaame	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Inarinsaame	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pohjoissaame	0	0	0	0	0	3	0	41	0	0	6	1	0	0	1
Norja	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Venäjä	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muu kieli	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	3	0	1	2	0
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	164	22	77	67	25	123	131	22	84	1013	35	118	67	45	1993

Liitetaulukko 6. *Vastaajat arkikielen mukaan kunnittain (%).*

Arkikieli	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Suomi	100	100	100	100	100	99	100	79	100	100	94	100	98	100	99
Koltansaame	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Inarinsaame	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pohjoissaame	0	0	0	0	0	1	0	21	0	0	6	0	0	0	0
Norja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Venäjä	0	0	0	0	0	1	0	21	0	0	6	0	0	0	0
Muu kieli	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	164	22	77	67	25	122	131	19	84	1014	36	118	66	47	1992

Liitetaulukko 7. *Vastaaajien matka asuinkunnan keskusta kunnittain (%).*

Kilometriä	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
0–2 km	44	36	27	52	24	45	39	22	45	36	38	32	25	60	38
2–5 km	16	0	10	7	0	14	9	13	5	31	5	9	8	6	21
5–10 km	12	32	4	0	20	6	5	0	2	16	0	3	3	6	11
10–20 km	10	27	18	7	16	5	14	13	7	5	11	18	5	19	8
20–50 km	17	5	39	29	40	19	21	26	37	8	32	28	57	4	17
50–100 km	0	0	3	4	0	7	12	22	5	4	5	11	3	4	5
Yli 100 km	0	0	0	0	0	4	1	4	0	0	8	0	0	0	1
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	161	22	74	68	25	127	132	23	85	999	37	119	67	47	1999

Liitetaulukko 8. *Asumisyhteisö kunnittain (%).*

Asumisyhteisö	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Yksin	16	23	21	22	36	28	21	35	26	24	27	17	28	21	23
Aviopuolison/avopuolison kanssa	56	59	53	46	44	49	45	43	40	47	46	40	40	55	47
Aviopuolison/avopuolison ja lapsen/lasten kanssa	20	9	18	22	16	14	29	4	27	22	11	29	24	19	22
Vanhempien kanssa	2	5	1	6	0	3	2	4	1	3	11	9	3	2	3
Lapsen tai lasten kanssa	5	0	3	1	4	5	1	9	2	3	5	3	0	0	3
Jonkun muun/muiden kanssa	0	5	4	1	0	1	2	4	2	2	0	2	4	2	2
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	162	22	76	67	25	126	130	23	84	1004	37	118	67	47	1988

Liitetaulukko 9. *Asumismuoto kunnittain (%).*

Asumismuoto	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Omistusasunto	81	85	89	79	80	74	84	74	84	79	75	80	87	85	80
Vuokra-asunto	16	10	5	21	16	20	14	26	9	19	22	15	13	11	17
Palvelutalo	1	0	0	0	4	2	0	0	2	1	0	0	0	2	1
Joku muu	2	5	5	0	0	3	2	0	5	2	3	5	0	2	2
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	161	20	75	67	25	125	128	19	81	1003	36	118	62	46	1966

Liitetaulukko 10. *Asiointiväline kuntakeskuksessa käytässä kunnittain (%).*

Asiointiväline	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Oma auto	80	78	84	70	83	75	73	78	78	67	76	72	83	75	72
Sukulaisten tai tuttavien auto	2	6	3	4	0	3	4	6	3	3	0	6	5	3	3
Julkinen kulkuväline	1	0	0	0	0	2	1	6	0	3	7	1	0	3	2
Kuljetuspalvelu	0	6	0	2	0	1	3	6	3	3	3	2	0	0	2
Polkupyörä, kävely, jne.	16	11	13	25	17	19	20	6	15	25	14	19	12	19	21
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	142	18	68	57	23	96	107	18	65	839	29	104	60	32	1658

Liitetaulukko 11. *Työmarkkina-asema kunnittain (%).*

Työmarkkina-asema	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Työssä	37	20	27	35	28	40	42	36	32	42	41	54	29	49	40
Työtön	7	5	8	11	16	6	6	0	6	5	5	5	14	0	6
Lomautettu	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	3	0	2	0	0
Äitiys/vanhempain/hoitovapaalla	1	0	1	0	0	2	2	5	1	2	0	2	3	4	2
Päätoiminen opiskelija	3	5	1	3	0	3	2	5	2	7	5	1	2	4	5
Ei-päätoiminen opiskelija	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Pitkäaikaisella sairauslomalla (yli 6 kk)	1	0	1	3	4	2	2	0	1	1	0	1	3	0	1
Eläkkeellä	49	65	57	44	48	44	43	50	52	40	38	35	47	42	43
Osa-aikaeläkkeellä	0	0	3	0	0	0	1	5	0	1	5	0	2	0	1
Muu tilanne	1	5	0	3	4	3	2	0	4	3	3	3	0	0	2
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	163	20	77	62	25	127	129	22	82	994	37	117	66	45	1966

Liitetaulukko 12. Yleissivistävä koulutustaso kunnittain (%).

Koulutusmuoto	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Apukoulu tai peruskoulu mukautetusti	1	0	1	0	5	4	0	5	1	1	3	0	2	5	1
Kansakoulu	30	32	39	26	41	23	22	20	31	18	30	28	46	26	24
Kansalaiskoulu	10	23	13	16	18	17	16	15	18	12	10	11	10	5	13
Oppikoulu	12	14	11	15	14	14	7	20	13	12	20	12	10	12	12
Peruskoulu	21	9	20	16	14	18	27	20	31	22	27	28	19	28	22
Lukio	3	0	0	2	5	3	2	0	0	3	0	3	0	2	2
Ylioppilastutkinto	22	23	15	26	5	23	27	20	6	32	10	19	14	23	26
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	145	22	71	62	22	114	116	20	68	949	30	116	63	43	1841

Liitetaulukko 13. Korkein ammatillinen koulutus kunnittain (%).

Tutkintotaso	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ammatillista koulutusta	23	30	27	34	24	18	16	15	31	15	24	14	33	14	19
Ammatillinen kurssi	16	30	28	17	28	17	16	15	15	11	15	24	23	23	15
Kansanopistotutkinto	2	0	0	2	0	0	1	5	3	1	3	1	0	0	1
Ammattikoulututkinto	29	25	24	24	24	36	32	30	31	26	29	33	27	30	28
Opistoasteen tutkinto	19	10	12	7	16	16	20	10	11	22	21	11	8	23	18
AMK-tutkinto	4	0	7	7	8	7	5	15	4	10	3	10	3	5	8
Yliopistotutkinto	8	5	3	10	0	7	10	10	5	14	6	8	6	5	11
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	154	20	75	59	25	121	128	20	80	961	34	114	64	43	1898

Liitetaulukko 14. *Näkemys asuinkunnan taloudellisesta ja sosiaalisesta tilasta kunnittain (%).*

Kuntatyyppi	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kriisikunta	8	0	5	21	33	1	1	40	0	2	30	4	0	28	5
Pulmakunta	44	24	34	46	28	16	7	47	18	11	35	5	16	38	17
Tienhaarakunta	44	41	47	27	39	48	52	13	31	45	30	46	47	26	44
Etenijäkunta	4	35	14	6	0	35	41	0	52	42	4	45	38	8	34
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	117	17	58	52	18	86	106	15	62	792	23	82	45	39	1512

Liitetaulukko 15. *Näkemys asuinkunnasta elämisen yleisistä edellytyksistä ja mahdollisuuksista huolehtijana kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huonosti	16	10	19	24	18	16	16	32	20	14	39	25	18	21	17
Melko hyvin	72	67	65	62	77	72	69	53	57	73	50	67	78	64	70
Hyvin	11	24	16	14	5	13	16	16	24	13	11	8	4	14	13
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	149	21	69	58	22	102	108	19	76	887	28	102	50	42	1733

Liitetaulukko 16. *Muuttosuunnitelmat lähiaikoina kunnittain (%).*

Muuttosuunnitelma	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
En	84	82	84	83	75	85	84	81	85	88	88	90	86	83	86
Olen harkinnut muuttamista	14	14	15	15	17	14	16	10	10	10	12	7	12	11	11
Kyllä	3	5	1	2	8	1	0	10	5	3	0	3	2	6	2
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	159	22	74	65	24	125	128	21	80	999	34	111	66	47	1955

Liitetaulukko 17. *Muuttosuunnitelmien syy muuttoa suunnittelevilla kunnittain (%).*

Muuttosuunnitelman syy	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Oma työ	20	33	9	21	17	29	27	33	26	25	50	11	18	30	24
Puolison työ	7	0	9	0	0	3	0	0	5	7	0	11	0	0	5
Oma opiskelu	10	0	9	14	0	6	13	0	0	7	0	0	9	20	7
Puolison opiskelu	0	0	0	7	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Muutto pienempään asun- toon	0	0	5	0	0	3	3	0	21	12	0	5	27	0	9
Muutto isompaan asuntoon	7	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Muutto omistusasuntoon	0	17	5	7	0	0	3	0	0	2	17	5	9	0	3
Muutto vuokra-asuntoon	0	0	0	0	0	3	0	0	0	2	0	0	0	0	1
Muutto palveluasuntoon tai - talon	3	17	5	0	0	3	10	0	0	5	17	11	0	0	5
Muu syy	53	33	59	50	83	52	43	67	47	39	17	58	36	50	45
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	30	6	22	14	6	31	30	3	19	181	6	19	11	10	388

Liitetaulukko 18. *Muuttopaikkakunta muuttoa suunnittelevilla kunnittain (%).*

Muuttopaikkakunta	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kotikunnan sisällä	21	20	33	26	17	21	32	29	30	36	38	37	20	0	31
Kotikunnan naapurikuntaan	32	40	21	16	67	0	16	0	10	9	25	19	0	0	13
Muuhun entisen Lapin läänin kuntaan	13	40	17	26	0	27	13	14	5	8	0	7	50	44	13
Muualle Suomeen	34	0	29	32	0	39	34	43	45	39	13	19	10	22	34
Ulkomaille	0	0	0	0	17	12	5	14	10	9	25	19	20	33	9
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	38	5	24	19	6	33	38	7	20	233	8	27	10	9	477

Liitetaulukko 19. *Arvio toimeentulotukiasioiden toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	19	10	36	17	0	30	19	29	15	35	33	26	41	30	29
Keskitasoinen	69	80	56	75	67	57	59	43	61	54	44	68	47	50	58
Hyvä	13	10	8	8	33	14	22	29	24	11	22	6	12	20	13
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	54	10	25	24	6	37	32	7	33	262	9	34	17	10	560

Liitetaulukko 20. *Arvio vammaispalvelujen toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	15	23	15	15	25	19	18	25	5	24	8	17	22	20	20
Keskitasoinen	60	62	62	67	50	56	56	63	49	61	58	67	57	53	60
Hyvä	25	15	23	19	25	25	26	13	46	15	33	17	22	27	21
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	52	13	26	27	8	36	34	8	37	238	12	42	23	15	571

Liitetaulukko 21. *Arvio kunnallisten sosiaalipalvelujen saatavuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Vaikeaa	9	15	33	26	10	20	25	42	11	23	37	20	21	22	22
Melko helppoa	55	69	38	58	50	41	45	33	48	46	32	53	45	39	47
Helppoa	36	15	29	16	40	39	29	25	41	31	32	27	33	39	32
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	77	13	42	31	10	54	55	12	44	442	19	55	33	23	910

Liitetaulukko 22. *Arvio yksityisten sosiaalipalvelujen saatavuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Vaikeaa	24	50	61	50	80	30	45	75	56	20	64	24	33	58	31
Melko helppoa	47	50	26	45	0	52	39	13	33	44	9	53	44	25	42
Helppoa	29	0	13	5	20	19	15	13	11	36	27	24	22	17	28
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	49	8	23	20	5	27	33	8	18	286	11	34	18	12	552

Liitetaulukko 23. *Arvio sosiaalityöntekijän palvelujen toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	21	8	29	28	11	11	14	30	15	28	33	25	16	27	24
Keskitasoinen	53	58	47	60	56	68	57	40	62	60	33	61	68	55	59
Hyvä	26	33	24	12	33	22	30	30	24	12	33	14	16	18	18
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	53	12	34	25	9	37	37	10	34	277	12	36	25	11	612

Liitetaulukko 24. *Arvio sosiaalipalveluista tiedottamisesta ja neuvonnasta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huonosti	13	33	26	16	29	22	18	39	16	20	32	24	25	22	21
Keskinkertaisesti	69	56	54	70	59	60	64	50	68	67	57	60	57	59	65
Hyvin	18	11	20	14	12	17	17	11	16	12	11	16	18	19	15
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	136	18	61	57	17	103	115	18	68	834	28	96	60	37	1648

Liitetaulukko 25. *Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Tyytymätön	14	14	18	15	12	16	14	14	12	16	23	10	16	11	15
Melko tyytyväinen	46	48	58	53	60	58	52	50	48	51	51	55	48	45	51
Tyytyväinen	40	38	23	32	28	26	34	36	40	34	26	35	36	45	34
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	159	21	77	66	25	125	132	22	81	1010	35	117	64	47	1981

Liitetaulukko 26. *Asuinalueen turvattomuuskokemukset kunnittain (%).*

Kokemus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
En koskaan	65	57	68	76	75	69	74	77	59	63	76	72	76	78	67
Harvoin	29	24	26	23	21	26	21	14	33	31	19	18	22	13	27
Toisinaan	6	19	5	2	4	5	5	9	6	6	5	8	1	7	6
Usein	1	0	0	0	0	1	0	0	2	1	0	1	0	2	1
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	162	21	76	66	24	124	128	22	83	1009	37	119	67	46	1984

Liitetaulukko 27. *Yksinäisyyskokemukset kunnittain (%).*

Kokemus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
En koskaan	37	24	29	33	46	37	35	36	28	33	31	34	28	29	33
Harvoin	40	29	43	44	29	40	31	45	37	41	47	40	42	47	40
Toisinaan	21	48	22	17	21	21	28	9	29	23	19	22	21	20	23
Usein	2	0	5	6	4	2	5	9	6	3	3	4	9	4	4
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	161	21	76	66	24	124	127	22	83	1007	36	119	67	45	1978

Liitetaulukko 28. *Vaikutusmahdollisuudet kunnan kehittämiseen kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huonot	60	29	60	73	50	62	62	81	60	66	65	68	70	68	65
Melko hyvät	35	50	34	22	45	31	36	13	31	30	30	27	28	27	31
Hyvät	4	21	6	6	5	7	2	6	9	3	4	5	2	5	5
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT.N	93	14	53	51	20	81	81	16	58	668	23	85	43	37	1323

Liitetaulukko 29. *Arvio lasten päivähoitopalvelujen toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	4	6	16	8	11	6	11	0	3	6	7	5	0	5	6
Keskitasoinen	52	31	63	47	44	54	50	40	47	57	40	45	59	58	54
Hyvä	44	63	22	44	44	40	39	60	50	38	53	50	41	37	41
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	75	16	32	36	9	48	56	10	38	440	15	44	32	19	870

Liitetaulukko 30. *Arvio lastensuojelutyön palvelujen toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	17	9	28	8	29	14	0	29	3	18	14	21	21	0	16
Keskitasoinen	63	73	56	64	57	66	75	29	59	62	57	61	63	85	63
Hyvä	20	18	17	28	14	21	25	43	38	19	29	18	16	15	21
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	54	11	18	25	7	29	32	7	29	258	7	33	19	13	542

Liitetaulukko 31. *Kauppapalvelujen saatavuus kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Vaikeaa	2	32	14	3	0	6	10	0	5	2	12	3	9	4	4
Melko helppoa	20	32	28	34	54	18	24	35	38	20	41	31	30	21	24
Helppoa	77	36	58	63	46	75	66	65	57	77	47	65	61	74	72
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	161	22	74	67	24	125	130	23	82	985	34	115	66	47	1955

Liitetaulukko 32. *Pankkipalvelujen saatavuus kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Vaikeaa	8	45	18	4	40	17	12	52	9	7	41	20	18	11	12
Melko helppoa	30	27	38	37	44	30	36	22	42	32	31	35	41	38	34
Helppoa	62	27	45	58	16	52	51	26	49	60	28	45	41	51	55
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	162	22	74	67	25	122	129	23	79	984	32	116	66	47	1948

Liitetaulukko 33. *Postipalvelujen saatavuus kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Vaikeaa	4	5	15	3	4	8	13	9	5	11	24	10	15	6	10
Melko helppoa	28	23	42	39	54	28	24	48	38	35	41	35	29	21	34
Helppoa	68	73	42	58	42	64	63	43	57	55	35	54	55	72	57
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	159	22	73	67	24	122	129	23	81	987	34	116	65	47	1949

Liitetaulukko 34. *Koulutuspalvelujen saatavuus kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Vaikeaa	18	36	55	46	38	34	32	79	25	10	61	23	62	30	21
Melko helppoa	45	36	21	32	46	45	46	7	64	41	28	50	21	50	41
Helppoa	36	27	24	22	15	21	22	14	11	49	11	27	17	20	38
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	88	11	38	37	13	58	63	14	36	615	18	62	29	30	1112

Liitetaulukko 35. *Kulttuuripalvelujen saatavuus kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Vaikeaa	13	65	51	35	38	32	39	53	27	9	72	36	48	39	21
Melko helppoa	50	29	33	46	50	46	39	35	59	42	6	47	44	44	43
Helppoa	37	6	16	19	13	22	21	12	14	49	22	17	8	17	36
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	127	17	51	48	16	87	99	17	44	830	18	87	48	36	1525

Liitetaulukko 36. *Liikuntapalvelujen saatavuus kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Vaikeaa	7	25	26	23	26	14	24	26	21	8	40	21	14	7	13
Melko helppoa	32	50	37	54	42	51	40	53	38	35	28	45	45	41	38
Helppoa	60	25	37	23	32	35	36	21	41	57	32	34	41	51	48
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	121	16	65	52	19	103	109	19	58	862	25	96	49	41	1635

Liitetaulukko 37. Työ- ja elinkeinotoimiston palvelujen saatavuus kunnittain (%).

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Vaikeaa	7	46	23	13	31	16	21	47	27	12	20	16	19	30	16
Melko helppoa	47	54	47	45	46	51	52	40	39	47	45	55	47	43	48
Helppoa	47	0	30	42	23	33	27	13	34	41	35	28	34	27	37
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	86	13	43	38	13	61	66	15	41	481	20	74	32	30	1013

Liitetaulukko 38. Kelan palvelujen saatavuus kunnittain (%).

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Vaikeaa	3	30	8	14	50	12	16	57	6	10	28	15	8	16	12
Melko helppoa	41	50	47	56	40	42	41	33	39	48	47	44	43	42	46
Helppoa	56	20	44	30	10	45	43	10	55	42	25	40	48	42	43
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	147	20	72	63	20	113	116	21	69	828	32	99	60	45	1705

Liitetaulukko 39. Arvio nuorisotyön palveluiden toimivuudesta kunnittain (%).

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	14	0	10	15	33	6	6	36	10	25	33	14	13	8	18
Keskitasoinen	60	73	62	68	56	62	80	27	54	60	50	64	71	65	62
Hyvä	25	27	28	18	11	32	14	36	37	15	17	23	17	27	20
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	63	11	29	34	9	47	49	11	41	322	12	44	24	26	722

Liitetaulukko 40. *Arvio kotipalvelun toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	10	7	18	17	0	19	12	20	14	21	38	12	10	29	17
Keskitasoinen	52	43	55	77	63	55	57	50	47	61	38	67	76	41	59
Hyvä	39	50	28	7	38	26	31	30	40	18	23	21	14	29	24
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	62	14	40	30	8	42	42	10	43	312	13	42	29	17	704

Liitetaulukko 41. *Arvio vanhusten palvelujen toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	12	24	17	16	15	24	12	18	13	38	23	16	19	35	26
Keskitasoinen	62	41	49	63	54	60	52	64	40	52	69	64	66	45	54
Hyvä	26	35	34	21	31	16	37	18	47	10	8	20	16	20	20
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	73	17	47	38	13	50	60	11	53	373	13	45	32	20	845

Liitetaulukko 42. *Omaishoidon tuen toimivuus kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	21	36	39	11	25	38	29	40	21	48	17	31	28	36	37
Keskitasoinen	58	55	39	67	63	50	44	40	58	44	67	65	60	64	50
Hyvä	21	9	21	22	13	13	26	20	21	8	17	4	12	0	13
YHT.%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	43	11	33	18	8	32	34	5	38	208	6	26	25	11	498

Liitetaulukko 43. *Kauppapalvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	91	88	92	92	100	84	96	100	94	95	93	97	92	91	93
Ei	9	13	8	8	0	16	4	0	6	5	7	3	8	9	7
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	56	8	26	26	6	31	28	11	32	213	15	29	13	11	505

Liitetaulukko 44. *Pankkipalvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	93	88	92	92	83	81	96	73	94	95	92	93	92	90	93
Ei	7	13	8	8	17	19	4	27	6	5	8	7	8	10	7
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	54	8	26	25	6	31	28	11	31	213	13	28	13	10	497

Liitetaulukko 45. *Postipalvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	94	88	88	92	100	84	89	91	97	94	92	96	92	91	93
Ei	6	13	12	8	0	16	11	9	3	6	8	4	8	9	7
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	52	8	26	26	6	31	28	11	31	210	13	28	13	11	494

Liitetaulukko 46. *Koulutuspalvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	89	83	68	82	83	80	84	57	88	91	71	96	45	67	85
Ei	11	17	32	18	17	20	16	43	12	9	29	4	55	33	15
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	45	6	22	22	6	30	19	7	25	176	7	24	11	9	409

Liitetaulukko 47. *Kulttuuripalvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	91	67	74	71	67	83	86	71	83	92	75	84	40	73	85
Ei	9	33	26	29	33	17	14	29	17	8	25	16	60	27	15
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	47	6	23	21	6	29	21	7	24	186	8	25	10	11	424

Liitetaulukko 48. *Liikuntapalvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	89	67	76	81	83	79	95	50	88	94	89	84	55	70	87
Ei	11	33	24	19	17	21	5	50	12	6	11	16	45	30	13
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	46	6	25	21	6	28	22	8	25	188	9	25	11	10	430

Liitetaulukko 49. *Kunnallisten terveysten palvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	96	86	88	83	100	88	92	100	97	96	92	93	92	82	93
Ei	4	14	12	17	0	13	8	0	3	4	8	7	8	18	7
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	50	7	25	24	6	32	24	11	29	203	12	27	13	11	474

Liitetaulukko 50. *Yksityisten terveysten palvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	88	60	61	76	67	77	90	50	75	96	56	96	73	91	86
Ei	13	40	39	24	33	23	10	50	25	4	44	4	27	9	14
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	48	5	23	21	6	30	20	10	24	193	9	24	11	11	435

Liitetaulukko 51. *Apteekkipalvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	94	86	96	84	100	91	96	50	97	96	91	96	83	91	93
Ei	6	14	4	16	0	9	4	50	3	4	9	4	17	9	7
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	51	7	26	25	6	32	26	10	30	207	11	27	12	11	481

Liitetaulukko 52. *Työ- ja elinkeinotoimiston palvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	91	80	70	81	83	83	89	63	85	91	80	95	44	67	86
Ei	9	20	30	19	17	17	11	38	15	9	20	5	56	33	14
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	44	5	23	21	6	29	18	8	26	170	10	22	9	9	400

Liitetaulukko 53. *Kelan palvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	96	83	96	83	83	90	92	55	97	95	100	96	92	82	93
Ei	4	17	4	17	17	10	8	45	3	6	0	4	8	18	7
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	51	6	26	24	6	30	25	11	30	200	11	27	12	11	470

Liitetaulukko 54. *Kunnallisten sosiaalipalvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	94	67	79	77	83	90	90	56	90	91	75	96	80	70	88
Ei	6	33	21	23	17	10	10	44	10	9	25	4	20	30	12
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	48	6	24	22	6	29	20	9	29	184	8	24	10	10	429

Liitetaulukko 55. *Yksityisten sosiaalipalvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	84	60	58	76	50	81	84	50	84	89	57	95	60	63	82
Ei	16	40	42	24	50	19	16	50	16	11	43	5	40	38	18
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	45	5	24	21	6	27	19	8	25	179	7	22	10	8	406

Liitetaulukko 56. *Julkisten liikennepalvelujen saatavuus arkikielellä kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	90	86	72	81	100	84	92	80	93	92	67	96	56	67	88
Ei	10	14	28	19	0	16	8	20	7	8	33	4	44	33	12
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	49	7	25	21	6	31	24	10	28	198	9	26	9	9	452

Liitetaulukko 57. *Kauppapalvelujen tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	77	63	89	67	67	62	82	73	76	71	71	84	92	82	74
Ei	23	38	11	33	33	38	18	27	24	29	29	16	8	18	26
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	33	11	33	224	14	32	13	11	527

Liitetaulukko 58. *Pankkipalvelujen tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	74	63	89	67	83	62	88	70	76	75	64	84	92	82	76
Ei	26	38	11	33	17	38	12	30	24	25	36	16	8	18	24
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	33	10	33	224	14	32	13	11	526

Liitetaulukko 59. *Postipalvelujen tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	72	63	85	58	83	59	73	64	76	71	64	75	77	91	71
Ei	28	38	15	42	17	41	27	36	24	29	36	25	23	9	29
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	33	11	33	223	14	32	13	11	526

Liitetaulukko 60. *Koulutuspalvelujen tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	44	13	41	38	67	38	38	20	42	44	21	43	38	36	41
Ei	56	88	59	63	33	62	63	80	58	56	79	57	62	64	59
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	32	10	33	222	14	30	13	11	521

Liitetaulukko 61. *Kulttuuripalvelujen tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	46	13	37	25	50	41	38	20	36	44	7	42	31	27	39
Ei	54	88	63	75	50	59	63	80	64	56	93	58	69	73	61
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	32	10	33	222	14	31	13	11	522

Liitetaulukko 62. *Liikuntapalvelujen tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	54	38	52	25	67	35	38	40	45	47	14	42	31	27	44
Ei	46	63	48	75	33	65	63	60	55	53	86	58	69	73	56
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	32	10	33	223	14	31	13	11	523

Liitetaulukko 63. *Kunnallisten terveystieteiden tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	74	25	85	63	83	62	70	82	70	71	64	75	92	82	71
Ei	26	75	15	38	17	38	30	18	30	29	36	25	8	18	29
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	33	11	33	223	14	32	13	11	526

Liitetaulukko 64. *Yksityisten terveyspalvelujen tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	47	38	52	42	67	41	44	40	39	61	14	57	54	73	52
Ei	53	63	48	58	33	59	56	60	61	39	86	43	46	27	48
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	32	10	33	222	14	30	13	11	521

Liitetaulukko 65. *Apteekkipalvelujen tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	74	38	85	67	83	59	78	70	75	72	50	81	92	82	72
Ei	26	63	15	33	17	41	22	30	25	28	50	19	8	18	28
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	32	10	32	223	14	32	13	11	523

Liitetaulukko 66. *Työ- ja elinkeinotoimiston palvelujen tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	44	25	56	38	67	32	31	30	33	42	36	45	31	55	41
Ei	56	75	44	63	33	68	69	70	67	58	64	55	69	45	59
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	32	10	33	222	14	29	13	11	520

Liitetaulukko 67. *Kelan palvelujen tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	70	38	81	67	83	50	82	82	73	66	57	78	92	64	69
Ei	30	63	19	33	17	50	18	18	27	34	43	22	8	36	31
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	33	11	33	223	14	32	13	11	526

Liitetaulukko 68. *Kunnallisten sosiaalipalvelujen tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	61	38	67	50	67	47	44	80	58	54	50	65	54	45	55
Ei	39	63	33	50	33	53	56	20	42	46	50	35	46	55	45
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	32	10	33	223	14	31	13	11	523

Liitetaulukko 69. *Yksityisten sosiaalipalvelujen tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	37	25	52	29	67	29	28	40	39	43	7	47	15	27	39
Ei	63	75	48	71	33	71	72	60	61	57	93	53	85	73	61
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	32	10	33	223	14	30	13	11	522

Liitetaulukko 70. *Julkisten liikennepalvelujen tärkeys arkikielellä saatuna kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	56	38	67	29	83	32	61	50	67	54	36	52	46	55	53
Ei	44	63	33	71	17	68	39	50	33	46	64	48	54	45	47
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	57	8	27	24	6	34	31	10	33	224	14	31	13	11	523

Liitetaulukko 71. *Internetin käyttö arjen asioinnissa kunnittain (%).*

Käyttö	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	67	60	63	80	64	73	67	62	60	78	65	77	68	73	73
Ei	33	40	38	20	36	27	33	38	40	22	35	23	32	27	27
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	151	20	72	64	25	118	127	21	78	973	31	115	62	44	1901

Liitetaulukko 72. *Tyytyväisyys nykyiseen elämäntilanteeseen kokonaisuutena kunnittain (%).*

Tyytyväisyys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Tyytymätön	3	9	6	5	4	2	3	5	6	5	6	4	6	4	4
Melko tyytyväinen	41	36	51	50	52	47	47	27	40	42	31	42	47	38	43
Tyytyväinen	57	55	43	45	44	50	50	68	54	53	64	54	47	57	53
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	160	22	77	66	25	125	129	22	83	1011	36	117	66	47	1986

Liitetaulukko 73. *Tyytyväisyys elämän saavutuksiin kunnittain (%).*

Tyytyväisyys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Tyytymätön	4	5	6	5	4	3	5	5	4	3	8	5	8	2	4
Melko tyytyväinen	44	33	55	55	52	50	47	45	46	45	44	46	48	39	46
Tyytyväinen	51	62	39	40	44	47	47	50	50	51	47	49	44	59	50
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	160	21	77	65	25	126	131	22	82	1011	36	118	66	46	1986

Liitetaulukko 74. *Tyytyväisyys vapaa-ajan sisältöön kunnittain (%).*

Tyytyväisyys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Tyytymätön	5	14	6	20	8	7	15	9	9	9	11	10	5	11	9
Melko tyytyväinen	53	62	62	38	56	51	47	36	51	48	56	47	52	47	49
Tyytyväinen	42	24	31	42	36	42	38	55	40	43	33	42	44	43	42
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	159	21	77	66	25	125	126	22	82	1003	36	118	64	47	1971

Liitetaulukko 75. *Kotitöiden osuus vapaa-ajasta kunnittain (%).*

Osuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei lainkaan	1	0	4	0	4	2	1	0	6	2	0	1	5	2	2
Vähän	15	5	6	19	25	16	19	14	18	17	18	21	17	18	17
Jonkin verran	60	59	61	63	54	63	58	64	55	61	62	56	48	57	60
Paljon	23	36	29	18	17	18	23	23	21	19	21	23	30	23	21
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	163	22	77	67	24	125	132	22	84	994	34	115	66	44	1969

Liitetaulukko 76. *Lepäilyn osuus vapaa-ajasta kunnittain (%).*

Osuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei lainkaan	2	5	1	3	4	2	3	0	6	3	6	3	9	5	3
Vähän	29	38	26	33	25	34	32	48	28	34	43	36	26	36	33
Jonkin verran	61	43	61	49	63	53	51	38	53	53	37	52	52	50	53
Paljon	8	14	12	15	8	10	14	14	13	10	14	9	12	9	11
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	160	21	76	67	24	126	129	21	78	1000	35	116	65	44	1962

Liitetaulukko 77. *TV:n katselemisen osuus vapaa-ajasta kunnittain (%).*

Osuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei lainkaan	2	0	4	5	4	9	1	0	24	6	3	6	5	7	6
Vähän	19	23	26	24	33	37	27	33	14	30	28	25	24	43	28
Jonkin verran	58	59	53	56	46	45	58	38	43	50	44	60	58	37	51
Paljon	21	18	17	15	17	10	14	29	20	14	25	8	14	13	15
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	163	22	77	66	24	125	129	21	80	1005	36	118	66	46	1978

Liitetaulukko 78. *Lehtien lukemisen osuus vapaa-ajasta kunnittain (%).*

Osuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei lainkaan	3	9	1	5	4	6	3	5	4	3	9	5	9	0	4
Vähän	26	9	25	28	33	38	29	29	37	35	31	37	39	49	34
Jonkin verran	53	64	57	52	50	45	55	57	47	50	51	50	44	40	50
Paljon	18	18	17	16	13	12	13	10	12	13	9	9	8	11	13
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	159	22	77	64	24	125	128	21	81	1000	35	117	66	45	1964

Liitetaulukko 79. *Internetissä surffailun osuus vapaa-ajasta kunnittain (%).*

Osuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei lainkaan	33	55	42	23	26	34	37	48	42	23	36	24	41	36	29
Vähän	27	18	25	34	48	28	32	24	34	32	30	31	20	34	31
Jonkin verran	34	23	26	37	17	31	20	24	18	36	24	38	29	23	32
Paljon	6	5	7	6	9	7	11	5	6	9	9	7	11	7	8
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	154	22	76	62	23	125	121	21	79	982	33	113	66	44	1921

Liitetaulukko 80. Harrastusten (ml. kotieläimet) osuus vapaa-ajasta kunnittain (%).

Osuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei lainkaan	23	45	21	19	17	26	23	14	33	24	32	27	33	24	25
Vähän	21	18	24	32	29	20	24	10	18	22	29	20	30	24	22
Jonkin verran	39	27	39	38	46	35	37	52	41	40	32	39	27	31	39
Paljon	18	9	16	11	8	20	16	24	9	14	6	13	9	20	14
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	155	22	75	63	24	123	123	21	79	979	31	113	66	45	1919

Liitetaulukko 81. Opiskelun osuus vapaa-ajasta kunnittain (%).

Osuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei lainkaan	66	62	71	68	58	60	74	48	70	60	72	71	86	71	64
Vähän	21	24	17	21	21	27	17	38	19	22	16	23	8	18	21
Jonkin verran	8	14	4	10	21	8	9	5	9	10	9	4	5	0	9
Paljon	4	0	8	2	0	5	1	10	1	8	3	2	2	11	6
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	154	21	76	62	24	122	121	21	77	973	32	114	66	45	1908

Liitetaulukko 82. *Seurustelun perheen/puolison kanssa osuus vapaa-ajasta kunnittain (%).*

Osuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei lainkaan	5	20	12	8	8	15	6	10	14	7	18	11	20	11	9
Vähän	9	15	17	14	29	13	15	14	10	13	6	14	16	13	13
Jonkin verran	51	25	39	55	50	41	40	48	49	46	38	51	36	48	46
Paljon	35	40	32	24	13	31	38	29	27	34	38	24	28	28	32
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	158	20	76	66	24	123	126	21	81	988	34	116	64	46	1943

Liitetaulukko 83. *Seurustelun ystävien kanssa osuus vapaa-ajasta kunnittain (%).*

Osuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei lainkaan	3	0	3	6	4	5	2	0	4	3	0	4	3	4	3
Vähän	40	23	36	39	33	32	33	29	37	34	41	40	32	36	35
Jonkin verran	48	73	57	45	58	55	58	52	54	56	41	54	57	49	55
Paljon	9	5	4	9	4	9	6	19	6	7	18	2	8	11	7
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	160	22	77	66	24	126	127	21	82	995	34	117	65	47	1963

Liitetaulukko 84. *Yleishyödyllisen tai yhteiskunnallisen toiminnan osuus vapaa-ajasta kunnittain (%).*

Osuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei lainkaan	48	38	42	40	29	45	53	43	49	51	45	49	62	49	49
Vähän	33	33	43	49	38	38	27	33	33	32	27	33	30	33	33
Jonkin verran	17	24	9	10	21	15	17	14	13	14	15	16	6	18	14
Paljon	3	5	5	2	13	2	4	10	6	3	12	2	2	0	3
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	157	21	76	63	24	124	120	21	80	984	33	116	66	45	1930

Liitetaulukko 85. *Ansiotyöhön liittyvien asioiden osuus vapaa-ajasta kunnittain (%).*

Osuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei lainkaan	53	57	61	44	43	55	48	38	51	50	44	38	63	45	50
Vähän	18	14	12	19	26	12	19	19	17	18	16	25	9	14	18
Jonkin verran	14	19	19	23	26	20	18	19	20	17	22	19	15	16	18
Paljon	16	10	8	15	4	13	14	24	12	15	19	18	12	25	15
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	154	21	74	62	23	123	119	21	76	969	32	114	65	44	1897

Liitetaulukko 86. *Arkiliikunnan osuus vapaa-ajasta kunnittain (%).*

Osuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei lainkaan	10	21	17	9	4	11	10	14	17	9	9	12	22	13	11
Vähän	25	26	26	38	13	32	23	29	23	24	34	33	23	20	25
Jonkin verran	46	47	38	42	75	46	52	43	50	51	38	45	45	57	49
Paljon	18	5	18	11	8	12	16	14	10	16	19	11	11	11	15
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	157	19	76	64	24	123	122	21	78	975	32	112	65	46	1914

Liitetaulukko 87. *Kuntoliikunnan osuus vapaa-ajasta kunnittain (%).*

Osuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei lainkaan	13	17	12	16	4	13	12	10	18	10	13	14	15	11	11
Vähän	26	56	25	25	29	28	24	33	33	24	35	30	31	32	26
Jonkin verran	42	22	41	45	58	40	49	38	39	50	32	42	37	36	46
Paljon	19	6	21	13	8	19	16	19	11	17	19	14	17	21	17
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	159	18	75	67	24	123	129	21	80	987	31	114	65	47	1940

Liitetaulukko 88. *Hyvät perhe-elämän ihmissuhteet hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	0	0	1	2	4	2	0	0	1	1	3	0	0	2	1
Jonkin verran tärkeä	8	10	8	3	9	6	7	9	5	6	9	8	14	4	7
Tärkeä	92	90	91	95	87	92	93	91	94	93	89	92	86	94	92
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	160	21	77	65	23	124	126	22	82	995	35	116	63	47	1956

Liitetaulukko 89. *Hyvät ystävyys- ja ihmissuhteet yleensä hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	0	0	0	0	4	0	1	0	0	1	0	0	2	0	1
Jonkin verran tärkeä	15	5	9	20	13	20	17	24	12	14	17	17	17	17	15
Tärkeä	85	95	91	80	83	80	82	76	88	85	83	83	82	83	84
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	160	21	77	66	24	125	130	21	81	1004	36	115	65	47	1972

Liitetaulukko 90. *Turvattu perustoimeentulo hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Jonkin verran tärkeä	9	10	8	7	17	8	6	14	6	8	6	9	21	4	8
Tärkeä	91	90	91	93	83	91	94	86	94	91	94	91	79	96	91
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	161	21	77	67	24	125	125	22	81	1005	36	115	67	47	1973

Liitetaulukko 91. *Hyvät tulot hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	8	10	12	3	13	6	5	5	4	7	12	10	16	11	8
Jonkin verran tärkeä	53	71	53	62	61	56	58	81	62	60	50	48	52	59	58
Tärkeä	40	19	36	35	26	39	38	14	34	33	38	42	32	30	35
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	154	21	76	65	23	124	120	21	79	982	34	112	63	44	1918

Liitetaulukko 92. *Mieluisa työpaikka hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	15	32	20	10	24	15	18	16	24	14	3	10	18	12	15
Jonkin verran tärkeä	14	11	26	19	38	19	19	26	18	13	9	13	16	15	16
Tärkeä	70	58	54	71	38	66	63	58	58	72	88	77	66	73	69
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	145	19	69	59	21	114	114	19	74	908	32	102	61	41	1778

Liitetaulukko 93. *Pysyvä ja varma työpaikka hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	15	37	20	14	29	17	20	21	28	15	6	12	25	12	17
Jonkin verran tärkeä	11	21	19	12	19	19	14	32	8	18	28	18	30	19	17
Tärkeä	73	42	61	75	52	63	65	47	64	67	66	71	46	69	66
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	142	19	69	59	21	115	113	19	72	904	32	102	61	42	1770

Liitetaulukko 94. *Hyvä fyysinen terveys ja toimintakyky hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	3	0	0	0	0
Jonkin verran tärkeä	4	5	3	9	13	6	5	14	5	5	3	8	8	2	5
Tärkeä	96	95	96	91	88	94	94	86	95	95	94	92	92	98	94
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	158	21	77	67	24	124	125	22	81	991	36	114	64	45	1949

Liitetaulukko 95. *Hyvä henkinen vireys ja mieliala hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Jonkin verran tärkeä	1	10	5	7	4	5	4	9	5	5	6	6	8	4	5
Tärkeä	99	90	95	93	96	95	95	91	95	95	94	94	92	96	95
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	158	21	77	67	24	125	124	22	81	998	36	115	64	46	1958

Liitetaulukko 96. *Rentouttava vapaa-aika hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	0	5	0	1	4	2	2	0	0	1	9	1	2	2	1
Jonkin verran tärkeä	31	29	33	36	17	26	30	32	37	27	14	25	42	20	28
Tärkeä	69	67	67	63	79	72	68	68	63	71	77	74	56	78	70
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	154	21	76	67	24	124	120	22	78	987	35	115	62	45	1930

Liitetaulukko 97. *Mielenkiintoiset harrastukset hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	3	5	3	8	4	2	6	0	3	5	5	3	3	7	5
Jonkin verran tärkeä	40	48	39	36	17	40	40	36	48	36	30	38	42	33	37
Tärkeä	57	48	58	56	78	58	54	64	49	59	65	59	55	60	58
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	155	21	74	66	23	124	121	22	79	990	37	113	62	45	1932

Liitetaulukko 98. *Yhteiskunnallinen osallistuminen, mahdollisuus vaikuttaa hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	49	19	40	36	29	41	53	27	43	43	33	38	65	42	43
Jonkin verran tärkeä	41	76	55	52	58	52	37	50	49	49	44	52	30	51	48
Tärkeä	10	5	5	13	13	7	10	23	8	8	22	10	5	7	9
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	155	21	73	64	24	124	120	22	77	974	36	113	63	45	1911

Liitetaulukko 99. *Uskonto, hengellisyys hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	51	38	45	49	50	56	46	27	47	48	27	51	63	50	48
Jonkin verran tärkeä	35	52	40	33	42	31	39	50	33	37	38	37	23	30	36
Tärkeä	15	10	15	18	8	13	15	23	20	15	35	12	14	20	16
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	156	21	75	67	24	124	122	22	79	985	37	111	64	46	1933

Liitetaulukko 100. *Luova toiminta (soittaminen, maalaus, näytteleminen tms.) hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	52	38	56	53	42	54	61	62	49	47	33	45	61	45	50
Jonkin verran tärkeä	34	33	28	33	29	35	26	29	37	37	50	36	27	39	35
Tärkeä	14	29	16	14	29	11	13	10	14	15	17	20	11	16	15
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	152	21	75	64	24	122	120	21	76	976	36	112	62	44	1905

Liitetaulukko 101. *Opiskelu hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	50	38	61	47	50	43	52	50	53	47	49	46	67	51	49
Jonkin verran tärkeä	36	48	26	47	45	48	36	32	37	38	29	42	28	29	38
Tärkeä	14	14	14	6	5	9	12	18	9	15	23	12	5	20	14
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	153	21	74	62	22	121	118	22	75	966	35	109	61	45	1884

Liitetaulukko 102. *Viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	1	0	1	3	0	1	0	0	0	1	3	0	2	2	1
Jonkin verran tärkeä	15	10	13	16	4	20	15	18	11	17	3	17	24	9	16
Tärkeä	85	90	86	81	96	79	85	82	89	82	94	83	75	89	83
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	158	21	77	64	24	125	124	22	83	996	36	116	63	47	1956

Liitetaulukko 103. *Hyvä asunto hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	1	0	0	3	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1
Jonkin verran tärkeä	16	19	13	19	9	25	19	23	12	17	14	16	22	11	17
Tärkeä	83	81	87	78	91	75	81	77	85	82	86	84	78	89	82
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	160	21	77	67	23	124	128	22	81	1002	37	116	64	46	1968

Liitetaulukko 104. *Luonnonympäristö hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	0	0	0	1	0	2	2	0	3	2	3	1	0	2	2
Jonkin verran tärkeä	19	10	17	21	8	21	21	9	22	29	11	18	31	15	24
Tärkeä	81	90	83	78	92	77	77	91	76	69	86	81	69	83	74
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	158	21	76	67	24	124	127	22	79	994	36	115	64	47	1954

Liitetaulukko 105. *Ympäröivän yhteiskunnan turvallisuus hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	2	0	0	1	4	4	1	0	0	1	0	1	2	0	1
Jonkin verran tärkeä	18	24	18	22	21	27	24	36	22	21	22	36	21	13	23
Tärkeä	80	76	82	76	75	69	75	64	78	77	78	63	77	87	76
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	157	21	77	67	24	124	124	22	79	989	36	116	61	45	1942

Liitetaulukko 106. *Ihmisten tasa-arvoisuus hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	4	0	1	0	13	5	1	0	2	2	3	5	2	2	3
Jonkin verran tärkeä	22	19	19	29	21	24	28	27	27	26	22	26	23	20	25
Tärkeä	74	81	79	71	67	71	72	73	70	71	76	69	76	78	72
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	159	21	77	66	24	124	123	22	81	991	37	115	62	46	1948

Liitetaulukko 107. *Mahdollisuus auttamiseen hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	6	5	5	4	13	10	5	0	3	6	8	3	3	2	6
Jonkin verran tärkeä	48	52	51	48	38	42	53	55	44	50	24	48	49	47	49
Tärkeä	46	43	43	48	50	48	42	45	54	44	68	49	48	51	46
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	157	21	76	67	24	124	123	22	80	990	37	115	61	45	1942

Liitetaulukko 108. *Mahdollisuus autetuksi tulemiseen hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	3	10	6	4	4	6	4	5	5	6	3	4	3	4	5
Jonkin verran tärkeä	46	43	47	49	50	46	44	50	38	45	20	46	47	39	44
Tärkeä	52	48	47	46	46	47	52	45	57	49	77	51	50	57	50
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	157	21	77	67	24	125	126	22	79	995	35	114	62	46	1950

Liitetaulukko 109. *Sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus hyvän elämän mahdollistajana kunnittain (%).*

Tärkeys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei tärkeä	3	14	5	1	8	2	2	0	0	2	0	3	3	4	3
Jonkin verran tärkeä	17	10	21	22	33	22	21	23	14	25	11	29	19	22	23
Tärkeä	80	76	74	76	58	76	77	77	86	73	89	68	78	74	75
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	161	21	77	67	24	125	125	22	80	994	36	116	64	46	1958

Liitetaulukko 110. *Informaation saanti 3. sektorin kautta kunnittain (%).*

Merkitys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ole merkitystä	22	5	19	17	8	19	20	18	23	17	19	11	31	18	18
On jonkin verran merkitystä	46	40	49	48	50	42	39	36	49	41	44	52	34	41	43
On merkitystä	32	55	32	35	42	39	41	45	28	42	38	36	36	41	39
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	148	20	72	65	24	114	117	22	74	931	32	107	59	44	1829

Liitetaulukko 111. *Osallistumismahdollisuuksien varmistaminen 3. sektorin kautta kunnittain (%).*

Merkitys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ole merkitystä	29	15	34	32	25	32	26	27	34	27	26	22	36	20	28
On jonkin verran merkitystä	45	55	40	50	54	47	44	59	46	49	55	60	46	57	49
On merkitystä	26	30	26	18	21	21	29	14	20	23	19	18	19	23	23
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	145	20	70	62	24	114	117	22	74	926	31	104	59	44	1812

Liitetaulukko 112. *Ihmisten keskinäinen tuki 3. sektorin kautta kunnittain (%).*

Merkitys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ole merkitystä	22	11	24	19	14	26	19	14	24	23	19	25	23	18	22
On jonkin verran merkitystä	52	47	46	63	59	50	47	48	46	47	53	49	49	52	49
On merkitystä	27	42	30	19	27	23	34	38	30	31	28	26	28	30	29
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	143	19	71	64	22	115	117	21	76	930	32	104	57	44	1815

Liitetaulukko 113. *Sosiaalipalvelujen saaminen 3. sektorin kautta kunnittain (%).*

Merkitys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ole merkitystä	25	26	27	14	29	36	34	27	21	32	31	30	26	36	30
On jonkin verran merkitystä	43	21	35	58	46	30	26	18	40	32	22	35	43	34	34
On merkitystä	33	53	38	29	25	35	39	55	39	35	47	34	31	30	36
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	141	19	71	66	24	115	119	22	77	931	32	105	58	44	1824

Liitetaulukko 114. *Terveyspalvelujen saaminen 3. sektorin kautta kunnittain (%).*

Merkitys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ole merkitystä	14	16	18	11	13	24	28	18	13	22	22	18	19	25	20
On jonkin verran merkitystä	28	16	17	29	50	20	14	18	27	26	13	29	34	23	25
On merkitystä	58	68	65	60	38	56	58	64	60	53	66	54	47	52	55
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	147	19	72	65	24	115	120	22	78	938	32	108	59	44	1843

Liitetaulukko 115. *Liikuntapalvelujen saaminen 3. sektorin kautta kunnittain (%).*

Merkitys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ole merkitystä	21	21	29	19	30	29	24	23	23	21	13	16	31	27	22
On jonkin verran merkitystä	39	37	43	51	43	37	35	36	41	38	42	41	38	32	39
On merkitystä	40	42	29	30	26	34	41	41	36	41	45	44	31	41	39
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	145	19	70	63	23	114	116	22	75	938	31	108	55	44	1823

Liitetaulukko 116. *Kulttuuripalvelujen saaminen 3. sektorin kautta kunnittain (%).*

Merkitys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ole merkitystä	29	22	41	29	30	43	35	36	43	31	32	28	45	45	33
On jonkin verran merkitystä	46	44	41	57	52	41	38	32	43	43	39	45	39	32	43
On merkitystä	25	33	19	14	17	16	26	32	15	26	29	26	16	23	24
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	144	18	69	63	23	113	117	22	75	928	31	106	56	44	1809

Liitetaulukko 117. *Toimeentulon turvaaminen 3. sektorin kautta kunnittain (%).*

Merkitys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ole merkitystä	23	21	27	16	26	20	35	23	29	28	16	23	25	25	26
On jonkin verran merkitystä	29	11	22	29	30	30	23	27	23	24	19	20	35	25	25
On merkitystä	48	68	51	56	43	50	42	50	48	47	65	57	40	50	49
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	142	19	67	63	23	112	117	22	75	935	31	105	57	44	1812

Liitetaulukko 118. *Työllisyyden turvaaminen 3. sektorin kautta kunnittain (%).*

Merkitys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ole merkitystä	37	47	41	31	52	37	44	41	46	41	19	28	42	36	40
On jonkin verran merkitystä	21	16	26	25	17	32	20	23	19	23	26	25	25	20	23
On merkitystä	41	37	32	44	30	32	36	36	35	36	55	47	33	43	37
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	140	19	68	64	23	111	114	22	74	921	31	100	57	44	1788

Liitetaulukko 119. *Vaikuttamismahdollisuuksien tarjoaminen 3. sektorin kautta kunnittain (%).*

Merkitys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ole merkitystä	31	22	35	31	30	37	33	18	31	33	16	24	42	32	32
On jonkin verran merkitystä	53	61	48	55	43	39	43	45	54	45	59	54	30	48	47
On merkitystä	17	17	17	14	26	24	23	36	15	22	25	22	28	20	21
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	144	18	69	65	23	114	115	22	74	915	32	101	57	44	1793

Liitetaulukko 120. *Harrastustoimintaa 3. sektorin kautta kunnittain (%).*

Merkitys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ole merkitystä	20	10	17	12	13	23	16	18	16	16	19	13	26	23	17
On jonkin verran merkitystä	42	25	41	60	46	44	39	45	49	42	41	39	47	36	42
On merkitystä	38	65	41	28	42	33	44	36	35	42	41	48	28	41	41
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	143	20	70	65	24	116	117	22	74	939	32	105	58	44	1829

Liitetaulukko 121. *Virkistystoimintaa 3. sektorin kautta kunnittain (%).*

Merkitys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ole merkitystä	16	5	14	12	21	23	18	18	9	16	16	12	28	20	16
On jonkin verran merkitystä	47	35	47	65	33	45	40	36	47	43	38	44	40	39	44
On merkitystä	38	60	39	23	46	32	42	45	43	41	47	44	32	41	40
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	144	20	70	65	24	116	116	22	74	936	32	104	57	44	1824

Liitetaulukko 122. *Sosiaalista kanssakäymistä 3. sektorin kautta kunnittain (%).*

Merkitys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei ole merkitystä	13	15	14	8	8	10	13	18	8	12	13	11	16	9	12
On jonkin verran merkitystä	48	30	37	62	33	51	41	36	36	40	38	40	40	45	41
On merkitystä	40	55	49	30	58	39	47	45	57	48	50	49	45	45	47
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	144	20	70	66	24	116	118	22	76	945	32	106	58	44	1841

Liitetaulukko 123. *Arvio päihdehuoltopalvelujen toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	21	10	50	41	0	36	11	63	20	32	14	36	25	38	30
Keskitasoinen	67	60	39	45	100	55	70	25	60	55	57	48	56	44	55
Hyvä	12	30	11	14	0	9	19	13	20	13	29	16	19	19	15
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	42	10	18	22	3	22	27	8	30	196	7	25	16	16	442

Liitetaulukko 124. *Apteekkipalvelujen saatavuus kunnittain (%).*

Saatavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Vaikeaa	1	0	6	3	12	10	9	57	3	2	19	4	6	4	5
Melko helppoa	21	9	29	34	44	29	23	38	26	24	25	29	28	11	25
Helppoa	78	91	65	63	44	61	68	5	72	74	56	67	66	85	71
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	160	22	77	64	25	120	127	21	78	981	32	113	67	47	1934

Liitetaulukko 125. *Arvio kunnallisten terveystalvelujen saatavuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Vaikeaa	13	10	22	23	4	23	29	18	3	25	16	31	22	15	22
Melko helppoa	47	19	44	50	64	48	52	55	41	49	45	41	49	43	48
Helppoa	39	71	34	27	32	28	19	27	56	26	39	29	29	43	30
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	150	21	73	64	25	116	124	22	80	930	31	111	63	47	1857

Liitetaulukko 126. *Arvio yksityisten terveystalvelujen saatavuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Vaikeaa	30	42	63	55	43	36	45	89	45	7	68	14	17	18	21
Melko helppoa	44	47	25	36	43	42	34	11	34	34	12	38	40	36	35
Helppoa	26	11	12	10	14	23	21	0	21	59	20	48	43	46	44
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	103	19	57	42	14	84	89	18	47	842	25	95	53	39	1527

Liitetaulukko 127. *Arvio terveystalveluista tiedottamisesta ja neuvonnasta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	13	15	10	8	14	13	15	32	10	14	33	17	10	15	14
Keskitasoinen	67	45	66	71	68	62	67	55	51	67	52	64	67	63	65
Hyvin	20	40	24	21	18	24	17	14	38	18	15	19	23	23	20
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	151	20	71	66	22	119	123	22	78	948	33	113	60	40	1866

Liitetaulukko 128. *Arvio yleislääkäripalvelujen toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	11	5	13	18	13	23	25	14	0	19	18	23	9	17	17
Keskitasoinen	63	32	61	62	39	63	62	55	34	61	47	57	58	51	59
Hyvä	25	64	25	20	48	15	12	32	66	20	35	19	32	32	24
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	158	22	75	66	23	120	122	22	82	907	34	108	65	47	1851

Liitetaulukko 129. *Arvio erikoislääkäripalvelujen toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	47	60	55	78	73	68	69	59	45	29	83	57	53	61	44
Keskitasoinen	46	40	37	15	27	26	26	35	38	50	13	31	37	31	42
Hyvä	7	0	8	7	0	6	5	6	17	21	4	12	10	8	15
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	135	15	62	46	15	84	97	17	53	760	24	75	49	36	1468

Liitetaulukko 130. *Arvio äitiys- ja lastenneuvolapalvelujen toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	4	0	6	6	0	4	0	0	0	2	8	4	0	14	3
Keskitasoinen	49	25	39	64	67	34	46	29	40	45	50	42	30	32	44
Hyvä	47	75	55	31	33	62	54	71	60	53	42	55	70	55	54
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	74	12	31	36	9	50	59	7	42	377	12	53	27	22	811

Liitetaulukko 131. *Arvio koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	8	0	12	6	11	15	5	18	9	13	27	12	8	8	12
Keskitasoinen	53	60	42	75	67	48	71	27	42	55	53	50	73	62	56
Hyvä	39	40	45	19	22	38	24	55	49	31	20	38	19	31	33
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	74	10	33	36	9	48	58	11	45	449	15	58	26	26	898

Liitetaulukko 132. *Arvio työterveyshuollon toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	20	20	13	9	9	13	18	38	4	9	32	15	5	18	12
Keskitasoinen	51	67	50	63	64	44	54	62	51	47	37	39	54	56	49
Hyvä	29	13	37	28	27	44	28	0	45	44	32	46	41	26	39
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	106	15	52	43	11	80	76	13	47	534	19	80	41	34	1151

Liitetaulukko 133. *Arvio kotisairaanhoidon toimivuus kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	11	0	9	19	10	12	7	10	2	16	23	13	21	24	13
Keskitasoinen	68	50	47	63	60	56	66	60	48	62	31	55	71	47	59
Hyvä	21	50	44	19	30	33	27	30	50	22	46	33	8	29	27
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	56	14	32	27	10	43	44	10	42	272	13	40	24	17	644

Liitetaulukko 134. *Arvio laboratorio- ja röntgentutkimuspalvelujen toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	5	5	1	10	17	5	3	33	2	4	20	9	8	7	6
Keskitasoinen	45	32	51	44	50	41	51	48	37	53	43	50	57	49	50
Hyvä	50	64	47	46	33	53	46	19	60	43	37	41	35	44	45
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	155	22	74	61	18	111	111	21	81	854	30	104	63	43	1748

Liitetaulukko 135. *Arvio fysioterapiapalvelujen toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	7	0	16	11	5	12	11	24	10	17	31	19	12	14	15
Keskitasoinen	53	56	52	69	74	53	62	53	38	58	42	50	57	51	56
Hyvä	41	44	32	20	21	36	27	24	52	25	27	31	31	35	30
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	91	18	50	45	19	78	73	17	52	499	26	72	42	37	1119

Liitetaulukko 136. *Arvio suun terveydenhuoltopalvelujen toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	5	6	13	10	6	11	19	20	17	23	41	29	9	31	19
Keskitasoinen	43	41	45	55	56	59	54	60	48	49	34	44	51	41	49
Hyvä	52	53	42	35	39	30	27	20	34	28	24	28	40	28	32
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	135	17	62	60	18	101	99	20	64	734	29	101	55	39	1534

Liitetaulukko 137. *Arvio sairaala- ja vuodeosastohoidon toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	12	7	5	21	8	16	7	20	2	11	45	16	10	20	12
Keskitasoinen	49	33	57	62	67	54	64	60	36	59	36	64	69	50	57
Hyvä	39	60	38	17	25	30	30	20	62	30	18	20	21	30	31
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	100	15	42	42	12	63	61	10	55	532	22	56	39	20	1069

Liitetaulukko 138. *Arvio mielenterveyspalvelujen toimivuudesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	25	33	12	32	14	24	26	40	14	34	55	23	8	36	28
Keskitasoinen	58	67	60	57	86	59	56	40	49	54	45	57	63	50	55
Hyvä	17	0	28	11	0	18	18	20	38	12	0	20	29	14	17
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	52	3	25	28	7	34	34	10	37	252	11	35	24	14	566

Liitetaulukko 139. *Vastaajien arvio fyysisestä terveydestään ja toimintakyvystään kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	7	10	11	7	0	5	8	9	7	7	8	8	6	7	7
Keskinkertainen	48	62	54	55	58	52	45	45	47	43	46	35	51	48	45
Hyvä	44	29	36	37	42	44	47	45	46	51	46	56	43	46	48
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	163	21	76	67	24	124	131	22	83	1009	37	119	67	46	1989

Liitetaulukko 140. Vastaajien arvio henkisestä vireydestään ja mielialastaan kunnittain (%).

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	2	10	4	4	0	2	2	5	6	4	0	8	10	2	4
Keskinkertainen	37	35	43	46	21	32	43	32	44	38	46	33	48	41	38
Hyvä	60	55	53	49	79	66	55	64	50	58	54	59	42	57	58
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	162	20	76	67	24	125	130	22	82	1008	37	118	67	46	1984

Liitetaulukko 141. Vastaajien arvio omasta terveydentilastaan kunnittain (%).

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Huono	7	0	9	6	0	2	7	5	7	6	6	6	6	6	6
Keskinkertainen	48	70	55	60	64	53	47	43	51	43	36	38	52	38	46
Hyvä	46	30	36	34	36	45	47	52	42	51	58	56	42	55	48
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	160	20	77	68	25	126	131	21	84	1004	36	116	67	47	1982

Liitetaulukko 142. Lääkärin toteamien sairauksien lukumäärä kunnittain (%).

Lukumäärä	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei yhtään	33	18	33	30	52	34	30	38	30	38	35	37	31	42	36
1–2	51	45	46	51	35	44	50	48	43	45	46	50	48	38	46
3–4	12	36	16	16	13	18	18	10	18	13	16	9	18	18	14
5–6	2	0	4	3	0	3	1	5	6	3	3	3	3	2	3
7 tai enemmän	1	0	1	0	0	1	1	0	2	1	0	0	0	0	1
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	162	22	76	67	23	125	131	21	82	1010	37	117	67	45	1985

Liitetaulukko 143. *Työkyvyttömyyseläkkeellä olevat kunnittain (%).*

Eläkeläisyys	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	86	82	73	88	96	85	83	91	80	89	89	87	80	91	87
Kyllä, osaeläke	3	5	3	2	0	0	2	0	4	2	3	1	2	0	2
Kyllä, määräaikainen eläke	1	0	0	2	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Kyllä, pysyvä eläke	11	14	25	9	4	14	14	9	16	9	8	12	18	9	11
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	157	22	73	65	23	122	125	22	80	991	36	117	65	45	1943

Liitetaulukko 144. *Vastaajien työ- ja toimintakykyä häiritsevä sairaus tai vamma kunnittain (%).*

Sairaus tai vamma	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	72	60	64	67	88	70	71	71	63	71	72	75	69	66	70
Kyllä	28	40	36	33	13	30	29	29	37	29	28	25	31	34	30
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	159	20	76	67	24	125	129	21	82	992	36	116	67	47	1961

Liitetaulukko 145. *Lääkärin toteamana sairautena kohonnut verenpaine, verenpainetauti kunnittain (%).*

Sairastavuus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	70	62	69	65	79	64	64	48	62	71	67	69	63	70	69
Kyllä	29	38	31	35	21	36	36	52	38	29	33	31	38	30	31
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	150	21	74	62	24	121	121	21	78	968	36	113	64	43	1896

Liitetaulukko 146. *Lääkärin toteamana sairautena kohonnut veren kolesteroli kunnittain (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	71	43	77	76	71	68	67	76	71	72	62	71	60	80	71
Kyllä	29	57	23	24	29	32	33	24	29	28	38	29	40	20	29
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	146	21	74	63	24	119	123	21	72	960	34	109	60	40	1866

Liitetaulukko 147. *Lääkärin toteamana sairautena diabetes kunnittain (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	90	84	92	78	92	85	95	86	90	90	88	89	84	97	90
Kyllä	10	16	8	22	8	15	5	14	10	10	12	11	16	3	10
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	144	19	72	63	24	117	112	21	73	934	34	108	61	38	1820

Liitetaulukko 148. *Lääkärin toteamana sairautena sydänveritulppa, sydäninfarkti kunnittain (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	96	85	93	98	100	97	99	100	99	97	100	99	92	100	97
Kyllä	4	15	7	2	0	3	1	0	1	3	0	1	8	0	3
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	142	20	70	63	24	117	111	21	70	925	34	105	60	39	1801

Liitetaulukko 149. *Lääkärin toteamana sairautena sepelvaltimotauti, angina pectoris kunnittain (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	90	78	90	97	100	94	91	95	94	92	94	91	82	90	92
Kyllä	10	22	10	3	0	6	9	5	6	8	6	9	18	10	8
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	145	18	73	65	24	118	114	21	71	940	34	105	61	41	1830

Liitetaulukko 150. *Lääkärin toteamana sairautena syöpä kunnittain (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	96	95	93	97	96	97	95	100	100	95	97	99	98	95	96
Kyllä	4	5	7	3	4	3	5	0	0	5	3	1	2	5	4
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	142	19	72	63	24	115	111	21	70	929	34	104	60	40	1804

Liitetaulukko 151. *Lääkärin toteamana sairautena nivelreuma kunnittain (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	97	85	97	97	96	92	95	95	96	95	91	96	94	97	95
Kyllä	3	15	3	3	4	8	5	5	4	5	9	4	6	3	5
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	143	20	68	63	23	116	112	21	71	928	35	104	62	39	1805

Liitetaulukko 152. *Lääkärin toteamana sairautena selän kulumavika, muu selkäsairaus kunnittain (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	78	63	77	72	87	70	75	77	75	82	91	79	77	79	79
Kyllä	22	37	23	28	13	30	25	23	25	18	9	21	23	21	21
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	145	19	71	64	23	115	115	22	76	938	34	105	62	39	1828

Liitetaulukko 153. *Lääkärin toteamana sairautena pitkäaikainen keuhkoputkentulehdus, keuhkolaajentuma kunnittain (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	96	94	97	98	96	97	96	100	96	96	94	96	97	95	96
Kyllä	4	6	3	2	4	3	4	0	4	4	6	4	3	5	4
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	142	18	70	64	24	116	110	21	70	929	34	106	59	40	1803

Liitetaulukko 154. *Lääkärin toteamana sairautena masennus, (depressio) kunnittain (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	94	94	96	94	96	94	97	100	92	94	94	96	90	92	94
Kyllä	6	6	4	6	4	6	3	0	8	6	6	4	10	8	6
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	141	18	70	62	24	116	110	21	73	927	34	106	60	39	1801

Liitetaulukko 155. *Lääkärin toteamana sairautena muu mielenterveysongelma (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	98	95	96	95	96	98	98	95	96	97	100	95	98	95	97
Kyllä	2	5	4	5	4	2	2	5	4	3	0	5	2	5	3
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	140	19	69	63	24	115	109	21	70	922	34	105	59	39	1789

Liitetaulukko 156. *Lääkärin toteamana sairautena astma kunnittain (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	91	89	84	94	83	91	95	100	86	91	91	87	89	93	91
Kyllä	9	11	16	6	17	9	5	0	14	9	9	13	11	7	9
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	143	18	70	62	24	116	110	20	72	931	34	106	62	41	1809

Liitetaulukko 157. *Lääkärin toteamana sairautena heinänuha tai muu allerginen nuha kunnittain (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	88	89	78	87	96	86	92	90	85	84	85	90	87	85	86
Kyllä	12	11	22	13	4	14	8	10	15	16	15	10	13	15	14
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	143	18	69	63	24	115	109	21	72	934	34	105	62	40	1809

Liitetaulukko 158. *Lääkärin toteamana sairautena ruoka-aineallergia kunnittain (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	96	100	86	94	100	90	93	95	88	93	97	94	93	92	93
Kyllä	4	0	14	6	0	10	7	5	12	7	3	6	7	8	7
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	140	18	70	63	24	116	110	21	68	925	34	104	59	39	1791

Liitetaulukko 159. *Lääkärin toteamana sairautena vatsasairaus (mahakatarri, gastriitti, mahahaava) kunnittain (%).*

Sairaus	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Ei	92	100	89	92	92	94	94	90	89	93	100	94	93	92	93
Kyllä	8	0	11	8	8	6	6	10	11	7	0	6	7	8	7
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	143	17	72	64	24	116	109	21	70	929	34	104	61	39	1803

Liitetaulukko 160. *Arvio tarpeeksi nukkumisesta kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä, lähes aina	44	30	46	33	60	43	49	36	42	42	59	44	40	51	43
Kyllä, usein	44	60	45	55	28	44	41	45	44	45	27	38	45	45	44
Harvoin tai tuskin koskaan	12	10	9	12	12	13	10	18	14	12	14	18	15	4	12
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	159	20	76	67	25	127	128	22	84	1002	37	117	67	47	1978

Liitetaulukko 161. *Tupakointi kunnittain (%).*

Tupakointi	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
En lainkaan	81	77	87	70	72	77	78	83	76	79	62	81	78	83	78
Satunnaisesti	6	5	4	9	8	7	4	4	5	6	8	7	7	4	6
Päivittäin	14	18	9	21	20	16	18	13	20	15	30	13	15	13	15
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	159	22	77	67	25	127	130	23	82	1009	37	118	67	47	1990

Liitetaulukko 162. *Nuuskaaminen kunnittain (%).*

Nuuskaaminen	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
En lainkaan	95	100	99	99	100	95	96	100	98	98	92	97	96	96	97
Satunnaisesti	3	0	0	1	0	2	2	0	0	1	5	2	1	2	2
Päivittäin	2	0	1	0	0	2	2	0	2	1	3	2	3	2	1
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	158	22	77	67	25	126	130	23	82	1009	37	118	67	47	1988

Liitetaulukko 163. *Alkoholijuomien käyttö kunnittain (%).*

Alkoholijuomien käyttö	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
En koskaan	14	38	20	22	24	15	18	20	34	17	22	15	10	20	18
Muutaman kerran vuodessa tai harvemmin	25	24	45	34	44	25	33	35	30	31	41	35	40	27	31
2–3 kertaa kuukaudessa	28	29	17	19	24	31	23	20	16	24	22	22	24	33	24
Kerran viikossa	19	5	9	12	4	12	14	5	15	14	5	15	4	13	14
2–3 kertaa viikossa	11	5	7	12	4	15	11	15	4	12	11	11	13	4	11
Päivittäin	3	0	1	0	0	2	2	5	1	2	0	2	7	2	2
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	159	21	75	67	25	126	129	20	82	1001	37	116	67	45	1970

Liitetaulukko 164. *Lihavuuden ja/tai laihuuden arvio kunnittain (%).*

Arvio	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Liian laiha	1	0	1	3	0	0	1	0	0	0	3	2	3	0	1
Hieman liian laiha	5	10	3	1	4	4	3	9	5	5	0	6	3	6	5
Sopivan painoisena	43	29	48	36	44	44	48	23	40	45	32	37	54	43	44
Hieman ylipainoisena	44	48	40	51	44	45	47	45	46	43	57	48	33	43	44
Aivan liian ylipainoisena	7	14	8	9	8	7	2	23	10	6	8	7	7	9	6
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	160	21	77	67	25	125	131	22	83	1006	37	118	67	47	1986

Liitetaulukko 165. *Vapaa-ajalla kuntoliikunnan harrastaminen kunnittain (%).*

Liikunnan harrastaminen	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
En voi vamman tai sairau- den vuoksi harrastaa liikun- taa	3	9	8	1	4	7	3	4	7	4	3	3	6	7	4
Muutaman kerran vuodessa tai harvemmin	6	14	5	12	4	11	6	9	7	6	6	7	12	7	7
2–3 kertaa kuukaudessa	10	9	8	7	13	7	8	13	11	6	9	7	6	13	7
Kerran viikossa	8	9	5	10	25	8	11	13	8	10	17	21	9	9	11
2 kertaa viikossa	15	18	5	18	17	10	16	17	19	19	11	15	11	11	17
3 kertaa viikossa	20	9	21	13	13	18	20	9	13	23	14	18	24	22	21
4–6 kertaa viikossa	15	0	18	16	13	16	12	4	16	15	20	12	15	28	15
Päivittäin	23	32	29	22	13	23	24	30	18	18	20	18	17	4	19
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	155	22	76	68	24	123	128	23	83	996	35	117	66	46	1962

Liitetaulukko 166. *Rasvan määrän vähentäjät kunnittain (%).*

Tottumuksen muuttaminen	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	32	52	33	31	42	40	41	19	41	34	43	37	32	28	35
Ei	68	48	67	69	58	60	59	81	59	66	57	63	68	72	65
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	157	21	75	64	24	124	123	21	80	988	35	114	62	46	1934

Liitetaulukko 167. *Rasvan laadun muuttajat kunnittain (%).*

Tottumuksen muuttaminen	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	34	48	36	42	33	34	41	35	39	38	51	37	37	35	38
Ei	66	52	64	58	67	66	59	65	61	62	49	63	63	65	62
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	153	21	74	65	24	124	120	20	80	985	35	113	63	46	1923

Liitetaulukko 168. *Kasvisten käytön lisääjät kunnittain (%).*

Tottumuksen muuttaminen	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	51	71	57	54	58	44	49	38	61	53	65	52	41	57	53
Ei	49	29	43	46	42	56	51	62	39	47	35	48	59	43	47
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	158	21	74	65	24	124	122	21	79	994	34	114	61	46	1937

Liitetaulukko 169. *Sokerin käytön vähentäjät kunnittain (%).*

Tottumuksen muuttaminen	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	40	52	52	52	38	46	43	45	57	43	53	54	45	37	45
Ei	60	48	48	48	63	54	57	55	43	57	47	46	55	63	55
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	156	21	77	65	24	124	123	22	79	990	36	113	64	46	1940

Liitetaulukko 170. *Suolan käytön vähentäjät kunnittain (%).*

Tottumuksen muuttaminen	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	31	33	33	36	29	28	30	19	39	30	34	30	31	11	30
Ei	69	67	67	64	71	72	70	81	61	70	66	70	69	89	70
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	156	21	76	64	24	126	122	21	79	984	35	113	62	46	1929

Liitetaulukko 171. *Laihduttajat kunnittain (%).*

Tottumuksen muuttaminen	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	23	38	26	29	26	28	26	24	32	31	31	35	17	24	29
Ei	77	62	74	71	74	72	74	76	68	69	69	65	83	76	71
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	152	21	72	65	23	122	121	21	76	973	36	111	63	46	1902

Liitetaulukko 172. *Arkiliikunnan lisääjät kunnittain (%).*

Tottumuksen muuttaminen	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	36	35	29	42	29	28	38	50	35	41	32	37	34	39	38
Ei	64	65	71	58	71	72	63	50	65	59	68	63	66	61	62
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	153	20	73	64	24	124	120	22	78	968	34	109	62	46	1897

Liitetaulukko 173. *Kuntoliikunnan lisääjät kunnittain (%).*

Tottumuksen muuttaminen	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	35	38	43	42	46	30	40	29	37	43	43	37	42	37	40
Ei	65	62	57	58	54	70	60	71	63	57	57	63	58	63	60
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	155	21	72	66	24	126	123	21	78	973	35	113	64	46	1917

Liitetaulukko 174. *Alkoholin käytön vähentäjät kunnittain (%).*

Tottumuksen muuttaminen	Kemijärvi	Pelkosenniemi	Posio	Salla	Savukoski	Inari	Sodankylä	Utsjoki	Ranua	Rovaniemi	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	YHT.
Kyllä	24	45	25	30	30	30	26	10	28	25	31	27	23	24	26
Ei	76	55	75	70	70	70	74	90	72	75	69	73	77	76	74
YHT. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
YHT. N	145	20	73	60	23	118	117	21	68	947	32	111	60	45	1840

Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hankkeessa hyvinvointibarometrien ja selontekojen laatiminen on ollut Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun (1.1.2014 alkaen Lapin AMK) toteuttamisvastuulla. Itä-Lapin, Pohjois-Lapin, Rovaniemen ja Tunturi-Lapin seutukuntiin kohdentuva hyvinvointibarometri sisältää tilastokatsauksen kuntalaisten hyvinvoinnista, kuntalaiskyselyn sekä asiantuntija-arvio-osion. Kemi-Tornion ja Tornionlaakson seutukuntiin kohdentuva hyvinvointiselonteko sisältää tilastokatsauksen kuntalaisten hyvinvoinnista sekä asiantuntija-arvio-osion. Julkaisukokonaisuuden kirjoittajat haluavat osallistua hyvinvointitutkimuksesta käytävään keskusteluun sekä erityisesti Lappia koskevan hyvinvointikehityksen pohdintoihin.

Julkaisukokonaisuuden osajulkaisut:

- Itä-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-009-5>
- Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-010-1>
- Rovaniemen seutukunnan hyvinvointibarometri
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-011-8>
- Tunturi-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-012-5>
- Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvointiselonteko
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-013-2>
- Tornionlaakson seutukunnan hyvinvointiselonteko
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-014-9>

www.lapinamk.fi

ISBN 978-952-316-010-1